

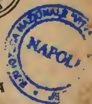
FLA. IOSEPHI

DE BELLO IUDAICO, LIBRI SEPTEM;

De Antiquitatibus, contra Appionem Grammaticum, libri duo. Et de Imperatrice Ratione, liber unus, in quo martyrium Machabæorũ describitur.

VIRTUTE DUCE, COMITE FORTUNA.

SEBASTIANUS GRYPHIUS GERMANUS EXCUDEBAT LUGDUNI,
ANNO M. D. XXVIII.

INDEX EORVM QVAE IN LIbris De Bello Iudaico, & contra Appionē cōtinētur.

A

Colles

Geneta

Herodi

Magassa-

N

Obodas

Rapha

T

Vitellius

FINIS.

VITA IOSEPHI PER DIVVM HIERONIMVM.

IOSEPHVS Matathiæ filius, ex Hierosolymis sacerdos, à Vespasiano captus, cum Tito filio eius relictus est. Hic Romam ueniens, septem libros Iudaicæ captiuitatis imperatoribus patri filioq; obtulit, qui & bibliothecæ publicæ traditi sunt. Et ob ingenij gloriam statuam quoq; meruit Romæ. Scripsit autem alios uiginti Antiquitatum libros,

libros, ab exordio mundi, usque ad decimumquartum annum Domitiani Cæsaris, & duos ἀρχαιότητος aduersum Appionem grammaticum Alexandrinum: qui sub Caligula legatus missus ex parte gentilium, contra Philonem etiam librum uituperationem gentis Iudaicæ continentem scripserat. Alius quoque liber eius, qui inscribitur περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, ualde elegans habetur, in quo & Machabæorum sunt digesta martyria. Hic in decimo octauo Antiquitatum libro manifestißime confitetur, propter magnitudinem signorum Christum à Pharisæis interfectum, & Ioannem Baptistam uere prophetam fuisse, & propter interfectionem Iacobi Apostoli dirutam Hierosolymam: Scripsit autem de domino in hunc modum: Eodem tempore fuit Iesus uir sapiens, si tamen uirum cum oportet dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, & doctor eorum qui libenter uera suscipiunt: plurimos quoque tam de Iudæis quàm de gentibus sui habuit sectatores, & credebatur esse Christus. Cumq; inuidia nostrorum principum cruci eum Pilatus addixisset, nihilominus qui cum dilexerant perseuerauerunt. Apparuit enim eis tertia die uiuens, multa & hæc & alia mirabilia, carminibus prophetarum de eo uaticinantibus: & usque hodie Christianorũ gens, ab hoc sortita uocabulũ, non defecit.

FLAVII IO

SEPHI HEBRAEI, HISTORIO-
graphi clarißimi, de bello Iudaico libri septem, interprete Ruffino Aquileienſi.

PROLOGVS.

VONIAM BEL*lum, quod cum populo Romano geſſere Iudæi, omnium maximum quæ noſtra ætas uidit, quæq; auditu percepimus, ciuitates cum ciuitatibus, gentéſue commiſiſſe cum gentibus: quidam non quod rebus interfuerint, ſed uana & incongrua narrantium, ſermones auribus colligentes, oratorum more perſcribunt. Qui uero præſto fuerunt, aut Romanorum obſequio, aut odio Iudæorum contra fidem rerum falſa confirmant: ſcriptis autem eorum partim accuſatio, partim laudatio continetur: nuſquam uero exacta fides reperitur hiſtoriæ. Idcirco ſtatui, quæ retro Barbaris antea miſi, patria lingua digeſta, Græca nunc his qui Romano imperio reguntur exponere. Ego Ioſephus Matathiæ filius, Hebræus genere, ſacerdos ex Hieroſolymis, qui & initio cum Romanis bello conflixi: poſteáq; geſtis, quia neceßitas exegit, interfui. Nam cum hic, ut dixi, motus grauißimus exortus eſt, Romanorum quidem populum domeſticus morbus habebat:*

Iudæorum autem, qui ætate ualidi, & ingenio turbulenti erant, manu simul ac pecunia uigētes, adeo temporibus insolenter abusi sunt, ut pro tumultus magnitudine, hos possidendarum spes, illos amittendarum partiū Orientis metus inuaderet. Quoniam Iudæi, quidem cūctos etiam qui trans Euphratem essent, gentiles suos, secum rebellaturos esse crediderant: Romanos autem & finitimi Galatæ iritabāt: nec manus Celtica quiescebat, dissensionumq; plena erant omnia post Neronem: & multos quidem reges tempus adhortabatur. Lucri autem cupidine pars militaris mutationem præsentium desiderabat. Itaque indignū esse duxi, errantem in tantis rebus dissimulari ueritatem: & Parthos quidem, ac Babylonios, Arabumq; remotissimos, & ultra Euphratem gentis nostræ incolas, itemq; Adiabenos, mea diligentia uere cognoscere, unde cœpisset bellum, quantisq; cladibus constitisset, quoue modo desijsset: Græcos uero & Romanorū aliquos, qui militiam secuti nō essent, figmentis siue adulationibus captos, ista nescire, atq; historijs audent ea inscribere: qui præter hoc (ut mihi quidē uidetur) quod nihil sanum referunt, etiam de proposito decidunt. Nam dum Romanos uolunt magnos ostendere, Iudæorum res extenuant, & in humilitatem deijciunt. Non autem intelligo, quonam pacto magni esse uideantur, qui parua superauerint. Et neque longi tēporis eos pudet, quo bellum tractum est: neq; multitudinis Romanorum, quam in ea militia labor exercuit: neq; ducū magnitudinis, quorū profecto gloria minuitur, si cum multum pro Hierosolymis desudauerint, rebus per eos gestis aliquid derogetur. Nec tamen ego contentione Romanas res extollentium, gentiles meos amplificare decreui: sed facta quidem utrorumq; sine ullo mendacio prosequar. Dicta uero de factis

reponam,

reponam, dolori atque affectioni meæ in deflendis patriæ cladibus indulgens. Nam quod domesticis dissensionibus est euersa, & in templum sacrosanctum, inuitis Romano*rum manus, atq; ignem* Iudæorum *tyranni traxere, testis est qui eam uastauit, ipse* Cæsar Titus*: per omne bellum miseratus quidem populum, quod à seditiosis custodiretur: sæpe autem cōsulto differri passus ciuitatis excidium, protracto obsidionis spatio, dūmodo belli pœniteret autores.* Quod *si quis me aduersus tyrannos, eorumq; latrocinium accusatorie loqui putet, uel patriæ miserijs ingemētem calumniari præter legem historiæ, dolori ueniam tribuat.* Ex *omnibus enim, quæ* Romano *imperio parent, solam nostram ciuitatem contigit ad summum felicitatis gradum procedere, eandémque ad ultimos gradus deponi.* Deniq; *omnium post condita secula res aduersas, si cum* Iudæo*rum calamitatibus conferantur, superatum iri non ambigo.* Et *horum autor nullus externus est: unde nec fieri potest, ut à questibus temperetur.* Si *quis autem durior misericordiæ sit iudex, res quidem tribuat historiæ, lamenta uero scriptori: quanquàm merito* Græcorum *disertos increpauerim, qui tantis rebus sua memoria gestis, quarum comparatione præterita olim bella exigua demonstrantur, iudices resident aliorum facundiæ detrahentes.* Quorum *& si doctrinam superant, uoluntate uincuntur.* Ipsi *uero* Assyriorum, *&* Medorum *gesta perscribunt, ueluti minus recte à scriptoribus antiquis fuerint exposita: cum inscribendo tantum eorum uiribus cedant, quantum sententiæ.* Erat *enim unicuique studium, quæ uidisset facta, conscribere: quoniam & interfuisset rebus gestis, & efficaciter quod promittebat, impleret: mentiriq; apud scientes, inhonestum esse uideretur.* Enimuero *noua qui-*

dem neque ante cognita memoriæ tradere, suiq; temporis res cõmendare posteris, laude ac testimonio dignũ est. Industrius autẽ habetur, non qui alienam dispositionem atq; ordinẽ transfert, sed qui noua dicendo etiam corpus proprium cõficit historiæ. Sed ego quidem sumptu ac labore maximo, qui cũ essem alienigena, Græcis simul & Romanis gestarũ rerũ memoriã repono. Ipsis autẽ indigenis, ad questum quidem ac lites, ora patent, linguæq; solutæ sunt. Ad historiam uero, in qua uerum dicẽdũ est, summáq; ope negotia colligenda sunt, obmutescunt: cõcessa infirmioribus, neq; scientibus licentia scribendi res à principibus gestas. Honoratur itaque apud nos historiæ ueritas, quæ à Græcis negligitur. Ab origine quidẽ Iudæos repetere, qui fuerint, quóue pacto ab Aegyptijs discesserint, quásq; regiones errando peragrauerint, & quas uel quoties incoluerint, & quemadmodum inde migrauerint, neq; huius esse temporis, & præterea superuacaneum existimaui: quoniã multi ante me Iudæorũ de maioribus huius gentis uerissima cõposuerunt: & nõnulli Græcorum, quæ illi scripserãt patria uoce, prosecuti non multum à ueritate deuiarunt. Exinde autẽ historiæ principiũ sumã, quo scriptores eorũ & prophetæ nostri desierunt: & bellum quidem meis temporibus gestũ, latius quáq; potuero diligẽtia referã. Quæ uero ætate mea sunt antiquiora, summatim breuiterq; percurram: Quomodo Antiochus cognomento Epiphanes, deuictis penitus Hierosolymis, cũ triennium sexq; menses eã tenuisset, ab Asamonæi filijs expulsus est. Deinde quod eorum posteri de regno dissentientes, ad res suas occupandas, populum Romanum Pompeiúmq; traxerunt: quomodóq; Herodes Antipatri filius, eorum potentiam deposuerit, auxilio Sosij. Tum, quomodo Herode mortuo, plebis in eos

Autor apponit ex ordine quid in his libris dicturus sit.

in eos orta seditio est, Augusto Octauiano quidē imperante Romanis, Quintilio autem Varo in locis degēte. Quódq; bellum anno duodecimo post imperium Neronis eruperit: quámq; multa per Sosium acciderint: quantáq; ad primos impetus armis Iudæi pſuaserint: quóq; modo accolas permunierint: & quod Nero propter Cestij peccata, summæ rei metuens, Vespasianum bello præposuerit: & quod is cum maximo filiorum Iudæam intrauerit, quātum Romanorum exercitum ducens: quantáq; manus auxiliorum per omnem cæsa fuerit Galilæam: & quod eius ciuitatū quasdam uictoria ceperit, alias deditione. Vbi etiam Romanorum in bello disciplinam, curámq; rerum, & utriusq; Galilææ spatia, & naturam, finésq; Iudææ, necnon & peculiarem terræ æqualitatem, lacúsq; & fontes, captarúmque ciuitatum mala, cum fide sicut uidi, aut pertuli, expediam. Nec etiam miserias meas cælauerim, cū scientibus eas relaturus sim. Deinde, quod iam fessis rebus Iudæorum, Nero quidem mortem obierit: Vespasianus autem in Hierosolymam properans, imperij causa retractus sit: quæque signa de hoc ei cōtigerint, Romæq; mutationes: & quod inuitus à militibus imperator declaratus sit: & quod eo disponendæ reipublicæ gratia in Aegyptum digresso, Iudæorū status seditionibus agitatus sit: quóq; modo tyrānis succubuerint, eorūq; inter se discordias mouerint. Et quod ex Aegypto Titus reuersus, bis Iudæorū fines ingressus sit: quóq; modo exercitū, & quo in loco cōgregauerit: uel qualiter, & quoties ciuitatē affecerit ipso præsente seditio. Aggressus quoq; numerosos, & quātos erexerit aggeres: triúmq; murorum ambitum & magnitudinem, siue mensuram, & munitionem ciuitatis, & fani, templíq; dispositionem: ad hæc aræ spatium, mensurámq; uerissime dicam: festorum

quoq; dierũ mores aliquos, ſeptémq; luſtrationes, & munera ſacerdotum. Itémq; pontificis ueſtes, ſanctáq; templi cuiuſmodi fuerint, ſine aliqua diſsimulatione uel adiectione memorabo. Narrabo deinde tyrãnorum in ſuos gentiles crudelitatem, Romanorúmq; in alienigenas humanitatem: quotiésq; Titus, ciuitatem ſimul ac templum ſeruare cupiens, ad concordiæ fœdera diſsidentes prouocauit. Diſſeram uero populi uulnera, & calamitates: quámq; multa mala nũc bello, nũc ſeditionibus, nunc fame perpeſsi, poſtea capti ſint. Nec uero aut perfugarum clades, aut captiuorum ſupplicia prætermittam: uel quemadmodum templũ inuito Cæſare conflagauerit: quámque multæ opes ſacræ flamma raptæ ſint: ac totius, quæ reliqua erat, ciuitatis excidium: & quæ præceſſerant portenta, atq; prodigia, uel tyrannorum captiuitatẽ, uel qui ſeruitio abducti ſunt, multitudinem: aut cui quiſque fortunæ ſit diſtributus: & quod Romani quidem belli reliquias perſecuti ſunt, uicorúmque munimina funditus eruerunt. Titus uero, peragrato territorio, cũcta reſtituit: eiuſdémq; reuerſionem in Italiam, ac triumphum. Hæc omnia ſeptem libris comprehenſa perſcripſi: ne uituperationem à rerum ſcientibus, & qui bello interfuerunt, ſuſtineam: uerum amantibus, prout uerius potui, cuncta explicaui. Narrandi autem initium faciam hoc ordine, quo capitula ſunt digeſta.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IVDAICO.

Liber primus.

De deuastatione Hierosolymæ ab Antiocho. CAPVT I.

VM POTENTES IVDAE- An.lib.
orum inter se dißiderent eo tempore, 12. ca.
quo de tota Syria cum Ptolemæo Sex- 6.
to Antiochus, qui Epiphanes dictus
est, ambigebat (erat autem illis con-
tentio de potentia, quod honoratus
quisque grauiter ferret similibus subiugari) Onias qui-
dam è pontificibus postquam præualuit, Thobiæ filios
expulit ciuitate. Illi autem supplices ad Antiochum confu-
gerunt: petentes, ut semet ducibus in Iudæam irrumperet.
Idq; regi persuasum est, iampridem sic animato. Quare
cum magnis militum copijs egressus, & ciuitatem fortiter
expugnatã capit, & maximã eorũ multitudinem, quibus
Ptolemæus charior erat, interfecit. Dataq; paßim militi-
bus prædandi licẽtia, ipse & templum spoliauit, & quo-
tidianæ religionis aßiduitatem per annos tres, sexq; menses
inhibuit. Pontifex autem Onias effugit ad Ptolemæum: ac- An.lib.
ceptoq; ab eo in Heliopolitana regione solo, ibi oppidum 15. ca.
condidit Hierosolymis simile, tẽplumq; ædificauit: de qui- 4.
bus iterum opportune referemus. Veruntamen Antiocho, An.lib.
neq; præter spem deuicta ciuitas, neq; populatio, neq; tan- 12. ca.
tæ cædes satis fuere: sed intemperantia uitiorum, eorumq; 7. &
memoria, quæ in obsidione pertulerat, Iudæos cogere cœ- capiti-
pit, ut abrogato more patrio, nec infantes suos circũcide- bus se-
rent, porcosq; sup aram immolarent: quibus omnes quidem quenti-
aduersabantur: optimus uero quisque propterea trucida- bus.

batur. Et Bacchides præsidijs ab Antiocho præpositus, ad naturalem crudelitatẽ suam præceptis impijs obsecundans, omnimodam iniquitatem excessit: cum & singulatim uiros honorabiles uerberaret, & cõmuniter quotidie speciẽ captæ urbis exhiberet: donec eos atrocitate incõmodorũ, qui

Ant. li. 12. ca. 7. 8. ea patiebantur, ad uindictæ audaciam irritauit. Denique Matathias Asomonæi filius, unus ex sacerdotibus, ex uico cui nomen Modin est, cũ manu domestica (nã quinq; filios habebat) sicis armatus, Bacchidẽ occidit: & statim quidẽ præsidiorum multitudinẽ ueritus, in montes refugit. Multis uero ex populo sibi sociatis, recepta fiducia, descendit: cõmissoq; prælio, superatos duces Antiochi ex Iudææ finibus exegit. Secundis autem rebus potentiam nactus, suisq; uolentibus, quod ab alienigenis eos liberasset, imperans, moritur: relicto Iudæ principatu, qui filiorum suorũ natu maximus erat. Ille autem (nec enim cessaturũ existimabat Antiochum) & indigenarum conflauit exercitum, & cũ Romanis primus amicitiã pepigit: Antiochúmq; Epiphanem iterum in fines suos ingredientẽ, uehementissima percussum plaga, repressit. Adhuc autem feruente uictoria, in præsidia ciuitatis impetum fecit: necdũ enim cæsa fuerant: habitóq; cõflictu, milites de superiori ciuitate, quæ pars sacra dicitur, ad inferiorem cõpellit. Fano autem potitus, & locum purgauit omnẽ, muróq; cinxit: & uasa noua diuinis rebus curandis fabricata, in templũ intulit, ueluti prioribus

An. lib. 12. ca. 10. 13. 14. profanatis: arámq; aliam ædificauit, & religionibus dedit initium. Sacro autem ritu uix ciuitati reddito, moritur Antiochus. Regni autem eius, & in Iudæos odij filius Antiochus hæres exijt. Quare congregatis peditũ milibus quinquaginta, equitum autem propè quinque milibus, octoginta uero elephãtis, montana Iudææ per partes aggreditur. Et

tur. Et Bethsuram quidem municipiũ capit. In loco uero, cui Bedoscariæ nomẽ est, quà transitus erat angustior, Iudas cum suis copijs occurrit. Et priusquàm congrederentur agmina, Eleazarus frater eius, prospecto præter alios excelso elephante, turrique maxima, & munimentis aureis ornato, illic Antiochum esse ratus à suis procul excurrit: ruptáque hostili acie, ad elephantum usque peruenit. Sed illum quidem, quem regem esse opinabatur, contingere, quod multum supereminėret, minime potuit. Beluam uero in aluo percussam, super se deposuit, & obtritus interijt: nulla alia re gesta, nisi quod magnum opus aggressus, uitam gloriæ post habuit. Qui tamen regebat elephantum, priuatus erat. Et si casu fuisset in eo Antiochus, nihil plus Eleazaro præstitisset audacia, quàm ut sola spe preclari facinoris, mortem uideretur optasse. Hoc autem fratri eius, totius prælij præsagium fuit. Nam fortiter quidem Iudæi, diúque decertarunt: sed à regijs triumphis secunda fortuna usis, numeróq; præstantibus superati sunt: multisq; interfectis, Iudas cum cæteris in Gosniticam toparchiam refugit. Antiochus autem ad Hierosolymam profectus, ibique dies paucos commoratus, utensilium penuria ingreditur: relicto quidem ibi præsidio, quantum satis esse arbitrabatur: cætera uero multitudine ad hyemandum deducta in Syriam. Discessu autem regis, Iudas non quiescebat, An. lib.
sed accersione multorum suæ gentis animatus, aggregatis etiam, quos ex prælio receperat, apud uicum Adasa, 12. ca-
pi. 18.
cum Antiochi ducibus congreditur: factisque fortibus in prælio cognitus, multis hostibus interfectis, occubuit. Et in diebus paucis, frater eius Ioannes occiditur: insidijs eorum captus, qui cum Antiocho sentiebant.

De ſucceſſionibus principum à Ionatha uſque ad Ariſtobulum.

CAPVT II.

An. lib. 13. capi. 1. *Cum autem ſucceſſiſſet ei frater Ionathas, & in alijs quæ ad indigenas pertinerent, cautius ſeſe ageret, ſuámque potentiam Romanorum amicitia corroboraret, Antiochi quidẽ filio recõciliatur. Non tamẽ horũ ei quicquam profuit ad depellendum periculũ. Nanque Triphon tyrannus, Antiochi quidem filij tutor, ſed inſidijs eum captans, & præter hoc amicis nudare cupiens, Ionathan, cũ* An. lib. 13. capi. 9. *ad Antiochum paucis comitatus, Ptolemaida ueniſſet, dolo cõprehendit. Eóque uicto, cõtra Iudæam mouit exercitum. Vnde repulſus à Simone Ionathæ fratre, quódque ab eo ſuperatus eſſet, iratus, eundem Ionathan interfecit. Simon autẽ fortiter regẽdis rebus intentus, *Zoazen quidẽ,* Al. Gazara. *& Ioppen, & Iamniam capit. Euertit autẽ & Accaron, ſubactis præſidijs: aduerſusq; Tryphonem Antiocho auxilium præbuit: qui Doram ante militiã, quã in Melo habuit, obſidebat. Sed regis auiditatẽ ſatiare nõ potuit, quãuis neci Tryphonis ſuam quoque operã adhibuiſſet. Non multo enim poſt, Antiochus Cendebeum ex ducibus ſuis, ad uaſtandã Iudæam, opprimẽdumq; ſeruitio Simonẽ, cum exercitu miſit. Ille autẽ, quanquam ſenior erat, bellum tamen iuueniliter adminiſtrabat: & filios quidem ſuos cũ ualidiſſimis præmiſit, partẽ uero multitudinis comitatus alio latere aggreditur: multiſq; per multa loca inſidijs etiã in montana diſpoſitis, in omnibus ſuperat. Clariſſimáque potitus uictoria, pontifex declaratur: & ducẽtos ſeptuaginta poſt annos Iudæos liberat à dominatione Macedonum, &* An. lib. 13. capi. 14. *hic moritur in cõuiuio, captus inſidijs Ptolemæi generi ſui: qui eius cõiuge, duobúſque filijs in cuſtodiã concluſis, certos miſit, ut Ioãnem tertiũ, cui etiã Hyrcanus nomẽ fuit, interfice=*

*interficerent. Cognito autem impetu, qui parabatur, adu=
lescens ad ciuitatem properabat, multo populo fretus, &
propter memoriā paternæ uirtutis, & quod iniquitas Pto=
lemæi cunctis esset inuisa. Voluit autem Ptolemæus etiam
alia porta ingredi ciuitatem: sed à populo reiectus est, qui
maturius Hyrcanum susceperat. Et is quidē statim reces=
sit, in aliquod ultra Hierichunta castellum, quod Dagon
uocatur. Hyrcanus autē paternum honorē pontificis asse=
cutus, postquàm deo sacrificia reddidit, uelociter Ptole=
mæum petit: & matri simul & fratribus adiumento futu=
rus, castellúmque aggressus, alijs quidem rebus superior
erat, iusto autem dolori cedebat. Ptolemæus enim quotiens* Ptole-
premeretur, matrem eius, fratrésque in murū productos, mæus ab
palàm ut possent conspici, uerberabat: eosdémq; præcipi= Hyrca-
tandos, nisi quamprimū recederet, minabatur. Vnde Hyr= no ob-
canum quidem plus timor ac misericordia, quàm iracundia sessus.
*commouebat. Mater uero eius nihil plagis aut intētata ne=
ce perterrita, manus protendens, filium precabatur, ne uel
suis fractus iniurijs, parceret impio: sed quidem ipsa sibi
mortem à Ptolemæo propositam, immortalitate duceret
meliorem: dummodo ille pœnas eorum, quæ in domum suā
contra fas admisisset, expenderet. Ioannes autem nunc ob=
stinationem matris cogitans, ac preces eius audiens, ad
irruendum impellebatur: modo uerberari eam, lacerari=
que conspiciens, effœminabatur: totúsque plenus doloris
erat. Ob hæc autem diu tracta obsidione, feriatus annus
aduenit: quem septimo quoque orbe, apud Iudæos cessa=
re moris est, exemplo septimorum dierum. Et in hoc Pto=
lemæus obsidionis requiem nactus, fratribus Ioannis unà* An. lib.
cum matre occisis, ad Zenonem confugit, qui Cotilas co= 13. ca=
gnominatus est, Philadelphiæ tyrrannum. Antiochus pi. 15.
autem

autem ob ea, quæ per Simonem passus fuerat, iratus in Iudæam ducit exercitum: ibiq; assidens Hierosolymis, Hyrcanum obsidebat. Ille autē patefacto sepulchro Dauid, qui regum ditissimus fuerat, ablatisq; inde pecuniæ plus quàm tribus milibus talentorum, & Antiocho persuasit, datis ei trecētis talētis ab obsidione discedere: primúsq; Iudæorum priuatis opibus alere peregrina cœpit auxilia. Rursusque tamē, quādo Antiochus cōtra Medos bello suscepto, tēpus ei uindictæ præbuit, cōfestim aduersus ciuitates Syriæ perrexit, uacuas propugnatoribus esse ratus: qd' & uerū fuit.

An. lib. 13. cap. 16. 17. *Medabā quidem, & Samogā cum proximis, necnō & Sichimam, & Garizin ipse cæpit, & super his Cuthæorū genus, adiacentia fano loca incolentiū, exemplo eius qd' est Hierosolymis, ædificato. Cæpit autem Idumææ nō paucas*

Al. Aboracum. *alias ciuitates: & præterea* Adoreon, & Marisam. In Samariam uero usque progressus, ubi nunc est Sebaste, ciuitas ab Herode rege cōdita, ex omni ea parte cōcludit: filiósq; suos Aristobulum & Antigonum obsidioni præfecit. Quibus nihil remittentibus, ad hoc famis penuria, qui erant intra ciuitatem, uenerunt, ut etiam insuetam carnem cogerētur attingere. Igitur Antiochum adiutorem sibi aduocant, Spondium cognominatum. Qui cum prompta eis uoluntate paruisset, ab Aristobulo & Antigono superatur. Et ille quidem ad Scythopolim usque, persequentibus eum memoratis fratribus, effugit: hi uero in Samariā reuersi, & multitudinem iterum intra murum concludunt, & expugnata ciuitate, ipsam diruunt: & habitatores eius captos abducunt. Prospere autem gestis ita cedentibus, alacritatem refrigescere non sinebant: sed cum exercitu Scithopolim usq; progreßi, & ipsam peruaserunt, & agros intra Carmelum omnes, inter se partiti sunt.*

De Ari-

De Ariſtobulo, Antigono, Iuda Eſſæo, Alexandro Theodoro, & Demetrio geſta.

CAPVT III.

SEcundarum autem rerum Ioannis, & filiorum eius, inuidia ſeditionem gentilium concitauit: multiq; aduerſus eos collecti, non quieſcebant, donec aperto bello deuicti ſunt. Reliquum uero tempus Ioannes, cum fortunatiſsime uiueret, & optime rebus per annos triginta & tres adminiſtratis, & quinque filijs relictis, moritur: uir plane beatiſsimus, & qui nullam dediſſet occaſionem, cur eius cauſa de fortuna quiſpiam quereretur. Denique tria uel maxime præcipua ſolus habebat. Nam & gentis princeps, & pontifex erat, & præterea propheta: cum quo deus ita colloquebatur, ut futuroru nihil penitus ignoraret. Quinetiam de duobus maioribus filijs ſuis, quod rerum domini permanſuri non eſſent, ante uidit, atque prædixit. Quorum uitæ, quis fuerit exitus, narrare non indignum uidetur, quantúmque à paterna felicitate diuerterint. Patre nãque mortuo, natu maior Ariſtobulus, tranſlato in regnum principatu, diadema ſibi primus impoſuit: quadringentis & octogintauno annis, ac tribus menſibus, poſtquã populus in eam terram deuenit: ſeruitio, quod apud Babylonios ſuſtinuit, liberatus. Fratrem uero à ſe ſecundum Antigonum (nanque illum diligere uidebatur) in honore pari producebat: alios autem uinctos cuſtodiæ tradidit. Matrémque itidem colligauit, auſam aliquid de poteſtate contendere. Nanque hanc rerum dominam Ioannes reliquerat. Eóque crudelitatis proceſsit, ut uinctam famæ necaret. Horum autem facinorum pœnas, Antigoni fratris morte perſoluit, quem plurimum amabat, quémque regni participem habebat. Nam & hunc interemit, adductus criminationibus, per maleuolos regni compoſitis. Itaque primo quidem

Hyrcanus decedit.

An. lib. 13. capi. 18.

Ariſto=

Aristobulus dictus fidem non habebat, qui & fratrem magnipenderet, & pleraque liuore fingi arbitraretur. Sed cum Antigonus ex militia clarus rediisset, festis diebus, quos tabernaculis positis, deo celebrare mos patrius exigebat, euenit eodem tempore, ut aduersa ualetudo Aristobulum corriperet. Antigonus uero circa festorum solenniorum finem, armatis comitatus, templum ad orandum quãmaxime petiuit, plusque in honorem fratris ascendit ornatus. Túmque delatores nequißimi regem adeuntes, & armatorum pompam, & Antigoni arrogantiam, priuata fortuna maiorem esse criminabantur: quódque maxima cateruã stipatus, ut illum interficeret, eò uenisset: nec eum perpeti honorem solum, & regnum habere, cui regnum ipsum liceat obtinere. His paulatim, quamuis inuitus, tamen credidit Aristobulus. Ac ne uel suspicari quicquam uideretur, prospiciens, & ut incerta præcaueret, suos quidem satellites in quendam subterraneum, & tenebrosum locum trãsire iubet. Ipse autem iacebat in castello, Bariante, post autem Antonia cognominato: & ut inermi quidem parcerent, occiderent autem Antigonum, præcepit, si cum armis adiret. Necnon & ipsi Antigono, qui preciperent, misit, ut inermis ueniret. Ad hæc regina satis callidum cum insidiatoribus consilium capit. Namque his qui ad eũ mißi fuerãt persuadet, ut mandata quidem regis taceant, dicant uero Antigono, quod frater audisset, arma sibi eum pulcherrima in Galilæa ornatumq; bellicosum fabricasse: quæ ne singulatim inspiceret, morbo impeditum fuisse: nunc autem, præsertim cum aliò discessurus sit, libenter eum uideret armatum. His auditis, Antigonus (ne quid enim mali suspicaretur, fratris suadebat affectus) cum armis uelut ostentatum se ueniens, properabat. Sed ubi ad obscurum transitum, qui

Antigonus occiditur.

Stratonis

Stratonis pyrgus uocabatur, accesſit, à ſatellitibus interemptus eſt: certúmq; documentum præbuit, omnem beneuolentiam, iúsque naturæ criminationibus cedere, nullámq; optimarum rerum affectionem tantum ualere, ut inuidiæ perpetuo poſsit obſiſtere. In hoc autem etiam Iudam quis non recte miretur? Eſſæus erat genere, qui nunquam diuinando peccauit, neque mentitus eſt. Is Antigono tranſeunte per templum, mox ut eum uidit, ad notos qui aderant, exclamauit (non paucos autem diſcipulos papas, ſiue conſultores habebat) Nunc mihi pulchrum eſt mori, quando ante me ueritas interijt: mearúmq; prædictionũ aliquod mẽdacium deprehenſum eſt. Viuit enim iſte Antigonus, qui hodie deberet occidi. Locus autem neci eius, apud Stratonis pyrgum fato fuerat deſtinatus: & ille quidem ſexcentorum abhinc ſtadiorum interuallo diſtat. Horæ uero diei ſunt quatuor: ſed & uaticinationem tempus effugit. Hæc locutus ſenior, mœſto uultu & mente ſolicita ſecum multa reputabat. Et paulopoſt interfectus Antigonus nunciatur, in loco ſubterraneo, qui eodem nomine, quo maritima Cæſarea, Stratonis pyrgus appellabatur: & hoc fuit, quod uatem fefellit. At uero Ariſtobulo confeſtim ſceleris plenitudine morbus ingraueſcit: ſempérque facinoris cogitatione ſolicitus, perturbato animo tabeſcebat: donec mœroris acerbitate uiſceribus laceratis, ſubito ſanguinem uomeret. Hunc ergo unus è ſeruulis, eius miniſterio deſtinatus, foras efferens, prouidentia diuinitatis errauit: & ubi Antigonus erat occiſus, ſuperextantes adhuc cædis maculas, cruorem interfectoris effudit. Vlulatu autem continuo ſublato, qui puerum tanquam de induſtria ſanguinem libaſſe conſpexerant, clamor ad aures regis peruenit: cauſámque requirebat: & cũ eam prodere nullus auderet, ad reſciendum

De Iuda Eſſæo.

*sciendum magis ardebat. Ad extremũ uero minitãti, uimq; adhibenti, uerum quod erat indicauerũt: atque ille cum lachrymis oppleßet oculos, quãtumq; poterat ingemuißet, hæc dixit: Sperandũ certe nõ erat, ut maximũ dei lumen facta mea nefaria laterent. Nam cito me ultrix cognatæ cædis iustitia persequitur. Quàmdiu ô corpus improbũ fratri, matriq; dãnatã animam detinebis? Quàm diu paulatim illis libabo sanguinem meũ? Simul totum accipiant: neque iam meorum uiscerum inferias fortuna rideat. His dictis, illico moritur: cum non plus anno regnasset. Vxor uero fratrem eius uinculis dissolutis, regem constituit Alexandrum qui ætate maior erat, & modestia præstare uidebatur. Sed ille potestatem adeptus, fratrem quidem alterũ regna appetentem occidit: alterum autem priuata uita contentum ablatis rebus secum habebat. Prælium etiam cum Ptolemæo cognomento Lathyro committit: qui oppidum*Acobin cæperat, & multos quidem peremit hostium: sed uictoria in Ptolemæi parte propẽsior fuit. Postea uero quàm ipse pulsus à matre Cleopatra discesit in Aegyptum, & Gadaram obsidione capit Alexander, & castellum Amathuntis, omnium maximum quæ trans Iordanem sita erãt, ubi preciosißima quæque bonorum Theodori filij Zenonis habebantur. Repente hæc Theodorus aggressus, & proprias res recepit, & sarcinas regis aufert, Iudæorumque ferè decem milia interfecit. Verum hoc uulnere superior fuit Alexander. Conuersusque ad maritimas regiones Raphiam capit & Gazam, itémque Anthedonem, quæ postea à rege Herode Agrippias nominata est. His autem seruitio domitis, concitatur in eum festo die populus Iudæorum. Nam plerunque epulæ seditiones accendunt. Nec uidebatur insidias posse cõprimere, nisi peregrinos haberet*

An. lib. 13. capi. 19.

Al. Asochiton.

auxilio

auxilio * *Pisidas & Cilicas: Syros mercenarios respuebat, propter ingenitam cum Iudæorũ gente discordiam. Cæsis autẽ supra octo milibus, ex turba rebellium Arabiæ manus attulit. Ibiq; Schalamitis sub iugum missis, tributóq; his imposito, ad Amathunta regressus est. Cũmq; Theodorũ metus secundis eius successibus perculisset, castellum sine præsidio repertum funditus eruit. Mox autem congressus cum Oboda rege Arabum, qui locum fraudi opportunum in Galaadensi regione præuenerat, captus insidijs totum amisit exercitũ in uallem altißimam cõpulsum, atq; obtritum multitudine camelorũ. Ipse uero elapsus in Hierosolymã, olim sibi gentem infensam, ad nouarum rerum motus magnitudine cladis accendit. Fit autẽ etiam tunc superior, crebrisq; præsidijs non minus quinquaginta milibus Iudæorũ per sex annos interfecit: nequaquam tamen uictorijs lætabatur, quoniam regni sui uires consumeret. Vnde armis omißis, sermone placido cũ subiectis redire in gratiã conabatur. Illi autẽ inconstantiam eius morúmq; uarietatẽ intantũ oderant, ut percontanti causam, quonam pacto eos sedare posset, dicerent, si moreretur. Nam uix etiam mortuo daturos ueniam, qui multa scelerate fecisset. Simul etiã Demetrij auxilium, cui cognomen * Attero fuit, accersiuit. Qui cum his maiorũ præmiorũ spe facile paruisset, ueniſsetq; cũ exercitu, miscentur auxilijs eius Iudæi circa Sichimam. Vtrosq; tamen Alexãder mille quidem equitibus, sex autẽ peditũ mercenariorũ milibus excepit, cum haberet ex Iudæis quoq; propè ad decem milia bene sibi cupientium, aduersæ autem partis essent equitum tria milia, peditúmq; milia quadraginta. Et priusquàm ueniretur in manus, intercedẽtibus nuncijs & præconibus regis, trãsfugia tentabãt. Demetrius quidẽ Alexandri mercenarios, Alexander

* Aliás. Persas.

* Aliás Eucero.

An. lib. 13. ca. 20.

autem Iudæos: qui Demetrium sequerentur, obtemperaturos sibi sperantes. Sed cū neq; Iudæi sacramenta, neq; fidē Græci cōtemnerent, armis iam comunus decernebant. Superátq; præliū Demetrius, quamuis Alexandri mercenarij uirtutem suam multis & animi & manus operibus demonstrassent. Finis autem pugnæ præter spem cedit utriq;. Nā neque uincentem Demetrium, qui eius auxilium petierant, expectare uoluerunt: & immutatæ fortunæ misericordia, sex Iudæorum milia se ad Alexandrum, qui in montes effugerant, contulerunt. Huius inclinationis momentum Demetrius ferre non potuit, sed Alexandrum iam quidem collectis uiribus bello idoneum esse ratus, omnem uero gentem ad eum commeare existimans, mox inde digressus est. Non tamen reliqua multitudo ob abscessum auxiliorum, simultates deposuit: bello autem aßiduo tamdiu cum Alexandro decertabat, donec plerisque interfectis cæteros in Misselim ciuitatem coēgit: eáq; uastata in Hierosolymam captiuos abduxit. Verum immoderata fecit iracundia, ut crudelitas eius ad impietatem usq; procederet. Octingentos enim captiuorum in media ciuitate crucifigens, mulieres earumq; filios in conspectu matrum necauit: atq; hæc potans, & cum suis concubinis recubans, prospectabat. Tantus autem populum terror inuasit, ut etiā diuersæ partis studiosi proxima nocte octo milia hominum extra totam Iudæam profugerent. Quorum exilij mors Alexandri finis fuit. Cum eiusmodi factus tandem ægréque regni otiū quæsisset, ab armis requieuit.

Alexandri crudelitas.

De bello Alexandri cum Antiocho & Areta, deq; Alexandra & Hyrcano.

CAPVT IIII.

R*Vrsus autem fit ei turbarum initium Antiochus, qui etiam Dionysius dictus est. Demetrij quidem frater:*

frater: sed eorum nouissimus, qui Seleucum generis autorẽ
habebant. Hunc enim timens, qui Arabas parato bello pul=
sarat, totum quidem super Antipatrida montibus proxi=
mum, & inter Ioppes littora spatium, fossa & altissima
ualle diremit. Ante fossam uero murũ ædificauit excelsum
turrésque ligneas, ut faciles aditus obstrueret, fabricauit:
nec tamẽ Antiochum arcere ualuit. Exustis enim turribus
fossisq; repletis, cum suis copijs transgressus est. Vindi=
ctáque posthabita, qua deberet eum à quo prohibitus est
ulcisci, protinus contendit in Arabas. Horum autem rex,
in locis suæ nationis cõmodioribus agens ad pugnam, de=
inde Ioppen cum equitatu reuersus (habebat autem nume=
rum decem milium) imparatos ex improuiso Antiochi mi=
lites inuadit. Forti autẽ prælio depugnato, quamdiu qui=
dem superabat Antiochus, durabat eius exercitus, quam=
uis eum passim Arabes trucidarent. Vbi uero procubuit
(succurredo enim uictis semper in periculis aderat) omnes
terga dederunt: maximaque pars eorũ, cum in acie essent,
tum in fuga consumitur. Reliquos autem in uicum* Annam Al. Chanam.
delapsos, alimentorum penuria perire cõtigit, præter pau
cos. Hinc Damasceni Ptolemæo Minæi filio infensi Are=
tam sibi sociant, Syriæq; Cœles regẽ constituunt. Qui bel=
lo illato Iudææ, postquam pugna uicit Alexandrum, pa=
ctione discessit. Alexander autem Pella capta Geras peti=
uit: rursus opum Theodori cupidus, tripliciq; ambitu cir
cundatis defensoribus, locum pugnando cæpit. Necnõ &
Gaulonem & Seleuciam, quæ Antiochi Pharanx dicitur,
sub iugum mittit. Ad hæc autem capto Gamala castello
ualidissimo, ciúsque rectore Demetrio multis criminibus
inuoluto, in Iudæam regreditur, expleto in militia trien=
nio, lætúsq; à gentilibus ob res prospere gestas excipitur,

*Belli autem requiem ſecutū eſt morbi principium. Et quo=
niam quartanis febrium circuitionibus fatigabatur, depul=
ſum iri ualetudinem credens, ſi rurſus animū negotijs oc=
cupaſſet, intēpeſtiuis militiæ laboribus ſeſe dedit: & ultra
uirium efficaciam corpus impellens, inter ipſos tumultus,
trigeſimo & ſeptimo regni anno moritur: idq; Alexandræ*
An. lib. *coniugi ſuæ reliquit, Iudæos eius uel maxime dicto obediē=*
13. ca. *tes fore non dubitans: quod longe ab eius crudelitate diſcre*
22. *pans, & iniquitati reſiſtens, beneuolentiā ſibi populi com
paraſſet. Neq; ſpes eum fefellit. Nanq; opinione pietatis
obtinuit muliercula principatum. Quippe quæ morē gen=
tis patrium probe norat, & qui ſacras leges temeraſſent
ab initio deteſtabatur. Cum autem duos filios Alexandro
generatos haberet, natu quidem maximum Hyrcanū, &
propter ætatem declarat pontificem, & quod præterea ſe=
gnior eſſet quam ut poteſtate regia moleſtus cuiquā uide=
retur, regem cōſtituit: Minorem autem Ariſtobulū, priua=
tum uiuere maluit, quod feruentioris eſſet ingenij. Iungūt
autem ſe eiuſdem mulieris ditioni, quoddam Iudæorum col
legium, Phariſæi: qui præter alios pietatem colere puta=
rētur, & peritius leges exponere: ob eamque cauſam pro=
pius eos aſpiciebat Alexandra, diuinæ religioni ſuperſti=
tioſe deſeruiens. Illi autem paulatim, fœminæ ſimplicitate
decepta, omnes pro ſua libidine ſummouendo, deponendo,
itemq; uinciendo, ac ſoluendo quos uellent, iam procurato
res habebantur: prorſus ut ipſi quidē regijs cōmodis frue=
rentur, expenſas uero ac difficultates Alexādra perferret.
Sed eadē mire callebat res adminiſtrare maiores: itaq; au=
gendis copijs ſemper intenta, duplicem conflauit exercitū:
neque pauca peregrinorum parauit auxilia, quibus non
modo ſtatum ſuæ gentis roborauit: ſed etiam metuendam
ſe red=*

ſe reddidit externæ potentiæ. Imperabat autem alijs, uerum Pharisæis ipſa ultro parebat. Deniq; Diogenē quendam inſignem uirum, qui Alexandro fuerat amiciſsimus, interficiunt, eius factum conſilio criminati, ut octingenti (quos ſupra memoraui) regis iuſſu tollerentur in crucem. Nihilominus autem Alexandræ ſuadebant, ut & alios, quibus autoribus Alexāder in eos fuiſſet excitatus, occideret. Cúmque his nimia ſuperſtitione nihil abnuendum putaret, quos ſibi libuiſſet ea ſpecie trucidabant, donec optimatum quiſque ad Ariſtobulum confugerent, quorum periculum agebatur. Atque ille matri perſuaſit, ut his propter dignitatem parceret, ciuitate autem pelleret quos nocentes exiſtimaret. Illi quidē data ſibi copia per agros diſperſi ſunt. Alexandra uero in Damaſco commiſſo exercitu, quoniam Ptolemæus ſine intermiſsione ciuitatem premebat, illam quidem nulla re memorabili geſta ſuſcepit. Regem autem Armeniorum Tigranem, qui admoto Ptolomaidi milite, Cleopatram circumſedebat, pactionibus donisq; ſolicitat. Sed illum domeſticarum turbarum metus, ingreſſo in Armeniam Lucullo, iamdudum inde retraxerat. Inter hæc Alexandra morbo laborante, minor eius filius Ariſtobulus, cum ſeruis ſuis, quos multos habebat, omnéſque pro ætatis feruore fidiſsimos, uniuerſa caſtella obtinuit: & pecunia quam ibi reperit, conductis auxilijs, regē ſe declarauit. Ob hæc miſerata querelas Hyrcani mater, coniugem Ariſtobuli cum filijs includit apud caſtellum, quod à ſeptentrione fano adiacens, Baris antea uocabatur, ut diximus, poſtea uero Antonia cognominata eſt, imperāte Antonio: quemadmodum de Auguſti & Agrippæ nomine, Sebaſte, & Agrippias, aliæ ciuitates appellatæ ſunt. Ante tamen Alexandra moritur, quàm in Ariſtobulum fratris

Ariſtobulus inuadit regnum.

eius Hyrcani cõtumelias uindicaret: quē deijci regno cura uerat, quod ipsa nouem annos administrauit: Et hæres quidem omnium fit Hyrcanus, cui regnum etiam uiua cõmiserat. Verum Aristobulus uiribus atque autoritate præstabat. Habito autem inter eos circa Hierichunta de rerum summa cõflictu, plerique Hyrcano relicto transeunt ad Aristobulũ. Hyrcanus autem cũ reliquis fuga peruenit in castellum Antoniam, ibiq; salutis obsides nactus: erátq; ibi in
An. lib. 14. ca. 1. *custodia, ut præmisimus, coniunx Aristobuli cum filijs: sed prius quàm graue quid fieret, ea lege in cõcordiam redijt, ut regnũ quidem Aristobulus haberet, Hyrcanus uero excederet, quasi frater regis, alijs honoribus contentus. Hoc modo in fano recõciliati, cum in cõspectu circumstantis populi benignißime alter alterũ ualere iußissent, domus permutant: & Aristobulus quidem recedit in regiam, Hyrcanus autem in Aristobuli domum.*

De bello Hyrcani cũ Arabibus & expugnatione Hierosolymæ.
CAPVT V.

An. lib. 14. ca. 2. 3. 4. *Metus uero & alios eius inimicos præter spem dominantis occupat, & maxime Antipatrũ, iamdudum Aristobulo inuisum. Erat autem genere Idumæus, & nobilitate ac diuitijs aliarumq; rerum copia gentis suæ princeps. Is igitur & Hyrcanum, ut ad Aretam regē Arabiæ cõfugeret, eiusq; auxilio regnũ repeteret, hortabatur: & ipse Aretæ, ut Hyrcanum susciperet, atq; in regnum deduceret, suadebat: multa detrahens Aristobuli moribus, multisq; Hyrcanum laudibus prædicans. Simulq; admonebat, quod eum deceret regno clarißimo præsidentem, iniquitate oppreßis manum porrigere: Hyrcanum autem iniuriam pati, qui principatu iure succeßionis sibi debito caruisset. Sic instructis & præparatis ambobus, nocte cũ Hyrcano*

ex ciuitate profugit: citatóq; curſu in oppidũ, quod Petra *dicitur, ſaluus euaſit, quod regni ſedes eſſet* Arabiæ. Ibi *poſtquam* Hyrcanum *in manu regis* Aretæ *tradidit, mul= tis dictis multisq; muneribus, ut auxilium præberet, quo in regnum deduceretur, efficit*. Erant *autem peditum equitúmque milia* quinquaginta, quibus nequaquam reſti= tit Ariſtobulus. Sed primo impetu ſuperatus, in* Hieru= *ſalem fugere cogitur: atque omnino captus eſſet, niſi dux* Romanorum *Scaurus, aduerſis horum temporibus im= minens, ſoluiſſet obſidionem*. Nanque *is ex Armenia qui= dem in Syriam miſſus erat à Pompeio magno, qui cum* Tigrane *bellum gerebat. Sed ubi* Damaſcum *uenit, recens à Metello & Lolio captam reperit: his inde ſubmotis, co= gnitóque in* Iudæa *quid ageretur, illuc uelut ad quæſtum cucurrit*. Denique *mox ut fines ingreſſus eſt*, Iudæorum *legati ad eum ueniunt à fratribus, utriſque ut ſibi potius adiumento eſſet orantibus. Sed trecentis talentis, quæ Ari= ſtobulus ei nuſerat, iuſtitia poſthabita eſt*. Tot *enim ac= ceptis, Scaurus ad* Hyrcanum *& Arabas legatos diri= git, Romanorum eis &* Pompeij *nomen intentans, niſi ab obſidione deſiſterent*. Itaque *& Areta ex Iudæa in* Phi= *ladelphiam recedit metu perculſus, & Scaurus* Damaſcũ *redijt. Ariſtobulus autem, quod captus non eſſet, ſatis ſibi eſſe non credidit: ſed omnibus quas haberet copijs con= gregatis, perſequebatur hoſtes: & circa locum, quẽ* Ca= *pirona uocant, prælio cõmiſſo, ſupra ſex eorum milia cæ= dit: in quibus erat &* Cephalon *frater* Antipatri: Hyrca= *nus uero &* Antipater *Arabũ priuato auxilio, ſpem in ad= uerſarios contulerunt*, Et *cũ* Pompeius *Syriã transgreſſus* Damaſcum *perueniſſet, ad ipſum cõfugiunt*. Multisq; *mu neribus ei datis, illa tantũ quibus apud Aretam uſi fuerant*

Aliâs.cl.

De Scauro duce Romanorum.

allegantes, magnopere precabantur ut Aristobuli uiolentiam odio dignam putaret, regnóque Hyrcanum restitueret, cui tam ætate quàm moribus deberetur: sed nec Aristobulus sibi defuit corruptione Scauri fretus. Venerat autem quantum potuit ornatus cultu regio: deinde offensus obsequijs, neque ferendum existimans abiectius, quàm regem deceret utilitati seruire, à Diospoli regrediebatur. Ob hoc iratus Pompeius, etiam Hyrcano eiusq; socijs hoc precantibus, Aristobulum petit, & Romano simul exercitu & Syrorum instructus auxilijs. Cum uero Pellam & Scythopolim prætergressus Corias uenisset, unde Iudæorum fines incipiunt per mediterranea loca subeũtibus, cognito Aristobulum in Alexandrium confugisse (id autem castellum est in monte præcelso positum satisq; liberaliter accuratum) mittit per quos eum iuberet inde descendere. Ille autem decreuerat, quia pro imperio uocaretur, periclitari potius quàm parére. Sed populum uidebat horrescere: & amici monebant, ut Romanam uim cogitaret, quam sustinere non posset. Itaque horũ consilijs obediens, descendit ad Pompeiũ, quodq; iuste regnaret, multis prosecutus in castellum rediјt. Et cum iterũ descendisset prouocatus à fratre, ac de suis iustitijs cũ eo concertasset, denuo regreditur nõ prohibente Pompeio. Erat autem inter spem timoremq; medius: & ueniebat quidam uelut exoraturus Pompeium ut sibi cuncta permitteret, ad montẽ uero reuertebatur, ne quid regiæ dignitati derogare uideretur. Quia tamen castellis eum Pompeio cedere placebat, hisq; præpositos monere literis ut absisterẽt, quibus præceperat, ut nõ nisi manu sua scriptis epistolis obtemperarẽt: iussa quidem facit: sed in Hierosolymam cũ indignatione discessit: bellóque iam congredi cum Pompeio cogitabat.

An. lib. 16. ca. 6. 7.

Ille

Ille autem, nec enim tempus apparatui dandum putauit, sta tim eum insequitur. Multum quippe alacritati eius addide- rat, circa Hiericũtem Mithridatis mors nuntiata. Vbi pin guißima Idumæa regio, & palmarum plurimum ac balsa- mum nutrit: cuius inciso lapidibus acutis robore stillantem lachrymã ex uulneribus colligunt. Cumq; illic pernoctaß- set, mane in Hierosolymam properabat. Itaq; hoc eius im- petu perterritus Aristobulus, supplex occurrit, pecuniamq; pollicitus, quodq; semetipsum ei cum ciuitate permitteret, Pompeium mitigat sæuientem. Nec tamen quicquã eorum quæ promisit effectum est: Gabinium enim qui ad suscipiẽ- dam pecuniam missus fuerat, nec in oppidum quidem Ari- stobuli socij receperunt. His commotus Pompeius, Aristo- bulum in custodiam collocat: ad ciuitatem uero profectus, explorabat qua ex parte facilior esset accessus. Nam & murorum eius firmitatem oppugnari posse facile non uide- bat. Vallemq; pro mœnibus horribilem, fanumq; illic cer- nebat proximum, adeo tutißima munitione circundatum, ut etiam si ciuitas caperetur, secundum esset hostibus in eo profugium. Hoc autem diu quid faceret hæsitante, seditio intra ciuitatem orta est, Aristobuli quidem socijs bellum geri potius regemq; liberare dignum esse firmantibus: qui uero cum Hyrcano sentirent, Pompeio portas aperiri. Metus autem hos plures faciebat, Romanorum constan- tiam reputantes. Denique uicta pars Aristobuli, conceßit in templum: & ponte qui ab eo ciuitati iungebatur absci- so, ut ad ultimum usque resisteret, instruebatur. Cum au- tem alij Romanos recepissent in ciuitatem, hisq; domum regiam tradidissent: ad hæc obtinenda Pompeius unum è ducibus sibi obedientibus Pisonem cum militibus intro- mittit. Hisq; præsidijs in ciuitate dispositis, quia nemini

An.lib. 14. ca- pi. 7. 8.

eorum qui in templum confugerant pacem persuadere poterat, omnia quæ circum erãt expugnationi parabat: Hyrcano eiusq; amicis ad consilia conferenda, & ad efficienda quæ iuberet alacriter animatis. Ipse uero in partes septẽtrionales fossamq; uallemq; replebat omni genere materiæ per milites comportato: cum per se opus esset difficillimum propter immensam altitudinem, & præterea Iudæi modis omnibus desuper obsisterent. Mansissetq; labor imperfectus, nisi Pompeius obseruatis diebus septimis, quibus Iudæis religio ab omni opere manus abstinere compellit, per eos aggerem cumulare præcepisset, inhibitis à prælio militibus. Pro solo enim corpore Iudæis etiam per sabbata pugnare licet. Igitur iam ualle repleta, & impositis aggere turribus, admotisq; machinis Tyro portatis, mœnia tentabat. Desuper obstantes lapidibus repellebãtur. Cum diu turres obsidentium magnitudine simul & pulchritudine præstantes, uim repugnantium sustinerent, ueruntamẽ Romanis tunc plurimum defatigatis, Pompeius Iudæorum tolerantiam & in alijs admiratus est: & præcipue, quod nihil de superstitionis suæ ritu inter media tela pereuntes derogari passi sunt: sed uelut in alta pace ciuitas ageret, quotidie sacrificia & uictimas, omnemq; dei cultum dilligentissime celebrarũt: nec uel in ipso excidio cum ad aram in dies singulos trucidarentur, legitimis religionis suæ muneribus abstinuerunt. Mense itaque obsidionis tertio uix una turre deiecta, fanum irruptum est. Primus autem murum transcendere ausus est cum suis agminibus Syllæ filius Faustus Cornelius, & post eum centuriones duo Furius & Fabius, cum suis agminibus. Et circumsepto undique fano, alios aliò confugientes, uel etiam paulisper repugnantes interficiunt. Vbi plurimi sacerdotum, quanquam

Cor. Sylla primus murũ trãscẽdere ausus.

hostes strictis gladijs irruentes uidebant, intrepidi tamen in peragendis rebus diuinis perseuerabant: & in ipso libandi templumq; adolendi ministerio mactabantur, saluti quoque præferentes religionis obsequium. Multos autem suæ gentiles aduersæ partis studiose trucidabãt, plurimi semetipsos in rupes præcipitabant. Nonnulli furibundi cunctis quæ circa murum erant in desperatione succensis, pariter conflagrabant. Itaque Iudæorum quidem milia duodecim occubuerunt: Romanorum uero perpauci: sed plures sauciati sunt. Nihil autem grauius in illa clade Iudæorum genti uisum est, quàm sanctum illud arcanum, neque cuiquam prius uisum, alienis esse detectum. Denique Pompeius unà cum suis comitibus in templum ingressus, ubi neminem præter pontificem adesse fas erat, quæ intus erant candelabra cum lychnis, & mensis in quibus libare atque adolere moris est, uascula ex auro cuncta prospexit: congestamq; pigmentorum molem, sacræq; pecuniæ ad duo milia talentorum. Nec tamen uel hæc uel aliud quicquam de sacrosanctis opibus siue instrumẽtis attigit. Sed postero die post excidium curare templum ne quid haberet sordidum ædit, tuos iußit: & solennia sacra celebrare. Ipse autem Hyrcanum pontificem declarauit: quod se & in alijs rebus alacrẽ obsidionis tempore præbuisset, promptamq; ad bellum aggrestium multitudinem ab Aristobulo reuocasset: per quæ sicut imperatorem bonum decuit, beneuolentia potius quàm timore plebem sibi conciliauit. Inter captiuos etiam comprehensus Aristobuli socer idemque patruus tenebatur: & illos quidem qui maxime belli causa fuissent, securi percußit, Faustum uero & qui unà fortiter fecerãt, præclaris præmijs donat: & Hierosolymis tributum indicit: ablatas autẽ gentibus etiã quas in Syria cæperãt ciuitates,

Hyrcanus pontifex declaratur.

Roma-

Romanorũ qui tũc erãt militũ duci parere iußit: proprijsq́; tantũ terminis circũclusit. Instaurat aũt in gratiã cuiusdã ex libertis suis Demetrij Gadarensis etiã Gadarã, quã Iudæi subuerterãt. Mediterraneas præterea ciuitates de eorum potestate liberauit, quas præuẽti nõ exciderãt, Hyppon & Scythopolim & Pellam & Samariam & Marisam: itemq́; Azotum & Iamniam & Arethusam: necnon & maritimas Gazã & Ioppen & Doram, & quæ pridem Stratonis Pyrgus uocabatur, post autẽ ab Herode rege clarißimis ædificijs trãsformata, Cæsarea nominata est: easq́; omnes indigenis ciuibus redditas prouinciæ Syriæ coniunxit. Huius autẽ & Iudææ, cunctorumq́; administratione ad Aegypti usq; fines & flumen Euphratem, cũ duabus cohortibus Scauro permissa. Romam ipse per Ciliciã properauit, captiuũ ducens Aristobulum cũ familia. Erant autem filiæ duæ totidemq́ue filij: quorum unus Alexander ex itinere fugit: minor autem Antigonus cũ sororibus Romam uectus est.

De bello Alexandri cum Hyrcano & Aristobulo.

CAPVT VI.

An.lib. 14. capi. 9. *INterea Scaurus in Arabiam ingressus, ad Petram quidem regionum asperitate prohibebatur accedere: quæ autem circumerant omnia uastabat, multis & in hoc malis afflictus. Nam exercitum fames premebat. Cui tamen Hyrcanus per Antipatrum uictui necessaria suppeditabat. Quem uelut Aretæ familiarem etiam Scaurus ad eum legauit: ut bellum pactione deponeret. Itaque persuasum est* An.lib. 14. capi. 10. *Arabis trecẽtis talentis decedere: atque ita Scaurus ex Arabia transduxit exercitum. Alexander autem Aristobuli filius qui Pompeium fugerat: magna manu dilapso interea tempore congregata, Hyrcano grauius imminebat, Iudæámq;*

dæámq; depopulabatur. Quem quidem mature debellare poſſe credebat: quoniam diſturbatum quoque à Pompeio murum Hieroſolymis renouatum eſſe confidebat: niſi Gabinius in Syriam miſſus qui Scauro ſucceſſerat, cum in alijs fortem ſe præbuiſſet tum etiam in Alexandrum mouiſſet exercitum. Huius autem ille impetum ueritus, & ampliorem militum manum congregabat: donec facta ſunt decem milia peditum, & mille quingenti equites: uillásq; opportunas muris, hoc eſt Alexandrium & Hyrcanium & Macherunta non longe ab Arabiæ montibus muniebat. Igitur Gabinius cum parte militum præmiſſo Marco Antonio, ipſe cum toto exercitu ſequebatur. Lecti autem Antipatri comites, aliáque Iudæorum multitudo, quorum Malachus & Pitholaus principes erant: iunctis cum Marco Antonio uiribus ſuis, Alexandro obuiã proceſſerunt: neque ita multo poſt aderat cum ſuis copijs Gabinius. Alexander autem tum quod in unum confertam hoſtium multitudinem ſuſtinere non poterat, abſceßit. Cumque Hieroſolymis appropinquaſſet coactus prælium ſuſcepit, amißisque ſex milibus, quorum tria uiua capta ſunt, tria uero proſtrata, cum reliquis effugit. Gabinius autem ubi Alexandrium caſtellum uenit, quia multos deſeruiſſe caſtra cognouit, promiſſa delictorum uenia conabatur eos ante prælium ſibi coniũgere. Cum autem illi nihil mediocre cogitarent, pleriſque interfectis, reliquos in caſtellum concludit. In hoc prælio dux Marcus Antonius multa præclare geßit: & quamuis ſemper & ubique uir fortis apparuiſſet, tamen tunc etiam ſuum uicit exemplum. Gabinius autem relictis qui caſtellum expugnarent, ipſe ciuitates adire, & intactas quidem confirmare, ſubuerſas autem erigere curabat. Denique iuſſu eius & Scythopolis habitari cœpit: & Samaria & Anthedon,

thedon, & Apollonia, & Iamnia, & Arabia, & Marisa, & Dora, & Gadara, & Azotus, aliæq; multæ lætis ciuibus atque incolis ad eas concurrentibus. His autem recte dispositis regressus Alexandrium, uehementius urgebat obsidium. Quare territus Alexander, omnibus desperatis legatos ad eum misit, & ignosci delictis orans, & quæ sibi parerent castella Macherunta & Hyrcanium tradere non dubitans, quinetiam Alexandrium eiusdem potestati permisit. Quæ quidem Gabinius omnia consilio matris Alexandri funditus eruit, ne rursus belli alterius receptaculum fieret. Aderat autem, quo suis Gabinium palparet obsequijs, uiro suo cæterísque captiuis metuens, qui Romam fuerant abducti. Post hæc ergo Gabinius Hyrcano Hierosolymã deducto, eique fani cura mandata, cæteris reipublice partibus optimates præfecit. Omnémque Iudæorum gentem in conuentus quinque diuisit: uno Hierosolymis, altero Doris, itemq; tertio ut apud Amathunta respondeat, destinatis quarto Hierico, & quinto Sephoris Galilææ ciuitas attributa est. Singulari autem unius dominatione Iudæi liberati, libenter ab optimatibus regebantur. Veruntamen non multo post euenit, ut turbarum his fieret initium elapsus Roma Aristobulus, qui magna iterum Iudæorum manu conflata partim cupida mutationis, partim quibus olim dilectus erat, primum occupat Alexandrium: idque recingere muro tentabat. Deinde cognito, quod Gabinius *Sisennam & Antonium & Seruilium duces, contra se cum exercitu misit, in Macherunta concedit: uulgique imbelis onere deposito, solus armatus propè ad octo milia militum secum duxit: inter quos & Pitholaus erat secundarum partium rector, cum mille uiris ex Hierosolymis profugus. Romani autem sequebantur, habitóque conflictu, aliquandiu

[Margin notes: An. lib. 14. capi. 11. — An. lib. 14. capi. 12. — Elabitur Roma Aristobulus. — *Al. Sisinnium.]

*aliquandiu cum suis Aristobulus fortiter dimicando perseuerabat, donec ui Romanorum subacti, cæsa sunt uirorum quinque milia. Propè uero ad duo milia in quendã tumulũ confugierunt. Cæteriq; mille cũ Aristobulo, perrupta Romanorũ acie, in Macherũta coacti sunt. Vbi rex cũ in ruinis prima uespera tetendisset, sperabat quidem aliam se manum per inducias belli posse contrahere, castellumq; bene munire. Impetum autem Romanorum, supra quàm poterat, per biduum remoratus postremo capitur: & cum Antigono filio qui Romæ secum fuerat uinctus, ad Gabinium atque inde Romam perductus est. Sed illum quidem senatus custodiæ coërcuit. Filios autem eius in Iudæam trãsmisit, quia Gabinius scripserat per epistolas, id pro traditione castellorum, coniugi Aristobuli spopondisse. Parato autem Gabinio bellum Parthis inferre, Ptolemæus impedimẽto fuit. Qui reuersus ab Euphrate, petebat Aegyptum, Hyrcano & Antipatro amicis usus ad omnia quæ militiæ necessitas exigebat. Nam & pecunijs & armis eum & frumento Antipater & auxilijs adiuuit. Et Iudæis in ea parte uias, quæ Pelusium ducerẽt, obseruantibus, trãsmittere Gabinium persuasit. Aliâs uero Syria discessu Gabinij commota, & Iudæos iterum Alexander Aristobuli filius ad discessionem reduxit: & maxima multitudine conflata, Romanos omnes, qui per eam terrã degerent, obtrũcare decreuerat. Quam rem Gabinius metuẽs (iam enim ex Aegypto redierat) hoc tumultu instante, nõnullis dißidentium præmisso Antipatro cõcordiam persuasit. Cum Alexandro autem milia triginta remanserant, & ille ad bellũ promptus erat. Itaq; ad pugnam egreditur. Occurrũt autem Iudæi, & circa montem*Itaburiũ cõgreßi, decẽ milia sternuntur: cæteram uero multitudinem fuga dispersit. Et*

Iterũ Aristobulus capit & Romam reducit.

*Al. Thaburium.

Gabinius

Gabinius ad Hierosolymam reuersus(id enim Antipater uoluit)remp,eius composuit:deinde hinc profectus, Nabathæos pugna superat, & Mithridatem & Orphanem à
An.lib. Parthis profugas clàm dimittit, eosq; militibus aufugisse
14. ca= firmauit. Interea Crassus ei successor datus, Syriam susce=
pi. 13. pit. Is in Parthicæ militiæ sumptum, & omne aliud aurum templi, quod Hierosolymis erat, abstulit, & à quibus Pompeius temperauerat, duo milia talentorum. Euphratē uero transgressus, & ipse perit & exercitus eius: de quibus nō est huius temporis commemorare. Post Crassum autem, Parthos in Syriam properantes irruere Caßius inhibuit, receptus in prouinciam. Eius autem fauore quæsito, in Iudæam festinabat: captisq; Tarichæis, propè ad tria milia Iudæorum adducit in seruitium. Occidit autem etiam Pithlaum, seditiosos Aristobuli colligentem, cuius necis suasor erat Antipater. Huic autem nupta fuit ex Arabia nobilis fœmina, nomine Cypris: unde filios quatuor, Phaselum, & regem Herodem, & Iosippum, & Pheroram, & Salomen filiam habebat. Cum autem omnium, qui ubique potentes essent, amicitiam hospitijs familiaritatéq; conquireret, præcipue regem Arabum per affinitatem sibi sociauit: eiusq; fidei commendans filios suos ad eum misit: quoniam bellum cum Aristobulo gerendum susceperat. Caßius autem, compulso ad otium per conditiones Alexandro, ad Euphratem reuersus est, Parthos transitu prohibiturus, de quibus alio loco referemus.

De Aristobuli morte & bello Antipatri contra Mithridatem.

CAPVT VII.

An.lib. Cæsar autē post senatus & Pompeij fugā, trans ma=
14. ca= re Ionium rebus omnibus Romáq; potitus, solutum
pi. 14. uinculis Aristobulum, cum duabus cohortibus uelociter ad Syriam

ad Syriam misit: & hanc facillime & cuncta Iudææ proxima, per illum subijci posse ratus. Verum & spem Cæsaris & Aristobuli alacritatem præcessit inuidia. Nam ueneno peremptus à Pompeij studiosis, aliquādiu etiam sepultura in solo patrio carebat, corpúsque mortui seruabatur melle conditum, donec ab Antonio Iudæis iussum est in monumentis regalibus sepeliendum. Occiditur autem Alexander Antiq.
quoq; filius eius, à Scipione securi percussus Antiochiæ, 14. ca.
secundum Pompeij literas, accusatione pro tribunali prius 15.
habita super his, quæ in Romanos admiserat. Ptolemæus autem Minæi filius, qui apud Chalcidem sub Lybano morabatur, captis eius fratribus, filium suum Philippionem, qui eos arcesseret, mittit Ascalonem: atque ille abstractū ab Aristobuli coniuge Antigonum, eiúsque sorores, adducit ad patrem. Amore autem captus, minorem earum coniugio suo copulat, ob eámque postea causam à patre occiditur. Accepit enim Ptolemæus in matrimonium Alexandram perempto filio: huiúsque affinitatis gratia, fratres eius propensiore cura tuebatur. Antipater autē, Pompeio mortuo, in clientelā Cæsaris sese contulit: & quia Mithridates Pargamenus ab accessu Pelusij prohibitus, cum exercitu quem ducebat in Aegyptum, apud Ascalonem morabatur: non solum Arabas, quamuis hospes esset, auxilium ferre persuasit: uerum & ipse armata Iudæorum tria circiter milia secum mouit. Excitauit autē præsidio Syriæ Ant. li.
quoque potentes, & incolam Libani, Ptolemæum etiam 14. ca.
Elicum, & Ptolemæum alterum quorum gratia ciuitates 16.
illius regionis alacri animo bellū pariter inchoarūt. Iamq; fretus Mithridates, auctis propter Antipatrum copijs, Pelusium proficiscitur. Et quia trāsire uetaretur, ciuitatē obsidebat: Antipater uero & in hac oppugnatione clarius eni-

 tuit.

tuit. Effracto enim ex parte sua muro, primus in ciuitatem cum suis comitibus insiluit: & Pelusiũ quidẽ captũ est: ulterius autem eos progredi non sinebant Iudæi Aegyptij, terrarum incolæ, quæ appellantur Oniæ. Quibus tamen Antipater nõ modo ne obstarent, uerũetiam ut uictui necessaria Al's militi. *præberent, *multis persuasit. Vnde factũ est, ut nec Memphitæ in manus uenirent, ultroq; sese traderent Mithridati, atque ille delatã pergrato pugnam cum cæteris cõmisit Aegyptijs, in loco cui nomẽ est Iudæon Stratopedon: eũq; in acie omni dextro cornu periculo liberauit Antipater, circumgressus fluminis ripam. Leuum enim cornu cõtra se positum superabat. Facto autem in eos impetu qui Mithridatem persequerentur, multos occidit: Iamq; diu reliquos fugientes angebat, donec etiam castris eorũ potitus est, octoginta tantum de suorum numero amißis. Octingentos autẽ ferè Mithridates cum fugeret, perdidit. Præter spem uero seruatus ex prælio, uacuus inuidia, testis rerum ab Antipatro gestarum fuit apud Cæsarem. Vnde illic tunc quidem Antipatrum spe & laudibus incitatum, ad subeũda pro se pericula reddidit promptiorem. In quibus omnibus bellator audacißimus comprobatus, multáq; perpessus uulnera toto corpore gerebat, signa uirtutis disertæ. Post autem quãdo rebus in Aegypto compositis, ad Syriam redijt, & Romana eum ciuitate simul & immunitate donauit: alijsq; rebus honorando, amicißiméq; tractando, dignum æmulatione constituit: eiusdémq; gratia etiam pontificatum confirmauit cum Hyrcano.*

De accusationibus Antipatri apud Cæsarem, de pontificatu Hyrcani & Herodi bellum mouente. CAPVT VIII.

De Antigono Aristobuli filio.

E*Odem uero tempore, Antigonus quoq; Aristobuli filius, cum uenisset ad Cæsarẽ, maioris præter opinionem*

nem felicitatis causam præbuit Antipatro. Nam qui de pa=
tris morte queri deberet propter inimicitias Pompeij, uene
no quãtum putabatur perempti, & crudelitatis in fratrem
accusare Scipionem, nullumq; inuidiæ dolorem admiscere
miserijs, ultra hæc Hyrcano & Antipatro criminabatur,
ueluti se patrio loco cũ fratribus iniquißime pellerẽt, mul=
tisq; gentẽ iniurijs afficerent, dummodo satiarentur: quód=
que in Aegyptum auxilia ipsi Cæsari non beneuolentia, sed
timore ueteris discordiæ miserint, & ut amorem Pompeij
deprecarentur. Ad hæc Antipater, ueste proiecta, multitu=
dinem uulnerum demonstrabat, & qua fide quidem Cæsa=
rem coluisset, uerbis non esse opus dixit: nam corpus etiam
se tacente clamare: Antigoni autem mirari audaciam, qui
cum hostis Romanorum sit filius, & fugitiui Romanorũ,
nouarúmque rerum studium uotúmq; seditiosum patris ha
beat, apud Romanorũ principem alios accusare conetur,
boniq; aliquid adipisci tẽtet: quẽ hoc solum oporteret am=
plecti, quod uiueret. Nanq; nunc eum non propter inopiã
desiderare facultates: sed ut in eos qui se dedissent, Iudæo=
rum seditiones accẽderet. Quæ ubi Cæsar audiuit, Hyrca=
num quidem pontificatu digniorem esse pronũciauit. Anti=
patro autem cuius uellet potestatis detulit optionem. Qui Ant. li.
permissa dignitatis mensura ipsi qui daret, Iudææ procura 14. ca.
tor declaratus est. Et præter hoc impetrauit, ut subuersa pa 16.
triæ mœnia renouare sibi liceret: & hos quidem honores
Cæsar incidendos in capitolium misit, ut iustitiæ suæ uirtu=
tisq; signũ Antipatri memoriæ traderetur. Antipater uero
ubi de Syria Cæsarẽ prosecutus est, in Iudæam reuersus,
ante omnia patriæ muros à Pompeio dirutos reparabat:
omniáque lustrando, ne quid in illis regionibus turbarum
esset, nunc interminando, nunc etiã suadẽdo curabat: unũ=

quenq; admonens, quod si cum Hyrcano *sentirent, in otio atque opulentia uicturi essent, fortunisq; suis & communi pace potituri: sine spe uana ducerentur eorum, qui priuati quęstus gratia res nouas optarent, se quidem non procuratorem sed dominum omnium:* Hyrcanum *uero tyrannum pro rege, itémque* Romanos *&* Cæsarem *hostes pro amicis & rectoribus habituri: nec enim passuros huius potestatem labefactare, quem ipsi regem constituissent.* Sed *quamuis hæc diceret, tamen etiam per se, quoniam* Hyrcanum *segniorem uideret, neq; tam efficacem quam regni posceret solicitudo, statum prouinciæ cōponebat.* Et Phaselum *quidem, natu maximum filiorum suorum, militibus propositū,* Hierosolymis *eiusque territorio præfecit:* Herodem *uero ætate posteriorem, nimisq; adulescentem,* Galileæ *destinat, similia curaturum: qui cum natura strenuus esset, cito materiam ubi animi magnitudinē exerceret, inuenit: captumq; latronum principem* Ezechiam, *quē prædari maximo agmine continentia* Syriæ *deprehēdit, ipsum aliosq; latrones multos interfecit.* Eáq; *res adeo grata fuit* Syris, *ut per uicos atque oppida cancretur* Herodes, *ueluti per eū pace reddita, & possessionibus restitutis.* Ex *huius deniq; operis gratia,* Sexto *etiā* Cæsari *propinquo magni* Cæsaris, *&* Syriam *tunc administranti, est cognitus.* Quin *&* Phaselus *fratris indolem contentione bona superare certabat, augendo erga se beneuolentiam* Hierosolymis *habitantiū: atq; illam quidem ciuitatem poßidens, nihil autem contumeliose per insolentiam potestatis admittens: hinc &* Antipater *obsequijs regalibus ab ea gente colebatur, & honores ei tanquàm rerū domino omnes habebant.* Nec *tamen ipse propterea minus fidelis aut beneuolus* Hyrcano *fuit.* Verum *fieri non potest, ut liuorem quisquam in*

Antipater obsequijs regalibus colitur.

secūdis

secundis rebus effugiat. Nanque Hyrcanus, *quàmuis & antea tacite sua sponte mordebatur adulescentium gratia, maximéque rebus ab* Herode *bene gestis, & crebris nuntijs laudes eius per singula facta prædicantibus angeretur: à multis tamen inuidis, qui regnis adhærere solent, quibúsque filiorum probitas officiebat, instigabatur: dicentibus quod* Antipatro *& filijs eius rebus traditis, solo contentus & hac potestate uacuo regis nomine sederet.* Et *quandiu sic errabit, ut in se reges producat?* Nec *enim eos uel simulare iam procurationẽ, sed certe esse dominos ipso reiecto: cuius nec mandatis nec epistolis præter* Iudæorum *legem tãtam multitudinem peremisset* Herodes*: illúmque nisi regnet, sed adhuc priuatus ita ad iudicium uenire debere, rationem tam ipsi regi quàm patrijs legibus redditurum, quæ indemnatos occidi non sinerent.* His *paulatim accendebatur* Hyrcanus. *Ad extremum autem iracũdia prodita, causam dicturum* Herodem *iubet accersiri: atq; ille & patris monitu, & quod ei fidutiam res gestæ daret, munita prius* Galilæa *præsidijs, ad regem proficiscitur.* Ibat *tamen cum forti caterua, ne uel derogare uideretur* Hyrcano, *si plures duceret, uel inuidiæ nudus pateret.* Sextus *autem* Cæsar *adulescenti metuens, ne quid apud inimicos deprehenso mali fieret, ad* Hyrcanum *mittit: qui ei manifeste denunciarẽt, ut homicidij crimine liberaret* Herodem. Hyrcanus *autem qui eum diligeret, per se quoque id cupiens, absolutionem decernit.* Atque *is inuito rege fugisse ratus,* Damascum *recessit ad* Sextum *nequaquàm paratus obedire, si denuo fuisset accitus.* Rursumq; *à nequißimis iritabatur* Hyrcanus, *firmatum* Herodem *abijsse firmantibus, & ut se contra ipsum instrueret, properasse.* Hæc *autem rex uera esse existimans, quid ageret nesciebat: quoniam potentiorem*

Sex. Cæsar ꝑ Herode ad Hyrcanũ mittit.

inimicum uidebat. Cum uero à Sexto Cæsare dux militum per Syriam itemq; per Samariam declaratus esset Herodes, *neque solum propter gentis fauorem, sed etiam uiribus suis terribilis putaretur, ad timorem ultimum decedit, iamiámque illum contra se credens cum exercitu esse uenturū.* Neque *opinione deceptus est.* Nanque Herodes *intentatæ sibi accusationis iracundia, conflatam militum multitudinem in* Hierosolymam *ducebat, ut* Hyrcanum *regno deponeret.* Idq; *fecisset, nisi pariter egreßi pater & frater fregissent eis impetum, deprecantes ut & ipse uindictam minis tantum, soláque indignatione metiretur: regi autem parceret, sub quo ad hoc potentiæ proceßisset: ac si propterea quod in iudicium uocatus esset, indignaretur: quia tamen absolutus est, gratias ageret, neque tristibus quidem paria referret, saluti uero esset ingratus.* Quod *si etiam momenta bellorum reputanda uiderentur, iniquitatem militiæ consideraret: neq; omnino de uictoria bene sperarct, qui cum rege congressurus esset unà secum educato, & de se bene merito: seuo autem nunquam, nisi quod maleuolorum consilijs impulsus, umbram ei tantum iniquitatis mouisset.* Paruit *his* Herodes, *qui speratis putauerat posse sufficere, suasq; uires demonstrare nationi.* Et *inter hæc discordia* Romanorum *circa* Apamiam *bellumq; domesticum oritur: quoniā* Cæcilius Bassus *fauore* Pompeij, Sextum *Cæsarem dolo necauerat, eiusq; militem occupauerat.* Alij *uero* Cæsaris *duces, mortis eius ulciscendæ gratia, cunctis uiribus* Bassum *petebant.* Quibus *tam interempti, quàm superstitis* Cæsaris *causa, quod ambobus esset amicus,* Antipater *per filios suos misit auxilia.* Cum *autem bellum traheretur, ex* Italia *quidē successor ante dicti* Sexti, *uenit* Marcus.

Sex. Cæsar dolo necatur.

De Ro=

De Romanorum dissidijs post mortem Cæsaris & insidijs Malachi.

CAPVT IX.

EOdem tempore bellum inter Romanos conflatur, do Ant. li. lo Caßij & Bruti, Cæsare interfecto, postquā trien= 14. ca. nium septemq; menses tenuit principatum. Maximo autem 20. motu cædis eius gratia concitato, & optimatibus inter se dißidentibus, propria spe quisq; ducebatur ad id quod exi=stimabat esse cōmodius. Itaq; Caßius Syriam petit, occu=paturus militem, qui apamiam circunsidebat: ubi & Mar=cum & dißidentes cohortes, Basso conciliauit, simulq; obsidione liberauit Apamiam. Ipse uero exercitum ducens stipendium ciuitatibus indicebat: nec modus erat exactio=num. Cum autem Iudæos*septingenta quoq; talēta iußisset inferre, minas eius ueritus Antipater, filijs suis & alijs amicis, mature pecuniæ cogendæ curam distribuit, & inter eos Malocho cuidā ex amicis: neceßitas adeo urgebat. Primus autem Herodes Caßij fauorem promeruit, qui ex Galilæa parte sua, centū talēta portauit, proptereáq; inter eximios amicos numerabatur. At uero cæteros tarditatis arguens Caßius, ipsis ciuitatibus irascebatur. Eoque* Gosnam & Thamnam, & duas alias ciuitates ex uilioribus depopula=tus, ibat quidem quasi Malachum interfecturus, quod re=mißior in exigendo fuisset. Verū & huius & cæterarū ci=uitatū interitū repreßit Antipater, centū ilico talentis Caßio delinito. Nequaquam tamen Malachus post obitū Caßij, beneficiorum Antipatri memor fuit. Sed illi ipsi, quem sæpenumero memorabat sui seruatorem fuisse, periculū mo liebatur: iniquitatis suæ impedimentū abolere festinās. Itaque Antipater & uires eius, & calliditatem metuens, flumen transit Iordanem: ad ulciscendas insidias congregatu=rus exercitū. Deprehensos aūt Malachus Antipatri filios,

Als septuaginta

Als Gophnam.

imprudentia superat. Nam & *Phaselum apud Hierosolymam præsidijs appositum, &* Herodem, *qui custodiam curabat ad murum, multis excusationibus & sacramẽtis circumuentos impellit, ut ipsis intercedentibus, reconciliaretur* Antipatro: *atque ita denuo per Antipatrum exorato Marco, tunc in Syria militẽ regente, seruatus est: qui Malachum statuerat occidere, quod nouis rebus studuisset. Cæsare uero adulescente, & Antonio cum Bruto & Cassio bellum gerentibus, Marcus & Caßius exercitu de Syria conflato, quod magna pars, ubi usus poposcit, Herodis fuisset, ipsum quidem totius Syriæ procuratorem præficiunt, equitum illi manu, peditumq; attributa, Si autẽ bellum desijsset, regnum quoq; Iudææ Cassius se eidem delaturum esse pollicitus est.* Euenit aũt, *ut Antipatro & spes & fortitudo filij, causa mortis fieret.* Horũ *enim metu Malachus, ministro quodam regio pecunia corrupto, mixtum ei ueneno poculũ dari persuadet. Atq; ille quidem iniustitiæ Malachi palma fuit, post cõuiuium mortuus, uir ad alia strenuus, rebusq; administrandis idoneus, & qui regnum recuperatum conseruasset Hyrcano. Malachus autem infensum propter suspicionem ueneni populum, negando placabat: simulq; ut ualidior esset, armatorum sibi copias conquirebat.* Nec *enim Herodem ceßaturum arbitrabatur, quin etiam mox cũ exercitu necis paternæ ultor adueniret. Sed Phaseli fratris consilio, qui eum palàm minime persequendum esse dicebat, ne uulgi seditio cõcitaretur: & purgantem se tunc Malachum patiẽter admisit, & suspicione liberum esse concedens, clarißimas paterno funeri celebrauit exequias.* Conuersus *autem in Samariam, & ciuitatem composuit seditione turbatam, perq; dies festos in Hierosolymam remeabat, præmißis comitibus armatis: nã timens impetũ*

Herodes Syriæ præficit.

Malacho insidiante, Antipater ueneno perimitur.

impetum compellabat Hyrcanus. Malachus autem alienigenas introduci super indigenas, quod dies festos agerent, prohibebat. Herodes autem, & ipso qui praeceperat, causaq; contempta, nocte ingressus est. Iterumq; Malachus ad eum ueniens, Antipatrum flebat. Contráq; ille se falli, cum uix animi dolorem premeret, simulabat: & tamen de nece patris apud Caßium per epistolas questus est, cui propterea Malachus inuisus erat. Itaque non modo ut mortem patris ulcisceretur, ei rescripsit: sed etiam Chiliarchis quibus praeerat, ut in causa iusta Herodi opem ferrēt, occulte praecepit. Et quoniam capta Laodicia, undiq; ad Herodem cōuenerant optimates cum muneribus & coronis, ipse quidē hoc ultioni tempus destinauerat. Malachus autem id Tyri fore suspicabatur consilium: & filium suū tunc apud Tyrios obsidem, statuit subducere, & ipse in Iudaeā fugam parabat. Salutis autem desperatio stimulabat, ut etiam maiora cogitaret: nam & Iudaeorum gentem contra Romanos excitaturum se credidit, dum bello aduersus* Caßiū Antonius occupabatur, deiectoq; Hyrcano facillime regnaturū. Sed profecto irridebat eius spē fatale decretū. Etenim quo intēderet animū suspicatus Herodes, & ipsum & Hyrcanum propè astantes, ad coenam uocat. Deinde seruorum quendam instruēdi cōuiuij specie intromittit. Sed res erat, ut Chiliarchis praediceret ad insidias egredi: atque illi praeceptorum Caßij memores, ad littus ciuitati proximum armati gladijs occurrunt, ibiq; circumseptum Malachū multis uulneribus interficiunt. Hyrcanus autem statim concidit stupore dissolutus: uixq; anima recepta, Herodē percōtabatur, quis Malachum occidisset. Et cum ex Chiliarchis unus respōdisset, Caßij praeceptū: planè, inquit, & me & patriam meam Caßius seruat incolumem: qui amborū insi-

Al's Antonium Caßius.

Malachus interficit.

diatorem peremit. Vtrum autem inuidia dixerit, an quod timore factum probaret, incertum est. Sed enim in Malachum hoc modo ultus est Herodes.

De Herode accusato & uindicato. CAPVT X.

Ant.li. 14. ca. 20. *POstquàm uero Cassius excessit è Syria, iterũ Hierosolymis orta seditio est, cum Felix in Phaselum mouisset exercitum, & in Herodem, fratris pœna uellet necẽ Malachi uindicare. Casu autem Herodes cum Fabio Romano duce, apud Damascum habitabat: Et ne cupiens auxilio foret, morbo impediebatur. Interea tamẽ Phaselus, etiã sine cuiusquàm præsidio superauit Felicem: probrúmque* Felix superatur. *ingrati obijciebat Hyrcano, qui & Felici studuisset, fratremq; Malachi castella occupantem coniurauerat. Iam enim multa tenuerat, omniúmque tutißimum Massadam. Nec tamen ei quicquàm cõtra uim Herodis potuisset sufficere, qui mox ut conualuit, alia recepit. Et illum ex Massada supplicem dimisit, & Marionem Tyriorum tyrannum ex Galilæa pepulit.* Als tria enim. **Triennium castella possederat, Tyrijsq; quos ceperat, uitam concessit omnibus: nonnullos etiam donatos abire iussit, unà & sibi ciuitatis beneuolentiam, & tyranno comparans odium. Marion autem à Cassio quidem meruerat tyrannidem, qui tot Syriæ tyrannos præfecerat, sed ob Herodis inimicitias etiam Antigonum Aristobuli secum ducebat, & Ptolemæũ, propter Fabianum, quem Antigonus sibi pecunia sociatum, adiutorẽ incepti habebat. Cuncta uero socer Ptolemæus Antigono subministrabat. Contra quos Herodes instructus, in aditu Iudææ commisso prælio, uictoria potitur: fugatoq; Antigono, redit in Hierosolymam, pro merito gestæ rei omnibus charus, ut etiam quibus antea despectus erat, tunc in eius familiaritatem sese dederint, propter Hyrcani affinitatem.*

Nanq;

Namque is Herodes iampridem ex indigenis habebat uxorem, non ignobilem,, quæ Dosis uocabatur, & Antipatrũ ex ea susceperat filium. Tunc autem duxerat Alexandri, cuius pater fuit Aristobulus, filiam Mariamnẽ, Hyrcani neptem ex filia, atq; inde regis familiaris erat. Sed ubi Cassio circa Philippos interfecto, Cæsar in Italiam, & Antonius in Syriam discesserũt: & legatis ab alijs ciuitatibus ad Antonium missis in Bithyniam, etiam Iudæorum optimates accusatum ueniunt Phaselum & Herodem: quod illis rerũ summam ui poßidentibus, nomen tãtum honorabile superesset Hyrcano. Atque Herodes qui presto erat magna pecunia placatum sic Antonium affecit, ut ne uerbum quidem inimicorum eius pateretur audire: & tunc quidem ita digreßi sunt. Cum autem denuo Iudeorum primates centum uiri, Antiochiæ proximam Daphnen, ad Antonium uenissent, amori Cleopatræ iam seruientem, delecti à cæteris, qui eloquentia & dignitate præstabant, aduersus fratres accusationem proponunt. Respondebat autem Messala, causæ defensor, astante etiam propter affinitatem Hyrcano. Auditis deinde utrisque partibus, Antonius percontabatur Hyrcanum, quinam essent regendis rebus aptißimi. Cúmque is Herodem, eiusq́; fratres alijs prætulisset, uoluptate repletus (nam & hospes eorum paternus erat: humanißimeq́; ab Antipatro susceptus, eo tempore, quo in Iudæam cum Gabinio uenerat) tetrarchas ambos declarat: totius eis Iudææ procuratione permissa. Legatis autem id ægre ferẽtibus, quindecim eorum correptos, carceri tradidit, quos etiã penè occidit. Cæteros aũt reiecit cũ iniuria: unde maior tumultus Hierosolymis excitatus est. Deniq; mille legati iterũ Tyrũ missi sunt, ubi cõmorabatur Antonius, ĩ Hierosolymã paratus irruere. Et cõtra eos uociferãtes,

Ant. li. 14. ca. 21.

tes,magistratus Tyriorum directus est,data ei licentia, ut quos comprehendisset,occideret:præceptoq́;,ut eorũ potestatem cõfirmare curaret,qui tetrarchæ ipsius essent Antonij suffragio constituti. Ante hæc autem Herodes usque ad littus cũ Hyrcano progressus, multis eos admonebat, ne & sibi interitus,& patriæ belli causa fierent,dum incõsiderate contendunt. Illis autem tanto magis id indigne ferentibus, Antonius mißis armatis,multos occidit: multos etiam uulnerauit. Quorũ & saucios cura, & mortuos sepultura Hyrcanus dignatus est. Non tamen ideo qui effugerant,quiescebãt:perturbãdo enim ciuitatẽ,Antoniũ iritabant,ut etiam quos in uinculis haberet,occideret.

Iudæi ab Antonio occisi.

De bello Parthorum contra Iudæos & fuga Herodis ac fortuna. CAPVT XI.

Ant. li. 14. ca. 22.

BArzafarmane autem Parthorum satrapa,Syriã bienio post cum regis filio Pacoro detinente, Lysanias patris sui mortui successor Ptolemæi Minæi filij, mille satrapæ talenta pollicitus,& mulieres quingentas,ei persuadet,ut Antigonũ in regnũ inducerent,Hyrcanumq́; deponerent. Impulsus igitur ab eo Pacorus,ipse quidem per maritima loca perrexit,Barzafarmanem autẽ itinere mediterraneo iußit irrumpere. Sed maritimorũ Tyrij Pacorũ excluserunt, cum Ptolemæus eũ & Sidonij recepissent. Ille autem quendã regium ministrum,cognomine Suium,equitatus ei parte attributa,ad Iudæam iußit accedere, & exploraturum hostium consilium:& ubi usus exegisset,præsidio futurum Antigono. Plurimi autem eorũ, qui Carmelum populabantur Iudæi,ultro ad Antigonũ currũt, ad irruendum alacriter animati. Ille autem ad locũ,qui Drimas dicitur,occupandũ,eos præmittit:ubi cõmissa pugna, depulsisq́; hostibus & effugatis,Hierosolymam cursu petebant:

Pugna in Hierosolymis.

bant: auctiq; multitudine, usq; ad regiam processerũt. Excepti autem ab Hyrcano & Phaselo, forti acie in foro cõfligunt. Ibiq; hostes in fugam uersos, pars Herodis in fanũ concludit: custodésq; his sexaginta uiros apponit, per ædes proximas collocatos. Sed hos quidem infensus fratribus populus, igne consumit. Herodes autem iracundia peremptorum congressus cum populo, multos obtruncat: inq; dies singulos inuicem sese per insidias incursantibus, assiduæ cædes erant. Instante uero die festo, qui Pentecostes uocatur, omnia circa templum, totáque ciuitas plebe rustica repleta est, & pleraq; armata. Et Phaselus quidem muros, Herodes autem cum paucis domum regiã custodiebat. Inuasisq; de improuiso hostibus, in suburbano complures quidẽ peremit, omnes autem in fugam uertit. Et hos in ciuitatẽ, alios in fanum, alios in extremum uallum includit. Interea pacis arbitrum Pacorum, Antigonus petit admitti. Exoratus autem Phaselus, & ciuitate & hospitio cũ quingentis equitibus Parthum recepit: sed ante quidem specie cõcordiæ uenientem, re autem uera, ut adiuuaret Antigonum. Denique Phaselum dolo pepulit, ad Barzafarmanem legatos de cõpositione mittere, quamuis multa dissuadẽte Herode, atq; ut insidiatorẽ occideret, néue se eius fallacijs dederet: admonente enim natura, barbaros fidem negligere. Exijt etiã Pacorus cum Hyrcano, quo minus suspectus esset: nonnullisque relictis equitibus apud Herodem, quos Eleutheros uocant, cum cæteris Phaselum persequebatur. Sed ubi ad Galilæam uenerunt, indigenas quidem dissidentes atque armatos offendunt, satrapam uero conueniunt satis callide, & officijs amicitiæ dolos tegentem. Denique postquã dona eis dedit, redeuntibus insidias posuit. Illi autem in maritimum quendam locum deducti, cui nomẽ est Edipon, fraudẽ

Pacori dolus.

fraudem intelligunt. Ibi enim de promißis mille talentis audierunt: & quod Antigonus plerasque mulieres ex his, quas ipsi haberent inter quingentas partes deuouisset: quodq; sibi semper à barbaris præstruerẽtur insidiæ. Olim enim capti essent, nisi mora fuisset, dum Hierosolymis caperetur Herodes, nè sibi præscius quæ de his agerentur, caueret, Hæc iam non uerba erant solum, nam & custodes haud procul abesse conspiciebat. Et tamen Phaselus Hyrcanum deserere non est passus, quamuis eum sæpius moneret filius, ut fugeret: cui Saramalla Syrorum tunc ditissimus dixerat, quemadmodum essent omnia de insidijs constituta. Sed conuenire satrapam maluit atq; in os exprobrare, quod se insidijs appetisset: ac maxime quia pecuniæ causa talis extitisset, cum plus ipse pro salute daturus esset, quam pro regno promisisset Antigonus. Ad hæc Parthus subdola satisfactione, iuréq; iurando suspicionem deprecatus, perrexit ad Pacorum: statimque à Parthis qui remanserant, quibusq; iussum erat, Phaselus atq; Hyrcanus comprehenduntur: periuria simul ac perfidiam execrantes. At interim minister ad hoc missus, Herodem capere moliebatur: cúmq; fallere, ut extra murum procederet, sicut sibi mandatum fuerat, conabatur. Ille autem suspectos habere solitus barbaros, & tunc minime dubitans in hostes incidisse literas quæ insidias indicarent, prodere nolebat, quanquam satis idoneam causam Pacorus obtenderet, epistolas portantibus obuiam ire debere: nec enim ab hostibus esse captos, aut quicquam de insidijs, sed quæ Phaselus gessisset, his contineri. Iamdudum autem ab alijs audierat Herodes, fratrem suum Phaselum esse correptum: & Hyrcani filia Mariamne prudentissima fœminarum, multis cum precibus ne

bus ne prodiret orabat, neúe se crederet manifestis iam co= natibus barbarorum. Adhuc autem Pacoro cum socijs de= liberante, quonam modo clam patraret insidias, nec enim fieri posset, ut tantæ sapientiæ uir ex aperto circumuenire tur, nocte Herodes cum propinquißimis sibi personis, ad Idumæam ignaris hostibus proficiscitur. Eo cognito, Parthi eum persequebantur. Et ille matrē quidē fratrésq; suos, despōsatámque puellam cum matre, minimósque fra tres prætendere iter iußit. Ipse autem caute cum famulis suis barbaros retentabat: multisq; per omnes conflictus in= teremptis, ad castellum Massada properabat. Grauiores autem in fuga Parthis Iudæos expertus est. Qui cum sem per molesti fuissent, à sexagesimo tamen ciuitatis stadio, aliquandiu etiā acie decertauerunt. Vbi Herodes uictoria potitus, cū multos interfecisset, ipsumq; locū in memoriam præclari facinoris ædificatū, locupletißima exornauit re= gia, arcéq; in eo munitißimā cōdidit, ac de suo noīe Hero= dion uocauit. Et tūc quidē cum fugeret, multos ad se appli= cabat. Postea uero quàm de Idumæa uenit, occurrit ei fra= ter Iosippus, turbāq; sequētiū diminui persuadet: nec enim capacem esse tantæ multitudinis Massadam. Erat autē su= pra quàm nouem milium multitudo. Itaq; paruit Herodes eius cōsilio, & impares quidem neceßitati per Idumæā di= misit cū uiatico, lectißimos autem maximeq; necessarios te nuit, atq; ita in castellū receptus est. Deinde octingentis ibi relictis, qui mulieres defenderent, itemq; cōmeatu, qui satis esset obseßis, ipse in Petram ciuitatē Arabiæ perrexit. Par thi aūt apud Hierosolymā in prædā uersi, in fugientiū do mos ac regiā irruebant, solis Hyrcani pecunijs abstinētes: quæ trecenta talenta superabāt, aliorū uero spe minores in= ueniebantur: quoniā Herodes iampridem barbarorū per= fidiam

Victoria Herodis.

Herodion.

fidiam

fidiam ſuſpicans, quicquid erat in opibus pretioſum, in Idumæam multo ante comportauerat: eiusq́; ſociorum iti dem quiſq́; fecerat. Veruntamen poſtquam præda potiti ſunt Parthi, ad hoc iniuriæ proceſſerunt, ut omnem terram illam bello implicato replerent: Mariſa quoque ciuitate uaſtata, nec ſolum Antigonum regem conſtituerent, uerumetiam Phaſelum & Hyrcanum uinctos ei traderent uerberandos. At ille Hyrcani quidem auriculas dentibus truncat, ne ſolutus quidem mutatis rebus unquam pontificatum recipiat: ab integris enim celebrari ſacra oportet. Phaſeli uero uirtute præuẽtus eſt Antigonus. Qui cum nec ferri copiam, nec manus liberas haberet, ad ſaxum fracto capite interijt: atque ita probato, quod uerus Herodis frater eſſet, Hyrcanusq́; degeneraſſet, uiriliter uita fungitur: dignum operibus humanis obitum aſſecutus. Fertur tamen & aliud, quod ex illa quidem plaga reſipuerit, ſed ueluti curandi eius cauſa, miſſus ab Antigono medicus, uenenis malis uulnus expleuerit, eóque illum pacto peremerit. Vtrumuis autem uerius ſit, præclarũ habet initium. Denique aiunt eum, priuſquam efflaret animam, cognito ex quadam muliercula, quod Herodes euaſiſſet, dixiſſe: Nunc bono animo diſcedam, qui ultorẽ inimicorũ uiuum reliquerim. Ille quidẽ ſic moritur: Parthi autẽ, quanquam mulieribus caruerint, quas maxime cupiebant, rebus tamen cum Antigono apud Hieroſolymã cõpoſitis, uinctũ in parthiã Hyrcanũ ducunt. Herodes autem obſtinatus in Arabiam, uelut adhuc uiuo fratre ſuo, feſtinabat: ut pecunias ab rege acciperet, quibus ſolis exoratum iri pro Phaſelo ſperabat auaritiam Barbarorum. Etenim reputabat, ſi Arabs minus memor fuiſſet paternæ amicitiæ, animóque liberali parcior, uel mutuum ab eo ſumeret, quod redẽptionis

demptionis causa præberet: pignori opposito ipsius filio, quē redimeret. Secum enim habebat fratris filium, septem annos natum: trecentáq; talenta dare decreuerat, interpositis precatione Tyrijs. Sed profectò studium fortuna præuenerat: & Phaselo mortuo, nequicquam fratrem diligebat Herodes. Non tamen uel apud Arabas saluam amicitiam reperit. Deniq; Malachus rex eorum, præmißis qui hoc admonerent, quamprimum reuerti eum ex finibus suis iubet, simulatione quidem Parthos per legatos petisse, ut Herodem Arabia pelleret. Certa uero causa fuit, quod uicem Antipatro debitam, negare proposuerat. Neque pro beneficijs ab eo perceptis, aliquid eius filijs gratiæ rependeret, consolationis egentibus. Imprudentiæ uero suasores habebat, qui Antipatri uellent abiurare deposita. Erāt autem circa eum potentißimi. Proinde Herodes quidem, ubi Arabas ex ea sibi causa hostes esse deprehendit, unde amicißimos existimabat, eáque respondit nuncijs, quæ dolor imperauit, Aegyptum uersus recedit. Et prima quidē uespera in quoddam agreste fanum, dum post ueniētes recipiebat, tendit. Postero autem die, cum Rhinocoluram, peruenisset, fratris ei mors nūciatur. Acceptóque tanto luctu, quāto curarū æstum deposuit, ibat ulterius. Itaq; Arabem sero facti pœnituit: & qui reuocarent eum, quem contumeliose tractauerat, uelociter misit. Herodes autem in Pelusium peruenerat: ibiq; transitu prohibitus ab eius rei speculatoribus, rectores adit: & illi tum famam uiri dignitatémq; reueriti, Alexandriam prosequuntur. Transgressus autem ad ciuitatem, à Cleopatra honorifice susceptus est, ducem sibi militū fore cū, ad ea quæ parabat, existimā te. Posthabitis autē reginæ precibus, neq; hyemis asperitatē, neq; marina discrimina, quo minus nauigaret Romā, extimuit. Herodes Romam nauigat.

extimuit. Circa Pamphyliã uero periclitatus, maiore oneris parte reiecta, uix in Rhodum uehementer bello Caßij solicitam, saluus euadit. Amicorum autem suorũ, Ptolemæi & Sabini receptus hospitio, licet rei pecuniariæ premeretur inopia, maximam tamen ædificat nauim triremem: eáque cum amicis delatus in Brundusium, atq; inde continuo Romam profectus, familiaritatis paternæ gratia, primum conuenit Antonium: eiq; tam suas quàm totius generis clades exponit: quodq; affectibus suis in castello relictis, atque obsidione cinctis, ad eum hyeme supplex nauigasset. Itaq; tãtæ miserationis casum miseratus Antonius,
An. lib. *& memoria quidem iunctæ cum Antipatro dexteræ, tunc*
14. ca. *uero ipsius qui aderat, contemplatione uirtutis, etiam tunc*
13. *eum regem cõstituere proposuit Iudæorum, quem ipse tetrarcham antea fecerat. Non minus autem, quàm fauore Herodis, odio ducebatur Antigoni. Hunc enim & seditiosum, & Romanis inimicum esse arbitrabatur. Cæsarem quidem sciebat, multo quam ipse paratius renouantẽ Antipatri expeditiones, quas in Aegypto cum eius patre pertulerat: & hospitium & in rebus cunctis beneuolentiam: cum præter hæc ipsius quoque Herodis efficaciam cerneret. Veruntamen & senatum conuocabat, ubi Messala, & post eũ Atratinus, astante Herode, patris eius merita, & ipsius circa populum Romanum fidẽ prosequebantur, quo simul hostem Antigonum demonstrarent: non solum quod intra breue tempus his dißidere cœpisset, uerumetiã quod antea quoq; populo Romano despecto, Parthorũ suffragio regnũ curauisset accipere. His autem cõmoto senatu, cũ Antonius etiam bello cõtra Parthos gerendo, utile esse diceret Herodem regẽ creari, omnes assentiunt. Dimissoq; concilio, Antonius quidem & Cæsar egrediebantur: medium*

dium

dium stipantes Herodem. Consules autem cum alijs magistratibus antecedebant, cæsuri hostias, decretúmq; senatus in Capitolio reposituri. Primo autem die regni Herodis, apud Antonium cœnatum est.

De Bello Herodis è Roma redeuntis, pro Hierosolyma & contra latrones.
CAPVT XII.

EOdem uero tempore, Antigonus apud Massadam inclusos obsidebat, alijs quidem uictui necessarijs abundantes, aquæ autem inopes. Vnde Iosippus quoque frater Herodis cum ducentis familiaribus suis ad Arabas confugere cogitabat: audito, quod eorum quæ in Herodem commiserat, Malachum pœniteret: castellúmque reliquisset, nisi circa noctem, qua exiturus erat, plurimum imbrium contigisset effundi. Aqua enim repletis puteis, fugiendi causa non erat, adeo ut etiam ultro in Antigoni militem eruptiones auderent: multósque nunc aperto prælio, nunc insidijs neci darent: non tamen illis omnia pro uoto cedebant, sed ipsi quoque interdum cum aduerso casu reuertebantur. Interea dux Romani militis Ventidius, prohibitum missus Parthos, à Syria post illos in Iudæam uenit: uerbo quidem, ut Iosippo & qui unà obsidebantur, ferret auxilium: re autem uera, ut pecunias auferret Antigono. Itaque cũ non longe ab Hierosolymis tetendisset, quæstu expletus, ipse quidem cum plurima exercitus parte discessit. Silonem uero cum paucis, ne furtum deprehenderetur, si omnes abduxisset, reliquit. Antigonus autem, sperans iterum Parthos sibi adiumento fore, Silonem interim placabat: ut pendẽte spe, nihil inquietaret. Iam uero naui ex Italia in Ptolemaidem deuectus Herodes, non parua manu coacta externorum, atque gentilium per Galilæam, aduersus Antigonum properabat, Ventidij & Si-

An. lib. 14. ca. 23.

An. lib. 14. ca. 24.

lonis fultus auxilio: quibus Delius *ab* Antonio *missus, ut* Herodem *in regnum deducerent, persuasit.* Horum *autem* Ventidius *quibusdam turbas in ciuitatibus, quæ propter* Parthos *euenerant, componebat.* Silonem *uero* Antigonus *in* Iudæa *mercede corruperat.* Non *tamen* Herodes *opis egebat:* In *dies enim singulos, quo magis iter promouebat, augebantur eius copiæ.* Nam *præter paucos, omnis ei* Galilæa *consensit: & propositum habebat præmium necessarium* Massadam, *ut primum affectus suos obsidione liberaret, sed impedimento fuit* Ioppe. Hæc *enim prius, quod hostilis esset, eximēda uidebatur: ne dum ipse peteret* Hierosolymam, *tutamen à tergo aliquod inimicis relinqueretur.* Silo *autem iungit agmina, inuenisse gaudens resistendi occasionem, quod eum persecutio premeret* Iudæorum. Hos *autem* Herodes *paruæ manus excußione perterritos, mature in fugam uertit: &* Silonem *male repugnantem, periculo eripit.* Deinde *capta* Ioppe, *suos liberaturus ad* Massadam *festinabat: dum indigenarum alios amicitia paterna sibi sociaret, alios ipsius gloria, nonnullos utrisque beneficijs debita uicißitudo: plurimos tamen spes, ut à rege certißimo.* Iámque *ualidißimas quæ fierat militum copias: sed* Antigonus *iter eius impediebat, loca insidijs opportuna præueniens, unde nullum aut minimum afferebat hostibus detrimentum.* Herodes *autem facile receptis ex* Massada *pignoribus suis & rebus, à castello in* Hierosolymam *perrexit.* Cui *se tam* Silonis *milites, quàm cæteri ex ciuitate iunxerunt, uirium eius timore perculsi.* Castris *autem positis in occidua regione oppidi, custodes eius partis, ipsum sagittis & iaculis impetebant; ab alijs uero per cuneos excurrentibus, primæ frontis acies tentabantur.* Herodes *autē primo circa muros præconaria uoce declarari*

Herodes Hierosolymam obsidet.

declarari iußit, populi se bono, & saluti ciuitatis aduenisse: pœnàsq; ab nullo quamuis manifesto inimico repetiturum, sed discordißimis etiam offensarum obliuionem daturum. Deinde cum allocutionibus contrarijs pars Antigoni obstaret, quo minus aut præcones exaudire, aut uoluntatem mutare quispiam posset, quod reliquum erat, suis imperat murorum defensores adulcisci: atque illi statim sagittis cunctos ex turribus in fugam uerterũt. Ibiq; tunc Silonis detecta corruptio est. Multis enim militum subornatis, qui rebus egere se necessarijs acclamarẽt, pecuniamq; alimentis poscerent, atque hyemandi gratia in loca opportuna dimitti. Nam ciuitati proxima deserta erãt. Ita omnibus ab Antigono ante prouisis, & incitabat exercitum, & ipse recedere conabatur. Herodes autem non solum rectores, qui Siloni parerent, sed etiam milites ubi essent plurimi conueniendo, rogabat, ne se destituerent, quem scirent à Cæsare & Antonio, & senatu deductum, in uno die pollicitus eos penuria soluere. Deinde hæc precatus, ipse agros adit: tantámq; his exhibuit copiam commeatus, ut Silonis omnes accusationes perimeret: simulq; prospiciens, ne uel in posterũ ministrare desinerent, accolas Samariæ per epistolas ammonebat. Nam ciuitas eius se cliẽtelæ dederat, ut alimenta & uinum, & oleum, & pecora in Hierichunta deferrẽt. Hoc ubi audiuit Antigonus, statim qui frumẽtatu hostes prohiberent, atq; insidijs opprimerent, per agros dimittit. Illiq; iußis obediunt, & magna iam manus armatorum super Hierichunta fuerat congregata. Discreti autẽ montibus insidebant, si qui exportarent uictui necessaria speculantes. Non tamen Herodes ociosus erat: sed decem cohortibus comitatus, quinque Romanorum, & quinque Iudæorum, quibus permixti erant etiam mercede conducti

 trecenti,

*trecenti, præterea paucis equitibus Hierichūta peruenit: & ciuitatem quidem uacuam habitatoribus reperit, quingentos uero cum mulieribus ac familijs, montiū occupasse cacumina, & hos quidem captos dimisit. Romani autem in reliquam ciuitatem irruunt, eamq; diripuere, cum plenas domos offendissent omnigenûm cōditionum. Rex autem apud Hierichuuta præsidio collocato, reuersus est: Romanúmq; militem in his quæ sibi concesserant, ciuitatibus, hoc est, Idumæa, & Galilæa, & Samaria, hyematurum dimisit. Antigonus quoq; Silonis corruptione meruit, ut exercitus partem Liddis susciperet in Antigoni gratiam. Et Romani quidem armorū cura soluti, rebus omnibus abundabāt. Herodes autē non quiescebat, sed Idumæā duobus milibus peditum, & quadringentis equitibus, misso etiam fratre suo Iosippo, commonuit, ne quid noui cum Antigono fieret. Ipse autem, matre cū alijs, quos ex Massada liberauerat, affectibus suis in Samariam translata, ibiq; tutissime collocata, ut cætera Galilææ subuerteret, atq; Antigonum præsidio expelleret, proficiscitur. Cúmq; Sephorim, licet uehementissime niugeret, peruenisset, facillime ciuitatem capit, custodibus eius ante aggressionem fuga dilapsis: ibiq; suis militibus, quos hyems fatigauerat, recreatis (erat enim magna copia commeatus) aduersus latrones in speluncis agentes, direxit animum: qui pleraque illius regions incursantes, non minoribus quàm belli cladibus incolas afficiebant. Præmissis autem tribus peditū cohortibus, unáque ala equitū in uicum * Arbelam, ipse diebus quadraginta post cum reliqua manu superuenit. Nec tamen eius incursum hostes extimuere, sed armati obuiam procedebāt, peritia bellatoris fisi, & ferocitate latronis. Deniq; prælio commisso, dextro ipsorum cornu, sinistrum Herodis*

Herodes cum Romanis Hierichunta uadit.

An. lib. 14. ca. 24.

* Al. Arbilon.

Herodis in fugam pellitur. Ille autem de suo dextro cir- Victoria Herodis.
cungressus, uelociter subuenit: & suos quidem à fuga re-
trahit. Irruendo autem in hostes, impetum persequentium
refrenabat, donec à fronte pugnantes uiolentiæ concesse-
runt: qui tamen eos usq; ad Iordanem cædendo persèque-
batur: & magna fugientium parte perempta, cæteri trans
fluuiũ disiecti sunt: & Galilæa metu est purgata, nisi quod
in speluncis latitantes reliquerant, eorúmque causa diutius
ibi remorandum fuit. Quamobrem primum laboris fru-
ctum militibus rependebat, centumquinquaginta nummo-
rũ drachmas singulis diuidendo: corúmq; rectoribus mul-
tiplicatam summam ad hyberna mittendo. Pheroræ autem
fratri minimo scripsit, ut & foro uenalium consuleret, mu
róque castellum Alexandrium cingeret: quæ ab illo curata
sunt. Itaque circum Athenas uersabatur Antonius. Venti-
dius autem ad bellum contra Parthos, Silonem atque He- An. lib.
rodem accersit: mandato eis per epistolas, ut Iudææ statũ 14. ca.
ante componerent. Sed Herodes, libenter ad Ventidium 25.
Silone dimisso, ipse aduersum latrones in speluncis habitan
tes, mouet exercitum. Istæ autẽ speluncæ in præruptis mon
tibus erant, undique inaccessæ, transuersósque tantum ac
perangustos ascensus habebant: saxúmque ab earum fron-
te usque ad fauces altißimas pertingebat, rectum ualli-
bus imminens, ut aliquandiu quidem rex pro loci difficul-
tate quid ageret, incertus esset. Postremo autem placuit,
ut molimine uteretur satis incauto. Etenim ualentißimus
quisque demißis arculis exponebatur in ostia speluncarũ.
Hiq; cum familijs eos mactabant, ignémque repugnanti-
bus inijciebant. Cúmque aliquos ex his conseruare uellet
Herodes, ut ad se accederent, uoce præconis edixit. Sed
illorum neque uoluntarius se quisquam ei tradidit. Sed &
 quos

quos uis coëgerat, multi mortem captiuitati prætulerunt. Vbi etiam senior quidam, septem filiorum pater, orantes cum matre pueros, ut egredi sibi ad fœdera permitteret, occidit hoc modo: Iußit exire singulos, ipse ad ostium stabat, & prodeuntem quenq; filiorum trucidabat. Herodes autem è specula hæc prospiciens, & dolore conficiebatur: & ut filijs parceret, seni dexteram cum precibus porrigebat. Ille autē dictis eius nequaquam mitior factus, insuper uelut humilis animi contempsit Herodem. Et post filios occidit uxorem: deiectisq; desuper mortuis, postremo semetipsum præcipitem misit. Speluncis igitur & qui in his erāt ita subactis, Herodes relicta exercitus parte, quantum ne quis rebellare tentaret, satis esse arbitrabatur: eiq; parti Ptolemæo præposito, in Samariam redijt: armatorū quidem tria milia, sexcentos uero equites in Antigonū ducens. Tuncq; propter eius abscessum nacti licentiam, quibus Galilæam turbare mos erat, Ptolemæum quidem militum rectorem aggreßi, nec opinantem interficiunt. Agros autem uastabant, in paludes atq; in abditißima loca refugiētes. Quibus cognitis Herodes mature succurrit: & magnam quidem eorum multitudinem morte cōsumit. Omnibus autem castellis obsidione liberatis, huius mutationis causa multam exegit à ciuitatibus pecuniam, centum talenta. Iam uero Parthis expulsis, occiso etiam Pacoro, Ventidius Antonij literis monitus, equitum mille auxilia duarumq; cohortum, aduersus Antigonū mittit Herodi. Eorum autem ducem Machæram, ut se adiutum ueniret, per epistolas mandauit Antigonus, & de iniuria Herodis multa cōquestus, & pecuniam dare pollicitus. Sed Ventidius (nec enim ad quod missus fuerat, negligendum putabat) cū præsertim plura daret Herodes, in proditione quidē ei

non paruit, simulata uero amicitia res Antigoni exploratum perrexit, nō admisso Herodis cōsilio, dissuadentis id fieri. Antigonus autē, quia præsensit quid cogitaret, ciuitatem ei clausit, & tanquā hostem ulciscebatur ex mœnibus, donec Machæram incepti puduit, & in Amathuntem ad Herodē recessit. Iratus autē quod res aliter cessera, quoscunque Iudæos offendisset interficiebat, ut nec uel Herodianis parceret: sed ut Antigonianis, omnibus abutebatur. Hæc cum ægre ferret Herodes, in Machæram quidē uindicare uoluit, tanquam in hostem, iracundiā uero repressit, & ad Antonium properabat, apud eum accusaturus Machæræ iniquitatē. Ille autē delicta sua reputās, uelociter regem cōsequitur: utq; in gratiā secum redeat, multis precibus efficit. Neq; tamē Herodes à proposito suo reuocatus est quo minus ad Antoniū pergeret. Sed cum audisset eum magnis uiribus oppugnare Samosatā, iuxta Euphratē ualidissimā ciuitatem, acrius festinabat. Opportunū hoc tempus esse perspiciens demonstrandæ uirtutis, & ut magis magisq; placeret Antonio. Deniq; mox ut ad eum uenit, finem attulit obsidioni, multis Barbaris interfectis. Magnáque prædæ parte sibi destinata, ut Antonius quidem, quanquam eius uirtutem antea mirabatur, tamen etiam tūc magis eandem opinionem haberet, multúmque ad honores eius spémque regni adderet, Antiochus uero tradere Samosatam cogeretur.

Machæræ insolentia.

De Morte Iosippi, & obsidione Hierosolymæ per Herodem, & Antigono occiso.

CAPVT XIII.

DVm hæc agerentur, res Herodis in Iudæa fractæ sunt. Reliquerat enim Iosippum fratrem suum, qui omnia procuraret, cum mandatis huiusmodi, ut neque ante reuersionem suam aduersus Antigonum commoueretur,

An. lib. 14. capi. 25.

quia non firmum esset auxilium Machæræ, quantum delictis superioribus probaretur. Verum Iosippus, ubi fratrẽ procul abesse cognouit, immemor præceptorum, Hierichunta cum quinque cohortibus à Machæra secum mißis petit, ut maturo meßium tempore frumenta diripiat. Incursu autem hostiũ per montana atque aspera loca oppressus, & ipse cadit, magnam uiri fortis in ea pugna gloriam consecutus, & omnes Romani milites pereunt. Recens autem lectæ de Syria cohortes erant, nec ueterum militum quenquam permixtum habebant, qui belli posset ex operibus opitulari. Antigonus autem uictoria minime contentus fuit, sed eò proceßit iracundiæ, ut mortuum quoq; Iosippum uerberaret. Denique nactus corpora mortuorum, etiam caput eius abscidit, quamuis quinquaginta talenta Pheroras frater precium redemptionis offerret. Tanta uero nouitas, post Antigoni uictoriam, Galilææ res occupauit, ut qui partibus eius magis fauerent, productos optimates, Herodis studiosos, lacu submergerent: multáque in Idumæa quoque mutarentur, ubi Machæra castelli cu-

Al. Guta. *iusdam instaurabat mœnia, cuius nomen est* Tongitha. Nec horum quicquam Herodes audierat. Captis enim Samosatis, Antonius, & præposito Syriæ Sosio iusso ut Herodem quoque aduersus Antigonum adiuuaret, discessit in Aegyptum. Sosius autem duabus cohortibus in Iudæam præmißis, quarum Herodes uteretur auxilio, ipse cum cætera manu militum sequebatur. Herodi autem prope degẽti apud Daphnen Antiochiæ, mortem fratris somnia manifesta significant. Cúmque turbatus prosiluisset è stratis, ecce nuncij cladis intrabant: quare præ dolore paululum questus, maxima parte luctus dilata, in hostes properabat, ultra uires iter accelerãs. Et ubi ad Libanum uenit,*

octin-

octingentos montis accolas assumit auxilio, unámque his iungit Romanorum cohortem. Cum quibus, non expectata luce, Galilæam ingressus est, hostésque obuios in eum quem reliquerãt locum aduertit: & aßidue quidem castellum oppugnare tentabat. Sed prius quàm id caperet, asperrima hyeme coactus, in uicum proximum recepit exercitum. Paucis autem diebus post, auctus etiam alterius cohortis præsidio, quam Antonius miserat, tanto hostibus terrori fuit, ut castellum nocte desererent. Iámque per Hierichunta properans ibat, ut quamprimum interfectores fratris sui posset ulcisci, ubi etiam mirabilis ei monstríque similis casus euenit. Vnde præter spem liberatus, opinionem quod deo charus esset adeptus est. Nam cum multi honorati uespera illa cœnauissent, postquam dimisso conuiuio omnes egreßi sunt, confestim cœnaculũ cõcidit. Id autẽ cõmune sibi tam periculorũ quàm salutis indiciũ, quantum ad futurum bellũ pertineret, esse cõijciens: mane primo castra commouet, hostiúmq; *sex circiter milia de montibus decurrentes, prima tentabãt agmina, & manũ quidẽ cum Romanis cõferere nõ satis fidebant. Lapidibus autẽ ac telis eos, dũmodo plurimos sauciarent, eminus appetebant. Vbi Herodes quoq; ipse præteriens, latus iaculo uulneratur. Antigonus aũt se nõ solũ audacia suorũ, sed etiã multitudine superiorẽ uideri cupiens, Pappũ quendã ex cõtubernalibus suis cum manu militum in Samariam mittit, quibus quidem Machæra erat palma uictoriæ. Herodes uero terrã peruagatus hostilem, quinq; municipia capit, duóque habitatorum milia consumit. Exustisq; domibus, ad exercitũ redit, circa uicum, qui appellatur Camacomæ tendentem. In dies autem singulos magna ei multitudo Iudæorũ, uel ex ipsa Hierichunte, uel ex alijs regionibus accedebat: cũ hos odium

De casu cænaculi.

Al. tria.

Pappus dux Antigoni.

odium moueret Antigoni, alios ipsius Herodis præclara facinora. Enimuero multos ratione carentes, mutationis cupiditas impellebat. Hoc autem congredi festinãte, Pappi milites neq; multitudine hostium, neq; impetu perterriti, acriter ad pugnam ex altera parte procedunt. Sed ubi agmina conflixerunt, cæteri quidem paulisper restiterunt.
Victoria Herodis. Herodes autem fraternæ cædis recordatione periculosius dimicans, dummodo eius ulcisceretur autores, aduersam aciem facillime superat. Deinde semper integros aggrediẽdo, uniuersos in fugam uertit. Erat enim plurima occũbentium strages, cum alij quidem in uicum unde uenerãt compellerentur, nouissimus autem ipse instaret, atque infinitos occideret. Postremo ruens inter fugientes hostes, in ciuitatem incidit: cum omnes quidem armatorum domus essent refertæ, plenáque propugnatorum desuper tecta: & quoniam foris deprehensos facillime superabat, disturbando ædes intus abditos extrahebat, alios conuulsis obrutos fastigijs, multos simul necabat. Si quis autem subterfugisset ruinam, eum gladijs armati milites excipiebant. Tantáque cadauerum per omnes uias multitudo congregata est, ut etiam uictoribus ipsis transitus obstrueretur. Hanc plagã hostes adeo non tulerunt, ut confluentium turba, cõspectis qui in uico perissent, fuga discederent. Statimq; successu fretus Herodes, ad Hierosolymã perrexisset, nisi cũ hyemis asperitas prohibuisset. Hæc enim perficiendæ uictoriæ fuit impedimentum. Et ne penitus opprimeretur, Antigonus obstitit, qui ciuitatem iam deserere cogitabat. Herodes autem ad uesperam, cum lassos amicos reficiendi corporis gratia dimisisset, ipse adhuc ab armis calidus, more militis lauatum ibat. Siquidem unus tantum puer eum sequebatur. Et priusquam in balneum perueniret, obuius ei quidam
Bona fortuna Herodis.
ex hostibus

ex hostibus gladio armatus excurrit, deinde alter & tertius & plures. Et hi confugerant armati ex acie in balneũ, sed perculsi etiam tum metu ac latitantes, ut regem uiderunt, illum quidem stupore debilitati ac trementes, cũ inermis esset prætereunt. Exitus uero qua fugerent cursu petebant. Itaque cum alius casu, qui eos comprehenderet, nullus adesset, Herodi autem nihil pati satis fuisset, oẽs effugiunt. Postero autem die Pappũ quidem, Antigoni militum ducem, abscisso capite obtrũcat. Idq́ue Pheroræ magistro exercitus fratri suo mittit in perempti fratris ultionem. Nanq; Pappus erat qui Iosippum interfecerat. Vbi autem rigor hyemis cessit, in Hierosolymã regressus est: murisq́; admoto milite (annus autem tertius agebatur, ex quo Romæ rex fuerat declaratus) pro templo castra posuit, quà facilior erat expugnatio, & antea Pompeius ceperat ciuitatem. Exercitu autem in opera distributo, suburbanisq́; diuisis, tres quidẽ leuare aggeres, & super eos turres ædificare iubet. Relictis autem, qui operibus instarent, efficacissimis amicorum: ipse in Samariã uadit, uxorẽ accepturus, Alexandri filij Aristobuli filiam, sibi desponsatam, ut diximus: & domũ obsidet, subcisiua opera nuptias curaturus: quippe iam hostes despiciebat. Igitur ubi eã duxit, ad Hierosolymã redit, auctus militum copijs: eiq́; Sosius cum magna manu equitum peditũmq; sociatur: qua mediterraneo itinere præmissa, per Phœnicen ipse remeauit. Vniuerso autem exercitu congregato, ad peditum legiones undecim, equitũmque sex milia, præter auxilia Syrorum, non pro minima parte ducenda, propè à septentrionali muro castra collocarunt: Herodes quidem senatusconsulto fretus, quibus rex fuerat declaratus: Socius uero Antonio, à quo milites quibus præerat asciret missos Herodis auxilio. Iudæorum

Pappus occidit.

An. lib. 14. ca. pi. 12.

deorum autem intra ciuitatem agentium populus uarie turbatus erat. Nam circa templum infirmior multitudo conueniens, furore agebatur, multáque ueluti diuinitus de temporibus dictitabat: & qui audaciores essent, in collegio conglobati, multis modis latrocinabantur: maxime & locis oppido proximis uictui necessaria diripientes, neque aut equis aut uiris alimenta relinquebant. Bellatorum autē constantiores, obsidentibus oppositi, è muris opus aggerum prohibebant, & contra instrumenta oppugnantium, semper nouum aliquod obstaculum moliebantur. In nulla autem re, sicut in cuniculis, superabant. Rex autem aduersus latrocinia quidem occultas excogitauit militum insidias, quibus eorum reprimerentur excursus: inopiam uero alimentorum longinquis transuectionibus adiuuari disposuit: ac pugnæ intenti, quamuis omnem modum audaciæ supergrederentur, Romanorū tamen peritia uincebantur. Nihilominus aperte cum his, certa morte proposita, confligebant. Ex improuiso autem Romanis per cuniculos intermedios emergentibus, prius quàm muri aliqua pars dirueretur, alteram eius uicem muniebant. Prorsus autem neque manibus neque machinis deficiebant, quoniam usque ad ultimum repugnare decreuerant. Denique tanto exercitu circunsidente, per quinque menses obsidium tolerauerunt: donec quidam ex his, quos lectos habebat Herodes, ausi murum transgredi, ciuitatem irrupere, & post eos Sosij centuriones. Igitur ante omnia fano proxima capiebantur: & infuso exercitu plurima ubique mors erat: Romanis quidem propter obsidionis moras iratis: Herodi uero, manu Iudaica summo intenta studio, ne quis penitus ex aduersarijs resideret. Mactabantur autem quàm plurimi: & per angustiores uicos oppidi, & in domos compulsi, etsi

ad templum etiam confugissent: nec ulla erat aut senectutis aut muliebris infirmitatis miseratio. Denique licet rex ubique mittens rogaret ut parcerent, nemo tamen dexteram continuit: sed ueluti furentes, omnem persequebantur ætatem. Ibi tunc etiam Antigonus, neque priorem neque præsentem fortunam cogitans, domo descendit, & ad pedes Sosij prosternitur. Ille autem nihil eum tantæ mutationis causa miseratus, & intemperanter derisit, & Antigonam appellauit: neque tamen etiam custodia liberum dimisit ut fœminam. Itaque ille quidem uinctus asseruabatur. Herodes autem quoniam hostes uicisset, ut externa quoque auxilia sub iugum mitteret, prouidebat. Visendi enim templi, sanctorúmque eius studio, omnis multitudo peregrina fuerat incitata. Ob eámque rem, hos minis, alios precibus, nonnullos armis etiam refrenabat: acerbiorem, quàm si uictus fuisset, existimans sibi fore uictoriam, si quod uideri nefas esset, culpa sua uisum fuisset. Mox autem etiam rapinas in ciuitate prohibuit, multa inuectus in Sosium, si uacuefacto uiris & pecunijs oppido, Romani regem se solitudinis reliquissent: qui pro tanta ciuium cæde, totius orbis terræ imperium, uile pretium iudicaret. Illo autem iustum esse dicente, ut pro labore obsidionis præclaram licentiam milites haberēt: ipse de suis facultatibus mercedem singulis distributurum esse firmauit. Atq; ita redemptis patriæ reliquijs, promissa compleuit. Nam & militū quenque liberaliter, & pro merito duces, ipsúmque Sosium regia largitate donauit, ut nemo egens pecunijs abiret. Post hæc Sosius aurea corona deo dedicata, ex Hierosolymis remeauit, Antonio uinctum Antigonum ducens. Et illum quidem uana spe uitæ cupidum usque ad ultimum diem, ignauia digna securis excepit. Rex autem

An. lib. 15. ca. pi. 1.

Herodes

Herodes discreta multitudine ciuitatis, suarum quidē partium studiosos, quo magis beneuolos sibi faceret, honorifice tractabat: Antigonianos autē neci tradebat. Et cum pecunia defecisset, diuiso quicquid ornamentorum haberet. Antonio eiusq; comitibus misit. Non tamē omnino ne quid pateretur ademit. Iam enim Antonius Cleopatræ amore corruptus, in omni re cupidini cesserat. Etenim Cleopatra, ubi tantā cognationem suā sæuitia persecuta est, ut neq; propinquus sanguine superesset, cædis rabiem contulit in extraneos: Syrorúmque optimates apud Antoniū criminādo suadebat eos interfici, ut eo modo cuiusq; possessiones dominio suo facilius quæreret. Postea uero quàm in Iudæos atq; Arabas usque extendit auaritiam, ut reges eorū Herodes & Malachus interirēt, occulte moliebatur. Denique cum uel in parte præceptorum resipuisset Antonius, occidere quidem bonos uiros tantósque reges iniustum esse dixit: quod autem his morte propius erat, inter amicos ultra non habuit: sed multa terra ex eorum præcisa finibus, & quod erat in Hierichunte palmetum in quo Balsamum gignitur: ciuitates, præter Tyrum, & Sidonem, cunctas intra flumen Eleutherum ipsi dedit. Quorum potita dominio, ad Euphratem usque Parthis bellum inferentem prosecuta Antonium, per Apamiam & Damascum in Iudæam uenit. Atque hic Herodes, licet magnis muneribus infensum eius animum mitigasset: tamen ducentis talentis annuis, abscissas regno suo possessiones, impetrat sibi locari. Ipsámque omnibus obsequijs placans, in Pelusium usque ducit. Nec multum interea tempus & Antonius ex Parthis aderat, captiuúmque Artabazin Tigranis filium dono Cleopatræ ducebat. Nam cum pecunijs omniq; præda, Parthus illi statim condonatus est.

Amor Antonij & Cleopatræ.

De insidijs

De insidijs Cleopatræ,& Herodis prelio contra Arabes & terræmotu.

CAPVT XIIII.

Concitato autem bello Acciaco, Herodes quidem cũ Antonio proficisci paratus erat. Et alijs per Iudæã turbis liberatus,& Hyrcanio potitus, quem uicum Antigoni soror tenebat. Veruntamen à Cleopatra callide, ne periculorũ Antigoni particeps fieret, interclusus est. Regibus enim, ut diximus, insidias tendens, bellum in Arabas ut Herodi cõmitteret, persuadet Antonio. Quos si uicisset, Arabiæ: sin autem uictus esset, Iudææ domina cõstitueretur: alterumque potẽtium per alterum pessundaret. Sed hæc eius uoluntas ad Herodis cessit arbitrium. Nam primum pignoribus hostium captis, magnum quem conflauerat equitatum, circa Diospolim *in eos mittit,& quamuis fortiter resistẽtes, superauit. Cum autẽ iam uicti essent, maiore motu Arabes suscitantur:& infinita manus in uicũ Syriæ** Codescanathan *congregati, expectabant Iudæos. Vbi rex eos Herodes cum exercitu aggressus, bellum consultius administrare tentabat, castráq; muro cingi præcipiebat. Non tamen ei paruit multitudo, sed priore uictoria freti Arabas impetunt. Et prima coitione in fugam uersos urgebant: in persecutione uero insidijs periclitatur Herodes, uici** Canathon *indigenis ab Athenione dimissus, qui ex Cleopatræ ducibus semper ei fuerat inimicus. Nanque horũ incursu recreati Arabes, pugnam repetunt: iunctisq; agminibus circa saxosa loca & deuia, Herodis militem fugant, plurimis cæde prostratis. Qui uero ex prælio seruati sunt, in uicum Ormuzam confugiunt. Vbi etiã castra eorum cum hominibus circungressi Arabes, sicut erant plena ceperunt. Neq; multo post accepta clade Herodes aderat cum auxilijs, serius quàm usus poposcit. Huius ei uulneris*

[Margin: An. lib. 15. ca. 5. — Al. Dion. — Al. Chanan. — An. lib. 15. ca. 16. — Aliàs. Calon.]

causa fuit, præpositorum militibus contumacia, quod iußis obedire noluerũt. Nõ enim repentino cõmisso prælio nullum Athenio insidiandi tempus habuisset. Rursus tamẽ ultus est Arabas, aßiduis fines eorũ incursionibus inquietãs, quodq́; semel uictus est, sæpe reuocauit. Sed dum inimicos persequitur, incurrit ei diuinitus alia calamitas, septimo regni anno & Acciaco bello feruente. Nanq; ueris initio terra mota, infinita quidẽ pecorum, triginta uero hominũ milia peremit, cũ exercitus mansisset incolumis, quoniam sub diuo tendebat: ibiq́; tamẽ Arabas in maiorem audaciam fama sustulit, tristibus nuncijs grauius semper aliquid affingens. Vnde uelut omni subuersa Iudæa, terræ obtinendæ spe, quia neminem superesse credebant, in eam irruunt, legatis prius interfectis, qui ad se uenerant à Iudæis. Herodes autẽ aduentu hostium perterritam suorum multitudinem, tam magnitudine quàm aßiduitate calamitatũ fractã, ad repugnandum incitare tentabat, hæc dicens: Rationem habere nõ uidetur, cur uos præsens formido perculerit. Nã diuinæ quidem indignationis plagas mœrori uobis esse nõ miror. Ignauum est autem perpeti idem etiam, cum incursus hominum repellendi sunt. Ego enim tantũ abest ut hostes post terræmotum pertimescam, quod magis non putauerim dominum hanc illis illecebram dimisisse, ut pœnas redderent. Non enim tantum manu armisq́; freti, quãtum nostris calamitatibus, ueniunt. Fallax autem spes est, quæ non suis uiribus nititur, sed alienis aduersis. Neque uero uel secundæ res uel contrariæ, apud homines certæ sunt: sed in utrãque partem uideas fortunam nutare uicißim: & exempla uobis propria demonstrabunt. Nempe prælio superiore uictores, post ab hostibus uicti sumus: & nunc ergo, quãtum æstimare licet, illi capientur, uictores se fore creden=

Herodis oratio.

credentes. Nimis enim confidens incautus est: metus autē prouidentiam docet. Itaq; mihi quidem, hoc ipsum quod timetis, fiduciam suggerit. Nā cum ferociores quàm opus erat fuistis, & præter uoluntatem meam in hostes egressi estis, Athenion insidiandi tempus inuenit. Nunc autem uestra cunctatio, & minus alacer animus, ut uidetur, certam mihi uictoriam spondet. Conuenit tamen ante prælium sic esse affectos, in ipso autem opere uirtutem erigere: consceleratisq; hostibus planum facere, quod neq; humanum aliquod malum, neq; ira cœlestis unquam deprimit fortitudinem Iudæorum, donec spiritum uitæ ducūt, uel eorū quisquam in bonis suis Arabas dominari patietur, quos aliquoties penè captiuos abduxit. Nihil autem uos terreat rerum anima carentium metus: neq; arbitremini, terræ concussionem, alicuius futuræ cladis esse portentū. Naturalia nanq; sunt elementorum quoq; uitia: nullúmque damnū inferunt, nisi quod ex ipsis euenerit. Nam pestilentiam quidem, uel famis uel terræmotus signū aliquod, tardius fortasse præcesserit. Ipsa uero cum extiterint, sui magnitudine finiuntur. Cæterum quid nobis amplius, quàm terræ concussio, bellum nocere poterit etiam uictis? imò enimuero maximū imminentis excidij monstrum, non sponte sua, neq; alienis manibus inimicis accidit, qui legatos nostros præter omniū hominum leges crudeliter immolauerunt, talésque deo pro belli euentu hostias ceciderunt. Non enim effugient maximum eius lumen inuictámque dexterā, sed continuo pœnas dabunt: si patrio repleti spiritu, in uindictam uiolati fœderis animos excitemus. Pergite quisque non pro cōiugibus, neque pro liberis, aut pro patriæ periculis pugnaturi: sed legatorum cædis ultores. Illi melius quàm nos qui uiuimus exercitū regent: uobisq; mihi obedientibus, periclita-

bor ipse pro cæteris. Pro certo enim sciatis, fortitudinem uestram sustineri nõ posse, nisi temeritate lædatur. His ad-*hortatus milites, ubi eos alacres uidit, sacra deo celebrauit: deinde cũ exercitu Iordanem fluuium transgressus est.* C*astris autem Philadelphiæ positis, haud procul ab hostibus, quasi de interiacente castello cõtenderet, pugnam eminus iritabat, quamprimum cupiens cõgredi.* N*am & hostes premiserant, qui castellum occuparent. Sed illos quidẽ regij facile repulerunt, collémq; tenuerunt.* I*pse uero quotidie producto ad prælium milite, instructáq; acie, Arabas lacessebat.* C*um autem nemo contrà procederet (quædam enim eos uehemens formido tenebat, & ante multitudinem dux* Alt*henius timore obriguerat) uallum eorum disturbat ipse aggressus, eóq; modo coacti ad pugnam confusis ordinibus, mixtiq; cum equitibus pedites egrediuntur: etsi multitudine superiores,* I*udæis tamen alacritate impares, quamuis audaciores eos faceret uictoriæ desperatio.* E*t quamdiu quidem restiterunt, non magna eorum cædes facta est: ubi uero terga nudauerunt, multi à* I*udæis, multi uero à semetipsis cõculcati perierunt.* D*eniq; milia quinq; in fuga ceciderunt, cæteráque multitudo in uallum compulsa est, eósque statim circumseptos obsidebat* H*erodes.* E*t licet armis propè adesset excidium, tamen aquæ penuria uehementer urgebat. Cum rex arrogantius eorum legatos despiceret, & talẽta quinquaginta pro redemptione offerentibus, magis instaret: deniq; ardescente siti, cateruatim exeuntes, ultro se* I*udæis tradebant, adeo ut quinque diebus quatuor milia uincirentur, sexto reliqua multitudo ad pugnam desperata salute procederet.* Q*uibus congressus* H*erodes, iterum septẽ milia circunsternit: tam magna plaga ultus Arabiam, extincto uirorum eius spiritu tantum proficit,*

Congredit Herodes contra hostes.

Magna strages Arabũ.

proficit, ut eius patronus ab ea gente optaretur.

Herodes exaltatus in regnum. CAPVT XV.

Mox autem illum excepit desueta rerum solicitudo An. lib.
propter amicitiam Antonij, post uictoriam Caesa= 15. ca.
ris apud Actium. Veruntamen plus timoris habebat, quàm 7.
ipse patiebatur. Nec enim Caesar uictum iudicabat Anto= nium, donec Herodes cum eo superesset. Itaq; rex pericu= lis decreuit occurrere: Rhodúmque transmissus, ubi Cae= sar eo tempore morabatur, adijt eum sine diademate, ue= ste quidem cultúq; priuato, sed fastu regio: neq; dissimula= ta ueritate coràm eo haec dixit: Ego, quidem Caesar, rex fa ctus ab Antonio, fateor utilem me fuisse regem Antonio. Neq; dubitauerim dicere, quod omnimodo armis quoque me gratum expertus esses, nisi Arabes prohibuissent. Ve= runtamen & auxilia ei pro uiribus meis misi, & multa fru menti milia: sed nec accepta apud Accium plaga, bene de me meritum deserui. Nam cum auxilij minus cõmodarem, optimum ei consilium dedi, unam esse dicens Cleopatrae mortem aduersorum correptionẽ. Quam si occidisset, & pecunias ei, & muros ad tuitionem, & exercitum, & me= metipsum belli cõtra te sociũ pollicebar: Sed profecto eius aures Cleopatrae amores, & deus, qui tibi uictoriã dona= ret, obstruxit. Vnà ergo cũ Antonio uictus sum, & regiã coronam cum eius fortuna deposui. Ad te autem ueni, spem salutis de uirtute praesumens: & ne in examen adduceretur properans, qualis amicus alicuius fuerim. Ad haec Caesar: Imò uero saluus esto, inquit, & nunc regnato certius. Nã meritus es qui plurimos regas, cum amicitiam tanta fide tuearis. Experire autem, ut etiam felicioribus fidus perma neas: siquidẽ ergo praeclarissimã spem de tua magnanimi= tate mihi promitto. Recte tamen fecit Antonius, qui magis

Oratio Herodis ad Caesarem.

Responsio Caesaris.

Cleopatræ quàm tibi paruit. Te nanq; lucrati sumus propter eius amentiam. Prior autem ab officijs cœpisti, quantum apparet, quem ad eorum gladiatores idonea auxilia misisse perscribit. Quare interim tibi decreto firmitatem regni præbeo. Experiar autem ipse quoq; bene tibi aliquid facere, ut non quæras Antonium. Huius sermonis humanitate, regem ne quid de amicitia sua dubitaret, hortatus, & diadema illi imposuit, & indulgentiam decreto consignat: in quo multa magnifice in eius laudem allocutus est. Ille autem prius cum muneribus delinitũ rogabat, ut Alexandrum quendam supplicem, ex amicis Antonij, iuberet absolui. Sed uicit iracundia Cæsaris, multa illum & grauia pro qua rogabatur admisisse dicentis, quibus repulit deprecantem. Postea uero ad Aegyptum euntem per Syriã Cæsarem, Herodes cũctis acceptis regni diuitijs, túmq; primum cũ eo militem inspiciẽte, circa Ptolemaidem equo uectus est, cœnámque illi cum omnibus amicis exhibuit, atq; insuper exercitui eius epulis cuncta distribuit. Prospexit etiam ut per arida loca proficiscentibus ad Pelusium, atque inde redeuntibus, aquarum copia non deesset. Nec fuit quicquam utensilium, quod desideraret exercitus. Pro his denique meritis paruum esse Herodi regnum, tam Cæsar quàm milites existimabant. Ideóque postquam uenit in Aegyptum, iam Cleopatra & Antonio mortuis, non solum cæteros eius honores auxit, uerum etiam regno partem finium addidit, quam Cleopatra dempserat. Et prætercea Gadara, Hippon, Samariam: maritimarúmque insuper ciuitatum Gazam, & Anthedonem, & Ioppem, & Pyrgon Stratonis: & ad hæc satellites quadringẽtos Galatas ei donauit, quos antea Cleopatra stipatores habebat. Nulla res autẽ magis liberalitatẽ Cæsaris incitabat, quàm

Herodi Cæsar diadema imponit.

An. lib. 15. ca. 9.

magnus

magnus animus accipientis. Post primam, uero Actiadem etiam regionem quæ Thracon uocatur, eius ditioni subdidit, eiq; continentem Bathaneam, itémque Auranitem. Ex huiusmodi causa Zenodorus qui domus Lysaniæ cõductor erat, non cessauit unquã ex regione quæ Thracon dicitur, latrones Damascenis immittere. Illi autem ad Varronem tunc rectorem Syriæ confugerunt, eúmque deprecati sunt, quo suas miserias Cæsari declararet. Cæsar autem his cognitis ei rescripserat, ut latrocinium penitus curaret extinguere. Varro autem milite aggressus loca suspecta, expurgauit latronibus terrã, ipsamq; Zenodoro abstulit: quam Cæsar, ne latronum denuo contra Damascũ receptaculum fieret, Herodi dedit, eumq; prætere a totius Syriæ procuratorem cõstituit. Et decimo anno reuersus iterum in prouinciã, ne quid eo incõsulto procuratoribus liceret amministrare præcepit: ac Zenodoro mortuo, terram omnem quæ inter Trachonem & Galilæam erat, eidem attribuit. Quod autem maius his omnibus existimabat Herodes, à Cæsare quidẽ post Agrippam amabatur, ab Agrippa uero post Cæsarem. Hinc ad summum felicitatis euectus, & ad maiorem subleuatus animum, maximam prouidentiæ partẽ obsequio pietatis impendit.

De Zenodoro.

De urbibus & ædificijs instauratis & conditis ab Herode; Deq; munificentia, qua usus est erga exteras gentes; eiusq; felicitate.

CAPVT XVI.

ITaque anno regni sui quintodecimo, & templũ instaurauit, & duplum terræ spatium quàm fuerat circa templũ, muro amplexus est, ingenti sumptu & magnificentia singulari. Augmento erant in ambitu fani magnæ porticus, eiq; iunctum à septentrione castellum: Et illas quidem à fundamentis erexit. Hoc autem nulla re minus, quàm regni sedes largis opibus renouatum, Antoniam uocauit, in

An. lib. 15. capitibus 10. 12. 13. 14.

honorem Antonij, Quin etiam domo sibi regia in superiori parte ciuitatis extructa, duas ædes in ea maximas atque pulcherrimas, quibus ne templum quidem usquã conferri posset, ædificauit: easq; amicorum uocabulis unam Cæsaream, Agrippium alteram nominauit. Nec uero solis tectis memoriã eorum & cognomina circumscripsit, sed in totas etiam ciuitates studium liberalitatis extendit. Nam in Samaritica regione, oppidum muro pulcherrimo per

De Sebaste condita. *uiginti stadia circundatum, Sebasten appellauit, deductis eò sex milibus colonorum, terráq; fœcundißima his attributa: Vbi templum quoq; maximum inter ædificia collocauit, & circum id aream triũ semis stadiorum Cæsari dedicauit, eiusdemq; oppidi habitatoribus præcipua legum beneficia præstitit. Insuper his alterius terræ adiectione donatus à Cæsare, aliud ei templum circa Iordanis fontem*

Al. Paneas. *candido marmore posuit, qui locus appellatur * Pannium. Vbi montis quidam uertex in præcelsum æditus, propter subiecti lateris uallem specus aperit umbrosum: qua profundæ altitudinis rupes, ad immensum liquentis guttæ receptaculum cõcauatur, ut stagnantis aquæ copia demittentibus aliquid, donec terram inueniant, longitudo nulla sufficiat. Foris autem de speluncæ radicibus oriuntur fontes: & (ut quidam putant) hoc est Iordanis principium. Sed ueri fidẽ in posterioribus indicabimus. Quin & apud Hiericunta, inter castellum Cyprum & priores domos regias, meliores alias, & quæ commodiorem usum præberent aduenientibus fabricatas, eorundem amicorum nominibus uocitauit. Prorsus non est idoneus regni locus, quem honore Cæsaris nudum reliquerit. Postea uero quàm fines suos templis repleuit, in prouinciam quoque * honores eius effu-*

Al. nomen. *dit, & in multis ciuitatibus templa quæ Cæsaria uocãtur, constituit.*

*constituit. Cum autē inter maritimas ciuitates uidisset unā uetustate iam fessam, quæ Stratonos pyrgos uocabatur, & pro loci natura munificentiæ suæ capacem, totam eam candido saxo reparatam, clarißima regia decorauit, & in ea maxime innatam sibi animi magnitudinem demonstrauit. Nam inter Doram & Ioppen, quarum media ciuitas sita est, omnis ora maritima adeo fuit importuosa, ut omnes qui ad Aegyptum ex Phœnice nauigarent, in salo fluctuare cogerentur, minas Affrici metuentes: Cuius etiam mediocris aura, tantas undarum moles ad scopulos erigit, ut remeante æstu gurgitis, per aliquantum spatium maris feritas augeatur. Sed rex liberalitate ac sumptibus deuicta natura, Pyrrhæo maiorem portum fabricauit, & in eius penetralibus alias nauibus stationes fecit altißimas. Et quā quam omnis ei locus aduersabatur, tamen ita cum difficultate certauit, ut firmitas quidem structuræ nequaquam mari cederet: pulchritudo uero tanta esset, quasi nulla res ardua præpedisset ornatum. Metitus enim, quantum diximus, portui spatium per uiginti ulnas in profundum saxa demisit, quorum pleraq; pedum quinquaginta longitudinis, & altitudinis nouem, & latitudinis decē, nonnulla uero etiam maiora fuerūt. Expleto autem spatio quod undam celabat, in*ducentos pedes murum dilatauit. Ex quibus centum repellendis erant fluctibus ante constructi, unde etiā procymia dicebantur: cæteri autem saxeo portus quo cingitur muro subiecti sunt, magnis turribus interpositis, quarū maxima atque pulcherrima ex parente Cæsaris Drusium cognominata est: Crebri autem fornices ad deducenda quæ portus haberet: proq; fornicibus, & circū eos, pila saxea, & lata, quæ naues egrediētes exciperet, deambulatio. Aditus autem septentrionalis erat. Ventorū enim pro situ loci*

* Al. trecētos. J.

placidißimus est boreas. Ad ostium uero, statuæ siue colossi tres, utrinque fulti columnis: quarũ à leua quidem intrãtibus, stantes solidas turris sustinet: Dextra uero duo proceri lapides iuncti, & partis aduersæ turris magnitudinem superantes. Domus autem portui connexe, candido itidem lapide, parique mensura spatiorum, ciuitatis uice tendentes in portum. Contra ostiũ uero portus, in colle, Cæsaris templum magnitudine simul & pulchritudine præcipuum: statuáq; in eo Cæsaris siue colossus nõ minor quàm Iouis apud Olympiam, cuius ad exemplar factus est, Romano autẽ par, & Iunoni, quæ Argis est. Opidum autem prouinciæ dedicauit, rebusq́; aduectitijs portum, Cæsari uero conditoris honorem, unde ciuitati Cæsareæ agnomen imposuit. Quinetiam & cætera opera, forum, theatrũ, amphitheatrum, digna uocabulo collocauit: & quinquennali certamine instituto, nomen ei Cæsaris donauit. Primúsq; ipse in centesima nonagesima & secũda olympiade maxima præmia proposuit: ut non solum uictores, sed & proximi & tertij successores eorum, regalibus diuitijs potirentur. Anthedona quoq; renouatam, quã bella subuerterant, Agrippium uocauit: nimiáque beneuolentia, nomen amici etiam portæ inscripsit, quam ipse in templo ædificauit. Sed nec parentes suos ita quisquam dilexit, nam & patris monumentum optimo regni campo ciuitatem condidit, fluminum arborúmque ditißimam, eámque Antipatridem nuncupauit. Et super Hiericunta castellum, natura tutum, & pulchritudine præcipuum, muro cinxit, atque in honorem matris Cyprum uocauit. Fratrique Phaselo turrim cognomine Phaselidem Hierosolymis ædificauit, cuius ambitus & in magnitudine liberalitas postea declarabitur. Aliámque ciuitatem in regione quæ de Hiericũta in boream

An. lib. 15. ca. 10. 12. & lib. 17. capi. 5.

Agrippium.

Antipatris.

Cyprus.

Phaselus.

ream mittitur, Phaſelum nominauit. Cognatis autem & amicis æternæ gloriæ traditis, ne ſui quidem fuit immemor: ſed caſtellum contra montem Arabici lateris propugnaculo permunitum, de ſuo nomine Herodium uocauit: tumulúmque Aſtoiden, qui manu factus ſtadiorum ſexaginta ſpatio ab Hieroſolymis aberat, ſimiliter nominatum, munificentius accurauit. Etenim rotundis quidem turribus cacumen eius amplexus eſt. Ambitum autem compleuit ædibus regijs liberaliſſime exornatis: ut non ſolum interna mẽbrorum facies clarior eſſet, uerum etiam foris parietes ac maceriæ, tectáque largis infuſa diuitijs eluceret. Aquã etiam plurimam ingenti ſumptu ex longo interuallo induxit, pérque ducentos gradus marmoris candidiſſimi fabricauit aſcenſum. Erat autem totus collis manu factus, & uehementer excelſus. Qui & aliam circa radices eius regiam, ac diuerſoria, quæ & ſarcinas & amicos recipere poſſent, ædificauit: ut pro rerum quidem omnium copia ciuitas eſſe uideretur caſtellum: circumſcriptione uero, domus regalis. Tantis autem constructis edificijs, animi ſui magnitudinem in plurimus etiam externis ciuitatibus demonſtrauit. Nanque apud Tripolim & Damaſcum & Ptolemaidem, publicas balneas quæ gymnaſia dicunt: Bibli autem murũ exedras uero & porticus, foráque & templa Berithi ac Tyri: necnon & apud Sidonem, & Damaſcum theatra condidit. Maritimis autem Laodicẽſibus aquæ ductum: apud Aſcalona uero Nymphea ſiue lacus ornatiſſimos, & balneas, item periſtylia, tam opere quàm magnitudine miranda conſtituit. Sunt quibus etiam lucos portúsque præſtitit. Multæ ciuitates ab eo, tãquàm regni ſociæ, agris quoq; donatæ ſunt. Ad exhibitionẽ uero thermarum alijs reditus annuos ac perpetuos delegauit, quemadmodum Comis, ne Herodium.

quando

Frumēta ab Herode egētibus administrata.

quando beneficij gratia deficeret. Ad hæc frumenta cunctis ministrauit egentibus: & insulis Rhodiorum ad instruendam classem pecunias sæpe, multisque in locis præbuit: incensumq; Pythium in meliorē formam reparauit sumptibus suis. Quid dicam eius in Lycios aut Samios liberalitatem? perq; omnem Ioniam eorum, quæ desiderasset quisq;, largitiones? Nonne etiam Athenienses, & Lacedæmonij, & Nicopolitani, & in Mysia Pergamus, Herodis sunt plena donarijs? Nonne Antiochensium Syriæ plateam, cum plena cœni ab oībus uitaretur, per uiginti stadia prolixam, strauit polito marmore: declinandisque imbribus, quàm longa esset ornauit? Sed hæc quidē propria quis dixerit illorum, quibus ea detulit, populorum. Quod autem Elidensibus præstitit, non solum Achaiæ cōmune, sed etiā totius orbis terræ munus uidetur, per quem olympiaci certaminis gloria diffunditur. Nam cum hos deficere sumptuū uideret inopia, quódq; solū ex ueteri gratia restabat effluere, non solum agonitheta ipse factus est, eo lustro, quod cū Romam nauigaret, offendit: sed etiam perpetuos pecuniarum quæstus instituit, ut nunquàm eius memoria agonithetæ munere fungi desideret. Inextricabile opus erit, debitorum siue tributorum remißiones exponere, sicut Phaselitas & Balaneotas: aliaq; circa Ciliciam municipia leuauit annuis pensionibus: licet multum eius animi magnitudinem timor fregerit, ne quam pateretur inuidiā: uelut maius aliquid aucuparetur, si beneficijs amplioribus afficeret ciuitates, quàm qui eas haberent. Quin & corpore usus est, quod animo conueniret. Cúmque summus uenator esset, in hoc tamen ipso, equitandi peritia quæ cuperet, assequebatur. Denique uno die quondam quadraginta feras subegit. Est autem aprorum altrix illa regio, sed magis ceruis & onagris

onagris frequentatur. Bellator autem erat, qui sustineri nõ posset. Itaque multos etiam in exercitatione terrebat: quibus & torquendo iaculo directißimus, & sagittarum librator uidebatur egregius. Præter animi autẽ corporisq́; uirtutem, fortuna quoque secunda usus est. Raro enim contra uotum eius, belli cessit euentus. Et si quando id accidit, non ipsius culpa, sed aut proditione quorundam, aut temeritate militum factum est.

De dissidio Herodis cum filijs Alexandro & Aristobulo.
CAPVT. XVII.

AT uero publicam ei felicitatem mœrores inuidere domestici, & aduersi casus ex muliere cœperunt, quam maxime diligebat. Nam quia regis meruit potestatem repudiata quã prius acceperat uxorem, ex Hierosolymis genus ducentẽ quæ Dosis uocabatur, Mariamnen sibi coniunxit, Alexãdri filiam Aristobuli filij: unde domus eius in discordiam uenit. Et antea quidem, maxime uero postquàm Roma regressus est. Nam primum Antipatrum ex Doside filium, eorum causa quos de Mariamne susceperat, expulit ciuitate: solis festis diebus eò commeandi facultate concessa. Deinde auum coniugis Hyrcanum, ex Parthis ad se reuersum propter insidiarum suspicionem peremit. Quem captum quidem, occupata Syria, Barzafarmanes abduxerat: miserati uero gentiles liberauerãt, qui ultra Euphratem colebant: Et si monitis eorum paruisset, ne ad Herodem transiret, non interisset, Verum mortis eius illecebra, fuit neptis matrimonium. Hoc enim fretus, multóque amplius patriam desiderans uenit. Herodem autem commouit, non quod regnum affectaret, sed quod ipsi iure deberetur. Quinque autem filiorum quos ex Mariamne susceperat, duæ fœminæ, cæteri mares erant. Horumq́;

An. lib. 15. capi. 3. 8. 9. & lib. 16. ca. 13.

Mors Hyrcani.

rumq́; minimo Romæ in studijs mortuo, duos maiores natu, & propter matris nobilitatem, & quod iam regnanti sibi fuissent geniti, regie producebat. Sed enim fortior amor his Mariamnes suffragabatur: qui in dies singulos proficiens, adeo succendebat Herodem, ut eorum nihil sentiret, quæ propter dilectam sibi dolerent. Tantum nanque in eum Mariamnes erat odium, quantum ipse illam amabat. Habens igitur ex rebus quidem ipsis, inimicitiarum probabiles causas, ex amore uero fidutiam, in os ei, quæ Hyrcano auo suo fecisset obijciebat, quæq́; in fratrem Aristobulum egisset. Nec enim uel huic, quanquàm puer erat, parcebat: quem pontificem in decimoseptimo ætatis anno creatum, post honorem statim occidit. Atque ille quidem cum sacra ueste amictus, ad aram accessisset festo die, populus omnis illachrymauit: & tamē noctu missus in Hierichunta, ibi sicut mandatum fuerat, lacu submersus à Galatis, interijt. Hæc igitur Herodi Mariāne probro dabat, sororemq́; eius & fratrem maledictis atrocioribus dehonestabat. Sed ille quidem amore mutus erat. Graui autem indignatione mulieres sæuiebant: & quo maxime commoueretur Herodes, insimulabant eam adulterij: præter alia multa, quæ uerisimilia fingerentur, hæc accusantes, quod in Aegyptum imaginem suam misisset Antonio: proq́; immoderata libidine, absentem se properasset ostendere uiro, mulierum cupidine insanienti, & qui uim posset inferre. Id ueluti fulmen aliquod emissum perturbauit Herodem, maxime quidem amoris causa æmulatione succensum. Deinde etiam cogitantem Cleopatræ sæuitiam, cuius gratia & Lysanias rex, & Malachus Arabs erāt peremptí. Non enim coniugis amißione, sed morte sua periculum metiebatur. Itaque profecturus Iosippo Salomes sororis

suæ

suæ uiro, quem fidum habebat, & pro affinitate beneuolum, commendabat uxorem: mandato ei clàm, ut eam interficeret, si etiam se occidisset Antonius. Verum Iosippus non maligne, sed regis amorem mulieri cupiens demonstrare, quod ab ea nec mortuus pateretur diuelli, secretum ei sermonem aperit. Et illa reuerso Herode, multaq́; inter fabulas de affectu iurante, quodq́; nunquàm esset alterius mulieris amore captus: ualde, inquit, amor nos tuus mandatis Iosippo comprobatus est, quibus ut me occideret, præcepisti. His auditis quæ occulta credebat, amens erat Herodes ilico: nec unquam Iosippum mandata sua proditurum fuisse ratus, nisi eam corrupisset, præ dolore insaniebat. Cumq́; stratis exiluisset, in regia spatiatur, ibiq́; tunc Salome soror eius arrepto tempore criminandi, suspicionem de Iosippo confirmauit. Vnde Herodes immoderate æmuli dolore furens, confestim utrunque iußit interfici. Deinde pœnitudo sequebatur insaniam: & postquàm iracũdia cõcidit, amor iterũ calescebat. Tanta uis autẽ cupidinis erat, ut ne mortuam quidẽ putaret eam, sed præ ægritudine tanquàm uiuam alloqueretur: donec processu temporis, funere cognito, mœroris magnitudine, quem superstitem dilexerat, æquauit affectũ. Maternæ autem iracundiæ succedunt filij, & immanitatem sceleris reputantes, nõ aliter suspectũ patrẽ quàm si hostis esset, habebant. Idq́; & antea quàm diu Romæ in studijs erãt, & multo magis postquàm in Iudæam reuersi sunt. Siquidem cum ætatibus eorum, mẽtiũ quoq; roborabatur affectio. Iam uero maturi cõiugio, unus amitæ suæ Salomes, quæ matrem amborum accusauerat, filiam duxit: alter Archelai Cappadocum regis. Vnde acceßit etiam libertas odio, & occasiones ex eorum confidentia delatoribus collatæ sunt. Itaq; apertius quidã cũ rege loque=

ge loque=

ge loquebantur, quod ei per utrunque filium instruerentur insidiæ: Alter quidem ultrices materni exitij simul cū fratre armaret manus: alter uero, hoc est Archelai gener, socero fretus etiam fugam pararet, ipsum apud Cæsarem accusaturus Herodem. His igitur criminationibus repletus Herodes, ueluti propugnaculo sibi futurū aduersus filios, adducit Antipatrum ex Doside susceptum: hisq; illū præponere modis omnibus cœpit. Qui cum hanc mutationem
An. lib. tolerabilem non putarent, ac priuata matre æditum profi=
16. ca= cientem uiderent, indignationem cohibere pro sua nobilita
pi. 4. te non poterant: sed in singulis quibus offenderentur, iram prodebant. Et illi quidem in dies singulos magis magisq; negligebantur. Antipater autem etiam sui causa fauorabilis erat: nam & patri blandiri callide nouerat, & uarias inter fratres suos calumnias conferebat, quædam ipse dictitans, amicos uero suos ad alia uulganda submittens, donec omnino spem regni abscidit fratribus suis. In testamento enim ipse quoq; aperte iam successor fuerat declaratus. Deniq; tanquàm rex etiam ad Cæsarem missus est, cultúque regio & cæteris obsequijs præter diadema utebatur. Tempore aūt illo ualuit etiā suā matrem in cubile Mariamnes inducere: duobusq; armorū generibus in fratres usus, blāditijs & opinationibus, regi obrepsit, ut etiam de filiorū morte cogitaret. Quapropter Alexandrū quidē secū Romam pater abstractum, ueneni sibi dati reū apud Cæsarem postulauit. Ille autem uix deplorandi copiam nactus: & licet apud imperitißimum iudicem, tamē Herode & Antipatro prudentiorem: delicta quidem patris uerecunde suppreßit, in socero delata crimina fortiter diluit: periculorumq; socio fratre purgato, mox de Antipatri calliditate, & de suis iniurijs questus est: cū præter innocentiæ cōscientiā eloquentia iuuaretur.

iuuaretur. Erat enim acerrimus in dicendo, postremo prolocutus quod eos pater libenter occideret, auxit facinus, & lachrymas quidem cunctis excußit. Verum Cæsarem sic affecit, ut eorũ accusationibus spretis, Herodem statim reuocaret in gratiam. Hac autem lege recõciliatio facta est, ut adulescentes quidẽ patri in omnibus obedirent, ille autẽ relinqueret regnũ cui uellet. Postea rex Roma reuersus, licet soluisse criminibus filios uideretur, nondum tamen erat suspicionibus liberatus: quoniam argumentũ odij sequebatur Antipater, & si uerecundia reconciliatoris palam proferre inimicitias non auderet. Cum aũt Ciliciam præter nauigans Eleusam delatus esset, suscepit eũ benignißime Archelaus, pro salute generi gratiã referens: & redintegratæ cõcordiæ causa lætus (quippe nihil moratus amicis Romæ scripserat, ut in causa dicenda suffragarentur Alexandro) & usq; ad Zephyrium deduxit talentis triginta donatum. Postea uero quã Hierosolymam peruenit Herodes, populo conuocato, tribusq́; filijs propè astantibus causam reddit profectionis: multásq; deo gratias agit, multas etiã Cæsari, qui domus suæ perturbationem sedasset: & quod regno maius esset concordiã filijs præstitisset, quam ego, inquit, arctius copulabo. Nã ille quidem me regni dominũ & successorum iudicem constituit. Ego aũt cum mea commoditate illi gratias refero, tresq́; filios meos reges designo, huiusq́; sententiæ me socium primum dominum fieri precor, deinde uos. Nãq; huic ætas, illis nobilitas succeßionem regni conciliat, & quidem magnitudo eius etiã pluribus sufficit. Quos autẽ Cæsar iunxit, & pater instituit, obseruate: non iniustis eos, neq; dispari bus, sed meritis colentes honoribus. Nec enim tanta quis reficiet eum lætitia, cui præter ætatem obsequitur, quantum ei quem despiciet do-

De Alexãdro regis Archelai genero.

loris infliget. Quos aũt similes coniunctos esse oporteat, propinquos atq; amicos ego distribuã, & concordie sponsores illos constituam: pro certo sciens, seditionũ contentionúmq; causas ex contubernalium nasci malitia: hósque si boni fuerint, affectiones tueri. Rogo autem, ut non solum isti, sed etiam primates ordinum exercitus mei in me solum spem habeant in præsentia. Non enim regnum, sed regni honorem filijs meis trado: & iucunditate quidem quasi rectores potientur, pondus autem rerum tametsi nolim, meũ est. Consideret autem quisquis uestrum ætatẽ meam, uitǽq; institutum, necnon etiam pietatem. Nam neq; senex adeo sum, ut de me cito desperetur: neque uoluptatibus assuetus, quæ adulescentium quoque uitam spatio breuiore cõcludunt. Diuinitatẽ uero ita coluimus, ut in longum nos æuum progressuros esse credamus. Quod si quis in contemptum meum filijs meis placere maluerit, etiam pro illis mihi supplicium dabit. Ego enim, non quod inuideam ex me genitis, honorifice eos haberi ueto: sed quia noui hæc adulescẽtibus studia ferociæ nutrimenta suggerere. Itaque sic cogitent qui ad eos se applicant, bonis quidem apud me paratum esse præmium, seditiosis uero apud ipsos etiam quibus lenocinabãtur, infructuosam fore malignitatẽ. Omnes profecto mecum, hoc est, cum filijs meis sentient. Nanq; ipsis expedit me regnantem, méq; his esse concordem. Vos autem ò boni filij sacram primum retinentes mente naturam: cuius affectiones inter feras bestias saluæ sunt: deinde Cæsarem qui nos reduxit in gratiã, méque tertium qui ea quæ iubere liceat rogem, fratres permanete. Iam nunc autẽ uobis, & uestimenta & obsequia dabo regalia. Dominúmq; oro conseruare iudicium meum, si concordes eritis. Hæc locutus, singulos benigne consalutauit, populúmque dimisit,

ſit, alios conuenientia dictis eius optantes: qui uero mutationis erant cupidi, ne audiſſe quidem ſe quicquã ſimulantes. Fratres autem diſſenſio non reliquit, ſed peiora ſuſpicantes alius de alio digreſſi ſunt. Nanque Alexander & Ariſtobulus ægre ferebãt confirmatum eſſe Antipatro meritum. Antipater autem ſuccenſebat uel ſecundo loco fratres haberi. Sed tamen ille pro uarietate morum, & reticere ſecreta nouerat, & quanto ſibi eſſent odio multa fraude celabat. His autem pro nobilitate generis, in lingua erat quicquid ueniſſet in mentem. Et multi quidem his inſtigandis operam dabant, plures autem amicorum ſeſe explorandi cauſa inſinuabant. Itaque omne quod dictum eſſet apud Alexãdrum, ſtatim apud Antipatrum erat, & ab Antipatro ad Herodem cum adiectione deferebatur. Nec uel ſimpliciter aliquid prolocutus, adoleſcens innoxius habebatur, ſed cuncta eius uerba in crimina uertebantur: maximáque minimis affingebantur, ſicubi liberior paulo fuiſſet. Semper autem, qui eum iritarent, ſubmittebat Antipater ut mendacia ſua ueras occaſiones haberent: multisq; falsò uulgatis, unum quid comprobatum, fidem omnibus faceret. Sed huius quidem amicorum quiſque aut natura taciturnus erat, aut muneribus parabatur, ne quid occultum expromeret: nec erraſſet aliquis, ſi Antipatri uitam malitiæ dixiſſet arcanum. Alexandri uero familiares, aut pecunia corruptos, aut impulſos blanditijs, quibus expugnauit omnia, proditores ac fures eorum quæ contra ſe dicerentur ſiue agerentur, effecerat. Cum autem caute uniuerſa committeret, aſtutis etiam criminationibus aditus ad Herodem moliebatur: fratrisq; perſonam gerens alijs delatoribus ſubornatis utebatur. Siquid in Alexandrum nuntiaſſent fauore ſimulato, id quod primo

Delationes Antipatri pro fratribus perdẽdis.

reprehendisset, mox otiose astruendo, regis iracundiã prouocabat: omniáque ad insidias referebat, & ut necem patris Alexander optare uideretur. Nihil enim maiorem fidẽ calumnijs suggerebat, quàm si eum purgaret Antipater. His accensus Herodes, quantum in dies singulos de affectu adulescentium detrahebat, tantum adijciebat Antipatro. In eandem uero partem inclinati sunt etiam qui regno parebant: hi uolentes, alij pro imperio, sicut Ptolemæus amicorum charißimus, regisque fratres, ac tota progenies: omnia nanque in Antipatro sita erãt: & quod Alexandro fuit acerbißimum, cuncta in eorum perniciem, matris Antipatri consilio gerebantur. Nouerca enim sæuior erat, multóq; plus quam priuignos oderat, quos regina mater ediderat. Sed quanquam omnes, ut Antipatro magis obsequerentur, spes inducebat: non minus tamen præcepta regis quenq; ab adulescentibus separabant: qui charißimis edixerat, ne quis ad Aristobulum uel eius fratrem accederet, aut se ad eos applicaret. Non solum autem regalibus erat formidini, uerumetiã externis amicis. Nulli enim regum tantum potestatis Cæsar dederat, ut fugitiuos suos, quãuis ex ciuitatibus non subiectis ei, liceret educere. Adulescentes aũt delata in se facinora nesciebant, hisque propterea capiebantur incautius. Nullus enim palàm incusabatur à patre: sed affectu refrigescente paulatim intelligẽtes, aduersus dolorem asperius excitabantur. Eodem autẽ modo etiã Pheroram patruum, & Salomen amitam, cõtra illos cõmouit Antipater aßidue, uelut cum uxore sermocinando, quibus in eos instigaretur. Huius autem inimicitijs conspirabat Alexandri quoque uxor Glaphira, multa de sua nobilitate commemorans, cunctarumq; se quæ in regno uiuerent dominam esse dictitans: paternum enim ge-

nus à

nus à Temeno, maternum autem à Datio Istapsis filio du=
cere, multumq́; ignobilitatem despiciens sororis & uxo=
rum Herodis: quarum quæq; propter formam, nō propter
nobilitatē esset electa. Nanq; multas ei fuisse diximus uxo=
res: quod licet & Iudæis more patrio plures habere, quod
q́; rex pluribus oblectaretur. Omnibus igitur, propter su=
perbiam & contumelias Glaphiræ, inuisus erat Alexan=
der Salomen autem Aristobulus, & si socrus eius erat, ipse
inimicam sibi reddidit, & ante quidem propter maledicta
Glaphiræ sæuientem: frequenter enim humilitatem generis
obijciebat uxori: quodq́; ipse plebeiā, reginam uero frater
suus duxisset Alexander. Hoc Salomes filia cum fletu ma=
tri nunciauit. Addebat autem, quod aliorum quoq; fratrū
matres idem Alexander & Aristobulus, si regnum obti=
nuissent, textrices cum ancillis facere minitarentur, ipsos
quoq; uicorum scribas, scilicet irridentes, quod literarum
studijs operam darent. His commota Salome, quod iracun Ant. li.
diam cohibere non posset, Herodi cuncta indicauit. Satis 16. ca.
autem idonea uidebatur contra generum dicens. Et præ= 7.
ter hæc alia quædam criminatio diuulgata est, quæ succen=
dit animum regis. Audiuit enim Alexandrum & Aristobu
lum crebro matrem implorare, casumq́; eius cum gemitu
atq; imprecationibus cōqueri: ac sæpe illo quædam ex Ma
riamnes uestimentis posterioribus diuidente, coniugibus
minitari solitos esse, quod cito pro regalibus delicijs nigris
uestibus induerent. His de causis, Herodes licet constan=
tem animum adulescentium formidaret, tamen ne spem cor
reptionis absciderct, ad se eos uocauit: Romam enim naui
gaturus erat: & quasi rex pauca interminatus, pluribus
quasi pater monuit: rogauitq́; ut fratres diligerent, pro=
missa priorum peccatorum uenia, si post hæc meliores fie=

 rent,

rent. Illi autem criminationum inuidiam deprecādo, fictas eas esse dicebant, purgationisq; suæ fidem rebus ipsis posse constare: uerum quoque ipsum debere, omissa facilitate credendi, aditum maledictis obstruere. Nunquam enim calumniatores defore, dum cui persuadeatur, extabit. Cum his cum mature placuissent, qui ut patrē præsenti metu reiecto, de post futuris mœrere cœperunt. Etenim cognouere Salomen sibi esse infensam, & patruum Pherorā: uterque autem sæui & graues erant: sed amplius Pheroras, qui totius quidem regni præter diadema socius esset: proprios autem reditus haberet centum talentorum, totiusque trans Iordanem terræ fructus ipse caperet, à fratre sibi dono datæ. Quinctiam tetrarcham eum fieri beneficio Cæsaris, idem Herodes impetrauerat: regaliq; coniugio dignatus erat, sorore uxoris suæ nuptum ei collocata. Et post illius mortem, desponderat ei filiarum suarum maximam, trecentis talentis in dotem datis. Sed regale matrimoniū Pheroras, ancillæ amore captus, refugerat. Quamobrem iratus Herodes, filiam quidem nuptum dedit fratris filio, qui post à Parthis occisus est. Mox autem morbo Pheroræ uenia data, indignationem remisit. De hoc autem erat uetus opinio, quod etiam uiua regina Herodem opprimere uoluisset ueneno. Sed tunc plurimis delatoribus aditus erat, ut quamuis amantißimus frater esset Herodis, fide tamen eorum quæ audisset, adduceretur ad metum. Itaq; de multis qui suspecti erant habita questione, postremo ad Pheroræ amicos uenit, quorum nulla quidem fuit de maleficijs aperta confeßio, sed quod amita suspecta, in Parthos cogitasset effugere prodiderunt: huius autem consilij & fugæ cōscium esse Aristobulū Salomes maritum: cui rex eam tradidit, postquam superior adulterij causa peremptus

emptus est: sed nec Salome crimnatione libera manserat. Nam & hanc frater Pheroras accusabat, quod cum Sylæo procuratore Obodæ regis Arabum de nuptijs cõstituisset, quem inimicissimum Herodes habebat. Conuicta autem & in hoc, & in omnibus, quæ Pheroras detulerat, indulgentiam meruit: itaque ipsum etiam rex Pheroram criminibus soluit. Domus uero tempestas in Alexandrum transijt, totaq; capiti eius incubuit. Tres erant Eunuchi regis charissimi, & ex genere famulatus neminem id latebat. Vni enim uinum ministrare fuit cura, alteri cœnam apponere, tertius autem dormitum eum collocabat, & cum ipso cubabat: hos muneribus maximis Alexander cupiditati suæ subiecerat. Itaque postquam regi hæc sunt indicata, ui tormentorum coacti, & stuprum statim confessi sunt, & quibus essent ad hoc promissis inducti aperuerunt: quomodo eos fefellisset Alexander nullam in Herode spem habẽdam esse, improbo sene, commemorans: & qui capillos inficeret, ut ob hoc etiam eum adulescentem putarent: uerum se coli oportere, qui etiam inuito eo regni esset futurus successor. Neque multo post, ab inimicis pœnas repeteret, fortunatósque amicos suos beatósque faceret, ac præ cæteris ipsos. Quin & obsequia potentium Alexandro clàm parère, militúmque rectores. Itemq; ordinum principes occulte ad eum cõuenire dixerunt. Hæc Herodes adeo pertimuit, ut nõ auderet statim delata proferre: sed exploratores die noctuq; submittens, dicta factaq; singula scrutabatur: & de quibus suspicio esset, ilico trucidabat. Itaq; regnũ eius acerbissima iniquitate repletum est. Nam pro suo quisq; odio uel inimicitijs, calumnias finxere, multiq; regis iracundia cædis cupida contra aduersarios abutebãtur: & mendacio quidem confestim fides habebatur. Erant autem

criminationibus ipsis ueIociora supplicia. Denique accusabatur qui modo accusauerat: & cum eo qui ante iustus esset, ducebatur ad pœnam. De uita nanque periculum regis quæstiones breuiore compendio terminabat. Ad hoc autem sæuitiæ processerat, ut nec eorum quenquam humanitus aspiceret, qui accusati non essent: uerumetiam amicis immitißimum sese præberet. Itaque multis etiam regno interdixit, & in quos potestatem non habebat, in eos dictis asperis sæuiebat. Acceßit malis Antipater, collectáque propinquorum caterua, nullum criminationis genus omisit. Tantus autem ineptia sua regem commentisque delatorum timor inuasit, ut stricto instare sibi gladio uideretur Alexandrum. Denique subito & ipsum correptum in uincula coniecit, & in amicorum eius tormenta perrexit: Multi autem tacite moriebantur, nulla uoce supra conscientiam prodita. Alij uero, quibus mendacium impatientia doloris extorsit, de patris eum insidijs cum fratre Aristobulo cogitasse dixerunt: tempúsque obseruare, ut illo dum uenaretur occiso, Romam profugerent. His tamen etsi uerisimilia non erant, sed neceßitate cruciatus ex tempore fingebantur: libenti tamen animo rex credebat, pro consolatione accipiens uincti filij, ne id fecisse uideretur iniuste. Verum Alexander quoniam suspicionem patris nullo modo aboleri posse arbitrabatur, ultro malis assentiendum putauit, ac digestis aduersus inimicos quatuor libris, fatetur insidias, eorumq; se plurimos socios habere perscribit: ante omnes autem Pheroram & Salomen. Hanc enim etiam stupro sibi quondam esse mixtam, cum uim noctu adhibuisset inuito. Iamq; libri in manibus erant Herodis: multa & grauia de optimatibus clamantes, cũ mature in Iudæam Archelaus uenit, metuens genero simul

Antiq. 17. ca. 8.

ro simul ac filiæ, quibus etiam prouidentissimo consilio suc Ant. li.
currit, regisq; minas arte dissoluit. Mox enim cum eo cō= 16. ca.
gressus, ubi nam est, clamat, exitiabilis gener meus? aut ubi 8.9.
parricidale caput aspiciā, quod meis manibus ipse lacera=
bo: addamq; filiam meam bono marito nouo? Nam & si cō
silij particeps non est: quia tamen euiusmodi uiri coniunx
fuit, inquinata est. Miror autem patientiam tuam, cuius pe
riculum agitur, quod adhuc uiuit Alexander: ego nanque
ita ex Cappadocia properans ueniebam, ut & qui illum
reperirem olim dedisse supplicium: & de filia quæstionem
tecum haberem: quā tui tuæq; dignitatis contemplatione
illi desponderam. At nunc de utroque nobis consulendum
est: licet nimium pater sis, & ad puniendum insidiatorem
filium minus fortis. Permutemus dexteras, & alter alte=
rius iracūdiæ uicarie succedamus. Talibus increpans, quā
uis pertinacem fallit Herodem. Itaque ille quos Alexander
perscripserat libros, legendos ei præbet, singulisq; capitu
lis insistens, cum eo deliberabat. Vnde occasionem sui con= Astutia Archelai
silij nactus Archelaus, paulatim causas in eos qui scriptis regis.
continebantur, & in Pheroram contulit. Cum autem sibi
credere regem uideret, considerandum est, inquit, ne forte
adulescentulus tot nequissimorum insidijs circumueniatur
non tamen ab adulescentulo, nec enim apparere causam,
cur in tantum ruerit scelus, qui & nunc regno potiretur,
& successionem regni speraret, nisi aliquos haberet huius
persuasionis autores, qui ad deteriorem partem lubricum
ætatis impellerent. Ab huiusmodi nanque hominibus, non
solum adulescētulos falli, uerum etiā senes, domosque cla=
rissimas totáque regna solere subuerti. Consentiebat dictis
Herodes, iramque paulatim remittebat in Alexandro, &
in Pheroram excitabatur. Namq; hoc librorū quatuor ar=

gumentum: qui ubi propēsiorem esse regis animum sensit, & in omnibus apud eum amicitiam Archelai praeualere, quam honeste non posset, ex impudentia salutem quaesiuit, Relictoq; Alexandro, confugit ad Archelaum: Et ille: nō, inquit, uidet quo se pacto eximat tot criminibus inuolutū, quibus manifeste conuinceretur regem insidijs uoluisse decipere, omniúmque malorum praesentium adulescenti causa fuisse: nisi malit omissis artibus callidis, & negandi pertinacia, quibus insimularetur omnia confiteri, & à fratre, praesertim cui dilectus esset ueniam petere. Nanque ad hoc ei modis omnibus se quoque opem laturum. Paruit Archelao Pheroras, atráque ueste cum lachrymis, ut quàm miserabilis appareret, instructus, ad pedes Herodis accessit: ueniámque meruit postulans, & se quidem sceleratum esse fatebatur. Nanque omnia quae sibi obijcerentur, fecisse. Horum autem causam esse diminutionem mentis atque insaniam, ex mulieris amore conceptam. Itaque postquam stetit Pheroras suimet ipse accusator ac testis, tunc eum iam Archelaus excusando, Herodis iracūdiam mitigabat, proprijs usus exemplis: Etenim se quoque à fratre multo grauiora perpessum, naturale ius dicebat anteposuisse uindictae. Quippe in regnis, uelut in magnis corporibus, semper aliquam partem pondere ipso tumescere: quam recidi quidem non oporteret, leniter uero curari. Multa in hunc modum locutus Archelaus, Herodem quidem Pherorae placidum reddidit, ipse autem Alexādro tandiu manebat iratus, filiámque ab eo distractam secum abducturū esse firmabat, donec Herodem cōpulit ultro pro adulescentulo deprecari, ut iterum ei filiam desponderet. Satis autem cum grauitate Archelaus cui uellet eam praeter Alexandrum collocari, permisit: maximi enim pendere, quo iure inter se affinitatis

tatis inuiolata permaneant: Rege autem sibi filium ab eo donatum affirmante, nisi quod matrimonium dirimisset, quod & liberos iam haberent, uxor quoq; ab adulescente diligeretur: quæ si remaneret, peccatorum foret obliuio: si uero discederet, causa de omnibus desperandi: meliorem nanq; fieri audaciam, si domesticis affectionibus distrahatur: uix tandem cessit, unaq́; & ipse rediit cum adulescente: in gratiam, & patrem eius reduxit. Procul dubio tamen eũ Romam mitti debere, ait, cũ Cæsare collocuturũ: de omnibus enim sese literas ad eum fecisse. Consilium quidem Archelai, quo generum periculo liberauit, peractum erat, & redintegrata concordia in epulis: & humanitate cõuictus, familiariter uersabantur. Abeuntem autẽ muneribus talentorum septuaginta, solio quoq; aureo gemmis ornato, & Eunuchis: & concubina donat Herodes, quæ Panichis uociabatur. Itemq́; amicorum eius, quenq́; pro merito, quin & cognati regis omnes, iussu eius Archelao dona clarissima dederunt: cumq; tam ipse quàm optimates Antiochiam usq; prosecuti sunt. Non multo post quidam in Iudæam uenit, Archelai consilijs multo potentior: qui non solum recõciliationem gratiæ Alexandro quæsitam fecit irritam: uerũ etiã causa fuit ut periret. Lacon erat genere nomine Eurycles ad regni desiderium amore pecuniæ corruptus. Iam enim luxum eius regia tolerare non poterat. His amplissimis donis Herodi oblatis: uelut eorum quæ aucuparetur illecebra, cũ statim multiplicata recepisset, immaculatam liberalitatẽ nihil esse ducebat, nisi regnũ sanguine cõparasset. Itaq; regẽ adulatione falsisq; de ipso laudibus: & sermonis calliditate circũuenit, matureq; pspecto eius ingenio dictis, simul & factis quæ illi placerent, inter primos eius amicos habetur. Nã & rex & oẽs eius comites libẽter ciuẽ

Ant. li. 16. ca. 11.

De Eurycle.

Spartæ

Spartæ patriæ causa, præcipuo dignum honore ducebant. Ille autem postquam fragilitatem domus animaduertit: fratrumq; inimicitias, & quẽadmodũ pater in singulos esset animatus, Antipatri quidem hospitio præuentus erat. Simulata uero amicitia fallebat Alexandrum, olim se & Archelai socium esse mentitus, quo etiam citius quasi probatus obrepsit. Moxq; ab eo fratri quoq; Aristobulo cõmendatus est. Pertentatis autem personis omnibus aliam alio modo subibat: ac primum fit Antipatri mercenarius, & Alexãdri proditor: illum exprobrando castigans, quod cũ fratrum sit maximus, spei suæ negligat insidiatores: Alexãdrum uero, quod regina creatus, & regiæ uir coniugis, filium priuatæ mulieris pateretur regno succedere, præsertim cum haberet magnã occasionem Archelaũ: quæ quidẽ adulescenti uera fide suadere uidebatur, quod amicitiam simulasset Archelai. Vnde nec Alexãder quicquam metuẽs, & de Antipatro quæ se mouerẽt apud eum querebatur: & quod nihil mirum faceret Herodes, si cum matrem illorum interemerit, ipsis quoq; regnum eius auferret: quorum causæ Eurycles & misereri eos & dolere pariter simulãs etiã Aristobulum ad ea dicenda pellexit: Atq; ita querelis in patrem utroq; deuicto referens, ad Antipatrum secretò discedit: affict o quoq; insidiarum mendacio, quas ei fratres parasse firmabat, ac penè iam strictis gladijs in eum irruere. Ob hæc autem multa pecunia donatus ab Antipatro, laudator eius erat apud patrẽ, & ad extremũ necis Alexãdri & Aristobuli redempta opera, ipse accusatoris partibus fungitur. Cumq; audisset Herodem uitam ei se rependere pro beneficijs sibi delatus, & lucẽ referre dixit hospitio: Olim Alexandrum exacuisse in eum gladiũ, & cõfirmasse dexteram: uerum sceleri tanto fuisse impedimento, quod societatem

tatem facinoris aßimulasset. Alexādrum enim dicere, non bene secum Herodem actum putare, quod regnum obtinuisset alienum: & post matris eorum necem, principatum eius dilacerasset, nisi etiam degenerem cooptaret heredem, auitúmque ipsorum regnum Antipatro spurio propinaret. Proinde semet Hyrcani manes & Mariamnes ultum ire. Nec enim decere succeßionem regni ab huiusmodi patre sine cæde suspicere: multis autem rebus ad hoc excitari quotidie, quia nihil sibi omnino loqui sine calumnia liceret. Nam si de nobilitate aliorum fiat mentio, sine ratione se contumelijs affici, patre dicente, solus generosus Alexander, & cui pater sit pro ignobilitate dedecori, inuentionibus quoque offendere, soliq; Antipatro indulgentem: ob quæ uelle mori non recusare, nisi ex uoto insidiæ succeßissent: sin eum occidisset, primum salutis occasionem fore Archelaum socerum suum, ad quem facile poßit effugere: deinde Cæsarem, qui nunc usque ignoraret mores Herodis, nec enim sic ei astaturum ut antea, patris præsentiam formidando, nec de suis tantum criminibus locuturum, sed primum totius gentis ærūnas, & quod ad necem usque tributis opprimeret uulgaturum. Deinde in quibus delicijs, quibúsque actibus partæ sanguine pecuniæ consumptæ sint, & qui uel quales ex illis fuerint locupletati, quæ causa ciuitatis plagatæ: ibi autem quæsiturum & aui & matris necem, omniaq; scelera regis retecturum: quibus cognitis, nemo se iudicauerit parricidam. His Eurycles in Alexandrum falso delatis, Antipatri laudes prosequebatur, illum solum qui patrem diligeret esse confirmans, quiq; adhuc insidias retardasset. Rex autem nondum præteritæ suspicionis dolore compresso, intolerabilis iracundiæ feritate turbatur. Iterumq; hoc tempus

nactus

nactus Antipater, alios accusatores fratribus subornauit, qui eos dicerent cum Iocundo & Tyranno clàm colloqui solitos esse, equitum regis olim principibus, tūc uero propter quasdam offensiones ordinibus motos. Hac deniq; indignatione succēsus, confestim eos tormentis Herodes subdidit. Illi autem nihil eorum se, quæ crimini darentur, scire confeßi sunt. Sed oblata est quædam uelut ad præpositū castelli Alexandrij ab Alexandro scripta epistola, deprecante, ut cum Aristobulo fratre se in castellum reciperet, si patrem interfecissent: támq; armis quàm alijs subsidijs eos uti permitteret. Hanc Alexander Diophanti cōmentum esse dicebat, qui regis erat notarius, homo audacißimus, & cuiuslibet manus literas imitari percallidus. Itaq; multis sæpe falso conscriptis, ad hoc postremo occisus est* Acito autem castelli præposito, nec eius indicio quicquam Herodes eorum, quæ delata erant, uerum esse cognouit. Sed quamuis nullum documentum ualidum proferretur, filios tamē absolutos asseruari præcepit. Euryclem uero domus suæ pestem, ac totius sceleris fabricatorem, bene de se meritum, datoremq; salutis appellans, talentis quinquaginta donauit. Ille autem prius quàm certa fama nuntiaret, ad Archelaum properat, ausúsq; dicere, quod Herodem recōciliasset Alexandro, ab illo quoque pecunias capit. Deinde in Achaiam transgressus, ad similia facinora male quæsitis abusus est. Postremo apud Cæsaream accusatus, quod dissentionibus repleuisset Achaiam, & ciuitates spoliaret, inde fugatur: atque hoc cum modo pœnæ Alexandri & Aristobuli persecutæ sunt. Hoc loco dignum est Coum Euarctum* huic Spartiatæ conferre. Namq; is cum amicißimus esset Alexandro, eodémque tempore quo Eurycles ibidem erat aduenisset, percontanti regi super his quæ

illle

Iocūdus & Tyrānus accusati.

Diophātes.

Al's torto.

Al's Euaristum.

De Coo Euareto.

ille insimularet, iuratus nihil se ab adulescentibus audisse firmauit. Nec tamen id quicquam miseris profuit apud Ant. li. 16. ca. 12.
Herodem, solis maledictis aures paratißimas aperientem: eúmque gratiosißimum sibi iudicantem, qui secum eadem crederet, iisdémque moueretur. Incitabat præterea Salome crudelitatem eius in filios: Nanque ad hanc Aristobulus, quo se periculis inuolueret, quam & socrum habebat & amitam, monitum miserat, ut saluti suæ consuleret, quasi rex eam decreuisset occidere, iterum insimulatam, quorum ante fuerat accusata, quod Syleo Arabi nubere cupiens, quē sciret eius inimicū, occulta illi secreta regis nunciaret. Et hoc fuit extremum, quo tanquā tempestate oppreßi adulescētes, nō secus ac turbine pessundati sunt. Salome enim protinus cōtendit ad regem, eiq; monita Aristobuli prodit: atq; ille ulterius durare non passus, utrunq; filium uinxit, & separatos asseruari præcepit. Deinde Volumnium militiæ magistrum, & ex amicis suis Olympum, descripta ferētes indicia, proficisci iussit ad Cæsarem: qui postquam Romam naui delati, regis literas reddiderunt: uehementer quidem Cæsar in adulescentes exarsit, uerum eius potestatem in filios à patre auferendam nō duxit. Deniq; rescribit ei, ut ipse sui dominus esset arbitrij: melius tamen facturum dicens, si in communi consensu propinquorū suorum prouinciæq; rectorum de insidijs quereret: eosq; si delato crimini reperiret astrictos, occideret: si uero fugam tantum esse meditatos mediocri supplicio contentus esset. Paret scriptis Herodes: cúmque Berithum, quò Cæsar iusserat, peruenisset, cogit iudicium. Præsederunt autem rectores, quibus à Cæsare scriptū fuerat, Saturninus & Penaius legati, & cū his Volumnius pcurator, itémq; propinqui regis & amici, necnō & Salome & Pheroras, & post hos

Salomes accusatio perniciosissima.

Filij Herodis uincti.

Ant. li. 16. ca. 13.

hos optimates Syriæ, præter Archelaum regem: nanq; hūc Herodes, quod Alexandri socer esset, suspectum habebat. Sed filios quidem satis prouido consilio in iudiciū non produxit: sciebat enim quod si tantum uisi fuissent, omni modo ad misericordiam cunctos impellerent: si uero etiam dicendi copiam nacti essent, facillime Alexander obiecta dilueret. Igitur quidem illi custodiebantur in Palæsto, uico Sidoniorum. Exorsus autem rex, ueluti cum præsentibus ageret, commouebatur, & insidias quidem timide obijciebat: nam probationibus deficiebat. Maledicta uero & probra & iniurias, & peccata plurima in se admissa prosequebatur: eáque morte grauiora esse consessoribus demonstrabat. Postremo cum nemo contradiceret, semetipsum argui miserabiliter questus, acerbámque uictoriam uincere, singulos sententiam proferre rogat in filios: & primus Saturninus condemnandos esse adulescentulos, sed non morte pronunciauit, nec enim fas esse, cum tres ipse astantes habeat filios, mortem alienis decernere. Idem etiam duobus legatis uisum est, eósque nonnulli alij secuti sunt. Tristem uero sententiam primus Volumnius dixit, cunctiq; post eum Herodis æmulatione, uel odio: neque indignatione quisquam necandos esse adulescentes iudicauit. Tunc autem uniuersa Iudæa & Syria, suspensa quidem oppericbatur huius tragœdiæ finē: sed nemo existimabat Herodis crudelitatem ad parricidium usque processuram. Ille tamen filios Tyrum traxit: atque inde naui Cæsaream deuectos, quo mortis genere perimeret cogitabat. Interea uetus quidam regis miles, Tyro nomine, qui & filium habebat, Alexandro assuetum atque amicum, & ipse diligebat adulescentulos: præ nimia indignatione mentis in postremo circumiens clamitabat, conculcatam esse iustitiā,

Audacia Tyronis increpātis Herodem.

iustitiam, ueritatem perijsse, naturam esse confusam, uitamq́; hominum iniquitatis esse plenam, & omnia quæ dolor cõtemptori uitæ dictasset. Deinde *ipsum etiam regem ausus adire: mihi uero inquit, omnium uideris esse infelicißimus, qui contra charißimos nequißimis credas. Siquidem* Pheroras & Salome *fidem apud te aduersus filios tres habent, quos sæpe ipse mortis supplicio dignos esse iudicasti: neque aduertis hoc eos agere, ut iustis successoribus destitutus, cum solo remaneas* Antipatro, *capi facile regem optantes.* Veruntamẽ *cogita, ne ille quoque militibus odiosus sit, propter cædem omnium fratrum.* Nullus *enim est, qui non adulescentium misereatur, principum autem plurimi etiam palàm grauiter ferũt.* Hæc *dicens, simul eos quibus res indigna uideretur nominabat.* Rex *autem statim illos & ipsum cum filio comprehendi iubet.* Ibiq́; *tum alius quidam regalis tonsor, nomine* Tryphon, *nescio qua exagitatus insania, semetipsum indicans prosilit: ac mihi quoque* Tyro, *inquit, iste persuasit, ut occasione tondendi nouacula te occiderem: magnaq́; inde* Alexandrum *daturum munera pollicebatur.* His *auditis,* Herodes & Tyronem *eiusque filium, & tonsorem subdidit quæstioni.* Cumque *illi pernegarent, tonsor autem amplius nihil diceret,* Tyronem *uehementius torqueri iußit: tumq́; filius eius, patris miseratione cõmotus, cuncta se regi, si eum sibi condonasset, indicaturum promisit.* Eoq́; *relaxato, ipsius occidendi patrem suum habuisse uoluntatem, dixit, impulsum ab* Alexandro. Hoc *autem quibusdam fictum ab adulescente uidebatur, quo tormentis eriperet patrem, nonnulli uerum esse firmabant.* Herodes *tamen, & militum principibus &* Tyrone *pro concione accusatis ita in eos armauit populum: ut ibidem cum eo tonsorem, lignorum*

An. lib. 16. ca. 13.

De Tryphone regis tonsore.

 & lapi=

Filios suos Herodes offocari præcipit.

& lapidũ ictibus interimeret. Filios uero in Sebasten missos, quæ non longo à Cæsarea interuallo distaret, offocari præcipit: eáq; re mature perfecta, in castellum Alexandriũ mortuos asportari, cũ Alexandro materno auo sepeliẽdos. Hic finis quidem Aristobulo & Alexandro uitæ fuit.

De cõspiratione Antipatri cõtra patrẽ, CAPVT XVIII.

Odium omnium in Antipatrum. An. lib. 17. ca. 12.

ANtipatrum uero, cum iam sine controuersia successionem regni speraret, intolerabile gentis excepit odium, cunctis scientibus illum omnes fratribus suis conseruisse calumnias: nihiloq; minus timor eum non mediocris solicitabat, crescente sobole peremptorum. Erant enim Alexandro ex Glaphira filij duo, Tigranes & Alexãder: itémq; Aristobulo ex Beronice Salomes filia, Herodes & Agrippa & Aristobulus, filiæq; Herodias & Mariamne. Sed Glaphiram quidem Herodes cum dote sua in Cappadociam dimisit, postquam Alexandrum interfecit, Beronicen autem Aristobuli coniugem, auunculo Antipatri nuptum dedit: qui ut Salomen, quam infensam habebat, sibi reconciliaret, istas nuptias excogitauit. Idem uero etiam Pheroram muneribus alijsq; obsequijs, atque amicos præterea Cæsaris ambiebat, magnas Romam mittendo pecunias. Saturninum enim cum alijs omnibus apud Syriam donis expleuerat. Hoc autem magis inuisus erat cunctis, quod plura donabat, uelut opes tantas non munificentia largiretur, sed metu consumeret. Itaque eueniebat, ut nec accipientium beneuolentia quicquam profecerit: quibúsque nihil dedisset, acerbiores inimicos haberet. In distributionibus autem munerum quotidie largior erat, cum præter spem uideret orbos pueros ab Herode curari: quantumque illum peremptorum cædis pœniteret, prolis eorum miseratione significari. Conuocatis enim propinquis atque

amicis

amicis suis, & pupillis astantibus, cum lachrymis oppleſſet oculos, dixit: Horum quidem mihi patres fortuna quædam tristis eripuit, ipsos autem orbitatis misericordia cum natura cõmendat. Experiar itaq; ut & si pater infortunatißimus fui, auus tamen sim prouidentior, & à quibus post me regantur, amantißimos mihi relinquam. Despondeo igitur filiam tuam Pherora maximo filiorum Alexandri, ut ei curator sis necessarius: tuo uero Antipater filio, Aristobuli filiam: eris enim hoc modo pater orbatæ. Sororem uero eius meus Herodes accipiet, ex pontifice auo materno prognatus. Et de his quidem hoc sit iudicium meum, neq; uel quisquam dirimat, qui me amabit. Precor autem dominum etiam bono regni mei, meorúmq; nepotum copulare nuptias, atque hos pueros placidioribus, quàm patres eorum oculis aspicere. Postquam hæc locutus est, effleuit, & puerorũ dexteras iunxit, benignißiméq; consalutatis singulis dimisit cõsiliũ. Statim diriguit Antipater, quãtóq; dolore affectus esset neminem latuit pupillorũ. Nãq; honorem apud patrem quoq; sibi derogatum existimabat: iterúmq; de rebus cunctis periculum fore, si Alexandri filius præter Archelaum etiam Pherorã tetrarcham adiutorẽ habere licuisset. Ad hæc reputabat odiũ suum, & orbitatis miserationem, qua tota gens flectebatur, quanto uiuentium puerorum studio, & quanta memoria mortuorũ, ipsius scelere tenerentur Iudæi. Itaque omnimodo dirimere sponsalia statuit, & callide quidem patri surripere timuit sæuienti, acritérq; uigilanti ad suspicandum. Palàm uero cum supplex adire ausus est, corámq; deposcere, ne se honore priuaret, quo dignum esse iudicasset, nudúmque regis nomen habere uellet: regni autem substantiã penes alios esse. Nec enim posse rerũ obtinere dominatum,

 si præter

*si præter auum Archelaum, etiam Pheroras Alexandri filio socer esset adiunctus. Instantissime uero precabatur, quia numerosa esset regia progenies, nuptias permutari. Nouem namq; regi uxores erant, sed harum septem unde filios susceperat, ipsum Antipatrum ex Doside, Herodem autem ex Marianne pontificis filia: itemq; Antipam & Archelaum ex Marthace Samaritide, filiamq; Olympiadem, quam frater eius Iosippus habuerat: ex Hierosolymitide uero Cleopatra Herodem & Philippum, necnō ex Pallade Phaselum. Habebat autem filias quoq; alias, * Bosamen & Salomen: unam ex Phædra, & alteram ex * Ioppide: duasq; uxores sine filijs, cōsobrinam & sororem, & præter has Alexandri & Aristobuli sorores duas ex Mariamne. Cum igitur tanta prolis copia superesset, aliter nuptias iungi postulabat Antipater. Rex autem perspecto eius animo, quid de pupillis cogitaret, uehementer iratus est: quippe filiorum quos interfecerat casum reputans, reputabat, ne etiam hi quandoq; criminationum Antipatri præmium fierent. Sed tunc quidem sæuioribus dictis eum protelat. Postea uero blanditijs eius adductus, sponsalia reformauit: ac primum ipsi Antipatro Aristobuli filiam collocat, filium uero eius iungit filiæ Pheroræ. Hinc licebat aduertere, quantum Antipatri ualuerit adulatio, quod idem in simili causa impetrare Salome non potuit. Hanc enim quamuis soror esset, atque hoc sæpe intercedente Iulia uxore Cæsaris postulasset, Arabum regi Sylæo nubere non passus est: sed inimicissimam sibi fore iurauit, nisi ab hoc studio destitisset. Posteaq; inuitam Alexæ, cuidam ex amicis suis, in matrimonium dedit: eiusq; filiarum unam Alexandri filio, alteram Antipatri auunculo tradidit. Natarum autē Mariamnes una, sororis filium habebat Antipatrum,*

Vxores & proles Herodis, earumq; cōiugia.

Al. Rexa manam.

Al. Helpide.

*patrum, altera fratris Phaselum. Sic * intercempta pupil-* Aliâs incorrupta.
lorum spe Antipater, & pro sua commoditate affinitati-
bus iunctis, expectatione certa nitebatur: adiectaq; mali- An. lib.
gnitati fiducia, nequaquam erat tolerabilis: nam quia sin- 17. ca.
gulorum odium uitare nō poterat, securitatem sibi ex ter- 3.
*rore quærebat: cum præterea Pheroras ei ueluti iam con-
firmato regi obsecundaret. Quin & mulierum cōflata in
aula conflictio, nouas turbas excitabat. Etenim Pheroræ
uxor cum matre ac sorore sua, necnon & matre Antipatri,
multa in regno insolenter agebat: ausa etiam duas regis fi-
lias coutumeliose tractare: cui rei maxime ab Antipatro
erat abiecta. Itaq; cum illi inuisæ essent, alias quidem mo-
rigeras habebant: sola uero Salome aduersabatur corū con
cordiæ: quodq; non bono regis coirent, apud ipsum insimu
labat. Cognita uero eius delatione, mulieres (quodq; He-
rodes ægre tulisset) aperto quidē cōuentu & famliaritate
abstinuerunt, contra uero & discordare inter se rege au-
diente simulabant. Cum his adeo colluderet Antipater, ut
palàm Pheroram minime dubitaret offendere, occultos au
tem cœtus & nocturnas comesationes agebāt: earúmq; cō
sensionem fecit obseruatio firmiorem: cū horum nihil igno
raret Salome, sed Herodi cuncta nunciarat. Ille autem ar-* An. lib.
dens iracundia, maximeq; aduersus Pheroræ cōiugē, quod 17. ca.
eam præter cæteras accusaret Salome, aduocato cognato- 4.
*rum amicorum consilio, & talia multa mulieris & filia-
rum contumelias crimini dedit, quodq; Pharisæis mercedē
cōtra se præbuisset, fratrémq; sibi hostem reddidisset ex-
pugnatum uenenis. Postremo conuersus ad Pheroram,
utrum, ait, se fratrem an uxorem uellet optare? Cúmq; ille
se citius uita dixisset quàm coniuge cariturum, incertus
quid ageret, ad Antipatrum sermonem contulit: ac ne cum*

Pherora, uel eius cõiuge, aut quouis alio, qui ad eam pertineret, unquã colloqueretur edixit. Verũ ille palàm præcepta custodiens, in occulto cũ his pernoctabat: metuensq; obseruationem Salomes, per amicos in Italia degentes, ut Romam proficisceretur, effecit: ipsorum perlatis literis, ubi Antipatrum aliquanto post tempore ad Cæsarem mitti oportere perscriberent. Igitur Herodes nihil moratus, eũ misit: cunctis quæ usui forent, magnaq; pecunia liberaliter instructum, testamentumq; unà portandum ei dedit, in quo rex ipse Antipater inscriptus erat, & Antipatri successor Herodes, ex Marianne pontificis filia procreatus. Quin & Sylæus Arabs itidem Romam, neglecto Cæsaris præcepto, nauigauit: de his cũ Antipatro certaturus, de quibus cum Nicolao causam ante dixerat. Non leue autẽ cũ Areta rege suo certamen habebat, cuius & alios amicos interfecerat & Soëmum in Petra oppido potentißimum, redemptoq; Fabato dispensatore Cæsaris fautore utebatur etiam in Herodẽ. Sed maiore pecunia data Herodes Fabatum à Sylæo remouit: ac per semetipsum quæ Cæsar iusserat exigebat. Ille autem cũ nihil dedisset, accusabat apud Cæsarẽ Fabatũ, dispensatorẽ esse dicens, nõ quæ ipsi, sed quæ Herodi expedirent. Quibus cõmotus ad iracundiã Fabatus, adhuc autẽ apud Herodem in honore maximo habebatur, secretorũ Sylæi proditor factus est, regiq; indicauit, quod Sylæus Corinthium eius satellitem pecunia corrupisset, eumq; asseruari oporteret. Neq; rex id facere dubitauit: quoniam Corinthius iste, licet in aula regis esset educatus, ex Arabia tamen fuerat oriundus. Igitur mox non illum solum corripi, sed etiam duos alios Arabas iußit apud eũ repertos, unum Sylæi amicum, alterũ Philiarchũ. Qui subditi quæstioni, magna pecunia Corinthio ut Herodẽ occideret,

deret, persuasisse cõfeßi sunt. Illi quidem etiam à Saturnino rectore interrogati, Romam transmißi sunt.

De ueneno Herodi parato, & quomodo compertum sit.
CAPVT XIX.

HErodes autem Pherorae uehementius imminebat, ut repudiaret uxorem. Aliquid enim quod mulierem plecteret excogitabat, quia multas in eam odij causas haberet, donec ipsum etiam fratrē cum ea supra modum indignatus eiecit. Pheroras autem aequo animo accepta iniuria, in tetrarchiam suam receßit, iuratus unum sibi exilij finem fore mortem Herodis, neq; ad eum reuersurum esse dum uixerit. Denique nec aegrotum, quamuis saepe accitus fratrem uisere uoluit, cum quibusdam mandatis cum quasi moriturus uellet instruere. Sed ille quidem praeter spem conualuit. Postmodum autē Pheroras in morbum incidit, túmq; Herodis patientia demonstrata est. Nā & uenit ad eum, & humanißime curatum uoluit: sed morbū superare non quiuit: in diebus enim paucis est mortuus. Quē licet usq; ad ultimum uitae diem dilexisset Herodes, tamen quod illum quoque ueneno peremisset, fama uulgatum est. Verum eius corpore in Hierosolymam portato, luctum maximum cunctae genti denunciauit, clarißimáque funus sepultura dignatus est. Vnus quidem interfector Alexandri & Aristobuli, hunc exitum uitae sortitus est. Transijt autem in Antipatrum autorem poena sceleris, ex interitu Pherorae nacta principium. Quidam enim ex eius libertis, s. cum regem tristes adijssent, fratrem ipsius Pheroram ueneno interceptum esse dicebant. Nam quendam ei cibum obtulisse coniugem suam, non eo quo solebat modo conditum: eóq; sumpto illum morbo protinus esse correptū.

Venisse autē ante biduum, matris ac sororis eius accitu,

Pheroras moritur.

An. lib. 17. ca. 5.

quandam ueneficam mulierculam ex Arabia, ut uenenum Pheroræ conficeret amatorium: & pro amatorio dedisse mortiferum Sylæi consilio: nanque illi notum fuisse. Perculsus igitur plurimis suspicionibus rex, ancillas & nonnullas libertinas quæstioni subiecit. Ibiq́; tum exclamat aliqua doloris impatiens: Deus cœli terræq́; rector, in matrem Antipatri, quæ horum nobis malorum causa est, uindicet. Hoc rex initium nactus, persequebatur ulterius indaginem ueritatis. Mulier uero & matris Antipatri familiaritatem cum Pherora eiusq́; uxoribus, & occultos eorum conuentus aperuit: quodq́; Pheroras & Antipater redeuntes à rege, tota cum illis nocte potare soliti essent, seruis omnibus exclusis & ancillis. Vna quidem libertinarum hæc indicauit. Cum autem ancillæ separatim singulæ torquerentur, patuit omnium dicta congruere: qua de causa Romam quidem Antipater ex composito, Pheroras uero trans flumen secedere curauisset. Nā sæpe illos in sermone dixisse, quod post Alexandrum & Aristobulum ad ipsos eorúmque coniuges transiturus esset Herodes. Nec alicui posse parcere, qui Mariamnæ eiúsque filijs minime pepercisset: ideóq; melius esse, ab hac belua quàm longissime fugere. Sæpe autem dixisse matri Antipatrum conquerentem, quod cum ipse iam canus esset, pater in dies singulos iuuenesceret, séq; fortasse priusquā regnare incipiat moriturum: aut si unquam ille decesserit, (quando autem istud fiet?) uoluptatē sibi successionis omnino fore breuissimam. Pullulare præterea hydræ capita, hoc est, Alexandri & Aristobuli filios: sibi autem filiorum quoque spem ademptam esse patris iniuria: qui non eorum quenquam, post mortem suam regni successorem, sed Mariamnes filium scripsisset heredē. Qua quidem in re prorsus

re prorsus eum senectute delirare, si testamento suo standum abitraretur. Se nanque, ut ex eius progenie nemo superesset, curaturum: Quinctiam cum omnes patres, quibus inuisi unquam filij fuerunt, odio uincat: plus tamen cum etiam fratres odisse. Denique nuper sibi, ne cum Pherora colloqueretur, centum talenta donasse: atque cum Pheroras diceret, quid enim per nos lædebatur? respondisse Antipatrum, utinam cunctis ablatis nudos se dummodo uiuos relinqueret. Verum hoc nequaquam fieri posse, ut tam pestiferam bestiam quisquam effugiat, sub qua nec amicis esse palàm liceret. Denique nunc occulte, inquit, conuenimus: licebit autem aperte, si uirorum spiritū manusq; habeamus, Hæc in tormentis ancillæ prodiderunt, & qd' Pheroras cum illis Petram fugere cogitasset. Vt omnibus autem dictis Herodes crederet, centum talentis effectum est. De his enim soli Antipatro dixerat. Igitur ante alios in Dosidem Antipatri matrem, furor eius erumpit: eamq; omni ornatu, quem illi donauerat, spoliatam, multis comparato talentis, expellit. Deinde ira deposita Pheroræ, mulieres à tormentis recreabat. Timore autem pauidus erat, & ad omnes suspiciones excitabatur: multosq; innocentes metu, ne quem nocentium prætermitteret, in tormenta ducebat. Hinc ad Samaritam se conuertit Antipatrum, qui procurator erat Antipatri, & ex illius tormentis comperit, necandi sui causa ex Aegypto Antipatrum uenenum malum petijsse, per aliquem Antiphili collegam: idque ab eo Antipatri auunculum accepisse Theudionem, ac Pheroræ tradidisse: cui mandasset Antipater, ut Herodem occideret, dum ipse Romæ abesset, ac suspicione careret: Pheroram uero uenenum uxori suæ dedisse seruandum. Itaque hanc euocatam, statim rex quod accepe-

Antipater Samarites.

rat afferre iubet. Illa uero quasi allatura egressa, de tecto se præcipitem dedit, ut eo modo probationis & regis uerbera præueniret. Sed dei prouidentia, sicut apparet, quæ ab Antipatro pœnas repeteret, non in caput, sed in alteram delata partem, periculum mortis euasit. Portatáq; ad regem, ubi resipiscere potuit, (nam casus eam perturbauerat) & quamobrem se præcipitasset interrogata, adiurante rege, quod uera dicenti remitteret omne supplicium: sin falsa promere maluisset, corpus eius tormentis absumeret, neque sepulturæ quicquã relinqueret. Paulisper tacuit: deinde: quid, inquit, secreta custodio, cum Pheroras obierit, Antipatro qui nos omnes perdidit seruitura? Audi rex, & tecum deus testis mihi ueritatis: qui falli non potest. Cum Pheroræ morituro lachrymans assiderem, tunc ille me ad se uocauit: En multum, inquit, mulier de fratris erga me animo sum deceptus. Nam qui sic me diligeret, inuisum habui, & necare cogitaui: qui tanto nunc mei, quamuis necdum mortui, dolore confunditur. Sed ego quidem ob impietatem precium fero: tu uero quod in eum seruas, relictũ nobis ab Antipatro uenenum, huc affer propere, meq́; uidente consume, ne ad inferos quoque ultricem huius sceleris conscientiam deferam. Ita ut iussit attuli, & magnã quidem ueneni partem sub obtutibus eius in ignem effudi: modicum uero mihi propter dubios casus, & quæ te metuerem, reseruaui. His dictis, illa quidem omnino paululum quiddam ueneni habentem pyxidem profert. Rex quidem in matrem fratremq́; Antiphili contulit quæstionem. Verum hi quoque Antiphilum ex Aegypto attulisse pyxidem fatebantur, illumq́; uenenum à fratre apud Alexandriam exercente medicinam accepisse dicebant. Totum autẽ regnum circumeuntes Alexandri & Aristobuli manes, ipsi

erant incertarum rerum exploratores atque indices, & à suspicionibus remotissimas approbationes trahebant. Denique etiã pontificis filiam Mariamnen, consciam esse maleficiorum patuit. Hoc enim tortus eius fratribus demonstratum est. Rex autem matris audaciam filij quoque penuria coërcuit. Nam quem illa pepererat Herodẽ, patri successorem scriptum ex testamento deleuit.

Mariã-ne ueneficiorum conscia.

De Antipatri in Herodem malignis studijs deprehensis & ultis.
CAPVT. XX.

POst hæc etiam Bathillus, nouissima consiliorum Antipatri fides documentis accessit. Nanq; is erat quidem libertus eius: aliud autem uenenum ferens, hoc est, aspidum uirus, aduenerat, aliorumq; serpentum succos: ut si prius fuisset inualidum, hoc se Pheroras cum sua coniuge in regem armaret. Idem uero præter susceptam contra salutem patris audaciam, uelut operam subcisiuam, habebat epistolas aduersum fratres compositas ab Antipatro. Erant autem Romæ in studijs Archelaus, & Philippus, iam adulescentuli, magniq; animi, regis filij, quos Antipater uelut imminentes spei suæ remouere festinans, quasdam in eos literas ipse finxit, amicorum nomine Romæ degentium. Nonnullis autem corruptis scribere persuasit, quod multis patrem maledictis caperent, ac de Alexandri & Aristobuli nece manifeste quererentur, séque accitos esse grauitèr ferrent: iam enim pater eos redire præceperat, idq́ue maxime solicitabat Antipatrum. Quinetiam priusquam proficisceretur, in Iudæa constitutus Antipater, eiusdem modi contra eos Romæ literas mercabatur: patremq; adeundo uitandæ suspicionis causa, fratres purgare simulabat: quædam falsa scripta, quædam uero adulescentiæ peccata esse commemorans. Quo quidem

Bathillus apprehẽsus.

Doli Antipatri in Archelaum & Philippum.

tempore

tempore scriptoribus epistolarum, quas in fratrum perniciem simulabat, plurimis pecunijs datis, sumptuum confundere tentabat indicia, uestem preciosam, uariaq; stragula, poculáque argentea, necnon & aurea comparanda, aliáque plurima instrumenta, ut preciorum magnitudine mercedes falsarijs erogatas celaret. Denique ducenta talenta retulit expensa, & eorum maxima fuit occasio causa Sylaei. Vniuersis autem malis eius tunc minoribus maiore cõtectis cum omnia quidem tormenta de parricidio, epistolae uero de iteratis fratricidijs conclamarent, nemo tamen ex Iudaea uenientium, quo loco fortunae domus essent ei nunciauit, quamuis inter scelus probatum & ipsius reditum septem mensium interualla fluxissent. Ita erat inuisus omnibus. Fortasse autem etiam quibus indicandi uoluptas fuit, per interfectorum fratrum manes obmutescebant. Denique Roma literas misit, continuo se uenturum esse, quódque honorifice dimissus esset à Caesare nunciãs. Rex autem insidiatorem manibus tenere desiderans: timensq; ne si quid praescisset, forte caueret, ipse quoque literis beneuolentiam simulans, & alia familiarissime scripsit, & ut reuersionem suã maturaret orauit. Nam si properasset, matris suae quoque offensionem posset componere, quam expulsam esse non ignorauit Antipater. Primam quidem iam de morte Pherorae susceperat epistolam apud Tarentum, cumq; uehementer luxerat: id autem nonnullis de patruo laudabile uidebatur: sed quantum intelligi datur, causa doloris erat, quod insidiae pro uoto non cessérant. Neque tam Pheroram flebat quàm maleficiorum ministrum. Praeterea metus eum quidam ob ea quae confecerat occupabat, ne quando forte deprehenderetur uenenum. Tunc autem in Cilicia patris epistola sibi reddita, quam

[Margin: An.lib. 18. ca= pi. 8.]

[Margin: Antipater euocatur Roma.]

[Margin: Male sibi cõscius Antipater dolet pherorae mortem.]

quam supra memoraui, statim quidem festinabat: sed postquam in Celendrim delatus est, subit eum quædam materni casus cogitatio, anima iam per semetipsam diuinante. Et amicorum quidem prudentiores ei suadebant, ne prius patrem conueniret, quàm pro certo cognosceret, quibus ex causis matrem suam repudiasset. Nanque timere, ne forte criminationes eius auctæ fuissent. Minus autem prudentes, & uisendæ patriæ cupidi magis, quàm quid Antipatro esse utile considerantes, ut properaret monebant, ne ex ipsa mora & patri causam prauæ suspicionis, & occasionem præberet calumniantibus. Nunc enim si quid motum est, in absentem esse factum, nec enim præsente illo quenquam id ausurum fuisse. Absurdum autem uideri, propter suspiciones incertas certis bonis carere, neque mature se patri reddere, ab eoq; regnum accipere, quod solo ipso niteretur. Paruit his Antipater, impellente fortuna, transmissusq; in Sebastum Cæsariæ portum defertur. Occurrit autem illi præter opinionem maxima solicitudo cum omnes eum deuitarent; nullusq; auderet accedere. Nam & si semper æque inuisus erat odio, tamen ut proderetur, tunc data libertas est. Multos autem auertebat ex rege formido, quoniam cunctas iam ciuitates de Antipatro fama repleuerat, solusq; de se quid ageretur Antipater ignorabat. Nec enim uel clarius eo quisquam deductus est, cum Romam nauigaret, & ignobilius inde susceptus est. Enimuero clades ille domesticas intelligens, calliditate cælabat, metúque pene mortuus, uultu confidentiam simulabat. Et neque fugæ spes ulla erat, neque circunstantibus malis emergere poterat: certúmque nihil ei de domo, ne ibi quidem nuntiabatur: id enim regis interminatio prohibuerat. Vnde interdum etiam spes eum pertentabat hilarior, aut nihil esse depre=

deprehensum, aut si quid esset, hoc sese impudentia sua diluiturum ac dolis, quæ sola instrumenta salutis haberet. Itaque his armatus, sine amicis in regiam uenit, quod à prima ianua cum iniuria sunt repulsi. Forte autem Varus Syriæ rector intus aderat. Ingressus inde ad patrem, confirmatusq; audacia, uelut eius salutandi causa, propius accedebat: Cum ille obiecta manu, & capite declinato, exclamabat: Et hoc parricidæ est, ut me amplexari uelis, qui tot maleficijs inuolutus sis, corrumpitur impium caput: neque me attingas, priusquā criminibus te exuas. Dabo enim tibi iudicium & iudicem, qui opportune præsto est, Varum. Abi, & quemadmodum te purges in diem crastinum meditare. Nam & tempus indulgeo calliditatibus tuis. Ad hæc metu obstupefactus Antipater, quia respondere nihil potuit, reuersus est. Cum autem ad eum uenisset mater & uxor, cunctas ei probationes exposuerunt. Tumq; recepta mente, quo pacto sese defenderet cogitabat. Postero autem die rex adhibito propinquorum atque amicorum consilio, Antipatri quoque amicos uocat. Ipse autem cum Varo residens, cunctosq; iudices iussit adduci, in quibus erant etiā serui matris Antipatri quidam pridem comprehensi, qui ab ea literas ad eum deportauerunt huiuscemodi: Quoniam illa omnia patri tuo cognita sunt, caue ne ad eum uenias, nisi aliquod auxilium à Cæsare impetraueris. Itaque his unà cum alijs introductis, ingreditur Antipater. Cumq; pronus ante pedes patris cecidisset: oro, inquit, pater, ne quid de me præiudices, sed integras aures satisfactioni meæ præbeas. Demonstrabo enim me innoxium, si tu uelis. Ille autem magna uoce imperato ei silentio, ad Varum locutus est: Quod & tu Vare, & quiuis iustus iudex, Antipatrum morte dignum iudicauerit, certe scio. Vereor autem

Antipater ad patrem ingreditur.

Herodes apud Varū accusat Antipatrum.

tem ne mea quoque tibi sit inuisa fortuna, omniq́; calamitate dignum deputes, qui tales filios genuerim. At quin hoc tibi magis miserandus uideri debeo, quod erga tam sceleſtos indulgentißimus pater fui. Nam illis prioribus adhuc adulescentulis regnum detuleram, eosq́; Romæ educatos amicos Cæsaris feceram: sed quos alijs inuidendos regibus æmulandosq́; constitui, meæ salutis hostes inueni, quorum tamen interitus Antipatro magis profuit. Isti enim, quod adulescens & successor meus futurus esset, maxime securitas quærebatur. At uero hic adulescentulus, belua, patientia mea supra quàm satis erat expletus, in me satietatem suam profudit, eiq́; diu uiuere sum uisus, meámque senectutem grauiter tulit, rexq́; fieri non nisi parricidio passus est: quæ quidem profecto noui qua ratione cogitauit: quod eum ex agro abiectum reduxerim, & exclusis quos mihi regina pepererat filijs, regni mei uicarium declarauerim. E quidem tibi Vare confiteor meæ mentis errorem. Ego ille contra me filios irritaui, qui Antipatri gratia spes eorum iustas abrupi. Quid enim tantum de illis, quantum de isto bene sum meritus? cui uiuus etiam potestatem meam penè concessi: aperte autem regni successionem testamento reliqui, & præter destinatos ei separatim quinquaginta reditus talentorum, sumptum paßim mea pecunia subministraui: ac nuper Romam quoque nauigaturo dedi trecenta talenta: quemq́; solum ex omni familia mea, tanquam patris seruatorem, Cæsari commendaui. Aut quid illi tantum sceleris, quantum Antipater admiserunt, quódue de his habui tale iudicium, quale demonstraui huius insidias? etiam approbo, qui ausus est aliquid parricida, rursumq́; ueritatem dolis sperat obtegere: quod tibi Vare cauendum sit. Nam ego istam beluam noui, & quàm

& quàm sit uerisimilia dicturus, iam nunc prospicio, fletusq; simulatos. Hic est qui me quondam monebat, ut uiuum Alexandrum cauerem, neque meum corpus omnibus crederem. Hic est qui usque ad cubile meum solebat ingredi, & circunspicere ne quis mihi forte parasset insidias. Hic somni mei custos erat, & securitatis dator, qui consolaretur somniũ peremptorũ, & uiuentiũ fratrũ beneuolentiam dijudicaret. Hic propugnator & satelles meus. Cum eius calliditas Vare in mentẽ uenerit, & quemadmodũ singula simulasset, uix me credo uiuere, tamq; grauẽ insidiatorem quo pacto effugerim miror. Veruntamen quia fortuna quædam excitat contra me domum meam, mihiq; amicißimi semper infensi sunt, ego quidem fatorum iniquitatem flebo, & mecum ipse solitudinem gemam. Nemo autem qui meum sanguinem sitierit elabetur, etiam si per omnes filios meos indicia uentura sint. Hæc dicens, ipse quidem interrupto sermone tacuit, dolore confusus. Nicolao autem uni ex amicis probationes iußit exponere. Inter

Respondet Antipater.

hæc autem Antipater sublato capite, cum prostratus ante patris pedes maneret, exclamat: Tu pater meas partes defendisti. Nam quomodo ego parricida, quem tu semper seruatorem te habuisse commemoras? Aut si ficta, ut dicis, simulataq; mea pietas fuit, cur in alijs tam callidus, in hoc adeo demens fui, ut non intelligerem, quod si homines lateret, tanti sceleris cogitatio, cœlestem latere iudicẽ omnino non posset, qui ubique præsto esset, & cuncta conspiceret? An fratrum exitus ignorabam, quos ob id deus ultus est, quia de te male tractauerant? Quid autem fuit cur me tua salus offenderet? Spes regni? Sed regnabam. Odij suspicio? Sed diligebar. An ex te metus aliquis? Quin tui seruans, alijs timendus eram. Sed egestas causa fuit? Multo minus.

minus. Quis enim magis expensarum habuit potestatem? Si autem omnium hominum perditißimus essem, immanisq; bestiæ animum gererem, certe mansueti patris beneficijs uincerer: quem, sicut tu dixisti, reduxeris, tótque filijs antepośueris, uiuúsque regem declaraueris, aliorúmque bonorum magnitudine reddideris inuidendum. O me miserum, acerbißimámque peregrinationem meam, quam longo labori tempus magnúmq; insidiantibus spatium præbuit. Sed tamen tibi pater tuísq; rebus abieram, ne Sylæus tuam contemneret senectutem. Roma mihi testis est pietatis, & princeps orbis terræ Cæsar, qui me patris amatorem sæpe uocitabat. Accipe pater has eius literas, fictis in me criminationibus ueriores: hisq; me defendo. Hæc affectus erga te mei argumenta certißima recordare, quàm ingrate hinc nauigauerim, latentes in regno contra me inimicitias non ignorans. Tu pater inuitus me perdidisti, tu compulisti ut darem accusandi tempus inuidiæ. Verum ad indicia ueniam. Ecce adsum, terra mariq; nihil usquam parricida perpessus. Sed nondum me hoc argumento diligas. Nam & apud deum, & apud te pater, cōdemnatum me esse scio. Condemnatus autem deprecor, ne aliorum tormentis fidem habeas, in me feratur ignis, per uiscera mea pergant instrumenta pœnarum, ne parcas scelesto corpori. Nam si parricida sum, tormentorum expers mori non debeo. Talia cum lachrymis atq; ululatu uociferans, & omnes alios, & Varum ad misericordiam prouocauit: solum autem Herodem, quo minus fleret, iracundia continebat, documentis ueris intentum. Ibi autem Nicolaus, iussu regis multa de Antipatri calliditate præfatus, & misericordiæ spem abstulit, & atrocißimā accusationem instituit, cuncta quidē regni maleficia illi ascribens:

maxime uero fratrũ interitum, quos ipsius calumnijs interfectus esse demonstrans, etiam superstitibus eum insidiari quasi successionis captatoribus affirmabat. Nam qui patri uenenũ parasset, multo minus à fratribus abstineret. Cum autem ad ueneni probationẽ uenisset, per ordinem proferebat indicia, etiam de Pherora crimẽ exaggerans, ueluti illũ quoq; Antipater fratricidam fecisset, corruptisq; regis amicissimis, scelere omnẽ domum repleuisset. Atque ita multis alijs dictis exprobratis perorauit. Varus autẽ cum respondere iussisset Antipatrũ, & ille nihil amplius elocutus, quàm, deus testis est innocentiæ meæ, silensq; iaceret, uenenum petit, idq; alicui damnatorum capitis ex custodijs bibendum dedit: eoq; statim mortuo, quædam in secreto cũ Herode sermocinatus, gesta in concilio Cæsari scripsit. Posteroq; die inde discessit. Nihiloque minus rex Antipatro uinculis tradito, cladis suæ nuntios ad Cæsarem misit. Post hæc Salomen appetisse insidijs arguebatur Antipater. Quidã enim de seruis Antiphili Romam uenerat, epistolas ferens alicuius Agmes nomine, ancille Iuliæ: quibus ad regem scriptis, indicauerat Salomes epistolam inter literas Iuliæ repertam, clàm ei beneuolentiæ causa misisse. Ipsius autem Salomes epistolis & maledicta in regẽ acerbissima, & accusatio maxima continebantur. Sed omnes ab Antipatro erant fictæ: isq; Agmen pecunia corruptam, ad Herodem eas mittere persuaserat. Epistola enim eiusdẽ mulierculæ ad ipsum scripta id prodidit, cuius uerba hæc sunt: Sicut uoluisti patri tuo scripsi, & alias epistolas misi, certo sciens, regem sorori suæ minime posse parcere, si eas recitauerit. Bene autẽ facies, si consummatis omnibus, pollicitationum tuarum memor fueris. Hac epistola & quæ in Salomen sunt composita deprehensis, regem subijt cogitatio,

Profert Varo ue nenum.

Epistola Agmes ad Antipatrum.

gitatio, ne forte etiam Alexander falsis epistolis fuisset compressus, quodq́; penè sororem propter Antipatrum occidisset, anxius erat. Itaq; non est ultra cunctatus, quo minus ab eo sumeret omnium causa supplicium: sed ne propositis satisfaceret, graui morbo impeditus est. De Agme tamen ancilla, & in Salomen factione conflata, dedit literas ad Cæsarem: ac propterea testamento mutato exemit nomen Antipatri, regemq́; scripsit ex Archelao & Philippo natu maiorem. Nam & hos Antipater insimulauerat. Cæsari autem post alia pecuniaria munera mille talenta, & uxori eius ac filijs, itemq́; amicis & libertis, propè quinquaginta, cæterisq́; omnibus agrorum & pecuniarum nō parum distribuit, ac sororem Salomen clarißimis donis honorauit. In testamento quidem ista correxit.

De Aquila aurea, morteq́; Antipatris & Herodis.
CAPVT XXI.

Morbus autē ingrauescebat, quod eum senectus pariter ac mœror urgeret: & annos iam septuaginta natus esset: & filiorum cladibus animum adeo habebat afflictum, ut nec in bona ualetudine quicquam iucunditatis admitteret. Acriorem autem faciebat ægritudinem, quod Antipater uiueret. Hunc enim non opere superuacuo, sed cum ipse cōualuisset, cogitabat occidere. Ad has ei calamitates accidit etiam populi quidam tumultus. Erant in ciuitate sophistæ duo, qui summe scire leges patrias uidebantur: & propterea per omnem gentem maxima gloria prædicabantur. Iudas filius Sepherci, & alter Magnali Mathias. Hos non pauci adulescentium sectabantur, cum leges exponerent, & in dies singulos puberū exercitum congregabant. Qui cū regē audissent mœrore ac morbo tabescere, apud notos loquebantur, opportunū iam tēpus esse,

An. lib. 17. ca. 8.

ut deus uindicaret, fabricatáque aduersus leges patrias opera destruerentur. Siquidem in templo nefas sit, imagines aut uultus, aut cuiuslibet animalis cognomine simulacrum haberi. Hoc propterea dicebatur, quod supra maximam portam templi rex aquilam collocauerat auream. Eámq; tunc monebant sophistæ ut tollerent: pulchrum esse dicentes, etiam si quod inde periculum immineret, pro legibus patrijs mori non recusare: sic enim decedentibus, & animam immortalem, & bonarum rerum sensum perseuerare perpetuo: minus autem fortes, & sapientiæ suæ nescios amare animam imperitia: magisq́; morbo cupere, quàm uirtute defungi. Dum hæc illi dissererent, rumor subito peruagatur, regem ferè iam mori: unde etiam confidentius adulescentes conamen adorti sunt: ipsóq; meridie, cum plurima multitudo uersaretur in templo, crassis demissi funibus, aquilam ex tecto auream securibus abscidebant. Quare statim regis duci nũciata, nõ parua ille manu comitatus ad templum cucurrit: & propè ad quadraginta iuuenes comprehensos, regi exhibuit. Qui primum interrogati, an aquilam ipsi auream concidere ausi essent, fecisse confessi sunt: deinde quo iubente, lege patria responderunt. Cum uero, quid exultarent tantũ, quibus mors immineret, ab his quæreretur: quia post mortem bonis plurimis frui sperarent, asseruerunt. His itaq; rex cõmotus, magnitudine iracundiæ morbum superat, atq; in concionem procedit. Deinde multum in eos quasi sacrilegos inuectus, & quod occasione legis patriæ quædã maiora tentassent, uelut impios supplicio dignos esse iudicauit. Populus autẽ metuens, ne per multos quæstio iret, præcabatur, ut primũ facinoris suasoribus, deinde in eo deprehensis pœnæ subditus, cæteris indignationem remitteret. Tandem igitur

exoratus,

exoratus, & ipsos rex qui funibus demißi erant cũ sophi=
stis uiuos incendit. Et reliquos qui unà comprehensi sunt,
obtruncandos carnificibus tradidit. Hinc totum eius cor=
pus morbo occupatum uarijs doloribus deferebatur. Nam
febris quidem non mediocris erat: prurigo autem intolera
bilis habebat omnem corporis superficiem. Aßiduis autem An. lib.
uexabatur colli tormentis, pedésq; tanquam ex intercutis 17. ca.
uitio tumuerant. Quin & inflatio uentriculi, putredóq; 9.
testiculorũ uermiculos generans: ac præterea creber anhe=
litus, & irrupta cum suspiria membrorúmque omnium cõ=
tractio fatigabat: ut qui hæc ad diuinitatem referrent, pœ=
nas eas esse dicerent sophistarum. Ille autem, quamuis cum
tot uitiorũ cruciatibus luctaretur, uitæ tamẽ cupidus erat,
& remedijs excogitatis salutem sperabat. Denique Ior=
danem trãsgressus, apud Calliroẽn aquis calidis utebatur:
quæ in lacum feracem bituminis, quæ Asphaltitis uocatur,
effluentes, pro dulcedine potui sunt: ubi autẽ corpus eius,
quod medicis oleo calidiori foueri placuerat, in arcem ple=
nam demersum ita dissolutum est, ut etiã lumina quasi mor=
tuus resoluta torqueret. Deinde perturbatis qui eum cura
bant, ad clamorem quidem illorum respicere uisus est. De=
sperata uero salute, militibus quinquagenas drachmas,
multámq; pecuniam rectoribus atque amicis diuidi iußit.
Cum autem rediens ad Hierichunta uenisset, atra iam bili
correptus, & penè ipsi morti innitebatur, factúmque ne=
pharium excogitauit. Collectos enim cuiusque uici ex omni
Iudæa nobiles, in locum cui nomen est Hippodromum, cõ=
cludi præcepit. Deinde Salome sorore & Alexandro ma=
rito eius ad se uocatis: scio, inquit, mortẽ meam festis gau=
dijs celebraturos esse Iudæos. Verum per alios lugeri po=
tero, & præclarißimos honores sepulturæ assequi, si quæ

præcipio fecceritis: Hos uiros qui habentur in custodia, cũ animam efflauero, statim militibus circundatos occidite: ut etiam inuita omnis mihi Iudæa, omnisq; domus illachry= met. Et simul his mandatis, legatorum quos Romam mi= serat epistolæ sunt allatæ, quibus Agmen ancillam Iuliæ iussu Cæsaris interemptam, & Antipatrum morte dam= natum esse, indicabatur. Quin & si pater eum in exilium dare mallet, id quoque permisisse Cæsarem, scriptum erat. Herodes autem paululum hoc nuncio recreatus, dolori= búsque rursum uictus (nam inedia tußisq; pariter uiolen= tia distendebatur) fatum præuenire conatus est: sumptóq; malo, etiam cultellum poposcit: sectum enim comedere cõ= sueuerat. Deinde circunspecto ne quis arbiter impediret, tanquam se percussurus dexteram sustulit. Cum uero A= ciabus consobrinus eius accurrisset, manúmque continuis= set, ululatus maximus in regia statim, quasi rex mortuus
An. lib. 17. ca. 10. *esset, excitatus est. Eóque propere audito, Antipater fidu ciam repetit: lætúsque iam custodes, promissa etiam pecu= nia, rogabat, ut se soluerent, atq; dimitterent: quod eorum princeps non solum ne fieret, obstitit, sed etiam regi uelo= citer nunciauit. Ille autem fortius exclamans, quàm uires ægrotantis ualebãt, cõtinuo satellitibus mißis, occidit An= tipatrum: mortuúmq; sepeliri præcepit in Hyrcanio. De= inde rursum corrigit testamẽtum, & successorem quidem Archelaum natu maximum Antipatri fratrem scripsit, te= trarcham uero Antipam. Post interitum autem filij, quin= que diebus exactis, moritur: annos quidẽ trigintaquatuor, ex quo interfecit Antigonum, regno potitus: triginta uero & septem, postquam rex à Romanis declaratus est. Et in alijs quidem omnibus, secunda fortuna usus est, ac si quis alius. Regnum enim quod priuatus sibi quæsierat, tanto*

conserua=

conseruatum tempore, filijs suis reliquit. In rebus autẽ domesticis infelicißimus fuit. Salome autem, antequam resciret mortem regis exercitus, cum marito progressa, uinctos absoluit, quos occidi mandauerat: ipsum dicens mutasse consilium, & unumquenque iußisse domum dimitti. Atque ita post hos abeuntes, militibus indicatur. Quibus in concionem cum alia turba in amphitheatrum apud Hierichunta collectis, Ptolemæus anuli regis custos, quo signare solitus erat, & fortunatum illum esse cœpit dicere, & multitudinem consolari. Relictámq; ab eo militibus epistolam recitauit, in qua multum rogabat, ut beneuolo animo successorem suum fouerent. Deinde post epistolam testamentum legebat, in quo Philippum quidẽ hæredem Trachonis, proximarúmque regionũ: tetrarcham uero, sicut supra diximus, Antipam: regem autem Archelaum scripserat: eidémque anulum ad Cæsarem ferre mandauerat, aßignatámque regni administrari noticiam. Omnium nanque dispositionum suarum dominum, & cõfirmatorem Cæsarem esse uoluit: cætera uero seruari iuxta superius testamentum. Quo perlecto, confestim clamor secutus est omnium Archelao gratulantium: militésq; per cuneos & populos adeuntes, suámque promittebant, deiq; beneuolentiam precabantur. Hinc ad sepeliendum regem operam contulerunt. Nihil autẽ munificentiæ prætermisit Archelaus, sed omnem ornatum extulit regium in funeris pompa ducendum. Lectus quippe totus erat gemmis auróque distinctus, thorus autẽ purpura uariatus, corpúsque super eum uelatum itidem purpura. Capiti autem diadema erat impositum. Corona uero desuper aurea, sceptrúmque ad dexteram, & circa lectum filij cũ propinquis. Præterea satellites agménq; tetrarchicũ, Germaniq;

An.lib. 17. ca. 11.

Pompa funeris Herodis & sepultura.

& Galatæ uelut ad bellum instructi, omnes antecedebant. Cætera uero militum manus armata, ducésque suos ordinúmque principes sequebantur decenter. Quingenti autẽ serui ac liberti odores ferebant: corpus autem per ducenta stadia portatum est in castellum Herodion: ibiq; secũdum ipsius regis mandata sepultum est. Et Herodis quidem regis hic finis fuit.

FLAVII IOSEPHI DE
BELLO IVDAICO
Liber secundus.

De successoribus Herodis, & ultione direptæ aureæ Aquilæ.
CAPVT PRIMVM.

An.lib. 17. ca. 11.

VRBARVM AVTEM NO*uarum principium fuit Archelao Romam proficiscendi necessitas. Diebus enim septem in lugendo patrem consumptis, epulisq; ferialibus prolixe populo exhibitis (Hic autem mos apud Iudæos necessario multos ad inopiam redegit: Nam qui eum neglexerat, impius æstimabatur) candida ueste indutus, procedit ad templum. Ibiq; uarijs fauoribus exceptus à plebe, ipse quoq; in excelso tribunali, solióq; aureo residens, humanissime uulgus admisit: eisq; & quod sepulturã patris sedulo curauissent, gratias egit: & quod sibi quasi certo iam regi, magnos honores habuissent. Verum se tamen, ait, non potestate solum interim, sed etiam ipso regis nomine temperare, donec à Cæsare sibi fuerit confirmata successio, qui etiam testamento rerum esset omnium dominus cõstitutus. Idcirco enim se apud Hierichunta uolũtati exercitus restitisse, cũ sibi diadema uoluisset imponere.*

Cæterum

Cæterum alacritate ac beneuolentia, æque militibus etiam populo plenam se uicißitudinem relaturum, si ab his, quorum etiam esset imperium, certus rex declaratus fuisset: studiúmque sibi esse, ut erga illos rebus omnibus patre melior appareret. His gauisa multitudo, statim eius mentem magnis tentare petitionibus cœpit. Nanque alij tributa leuari, alij uectigalia tolli, quidam solui custodias acclamabant. Cunctis autem postulatis, in gratiam populi facile annuebat Archelaus. Deinde celebratis hostijs, cum amicis erat in epulis. Ecce autem subito post meridiem congregati non pauci, nouarum rerum studiosi, ubi communis luctus de rege cessauit, propria lamenta suscipiunt, flentes eorum casum, quos propter abscissam ex porta templi aquilā aurcam Herodes morte damnauerat. Dolor autem non occultus erat, sed clarißimis questibus, fletúque iusto & planctu ciuitas personabat, uirorum causa uidelicet, quos pro templo ac legibus patrijs interijsse dicebant. Eorum autē mortis pœnas, ab illis quos Herodes pecunia donasset, repetendas esse clamitabant: ac primum, quem is constituerat pontificem reijciendum, aliumque pietate præstantem, magisque purum optari debere. Quibus etsi mouebatur Archelaus ad ultionem, tamen eum profectionis festinatio continebat: metuens, ne si multitudinem reddidisset inimicam, motu eius impediretur. Quamobrem monendo magis, quàm ui experiebatur sedare turbatos: missoq́; magistro militum, ut quiescerent, eos rogabat. Sed illum seditionis autores, ubi ad templum uenit, priusquam uerbum faceret, lapidibus perturbarunt, & alijs post eum mulcendi sui gratia mißis, multos enim legabat Archelaus, iracūde omnia responderunt. Neque si numero aucti fuissent, ociosi fore uidebantur. Itaque instante azymorum die festo, qui apud

An. lib. 17. cap. 12.

Iudæos Pascha uocitatur, plurima uictimarum copia plenus, infinita quidem ad templum ex agris multitudo religionis causa descendit: cum illi qui sophistas lugebant, in templo consisterent, nutrimenta seditioni quærentes. Hoc autem metu Archelaus, antequam omnem populū morbus iste corrumperet, cohortem militum & chiliarchum qui etiam seditionis principes comprehenderent, eò dirigit: cōtra quos omne uulgus excitatum, multos lapidum ictibus interfecit. Saucius uero chiliarchus uix elabitur. Et illi quidem statim, ueluti nihil mali actum esset, ad celebranda sacra conuersi sunt. Sed Archelao sine cæde iam multitudo comprimi non posse uidebatur. Quamobrem totum illis immisit exercitum, pedites per ciuitatem simul omnes, equitésq; per campum: qui cum sacrificijs occupatos singulos
Alias 3000. inuasissent, propè ad*nouem milia hominum occidūt: reliquam uero manum per muros proximos deiecerunt. Præcones autem sequebantur Archelaum, iussu eius unumquēque ut domum recederet, admonendo. Itaque cuncti neglecta diei festiuitate, abire, ipse autem cum matre, necnon &
Nauigatio Archelai. Popla, & Ptolemæo, & Nicolao amicis, ad mare descendit: relicto Philippo regni procuratore, itémque rerum familiarium curatore. Vnà uero egressa est cum filijs suis Salome, fratrísque regis filij, genérque, specie uelut Archelao ad obtinendam successionem adiumento futuri: certa uero causa, quæ contra leges in templum admissa fuerant, delaturi. Interea fit illis Cæsareæ obuiam Sabinus Syriæ procurator, ad Iudæam ueniens, ad pecunias custodiendas Herodis. Quē ulterius progredi Varus inhibuit, multis accitus Archelai precibus, intercedente Ptolemæo. Et tunc quidem Sabinus in gratiam Vari, neque ad arces uenire properauit, neque thesauros paternæ pecuniæ clausit Ar=

sit Ar=

ſit Archelao: ſed uſque ad cognitionem Cæſaris ſe otioſum
manere pollicitus, apud Cæſaream commorabatur. Poſtea
uero quàm ſibi obſtantium unus Antiochiam petijt, alter, An.lib.
hoc eſt, Archelaus Romam nauigauit, mature profectus in 17. ca=
Hieroſolymam, regiam tenet: cuſtodumq; principibus, pi. 13.
itémq; diſpenſatoribus euocatis, rationes pecuniarum di=
ſcutere conabatur, & arces occupare tentabat. Nõ tamen
immemores Archelai mandatorum cuſtodes erant, ſed in
obſeruando ſingula quæque perſeuerabant, cauſam cuſto=
diæ magis Cæſari, quàm Archelao tribuentes. Cum hoc
autem Antipas quoq; de regno certabat, poſteriore ſupe=
rius Herodis teſtamentũ firmius eſſe defendens, in quo rex
ipſe Antipas fuerat ſcriptus: eiq; ſe tam Salome quàm mul=
ti alij cognati, qui cum Archelao nauigarant, ſuffragio fo=
re promiſerant. Ducebãt autem ſecum matrem, fratremq;
Nicolai Ptolemæum, in quo pro fide apud Herodem pro=
bata, nonnihil uidebatur eſſe momenti. Nanque illi fuerat
amicorum chariſſimus. Oratori autẽ Irenæo propter dicẽ
di acrimoniam plurimum cõfidebat: unde etiam qui ſe mo=
nuerant, ut Archelao pro ætatis merito & ſecundi teſtamẽ
ti uoluntate cederet, audiẽdos eſſe non cenſuit. Romæ uero
migrauerunt ad eum cunctorum ſtudia propinquorũ, qui=
bus inuiſus erat Archelaus, quiq; præcipue liberi omnes
ſuiq; iuris eſſe cupiebant: & aut Romano magiſtratu ad=
miniſtrari, aut ſi hoc non impetrarent, Antipam regem ha=
bere. Ad hoc etiam Sabini ope nitebatur Antipas, qui Ar=
chelaũ per epiſtolas accuſauerat apud cæſarem, Antipam
uero multum laudauerat. Itaq; digeſta crimina, Salome &
cæteri, qui cũ ea ſentirent, Cæſari tradiderũt: & poſt eos
Archelaus geſtorum ſuorum perſcripta capitula, patriſq;
anulũ per Ptolemæũ rationeſq; adminiſtrationis intromiſit
ad Cæſa=

ad Cæsarem. Ille autem secum præmeditans ea, quæ ab utraq; parte dicerentur, ubi & regni magnitudinem, multitudinemq; redituum animaduertit, atq; insuper Herodis familiam numerosam, perlectis etiam Vari ac Sabini literis, optimates Romanorum ad concilium uocat, in quo tũc primum ex Agrippa ac filia sua natum Caium sedere iussit, filium adoptiuum: atq; ita partibus prosequendi copiã dedit. Igitur Salomes filius Antipatri (nanq; is erat orator acerrimus eorum, qui aduersabantur Archelao) accusationem proposuit, insimulans Archelaum, quasi uerbis quidẽ de regno uideretur contendere, re autem uera iamdudum rex esset effectus: & apud aures modo Cæsaris cauillaretur, quẽ iudicem successionis expectare noluisset. Nã post Herodis mortem, quibusdam ut diadema sibi imponerent, subornatis, regis eum more in solio aureo residẽtem, partim ordines militiæ permutasse, partim condonasse promotiones: & insuper his omnia annuisse populo, quæ uelut à rege impetranda petijsset: maximorumq; reos criminum, quos pater suus uinxerat, absoluisse: qui cum ista fecisset, modo regni umbram à domino postulaturus uenisset, cuius sibi corpus ipse rapuisset, ut non rerum sed uocabulorum dominum esse Cæsarem demonstraret. Ad hæc ei, quod etiam luctum patris aßimulasset, obijcebat: cum interdiu quidem personam componeret in mœrorem, noctu uero ad comesationes usque potaret. Denique seditionem uulgi ex hac indignatione conflatam esse dicebat. Totius enim orationis suæ uires, eorum multitudine qui circa templum cæsi fuerant, astruebat. Hos enim ad diem festum quidem uenisse: ad hostias uero, quas ipsi mactandas uenerant, crudeliter esse iugulatos: tantúmque in templo funerum esse congestum, quantum nullum ab externis illatum

Antipater pro Antipa.

bellum

bellum implicabile congeßiſſet. Itaque huius crudelitatis Herode præſcio, ne ſpe quidem regni unquam eum dignum eſſe uiſum, niſi cum ſanæ mentis inops erat, anima deterius ægrotante, quàm corpore: & quem in ſecundo teſtamento ſucceſſorem ſcriberet, ignorabat: præſertim qui priore teſtamento ſucceſſorem ſcriptum incuſare nihil poſſet, quod incolumi corpore, omniq; uitio purgata mente feciſſet. Vt tamen quis firmius eſſe ponat morbo laborãtis arbitrium, ipſum ſe Archelaum abdicaſſe regia dignitate, multis in eam contra leges admißis. Nam qualem fore, ſi acciperet à Cæſare principatum, qui antequam acciperet, tantum populum peremiſſet? Multa in hunc modum proſecutus Antipater, multis ex numero circunſtantium propinquorum in ſingula crimina teſtibus exhibitis, perorauit. Surrexit autem Nicolaus defenſor Archelai, & ante omnia cædem in templo neceſſario factam eſſe perdocuit. Nam quorum necis argueretur, non regni ſolum, ſed etiam ipſius iudicis, id eſt, Cæſaris hoſtes fuiſſe: aliorum autem criminum ſuaſores aduerſarios demonſtrauit. Secundum uero teſtamentum idcirco ratum manere poſtulabat, quod Herodes in eo ſucceſſoris ſui firmatorem Cæſarem conſtituiſſet. Nam qui tantum ſaperet, ut rerum domino poteſtate ſua cederet, nec unquam in hæredis erraſſe iudicio, ſed ſano corde quem conſtitueret, elegiſſe: qui per quem conſtitui deberet, non ignorauit. Cum autem omnibus expoſitis, etiam Nicolaus peroraſſet, in medium progreſſus Archelaus, ad genua Cæſaris accedit ocyus. Quo perbenigne à Cæſare erecto, eo quod paterna quidẽ ſucceßione dignus eſſet, oſtendit: certum uero nihil pronunciauit. Sed illo die dimiſſo concilio, ſecum ipſe de cognitis deliberabat, utrum ex his qui teſtamento continerentur, aliquem regni oporteret

teret constitui successorem, an toti familiæ distribui principatum. Multitudo enim personarum egere subsidio uidebatur.

De pugna & strage Hierosolymis inter Iudæos & Sabinianos.

CAPVT II.

An.lib. 17. ca= pi. 14. *SEd antequam de his quicquam statueretur à Cæsare, mater Archelai Marthace, morbo correpta moritur. Et uariæ literæ de Syria perlatæ sunt, Iudæos defecisse nūciantes: quod Varus fore prospiciens, in Hierosolymam postquam Archelaus nauigarat, ascendit, ut incentores seditionis prohiberet. Et quia multitudo cessatura non uidebatur, ex tribus quas è Syria duxerat secum, cohortibus, unam in ciuitate reliquit: atq; ita in Antiochiam ipse remeauit. At Sabinus cum postea in Hierosolymā uenisset, causas nouarum rerum Iudæis præbuit: modo uim custodibus, ut sibi arces traderent, adhibēdo, nūc maligne regis exquirēdo pecunias. Nō aūt solis relictis à Varo militibus fretus erat, sed etiā seruorum suorū multitudine, quos etiā omnes armatos auaritiæ ministros habebat. Festo autem quinquagesimo die, quæ pentecoste à Iudæis uocatur, septies septē diebus exactis rediens, ex eorum numero uocabulum nacta, non religionis solennitas populum sed indignatio congregauit. Denique concursus infinitæ multitudinis ex Galilæa, itémque Idumæa & Hierichunte, transq; Iordanem positis regionibus, factus est: cum indigena ex ipsa ciuitate populus Iudæorum, & numero simul & alacritate præstaret: & tripartita manu terna castra collocauerunt, una in septētrionali regione templi, altera in meridionali Hippodromum uersus, tertiáque in occiduo prope regiā tractu, circunsessosque Romanos undiq; obsidebant. Sabinus autem multitudine pariter, eorúmque spiritu perterritus,*

tus, crebris quidem Varum nuncijs precabatur, ut quàm maturè ferret auxilium, quasi laniandam cohortem, si quid moræ interuenisset. Ipse uero in altißima castelli turri, quæ Phaselus uocabatur, euadit, fratris Herodis cognomine, quem Parthi necauerunt. Hinc militibus cohortis, ut in hostes irruerent, signum dabat. Nam præ timore quibus ipse præerat, descendere nullus audebat. Eius autem præcepto milites obedientes, in templum uolant, uehementiq; cũ Iudæis pugna cõfligũt. In qua dum nemo desuper adiuuaret, imperitos belli peritia superabãt. Postea uero quàm multi Iudæi porticibus occupatis, à uertice sagittis eos appetebant, plurimi cõterebantur: & neque ex alto iaculãtes, ulcisci facile poterãt, neque cominus dimicantes ferebant. Ab utrisque tamẽ afflicti succendunt porticus, opere, magnitudine atque ornatu mirabile. Ibiq; tum multi flamma subito cõprehensi, aut ea consumebantur, aut in hostes desiliẽtes ab ipsis occidebãtur, alij retrorsum cedentes præcipitabãtur ex muro: nonnulli desperata salute, incendij periculum suis gladijs præueniebant. Qui tamen ex mœnibus obrependo in Romanos fecissent impetum, metu attoniti nullo negotio subigebantur: donec omnibus aut interemptis, aut timore deiectis, thesauro dei defensoribus destituto, manus milites attulerunt, & quadraginta ex eo talenta diripuere: quorum quæ furto sublata non sunt, congregauit Sabinus. At Iudæos multo plures, magisque pugnantes, tam uirorum quàm opum interitus in Romanos contraxit. Obsessaq; his regia minitabantur exitium, nisi quamprimum inde secederent: Sabino, si uellet, unà cum cohorte militum abeundi copiam pollicentes. Quibus opitulabantur regalium plurimi, qui ad eos sponte transfugerant. Pars tamen bellicosior erat, Sebastenorum tria milia. Hisque

que

Rufus & Gratus. que Rufus & Gratus præpositi, unus peditum rector, at uero equitũ Rufus: quorum uterq; ui corporis atq; prudẽtia, etiam si nullam manũ obedientem haberent, magnũ tamen momentũ belli Romanis addidissent. Itaq; Iudæi quidem instare obsidioni simul, & castelli mœnia tentãtes, & ad Sabinum clamantes, ut nullo impediente discederet, habituros tanto post tempore patriã libertatem. Sabinus autẽ quãuis optaret euadere, fidem tamen pollicitationibus non habebat: sed eorum lenitatem, insidiarum esse illecebram suspicabatur: simulq; auxiliũ Vari sperãs, obsidionis periculũ perferebat. Eodẽ tempore per Iudæam plurimis locis tumultus erat, multósq; ad regni cupidinẽ tempus impulerat. Nam in Idumæa quidem duo milia ueteranorum, qui sub Herode militauerant, cõgregati, armisq; instructi cum regalibus decertabant. Quibus *Aciabus regis consobrinus, ex uicis munitißimis repugnabat, campestre prælium declinãdo. Inferiori aũt Galilææ, Iudas filius Ezechiæ latronũ principis, ab Herode quondam rege capti, qui tunc illas regiones uastauerat, non parua multitudine collecta, ruptisq; regijs armamẽtarijs, & omnibus quos circa se habebat armatis, contra potentiæ cupidos manus mouebat. Trans flumen quoq; Simon quidã, ex regalibus seruis, pulchritudine simul & uastitate corporis fretus, imposito sibi diademate, cum latronibus, quos congregauerat, ipse circuiens, & apud Hierichũta regiã, & multa alia magnifica diuersoria igni corrupit: facilẽ sibi prædam ex incendio comparãs. Omnésque habitationes, in quibus aliquid decoris erat, concremasset, nisi Gratus legionũ rector, ex Trachone sagittarios, itémq; Sebastenorum pugnacißimos ducens, properasset occurrere. Vbi peditum quidẽ in pugna multi cõsumpti sunt: ipse autem Simonem compendio præuenit,

An. lib. 17. cap. 15.

*Al. Alciades.

Simon pastor quidam.

uenit, ardua ualle fugientem, & ex trãsuerso percussum in
ceruice deiecit. Incensæ sunt autem, & quæcunq; Iordani
proxime fuerunt sedes regiæ, apud Betharantes, quorundã
aliorum manu cõflata ex locis ulterioribus. Tunc etiam pa De quodã pasto
stor quidam, cui nomen erat Athonges, regnum affectare re Athõ-
ausus est, quod ut speraret, ui corporis animæque fiducia ge.
mortem cõtemnentis impulsus est, ac præterea fratrum si=
bi similium robore, quorum singulis tanquam ducibus &
satrapis attributa manu armatorum, ad incursus utebatur.
Ipse autem ueluti rex maiora negotia procurabat. Et tum
quidem etiam coronam sibi imposuit. Non paruo autẽ post
tempore, cum fratribus suis uastando territoria, & occi=
dendo præcipue Romanos, itemq; regios, perseuerauit: cũ
nec Iudæorum quisquam effugeret, qui lucrum aliquod
ferens uenisset in manus. Ausi sunt autem apud Amathun=
tem, compertum Romanorũ agmen obsidere, qui frumen
ta cohorti atque arma portabant. Vbi Arium quidem cen=
turionem, & quadraginta fortissimos iaculis confecere.
Cæteri uero in periculo constituti similia sustinendi, auxi=
lio Grati qui cum Sebastenis aduenit, elapsi sunt. Multis in
hunc modũ contra indigenas, itemq; alienigenas per omne
bellum gestis, post aliquod tempus tres ex his comprehensi
sunt: natu quidem maximus ab Archelao, duo uero, qui æta
te sequebantur, in manus Grati ac Ptolemæi delati. Nam
quartus Archelao pactione cõcessit. Sed hic finis eos post=
ea secutus est. Tunc autem latrocinali bello cunctam inflã=
mabant Iudæam.

De Vari gestis circa Iudæos crucifixos. CAPVT III.

VArus autem, acceptis Sabini & principum literis, Ant. li.
toti cohorti metuens, opem his ferre properabat. 17. ca.
itaq; cũ duabus reliquis cohortibus, & quatuor alis equi= 16.

tum, in Ptolemaida profectus, eodem regum atq; optimatum auxilia conuenire iußit. Ad haec à Berithijs etiam, cũ per eorum transiret oppidum, mille & quingentos accepit armatos. Vbi uero in Ptolemaidem tam caetera manus auxiliorum, quàm propter Herodis inimicitias, Aretas rex Arabum, non cũ exiguo numero equitum peditumq; peruenit, statim exercitus partem in Galilaeam, quae Ptolemaidi propinqua erat, dirigit, amici sui Galli filio his rectore praeposito. Qui mox & aduersus quos ierat, omnes in fugam uertit: & Sephori ciuitate capta, ipsam quidem incendit incolas uero eius seruitio subiugauit. Varus autem ipse cum omni exercitu Samaria potitus, ciuitate quidem abstinuit, quod inter aliorum turbas, nihil eam mouisse deprehendit: castris autem ad uicum positis, qui appellatur Aroti, Ptolemaei poßeßionem propterea direptam à barbaris, & ab amicis Herodis, qui Ptolemaeo infensi erant, inde ad Saffo progreditur, alterum uicum tutißimum: quem similiter, omnésque reditus ibi repertos, fuerant depopulati. Caedis autem, ignisq; plena erant omnia nec praedae barbarorum quicquam obstabat. Exusta est autem Emaus iussu Vari, necem Arij caeterorúmq; indigne ferentis, habitatoribus eius fuga dispersis. Hinc progressus ad Hierosolymam cum exercitu, solo uisu Iudaeorum castra disiecit: & alij quidem per agros abiere fugientes: qui uero intra ciuitatem degebant, suscepto eo, seditionis causas in alios conferebant, nihil quidem se penitus mouisse dicentes, sed propter diem festum receptam necessario multitudinem, in ciuitate obsessos esse potius cum Romanis, quàm cũ dißidentibus conspirasse. Ante uero obuiam ei uenerant Iosippus, Archelai consobrinus, & cum Grato Rufus agentes exercitum regium, & Sebastenos, & ex Romana cohorte milites

lites ornatus habitu consueto. Sabinus enim nec in os Vari uenire passus, iamdudum ex ciuitate ad mare discesserat. Varus autem dispartitum aduersus autores tumultus, per agros dimisit exercitũ: multisq; sibi exhibitis, quos minus turbulentos inuenisset, custodiæ tradidit: maxime uero nocentiũ propè ad duo milia cruci suffixit. Adhuc autẽ circa Idumæam superesse decẽ armatorũ milia nunciato, confestim Arabas domum abire iubet: quod eos non auxiliãtium more uti militia, sed pro sua libidine, & supra quàm ipse uellet, agros uastare perspexit: suis autem comitatus agminibus, in aduersarios properabat. Verum illi se Varo priusquã in manus ueniretur, Aciabi consilio tradiderunt. Varus autem multitudini uenia data, duces eius interrogandos misit ad Cæsarem. At illi cum ignouisset cæteris, nonnullos regis cognatos (erant enim quidam inter eos Herodis propinqui) supplicio subiugari præcepit, quod omnino contra regem suum arma accepissent. Varus autẽ hoc modo rebus apud Hierosolymam compositis, eadémque cohorte, quæ dudum in præsidio ciuitatis fuerat, ibi relicta, Antiochiam rediit.

De Toparcho Iudæorum instituto. CAPVT IIII.

Romæ autẽ Archelao alia rursus cũ Iudæis causa cõflata est: qui ante seditionem permissu Vari, legati exierant, ius genti suæ liberum petituri. Erant autem numero quinquaginta, qui uenerant: astantibus unà cum populo qui Romæ degerent, octo milibus Iudæorum. Itaque conuocato à Cæsare optimatum Romanorum, amicorum concilio, in Palatini Apollinis templum, quod priuatum ipsius erat ædificium, admirandis opibus exornatum, multitudo quidem Iudæorum constitit cum legatis, contraq; Archelaus cum amicis. Cognatorum autem Ant. li. 7. cap. 17.

amici ab utraque parte ſecreti aderant. Nam & cum Archelao ſtare propter odium, atque inuidiam recuſabāt, & dum accuſatoribus conſpici pudore Cæſaris prohibebantur. Inter quos erat etiam Philippus Archelai frater, beneuolo animo, duabus ex cauſis præmiſſus à Varo, ut & Archelao ſubueniret & ſi regnum Herodis nepotibus eius diſtribui placuiſſet, partem aliquam mereretur. Iuſsit autem accuſatores exponere, quænam contra leges feciſſet Herodes: primum nō ſe regem, ſed omnium qui uſquam fuiſſent, tyrannorū crudeliſsimum toleraſſe dicebant. Deinde multis ab eo trucidatis, ea pertuliſſe ſuperſtites queſti ſunt, ut beatiores mortui putarentur. Non enim tormenti ſolum eū laceraſſe corpora ſubiectorum, ſed etiā gentis ſuæ ciuitatibus deformatis, exteras ornauiſſe populisq; alienis Iudææ ſanguinem condonaſſe. Pro antiqua uero felicitate ac patrijs legibus, nationem ſuam tāta egeſtate ſimul ab eo, atq; iniquitate repletā, prorſus ut plures ex Herode clades paucis annis ſuſtinuerint, quàm omni æuo maiores ſui, poſtquā ex Babylone diſceſſere, perpeſsi ſunt, Xerxe tunc regnāte, ad diſcordias concitati. Verum ſe tamē ad hanc mediocritatem, & aduerſæ fortunæ conſuetudinem proceſsiſſe, ut etiam ſucceſsionem uoluntariā acerbiſsimæ feritatis ſubirent: qui & Archelaum tanti tyranni filium, patre mortuo regem appellaſſent: nihil morati, & unà cum eo luxiſſent mortem Herodis, ac pro eius ſucceſsore uota celebraſſent: Illum autem quaſi metueret, ne non certus eius filius uideretur, ex cæde trium milium ciuiū regni ſumpſiſſe primordia: & quia principatum meruerit, tot immolaſſe deo hominum uictimas, tot feſto die templum cadaueribus impleuiſſe: Recte igitur eos, qui de tantis malis ſupereſſent, aliquando reſpexiſſe calamitates ſuas, & belli lege cu-

ge cupere uulneribus excipiendis ora præbere, atque ab Romanis precari, ut Iudææ reliquias misericordia dignas existimarent: nêue quod ex ea natione restaret, his obijcerent, à quibus crudelissime lacerabatur: sed patriam suã cõiugi Syriæ finibus, ac per iudices Romanos administrari decernerent: Hoc enim modo probatum iri Iudæos, qui nunc ueluti turbulenti, ac belli cupidi reprehenduntur, moderatis rectoribus obedire. Iudæorum quidem accusatio eiusmodi petitione conclusa est. Cum autem surrexisset cõtrà Nicolaus, primum criminibus quæ in reges erãt proposita, dissolutis, nationem cœpit arguere: quia neque gubernari facilis esset, naturáque regibus uix parêret. Vnà etiam propinquos Archelai, qui se ad accusatores contulerant, insimulabat. Sed tum quidẽ partibus Cæsar auditis, conuentum diremit. Paucis autem diebus post mediam regni partem sub toparchiæ nomine dedit Archelao: etiam regem, si se dignũ præbuisset, facturum esse pollicitus. Reliquam uero dimidiam, in duas tetrarchias diuisit: duobúsque alijs Herodis filijs attribuit: unam Philippo, alteram illi qui cũ Archelao de regno certauerat. Huius parti cesserat trans flumen regio, & Galilæa: quarum ducenta talenta reditus erant. Bathanea uero & Trachon, & Auranitis, & quedam partes domus Zenonis, circa Iamniam uicum, Philippo destinatæ sunt: quæ talentorum centum reditus ministrabãt. Archelai uero toparchia Idumæã, omnẽq; Iudæam, & Samariam habebat: quarta tributorum parte leuata, pro munere quia non rebellasset cum cæteris. Ac ciuitates quibus imperaret, ei traditæ sunt. Stratonis pyrgus, & Sebaste, & Ioppe, & Hierosolyma. Cæteras autem, Gazam & Gadaram, & Hippon, regno auulsas, Syriæ Cæsar adiecit. Erant autem reditus Archelai, qua=

dringenta talenta. Quin & Salomen præter illa, quæ testamento regis ei relicta erant, Iamniæ dominam, & Azoti, & Phaselidis, idem Cæsar constituit: regiámq; apud Ascalonem largitus est: ex quibus omnibus talentorum sexaginta reditus colligebãtur. Donum uero eius toparchiæ subiugauit Archelai. Cum autem cæteris quoq; Herodis propinquis testamẽto relicta soluisset, duas eius filias uirgines extrinsecus quingentis milibus pecuniæ donauit: eásq; nuptum Pheroræ filijs collocauit. Diuiso autem Herodis patrimonio, etiam sibi relictas ab eo facultates ad mille talenta eis distribuit: exceptis suo nomine quibusdam rebus uilißimis propter honorem defuncti.

De subditicio falsoq; Alexandro eoq; deprehenso.
CAPVT V.

Ant. li. 17. ca. 18. *INterea quidam Iuuenis natione Iudæus, apud aliquem libertinum Romanorum, in Sidoniorum oppido educatus, illum se formæ similitudine, quem Herodes necauerat, Alexandrum esse mentitus, fallendi spe Romam uenit. Huius autem facinoris habebat socium quẽdam gentilem suũ, omnes regni actus optime scientem: à quo instructus, affirmabat eorum se misericordia, qui sui atque Aristobuli occidendi causa mißi fuerãt, similibus corporibus subditis, morti esse subreptos. Denique his multos iam Iudæos fefellerat, in Creta degẽtes: ac liberaliter illic acceptus, Melũq; inde transmissus, ibiq; ampliore quæstu cumulatus, etiam hospites suos magna uerisimilitudine Romam secum nauigare pellexerat. Erat postremo delatus in Dicæarchiam: multisq; muneribus ab Iudæis eius loci donatus, quasi rex à paternis amicis deducebatur. Ad hoc enim fidei processerat formæ similitudo, ut qui Alexandrum illum uiderant, planéque nouerant, hunc eum esse iurarent. Igitur omnes*

etiam

etiam Romæ Iudæi, uisendi eius studio circunfusi properabant: & infinita multitudo per uicorum angustias, quocūque ferebatur, conueniebat. Tanta nanque dementia multos cœperat, ut illum sella portarent, ac regale obsequium proprijs ei sumptibus exhiberent. Sed Cæsar Alexandri uultum optime sciens (accusatus enim apud eum fuerat ab Herode) & si priusquam uideret hominem, fallaciam similitudinis aduerterat, hilariori tamen animi spe nonnihil indulgendum putauit: & Ladum quendam, qui Alexandrum bene cognosceret, misit, ut ad se adulescentem deduceret. Qui illo conspecto, statim personæ differentiam coniectura deprehendit. Maxime autem, ubi corporis eius duritiam, & seruilem formam considerauit, intellexit omne commentum. Satis autem commotus est dictorum eius audacia: de Aristobulo percontantibus, saluum quidem illum esse commemorabat: consulto uero non adesse, quia apud Cyprum degeret cauendo insidias: minus enim se circumueniri posse disiunctos. Itaque Ladus quidem ab alijs eis separato uitam dixit à Cæsare præmium fore, si tantæ fraudis prodidisset autorem. Id autem se facturum ille pollicitus, ad Cæsarem sequitur: & Iudæum indicat, qui formæ suæ similitudine abusus esset ad quæstum. Tanta enim dona ex ciuitatibus eum singulis abstulisse docuit, quanta uiuus Alexander non accepisset. Risit his Cæsar: & falsum quidem Alexandrum, propter habitudinem corporis, remigum numero inseruit, suasorem uero eius interfici iussit. Melius autem sumptuū detrimentum, pro amentiæ pretio satis esse indicauit.

Proditur dolus.

De Archelai exilio. CAPVT VI. *Ant. li. 17. ca. 19.*

Toparchia uero suscepta, memor discordiæ superioris Archelaus, non solum Iudæis, sed etiam Samariensibus

 bus

bus crudeliter abusus est. Nonoq; principatus sui anno legatis contra se ab utrisque ad Cæsarẽ missis, ipse quidem in exilium pellitur Viennam, Galliæ ciuitatem: patrimonium uero eius, thesauris Cæsaris adiudicatur: Quem quidem, priusquam euocaretur ad Cæsarem huiuscemodi somnium uidisse commemorant: Nouem aristas plenas & maximas à bobus comedi somniauerat: accitos deinde uates, Chaldæorumq; nonnullos, quidnam illo putarent indicari somnio, cõsuluerat. Alijs autem aliter interpretantibus, Simon quidam Essæus genere, dixerat Aristas annos arbitrari, bouesq; rerum mutationes: eo quod agros arando uerterent ac mutarent. Ideoque regnaturum quidem illũ esse tot annos: quot significasset numerus aristarum: uarias autem rerum mutationes expertum, esse moriturum. Hisque auditis, Archelaus quinq; diebus post, ad causam dicendã est euocatus. Dignum autem memoria, duxi etiam coniugis eius Glaphiræ somnium, Archelai filiæ Cappadocum regis, referre: Quam cum Alexander prius habuisset uxorem, frater huius de quo loquimur, Herodis filius regis, à quo ille interfectus est, sicut iam designauimus, post illius mortẽ Iubæ regi Libyæ nuptam, eoq; defuncto domum reuersam, domiq; apud patrẽ in uiduitate degentem. Toparches Archelaus ubi conspexit, ad hoc amoris accẽsus est, ut eam statim repudiata coniuge sua Mariamne, sibi copularet. Hæc igitur breui tempore, postquam in Iudæã redijt, uidere uisa est instantem sibi Alexandrum dicere: Satis fuerat tibi Libycum matrimonium: sed tu illo non cõtenta, rursus ad meos penates reuerteris auidißima uiri tertij, & qđ grauius est, mei fratris iuncta matrimonio. Equidẽ non dissimulabo cõtumeliam, teq; licet inuitam recuperabo. Atq; hoc exposito somnio, uix biduũ superuixit.

Interpretatio somnij.

De Simo=

Igitur Archelai finibus in prouinciam circumscriptis, procurator equitum apud Romanos Copinius missus est, ea sibi à Cæsare potestate mandata. Hoc disceptante, Galilæus quidam, Simon nomine, defectionis arguebatur: quia indigenas increparet, si tributum Romanis pendere paterentur, dominósque post deum ferre mortales. Erat autem propriæ sectæ sophista, nulla in re similis alijs. Etenim tria sunt apud Iudæos genera philosophiæ. Horum unum Pharisæi profitentur, alterum Sadducæi, tertium uero, quod etiam probabilius habetur, Essæi colunt, gente quidem Iudæi, uerum inter se mutuo amore coniunctißimi: & qui præter cæteros uoluptates quidem quasi maleficia uitarent: continentiam uero seruare, neque cupiditati succumbere, uirtutem maximam ducerent. Itaque nuptias quidem fastidiunt, alienos uero filios, dum adhuc molles sunt, eruditioni traditos, pro cognatis habentes, suis moribus diligenter instituunt. Non quia coniugia uel humani generis successionem censeant perimendam: sed quia cauendam putent intemperantiam fœminarum, nullam earum uni uiro fidem seruare credentes. Quin & diuitiarum contemptores sunt, rerumque apud eos communicatio admirationi habetur, neque inuenias alteri alterum opulentia præstare: legémque sibi dixerunt, ut qui disciplinam suam sectari uellent, bona contubernio publicarent. Ita enim fore, ne uel paupertatis humilitas, uel diuitiarum dignitas appareret: sed permixtis facultatibus, uelut inter fratres, unum esset omnium patrimonium. Probro autem ducunt oleum, & si quis uel inuitus unctus fuerit, munditijs corpus abstergere: quoniam squalorē decorem putant, dummodo semper in ueste sint cādida. Designatos

Antiq. lib. 18. ca. 1. 2.

Essæorū dogmata.

gnatos autem communium rerum procuratores habẽt, & ad usus omnium singulos indiuisos. Non est autem illis una ciuitas certa, sed in singulas multi domicilia trãsferunt: & aliunde aduenientibus sectæ suæ professoribus, quicquid habeant promptum exhibent quasi proprium. Denique tanquam consuetißimi ad eos ingrediũtur, quos nunquam ante uiderunt. Hinc est, quia cum peregrinantur, propter latrocinia tantum armantur: neque præterea quicquam ferunt. In singulis autem ciuitatibus, ex eodem collegio specialis curator hospitum constituitur: qui eorum uestimenta cæteraq́; usui necessaria tueatur. Amictus autem cultusq́; corporis, omnibus pueris, in metu & sub cura magistri agẽtibus par est. Nec uero uestitũ siue calceos mutant, nisi aut omnino concißis prioribus, aut longi temporis usu consumptis. Nihil autem inter se mercãtur aut uẽdunt: sed egenti quisque quod habet præbens, refert ab eo quod ipse nõ habet: quãuis etiam sine permutatione cunctis libera sit facultas, à quibus libuerit accipiendi qđ opus sit. Præcipue circa deũ religiosi sunt. Nanque ante solis ortum nihil prophani loquuntur, sed ei patria quædã uota celebrant, quasi ut oriatur precantes. Deinde ad quas nouerunt singuli artes, à curatoribus dimittuntur. Cumq́; ad horam quintam studiose fuerint operati, rursus in unũ congregantur: linteisq́; præcincti uelaminibus, ita corpus aquis frigidis abluunt. Atq́; hac lustratione facta in eadem secreta coẽunt, quo neminẽ alterius sectæ hominem aspirare concessum est: ipsiq́; purificati, uelut in sanctum quoddam templum in cœnaculum ueniunt: quibus ibi cum silentio residentibus, pistor quidem panes ordine, unum autem uasculum ex uno pulmẽto singulis cocus apponit. Deinde uoce cibum sacerdos anteuenit: neque gustare quenquam fas est, nisi prius deo celebretur

lebretur oratio. Post finem quoque prandij uota repetunt. Nam & cum incipiunt & cum desinunt, quasi datorem uictus, deum laudibus canunt. Tunc ueluti sacris illis depositis uestimentis usque post meridiem, ad opera se conferunt. Similiterque inde reuersi cœnant, consedentes etiam hospitibus, si quos fortasse interuenisse repererint. Neque uero clamor unquam tectum illud, neque tumultus inquietat: cum etiam loquendi ordine alijs alij cedant: eorumq; silentium, extra tectum constitutis, arcanũ quoddam uideatur horribile. Cuius quidem rei perpetua sobrietas causa est, quódque apud eos edendi aut potandi modus saturitate diffinitur. Sed quamuis aliquarum rerum nihil sine præcepto faciunt curatoris, tamen in his duobus, hoc est in iuuando & miserendo, sui iuris sunt. Nam & subuenire dignis, cum opus est suo arbitrio cuiq; licet, atque indigentibus alimenta porrigere. Sanè cognatis dare aliquid sine curatoribus, interdictum. Iidem iracundiæ moderatores iusti sunt, indignationem cohibent, fidem tuentur, paci obsecundant: & omne quod dixerint, iureiurando fortius habent. Ipsum autem iusiurandum quasi periurio deterius uitant. Iam enim mẽdacio condemnatum arbitrantur, cui sine deo non creditur. Summum autem studium ueterum scriptis adhibent: ea maxime inde, quæ animæ & corpori expediãt, eligentes. Hinc illis morborum remedia, stirpes medicæ quamq; uim propriam singuli lapides habeant, à rimantibus conquiruntur. Sectæ uero suæ studiosis non statim cum eius una collectio: sed per annum integrum extrinsecus commoranti cuiq; eundem uictus ordinem tribuunt: dolabram quoque, & quod predictum est perizoma, & albam uestem tradentes. Cum uero processu temporis experimentum continentiæ dederit,

accedit

accedit etiam ad communem cibum: & purioribus, ob castificationem scilicet, aquis participat: neque tamen in conuictum assumitur. Post ostensionem quippe cõtinentiæ, duobus annis alijs mores eius probantur. Cumque dignus apparuerit, tunc demum in consortium assumitur. Prius uero quàm incipiat communem habere cibum, magnis exe crationibus adiurat se primum quidem colere deum, deinceps quoq; erga homines seruare iustitiã, & neq; propria sponte nocere cuiquam, neque ex præcepto obesse: quinimmo iniquos omnes odisse, & collaborare semper iustitiæ sectatoribus, fidem omnibus seruare, maxime uero principibus. Neque enim absq; uoluntate dei, quenquam posse ad principatus potẽtiam accedere. Si uero ipse cæteris præsit, nunquam abuti, nunquam se abusurum uiribus potestatis ad contumelam subiectorum, sed neq; ueste aut ambitioso aliquo ornatu reliquis eminere, ueritatem semper diligere, & habere propositum conuincere mentientes. Manus uero à furto, & animam puram seruare ab iniustis compendijs: & neq; aliquid de mysterijs cõsecrarios celare. Neq; profanis eorum quippiam publicare, etiam si intentata quispiam morte compellat. Super hæc autem addunt, nihil se de dogmatibus aliud quã ipsi susceperint, tradere. Fugere autem latrocinia, & conseruatum iri similiter dogmatus sui libros: angelorum nomina his quidem execrationibus explorant, & quasi præmuniunt accedentes. Deprehensos uero in peccatis, à sua congregatione depellunt: & qui taliter fuerit condemnatus, miserabili plerunq; morte cõsumitur: Illis quidem sacramentis ac ritibus obligatus, neque capere ab alijs oblatũ cibum potest. Herbas uero pecudum more decerpens, & fame exesus per mẽbra corrumpitur. Ob quod etiam plurimos plerunque miserati, & extremum spi

ritum

*ritum agentes, receperūt: sufficienter pro peccatis eorum, quæ usque ad mortem adduxerant, pœnas luisse censentes. In iudicijs uero sunt diligentißimi atque iustißimi. Disceptant autem non minus quàm centum in unum coacti: quod autem ab his decretum fuerit, immobile manet. Veneratio quoque apud eos post deum magna legiferi est: ita ut si quis eum blasphemauerit, morte damnetur. Senibus uero obedire & plurimum, quorumque decreto reprobabile arbitrantur officium. Cum simul denique sederint decem, nullus unus nouem loquitur inuitis. Expuere quoque in medium eorum, uel in dexteram sui partem, quisque deuitat. Sabbatis quoque operationem aliquam contigisse, omnibus Iudæis diligentius cauent: neque cibum sibi solum pridie præparant, ne uidelicet illo die ignem accendant: sed neque uas aliquod transponere præsumunt, imò nec aluum purgant. Alijs autē diebus fodientes foucam uno (uerbi gratia) pede altam, *ekai illi cum illa dolabra, quā tradi nuper accedentibus diximus, demissa ueste sese diligentißime contegentes, ne scilicet splendori diuino iniuriam faciant, in eadem fouea ab onere uentris leuantur, ac deinceps terram quam effoderant, reducunt: idq; ipsum faciunt in locis secretißimis: Et nempe cum naturalis sit ista purgatio, nihilominus tamen solenne habent, ut quasi ab immunditia diluantur: Decernuntur autem inter se, secundum susceptæ abstinentiæ tempora, in ordines quatuor: tantumq; hi qui iuniores sunt, inferiores præcedentibus æstimātur, ut si aliquos eorum contigerint, quasi à contrectatu alienigenæ diluantur. Viuūt autē quam longißime, ita ut plurimi eorum usq; ad centenariam proferantur ætatem, propter simplicitatem scilicet uictus: quod eis nimirū accedere puto propter institutionem bene in omnibus ordinatam. Sunt autem*

etiam

etiam aduersorum cruciatus, siquidem uincunt firmitate cõsilij. Mortem uero, si cum decore obeunda sit, iudicant etiã immortalitate meliorem. Prodidit autem eorum in omnibus negotijs animos, bellum quod gestum est cum Romanis. Tunc siquidem per artuum confractiones & ignes, ac per tormenta omnigena transeuntes, ut uidelicet uel in legislatoris aliquid loquerentur iniuriam, uel ciborum quippiam quod non solent, ederent, ad neutrum horum potuerunt cõpelli: sed neque deprecari suos tortores, aut inter ipsa flere supplicia: in medijs quinimo cruciatibus subridentes, & eis qui tormenta admouerant, illudentes, constantes animos cum quadam hilaritate reddebant, scilicet quasi qui eos essent denuo recepturi. Opinio quippe apud illos firmata consistit, corruptibilia quidem esse corpora, materiámque eorum non esse perpetuam: animas autem immortales semper manere, & de æthere subtilißimo cõmeantes, quasi carceribus ita corporibus implicari, uelut quas illecebra naturalis attraxerit. Cum uero fuerint à carnalibus releuatæ uinculis, quasi de seruitute longißima liberatas, ita ilico lætari eas, sublimesq́; ferri. Et quidem bonis concinentes in hoc Græcorum sententijs, pronunciant ultra Oceanum degere, ubi eis sit reposita perfruitio: Illic quippe esse regionem, quæ neque imbribus, neq; niuibus, neq; æstibus, aggrauetur: sed quam Oceano oriens Zephyrus, & leniter aspirans amœnet. Malis autem animabus procellosa loca & hyberna delegant, plena gemitibus, exercendarum sine fine pœnarum. Videntur autem mihi secundum hanc ipsam intelligentiam Græci quoque fortibus suis, quos Heroas & semideos uocauerunt, beatorum insulas sequestrasse: improborũ autem animabus locum apud inferos impiorum: in quo etiã cruciari quosdã cõmentati sunt, Sisyphos uidelicet,

uidelicet, & Tantalos, & Ixiones, & Tityos: principio quidem immortales esse animantes existimantes, ob adhortationem utique uirtutis dehortationemq́; nequitiæ: bonos quippe fieri in huius uitæ conuersatione meliores, per spem bonorum: etiam post lucem redhibendorum: improborum autem impetum retardari æstimantium: quoniã & si in huius uitæ spatio latuerint, post obitum tamen sint immortalia tormenta passuri. Hæc sunt ergo, quæ Essæi de diuinitate animæ philosophantur. Planè illecebram ineuitabilẽ eis, qui semel de eorum sapientia gustauerint, reponentes. Sunt autem in eis, qui etiam futura nosse promittant, sacris uidelicet libris, & uarijs sanctificationibus, prophetarumq́; dictis à primis ætatibus adhærentes: raro autem accidit, ut prædictiones eorum frustratio cõsequatur. Est autem aliud etiam Essenorum collegiũ, cibos quidẽ & mores legumq́; similia cũ prioribus habens: distat uero opinione coniugij. Maximam siquidem uitæ hominum partem, succeßionẽ scilicet, amputare eos, qui abstineant nuptijs arbitrãtur: quippe si in eandem omnes uelint ire sententiam, defecturũ confestim genus humanum fore. Nihilominus autem cum tanta ipsi moderatione cõueniunt, ut per trienniũ explorent ualetudinem fœminarum. Et si constanti purgatione apparuerint idoneæ partui, ita eas in matrimonia asciscũt. Nemo tamen eorum cum prægnante concumbit: ut ostendant, quia non uoluptatis nuptias, sed causa inierint liberorum. Lauantibus autem fœminis, ita ut uiris perizomatum inest amictus: Tales sunt mores huius collectionis. Duo autem priorum quasi ordines sunt: Ex quibus Pharisæi dicuntur, qui certiorem legalium rituum notitiam profitentur: & hi primum dogma habent, ut εἱμαρμένῃ & deo uniuersa deputent: & quidem uel agere quæ iusta sunt, uel negligere,

Qui sint Pharisæi

gligere, secundum maiorem partem esse in hominibus profitentur: adiuuare tamen in singulis εἱμαρμένην. Animam autem quidem omnem incorruptam esse, transire autem in alia corpora solas bonorum, improborum autem interminabili supplicio cruciari. Sadducæi porrò, id est, secunda collectio, εἱμαρμένην omnifariam negant: & deum extra omnem mali patrationem inspectionemq; constituũt. Aiunt autem electioni hominum uel bonum uel malum esse propositum: & secundum uoluntatem propriam, alterutrũ unumquẽq; coniũgi. Animarum autem generaliter uel supplicia denegant uel honores. Et Pharisæi quidem sociabiles, & qui studeant se mutua dilectione complecti: Sadducæi uero & inter se feris moribus discrepantes, & cõuersatio eorũ circa exteros ĩhumana. Hæc sunt quæ de Iudæorũ philosophis dicenda repperi: Nunc ad inceptum reuertor.

Qui sint Sadducæi.

De Pilati regimine. CAPVT VIII.

Ant. li. 18. ca. 5. ARchelai regno in ordine prouinciæ iam decedente, reliqui, id est, Philippus & Herodes qui cognominabatur Antipas, tetrarchias suas regebãt. Salome enim moriens, Iuliæ Augusti cõiugi, regionem quam rexerat, & Iamniam, & in Phaselide Palmeta testamento reliquit. Delato autẽ ad Tiberium* Liuiæ filiũ Romano imperio post mortẽ scilicet Augusti, q̃ præfuit rebus annis septẽ & quinquaginta, mensibus sex, diebus duobus, manẽtes in tetrarchijs suis Herodes scilicet ac Philippus: hic quidẽ iuxta fontes ipsos, de quibus iordanis flumen exoritur, in Panneade condidit ciuitatem, quam Cæsaream uocitauit: aliamq; in inferiore Gaulonite, quam Iuliadem nominauit. Herodes uero in Galilæa Tiberiadem, in Beroëa autem cognomine Iuliæ. Missus autem à Tiberio in Iudæam Pilatus: qui cum curandam accepisset regionem, nocte intẽ-

Al's Iuliæ

Ant. li. 18. ca. 5.

pesta

pesta opertas in Hierosolymam intulit imagines Cæsaris, quæ res post triduum grandem inter Iudæos suscitauit tumultum: nam qui aderant stupore permoti sunt: quasi iam profanatas leges suas uiderent. Nullum enim fas esse dicūt collocari in urbe simulacrum. Ad querelam autem eorum qui in ciuitate erant, subito etiam de agris multitudo confluxit. Euntes autem ilico Cæsaream ad Pilatum, intentissime deprecabantur, ut ab Hierosolymis auferrentur imagines, & eis iura patria seruarentur. Pilato autem supplicantibus abnuente, circa domum eius proni corruerant: & immobiles quinq; diebus continuis noctibúsque mansere. Post autem Pilatus tribunal ascendens, studio magno conuocat multitudinem Iudæorum, quasi qui eis uellet dare responsum, cum subito milites accepto signo (sic enim iam fuerat præparatum) armati circumsteterunt Iudæos: circundatáque triplici acie, Iudæi quidem stuporis erant pleni, uidentes insperatam rerum faciem. Tunc Pilatus denuncians trucidaturum se omnes, nisi imagines Cæsaris susciperent, annuit militibus ut educerent gladios. Iudæi autem quasi ex uno consilio omnes subito corruerunt, & ceruices nudatas excipiendis ictibus pararunt, uociferantes uniuersos se interfici magis uelle quàm legem profanari. Tunc Pilatus circa religionem studium populi demiratus, confestim de Hierosolymis statuas iussit auferri. Deinde uero conturbationem alteram commouebat: Est apud eos sacer thesaurus, quem Corban dicunt, hunc ad inductionem aquarum fecit expendere: erat autem inducenda aqua ab stadijs trecentis, ob hoc itaque uulgi oriebantur querelæ: ita ut etiam Pilati qui Hierosolymam uenerat, cum clamore circundarent tribunal. Ille autem præuiderat tumultum eorum: siquidem populo permiscuit

 armatos

armatos milites, qui tunc essent priuatorum uestibus induti. Præcepitq; ut gladijs quidem non uterentur, fustibus autem acclamantes ferirent. Sicq; compositis rebus, dat ex tribunali signum, confestimq; cædebantur Iudæi: quorum multi quidem perierunt plagis, multi uero se inuicem trucidantes, in fuga misera contritione perierunt. Tunc ad calamitatem interfectorum stupens multitudo conticuit: atq; ob hoc accusator Herodis tetrarchæ Agrippa, qui fuit filius Aristobuli, quem pater Herodes interfecit, ad Tiberium uenit. Illo autem nõ suscipiente accusationẽ, residẽs Romæ ad aliquorum quidẽ potentium notitias ambiebat. Maximis autem colebat officijs Germanici filium Caium, cum adhuc esset priuatus. Et quodam die inter copiosum epularum apparatum, quibus cum demerebatur, ad ultimum extensis manibus, aperte deum cœpit precari, celeriter illum mortuo Tiberio dominũ cunctorũ uidere. Hoc cum quidã de familiaribus eius Tiberio nunciasset, statim concludi iussit Agrippam: qui & sub grandi ærumna, usq; ad mortem Tiberij, in carcere per menses sex tenebatur.

De.C. Caligula. Sed defuncto eo, post regnum annorum duorũ, & uiginti trium dierum, succedẽs in imperium C. Cæsar, absoluit Agrippam uinculis, & tetrarchiã Philippi (iam enim iste decesserat) ei tradidit, regemq; appellauit. Cum uenisset

An. lib. 18. ca. 14. autẽ in regnum Agrippa, Herodis tetrarchæ cupiditates per inuidiam suscitauit. Iritabat autẽ eum maxime in spem regni Herodias uxor, exprobrans ei socordiam, & dicẽs, quia per id quod noluerat ad Cæsarem nauigare, careret potestate maiore: Nam cum Agrippam ex priuato regem fecisset, quomodo dubitaret illũ ex tetrarcha eodẽ honore donare? His adductus Herodes, uenit ad Caium, à quo ob auaritiam uehementer increpatus, ad Hispaniam fugit:

ſecutus eum quippe fuerat accuſator Agrippa, cui etiam tetrarchiam illius. C. Cæſar adiecit. Atque ita Herodes *quidem in* Hiſpaniam *peregrinante ſecum etiam uxore, deceßit.*

De ſuperbia Caij & Petronio præſide. CAPVT IX.

C*Aius uero Cæſar, intantum cõtumelioſe abuſus eſt fortuna, ut etiam & deum ſe putaret, & uellet uocari.* Patriam *quoq; ſuam multorum nobilium cæde truncauit.* Extendit *autem impietatem ſuam etiam in Iudæam:* Petronium *denique cum exercitu* Hieroſolymas *direxit, præcipiens ut in templo ſtatuas eius locaret: quas niſi ſuſciperent Iudæi, cõtradicẽtes quidem ex his interficeret, reliquam uero multitudinem captiuaret.* Permouebat *autem hoc profecto deum.* Et Petronius *quidẽ, cum tribus cohortibus, multisq; de Syria auxiliatoribus properabat in Iudæam de* Antiochia. *Iudæorum uero quidã non credebant famæ prælium nuncianti. Qui uero credebant, nihil de reſiſtendo poterant cõminiſci. Celeriter autẽ in omnes peruadit metus, nã iam* Ptolemaidem *peruenerat exercitus.* E*ſt autem hæc ciuitas* Galilææ *littore in magno compoſita: circundatur autem montibus ab orientali plaga per ſexaginta ſtadia diſſeparatis, ſed ad* Galilæam *pertinentibus: à meridiano autem* Carmelo, *qui abeſt ſtadijs centumuiginti: à ſeptentrionali quoque monte qui eſt altißimus, quem uocant etiam incolæ ſcalam* Tyriorum*: & hic autem diſtat ſtadijs centum.* Ab *ea autem urbe, quaſi ab duobus ſtadijs, præterlabitur fluuiolus, quem uocant* Belæum. *exiguus prorſus: cui propè eſt ſepulchrum* Memnonis, *habens iuxta ſe centum ferè cubitorum ſpatium continentem, ſed admiratione dignißimum:* E*ſt enim ſpecies uallis rotũdæ, uitream emittens arenam: quam cum exhauſerint*

An. lib. 18. ca. 15.

Situs Ptolemaidos.

Sepulchrũ Memnonis.

multæ naues, pariter accedentes, locus hisdē rursus impletur. Veuti siquidem quasi dedita opera, conuehunt illic de circumstantibus supercilijs arenam istā, utiq; communem. Locus autē metalli, statim metalla in uitrum quæ susceperat, mutat. Mirabilius quoq; mihi illud uidetur, quoniā iā couersæ arenæ in uitrum, quæcunq; pars super margines loci ipsius fuerit iacta, in cōmunem arenam denuo conuertitur. Igitur loci quidē illius natura talis est. Iudæi autē cū mulieribus & filijs collecti in campum, in quo est sita Ptolemais, Petronio supplicabant, principio ob patrias leges, deinceps uero etiam pro suo statu: Ille autem ob multitudinem precantium & precum inflexus, exercitum quidē & statuas in Ptolemaide reliquit: procedens autem in Galilæam, & conuocans in Tiberiadem tam populum Iudæorum quàm omnes eorum nobiles, & uim Romani exercitus cœpit exponere, & minas Cæsaris. His addens, quoniā & cōtumeliosa esset supplicatio Iudæorum: cū omnes siquidē gentes quæ parerent imperio Romano, in suis urbibus inter reliquos deos, imagines quoque Cæsaris locauissent, soli Iudæi istud abnuerent. Hoc siquidem quasi ab imperio deficere esset, etiam cum iniuria præsidentis. Illis uero contra hæc legem morēsque patrios allegantibus, & quia ne dei quidem simulacrum, nedum hominis: nec solum in templo, sed neque in profano aliquo totius religionis loco fas sibi esset locare, arripiens dictū Petronius respondit: Sed & mihi domini mei lex seruanda est. Si eam quippe transgrediar, uobisq; parcam, iuste animaduersionem subibo. Impugnauit sanè uos, non Petronius, sed ille à quo sum directus: siquidē ita & ego uos cogā implere quæ iussa sunt. Ad hæc tota multitudo unanimiter succlamauit, ante legis temerationem omnem se libēter subire perniciē.

Sedato

Sedato autem eorum clamore, Petronius ait: Pugnare ergo, inquit, aduersus Cæsarem estis parati? Responderunt Iudæi, pro Cæsare quidem & populo Romano se per dies singulos offerre sacrificia: si autē in templo imagines æstimet collocandas, debere eum totam Iudæorum gentē primitus immolare: præbere se quippe iugulos cum mulieribus & paruulis ei, qui interficere uoluisset. Ad hæc admiratio Petronium miseratióque peruasit, intuentem & insuperabilem religionem uirorum, & tantū uulgus ad mortem constanter paratum. Et tunc quidem infectis omnibus recesserunt. Postridie autem ac deinceps summates eorum priuatim uiritimq; compellans, populum quoque publice alloquens, tunc quasi consulens admonebat. Interdum etiā minabatur, extollens & uirtutem Romanam & indignationem Cæsaris: inter hæc etiam suam necessitatem, cui essent exequenda præcepta. Sed illis ad nulla horum experimenta cedentibus, cum uideret etiam sementem regionis intercipi, (ipsum quidem anni tempus erat, & quinquaginta penè continuis diebus multitudo in urbe otiosa morabatur: ad ultimum conuocatis omnibus, ait, se etiam periculosam rem uelle aggredi: Aut enim deo cooperante placabo Cæsarem, ac uobiscum saluabor libenter: aut illum in ultionem iritabo: pro tanta magnitudine impendo animam meam. Atq; ita dimissis turbis, multa pro eo uota facientibus, Antiochiam ab Ptolemaide reuocauit exercitum: atq; illinc confestim misit ad Cæsarē, referens & quo apparatu in Iudæā irruisset, & quod tota gens supplicasset: quibus si abnuēdum putaret, nosset cum uiris etiā prouinciam esse perdendam. Seruare siquidem ipsos legem patriam, & nouis præceptis uehemēter obsistere. His epistolis respōdit Caius immodice, cōminans Petronio mortem,

quoniã iußionũ ſuarũ ſegnis executor fuiſſet. Sed ſcriptorum taliũ uectores per tres cõtinuos menſes cõtigit aduerſa tempeſtate retineri. Alij autem exitium C. Cæſaris nunciantes, proſpere nauigauerunt: deniq; ante ſeptẽ & uiginti dies epiſtolas Petronius accepit, finem Cæſaris indicãtes, quàm illi pueniret, qui cõminãtia ſcripta portarent.

De imperio Claudij & regno Agrippæ ac morte,
CAPVT X.

An.lib. 19. ca. 3. *Caio igitur per dolum interempto, qui regnauerat annis tribus, menſibus ſex, rapitur in regnum ab eo exercitu, qui Romæ erat, Claudius. Senatus autẽ, referentibus conſulibus Ignatio Saturnino & Pomponio Secundo, mãdat tribus legionibus ut eſſent præſidio ciuitati, & ipſe frequens in capitolium deuenit. Quia propter immanitatẽ Caij, bellum agi cũ Claudio decernebat, uolens imperium ad optimates reducere: ut ſicut olim fuerat, ad regendũ dignißimi eligerẽtur. Accidit autẽ ut Agrippa*

An.lib. 19. ca. 4. *adueniret: quẽ cum & ſenatus in conciliũ & in caſtra Claudius euocaſſet, ut ſcilicet eo ſtrenuo adiutore uteretur in quibus res poſceret: uidens Agrippa Claudiũ iam eſſe opibus Cæſarẽ, ad eum perrexit: quẽ ille ilico legatum ad ſenatum miſit, indicãtẽ ſuum propoſitũ, quoniã primo quidem inuitus ab exercitu raptus ſit, & iniquũ eſſe, ſi militũ erga ſe ſtudia tam religioſa deſereret, imò tutam aliter ſuã nõ eſſe fortunã: iam enim ad inuidiã ſatis fore, quod in regnũ uocatus ſit. Deinde adminiſtratũ ire paratum eſſe in rempub, non ut aliquis tyrannus, ſed ut præſul benignus: ſufficere ſibi quippe honorem nominis. De ſingulis autem negotijs cõmunem omniũ ſtare ſententiam. Nam & ſi non natura eſſet modeſtus, locuples tamen moderandæ poteſtatis exemplũ Caij morte eſſe propoſitum: Quæ cum detu-*

lisset Agrippa, respondit curia, quasi quæ exercitui & bonis consilijs fideret, nolle se subire uoluntariam seruitutem. Sed accepto patrũ respõso, Claudius rursus misit Agrippam, nuntiantẽ eis, quoniã nõ posset adduci ut eos proderet, quorum cõcessu in imperiũ esset accitus. Inuitum aũt se initurũ esse pugnam aduersus eos, cũ quibus confligere minime uellet: proinde eligendũ esse locũ extra ciuitatem in quo confligerent. Neque enim sanctũ esse, propter illorum peruersitatem, patriam ciuili cæde fœdari. Et Agrippa quidẽ ista senatui nũciauit. Inter hæc unus de illis militibus, qui cũ patribus erant, educẽs gladiũ: Cõmulitones, inquit, quibus perturbati causis parricidia perpetrare cupimus, & concurrere aduersus propinquos nostros Claudium secutos? maxime cum habeamus imperatorem quem in nullo culpare poßimus: & ad quẽ cũ iustis magis allegationibus, quàm cum armis egredi debeamus. Hæc dicens, per mediã egressus est curiã, omnibus se militibus consecutis. Hoc exẽplo optimates deserti, in magno metu esse cœperunt: ac deinceps uidentes sibi aduersationem tutam non esse, iter secuti militum, ad Claudiũ transierunt. Occurrebant autem eis pro muris, nudatos gladios ferentes hi, qui fortunæ regis ambitiosius adulabantur: & penè accidit, ut progreßi quinq; interficerentur, ante scilicet quàm militũ impetum Cæsar agnosceret: nisi præcurrens Agrippa, imminentis ei facinoris periculum nunciasset: dicens quoniã nisi coërcuisset exercitum, iam in sanguinem ciuiũ furentem, cõfestim amissurus esset omnes per quos conspicuum esset imperium, fieretq; solitudinis imperator. Hæc audiens Claudius, continuit militum impetum. Suscepit autẽ in castris aduenientem senatũ, & indulgenti honore complexus egressus cum patribus confestim obtulit deo uicti-

mas, ut mos est pro imperio supplicari. Agrippam quoque protinus muneratur regio regno paterno, omnia adijciens ei, etiã illa quæ Augustus Herodi donauerat, Trachonitidem scilicet & Auranitidẽ. Præter hæc autem aliud quoq; regnũ, quod Lysaniæ uocabatur. Et populo quidẽ dona-
An.lib. *tionẽ hanc per edictũ indicauit. Patribus autẽ præcepit, ut*
19. ca. *incisam æreis tabulis in Capitolio collocarent. Donat autẽ*
5. *ei etiam fratrẽ suum Herodem qui generis eiusdẽ erat, Beronice iunctus reginæ Chalcidis. Opinione autem celerius Agrippæ dati regni census maximus afluebat: qua sanè pecunia, nõ ille in rebus exiguis abutebatur, sed talem murũ Hierosolymis circũdare cœpit, qualem, si potuisset absolui,*
An.lib. *ui, inefficacẽ prorsus obsidionẽ Romanis oppugnantibus*
19. ca. *effecisset. Sed antequã impleret opus, decessit in Cæsarea.*
7. 8 *Regnauit autẽ annis tribus. Ante quoq; cum Tetrarchiã regeret, alijs tribus annis tenuerat potestatẽ. Reliquit filias tres de Cypride natas Beronicen, Mariam atq; Drusillam: filiũ autem ex eadem ipsa coniuge, nomine Agrippam, qui non nimis paruulus erat. Tunc Claudius regnum eius in prouinciam redegit, in cuius procurationem missus est Cestius Festus. Post hunc autẽ Tiberius Alexãder: qui nihil de cõsuetudine patria immutantes, gentẽ in pace tenuerunt. Post hæc uero & Herodes, qui regnabat in Chalcide, decessit, relinquẽs de sorore quidẽ sua Beronice filios duos, Beronicianũ & Hyrcanũ: de priore autẽ Mariamne, Aristobulum: cuius frater mortuus fuerat Aristobulus priuatus, relicta filia Iotapata: hi quidem erant (sicut diximus) liberi Aristobuli, qui fuerat Herodis filius. Alexander autẽ & Aristobulus nati fuerant Herodi de Mariamne, quos ipse parens occidit. Alexandri autem posteri in maiori Armenia regnauerunt.*

De uarijs tumultibus in Iudæa & Samaria. CAPVT XI.

Post obitum autē Herodis, *qui regnauit in* Chalcide, *Claudius* Agrippam *filium* Agrippæ *in auunculi sui regno constituit. Alterius aūt prouinciæ suscepit curā post* Alexandrum *Cumanus, sub quo oriri cœperunt tumultus, & denuo* Iudæos *calamitas comprehendit. Conueniente quippe multitudine ad diē festū azymorum in* Hierosolymam, *stante legione* Romana *super porticum tēpli, armati quippe milites semper custodiebāt festos dies, ne quid conueniētes populi nouare auderēt. Vnus ergo è militibus, reductis turpiter uestimētis, inclinans posteriora sua obuertit ad faciem* Iudæorum: *& ad hunc habitum uocem emittens similem succlamauit. Ob quod factum tota cœpit multitudo conqueri, ita ut circumstarent* Cumanum, *ad suppliciū militem deposcentes. Ex his autē inconsulti iuuenes, & quasi natura apti ad seditiones mouendas, in litem grauißimam prosiliebant: hi continuo quippe saxa rapientes, percutiebant milites. Tunc ueritus* Cumanus, *ne totius in eū uulgi impetus fieret, plures euocauit armatos: qui cū essent porticibus immißi, metus grauis incidit* Iudæis. *Statimq́; in fugam uersi, relicto templo refugere cœperunt. Tanta autem per egressos de constipatione obtritio facta est, ut conculcatione mutua super*triginta milia hominum consumpta sint. Facta est autem uniuersæ genti luctuosa festiuitas, & planctus per domos singulas personabat. Succeßit autem huic calamitati latrocinantium tumultus. Iuxta* Bettoron *quippe, circa ascensum publicum,* Stephanus *quidā seruus* Cæsaris *supellectilem quandam uehebat, quæ ab irruentibus direpta latronibus est.* Cumanus *autem ad inquisitionem mittens eos, qui in proximis uicis essent, uinctos ad se adduci iußit: denuncians, ut inquisitos latrones in uincula*

* Duo milia ī An.

conijcerent: qua occasione, quidam militum in uico aliquo libros sacræ legis offensos discidit atque combußit: Iudæi autem quasi totam religionem inflammatã uiderẽt, undiq; confluxerunt: & uelut machimamento aliquo, ita ui superstitionis attacti, omnes ad unam euocationẽ ad Cumanum Cæsareã concurrunt: precantes ut militem, qui tantam contumeliam deo legiq́; eius intulisset, cum nõ relinqueret impunitum. Ad hæc ille, uidebat enim multitudinem nequaquam quieturã, nisi aliqua esset satisfactione sedata, adiudicatum militem per medium populum ad supplicium iußit adduci: sicq́; Iudæi placatis animis recesserunt. Denuo aũt Galilæorum & Samaritanorum conflictus exoritur. In uico enim, quem*Germanam uocant, qui est in magno Samariæ campo situs, quidam Galilæus de numero Iudæorũ ad festiuitatem ascendens interficitur. Ad quod factum multi ex Galilæa regione cõcurrerũt, ut cum Samaritanis confligerent. Horum autem nobiliores conuenerunt ad Cumanum, rogantes, ut antequam grauis calamitas oriretur, transiret in Galilæam: & in eos, qui autores essent homicidij, uindicaret. Cumanus uero his negotijs quæ habebat in manibus postponens illorum petitiones, sine effectu precatores remisit. Nunciato igitur homicidio Hierosolymam, omnis multitudo commota est: & relicta diei solennitate, in Samariam uulgus impetum fecit, sine ullo duce, nec cuiquam principum suorum retinenti acquiescentes. Latrocinio autem eorum & tumultu quidam Dinei filius Eleazarus, & Alexander, præerat: qui in Acrabatenæ regioni conterminos irruentes, promiscuam ædidere cædẽ, à nullius ætatis exitio temperantes, uicos etiam inflammauerunt. Cumanus autem hæc audiens, adduxit secum unam equitum alam, quæ uocatur Sebastianorum, ut auxilio his qui

De illo q̃ sacros libros cõbussit.

Ginaim.

qui uastabantur, esset: sicque eorum multos qui Eleazarum erant secuti, comprehendit, plures quoque interfecit. Ad reliquam autẽ multitudinem, qui in uastandos Samaritanorum fines irruerant, principes gentis de Hierosolymis concurrerunt: opertique cilicijs, & aspersis cinere capitibus precabãtur, ut ab incepto desinerent: nec propter exercẽdam in Samaritas ultionem, ad Hierosolymæ perniciem Romanos commouerent: misererentur autem patriæ suæ atque templi, filiorumq; & coniugum propriarum, neq; omnia pariter in discrimen adducerent, neque ob unius Galilæi uindictam cuncta disperderent. His acquiescentes Iudæi, à negotio recesserunt. Multi autem per idem tempus in latrocinia conspirabant: sicut uere solet insolentia crescere, rebus quietis: per quæ in omnem regionem agebãtur rapinæ, & audaces quique reliquis uim afferebant. Tunc Samaritarum primates ad Numidium Quadratum, qui Syriam procurabat, Tyrum uenerũt, uindicari de his qui regionem eorum deprædati fuerant, postulantes. Præsto aũt fuerant etiam Iudæorum nobiles: & Ionathas, filius Ananiæ, princeps sacerdotum, obiecta diluens allegabat, initium quidem tumultus Samaritas fuisse, qui primi homicidium perpetrassent, causam tamen calamitatum postea secutarum præbuisse Cumanum, qui inter principia autores cædis noluisset ulcisci. Tunc Quadratus utranque partem interim distulit, dicens: Quoniam cum ad ipsas regiones uenisset, diligenter singula inquireret: deinceps uero procedens Cæsaream, eos omnes quos Cumanus uinctos reliquerat, in crucem sustulit. Inde cum Liddã uenisset, denuo audiuit Samaritanorum querelas: & Iudæorum decem & octo uiros, quos cognouit pugnæ fuisse participes, securi percußit. Duos autem pontificum, sacerdotẽ Ionathã, &

De conspiratione latronum.

Ananiam, eiusq; filium Ananũ, & nonnullos alios Iudæos nobiles Cæsareã destinauit: similiter autem & Samaritarũ nobilißimos quosq;. Præcepit ergo Cumano, & Celeri tribuno, Romam nauigare, redditurus Claudio rationẽ, pro his quæ in regione gesserant. His ita compositis, à Lidda ascendebat Hierosolymã: & inueniens multitudinẽ festiuitatem azymorum celebrantem, sine ulla cõturbatione Antiochiam rediit. Romæ autẽ Cæsar auditis allegationibus Cumani & Samaritanorum (aderat autẽ etiam Agrippa, Iudæorum causam magna intentione defendens: siquidem & Cumano multi potentium aderant) pronuncians aduersus Samaritas, tres eorum nobilißimos iußit interfici. Cumanum autem iußit urbe discedere. Celerem autem tribunum uinctum Hierosolymam mittens, Iudæis ad suppliciũ tradidit, ut per urbem tractus, capite cæderetur. Post hæc Felicem Pallantis fratrem destinauit ad Iudæos, qui & eorum prouinciam cum Samaria & Galilæa curaret. Agrippam uero de Chalcide in regnum maius transtulit, tradens ei illam quoq; prouinciam, quæ Felicis fuisset. Erat autem ista Trachonitis & Bathanea, & Gaulanitis. Addidit autem regnum etiam Lysaniæ, & tetrarchiam, quam Varus rexerat. Ipse autem per annos tredecim, menses octo, dies triginta administrato imperio, deceßit: successorem regni Neronem relinquens, quẽ suadelis Agrippinæ uxoris suæ in imperium cooptauerat, & quidem cum legitimum haberet filium, Britannicum ex Messalina natum, priore scilicet coniuge, & Octauiam filiam, quam ipse priuigno collocarat Neroni. Susceperat autem ex Agrippina Antoniã. Et Nero quidem, quemadmodum per magnitudinem felicitatis & opus, abusus sit fortuna: & qualiter fratrem suum, atque uxorem, matremq; interfecerit, post quos in

Claudio mortuo Nero succedit.

omnes

omnes proximos immanitatem suam conuertit, atque ut ad ultimum per amentiam ad histrionum opera scenamq; peruenerit, quoniam scio esse narratione molestum, tacitus præterire melius puto.

De tumultibus in Iudæa sub Felice. CAPVT XII.

Conuertar autẽ ad narranda, quæ ab eo aduersus Iudæos gesta sunt. Minorẽ igitur Armeniam regnandam Aristobulo dedit, Herodis filio. Regno autẽ Agrippæ quatuor urbes addidit cum agris ad singulas pertinẽtibus: in Ituræa scilicet regione, Abelam & Iuliadem: in Galilæa autem Taricheam & Tiberiadem. Reliqua autem Iudææ Felici procuranda dedit. Hic principem latronum Eleazarum, qui per uiginti annos regionem fuerat deprædatus, aliosq; cum eo multos cæpit, uinctosq; Romam dixerit: Aliorumq; quos in crucem sustulit, latronum uel in cõmunione sceleris deprehensorum popularium, fuit penè innumerabilis multitudo. Sic autem regione purgata, aliud genus latrocinantium in Hierosolymis oriebatur. Hi autem sicarij uocabantur, die claro, & in media ciuitate paßim quosq; interficientes. Potißimum uero diebus solennitate festiuis, immiscebãtur uulgo, sicas sub ueste gestantes. His diuersos quosq; interficiebant: ac deinceps collapsis hominibus, illi inter reliquos de scelere querebantur: qua fraude extra suspicionẽ manebãt, diúque latuerunt. Primus igitur ab eis Ionathas pontifex interficitur. Post hunc autẽ quotidie plurimi cædebãtur, atq; ipsis calamitatibus molestior timor ciuitatem premebat: sicut enim in medio bello, per singula momẽta omnes mortem operiebantur. Circumspiciebãt autem unusquisq; eminus quosq; appropinquantes: & neque amicis suis fidere poterant, dum tamen in medijs suspicionibus atque custodijs nihilominus interficiebãtur.

An. lib. 20. ca. pi. 11.

Sicarij.

Tanta

Tanta erat latrocinantium temeritas, & ars quædam latendi. Ad hæc autẽ alia etiam malorum collectio facta est, cæde quidem abstinentium, sed consilijs magis impiorum, quæ pars non minus quàm sicariorum felicitatem urbis statumq; corrupit. Seductores quoque homines & circumuẽtores, sub specie religionis nouis rebus studentes, uulgus insanire fecerunt: nam in solitudines egrediebantur, promittentes deum signa eis ostensurum libertatis. Contra quos Felix (uidebantur quippe semina defectionis esse) mittens equites atque pedites armatos magnam multitudinem interfecit. Maiore autem plaga Iudæos afflixit Aegyptius quidã pseudo propheta. Adueniẽs quippe in prouinciam, magus cum esset, prophetæ opinionem sibi arrogans, triginta fermè milia hominum congregauit, quos uana seductione deceperat. Et circumducens eos de solitudine in montem qui uocatur Oliuarũ, inde in Hierosolymam nitebatur ascendere: depulsoque Romanorũ præsidio, in populares exercere dominationem. Vtebatur autem stipatoribus, qui ad id facinus conuenerant. Præuidit sanè eius impetum Felix: & occurrens cum ipsis Romanis armatis, quos etiam Iudæorum reliqua multitudo iuuabat, inijt conflictum. Et Aegyptius quidẽ cum paucis fugit. Plurimi autem qui cũ ipso fuerant, comprehensi atque uinculis traditi sunt. Reliqua uero multitudo in regiones proprias dispersa est. Cõpressis uero his etiam, sicut febres in ægro corpore, rursus pars altera tumescebat. Magi enim quidam & latrones collecti, multis afflictionem inducebant: & quasi ad libertatem uocabant, mortem apertissimam comminantes his, qui Romanorũ principatui obedire uoluissent: ut uel reluctantes auerterent eos, qui spontaneam ferrent seruitutem. Dispersi ergo per totam regionem diripiebant, aliquorumque

An. lib. 20. capi. 12.

De Aegyptio pseudo propheta.

rúmque potentium domos, eósque insuper trucidabant, inflammabant etiam agros, ita ut desperatione eorum tota Iudæa protinus impleretur. Et hæc quidem pugna indies grauius augebatur. Alter aũt tumultus ortus est circa Cæsaream, inter Iudæos scilicet qui ibi permixti habitabãt, & Syros, seditione commota. Hi siquidem poscebant, ut eorum fieret ciuitas, Iudæum eius fuisse conditorem dicẽtes: erat autem rex Herodes. Aemuli uero, cõditorem quidem confitebantur Iudæum, ipsam uero ciuitatem fuisse gentilium uindicabant. Neq; enim illic statuas & fana potuisse constitui, si ad Iudæos eam cõditor pertinere uoluisset. Ob has ergo causas inter se populus uterq; iurgabat. Procedebat autem usq; ad arma contentio: & quotidie ad confligẽdum audaces quique parte alterutra prosiliebant. Neque enim Iudæorũ seniores cohibere tumultus gentis suæ poterant: & Græcis turpissimũ uidebatur, Iudæis inferiores uideri. Præstabant autẽ hi quidem diuitijs & corporum uiribus, Græci uero auxilio militum: Magna siquidem pars Romanæ manus, de Syria illò fuerat congregata: & quasi cognati, ad auxiliandum parati erant Syris. Præfecti autem militum curabant comprimere tumultum: & pugnaces quosque comprehendẽtes, tauris ulciscebãtur ac uinculis. Neque tamen supplicia comprehensorum, impedimentum aut timorem reliquis inferebant: imò magis hoc ipso in seditionis irritabantur augmẽtum. Tunc demum Felix minaci edicto præcepit contumaces quosque urbe discedere: non parentium autem immissis militibus interfecit non paucos, quorum etiam substantiæ direptæ sunt. Post hæc quoque, cum uideret seditionem manere, nobiles utriusque partis elegit, & suscepta legatione misit ad Neronem, pro his, quæ sibi competere arbitrarẽtur, acturos. Successit aũt Festus.

An. lib. 20. cap. 13.

Festus. Et hos qui maxime infestabant prouinciam, solicite persecutus, latronum plurimos cōprehēdit atq; interfecit.

De præsidibus Iudææ Albino & Floro. CAPVT XIII.

An.lib. 20. capi.15. VErum successor huius Albinus, non eodem more negotijs præfuit. Neque enim fuit aliqua malignitatis species, quam ille præterierit. Denique non solum causis ciuilibus furabatur, & diripiebat substantiam singulorum, neque solum tributorum additamentis in cōmune gentem grauabat: sed etiam quos ob latrocinia uel decuriones ciuitatum comprehenderunt, uel quia prioribus iudicibus in custodijs erāt relicti, accepta à cognatis eorum pecunia, liberauit. Et is solum qui non dedisset, in carceribus quasi nocentißimus remanebat. Per idem tempus, eorum quoque qui res nouare cupiebant, in Hierosolymis crescit audacia. Ex quibus sanè qui erant opulenti, Albinum largitione redimebant, ut eis tumultum mouentibus non indignaretur: pars autem popularis quæ non satis gaudebat quiete, Albini participibus iungebatur. Vnusquisque ergo improborū cohorte propria circundatus, ipse quidem quasi princeps latronum & tyrannus eminebat. Stipatoribus uero suis ad direptionem mediocrium abutebatur. Ita fiebat, ut hi quidem, quorū uastabātur domus, tacerent: illi autem, qui extra incommodum stetissent, metu ne similia paterentur, querelis deterrebātur: imò & officijs ambiebant eos, quos constabat dignos esse supplicijs. In cōmune aūt omniū fuit intercepta fidutia. Et erat tūc multiplex dominatio, & semina captiuitatis futuræ iā ab illo tēpore spargebātur. Cū sanè eiusmodi morum fuisset Albinus, tamē succedens ei Cestius Florus, optimum eum per comparationem sui fecit uideri. Ille siquidem plura occulte & cum fraude nocuerat: Cestius uero iniquitates suas in uniuersam gentem, tam palàm

Malorū impunitas sub Albino.

An.lib. 20. ca pi.1.

palàm quasi gloriaretur exercuit: ac uelut non ad regendam prouinciam, sed ad damnatorum pœnas carnifex missus, neq; rapinarum ullum morem, neq; afflictionum prætermisit. In miseris autem crudelissimus erat, in turpibus uero impudentissimus. Neq; enim quis illo amplius offendit fallacia ueritatem, neq; cõmentus est callidiores nocendi uias. Huic siquidem uiritim illatis dispendijs, lucra quærere exiguum uisum est: sed totas simul dispoliauit urbes, & labes populis inferebat, non solum uoce per totam regionem edicens, liberum esse omnibus latrocinari, dum ipse prædarum acciperet portionem. Denique ob illius auariciam contigit totam penè deseri regionem, ita ut plurimi sedes patrias relinquentes, ad externas prouincias commigrarent. Donec autem in Syria Cestius Gallus prouinciam regebat, neque ausus quispiam Iudæorum est aduersum Florum ad eum mittere legatos. Cum uero instante Azymorum solennitate ipse Hierosolymam uenisset, occurrens multitudo, quæ facile tricies centenorum milium fuit, precabatur, ut gentis suæ calamitatibus subueniret, & pestem illam prouinciæ Florum ut eijceret clamitabat. Qui tamen quum sub populi ore esset, & Gallo assisteret, nõ solum nihil mouebatur, sed uoces illas etiam deridebat. Cestius tamen cõpescens impetũ populi, & edicẽs quod deinceps placatiorem eis Florum redderet, regressus est Antiochiam. Deduxit autem eum usq; ad Cæsareã Florus, illudens mendacijs, & Iudæorum genti bellum sedulo comminiscens, quo scilicet solo iniquitates suas occultum iri posse credebat. Pace siquidem permanente, habiturum se apud Cæsarem accusatores Iudæos: uerum si defectionem negociatus fuisset, maiore utiq; malo abducendam à se esse inuidiam peccatorum minorũ. Igitur ut gens

De Cestio, Gallo.

ab Romano abrumperetur imperio, sedulo indiem auge= bat calamitates. Per idē tempus apud Neronem Cæsarien ses gentiles uictores extitere. Decretúmque istud cōtestan
An.lib. *tes, literas attulerūt, perq́; hoc bello Iudaico dabatur exor*
20.ca. *dium, duodecimo scilicet anno regni Neronis, septimodeci*
15. *mo autem regni Agrippæ, mense Maio.*

HVCVSQVE IOSEPHVS HANC HI= *storiam in Antiquitatibus est prosecutus, dicens. tyranni= dem Flori Iudæis ansam præbuisse, quare cōtra Romanos arma mouerint.*

De Floro sæuiente in Iudæos Cæsarienses, & Hierosolymitas,
CAPVT XIIII.

Exordiū belli Iudaici.

AD *magnitudinem autem excitatorum de eo malo= rū, nequaquam idoneas causas habuisse depreben= ditur. In Cæsarea siquidē habitantes Iudæi, habebāt syna gogam prope agrum, cuius erat dominus gentilis quidam Cæsariensis, & frequenter quidē egerant, ut ad eorum ius illa possessio iungeretur, multis partibus maius precium quàm res meruerat offerentes. Dominus autem loci nō so= lum preces eorum despexisse contentus: sed ad maiorē do= lorem ædificauit in loco tabernas, ita ut angustum eis trāsi tum & prorsus coarctatum relinqueret. Primū igitur fer= uentiores aliqui iuuenum prosilientes, ædificationem ueta= bant. Cum uero Florus hos à prohibendo cohiberet, non habentes Iudæorum nobiles quid agerent, inter quos erat etiam Ioannes Telones, inflectunt Florum oblatione octo talentorum, ut ædificationem uetaret: Ille autem ob ca= piendam tantummodo rem, promittens se cuncta factu= rum, accepta pecunia statim de Cæsarea egressus est, ue= nitq́; in Sebasten, seditioni tribuens facultatem, quasi qui pugnæ spatium Iudæorum summatibus uendidisset, Se=*

Perfidia Flori.

quenti

quenti autem die, quæ apud Iudæos ſabbatum eſt, cum plebs ad ſynagogam coiſſet, ſeditioſus quidam Cæſarienſis uas ſamium ante ingreſſum eorum ponens, alites immolabat. Hoc *factum Iudæos incoërcibiliter accendit, & legem ſuam quippe contumeliam pertuliſſe, & locum ipſum dicebant fuiſſe pollutum. Pars autem Iudæorum quæ erat conſtantior atque moderatior, denuo iudicibus eſſe conquerendum rebatur. Seditioſi autem & iuuentute turgentes Iudæi, effundebantur in litem. Stabant autem ad confligendum parati etiam Cæſarienſium tumultuoſiores.* Ex *conſilio quippe directus fuerat, qui pro ſynagogæ foribus immolaret: Sicq; continuo eſt pugna commiſſa. Interueniens autem Iocundus, qui ad prohibendum erat relictus, præfectus equitum, uas illud quidem quod po ſitum fuerat iuſſit auferri, & tumultum ſedare pergebat. Cum uero ſuperatus eſſet præ Cæſarienſium uiolentia, Iudæi ſtatim libros legis rapientes ſeceſſerunt in* Narbata: Regio *quædam eorum hoc nomine appellatur, diremta à Cæſarea ſtadijs ſexaginta.* Primates *autem eorũ duodecim, cum* Ioanne *in Sebaſten ad* Florum *uenerunt, de his quæ acciderant conquerentes, & ut auxilio eſſet rogabant, quamuis reuerenter, tamen eum & de octo talentis admonentes. Ille uero ilico comprehẽſos eos uinciri iuſſit, arguens cur leges de Cæſarea auferre auſi fuiſſent.* Pro *hoc igitur ad* Hieroſolymitas *grauiſſima iurgia naſcebantur: ueruntamen adhuc indignationem ſuam frenabant.* Florus *uero, quaſi ad hoc operam ſuam locaſſet, ut bellum inflammaret, miſit ad ſacrum theſaurum, ut inde decẽ & ſeptem talenta auferrentur, quaſi eam pecuniam impenſæ Cæſaris flagitaret. Tunc uero ſtatim inuaſit populum multa confuſio: concurrentes ad templũ, maximis uo*cibus

Florus bellum inflammat.

cibus nomen Cæsaris appellabant, ut à tyrãnide Flori liberarentur orantes. Quidam autem seditiosorum, in Florum maledicta iaciebant ultima: & canistrum circũferentes stipem eius nomine postulabant, quasi inops & miserrimus talibus indigeret auxilijs. His autẽ omnibus nihil est à cupiditate deterritus, sed multomagis ad deprædandum iritatus est. Deniq; cum debuerat, Cæsaream uenies, ignẽ belli illic nascẽtis extinguere, causasq; tumultuum submouere, pro quo etiam mercedem acceperat pactus: tamen cũ exercitu equitum atq; peditum Hierosolymam cõtendit, ut Romanis armis ad quod uolebat uteretur, ac timore & minis urbem nudaret. Tunc populus lenire eius impetum uolens, obuiam militibus processit, cum solitis utiq; fauoribus, & Florum honorare officijs paratus. Ille uero præmittens cum equitibus, L. centurionem, nomine Capitonẽ, discedere eos iussit. Neq; eum, in quem tam grauia maledicta iecissent, falso denuo honore deluderent. Oportere quippe eos, si uiri sunt fortes, animisq; cõstantes, etiam in præsentem effundere contumelias: nec solum eos in uerbis, sed etiam in armis amorem libertatis ostendere. His dictis exterrita multitudo, simul etiam militibus, qui cum Capitone uenerant, in medium uulgus irruentibus, diffugerunt antequàm Florum salutarent, aut militibus officia consueta redderent. Discedentes igitur in domos, cum metu atq; humilitate peruigilem duxere noctem. Florus autem tunc quidem deguit in regia, postridie autem aduersum eos extructo tribunali sublimius resedit: cõuenientesq; sacerdotũ principes, & ciuitatis uniuersa nobilitas, astiterunt tribunali. His præcepit Florus, ut omnes qui maledicta in eum succlamassent, protinus dederent: edicens in ipsos esse, nisi reos produxerint, uindicandũ. Ad hæc respondent Iudæi:

populum

populum quidē pacifica quæq; sentire, illis uero qui errauissent in uerbis ueniā conferendā postulabāt. In tanta siquidē multitudine, nihil esse mirandū, offendi aliquos temerarios, & per ætatē insipientes: esse autem impoßibile, eorū qui deliquerint, discrimen agitari, cū & singulos nimirū pœniteat, & præ timore ad negādū sint parati. Debere tamē illū, si cōsuleret gentis quieti, & uellet Romano *imperio seruare urbē, magis propter multos innoxios dare ueniam, etiam paucis delinquētibus, quàm propter paucos improbos perturbare multitudinē tantam bonorū. Ad hæc uero ille magna indignatione inflammatus, militibus exclamauit, ut forum rerum uenaliū, quod erat in superiori parte ciuitatis, diriperent, ac paßim obuios trucidarent.* I*lli uero ad lucri sui cupidinē addita autoritate rectoris, nō solum illum diripuerunt locū in quem fuerant immißi, sed in uniuersas insilientes domos, interficiebant habitatores.* F*uga autem erat per angiporta omnia, & cædes eorum, qui comprehendebantur: direptionis quoq; nulla species præteribatur.* M*ultos autem etiā nobilium cōprehendentes adduxerūt ad* F*lorum, quos ille uerberibus laniatos in crucem sustulit.* D*eniq; omnis numerus illo interfectorum die cum paruulis & mulieribus (neq; enim uel lactantibus pepercerant) fuit sexcenti & triginta.* G*rauiorem autem faciebat calamitatem uideri nouitas* Romanæ *calamitatis: quod enim nemo unquam prius, tūc* F*lorus ausus est, ut uiros scilicet equestris ordinis pro tribunali flagellis cæderet, ac patibulis affigeret.* Q*uorum & si origo* I*udæa, tamen* R*omana dignitas erat.*

De alia oppreßione Hierosolymorū dolo Flori. Cap. XV.

PEr idem tempus rex quidem Agrippa Alexandriam erat profectus: ut Alexandrum, qui Aegyptum pro-

 curabat,

curabat, missus à Nerone, iure hospitis conueniret. Germanam autem suam Beronicen, Hierosolymis inuectam, & iniquitatem militum uidentem, grauis pro hoc angor inuaserat, & frequenter quidem præfectos equitum suorũ, custodesq; corporis mittẽs ad Florum precabatur, ut à cæde desineret. Ille uero neq; in multitudinem interfectorũ, neq; in nobilitatem precatricis, sed tantum in lucra sua, quæ de rapinis congregarentur, aspiciens, contempsit annuere: impetus autem militum etiam aduersum reginam efferatus est. Non solum quippe sub oculis eius obuios quosq; multabant atq; trucidabant, sed etiam ipsam, nisi cõfugisset in aulam, interfecissent. Ibi autẽ peruigilem noctem cum intenta custodia egit, uerens utiq; irruptionem militum. Venerat autẽ Hierosolymam, ut uota deo solueret. His enim qui morbo uel alijs necessitatibus implicantur, mos est orare per triginta dies, antequam immolent hostias: abstinere quoq; uino, & capillos radere. Quem morẽ Beronice regina illis exercens diebus, nudipes etiam ante tribunal stetit, deprecans Florum, & præter quod nihil honoris habitum est, etiam de uita sua periclitata est. Hæc autem facta sunt sextodecimo die mensis Maij. Postridie autem conueniens multitudo in forum, quod erat in superiori parte ciuitatis, magnis clamoribus de his qui interfecti fuerãt, querebantur: potissimum aũt inuidiosæ in Florum uoces erãt: quod ueriti primates quiq; & pontifices, disruptis uestibus, & uiritim singulos comprehendentes, postulabant, ut ab his uerbis, quorum causa mala tanta pertulerant, desinerent, neq; in maiorem indignationem Florum mouerẽt. Sicq; sedata est multitudo, tam reuerentia precantium, quàm spe quod nequaquam Florus ultra in eos sæuiret. Ille autem uidẽs multitudinis tumultum fuisse cõpressum,

angebatur:

angebatur: & denuo eam inflammare cupiens, pontifices cum nobilibus aduocauit. Itaq; unum ait argumẽtum fore, quod nihil ulterius de nouandis rebus cogitaret, si populus obuiam procederet militibus de Cæsarea uenientibus: ueniebant autem duæ cohortes. Qui cum conuocassent populum ad occurrendum, mandat centurionibus, ut nullam salutationem redderent obuiantibus Iudæis. Ad quod si offensi petulanter quippiam essent locuti, statim in eos uterentur armis. Pontifices ergo collecta multitudine in templo precabantur, ut occurrerent Romanis, & ante graue incommodum cohortes solẽniter salutarent. His hortationibus seditiosi quiq; abnuebant, & ob interfectorum dolorem reliqua multitudo iungebatur audacibus. Tũc uero & omnes sacerdotes omnésque leuitæ, sacra uasa proferentes, ornatumq́; templi, citharistæ etiam, & cantores cum musicis organis procedebant ante multitudinem, & obnixißime precabantur, ut illum templi honorem custoditum esse uellent, neque ad direptionem uasorum sacrorum Romanos contumelijs incitarent. Erat autem uidere ipsos sacerdotum principes sparsis cinere capitibus, & pectora disruptis uestibus nuda monstrantes, nominatim singulos quosq; nobilium compellare, ac denuo in cõmune multitudinẽ precari, ne ob modicum peccatum patriã suam proderent his, qui direptioni eius inhiarent. Quam enim utilitatem uel militibus esse de Iudæorum salutatione tribuendam, uel illis quæ acciderant correptionem, si in præsenti procedere cessarent: At contrà, si officiose susciperent, solenniter uenientes, auferri Floro occasionem pugnæ: ipsos uero saluare patriam suã, & prouidere ne quid ultra quàm pertulerant, experirentur. His addunt, quoniã paucis seditiosis si tanta multitudo iungatur, hoc magis ad

Dolus Flori.

pacificũ consilium suam debebunt autoritatem transferre. Tali hortatu multitudinẽ inflectentes, etiam ipsos seditionis autores, quosdam quidẽ minis, quosdam autem sui reuerentia mitigauerunt: ac deinceps præcedentes cum quiete omni populo sequẽte, militibus obuiam prodierunt. Iamq; cominus factos salutauerunt: Illis autem nihil respondẽtibus, seditiosi Iudæorum aduersum Florũ, cuius hæc fierẽt consilijs, succlamauerunt. Confestimq; milites comprehendentes eos, cædere fustibus adorti sunt: atq; in fugã uersos persequentes equites proculcabant. Corruebant autẽ multi quidem cum à Romanis cæderentur, plures autem cũ se mutuò propellerent. In ipsis autem portis grauis facta est compreßio, & unoquoq; alterum præuenire cupiente tardior fuga cunctis fiebat. Collabentium uero erat durus interitus. Suffocatu enim atq; conflatu miseri disperibant, & neq; ad sepulturam quisquam proximis suis cognoscendus remanebat. Irruebant autem etiam pariter milites immoderate, eos quos comprehẽdissent cædentes, & per ingressum, qui Berethan uocatur, detrudebãt multitudinẽ, transire cupientes, ut Antoniam & templum obtinerent. Quos etiam Florus consecutus, eduxit de regia eos qui secum erant, & in arcem transire nitebatur. Frustratus tamen est eius impetus. Conuersus quippe aduersum eos populus repugnauit, & per tecta euadentes obruebant saxis Romanos, Qui cum superne sagittis uincerentur uenientibus, nec possent defendere multitudinem quæ per angustos arctabatur ingressus, ad reliquum se exercitum qui erat in regia receperunt. Seditiosi autẽ uerentes, ne superueniens denuo Florus templum occuparet, per Antoniam ex templo ascendentes, porticus à templo per Antoniã cõtinentes interciderunt, quatenus auariciam Flori desperatione

Grauis oppreßio populi.

Seditiosi tẽplũ occupant.

ratione compescerent. Nam cum diuinis inhiare thesauris, proq; his in Antoniam trangredi niteretur, ubi intercisas porticus uidit, ab impetu conquieuit. Et conuocans sacerdotum principes atq; curiam, se quidem ait urbe digredi: præsidium tamen apud eos relinquere quantum ipsi uoluissent. Ad hæc illis respondentibus, nihil nouandum fore, si unam tantum relinqueret apud eos cohortem, dum tamen non illam quæ cum ciuibus paulo ante conflixerat. Ob ea siquidem quæ pertulere, populum illis militibus infensum esse. Cohorte sicut precabantur mutata, cum reliqua manu Cæsaream regressus est.

De Neapolitano tribuno, & oratione Agrippæ ad Iudæos, ad obediendum Romanis hortantis.

CAPVT XVI.

Aliud autem denuo pugnæ consilium comminiscens, retulit ad Cestium, & Iudæos defectionis crimina tus est: impudenti mendacio, illos perpetrasse dicens, quæcunque eos pertulisse constabat. Nec sanè principes Hierosolymorum quæ gesta fuerant, tacuerunt: sed & ipsi & Beronice ad Cestium de his quæ inique in urbe egerant retulerunt. Ille autem susceptis literis patris utriusque, quid facto opus esset cum principibus deliberabat. Et quibusdam quidem uidebatur, cum exercitu in Iudæam Cestium ire debere, & aut uindicare defectionem, si fuisset admissa, aut magis fidos reddere Iudæos eorũq; accolas. Ipsi tñ magis placuit aliquẽ de suis præire, qui & negotia & consilia Iudæorum posset ei fideliter nunciare. Direxit ergo tribunum Neapolitanum, qui ab Alexandria reuertenti Agrippæ circa Iamniam occurrens, & à quo fuisset directus, & ob quas causas indicat. Quo loci Iudæorum etiam pontifices, & reliqui quinque nobiles, corúmque curia adesse curauerant, ut circa regem scilicet officia nouarent.

Postea uero quàm illum congrua humanitate coluerunt, conquesti sunt quàm potuerunt flebiliter de calamitatibus proprijs, & inhumanitatem Flori explicauerunt. Quam licet argueret Agrippa, tamen ut ducis autoritati competebat, inuectionem suam in Iudæos transtulit, quorum maxime miserabatur, uolens scilicet frenare eorum motus: ut per hoc ipsum quod uiderentur nihil perpeßi iniuriæ, ab ultionis desinerent appetitu. Ad hæc ergo quicunque egregij erant, & propter sua prædia desiderabant quietem, intelligebant regis redargutionem esse plenam benignitatis. Populus autem Hierosolymorum sexaginta stadijs obuius progressus, officiose Agrippam & Neapolitanum suscepit. Lamentabantur tamen interfectos coniuges mulieres: quarum plangoribus reliquus quoque populus ad lamenta conuersus, precabatur Agrippam ut genti consuleret. Succlamabant etiam Neapolitano, ut ingrederetur urbem, uideretq; quæ essent à Floro gesta, & ita ostendebant forum quidem desertum domosque uastatas. Deinceps uero per Agrippam suadere Neapolitano, ut is cum uno tantum famulo ad Siloam usque totam circuiret ciuitatem: quatenus ipsis cognosceret oculis, Iudæos quidem omnibus alijs parere Romanis, soli autem Floro aduersari propter magnitudinem in eos factæ crudelitatis. Ille igitur cum circuisset urbem, & mansuetudinis populi sufficiens documentum teneret, ascendit in templum, quò etiam multitudinem conuocauit, & cum plurimis uerbis fidem eorum circa Romanos collaudasset, multa etiam ad conseruationem pacis hortatus, adorauit deum eiusque sancta: in eo tamen consistens loco, in quo licebat per religionem: sicque regressus ad Cestium est. Vulgus autem Iudæorum, ad regem pontificésque conuersus petebat, ut legati aduersum

Neapolitanus p- lustrata Iudæa, hortatur populũ ad cõcordiam.

aduersum Florum ad Neronem mitterentur, neque de tanta cæde tacentes suspicionem suæ defectionis præberent: uisum iri quippe eos principes capiendorum armorum fuisse, nisi præuenientes ostendissent illum esse qui dedisset exordium. Constabat autem multitudinem non esse quieturam, si legationem aliquis impedisset. Ad hæc Agrippa, ordinari quidem legatos, qui Florum accusarent, inuidiosum putabat, despicere autem Iudæos in bella commotos, neque sibi expedire cernebat: aduocata igitur concione Agrippa in Xystum, & in suggestu constituens germanam suam Beronicen, in Asamæorum domo (ea siquidem Xysto imminebat contra superiorem partem urbis: Nam Xysto templum erat ponte coniunctum) eiusmodi orationem habuit: Siquidem non uiderem uos omnes ad pugnandum Romanus esse incitatos, neque populi puriorem syncerißimámque partem pacem uelle seruare, neque processissem ad uos, neque consulere confisus essem: Superuacua quippe de utilibus oratio est, quando omniũ habitatorum conspirat ad deteriora consensus. Quoniam uero aliquos quidem ætas, malorum belli nescios facit, quosdam uero inconsiderata spes libertatis: nonnullos uero auaritia succendit, & in confusione rerum capiendum de inferioribus lucrum, quemadmodum ipsi ab hoc errore corrigantur, & non per paucorum improba consilia etiam boni dispereãt: existimaui oportere, ut omnibus uobis in unũ coactis, ea exponerem, quæ arbitror expedire. Perstrepat autem nemo, si non ea audierit quæ ipsius fert libido. His siquidem qui sunt ad defectionem irreuocabiliter incitati, licebit etiam post meos monitus manere in pristina uolũtate. Mea autem etiam ad illos qui audire cupiunt intercipietur oratio, nisi ab omnibus uobis silentiũ præbeatur. Noui quidem

Populus legationẽ aduersus Florũ petit mittendã ad Neronẽ.

Oratio regis Agrippæ.

quoniam multi & iniurias procurantium prouincias, & præconia libertatis quaſi tragice proſequãtur. Ego autem priuſquàm diſcutiam qui ſitis, & cõtra quos pugnam ſuſcipere tentetis, primũ ſeparabo cauſas, quas connexas putatis. Si enim uiolatores ueſtros cupitis ulciſci, cur libertatem magna laude ſuſtollitis? Si uero iſtud ipſum ſeruire intolerabile ducitis, ſuperflua eſt aduerſum rectores querela. Et illis ſiquidẽ uel moderatiſſime agentibus, nihilominus turpe erit ſeruire. Conſiderate autem ſigillatim, & uidete quàm exigua ſit materia bellorum. Et primum quidẽ ipſa rectorum conſideranda ſunt crimina. Colere ſiquidem officijs, nõ exaſperare oportet iurgijs poteſtatem. Cum uero modicorum peccatorum exprobrationes maximas facitis, aduerſum uos profectò eos quibus infertis contumelias iritatis. Relinquentes quippe, & quod antea clãculo, & cum quadam uerecũdia nocebãt, palàm uos cõfidentérq; populantur. Nihil autem ita plagas coërcet ut patientia, & uiolatorum quies uiolãtibus inijcit pudorem, Fac autem eos, qui à Romanis in prouincias dirigantur, eſſe grauiter moleſtos, non tamen etiam Romani omnes uiolant uos, neque ipſe Cæſar, aduerſum quem pugnare uultis. Neq; enim ex præcepto illorum improbus ad uos quiſquàm uenit: neque poſſunt illi, quæ in oriente geruntur, poſiti in occidente cõſpicere. Sed neque facile ea quæ hic fiunt, illic audiuntur. Eſt autem importuniſſimum, & propter exiguas cauſas, tantis, & ea de quibus querimur neſcientibus, uelle confligere. Et quidem noſtrorum criminum cito erit futura correptio. Neque enim unus atque idem prouinciæ ſemper curam tenebit, & ſucceſſores eius credibile eſt modeſtiores futuros. Motum aũt ſemel bellum, neq; deponere facile eſt abſq; magnis calamitatibus, neq; ſuſtinere. Libertatis uero

dona sitientibus prouidendum, atque certandũ est, ut principio non ea careant. Molesta enim est nouitas seruitutis: quam ne utiq; subeas, iustum suscipi certamen uidetur. Qui uero semel subiectus est, & deinceps deficit, contumax magis seruus quàm amator libertatis ostenditur. Tunc igitur oportuit omnia agere, ne susciperentur Romani, cũ in prouinciã Pompeius intraret. Maiores uero uestri eorúmque reges, pecunia, corporibus, animis multo uobis meliores: exiguæ parti uirtutis Romanæ obsistere nequiuerunt. Vos autẽ qui hæreditariam obedientiã suscepistis, rebus autem omnibus ab illis qui primi paruere quàm longißime inferiores estis, contra omne Romanum regnum obsistere posse arbitramini? Et Athenienses quidem, qui ob Græcorum libertatem patriam suam quondam ignibus tradidere, qui superbißimum illum Xerxem per terram nauigantem, per mare uero ambulantem, & cuius classem non caperet amplitudo pelagi, latiorem aũt Europa duceret exercitũ, hũc inquã cũ una naue fugientem gloriosißime persecuti sunt. Circa paruã aũt Salaminã, qui tantas opes Asiæ confregere, nũc tamen seruiunt Romanis, & illam regiã Græciæ ciuitatem administrãt Italiæ iußiones. Lacedæmonij quoque post Thermophylas, & Plateas, & Agesilaum Asiam perscrutatũ, eosdem dominos uenerãtur. Macedones uero, qui adhuc penè imaginantur Philippum uidere cũ Alexandro promittentem sibi orbis imperium, ferunt tamẽ rerum mutationẽ, & adorant eos, ad quos fortuna migrauit. Aliæ quoque multæ gentes ad libertatẽ fiducia subnixæ, & multo maiores, cesserunt tamen & obediunt: uos autẽ soli seruire dedignamini his, quibus uidetis uniuersa esse subiecta. Cui militiæ, quibus confiditis armis? Vbi est claßis uestra, quæ peruagetur Romanorum maria? Vbi autem qui expensis

Athenienses.

Lacedæmonij.

Macedones.

pensis poßint sufficere thesauri? Contra Aegyptios forte aut Arabas existimatis uos bellum mouere. Non circũspici tis Romanorum imperium? Non metimini uestrã imbecillitatem? Nónne scitis uestram ciuitatem à conterminis gentibus frequenter esse superatam? illorum autem uirtus per totum orbem inuicta percurrit, imò etiam hoc orbe plus aliquid quæsierunt. Neque enim sufficit eis ad orientẽ quidem totus Euphrates, ad septentrionem uero Ister, neque meridie tenus solitudine Libya perscrutata, neq; in occidẽte Gadira: sed ultra oceanũ aliud quæsierunt: & orbẽ usq;
Britãni. *ad Britannias, inaccessas prius, arma & exercitum trãstu*
Galli. Germani. *lerunt. Quid ergo? Vósne ditiores Gallis, fortiones Ger*
Græci. *manis, prudentiores Græcis? Postremo plures estis omni*
Arabes. *bus in toto orbe degentibus? Quæ uos fiducia aduersum Romanos erigit? Sed dicet aliquis, seruire molestißimum est. At quanto magis id Græcis, qui uniuersis sub sole habitantibus uidebantur præstare nobilitate: & tam latã quondam prouinciam poßidentes tunc, bis ternis fascibus Romanorum obediunt. Pares Arabis autem etiam Macedones obsequuntur, qui certe multo uobis iustius deberent li*
Asia. *bertatem tueri. Quid autem quingentæ Asiæ ciuitates? Nunquid non absque ullo præsidio, uni tantummodo rectori parent, & fascibus consulis obsequuntur? Quid autem*
Heniochi. *pergam enumerare Heniochos, & Colchos, & Tauro*
Colchi. *rum gentem: Bosphoranos quoque: & habitantes circa*
Tauri. *Ponti littora nationes, Mæoticásque gentes? apud quas*
Bosphorani. *nimirum olim neque domesticus aliquis dominus nosceba*
Mæotici. *tur: nunc uero militum subijciuntur tantum tribus milibus,*
Lydi. *& quadraginta naues longæ, innauigabile prius mare in pace custodiunt. Quanta autem Bithynia, & Cappadocia, & Pamphyliorum gens, Lydi quoque & Cilices*

pro

pro libertate dicere ualerent? Tamen nunc sine armis tributa pendunt. Quid autem Thraces? quinq; quidem diebus Thraces. *in latum, septem autem in longum commeabilem prouinciam poßidentes, asperiorémque multo quàm uestra est, ac multis partibus fortiorem: altißimóque gelu eos qui irruerint retardantem, duobus milibus Romanorum in præsidio manentibus obsequuntur. Post hos Illyrici usque* Illyrici. *ad Dalmatiam, & Istro tenus incolentes, duabus tantum legionibus obediunt: cum quibus & ipsi impetus compescunt Dacorum. Ipsi quoque Dalmatæ, qui tam multa* Dalmatæ. *pro libertate conati sunt, sæpiúsque capti, rursum cum maioribus opibus rebellarunt, nunc sub una Romanorum legione agunt quietem. Veruntamen si aliquos magnæ causæ ad defectionem incitare deberent, Gallos potißimum* Galli. *oporteret assurgere, quos uidelicet tantis munimentis natura cinxisset. Ab orientali quippe plaga Alpium montibus, à septentrionali Rheno flumine, à meridie Pyrenæis montibus, ab occidente uero Oceano. Sed tali munitione gaudentes, trecentis & quindecim gentibus numerosi: fontes autem (ut ita dixerim) felicitatis domesticæ habentes, omnibúsque bonis totum penè orbem irrigantes, fecerunt nihilominus uectigales esse Romanorum, ac felicitatem suam in eorum felicitate reponere: idqúe sanè ipsum, non per animorum mollitiem, nec propter ignobilitatem parentum, (quippe qui per octoginta annos pro libertate pugnauerunt) sed Romanorum admirati sunt, horruerúntque cum uirtute fortunam, qua illi plura sæpe obtinuere quàm bellis. Denique sub mille & ducentis militibus seruiunt, quibus penè plures habuerant ciuitates. Neque Iberis nascens in agris aurum, ad gerenda pro libertate bella sufficit. Neque tãto terrarum marisq; spatio* Iberi.

Romanis

Lusitani. Romanis diremptæ gentes, Lusitani scilicet & Catabrorum Armenia: nec uicinus oceanus, etiam accolis suis frago re terribilis, satis fuit uincentibus Romanis: sed ultra colūnas Herculis protulerūt arma, & ipsas nubes Pyrenæorū montium egreßi uertices, ditioni suæ subdiderunt Romani: atq; ita pugnacibus gētibus, tantoq́; (ut dixi) spatio diremptis, legio in præsidio una satis est. Quis uestrum non audi-

Germani. uit multitudinem Germanorum, uirtutes quoq; & magnitudines corporum (ut arbitror) sæpe uidistis. Siquidē ubiq; Romani earum gentium captiuos habent. Sed illi quidem ita ingentem spatijs regionem incolentes, spiritus autem maiores corporibus gerentes, & animam quidam contemptricem mortis, indignationes autem uehementiores feris, nunc autem limitem Rhenum habent, & octo Romanorū legionibus domantur, & seruiunt quidem qui capti sunt: reliqua autem eorum gens uniuersa, salutem in fuga nō in ar-

Britāni. mis reponit. Considerate autem etiam Britannorum muros, qui Hierosolymorum confiditis muris. Illos siquidem circundatos Oceano, & penè non minorem, quàm noster orbis est, habitantes, Romani nauigantes redegerunt in ditionem suam: quatuorq́; legiones tantæ magnitudinis insulam tuentur. Et quid opus est plura dicere? quando etiam

Parthi. Parthi, bellicosißimum genus, tantis prius populis imperantes, & tam magnis opibus circundati, obsides tamen mittunt Romanis: estq́; cernere, sub specie pacis seruientem in Italia præcipuam Orientis nobilitatem. Vniuersis penè, qui sub sole incolunt, Romanorum arma uenerantibus, uos soli bellum geretis? Neque Carthaginensium con-

Carthaginēses. siderabitis finem, qui magno illo Hannibale gloriantes, & ex nobili Phœnicum stirpe uenientes, tamen sub Scipio-

Cyrenæi. nis dextera corruerunt? Sed neque Cyrenæi Lacedæmone oriundi:

oriundi: neque Marmaridarum genus usque ad Dipsadem protentum, neque terribiles etiam audientibus Syrtes: Nasamones quoque & Mauri, & innumerabilis multitudo Numidarum uirtutes impediere Romanas. Sed tertiã partem orbis terrarum, cuius neque numerare quidem nationes facile est, quæ scilicet ab Atlantico mari & columnis Herculis usque ad rubrum mare infinitas numero & locis Aethiopes continet, totã tamen susceperũt armis, & præter fruges annuas quibus Romanã multitudinem octo mensibus pascunt, alia quoq; uectigalia pẽdunt, expensas quoque deuotißimi imperio ministrant, nihil de his quæ iubentur, sicut uos, contumeliosum putantes. Equidem una cum illis tantum legio commoratur. Sed quid opus est longe petitis exemplis potentiam explicare Romanam? cũ eam possitis de uicina uobis Aegypto diligenter inspicere. Hæc enim cum usque ad Aethiopes porrigatur, opulentámque Arabiam, contigua quoque sit Indiæ, quinquaginta & septingenta centena milia incolarum habens, præter Alexandrinorum plebem, tamen uectigalia, quorum magnitudinẽ de censu singulorũ capitum æstimari licet deuotißime penditans, Romanũ non dedignatur imperium. Et certe quàm magnum stimulum defectionis habens, Alexandriam scilicet, multitudine & diuitijs abundãtem, magnitudine quoque non imparẽ. Habet siquidem in longitudine stadia triginta, in latitudine uero non minus quàm decem: tributorum uero multo amplius per menses singulos infert, quàm uos toto anno penditis: & præter pecuniam, quatuor mensium Romanæ plebi annonam ministrat. Munitur autem undique, aut incommeabili solitudine, aut importuoso mari, aut fluminibus, aut syluosis paludibus, quorum tamen omnium nihil Romana fortuna fortius fuit. Duæ etiam legiones

Marmaridæ. Aethiopes. Aegyptus. Alexandria.

giones ciuitati insidentes, profundam Aegyptum cum illa Macedonum nobilitate frenant. Quos igitur in bella de solitudinibus aliquibus socios assumetis? Siquidem omnes qui in orbe habitabili degunt, Romani sunt: nisi forte quis uestrum spes suas ultra Euphratem porrigat, & Adiabenorum regionem gentiles suos æstimet adiutores. Porrò nec illi propter irrationabilem causam tanto se bello implicabunt: nec si tam probroso operi assensum darent, Parthus tamen sineret. Est siquidem ei cura tuendæ cum Romanis amicitiæ, & arbitrabitur fœdus esse temeratum, si quis de his qui subiecti sunt eius imperio, aduersum Romanos in bello procedat. Superest igitur ad diuinum confugiatur auxilium. Verum & hoc apud Romanos est. Sine deo quippe impoßibile esset imperium tale consistere. Cōsiderate autem, quemadmodum hæc ipsa erga ipsam religionem immoderatio, etiam si cum longe inferioribus bellum geratis, tamen ad dispensandum sit uobis difficillima, atque eadem transgrediendo offendatis deum, per quæ eū auxiliaturum putatis. Si enim seruetis sabbatorum consuetudinem, & ad nullum actum moueamini, facile profecto capiemini. Sic quippe etiā maiores uestri experti sunt, hos maxime dies Pompeio ad bellum destinante: in quibus scilicet hi qui oppugnabantur, otia gerebant. Transgredientes autem in bello legem patriam, nescio propter quid in reliquū dimicetis. Vna siquidem nunc uobis intentio est, ne quid de patria institutione soluatur. Quemadmodū autem aduocabitis in adiutorium deum, si cultum ei debitum sponte uioletis? Assumunt autem singuli quique bellum uel diuinæ uirtuti, uel humanis opibus confidentes. Cum uero utraque hæc, quantum ad ipsam pertinet consequentiam, deseruntur, in manifestam utique captiuitatem uolentes

lentes pugnare prosiliunt. Quid autem prohibet propriis manibus filios uestros coniugésque laniare, & hanc pulcherrimam inflammare patriam? Erumpentes siquidem in furorem, lucrabimini uel ignominiam superatorum. Bonum est ò amici, bonum est, dum adhuc stat nauis in portu, præcauere tempestatem futuram, & non eo tempore, quo in medias irrueris procellas trepidare. His siquidem qui in improuisa mala inciderint, superest, ut digni uel miseratione uideantur: qui uero se in apertum discrimen iniecerint, etiam exprobrationibus onerentur. Nisi forte aliquis uestrum æstimet secundum pacta conflictum ire, Romanos autem postquam uicerint, mediocriter uobiscum acturos, & non in exemplo aliarum gentium sacram hanc urbem inflammaturos, interfecturos autem uniuersum uestrum genus. Neque enim qui superfueritis armis, usquam locum fugæ habebitis, uniuersis scilicet gentibus, uel iam habentibus Romanos dominos, uel habere metuentibus. Periculum autem non solum in uos manebit, sed etiam in reliquis ciuitatibus habitantibus Iudæos. Neque enim est in toto orbe populus, in quo non uestra portio sit: quos certe omnes uobis rebellantibus, cæde crudelißima diuersi quique conficient, & propter paucorum uirorum praua consilia, uniuersæ urbes Iudaico sanguine redundabunt. Manet autem uenia eos qui talia patrauerũt, quod sint nimirum uestro uitio congregati. Si uero eadem exequi supersederint, considerate quàm impium sit, aduersum tam benignos arma mouisse. Subeat autem uos miseratio, & si non filiorum uestrorum atque coniugũ, saltẽ istius ciuitatis, quæ mater urbium uestræ regionis uocatur. Parcite mœnibus sacris, parcite uenerabilibus adytis, templumq;

Tempestatis ad bellũ cõparatio.

plumq́; uobis & sanctasanctorum seruate. Neq; enim ulterius uictores Romani his abstinebunt, quibus primo parcentes nullam receperũt gratiam. Protestor autẽ ego quidem sancta uestra, sacrosq́; angelos dei, patriamq́; communem, quoniam nihil eorum consiliorum, quæ uobis uiderim expedire, subtraxerim: uos autem decernentes, quæ oportet, mecum in pace degetis. Si uero protuleritis iras, absq; me periculis subdemini. His dictis, astante etiam sorore lachrymauit, & multam partem de eorũ impetu lachrymis infregit. Succlamabant autem, non se aduersum Romanos, sed aduersum Florum, ob ea quæ pertulissent, pugnam gerere. Ad quos rex Agrippa: Sed opera uestra, inquit, talia sunt, qualia aduersum Romanos pugnantium. Neq; enim Cæsari uectigal dedistis, & Antonianas porticus incendistis. Sopietis autem causam defectionis, si & porticus denuo construatis, & tributa reddere maturetis. Neq; enim Flori hoc præsidium est, aut pecuniam Floro dabitis. His cõsultis, populus acquieuit, & cum rege ac Beronice ascẽdentes in templum, porticus ædificare adorti sunt. Per uicos autem & regiones principes quinque decurionésque dispersi, uectigal colligebant: celeriterq́; quadraginta talenta (tantũ enim erat reliquum) redacta sunt. Et belli quidem imminẽtes minas, eo tunc more Agrippa compescuit. Deinceps uero persuadere populo tẽtabat, ut parerẽt Floro, donec successor ei à Cæsare mitteretur. Ad quã orationem multitudo accensa, nec à uerborum in regem contumelijs temperauit, sed protinus eum urbe pepulerunt: ausiq́; sunt nonnulli seditiosorum etiam saxa in eum iacere. Rex autem uidens tumultuantium irreuocabilem impetum, & conquerens quod contumelijs esset affectus, principes quidem eorum unà cum alijs potentibus misit ad Florum Cæsaream,

Rex Agrippa Hierosolymis expellitur.

ſarcam, ut ipſe ex eis eligeret, qui de tota regione uectigal exigerent. Ipſe uero diſceßit in regnum.

De cæpta rebellione Iudæorum contra Romanos.
CAPVT XVII.

PEr idem tempus quidam eorum qui bellum maxime mouebant, congregati irruebant in quoddam præſidium, qd' uocabatur Maſſada, & occulte eo peruaſo, Romanos omnes interfecerunt: alios autem de ſuis poſuerunt cuſtodes. In templo quoque Hieroſolymorum, Eleazarus quidam, filius Ananiæ pontificis, iuuenis audaciſsimus, dux illo tempore militum, perſuaſit his qui ſacrificijs miniſtrabant, ut nullius munus aut hoſtia, qui non eſſet de Iudæorum gente ſuſciperetur. Id autem erat Romani belli ſeminarium atque materia. Reiecit ſiquidem hoſtias Cæſaris, quæ pro Romano populo offerri ſolitæ erant. Plurimũ autem ſuper hoc pontificibus, alijsq; nobilibus deprecatis, ut non præterirent eum morem, quo ſupplicabatur pro regibus, nihil tamen acquieuerunt, nõ parum quidem & ſuæ multitudini confidentes. Robur ſiquidem omne res nouare cupientium, eorum uoluntates iuuabat: maxime autẽ aſpiciebant in Eleazarum, qui per idem tempus, ut dixi, princeps erat. Conuenientes igitur potentes quique cum pontificibus, & Phariſæorum nobiliſsimis, & uidentes quàm grauibus malis pergerent ſubijcere ciuitatem, decreuerunt ſeditioſorum animos experiri: & ante portã quæ ærea uocatur, concionem aduocantes (erat autem in interiori parte templi poſita, quæ reſpicit ad ſolis exortum) ac primo quidem multa de temeraria eorum defectione conqueſti, & quod tam breuiter bellum patriæ cõmouerẽt: deinceps irrationabilitatem cauſæ ipſius arguebant, dicentes maiores quidem eorum ornaſſe templũ ex magna parte de mu- Eleazarus autor nouæ cõſpirationis.

neribus gentium, semperq; eorum, qui foris essent populorum munera suscepisse, & non solum non prohibuisse aliquorum hostias (id siquidem esse impijssimum) sed etiam eas quæ uiserētur permanerētq; ad præsens usque tempus, oblationes eorum in templi cultibus collocasse. At nūc eos qui romana arma iritarent, & desponderent eorum bella, nouum statuere morem religionis, atq; cum periculis etiam ream facere ciuitatem, impietatis uideri: siquidem ea sit, in qua præter solos Iudæos, nullus alter immolet externus, neque ad orandum sinatur accedere. Et siquidem circa unius alicuius priuati personam lex ferretur eiusmodi, posset nimirum iure nos inhumanitatis arguere: nunc autem despiciuntur Romani, & iudicatur Cæsar profanus. Vnde ferēdum esse, ne qui immolādas pro illis hostias repellunt, ipsi in reliquum etiam pro se sacrificia prohibeantur offerre. Fiátque uere extra principatum ciuitas, nisi celerius resipiscentes reddiderint hostias: ac priusquam ad eos, in quorū contumeliam id tentatum est, huius ausus perueniat fama. Simul autem ista dicentes producebant in medium sciētissimos morum paternorum, sacerdotes quoque narraturos quomodo omnes eorum maiores exterarum gentium semper sacrificia suscepissent. Attendebat autem nemo res nouare cupientium his quæ dicebantur, sed neque procedebant in medium altaris ministri, ut belli materiam præparantes. Videntes igitur nobiles quique seditionem cò iam processisse, ut eorum non posset autoritate compesci, & Romanorum armorum periculum se primos esse mensuros, inquantum poterant consulentes, amoliri causas parabant, & legatos quidem alios ad Florum miserūt, quorum erat princeps filius Ethæi Simon: alios autē ad Agrippam, inter quos nobilissimi Scylus & Antipas & Custobarus

barus erant, qui etiam regem propinquitate tangebant. Precabantur autem utrunque, ut cum exercitu ascenderent in ciuitatem, & seditionem opprimerent, priusquam ea intolerabilis fieret. Et Floro quidem malum istud quasi bonus nuncius fuit, uolensq; inflammare bellum, nihil respõdit legatis. Agrippa autem pariter utrisque parcens, scilicet deficientibus & ijs, aduersum quos bellum mouebatur, uolensq; & Romanis conseruare Iudæos, & Iudæis templum atque patriam. Ad hæc autem nec sibi conducere talem conturbationem sciens, misit in auxilium equites duo milia, Auranites scilicet, & Bathaneos & Traconitas. Cũ his autem erat præfectus equitum Darius, dux uero agminis Iachimus Philippi. His ergo uenientibus, optimates quoque cum pontificibus & omni multitudine quæ optabat quietem, superiorem occupant ciuitatem: inferiorem siquidem & templum, seditiosorum manus tenebat. Mißilibus igitur & fundis indesinenter utebantur, & continua erat emißio sagittarum ex utraque scilicet parte. Erat autem quando ex insidijs procurrentes cominus dimicabãt. Præstabant autem audacia quidem seditiosi, belli uero scientia, regij pollebant. Et his quidem erat propositum maxime templum obtinere, profanatorésque eius expellere. Seditiosis uero qui cum Eleazaro agebant, ut præter ea quæ obtinebant, etiam superiorem inuaderent urbem. Per septẽ igitur dies grauis utriusque partis cædes fiebat, & neutri de eo loco quem tenuerant depellebantur. Deinceps uero adueniente ea festiuitate, quæ Xylophorias dicitur, in qua mos est omnibus grandem lignorum materiam conuehere ad templum, quatenus nunquam ignis deficiat esca (semper enim inextinguibilis perseuerat) quosdam quidem cura religionis exclusit. Inter infirmiorẽ autẽ uulgũ multi

Cõmittitur pugna.

irrumpentes sicariorum (sic enim uocant latrones, gladios in sinibus gerentes) audacißime utebantur opere quod adorti erant. Regij autem audacia & multitudine uincebãtur. Ita superiore ciuitate cesserunt, cum isti protinus irruentes in Ananiæ pontificis domum, & Agrippæ ac Beronices palatium inflammauerunt: post quod ignem archiuo intulerunt, uolẽtes omnia creditorum documẽta dispèrdere, ne esset unde ratio creditæ pecuniæ pateret, atque omnis ad eos debitorum se iungeret multitudo: & aduersum locupletes, quasi metu libertatis haberent insurgendi liberam facultatem. Fugientibus ergo chartarum publicarum custodibus, ignem ædibus iniecerunt: atque ita incẽsis ciuitatis neruis, hostibus irruebant. Quo loco pontificum atque nobilium quidam in cloacis quidẽ latuerunt, quidam uero cum regijs in superiorem regiam confugerunt, portas celeriter obserantes. Inter quos Ananias pontifex, & Ezechias frater eius erant: & illi quos apud Agrippam usos legatione diximus. Tunc ergo uictoria quidem & inflammatione contenti cessauerunt. Postridie autem, quintadecima scilicet die Augusti mensis, fecerunt impetum in Antonia capta incendit. *Antoniam: & omnes in eo præsidio agentes, per biduum obsessos, cæperunt atque interfecerunt, præsidiúmque incenderunt. Postea uero transierunt in regiam ad quam cõfugêre Agrippæ milites: & in quatuor partes agmẽ suum diuidentes, muros eueitere moliebantur. Eorum uero qui intus erant, erumpere nullus audebat, propter multitudinem oppugnantium. Distribuit autem multitudo propugnacula, & turres subeuntes interficiebant, & frequenter omnino latrones sub muris cadebant. Nec die autem cõflictus nec nocte cessabat: seditiosis uidelicet æstimãtibus, in desperationem cogi eos qui in præsidio erant, propter*

inopiam

inopiam uictus: regijs uero credētibus, oppugnatores suos cessuros labori. In his autem erat Manaimus quidam de filijs Iudæ Galilæi callidißimus rhetor, qui etiam quondam sub Cyrenio exprobrauerat Iudæis, quoniā post deū subijcerentur Romanis. Is ergo assumptis quibusdam nobiliū, perrexit in Massadam, ubi armamentarium Herodis regis erat. Eóque perrupto, populares aliosq; latrones diligenter armauit. Hisq; utens stipatoribus, ueluti rex Hierosolymam reuertitur: factúsque princeps seditionis, oppugnationem disponebat. Machinamētorum autem inopia erat, & nec poterat palàm suffodere muros, superne hostibus tela iaciētibus. Funiculum igitur longe cœptum, sub unam turrim agentes, suspenderunt cū materie subiecta: ac postea in sustinentia ligna ignē immittētes, aggreßi sunt. Sicq; subijcibus exustis, turris quidem extemplo emota est. Alter autem murus intus ædificatus apparuit. Regij quippe, molitiones eorum præsentientes fore etiam de concußione turris, alium sibi murum celerius ædificauerunt. Inter hæc autem hi quidem, qui oppugnabant, & statim se uicturos credebant, cum uidissent alium murum, stupore defecti sunt: regij tamen ad Manaimum aliosq; seditionis principes mittebant, precātes ut eis discedere liceret, ijsdem regijs eiusque religionis reliquijs. Quod cum Manaimus annuisset, protinus discesserunt, Romanos autem qui soli relicti erāt, grandis animi occupauit defectus. Neq; enim ui contra tātam multitudinem pares erant: & precari ut exire liceret, ignominiam iudicabant: quanquam & si tribueretur, nequaquam tutum putabant. Derelinquentes igitur inferiorem locum, qui Stratopedos uocabatur, quippe quasi capi facilem, in turres regis confugerunt: quarum una appellabatur Hippicos, alia Phaselus, tertia Mariamnes. Hi uero*

* Alîs Manachemus.

qui cum Manaimo erant, protinus irruẽtes ea loca de quibus milites fugerant, si quos eorum comprehenderunt trucidantes, omnem reliquum apparatum diripientes, Stratopedum incenderunt. Hæc igitur acta sunt sexto die mensis Septembris.

Stratopedos incẽditur.

De occisionibus Ananiæ pontificis, Manaimi & militum Romanorum. CAPVT XVIII.

Ananias pontifex cũ fratre interficitur.

SEquenti autem die pontifex Ananias circa Euripos regiæ domus latens capitur, & à latronibus interficitur cum Ezechia fratre. Circumsidentes autem etiam turres seditiosi, custodiebant ne quis militum posset effugere. Manaimum autem & munitorum locorum destructio & pontificis Ananiæ mors, in crudelitatem erexit: & nemin ẽ parem sibi in negotijs arbitrans, intolerabilis erat tyrannus. Insurrexerunt autem duo de socijs Eleazari, & mutuo collocuti, quia non deceret à Romanis desiderio libertatis recedentes, eandem populari suo prodere, dominúmque ferre, & si non uiolentum tamen seipsis humiliorem: Nam si oporteat cunctis aliquem præesse, quemuis magis alium quàm illum deceret. Atque ita pacti, adoriuntur eum in tẽplo. Sobarus enim adoraturus accesserat, regali habitu indutus, & studiosos sui in armis habebat. Cum igitur hi qui circa Eleazarum erãt, in illum prosiluissent, reliquus quoque populus rapiens saxa interfecit sophistam: æstimantes, quoniam illo perempto tota seditio solueretur. Paululum autem stipatores Manaimi resistentes, postquam uiderunt totam aduersum se multitudinem irruere, quisque quò potuit diffugit. Et cædes quidẽ erat eorum qui comprehensi sunt, perscrutatio autem latentium sequebatur: paucíq; ex eis latentes, in Massadam perfugerunt: cũ quibus & Eleazarus filius Iairi, ꝓpinquus genere Manaimo. Qui postea

etiam in Massada tyrannidem egit. Ipsum autem Manaimum, cum confugisset in locum qui Atlas uocatur, atque illic humiliter delitesceret, capientes extraxerunt in publicum, multisq; supplicijs affligentes interfecerunt. Similiter autem sub eo agentes principes, præcipuúmque tyrannidis adiutorem eius Absamon nomine. Et populus quidẽ, sicut dixi, in his adiutor fuit, suspicans aliquam totius seditionis correctionem futuram. Hi uero non ad comprimendam pugnam, sed ut cum maiori licentia bellum agerent, interfecerunt Manaimum. Denique cum populus multum precaretur, ut oppugnationem militum relaxarent, uehementius insistebant: donec ulterius resistere non ualentes, Mutilius scilicet (hic enim erat Romanorum præfectus) & reliqui mittunt ad Eleazarum, precantes, ut solas eorum pacisceretur animas: arma autem & reliqua quæ haberent, ipsis tradentibus sumerent. Qui precationem ilico rapientes, remittunt ad eos Curionem Nicodemi filium, & Ananiam Sadducæi, & Iudam Ionathæ, scilicet eis dextras & sacramentũ daturos. Quibus actis, deducebat milites Mutilius: sed quandiu Romani arma retinebant, nemo aduersus eos seditiosorum fraudis aliquid molitus est. Postea uero quàm secundum pactiones omnes scuta gladiosq; posuerunt, neque quicquam ulterius suspicantes discedebant, facto in eos impetu, stipatores Eleazari comprehensos trucidabant, neque resistentes neque supplicantes, solas autem pactiones & iuramenta quæ dederant inclamantes. Et hi quidem ita crudeliter interfecti sunt, præter Mutilium. Hunc enim deprecantem, & usq; ad circuncisionem Iudaizare se promittentem, tantũmodo seruauerunt. Detrimentum autem Romanis quidem erat leue: de potentia siquidem amplißima pauci fuerunt interempti, Iudæorum autem capti

Manaimus occiditur.

captiuitatis illud exitium probatur. Videntes autem graues iam instare causas bellorum, urbem autem tali facinore fuisse respersam, ex quo nimirum diuina indignatio imminebat, etiam si à Romanis nulla ultio timeretur, lugebant publice, & iustitia ciuitatis premebatur. Vnusquisque autem mediocriũ, quasi pro seditiosis causas redditurus, turbabatur. Siquidem sabbato illam cædem contigerat perpetrari, quo scilicet die propter religionem, à sanctis quoque operibus agunt quietem.

De Iudæorum maxima strage Cæsareæ & in omni Syria.
CAPVT XIX.

EOdem autem die, eadémq; hora, quasi ex aliqua cœlesti prouidentia, Cæsarienses quoque Iudæos apud se habitantes trucidauerũt: ita ut uno tempore super uiginti milia hominum cæderentur, & cunctis Iudæis uacuata Cæsarea remaneret. Nam & eos qui effugerant comprehendens Florus, uinctos in arenam deduxit. Post Cæsariensem uero plagã, tota gens efferata est. Diuisiq; Iudæi, Syrorum uicos eosq; contingentes rurales protinus uastauerunt: id est, Philadelphiã, Gebdeonitem, & Gesaram, & Pellam, & Scythopolim. Deinceps uero irruerunt in Gadaram & Ioppen & Gaulonitidem: & alia quidẽ subruẽtes loca, alia uero inflammantes, etiam in Gadasam Tyriorũ & Ptolemaidem, Gabam quoq;, Cæsareámque tendebant. Obstitit autem eorum incursui neque Sebaste, neq; Ascalon: sed his quoq; inflãmatis, Anthedona & Gazam euerterunt. Multa autem circa fines harum ciuitatum diripiebantur, uici scilicet & agri eorum qui capiebantur: uirorum inmensa cædes fiebat: neque tamen Syrij minorem numero multitudinem de Iudæorum gente uastabant: sed etiam eos qui in ciuitatibus erant, comprehensos disper debãt:

Syria à Iudæis uastata.

debant: non solum ob uetus odium, sed ut discrimen immi=nens præuenirent. Grauis ergo conturbatio totam Syriam peruaserat, & omnis ciuitas in binos diuidebatur exerci=tus: unáque alterutris salus erat, si anticipassent alterutros cæde facienda: & dies quidem ducebantur in sanguine, no ctes autem molestiores formido faciebat. Nam licet uideren tur amoliri Iudæos, tamen etiam de alijs gentibus Iudai=zantes cogebantur habere suspectos: & per hoc ipsum qđ in eis uidebatur ambiguum, neque temere eos placebat in=terfici, & rursus per ipsam religionis commixtionem quasi penitus externos timebant. Prouocabant autem ad cædes diuersorum etiam illos qui prius fuerãt mansueti. Auaritia siquidem substantias cæsorum paßim diripiebant: & quasi uictores eorum prædam, quos trucidauerãt, in domos alias transferebãt. Gloriosior autem erat qui plura collegisset. quasi scilicet plures uirtute superasset. Erat autem cernere ciuitates plenas cadaueribus insepultis, & inhumatos pas=sim iacere cum paruulis senes, fœminas autem neque uere=cundia contectas. Et omnis quidẽ prouincia plena erat in=enarrabilium calamitatum. Maior autem his metus auden=dorum malorum, ipsis quæ acta erant facinoribus immine=bat. Et hactenus quidem Iudæis aduersum alienigenas con flictus erat. Incurrentes autem in Scytopoleos fines, etiam Iudæos, qui illic habitabant, experti sunt hostes. Hi enim cum Scythopolitis conspirantes, & consanguinitatem uti=litati propriæ postponentes, aduersum Iudæos cum genti=libus dimicabant. Suspecta tamen eorum ipsa belli fuit aui=ditas. Denique Scytopolitæ ueriti ne ciuitatem noctu adi rent, & magna sua calamitate ciuibus excusarent defectio=nem, edixerunt eis, ut si uellent inter eos firmare consen=sum, & circa alienigenas ostendere fidem, transirent cum

Miserãda strages Iudæorũ.

Tredecim milia Iudæorum à Scythopolitanis interimũtur.

omnibus filijs suis in proximæ locum paludis. Quibus quæ fuerant iussa sine suspicione facientibus, diebus quidem secutis duobus quieuerunt Scythopolitæ. Tertia uero nocte exploratores, alios incautos, alios uero dormientes inuadunt, subitoq́; omnes interfecerunt, qui fuerunt numero tredecim milia: postq́; eorum substantiam cunctã dirupuerunt. Dignum autem etiam uidetur, Simonis interitum enarrare. Hic enim Sauli cuiusdam, non ignobilis uiri, filius erat: fortitudine quoque corporis & audacia animi insignissimus: quibus utrisque ad incommoda suæ gentis abusus est. Multos siquidem Iudæorum appropinquãtes Scythopoli, quotidie obtruncabat, & frequẽter integros cuneos fudit, ita ut totius aciei mora, & momentum solus existeret. Cõprehẽdit autem eum digna ciuili interfectione pœna. Nam cum Scythopolitæ circunfusi essent Iudæis, & in paludem præcipites agerent, educens Simon gladium, in nullum quidem hostium impetum fecit. Nihil se quidem in tanta multitudine promoturum uidebat. Exclamans autem miserabiliter: digna, inqt, Scythopolitæ his quæ gessi patior: quippe qui tam multa cæde ciuium meorum, benignitati erga uos nostræ fidem feci. Digne enim nobis extera gens infida est, qui in nostrum genus tãta impietate delinquimus. Morior ergo quasi profanus proprijs manibus: neque enim dignum est hostibus subiacere. Iste autem ipse finis & mihi sceleris digna pena, & idoneum uirtutis decus erit: ut nemo scilicet hostium de meo interitu glorietur, neque insultet cadenti. Hæc dicens, miserãtibus simul ac furentibus oculis circunspicit omnem familiam suam. Erant autem ei uxor & filij, & prouecti in senectutem parentes. Ille igitur primum quidem patrem à cæsariæ comprehendens, & super eum stans ense penetrauit: post quem non sanè inuitam

tam

tam matrem suam interfecit. Super hos autem coniugi, & filijs intulit ferrum, singulis sanè horum penè occurrentibus gladio, & hostes præuenire cupientibus. Cum uero omnem suam necessitudinem trucidasset, cæsis superstans extendit dexteram, ut neminem posset latere, & totum in uiscera sua ensem demersit. Dignus quidem miseratione iuuenis propter robur corporis atq; animi firmitatem. Cæterum quãtum ad fidem, quam alienigenis præstitit, digno fine consumptus.

Egregia Simonis hominis alioqui nefarij fortitudo.

De Iudæorũ alia graui interfectione. CAPVT XX.

AD cædem autem quæ in Scythopoli facta est, reliquæ quoque urbes Iudæis apud se habitãtibus irruebant: & duo milia quingentos Ascalonitæ. Ptolemais autem duo milia interfecit. Vinxerunt quoq; non paucos Tyrij: multos quidem trucidauerunt: plures autem eorum uinctos custodijs tradidere. Hippinei quoq; & Gadari similiter audacißimos quidem amoliebantur, terribiles autem solicite obseruabant. Reliquæ quoque urbes aduersum Iudæos singulæ, prout habebant, uel timore uel odio mouebantur. Soli autem Antiocheni, & Sidonij, & Apamei, suis cohabitatoribus pepercerunt: & neq; interficere quempiam Iudæorum, neque uinculis tradiderunt. Forte autem & propter multitudinem suam despexerunt eorum si qui motus fuissent. Mihi autem uidentur magis erga eos miseratione moti, quos utique nihil moliri uidebãt. Geraseni autem neque in eos qui apud se remanere delegerunt, quicquam gesserunt mali: & egredi uolentes usq; ad fines suos deduxerunt. Excitata est autem etiam in regno Agrippæ aduersum Iudæos pernicies. Ipse siquidem perrexerat ad Cestium Gallum Antiochiam, relicto super negotia sua quodam ex socijs, nomine Varo Issemo, regi genere

Iterũ facta est cædes Iudæorũ quater mille & quingentorũ.

Iudæorũ pernicies etiam in regno Agrippæ.

genere propinquo. Venerunt autem ad eum de Bathanea regione septuaginta numero uiri, & nobilitate & pruden dentia ciuium suorũ præstantißimi, poscendi præsidij gratia: ut si qui scilicet apud eos quoq; motus fierent, haberẽt idoneam custodiam, per quam possent insurgentes quosq; cõprimere. Hos Varus, quosdam armatos de regijs præmittens, interficit in itinere omnes. Ausus autem est tale facinus præter consilium Agrippæ: & propter nimiam auaritiam impie in gentiles suos agere non recusans, regnum omne corrupit, perseuerans post tale scilicet principiũ in totum genus exercere iniquitatem: donec discußis Agrippa rebus animaduertere quidem in Varum ueritus est propter propinquitatem Issemi. Procurãda tamen eum regione summouit. Seditiosi autem comprehẽdentes præsidium quod appellatur Cyprus, imminens finibus Hierichuntis, custodes quidem interfecerunt, munimenta autem destruxerunt. Per eosdem dies etiam in Macherunte multitudo Iudæorum persuadebat, in præsidio relictis Romanis, deserere castellum, eisq; tradere. Illi autem quod rogabantur, cogi metuentes, pacti sunt cum eis discessionem suã: & accipientes fidem, tradunt præsidium, quod diligentibus cœperunt Macheruntij custodijs obtinere.

Cæsi sũt septuaginta.

Machetus à seditiosis capitur.

Iudæi Alexandriæ occisi. CAPVT XXI.

IN Alexandria autem semper quidem erat incolis aduersum Iudæos seditio, iam ab illo tempore, ex quo strenuus Alexander contra Aegyptios usus Iudæis, præmium societatis tradidit eis, & habitandi apud Alexandriam facultatem, & ius urbis æquale cum gentibus: permanebat autem eis honor iste apud successores quoque Alexandri. Denique & in parte ciuitatis locum eis proprium deputauerunt, quatenus haberent conuersationẽ per omnia mun-

diorem

diorem à cõmunione scilicet gentium sequestratam: præstiteruntq; eis, ut etiam Macedones appellarentur. Deinceps uero cum in possessionem Romanorũ Aegyptus uenisset, neq; Cæsar primus, neq; post eum quispiam, honores quos Alexander Iudæis decreuerat minuit. Conflictus autem eorum aduersus Græcos penè cõtinuus erat: & iudicibus multis quotidie ab utraq; parte lucrum reuehentibus, seditio accendebatur. Tunc uero cum & apud alios turbata res esset, illic magis exarsit tumultus. Nam cum Alexandrini in concionem uenissent, ut ordinarent pro certis negotijs legationem ad Neronem ferendam, concurrerunt in amphitheatrum permixti Græcis plurimi Iudæorum. Quos cum uidissent æmuli, extemplo clamare cœperunt, Iudæos hostes & exploratores esse: ac deinceps insilientes intulerunt eisdẽ manus: & reliqui quidem fugientes dissipati sunt, tres uero ex his comprehendentes, trahebãt quasi uiuos incensuri. Commota est autem omnis terra Iudæorum ad ultionem ferendam: & primum quidẽ in Græcos saxa iaciebant, postea etiam uero facibus raptis in amphitheatrum impetum fecerunt, cõminantes quod in ipso loco tantum simul populum concremarent: & penè minas implessent rebus, nisi iras eorum compreßisset Tiberius Alexander, princeps ciuitatis. Nec tamen ipse coërcendi principium ab armis sumpsit, sed nobiles eorum quosque submittens, hortabatur ut desinerent, neq; aduersum se militiam Romanam commouerent. Seditiosi autem benignam deprecationem ridentes, Tiberium contumelijs appetebant. Qui postquam uidit absque magna calamitate tumultuosos non posse compesci, immisit in eos duas Romanorum legiones, quæ in ciuitate erant. Et cum his alios quinq; milia milites, casu ad Iudæorum interitũ de Libya

Seditio Alexandriæ orta.

uenientes: præcepitq; ut non solum interficerent, sed etiã substantias eorum diriperent, domósque inflammarent. Qui protinus concurrentes in locum qui uocatur Delta (illic quippe erat Iudæorum multitudo collecta) exequebantur strenue iußiones, nec sanè sine cruenta uictoria. Collecti quippe in unum Iudæi, & eos qui de suis optime armati erant, ante reliquam multitudinem statuentes aliquandiu restiterunt. Postquam uero in fugam inclinati sunt, paßim trucidabantur, & erat eorum grandis interitus. Tamen milites quæ sibi mandata fuerant exequuntur. Conglobati enim Iudæi his quos melius armatos habebant, in fronte positis, aliquandiu quidem restiterunt. Semel in fugam uersi mactabantur, nec unus erat exitij modus, cum alij sub diuo atque in campo deprehenderentur, in ædes autem alij concluderentur, & eas quoque succenderent Romani, unà etiam diripiendo quæ in his reperissent: cum neque illos aut infantum misericordia, aut reuerẽtia senectutis moueret, sed in omnes ætates pari cæde sæuirẽt. Vnde totus quidem ille locus sanguine redundabat. Quinquaginta uero congesta sunt milia mortuorũ: nec tamen saltem reliquiæ remansissent, nisi ad preces se cõtulissent: eorúmq; misertus Alexander, Romanos iußisset abscedere. Sed illi quidem, quibus erat consuetum obedire præceptis, primo eius nutu necibus pepercerũt: populares autẽ Alexandrini, propter odij magnitudinẽ difficulter ab incepto reuocabantur, uixq; à corporibus distrahebãtur. Apud Alexandriã quidem talis casus euenit.

Iudæi Alexãdriæ occisi à Tib. Alexãdro.

Strages Iudæorũ quinquagies mille.

De strage Cestij in Iudæos. CAPVT XXII.

Cestius populabundus inuadit Iudæam.

CEstio uero iam quiescendum esse non uidebatur, infensis ubiq; Iudæis: sed duodecimam legionem integram ex Antiochia secum ducẽs, & ex reliquis bina milia

lecta peditũ, & quatuor alas equitũ: insuperq; regũ auxilia, hoc est, ex Antiochi duo milia, equitũ & peditum tria milia, sagittarios omnes, Agrippæ uero tantundem peditũ & equitum mille, cum & Soëmus sequeretur, iiij. milibus comitatus, quorũ tertia pars equitum erat, pluresq; sagittarij, Ptolemaida progressus est. Plurimi autem ex ciuitatibus auxilio conuenere, peritia quidẽ militibus inferiores, quod autẽ sciẽtiæ deerat, in iudæos odio, itemq; alacritate supplentes. Aderat autẽ ipse quoq; Agrippa Cestio: & eorum quæ conducerent, simul & itineris princeps: Ibi tum adducta exercitus parte, Cestius in ualidißimam Galilææ ciuitatem cõtendit Zabulon, quæ appellatur uirorũ, & ab Iudæorum finibus Ptolemaida discernit. Cumq; offendisset eam ciuibus destitutam (in montes enim multitudo refugerat) omnigenum autem rerum plenam, illas quidem militibus diripiendas conceßit: ipsum uero oppidum quamuis admiratus esset eius pulchritudinem, quippe domus habebat similiter ut apud Tyrum & Sydona & Berithũ ædificatas, incendit. Deinde cursu territorio peragrato, quicquid inuenisset obuiam depopulatus est, inflammatis etiam circũ eam positis uicis, in Ptolemaida regressus est. Syris autem adhuc prædæ inhærentibus, & præcipue Berithijs, recepta Iudæi fiducia (Cestium enim receßisse cognouerant) repente in eos qui remanserant irruunt, & propè ad duo milia morte consumunt. Cestius autem ex Ptolemaide reuersus, ipse quidem Cæsaream peruenit, in Ioppen uero partem præmisit exercitus cum præceptis huiusmodi, ut oppidum custodirent, si eo potiri possent: aut si oppidani impetum præsensissent, tam suum quàm cæterorum militũ præstolarẽtur aduentum. Illorũ igitur alij mari, alij terra profecti, utrinq; Ioppen facillime capiũt: ita ut ne fugæ qui dem

Zabulon incẽditur.

Ioppe capitur.

dem habitatores copiam reperirent, nedum ad pugnam se pararent. Aggreßi autem cunctos interficiũt cum familijs, direptámq; ciuitatem incendunt. Interfectorum autem numerus octo milia quadringenti fuerunt. Simili modo & in finitimã Samariæ. Nabathiten toparchiam non paucos direxit equites, qui & partem finium uendicauerunt, magnámq; indigenarum multitudinẽ peremerunt: direptisq́; patrimonijs, etiam uicos igni dederunt.

De pugna Cestij cõtra Hierosolymã. CAPVT XXIIII.

IN Galilæam quoq; misit Cæsennium Gallum, ductorem duodecimæ legionis: eiq́; tantam militum manum attribuit, quantam genti expugnandæ sufficere posse credebat. Eum ualidißima Galilææ ciuitas Sephoris cum fauore suscepit. Huiusq́; prudens consilium secutæ ciuitates aliæ, quiescebãt. Qui uero seditionibus & latrocinijs operam dabant, in Galilææ montem undiq; medium recessere, qui est contra Sephorim, & uocatur Asamon. Aduersus eos Gallus ductabat exercitum. Illi autẽ quamdiu superiores erant, facile Romanos ad se ascendentes ulciscebantur: & ex his plures quàm ducentos interfecerunt. Vbi uero eos uiderunt circumacto itinere ad celsiora progressos, mature uictoriam concesserunt, & neq; pugnam cominus armato ferebant, neq;, si terga dedissent, equitũ poterant manus effugere: adeo ut pauci locis asperis delitescerent, amplius uero quàm duo milia trucidarentur. Gallus quidẽ cũ nihil iam tentari nouitatis apud Galilæam uideret, Cæsaream cum exercitu remeabat. Cestius uero cũ omni manu reuersus, in Antipatridem perrexit. Cognitóque non paruam multitudinem Iudæorũ in turrim, quæ Apheci uocabatur, esse collectã: qui & his congrederentur præmisit. Sed priusquàm in manus uenirent, Iudæi metu dispersi sunt

Duo milia seditiosorũ & latronum trucidãtur.

ſunt: eorúmque caſtra iam deſolata milites adorti, cum uicis circumpoſitis incenderunt. Ex antipatride autem Ceſtius in Liddam profectus, uacuam uiris ciuitatem offendit. Nam propter ſcenopegiorum dies feſtos, in Hieroſolymā populus omnis aſcenderat. Quinquaginta uero quos ibi comprehendit occiſis, exuſtóq; oppido, ulterius procedebat: pérq; Betthoron profectus, in quodam loco, cui nomen eſt Gabao, caſtra ponit, diſtante ab Hieroſolymis ſtadijs quinquaginta: Iudæi uero cū iam ciuitati propinquare bellum uiderent, omißis dierum feſtorum ſolennibus, ad arma properabant: ſatisq; freti multitudine, incompoſiti ad pugnam & cum clamore proſiliebant, ne dierum quidem ſeptem habita ratione feriatorum. Erat enim ſabbatum, quod apud eos religione maxima curabatur. Idē autem furor qui eos ab obſequio pietatis emouerat, in prælio quoque ſuperiores effecit. Tanto nanq; impetu Romanos aggreßi ſunt: ut eorum & aciem perrumperent, uiáq; aperta cædibus in medio ruerent: ac niſi ei militum parti, quæ necdum locum amiſerat, equites exercitati ſubueniſſent, quiq; non ſatis defecerunt pedites, in periculo totus Ceſtij exercitus fuiſſet. Interfecti ſunt autem quingenti & quindecim Romani milites: ex quibus quadringenti pedites, cæteri equites erant: Iudæi uero uigintiduo: quorū fortißimi uidebantur Monobazi regis Adiabenæ propinqui, Monobazus & Cenedecus, & poſt hos Pereita Niger & Sylas Babylonius, qui ad Iudæos ab Agrippa rege tranſfugerant, cui pridem militabant. A fronte quidem repulſi Iudæi, ad ciuitatem reuertebantur, Romanos autem ad Betthoron aſcendentes Giaræ filius Simon inuadit, multóſque poſtremi agminis coactores laniauit: ac multa carra cum ſarcinis capta, in ciuitatē reduxit. Ceſtio uero

in agris triduo cõmorante, Iudæi locis superioribus occupatis, obseruabant eius transitum, neq; cessaturos eos certum erat, si Romani proficisci cœpissent.

De obsidione Hierosolymæ à Cestio, & strage.
CAPVT XXIIII.

*ITaq; dum agrippa, infinita hostium multitudine montes amplexa, ne Romanos quidem à periculo tutos esse perspiceret, uerbis Iudæos experiri decreuit, uel omnes sibi parituros existimans, ut bello desisterent: uel si qui aduersarentur, reuocandos, qui ab eorum sententia discreparent. Misit igitur ex comitibus suis, * Porcatum & Phœbum, quos illis sciebat notißimos: ut à Cestio fœdus amicitiæ, certámque pro peccatis populo Romano ueniã pollicerentur, si proiectis armis, secum sentire uoluissent. Verum seditiosi metu, ne cuncta multitudo spe securitatis ad Agrippam sese conferret, legatos obtruncare statuerunt: & Phœbum quidem, priusquam uerbum faceret, peremerunt. Nam Porcatus uulneratus effugit: populares autem, hoc indigne ferentes factum, cædendo fustibus atq; lapidibus in oppidum cõpulerunt. Cestius uero, quia intestinam eorum discordiam, opportunũ ad irruendũ tempus inuenit, totum in eos duxit exercitum: inq; fugam uersos, usq; ad Hierosolymam persecutus est. Castris autẽ in loco positis, qui appellatur Scopus, interuallo septem stadiorũ à ciuitate discedens, nihil per triduum aduersus oppidum conabatur: sperans fortasse intus degentes, aliquid remissuros. In uicos autem circa ciuitatem, non paruam militum manum ad rapienda frumenta dimisit. Quarto autem die, qui tricesimus mensis erat Octobris, ordinatum in oppidũ introduxit exercitum. Populus quidem à seditiosis custodiebatur: ipsi autẽ Romanorum disciplina territi, exterioribus*

Ali. Lorcyum.

ribus cessere partibus ciuitatis, & in partē interiorē templi refugerunt. Cestius uero transgressus Pedestam, quæ sic uocatur, & Cenopolim, & forum quod appellatur Docon, incendit. Deinde cum ad superiorem ciuitatem uenisset, prope aulam regiā castra posuit. Et si tunc uoluisset intra muros uiolenter irrumpere, ciuitatem ilico possedisset, belloq; finem dedisset. Sed Tyrannus præpositus castris, & Priscus, & plures equitū magistri, à Floro pecunia corrupti, conatū eius auerterunt: & Iudæos intolerādis repleri cladibus contigit. Interea plurimi popularium notißimi, & Ananus Ionathæ filius, Cestiū quasi portas ei patefacturi, uocabant. Ille autē & ira fastidiens, & quod non satis eis credendum putaret, tamdiu id neglexit, donec proditione cōperta, seditiosi Ananū quidem cum cæteris, de muro deiectis lapidibus feriēdo, in domos suas refugere coëgerūt. Ipsi uero per turres dispositi, murū tentantibus repugnabant: per dies quidem quinq;, Romanis undiq; conantibus, inexplicabilis erat impetus. Sexto autē die, Cestius cū plurimis, eisdémq; sagittarijs, à septentrionali tractu templū aggreditur, Iudæis ex porticu resistētibus: qui repente quidem Romanos ad murum adeuntes auertêre. Postremo aūt repulsi telorū multitudine, recesserūt. Itaq; Romanorum, qui anteibant, scutis suis muro nixis, & qui eos sequebātur, alijs ac per ordinē alijs similiter superadiunctis, quā sic ipsi appellant, testudinē cōtexuerūt. Vnde sagittæ in eam delatæ, irritæ delabebantur: & sine aliqua noxa milites mœnia suffodiebant: templiq; portas incendere moliebantur. Vehemens autem seditiosos stupor inuaserat, iámq; multi ex ciuitate diffugiebant, ueluti continuo caperentur. His autē populus alacrior efficiebatur: & quantum nequißimi cadebant, tantum ut ipsi portas

aperirent, Cestiúmq; tanquam de se optime meritum, reciperent, appropinquabant. Et profectò si paululum in obsidione perseuerasset, statim ciuitatem obtinuisset. Sed credo iam tunc infestus deus peßimis, eiúsque sancta illo die finem bello dare prohibuerunt. Deniq; Cestius, neque animis populi, neque obsessorem desperatione perspecta, repente militem reuocat: & sine ulla spei repulsa, inconsulte nimis ac iniuste discesßit. Inopinata uero eius fuga, latronum fiduciam recreauit: insecutiq; nouißimos aliquot equitum, peditúmque peremere. Et tunc quidem Cestius in castra, quæ apud Scopon munierat, tetendit: altero autem die ulterius recedendo, magis hostes prouocauit: tanquã postremis appositi multos necabant, cũ utraq; itineris parte uallata, in transuersos tela iactabant, & neq; in eos se retorquere, à quibus à tergo sauciabantur, nouißimi audebant, quandam infinitam multitudinem insequi existimãtes. Et à lateribus, instantium uim repellere minime sufficiebant: cum ipsi quidem graues essent, ordinémq; interrumpere formidarent: uiderent autẽ Iudæos leues, & ad excurrendũ faciles esse. Vnde eueniebat, ut multa mala perpeterentur, cum nihili contra inimicis nocerent. Tota Clades exercitus Cestij. igitur uia perculsi, deiectiq; agmine sternebantur: donec multis occisis, in quibus erat Priscus sextæ legionis dux, & Longinus Chiliarchus, & Aemilius Iocũdus alæ præfectus, uix in Gabaa peruenirẽt, ubi castra prius posuerant, multis instrumẽtis amißis. Hic autẽ Cestius biduum cõmoratus, inops cõsilij quid ageret, cũ tertio die maiorem hostium uidisset numerũ, & omnia circũ loca plena Iudæis, tarditatẽ sibi obfuisse cognouit: & si adhuc ibi maneret, Cestij fuga. pluribus se inimicis usurum. Itaque pro compendio fugæ, cũcta quæ militibus impedimento erãt, amputari præcepit.

Occisisq;

Occisisq; tunc mulis atque asinis, alijsq; iumentis, præter illa quæ sagittas & machinas ferrent(hæc enim uelut usui futura seruabat)maxime quia timebat, ne Iudæis contra se capta prodessent. Bettboron *uersus antecedebat exercitum.* At Iudæi *latioribus quidem locis minus instabant: contractos uero in angustias atque descensus, qui discessissent, ab exercitu prohibebāt. Alij postremo super agmen impingere: fusaq; omnis multitudo per itineris iuga, militem sagittis operuit.* Vbi *etiam peditibus, quo pacto sibimet subuenirent, hesitantibus, equitum periculum promptius erat.* Nec *enim ordinate uiam prosequi poterant, obstantibus iaculis: & ne contra hostes irent, ascensus ardui prohibebant equitantibus inuij.* Iaculatoribus *autem rupes ac ualles tenebantur: in quas deiecti qui aberrassent consumebantur.* Nullúsque *locus aut fugiendi, aut ulciscendi rationem habebat.* Itaque *incerti quid agerent, ad ululatus, quod desperati solent, fletúsque conuersi sunt: quibus resonabat* Iudæorum *exhortatio, cum clamore lætantium pariter atque sæuientium.* Totúsque *penè qui cum* Cestio *fuerat, perisset exercitus, nisi nox aduenisset.* Qua Romani *quidem in* Bettboron *confugerunt:* Iudæi *uero obsessis circum omnibus locis, eorum transitus custodiebant.* Denique *ubi* Cestius *aperto itinere desperato, iam de fuga cogitabat, lectos propè ad quadringentos omnium fortißimos milites, tectorum fastigijs imposuit.* Hisq; *præcepit, uigilum qui in castris excubarent, signa clamare: ut eo modo* Iudæi *omnem illic militum numerum arbitrarentur remanere.* Ipse *autem cum cæteris otiose usque ad triginta stadia progreditur.* Vnde *mane cum* Iudæi *locum, in quem* Romani *tetenderant, desolatum uidissent, in quadringentos, à quibus decepti fuerant, concurrerunt: &* Callidū Cestij cō silium.

illos quidem sine mora iaculis confecerunt: mox autem Cestium persequi properabant. Sed ille cum nocte nõ paruum spatium itineris peregisset, die uehementius quoq; fugiebat: adeo ut metu perculsi milites, machinas siue tormenta muralia, itémq; balistas, multáq; alia instrumenta relinquerent. Quibus tunc ablatis, Iudæi rursus contra illos, qui ea reliquerant, usi sunt. Insequendo autem Romanos, Antipatridẽ usq; uenerũt. Deinde cum eos assequi nõ potuissent, inde redeũtes, & machinas secum asportarunt, mortuósq; spoliarunt, & prædã quæ remãserat, collegerũt: & pæana canentes in metropolim remearunt, suis quidem paucis amißis, Romanorum autẽ auxiliorum quinq; milibus peditum ac trecentis, itémq; nongentis & octoginta equitibus interemptis. Hæc quidem Nouembris mensis octauo die gesta sunt, anno duodecimo Neronis principatus.

De Damascenorum strage in Iudæos, deq; Iosephi studijs in Galilæa.

CAPVT XXV.

POst Cestij uero casus aduersos, nobilium Iudæorum multi, tanquàm è naui pessum itura, ex ciuitate enatabant. Deniq; Custobarus & Saulus, unà cum Philippo Ioachimi filio, qui princeps erat exercitus regis Agrippæ, inde dilapsi ad Cestiũ transfugerunt. Qui uero cum his in aula regia fuerat obsessus Antipas, fuga despecta, quẽadmodum à seditiosis interemptus sit, aliàs indicabimus. Cestius autem Saulum, & cæteros in Achaiam ad Neronem misit: & propriam neceßitatem indicaturos, & belli causas deriuaturos in Florum. Sperauit enim, & iram in illum excitatum iri, & sua pericula summouenda. Tunc autẽ Damasceni, cæde Romanorum cognita, Iudæos apud se degentes opprimere studuerunt: & cum eos in publicis thermis collectos haberent (nanq; id olim propter suspiciones medita-

Damasceni Iudæos apud se degentes ad decẽ milia interimũt.

meditabantur) facile quidem sui conatus exitum fore putabant. Verebantur autem mulieres suas, ferè omnes præter paucas iudaizantes, & eorum religione deceptas. Quare his magna cura fuit eas cælandi, quid agerent. Iudæorum autem decem milia, quippe ut in angusto loco, atque omnes inermes aggreßi, una hora sine metu iugulauerunt. Qui uero Cestium fugauerant, in Hierosolymam reuersi, quos adhuc Romanorum studiosos inuenissent, partim ui, partim blanditijs sibi etiam sociabant. Et in templum congregati, plures belli duces eligendos esse censebant. Declaratus est igitur Iosephus, Curionis filius, & pontifex Ananus: omnia quæ in ciuitate gerenda essent, imperaturi: maximéq; ut ciuitatis muros erigerent. Filium nanque Simonis Eleazarum, quamuis Romanorum prædam, & ereptas Cestio pecunias, & insuper his plurima ex thesauris publicis in potestate haberet, tamen nullis neceßitatibus præposuerunt: quod & ipsum tyrannidis superbia uiderēt ferri, eiúsq; studiosos siue imitatores, satellitū more uersari. Verū paulatim Eleazarus, ambitione pecuniæ, itémq; astutia persuasit populo, ut in omnibus sibi parêrent. In Iudæam uero quos mitterent, alios militum duces aptarūt: Iesum filium Asapha, unum è pontificibus, & Eleazarum Ananiæ pontificis filium. Nigro autem mandauerunt, qui tunc Idumæam regebat, ex regione trans Iordanem posita genus ducens, unde Pereites cognominabatur, ducibus obtemperare. Sed ne alias quidem regiones omittendas putabant. Nanque in Hierichunte Iosephus filius Simonis, & trans flumen Manasses Taphna, & Ioannes Essæus, toparchias administraturi directi sunt. Huic autē Lidda, & Ioppe, & Emaus erant additæ. Gophniticæ autē & Acrabatenæ regionibus Ioannes, filius Annæ, rector designatus est: &

Eligūtur duces Iudæorū.

Iosephus huius historiæ scriptor, rector Galilææ constituitur.

*est: & utriusque Galilææ IOSEPHVS, Matathiæ filius. Huius autem administrationi, iuncta erat & Gamala, munitißima ciuitatum, quæ ibi fuere. Aliorum quidem rectorum, pro alacritate ac prudentia sua, quisque res sibi creditas administrabat. Iosephus autem, cum in Galilæam uenisset, primum curæ habuit, indigenarum sibi conciliare beneuolentiam: multa sciens ea confici posse, licet in alijs peccauisset. Deinde considerato, quod potentißimos quidem amicos haberet, si eos participes potestatis fecisset: omnem uero multitudinem, si pleraque per indigenas & consuetos fieri præciperet, septuaginta de senioribus eius gentis prudentißimos elegit: eósque rectores totius Galilææ constituit. Septem uero per singulas ciuitates minorum litium iudices ordinare, maiora negotia, causasq́; capitales cum ad se referre iußisset: iam septuaginta dispositos per ciuitates, quo iure inter se uterentur, etiam quẽadmodum extrinsecus usi essent, animaduertit: certúsq; in Galilæam Romanos esse uenturos, opportuna loca muro cingebat, hoc est, Iotapatam, & Bersabee, &*Seloim: necnon & Gapherechon, & Aphaca, & Sicophet, & montem cui nomen est*Itaburio, & Tarichen, & Tiberiada. Ad hæc etiam circa Genesar lacum speluncas in ea, quæ inferior Galilæa uocabatur, muniuit. Superioriś autẽ Galilææ, Achabaron, & Petram, quæ sic dicitur, Iamniam, & Mero: in Gaulanitide uero Seleuciam, & Sogennam, & Gamalam munitione circundedit. Solis autem Sephoritis permisit, ut murum sibimetipsis fabricarent: quod eos pecuniosos esse, & ad bellum promptos etiam sine præcepto uideret. Similiter autem Giscalam, Iosephi iussu per se muro cinxit Ioannes. Cæteris autem castellis omnibus, ipse Iosephus intererat, iubendo simul atque opem ferendo.*

Al. Salanim.

Al. Thaburio.

Quin

Quin & exercitum ex Galilæa, supra centum milia uirorum comparauit: quos omnes undiq; collectis armis ueteribus instruebat. Deinde reputans, hoc maxime Romanorũ inuictam esse uirtutem, quod dicto essent audientes rectoribus suis, & armorum exercitationi operam darent, doctrinam quidem urgente neceßitate despexit: parendi autẽ facultatem ratus regentium multitudine posse contingere, ita ut Romani solent, diuisit exercitũ: pluresque fecit agminum principes. Diuersisq; militum generibus ordinatis, alios decadarchis alios chiliarchis subdidit: & insuper his rectores, maiorum rerũ administratores. Docebat omnes signorum disciplinas, & prouocationes reuocationesque buccinarum, & principia cornuũ, & circunductiones, & quemadmodum oporteret laborantibus succurrere fortiores, & cũ defatigatis partiri pericula, quæq; ad fortitudinem animi, corporisq; tolerantiam pertinerent, instituebat. Maxime uero eos erudiebat ad bellum, usquequaque Romanorum referens disciplinam: quod cum uiris essent præliaturi, qui & uiribus corporis, & animi obstinatione, totum penè orbem terræ superassent. His addidit, quo pacto belli tempore, suis essent pariturì præceptis: iam nũc periculum fore, nisi consuetis delictis, hoc est, furtis & latrocinijs, & rapinis abstinuissent: sed neq; aut gentilibus fraudem facerent, aut consuetißimorum damna proprium quæstũ putarent: Illa enim bella optime administrari, quorum milites bonam conscientiam gererent. Qui uero per se praui fuissent, his non solum inimicos, sed etiã deum hostem futurum. Multa in hunc modum admonendo, perseuerabat. Et iam quidem quantum prælio parandũ esset, conflatũ erat. Nam & septuaginta peditũ milia ducẽtos quinquaginta equites, ac præter hos etiam mercenarios, quibus maxime

Iosephus docet suos milites militarem disciplinã.

maxime fretus erat, habebat quatuor milia quingẽtos: necnon & sexcentos circa se electos custodes corporis, atq; satellites. Exceptis *autem mercenarijs, facile cæteri milites à ciuitatibus alebantur.* N*anq; singulæ quas enumerauimus, cum mediam sui multitudinem mitterent in militiam, reliquos ad comparãdum eis uictũ tenebãt: ut pars armis, atq; alia pars faciendi operis dirimeretur, & armati securitatẽ rependerent suggerentibus commeatum.*

De Iosephi periculis & euasione, & Ioannis Giscalei malicia.

CAPVT XXVI.

I*osepho autem hoc modo administranti Galilæam, insurrexit quidam insidiator, patria Giscala ortus,* L*esin filius, nomine* I*oannes, callidißimus, ac dolis plenus, & nequitia quidem nobilißimus omnium: antea uero pauper, & aliquantum maliciæ suæ impedimentum passus inopia, facile mentiri paratus, mirúsque fidem adhibere mendacio: & qui fallaciam uirtutem putaret, eáque aduersus amicißimos uteretur: simulator humanitatis, & spe lucri appetentißimus cædiũ: qui semper quidem immoderata concupisset, spem uero leuioribus maleficijs aluisset.* Latro *enim erat, sui moris, ac solitarius: deinde etiã comitatũ inuenit audaciæ, primo quidem paruũ, ampliorem autẽ proficiẽs. Curæ aũt habebat, neminẽ ignarum asciscere: sed qui & habitudine corporis, & animi magnitudine, bellorũq; peritia præstarent, hos eligebat: donec quadringentorum uirorũ cateruam cõgregauit, quorum plures ex* T*yriorũ finibus & uicis erãt.* I*sque omnẽ* G*alilæã depopulabatur: & multos futuri belli metu suspẽsos lacerabat.* H*ũc igitur iam dudum regendi milites cupientem, & maiora desiderantem, diu pecuniæ retardabat inopia. Cum autẽ uideret* I*osephum sua uiuacitate lætari, persuadet ei primũ, ut fabricandi*

bricandi muri patriæ ſolicitudinem ſibi cōmitteret. In qua *re quæſtus magnos à locupletibus fecit.* Deinde *callidiſſima fraude compoſita, uelut oleo, quod non à gentilibus ſuis tractatum eſſet, uti cauerent omnes apud Syriam Iudæi, ut ad confinia oleum mitteretur, depopoſcit.* Nummóq; Tyrio, *qui quatuor Atticos faceret, emptis quatuor amphoris, eodem pretio amphoræ dimidium uenundabat. Cumq́;* Galilæa *ferax eſſet olei, maximéque illo tempore magna ubertate redundaret, in ea loca ubi erat penuria, ſolus, multúmque mittendo, infinitam ſummam pecuniæ congregauit. Qua mox in eum uſus eſt, qui hoc ſibi beneficium præſtitiſſet. Deniq; exiſtimans* Ioſephum *diſpoſuiſſe, rectorem ſe eſſe* Galilææ *futurum, quibus præerat latronibus imperauit prædam uehementius exercere: quod multis rebus nouis per eas regiones excitatis, aut inſidijs alicubi rectorem perimeret, ſi cui ferret auxilium: aut ſi latrocinia negligeret, ob hoc eũ apud indigenas accuſaret.* Iamdudũ *autem rumores diſſipauerat, quod res* Galilææ Ioſephus Romanis *prodere cogitaret: multáq; in hunc modum ad eius perniciem cōparabat.* Itaque *illo tēpore, cum quidam ex uico* Damaritarum, *in magno campo cuſtodias agētes,* Ptolemæũ Agrippæ *&* Beronices *procuratorē aggreſſi, omnes quas ferebat ſarcinas abſtuliſſent, in quibus erāt non paucæ ueſtes pretioſæ, plurimáq; argentea pocula, & ſexcenti aurei, neq; hanc prædā occulte adminiſtrare potuiſſent, omnia* Taricheas *ad* Ioſephum *cōportarunt.* Ille *autē reprehenſa uiolentia, quam regijs intuliſſent, reponi res ablatas apud aliquem eius ciuitatis potentiſſimum iubet: paratus eas dominis opportune remittere.* Vnde *maximum ei periculũ cōparatũ eſt.* Nanque *raptores earũ, quia prædæ nullam partē accepiſſent, ægre ferētes, & proſpicientes* Impetus Iudæorũ cōtra Ioſephum.
quod

quod Iosephus cogitauerat laborem suum regibus condonare, per uicos nocte discurrũt, omnibúsq; indicãt Iosephũ prodidisse: eodémque tumultu ciuitates proximas repleuerunt, adeo ut centum armatorum milia contra Iosephum prima luce concurrerent. Denique multitudo quidem, in circo apud Taricheas congregata, plurima per iracundiã conclamabat, partim deponi, partim concremari uociferans proditorem. Plerosque autem incitabat Iohannes, & cum eo filius Thasphnam Iesus. Tunc magistratus Tiberiadis, Iosephi quidem amici & satellites, tantæ multitudinis incursu perterriti, omnes præter quatuor diffugerũt. Ipse uero dormiens, propè cum iam ignis admoueretur, exurgens, & monentibus eum quatuor, qui remanserant, neq; solitudine sua, neque illorum qui contra se uenerant, copijs superatus, aut perturbatus, in cõspectum illorum prosilijt: ueste discissa, infusóq; capiti puluere, aduersísq; post tergũ manibus, suóque ceruici gladio annexo. Hæc autem amicitiores ei, maxime Taricheas ad misericordiam commouerant. Rustica uero plebs, & finitimorum, quibus molestior uidebatur, non sine maledictis eum iubebant publicas proferre pecunias, & facta proditionis fateri. Nam ex habitu eius opinabantur, nihil eorum de quibus nata fuerat suspicio, penitus negaturum: & impetrãdæ ueniæ causa fecisse omnia, quæ misericordiam prouocarent. At illius ista humilitas consilium perstruebat: & contra se indignantes arte circumueniens, ut super his, unde irascerentur, inter se ipsi discordarent, omnia confessus est. Deinde sibi loquendi facultate concessa, ego, inquit, has pecunias neque Agrippæ remittere cogitabam, neque in propria lucra cõuertere: absit enim, ut amicum putem unquam. qui uobis sit inimicus: aut quæstum ex re capiam, quæ uos communiter læderet.

lęderet. Sed quia uidebam ò Taricheatæ, maximam ciuitatem ueſtram munitionis egere, & ad extruenda mœnia minus habere pecuniæ, timebamq; Tibérienſem populum, & alias ciuitates raptis pecunijs inhiantes, pedetentim eas retinere decreui, ut uos muro circūdarem. Si hoc non uidetur, profero quæ ablata ſunt, & diripiēda propono. Sin recte cōſului, bene de uobis meritum coërcetis. Hæc Taricheatæ quidem ab eo dicta, cum fauore receperunt. Tiberienſes uero cum alijs deprauando, inſuper etiam minitabantur: utrique autem relicto Ioſepho, inter ſe litigabant. Ille autem fretus iam ſecum ſentiētibus (erant enim propè ad quadraginta milia Taricheatæ) cum multitudine liberius loquebatur, multum in eorum temeritatem inuectus, ex præſenti quidem pecunia Taricheam ait eſſe muniendam. Curæ autē ſibi fore, ſimiliter ut etiā cæteræ tutæ ſint ciuitates. Nec enim pecunias defore, ſi concordare uelint in eos, unde parandæ ſunt, & non in eum moueantur, qui parat, Itaque tum alia quidem multitudo, quæ decepta fuerat quamuis irata recedebat: duo uero armatorū milia impetum in eum fecere. Cúmque ſe ille tecto ante recepiſſet, inſtabant ei minitantes. Iterum autē Ioſephus in hos quoque altera fraude utitur. Cúmque ad faſtigiū culminis euaſiſſet, cōpreſſo dextra ſtrepitu, neſcire ait ſe, quid peterēt ſibi præſtari: uoces enim ſe nō exaudire confuſas. Omnia uero quæ iuberent eſſe facturum, ſi aliquos intromiſiſſent, qui ſecum ocioſe colloquerētur. His auditis, ilico nobiliores cum magiſtratibus ad eum ingrediuntur. Quos ille in ædiū partes inductos, clauſa ianua tādiu uerberauit, quoad eorum inteſtina nudata ſunt. Circumſtabat autem interim populus, exiſtimans eos prolixis allegationibus concertare. Tum ſubito Ioſephus foribus patefactis, cruentos eos dimiſit.

Iterū fit impetus in Ioſephum.

dimisit. Vnde tanto terrore qui minabantur affecti sunt, ut proiectis armis aufugerent. Ob hæc Iohannis etiam atque etiam crescebat inuidia, aliásque nihilominus Iosepho moliebatur insidias: morbóque simulato per epistolam postulauit, ut sibi medicinæ gratia, Tiberiensibus aquis calidis uti permitteret. Iosephus autem, quia nõdum ei suspectus erat insidiator, ad præfectos ciuitatis literas fecit, ut & hospitium, & utensilia Iohanni præberent. Quibus ille potitus, biduo post, cuius rei causa uenerat, agebat: & his fraude circumuentis, alijs uero pecunia corruptis, ut Iosephum desererent, persuasit. His autem cognitis, Sylas quem Iosephus custodiæ præposuerat, propere de insidijs ei scripsit: atq; ille accepta epistola, noctúq; itinere maturato, matutinus ad Tiberiadem peruenit. Et cætera quidẽ multitudo obuiam ei processit. Iohannes autẽ, quamuis eũ contra se uenturum esse suspicaretur, tamen directo quodã ex notis, infirmitate simulata, quod lectulo detineretur, obsequio sese defuisse mãdauit. Tiberiensibus autem à Iosepho in amphitheatri stadium congregatis, ut ad eos quæ sibi scripta fuerant alloqueretur, missis armatis Iohannes iussit eum interfici. Quos cum iam nudare gladios perspexisset, populus exclamauit: atque ita conuersus ad eius uocem Iosephus, ubi ferrùm propè iugulo suo imminere prospexit, in littus desilijt è tumulo, excelso cubitis sex, in quo uerba faciens cum populo steterat: ascensáq; inde nauicula cum duobus satellitibus suis, quæ illic applicuerat, in medium lacum refugit. Milites uero eius, ilico raptis armis, contra insidiatores irruebãt. Mox autẽ ueritus Iosephus, ne bello intestino concitato, propter paucorũ inuidiam ciuitas consumeretur, nuncium suis misit, qui eos moneret, ut propriæ tantum saluti consulerent: neq; uero quenquam uel oc-

Iosephus uix gladiũ insidiantis euadit.

uel occiderent;uel arguerent noxiorum. Et illi quidem dicto parentes, conquieuerunt. Qui uero circum ciuitatē per agros habitabant, auditis insidijs, & quis earum fabricator esset, contra Iohannem ueniebant. Sed ille primus in Giscala patriam suam fuga receptus est. At Galilæi totis iam ciuitatibus ad Iosephum confluebant. Et cum multa essent armatorum milia congregata, qui se aduersus Iohannem communem insidiatorem adesse clamabant: unáq; cum eo ciuitatem, quæ illum suscepisset, ignibus tradituros: ad ea Iosephus, probare se quidem eorum beneuolentiam, impetum autem cohibendum esse dicebat: prudentia magis inimicos uincere cupiens, quàm perimere. His uero, qui de singulis ciuitatibus cum Iohanne rebellassent, nominatim exceptis, quippe alacri animo suos quisque populus indicabat, præconum uoce denunciabat, intra quinque dies eorum qui Iohannem nō reliquissent, patrimonia diripienda, domosq; eorum cum familijs exurendas. Et tria quidem milia statim ab eo reuocauit, qui profugi ante pedes eius arma proiecerunt. Cum reliquis autem Iohannes propè mille Syris fugitiuis, transtulit se iterum in occultas insidias ex apertis: ac per nuncios in Hierosolymam clàm directos, Iosephum accusabat, quod magnum exercitū collegisset: iamq; nisi præueniatur ui, tyrannus metropoleos uenturus esset. Verum ea populus quidē præsciens, negligebat: liuore autē potentes, nōnulliq; magistratuum clàm pecunias ad comparandos mercenarios milites, misere Iohanni, ut per eos bellum cum Iosepho gereret. Decretūq; inter se conceperunt, quo idem Iosephus militum administratione decederet: nō tamē id satis esse credebant: ideóque duo milia & quingentos armatos, & quatuor miserūt nobiles uiros iurisperitos, filium Iosandrum, & Ananiam

Fuga insidiatoris.

Sadduci, & Simonem & Iudam Ionathæ filios, omnes eloquentia ualidißimos: ut eorum scilicet monitu, auerteretur ab Iosepho beneuolentia multitudinis. Et siquidem ipse sponte sua ueniret, paterentur eum rationem reddere: Sin remanere contenderet, uelut hoste uterentur. Amici autem Iosepho militem quidem ad eum uenturũ esse perscripserunt, causam uero nõ indicauerunt, quoniam secretum fuit inimicorum eius consilium. Vnde factum est, ut quia præcauere non potuit, quatuor statim ciuitates ad inimicos transirent: hoc est, Sephoris, & Gadara, & Giscala, & Tiberias: quas tamen continuo sine armis recepit. Captos autem quatuor duces consilijs armatorumq; fortißimos, remisit ad Hierusalem: contra quos populus haud mediocri indignatione cõmotus, & ipsos, & à quibus præmißi fuerant, interfecisset, nisi ante fugissent.

Tiberias à Iosepho recuperatur, & Sephoris.

CAPVT XXVII.

Iohannem uero iam intra muros Ascalon, Iosephi timor custodiebat. Et paucis diebus post, iterum rebellauit Tiberias: habitatoribus eius Agrippam regem implorantibus. Et cum ille constituto die ad eos nõ uenisset, paucíq; Romani equites ibi tum cõparuissent, à Iosepho alienati sunt. Hisq; apud Taricheas cognitis, statim defectio consecuta est. Cum uero cunctos Iosephus milites misisset frumentatum, neq; solus egredi cõtra destitutores, neq; se continere patiebatur: metuens, ne dum ipse tardaret, ante in ciuitatem regij transgrederentur (nec enim postero die obstante sabbato quicquam facere poterat) dolo qui se deseruerant, circumuenire cogitabat. Et portas quidem Tarichearum claudi iußit, ne quis cõsilium suum illis proderet, cõtra quos suscipiebatur. Omnibus autẽ scaphis, quas

in lacu

in lacu comperit congregatis (ducentæ autem & triginta fuerunt, quaterniq; nautæ non amplius singulis inerant) mature ad Tiberiadem nauigat. Cumque tanto ab ea distaret spatio, unde facile uideri non posset, inanibus scaphis in salo relictis septem ipse solus inermes satellites secũ habens, propius ut conspiceretur, accessit. Quem cum inimici adhuc maledicentes ei ex muro conspexissent, metu perterriti, & scaphas armatorum esse plenas existimãtes, arma proijciũt: manusq; supplices agitãtes, ut ciuitati parceret, precabantur. Iosephus autem, postquam multis eos minis & exprobrationibus castigauit, primum quod bello contra populũ Romanũ suscepto, intestinis dissensionibus uires suas ante cõsumerent, inimicorumq; uota complerẽt. Deinde, quod securitatis suæ curatorem de medio tollere properarent, ciuitatemq; non erubescerent sibi claudere, qui eam muro cinxisset: nõ repudiaturum se ait, si qui sibi satisfacerent: quibusq; interuenientibus amicitiam cum ciuitate firmaret. Itaq; statim ad eum decem Tiberiensium potentissimi descenderunt. His autem in unam receptis nauiculam piscatoriam, & procul abductis, alios quinquaginta curiales uenire iussit, maxime notissimos, uelut illi quoq; fidem sibi præbere deberent. Deinde nouas causationes excogitans, alios insuper atq; alios obtentu fœderis euocabat: ut mature Taricheas recurrerent, gubernatoribus nauiũ repletarum imperabat: quosq; auexissent, in carcerem collocarent: donec omnem curiam, quæ sexcẽtos haberet uiros, duoque milia popularium, comprehensam in Taricheas scaphis abduxit. Reliquis autem uociferãtibus, Clitum quendam esse maxime defectionis autorem, iramq; ipsius pœna illius precantibus satiari, nullum quidem Iosephus uolebat occidere: suorum uero satellitum quendam

Leuin, egredi iußit, qui Cliti manus abſcinderet. Cum uero is præ timore ſolum ſe globo inimicorum commiſſurum negaret, eáq; cauſa indignari Ioſephum ſtantem in ſcapha Clitus uideret, ipſumq; uelle deſcendere, ac de ſe ſupplicium ſumere, ut ſaltem unam manum ſibi concederet, orabat. Neq; hoc abnuente Ioſepho, dummodo alteram ſibimet Clitus ipſe præſcinderet, educto ille dextera gladio, leuam ſibi truncauit. Tantus eum timor Ioſephi inuaſerat. Ita tunc Ioſephus uacuis ſcaphis, & ſatellitibus ſeptẽ, populo capto, rurſus Tiberiadem ſibi ſociauit. Paucis autem diebus poſt, cũ etiã Sephorim defeciſſe inter alias reperiſſet, militibus eam deprædari permiſit: omniaq; inde collecta, popularibus dedit etiã Sephoritis. Nam & captos rapinarum damno corrigere uoluit: & redhibitione rerum rurſus eos ad beneuolentiam reuocare.

Sephoris recuperatur à Ioſepho.

Quomodo Hieroſolymitæ bello ſe præparauerint; deq; Simonis Gioræ tyrannide.

CAPVT XXVIII.

HActenus apud Galilæam motus erat: iamq; ab inteſtinis diſſenſionibus quieſcentes, aduerſus Romanos inſtruebantur. Hieroſolymis autem Ananias pontifex & potentiores, qui non cum Romanorũ parte ſentirent, muros inſtaurare properabant: multaq; bellica inſtrumenta, perq; omne oppidum ſagittæ, aliáq; arma fabricabantur: exercitationibus iußis, manus iuuenum operã dabant. Erantq; uniuerſa plena tumultus, magnáque triſtitia mediocres occupauerat: multiq; futuras clades proſpiciẽtes, fletum cohibere nõ poterant: infeſtáq; pacem cupientibus omnia uidebantur. Belli autem incentoribus, quæ illis placerent, ex tempore fingebantur: ſtatúsque iam tunc quaſi perituræ ciuitatis erat, antequàm Romani uenirẽt. Anano autẽ apparatũ belli negligere cura fuit: & ſtudioſorum,

quos æmulatores uocabant, amentiam ad utiliora conuertere: qui tamẽ uictus sit, & quis illius finis fuerit, in posterioribus explanabimus. At in Acrabatena toparchia Gioræ filius Simon, multis nouarum rerũ cupidis cõgregatis, ad rapinas conuersus, nõ solum domos locupletum perturbabat, uerũ etiam corpora uerberibus conficiebat. Iámq; tunc certus erat incipiens tyrannidem. Ab Anano autem, missis aduersus eum militibus magistratuũ, ad latrones qui erant Magadæ, cũ his quos habebat, effugit: ibiq; manẽs, donec Ananus & alij eius inimici perempti sunt. Idumæã cum cæteris populabatur: adeóq; ut magistratus eius gentis, propter cædium multitudinem & prædarum assiduitatem, collecto milite, uicos præsidijs tuerẽtur. Et Idumææ quidem res ita se habebant.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IVDAICO

Liber Tertius.

De Vespasiani ducis aduentu & clade duplici Iudæorum.
CAPVT PRIMVM.

ERONEM AVTEM, VBI res apud Iudæam non prospere gestas accepit, latens quidem, quod necesse fuit, cum timore stupor inuadit: aperte autẽ superbiam simulans ultro etiã indignabatur, magisq; ducis negligẽtia, quàm uirtute hostium quæ contigerant facta esse dicebat: decere reputans, propter pondus imperij tristiora cõtemnere, uideriq; malis omnibus superiorem animum gerere. Veruntamen curis angebatur mentis eius perturbatio, cum deliberaret cuinam cõmotum crederet orientem,

qui unà & Iudæos rebellantes ulcisceretur, proximásque his nationes simili modo correptas ante caperet. Inuenit igitur solum Vespasianũ his necessitatibus parem, & qui tanti belli magnitudinem suscipere posset, uirum ab adulescentia usq; ad senectutem bellis exercitatum, & qui populo Romano iam pridem pacasset Hesperiam, Germanorũ tumultu cõcussam: armisq; ante illud tempus incognitam, Britanniam uendicasset. Vnde patri quoq; ipsius Claudio præstiterat, ut sine proprio sudore triumpharet. Itaq; his uelut omnibus fretus Nero, ætatémq; illius cum peritia stabilem cernens, obsidesq; fidei liberos, eorúmq; florem manus esse paternæ prudentiæ, iam tum fortasse de tota republica deo aliquid ordinante, mittit eum ad regendos exercitus in Syria constitutos, multis pro tempore blandimentis atq; obsequijs animarum, qualia necessitas imperare cõsueuit. Ille autem protinus ex Achaia, ubi cum Nerone fuerat, Titum quidẽ filium suum dirigit Alexãdriam, ut inde quintam itemq; decimam legiones moueret. Ipse uero trãsmissus ad Hellespontum, terreno itinere Syriã peruenit, ibiq; Romanas uires, multáque à uicinis regibus auxilia congregauit. At Iudæi post malam Cestij pugnam insperata felicitate sublati, animorum impetus cohibere nõ poterant. Sed tanquam fortuna eos exagitante perciti, bellum ulterius producebãt. Denique omni, quanta fuit, manu pugnacissima congregata, Ascalonem petierunt. Ea ciuitas antiqua est, septingentorum & uiginti stadiorum spatio ab Hierosolyma distans, & iudæis semper inuisa: quæ res fecit, ut etiam tunc primis eorum incursibus propior uideretur. Tres autem uiros aggressionis duces habebant, & corporibus & prudẽtia præstantissimos: Nigrũ Peritã, & Sylam Babyloniũ, & Iohannẽ Essæum. Ascalon enim ualidis=

ualidißimo quidem muro cincta erat, sed uacua penè præsidijs. Vna enim cohors eam peditum, & una equitum ala tuebatur: quibus præfectus erat Antonius. *Illi quidem ira multa uelocius itinere peracto, quoniã ex propinquo uenirent, præsto erant.* Antonius *uero (nec enim eorũ fore impetũ nesciebat) equites iam ex ciuitate duxerat, & neq; multitudinem ueritus uel audaciam, primas hostium coitiones fortiter sustinuit: murúmq; properantes aggredi refrenauit. Itaq; Iudæi, quod cum peritioribus imperiti, & pedites cũ equitibus cũstipatis aũt inordinati, leuitérq; armati cũ instructis, plúsq; indignationi quàm cõsilio tribuentes, cum morigeris & nutu rectoris omnia faciẽtibus erãt dimicaturi, facilis erat aduersarijs labor. Nam ut semel eorum primæ ab equitibus turbatæ sunt acies, fugã petunt: & murum uersus se à tergo urgẽtibus incedentes, suimet ipsi hostes erãt: donec omnes incursibus equitum uicti, per totum campũ dispersi sunt, qui fuit plurimus, totúsq; habilis equitantibus: quod quidẽ* Romanos *iuuit, ut magna quidẽ cæde* Iudæos *prosternerẽt. Nã & fugientes præuertendo torquebant: & quos occupassent, curriculo transfigẽdo infinitos peremêre. Alij uero alios quocũq; se uertissent circũdatos, exagitantes facile iaculis opprimebant. Et Iudæis quidem propria multitudo, per desperationem salutis, solitudo uidebatur.* Romani *uero licet bello pauci essent, rebus tamen secundis animati, etiam superflue residui uidebãtur. Et illis quidem res aduersas superare certantibus, dum cito pudet fugere, mutari fortunam sperant:* Romanis *autem, in his quæ prospere agerent, minime laborãtibus, ad maiorem usque diei partem pugna protracta est: donec Iudæorum quidem perempta sunt decẽ milia, duóque duces* Iohãnes *&* Sylas. *Cæteri uero & plerique saucij, cum* Nigro,

qui unus restabat ex ducibus, in ciuitatem Idumaæ, quæ Challis dicitur, confugere. Nonnulli tunc etiam Romanorum, in illo prælio uulnerati sunt. Sed non Iudæorum spiritus clade tanta sedatus est, multóq; magis eorum dolor incitauit audaciam: & conijcientes quãtum ante pedes mortuorum iaceret, pristinis rebus feliciter gestis ad plagam alteram illiciebantur. Deniq; paruo tempore intermisso, quod ne curandis quidẽ uulneribus satis esset, cunctisq; aggregatis uiribus, maiore cũ indignatione, multóq; plures Ascalonem recurrebant: eádem se præter imperitiã, aliáq; belli uitia, comitante fortuna. Etenim cum Antonius qua transituri fuerãt, posuisset insidias, ex improuiso in eas dilapsi, & ab equitibus circundati, prius quàm se ad pugnã cõponerent, iterum super octo milia procubuerunt, cæteri uero omnes aufugerũt. Cumq; his Niger, multis, dum fugeret, magni animi facinoribus demonstratis, & quoniam hostes instarent, in turrim quandam tutißimã cõpelluntur alicuius uici, cui nomẽ est Baldezæl. Antonius uero cũ suis, ne uel moras circum turrim, quæ inexpugnabilis esset, diu tenerent, uel ducem hostium fortißimum uiuum relinquerent, ignem muro supponunt: turrique inflammata, Romani quidem exultantes recedunt, quasi etiam Nigro cõsumpto. Ille autẽ in castelli specus intimũ ex turri saltu demissus euasit: triduóq; post socijs cum fletu eum ad sepulturam inuestigantibus sese ostendit, gaudióq; insperato repleuit omnes Iudæos, tanquã dei prouidentia dux eis in posterum reseruatus. At Vespasianus Antiochiam exercitum ducẽs, quæ Syriæ metropolis est, magitudine simul, aliáque felicitate, sine dubio tertium inter omnes, quæ in Romano orbe sunt, locũ obtinẽs: ubi etiã aduẽtu suo regẽ Agrippam cum omni manu propria offenderat, præstolari ad Ptolemaidẽ prope=

*properabat. In hac autem ciuitate occurrerũt ei Sephoritæ ciues oppidum Galilææ colentes, soli mente pacata: qui tam suæ salutis prouidentia soliciti, quàm Romanorum uirium gnari, etiam prius quàm Vespasianus ueniret, *Sentio Gallo fidem dederant, dextrasq; iunxerant, præsidium militare susceperant. Itaque & benignißime duce suscepto, alacri animo etiam contra gentiles suos auxilia promiserant. Quibus interim Vespasianus ultionis causa poscentibus, equitum peditumque tantum numerum tradidit, quãtum obstare posse arbitrabatur incursibus, si quid Iudæi commouere tentassent. Non enim minimum esse uidebatur futuri belli periculum, auferri ciuitatem Sephorim Galilææ maximam, & in loco tutißimo conditam, totiusque gentis futuram præsidio.* *Cæsennio.

Descriptio Galilææ, Samariæ, & Iudææ. CAPVT II.

DVæ sunt autem Galilææ, quæ superior & inferior appellantur, eásque Phœnice & Syria cingunt. Discernit uero ab occidente Ptolemais territorij sui finibus, quondã & Galilæorum: Nunc autem mons Tyriorũ Carmelus cui cõiuncta est Gabaa, ciuitas Hippeon, hoc est equitũ, quæ sic appellatur ex eo, quod equites ab Herode rege dimißi coloni, eò deducebantur. A meridie autẽ Samaritis & Scythopolis, usque ad flumen Iordanẽ. Ab oriente uero Ioppe & Gadaris. Sed & Gaulanitide diffinitur, quæ etiam regi Agrippæ fines sunt. Septentrionalis autem eius tractus Tyro, itémque Tyriorũ finibus terminatur. Inferioris quoque Galilææ fines quàm longi sunt, ex Tiberiade usque ad Zabulon, cui uicina est in locis maritimis Ptolemaiensium ciuitas, propagantur. Latitudine autẽ patent ex uico Salothi, qui in magno campo situs est, usq; ad Bersaben: unde etiam superioris Galilææ latitudo incipit

usque

usque ad Baca uicum, qui terram dirimit Tyriorum. Longitudo uero eius à Talla uico Iordani proximo usque ad Berothe tenditur. Sed cum tanta sint utræq; magnitudine, tantisq; gentibus alienigenis cinctæ, semper tamen omnibus belli periculis restiterunt. Nam & pugnaces sunt ab infantia Galilæi, & omni tempore plurimi, neque aut formido unquam uiros, aut eorũ penuria regiones illas occupauit, quoniam totæ opimæ ac fertiles sunt: omniúmq; generũ arboribus consitæ, ut etiã minime agricolandi studiosos uber
Fertilitas Galilææ. *tate sua prouocẽt. Deniq; excultæ sunt ab incolis totæ, nec pars ulla est earũ otiosa, quin & ciuitates ibi crebræ sunt, ubiq; multitudo uicorum propter opulentiam populosa, ut qui sit breuissimus, supra quindecim milia colonorũ habeat prorsus: ut etiã si quis magnitudine minorẽ Galilæã dixerit, quàm trans fluuiũ regionẽ, uiribus tamen eam prætulerit. Hæc enim omnis est in opere, assidúeq; fructuum ferax, ut illa quæ trans flumẽ est, licet multo maior sit: Pleraque tamẽ aspera atque deserta est, & nutriendis fructibus mansuetis inhabilis. Galilææ uero mollities & ingeniũ fructuosum, campos habet cũ uarijs arboribus cõsitos, tum maxime oliuetis ac uineis & palmetis excultos. Irrigatur autem abunde montanis torrentibus, & fontibus aquæ perennis, quoties illi Syrio æstuante defecerint. Et longitudo quidẽ eius est à Macherunte in Pellã: Latitudo uero à Philadelphia usque ad Iordanẽ. Et Pella quidem quam supra diximus, septẽtrionalis eius est tractus: occiduus uero Iordanis: meridianum autẽ Moabites regio terminat. Ab oriente autem Arabia & Selbonitide, necnon & Philadelphia,*
Samariæ descriptio. *itémq;, Gerasidis clauditur. Samariensis autẽ regio, inter Iudæam quidem & Galilæam sita est. Incipiẽs enim à uico in planicie posito, cui nomen est Genaniæ, in Acrabatenam*

desinit

definit Toparchiam: sed natura nihil à Iudæa discrepat. Nam & utræque montosæ sunt & campestres, agróque colendo molles atque opimæ, necnon & arboribus plenæ: pomísque tam syluestribus quàm mansuetis abundant, eo quod natura sunt aridæ, imbriúmq; satis abundant. Dulces autẽ per eas multimodis aquæ sunt, boniq; graminis copia. Præter alias earum pecora lactis abundant: quódq; maximum uirtutis atque opulentiæ specimen est, utraq; uiris referta est. His aũt finitimus est Anathath uicus, qui etiã Borceas appellatur, Iudææ limes à septentrione. Meridiana uero pars eius, si in longitudinem metiare, adiacenti uico Arabum finibus terminatur, cui nomen est Iordane. At Iudææ latitudo ex Iordane flumine usque ad Ioppen explicatur: Media uero ciuitas eius est Hierosolyma. Vnde quidam non sine ratione, umbilicum eius terræ, id oppidũ uocauerunt. Sed nec marinis quidem Iudæa delicijs caret, ad Ptolemaidem usq; locis extẽta maritimis. In undecim autem sortes diuisa est: quarum prima est regnum, quod obtinet Hierosolymorũ ciuitas, præ cæteris inter omnes accolas eminens, uelut caput in corpore. Alijs uero post hanc toparchiæ sunt distributæ. Gofna est secunda: & post eã, Acrabata est. Deinde Thamna, & Lidda, itémque Emmaus, & Pella, & Idumæa, & Angada, & Herodiũ, & Hiericus, post quam Iamnia & Ioppe finitimis præsunt: & præter hanc Gamalitica, & Gaulanitis, & Bathanea, & Trachonitis: quæ etiam regni Agrippæ partes sunt. Eadem uero terra incipiens ex monte Libano & fontibus Iordanis, usque ad Tiberiadi proximum lacum, latitudine panditur. Ex uico autem, qui appellatur Pharphasus, qui ad Iuliada oppidum longitudine tendit, habitatur ab incolis Iudæis & unà Syrísque permixtis.

Iudææ descriptio.

Vndecim Iudææ sortes.

De auxilio

De auxilio Sephoritis misso & Romanorum disciplina militari.

CAPVT III.

De Iudæa quidem, & quibus esset cincta regionibus, quàm maxime potui breuiter exposui. Quod autem Vespasianus miserat auxilium Sephoritis, hoc est equites mille, sexque milia peditum, Placido eos regente Chiliarcho, castris in magno campo positis bifariam diuiduntur. Et pedites quidem in ciuitate ipsius tuendæ causa; equitatus uero in castello degebat. Vtrinque autem assidue prodeundo, & circa eam regionẽ loca omnia incursando, magnis incõmodis Iosephũ eiusq; socios, quamuis quietos, afficiebant. Et præterea ciuitates extrinsecus deprædabãtur: quorúmque conatus, si quando excurrendi habuissent fiduciam, repellebant. Sed Iosephus quidem aduersus ciuitatem impetum fecit, sperans eam posse capere: quã ipse, antequàm à Galilæis desisteret, ita muris cinxerat, ut Romanis quoque esset inuicta. Vnde etiam de spe decidit, cũ & ui & suasu infirmior Sephoritis fuisset inuẽtus: magisque in Iudæa bellum accendit Romanis, indigne ferentibus insidias. Et propterea nec die nec nocte ab agrorũ depopulatione cessantibus, sed passim diripientibus quicquid rerũ in his reperissent. Qui tamen cum mortem pugnacibus semper inferrent, imbelles ad seruitium capiebant: Ignis uero & sanguis Galilæam totam repleuerat, nec quisquam expers eius acerbitatis aut cladis erat: unam salutis spem fugientes habebant in ciuitatibus, quas murorum ambitu Iosephus communierat. Titus autem Alexandriam transmissus ex Achaia, citius quàm per hyemem sperabatur, magnum quidem militum, cuius causa directus fuerat, suscepit: contemptóque usus itinere, mature ad Ptolemaidem peruenit. Cumq; ibi patrem suum reperisset, duobus quæ ille

secum

ſecum habebat, agminibus (erant autem nobiliſsimæ quinta & decima legiones) iunxit etiam quas ipſe abduxit, quintam & decimam. Eas autem ſequebantur etiam decem & octo cohortes, quibus acceſſere ex Cæſarea cum unaquaque ala equitum & alæ quinque Syrorum itidem equitum. Decem autem cohortum ſingulæ mille pedites habebant: in cæteris uero tredecim ſexcenti pedites: & centeni uiceni equites erant. Satis autem auxiliorum etiam à regibus congregatum eſt. Antonius enim & Agrippa & Soëmus, bina milia peditum, & ſagittarios equites mille præbuerunt: cum Arabiæ quoque rex Malachus, præter quinque milia peditum, equites mille miſiſſet, quorũ pars maior erant ſagittarij: ut tota manus computata cum regis, decem milia circiter peditum equitúmque colligeret, præter calones, qui plurimi ſequebantur: & meditationi bellicæ aſſueti, nihil à pugnaciſsimis aberant: quod tempore quidem pacis, dominorum exercitationibus intereſſent, belli autem pericula cum ipſis experirentur: & neque peritia, neque uiribus, à quoquam niſi à dominis uincerentur. Qua quidem in re nimis admirandam quis exiſtimauerit Romanorum prouidentiam, ita ſeruos inſtituentium, ut non ſolum uitæ miniſterio, ſed belli etiam neceſsitatibus utiles ſint. Quod ſi quis eorum aliam quoque reſpexerit militiæ diſciplinam, profecto cognoſceret tantum eos imperium non fortunæ munere, ſed propria uirtute quæſiſſe. Armis enim uti non ex bello cœperunt: neque ſolum, ſi neceſſe ſit, manus mouent, cum in pacis otio ceſſauerint, ſed armis ueluti natura cohærentes, nullas capiunt exercitationis inducias, nec tempora præſtolantur. Meditationes eorum nihil à uera cõtentione diſcrepant: ſed in dies ſingulos militũ quiſque oĩbus armis, tanquàm in procinctu poſitus, exercetur,

exercetur, quo etiã facillime prælia tolerant. Nec enim uel ordo neglectus eos à consueta dispositione dispergit, neque metus aut sumptus remouet aut laßitudo. Vnde sequitur ut semper superent, quos non itidem confirmatos inuenerint. Nec errauerit, si quis eorum meditationes conflictus esse dixerit sine sanguine, contráque prælia meditationes esse cum sanguine. Nec enim cursu capi faciles sunt hostibus, sed quocũque in hostilem terram irruperint, ante castrorũ munitionem nunquã prælium sumunt. Quæ quidem nõ leui opere, neque iniquo loco erigũt, nec omnes inordinate describunt, sed si quidem inæquale solum fuerit, contemplantur: quatuor uero angulis eorum dimensio designatur. Nã & fabrorum multitudo, & ferramẽtorum copia quæ usus extructionis poposcerit, sequitur exercitũ. Et interior quidem pars castrorum tabernaculis distribuitur, ambitus aũt eorum extrinsecus muri faciem præfert: ordinatis etiã turribus pari spatio dispositis, quarum interualla telis atque balistis, alijsq; machinis saxa intorquentibus, omnibus instrumentis mißilium complent, ut cuncta scilicet iaculorum genera in promptu sint. Ex omni autem muri parte, quatuor portas ædificãt, tam iumẽtis aditu faciles, quàm ipsis, siquid urgeat, intrò currentibus latas: intus autem castra uici spatijs interpositis dirimunt, mediáque tectorũ tabernacula collocant, & inter hæc ducis maximi diuûm templo simillimum prorsus, ut quasi repentina quædam ciuitas exi stat: forum quoque & opificum stationes, & sedes militũ primatibus, ordinúmque principibus, ubi si qua sit inter alios ambiguitas iudicent. Ipse uero ambitus, & omnia quæ in eo sunt, multitudine simul & scientia fabricantium opinione citius cõmunitur. Quasi res urgeat, fossa extrinsecus cingitur, depressa cubitis quatuor, pariq; spatio lata.

Armis

Armis autem ſepti, per contubernia cum decore atq; otio in tẽtorijs aguntur: omniaq; ab his ordinate etiam alia cau téque per contubernia expediuntur: ueluti ſi ligno aquá-ue opus ſit aut frumento. Nec enim cœna uel prandium cũ uoluerit, in poteſtate cuiuſque eſt. Simul autem omnibus ſomnus eſt, excubias & uigilandi tempora buccinæ ſignificant. Neque omnino quicquam quod ſine edicto geratur. Mane autem milites quidẽ ad centuriones, illi uero ad Chiliarcham conueniunt ſalutatum: cum quibus ad ſummum omnium ducem uniuerſi ordinum principes. Ille autem his ſignum aliáque dat ex more præcepta proferẽda ſubiectis: quæ quidem etiam cum in acie ſunt agentes, citius parent: ut ſi res exigat, incurſibus eius itémq; reuocationibus uniuerſi pariter obſecundent. Cum autem caſtris egrediendum eſt, tuba indicium facit: nemóque otioſus eſt. Sed uel ſolo nutu moniti, tabernacula colligunt, omniáq; ad profectionem inſtruunt. Deinde iterum tuba ut ſint parati ſignificat. Illi autem cum mulos & iumenta ſarcinis onerauerint, uelut in curruli certamine ſignum expectãt. Caſtra uero incendunt, eo quod ſibi alia munire facile ſit, & ne quando hoſtibus eadem uſui ſint. Et tamen tertio quoque tubæ ſigno indicant, ut exeatur: urgendo aliqua ex cauſa morantes, ne quis ordinem deſerat. Dextráque duci preco aſtans, ſi ad bellum parati ſunt, uoce patria percontatur. Illiq; toties alacri & magna uoce paratos eſſe ſe reſpondent, interrogantémque præueniunt: & Martio quidem ſpiritu repleti cum clamore dextras erigunt. Deinde otioſe, & cum omni decore progredientes ambulant, ſuum quisque ordinem uelut in bello cuſtodiens, pedites quidem thoracibus & galeis ſepti, & utroque latere ſicas ferentes. Leuus autem gladius multo eſt longior, cũ dexter mẽ-

ſuram palmæ non excedat. Qui uero ducem ſtipant lecti pedites ſcuta & lanceas portant: cætera manus haſtas & clypeos longos ſerramq́; & corbem & ſarculum & ſecurim, necnon & habenam & falcem & catenam, triduiq́; uiaticum, ut parum interſit inter onuſta iumenta & pedites. Equitibus autem ad dexteram gladius eſt longior, & contus in manu, tranſuerſusq́; ad equi latus clypeus, ternáque ſuper pharetram uel amplius depēdent lata cuſpi de iacula, nihil ab haſtis magnitudine differentia. Caßides uero & thoracas peditibus habent ſimiles: nulloque armorum genere ab equitum alis diſcrepant lecti qui circum ducem morantur. Agmen autem ſemper cui ſorte id obtigerit, antecedit. Talia quidem ſunt Romanorum itinera & manſiones, itemq́; armorum uarietas. Nihil uero nec in prælijs inconſultum aut ſubitum agunt: ſed omnia ſemper ſequuntur facta ſententia: opusq́; adhibetur ante decretis. Vnde aut minime peccant: aut ſi peccauerint, facilis eſt errati correctio. Fortunæ autem ſucceßibus meliores conſiliorum, etiam ſi aliter ſucceſſerit, arbitrantur euentus: quaſi bonum quidem fortuitum illiciat, ut diuina prouidentia non eſſe credatur. Quæ uero ante cogitata fuerint, etiam ſi aduerſus caſus exceperit, bene iam meditatos exhibeant ad cauendum ne idem rurſus eueniat, & bonorum quidem fortuitorum non is autor ſit cui contigerint, triſtium uero quæ in otijs acciderint: ſaltem quod rectum conſilium cœperint, uideatur eſſe ſolatio. Armorum quidem exercitatione comparant, ut nō modo corpora, ſed animi quoque militum fortiores ſint. Maior autem illis eſt ex timore diligentia. Nanq; leges apud eos non deſertionis ſolum uerumetiam minimæ negligētiæ ſunt capitales: ducesq́; magis quàm ipſe leges terribiles. Nanq; bonos honorādo redimunt,

dinunt, ne in coërcendis noxijs ſint crudeles. Tanto autẽ obſequio rectoribus parent, ut & in pace ornamento ſint, & in acie corpus unum, totius conſpiciatur exercitus. Sic eorum copulati ſunt ordines, ita circunducti ſunt mobiles: & acutis auribus ad præcepta, oculiſque ad ſigna, & ad opera manibus: unde facere quidem ſemper ſtrenui ſunt, pati uero tardiſſimi. Nec eſt ubi prælíantes aut multitudinem hoſtium, aut conſilia ſenſere ducum, aut difficultatem regionum: ſed ne fortunæ quidem ſuccubuere. Nam & eam certiorem putant eſſe uictoriam. Quorum igitur actus ex conſilijs incipiunt deliberantes, adeo extremus paret exercitus. Quid mirum ſi Euphrates ab oriente, & Oceanus ab occidente, itémque à meridiano tractu Libyæ fertiliſſima regio, & à ſeptentrione Rhenus atque Iſter ſunt imperij limites, cum minorem eſſe poſſidẽtibus poſſeſſionem recte quis dixerit? Hæc ergo quæ proſecutus ſum, non tam propoſito laudandi Romanos, quàm ſolatio deuictorum, & ut nouarum rerum cupidos deterrerem: fortaſſe autem ad experientiam proderunt bonarũ artiũ ſtudioſis, Romanæ inſtituta militiæ neſciẽtibus: redeo tñ unde digreſſus ſum.

Impetus Placidi aduerſus Iotapatam. CAPVT IIII.

VEſpaſianus quidem unà cum Tyto filio ſuo in Ptolemaide interim degens, ordinabat exercitum. At uero Galilæam peruaſerat Placidus, ubi maximam eorum quos comprehẽdiſſet multitudinem, interemit: hæc autem fuit Galilæorũ imbecillior turba, animiſq; deficiẽs, pugnaciſſimos autem ut uidit ſemper in ciuitates confugere, quas Ioſephus communierat, in Iotapatam, quæ omniũ tutiſſima erat, impetum uertit, exiſtimans eam repentino aggreſſu facillime captum iri, magnámque & ſibi ex care alios apud rectores gloriã comparãdam, & illis cõ=

modum ad reliqua maturius explicanda, quasi metu cessuris alijs ciuitatibus, si quæ ualidißima esset, occupatam uidissent. Multum tamen opinione deceptus est: Iotapateni enim, cum eius impetum præsensissent, prope ciuitatem aduenientem excipiunt: congreßique cum Romanis, ex improuiso plurimi, & ad pugnam parati, necnō & alacres (quippe ut pro salute patriæ, item coniugū liberorúmque dimicantes) in fugam eos uertunt, multosq; sauciant, septem solum interfectis: qui nāq; solum inordinatæ pugnæ discessere, septisq; undique corporibus leuiter fuerant uulnerati: cum Iudæi magis quoque eminus iaculari, quàm manus conserere inermes cū armatis confiderent. Ex ipsis autem Iudæis tres ceciderunt, paucis præterea sauciatis. Placidus quidem, quod impetu suo uel ciuium languidior iuuentus esset, aufugit.

Galilæa à Vespasiano inuaditur. CAPVT V.

VEspasianus uero ipse Galilæam cupiens inuadere, ex Ptolemaide proficiscitur, ordinato militum itinere, sicut Romani consueuerunt. Auxiliatores enim qui leuius armati essent, itémque sagittarios præire iußit, ad repentinos incursus hostium cohibendos, & ut suspectas atq; opportunas syluas insidijs scrutarentur: cum quibus etiam erat Romanorum armata portio. Eos autem sequebantur de singulis Hecatontharchis: dein equites pedit ésque & armaturam suam ferētes, mensurásque castrorum. Post hos stratores uiarum ibant, qui aggeris maligna corrigerent, ac deuia complanarēt, syluásque obstantes præciderēt, ne perplexo itinere fatigaretur exercitus. Deinde suas, itémque subiectorum sibi rectorum sarcinas, & tuitionis causa multos cum his equites ordinauit. Post quos ipse ueniebat, lectos pedites equitésque, necnō & lancearios secū

ducens,

ducens, equitúmque prætereà suorum agmine comitatus. De singulis enim turmis, proprios cẽtum & uiginti equites deputatos habebat. Hos sequebantur, qui expugnandis ciuitatibus machinas & cætera tormenta portarent. Deinde rectores, itémque præfecti cohortibus Chiliarchi, stipati lectis militibus. Et post hos circum aquilam signa alia, quæ omnibus apud Romanos agminibus præest, quod & uniuersarum auium regnum habeat, & sit ualidissima. Itaque illam & principatus insigne putant, & omen uictoriæ, quodcũque bello petierint. Sacras uero signorũ effigies itidem sequebantur cornicines, & post eos acies, in latitudinem senis digesta militibus. Hisque adhærebat ex more quidam Hecatontarchus, disciplinæ atque ordinis custos. Serui autem singulorum agminum cincti cum peditibus erant, mulis alijsq; iumentis aduehẽtes militum sarcinas. Omnium uero agminũ postrema erat mercenaria multitudo: eamq; armorum coactores sequebantur armati pedites, equitúmque non pauci. Ita peracto itinere, Vespasianus cum omni exercitu ad fines Galilææ peruenit: ibiq; positis castris, quamuis promptos ad bellum milites continebat, unà & ostendendo exercitum, quo hostes metu perculleret, spatiúmque indulgendo pœnitudinis, siquis ante prælium uolũtatem mutaret: nihilominus autem murorum instruebat obsidium. Itaque multos quidem rebelliones fugere uel solus fecit ducis aspectus: metum uero uniuersis incussit. Iosephus enim eiusq; socij, qui non longe à Sephori castra posuerunt, ubi bellum appropinquare cognouerũt, & iam iamq; Romanos prælio secum congressuros, nõ modo ante pugnam, sed antequam hostes omnino conspicerent, fuga disiecti sunt. Cum paucis autem relictis Iosephus, ubi se animaduertit neq; ad excipiendos hostes suffi-

cientē manum habere, Iudæorumq; animos concidisse: ac, si fides his haberetur, plerosque libenter ad hostes defectū ire, iam tum quidem bello omni quiescebat: quàm longissime autē periculis abesse decreuit: abductisq; qui secum remanserant, in Tiberiada confugit.

Gadaræ expugnatio. CAPVT VI.

VEspasianus autem Gadarensium ciuitatem aggressus, primo impetu capit, quod eam pugnaci multitudine uacuam reperisset. Deinde hinc trāsgressus interius, cunctos etiam puberes interfecit: cum Romanos odio gentis, & cladis memoria quam pertulerat Cestius, nullius ætatis misericordia commoueret. Incendit autem non solum ciuitatem, sed etiam omnes circum uicos, & municipia quædam penitus desolata: nonnulla uero, quorum habitatores ipse cæpisset. Iosephus autem, quā tuitionis causa optauerat ciuitatem, ipse metu repleuit. Nam Tiberiēses nunquam eum, nisi de omni bello desperasset, in fugam uersum iri credebant: neque in hoc eos uoluntatis eius fallebat opinio. Videbat enim res Iudæorum quorsum euaderent: unámque illos uiam salutis habere si propositum mutauissent. Ipse uero, quamuis adhuc sibi speraret à Romanis ueniā tribuendam, mori tamen sæpe maluisset, quàm prodita patria, cum dedecore administrationis sibi creditæ, apud illos feliciter agere, contra quos fuerat missus. Decreuit igitur Hierosolymam primatibus, quemadmodum sese res haberent, cum fide perscribere: ne uel nimis extollendo uires hostium, timiditatis postmodum argueretur: uel minus aliquid nunciando, fortasse cœpti etiam pœnitentes ad ferociam reuocaret: atque si fœdus eis placeret, cito rescriberent: aut si bellandum esset, dignum ei contra Romanos exercitum mitterent. Ille quidem hac

epistola

epistola scripta, mature dirigit qui in Hierosolymam literas ferret.

Iotapatæ obsidio. CAPVT VII.

VEspasianus autem Iotapatã excindere cupiẽs (nam in eam plurimos hostium refugisse cognouerat, & præterea ualidissimum hoc eorum esse receptaculum) præmittit pedites cũ equitibus, qui montanũ iter coæquarent, saxis asperum, ac peditibus quoque difficile, omnino uero equitibus inuiũ. Et hoc quidem quatriduo fecere quod iussum est, latamq; aperuere exercitui uiã. Quinto autem die, qui mensis Maij uigesimus & primus erat, prior Iosephus in Iotapatam ex Tiberiade uenit, abiectósque Iudæorum spiritus erigit. Cum uero transitum eius Vespasiano quidam transfuga nunciasset, utq; mox ciuitatem peteret incitaret, ueluti cum ea totam Iudæam capere posset, si Iosephum subiugasset. Hoc ille nuncio proxima felicitate percepto, dei prouidentia factum ratus, ut qui hostium prudentissimus uideretur, ultro se etiam in custodiam traderet uoluntariam: statim quidem cum equitibus mille Placidum mittit, unáque ducem primum Ebutium, tam manu quàm prudentia uirum insignem, circũuallare ciuitatem iussit, ne clàm exinde Iosephus elaberetur. Postero autem die cuncta manu comitatus ipse consequitur, & post meridiem usque acto itinere, ad Iotapam peruenit. Abductósque in septentrionalem eius partem exercitu, in quodam tumulo castra ponit, distante ab oppido stadijs septẽ. Consulto autem quàm maxime conspici ab hostibus affectabat, ut uisu attoniti turbarentur. Quod etiam factum est: eósque tantus continuo stupor inuasit, ut muris egredi nullus auderet. At Romanos quotidie ambulãdo fatigatos, ciuitatẽ statim aggredi piguit, ob eandem causam duplici

acie circundato oppido, tertium extrinsecus agmen equitũ posuere, omnes Iudæis exitus obstruentes, sed ea res illos in salutis desperatione audaciores effecit. Quippe in bello, nihil est necessitate pugnacius. Itaque postridie impetu in muros facto, Iudæi primo quidem locis suis manentes, Romanis castra ante muros habentibus resistebant. Postea uero quàm Vespasianus & sagittarios & fundibulatores, omnémque iaculorum multitudinem adhibitam, missilibus in eos permisit uti: atq; ipse cum peditibus in aduersum collem, unde murus expugnabilis erat, niti cœpit. Tunc ciuitati metuens Iosephus, & cum eo cuncta Iudæorum prosiluit multitudo: omnésque in Romanos pariter irruẽtes, procul à muris eos deterruere, multa manu simul & audacia patrando facinora: neq; minora tamen patiebantur quàm faciebant. Nam quantum ipsos salutis desperatio, tantum pudor incendebat Romanos. Et hos quidem peritia cum fortitudine, illos autem duce iracundia ferocitas armabat. Denique cum toto die pugnatum fuisset, prælium nox diremit: in quo Romanorum plurimis sauciatis, tredecim interfecti sunt: Iudæorũ autem cũ sexcenti essent, uulnerati septem, & decem ceciderunt. Nihilq; minus, Romanus postridie iterum irruentibus occurrunt: multoq; fortius restiterunt: ex eo scilicet fidutiam nacti, quod eos pridie præter spem sustinuerant. Sed eos quoque pugnaciores experti sunt, quod eorum iracundiam pudor incenderat, uinci credentium, nisi cito uicissent. Itaque per dies quinq; Romanis minime ab aggreßione cessantibus, etiam Iotapatenorum excursus augebantur, muriq; fortius oppugnabantur. Et neque Iudæi uires hostium formidabant, neque Romanos difficultas oppidi capiẽdi lassabat. Etenim Iotapata paulominus tota in rupes est, ex alijs quidem partibus undiq;*

*Al's inexpugnabilis.

Situs Iotapatæ.

undique uallibus immensis præceps, ut earum altitudinem oculis deprehendere cupientium aspectus ante deficiat. Ab una uero tantum Boreæ parte adiri potest, ubi per trāsuersum latus desinentis mōtis ædificata est: quod quidē ipsum muro ciuitatis Iosephus fuerat amplexus, quo inaccessa essent hostibus superiora cacumina. Alijs uero circum montibus tecta, prius quàm in eam perueniretur, à nullo poterat conspici. Iotapata quidem sic erat communita. Vespasianus autem & cum natura loci simul certandum putans, & cum audacia Iudæorum, incipere obsidionem acriter statuit, aduocatisq; rectoribus sibi subditis, de aggressu deliberabant. Cúmque aggerem fieri placuisset, qua parte murus facilis erat accessui, totum ad comparandam materiam misit exercitum: oppidoq; propinquis montibus excisis, magnaq; ui lignorū & lapidum congregata, scutisq; minoribus siue ancilibus ad euitanda iacula desuper missa per ualles dispositis, sub eorum defensione aggerem construebant. Nulla autem noxa uel minima telorum erat, quæ de muro iacerentur. His autem alij terram ex propinquis tumulis eruentes, sine intermißione suppeditabant: cunctis trifariam distributis, nullus erat otiosus. At Iudæi super eorum tegmina, saxa ingentia & omne telorum genus curabant immittere: quæ licet minime penetrarēt, magnos quidem crepitus dabant, & horribile impedimentum erat operantibus. Tunc igitur Vespasianus machinis mißilium circumpositis (erāt autem omnes centum sexaginta) in eos qui super murum astarent, iußit tela contendi: simulq; ex balistis lanceæ percurrebant, saxáque tormentis ingentia mittebantur, ignisq; & sagittarum frequentißima multitudo, quæ non solum murum, sed etiam totum intra iactum earum spatium Iudæis inaccessum fecere. Arabum

Studium Vespasiani circa obsidionem Iotapatæ.

Agger extructus muris altior.

enim sagittariorum manus, & iaculatores, itemq; fundibulatores & omnes machinæ telis operabantur. Neque tamẽ his Iudæi prohibiti, ne desuper ulciscerentur, quieti erant: sed excurrendo per cuneos more latronum, tegmina operantium dißipabant, nudatosq; feriebant: uel si quando illi ceßissent, aggerem dißipabant, uallorúmque munimẽta cum ancilibus igni tradebant: donec Vespasianus cognito, huiusmodi causam ex distributione operum contigisse, quod interiecta spatia Iudæis locum aggrediendi præberent, adunauit tegmina: coniunctisq; pariter uiribus obreptiones hostium præpeditæ sunt. Erecto autẽ propemodum aggere: pauloq; minus æquato propugnaculis, indignum esse ratus Iosephus, nihil contra moliri, quod oppido saluti foret, conuocat fabros, murúmque altius iubet extolli. Cum illi iam multis obstantibus iaculis minime ædificare posse firmarent, hanc eis defensionem excogitauit. Sudibus fixis per eos boum coria extendi præcepit, quæ missos tormentis lapides sinuata susciperent, quibúsque repulsa tela cætera delaberentur, & ignis humore languesceret. Hisq; ante fabros oppositis, illi murum die noctúque operando, ad uiginti cubitorum altitudinem erexerunt, crebris etiam turribus in eo constructis, nimisq; ualidißimis aptatis. Quæ quidem res Romanis iam intra ciuitatem se esse credentibus, magnum somnium comparauit, tam Iosephi molitione, quàm oppidanorum obstinatione perterritis.

Obsidio Iotapatenorum à Vespasiano, & diligentia Iosephi, deq; Iudæorum excursione in Romanos.

CAPVT VIII.

AT *Vespasianus & calliditate consilij, & hostium audacia magis irritabatur: quoniam recepta ex munitione fiducia, Romanos ultro incursabant: inq; dies singulos*

los prælia cateruatim, & cuiuscunq; modi latrocinales doli, & eorum quæ casus obtulisset, rapinæ aliorumq; incēdia fiebant: donec Vespasianus retento milite à pugna, statuit obsidere ciuitatem, ut eam usui necessariorum penuria caperet. Aut enim coactos inopia sibi supplicaturos, aut si ad finem usque in eadem pertinacia durauissent, fame consumendos eius habitatores putabat: multóq; faciliores pugnæ fore, si post interuallū rursus anxijs incubuisset. Itaq; omnes exitus eorum asseruari præcepit. Illi autem frumenti quidem, aliarúmque omnium rerum intus habebant copiam, præter salē. Aquæ uero penuria eos affligebat: quia neque fons erat intra ciuitatem, & imbre contentis habitatoribus, rara est in illo tractu æstiuis mensibus pluuia. Quo tempore obsessi etiam hoc uehementius afficiebātur, quod arcendæ siti fuerat excogitatum: quódque fieri, ac uelut omnis aqua iā defecisset, ægre ferebāt. Iosephus enim, & cum ciuitatem uideret abundare alijs rebus, fortésque animo uiros esse, quo longiorem Romanis obsidionem faceret, quàm sperabant, iam tunc potum mēsura ciuibus ministrabat. Illis autem conseruari aquā penuria grauius esse uidebatur: ampliorémq; cupiditatem mouebat, quod ius bibendi liberū non haberent: ac uelut ad extremā sitim peruentum esset, labori cedebant. Hoc autē modo affectos, Romanos latere non poterat, qui ex aduerso colle trans murū in unū cōfluere locū, & aquæ mēsurā accipere ꝓspectabāt: quò etiā balistarum peruenientibus telis, plurimos occidebant. Vespasianus quidem nō multo post, exhaustis puteis, ipsa sibi necessitate traditū iri ciuitatē sperabat. Iosephus autē, ut hāc eius spem frangeret, iussit quàm plurimos per murorū pinnas, demersa undis atq; humida uestimēta suspēdere, ut oēs repēte aqua ꝑfluerent. Ex quo mœror simul

Romanis,

Romanis, ac timor erat, cum tantum aquæ uiderent eos ludibrio consumere, quos potu indigere credebant. Deniq; dux belli etiam ipse, quia penuria ciuitatem posse capere desperasset, iterum consilium ad uim atque arma conuertit: Iudæis id quoque maxime cupiētibus: quod nec se, nec ciuitatem saluam fore credebant, priusquam fame uel siti perirent, mortem bello optabant. Iosephus tamen, præter hoc etiam aliud consilium, quo sibi copia pararetur, per quandam uallem deuiam, proptereáque minus curiose habitam à custodibus, excogitauit. Mittendo enim per occiduas eius partes literas, ad quos uellet Iudæos, extra ciuitatem degentes, ab his omnia usui necessaria, & quæ in ciuitate defecerant, accipiebat: mandato commeantibus, ut plerūq; ad excubias reperent, terga uelleribus tecti: quasi qui eos nocte uidissent, canum similitudine fallerētur. Idq; factitatum est, donec eius fraudem uigiles persenserūt, uallemq; cinxerunt. Itaque tunc Iosephus non diu ciuitatē sustinere posse prospiciens, suámque pariter salutem, si uellet remanere, desperans, cum optimatibus de fuga tractabat. Verum id populus sensit, & circa eum fusus, ne sese negligeret, precabatur, in quo solo recumberent. Ipsum enim saluti esse ciuitati manentem, uelut oēs eius causa alacri essent animo certaturi. Quod si etiam capiantur, eundem solatio fore. Decere autem illum nec inimicos fugere, nec amicos deserere, aut quasi ex naui tempestate oppressa desilire, qui ad eam tranquillo mari uenisset. Ipsum enim magis demersurum esse ciuitatem: cum iam nemo audebit hostibus repugnare, si discessisset cui confiderent. Iosephus autem quod sibi caueret occultans, illorum commodo se exitum parare dicebat. Nam intra ciuitatem manendo, neque seruatis grande aliquid se profuturum, & si caperentur, unà

Prudentia Iosephi.

cum

cum his esse frustra periturum. Obsidione uero liberatus, extrinsecus maximo eis emolumento fore. Mature enim cōgregatis ex territorio Galilæis, alio bello Romanos ab eorum ciuitate reuocaturū: nunc autem nō uidere, quid apud eos residens, utilitatis afferret, nisi quod Romanos ad obsidionem magis incitaret, ut se caperent magnipendentes. Quem si fugisse cognouissent, multum essent de obsidionis impetu remissuri. Non flexit his populum Iosephus, sed hoc circunsistere se magis incendit. Denique pueri & senes, itémque mulierculæ cum infantibus flentes, ad eius pedes accedebant, eúmque omnes complexi tenebant, & ut fortunæ socius sibi remaneret, cum ululatibus supplicabāt: non inuidia salutis eius, quātum ego arbitror, sed propria spe. Nihil enim se mali, remanente Iosepho, existimabant esse passuros. Ille autē siquidem paruisset, hæc preces esse ratus: custodiam uero, si per uim cogeretur (multum enim ex intentione discessus etiam querelarum misericordia fregerat) remanere statuit. Communiq; desperatione ciuitatis armatus, & nunc tempus esse dicens pugnam incipere, cum spes nulla salutis est: pulchrúmque uitam pacisci pro laude, ac forti aliquo patrato facinore in memoriam posteritatis occumbere, ad opera sese conuertit. Cum pugnacissimis ergo egressus, disiectis custodibus, usque ad Romanorum castra excurrebat, & nunc pelles aggeribus impositas, sub quibus tendebant, discerpere: nunc operibus ignem immittere. Posteróque die similiter ac tertio per aliquot dies ac noctes bellando collaborabant. Sed Vespasianus Romanos his excursibus male affectos aspiciens (nā & terga dare Iudæis pudebat, & fugientes insequi armorum pondere tardabantur: cum Iudæi semper aliquid agentes, priusquam paterentur, in ciuitatem refugerent) armatis imperat,

imperat, ut eorum impetum declinarent, néue cum hominibus mortis auidis manum consererent. Nihil esse fortius desperatis. Restingui autem illorum impetus, si proposito careant, quasi flamma si materiam non inueniat. Ad hoc oportere Romanos cautius quærere uictoriam, augendæ possessionis causa, non ex necessitate pugnantes. Per sagittarios autem Arabum & Syriæ & fundibularios, pérque saxa tormentis emissa plerunque repellebat Iudæos. Nulla enim telorum machina quiescebat. Illi autem his quidem male acceptis cedebant: uerum eminus missa inter iactum subeuntes, sæuius Romanis instabant: cum neque corpori, neque animæ parcerent: sed per uicem utrinque pugnarent: suorum quisque laborantibus subuenientes.

De pugna Vespasiani contra Iotapatam ex ariete, & alijs tormentis bellicis. CAPVT IX.

IGitur Vespasianus ultro se existimans longitudine temporis hostiúmque incursibus obsideri, cum propè iam muris aggeres æquarentur, arietem admouere decreuit.
Aries. *Est autem aries, immensa materia, malo nauis assimilis: cuius summum graui ferro solidatū est, in arietis effigiem fabricati, unde etiam nomen accepit. Dependet autem funibus medius ex trabe alia, uelut ex trutina, palis utrinq; fultus bene fundatis. Retrorsum autem magna uirorum multitudine repulsus, hisdémque simul rursus impellentibus missus, in fronte prominente ferro mœnia percutit: nec est ulla tam ualida turris, aut murorum ambitus adeo latus, ut & si priores ictus fortiter sustinuerit, assiduos uincat. Ad huius periculum rei, duci Romano transire placuit, ui capere oppidum properanti: quoniam perniciosa uidebatur obsidio, Iudæis minime quiescentibus. Itaque*

Romani

Romani quidem balistis, cæterisq́; mißilium machinis, ut facilius ferirentur, qui de muris obstare tentassent, propius adhibitis utebantur: Neque sagittarij aut fundibulares longius aberant. Cum uero ea causa muros nemo auderet ascendere, ipsi arietem applicabant gradibus, desuper itemq́; pellibus septum, tam pro sui defensione quàm machinæ. Et primo quidem impetu mœnia concussa sunt: clamorque oppidanorum, uelut iam capti essent, maximus factus est. Iosephus autem eundem locum sæpe feriri, neque multo post murum disturbatum iri prospiciens, quo commento uim machinæ paulatim falleret excogitauit. Saccos enim paleis confertos, qua semper impetum arietis ferri uiderent, demitti iußit ex muro: ut eo modo secundi ictus errarent, aut etiam excepta uulnera laxitas frustraretur. Quæ quidem res multum Romanis moræ attulit. Nam quocunque hi machinam conuertissent, contra illi qui super murum stabant, palearum traducentes saccos, ictibus supponebant: nihilq́; murus repercußione lædebatur, donec etiam Romani aduersus hoc aliud machinati sunt: proceris enim contis exhibitis, in his summis falces quibus saccos abscinderent alligarunt. Cum autem hoc modo efficax esset opus arietis, ac murus (quia recens ædificatus erat) ictibus cederet, quod reliquum erat Iosephus eiusq́; socij ad ignis auxilium se contulerunt: accensumque totum quod aridæ fuit materiæ, tribus ex locis pariter inflammare, unáque machinas & propugnacula Romanorum & aggeres concremarunt. Illi uero non sine malo subueniebant, audacia simul eorum territi, & ne adiumento essent, flammis proruentibus impediti: quæ aridum nactæ fomitem & præterea bitumen ac picem, necnon etiam sulphur, opinione citius uolitabant: operáque Romanorum multo labore

bore curata, unius horæ spatio pessum dederant. Hic etiã uir quidam Iudæus, prædicatione ac memoria dignus inuẽtus est, Addæi filius Eleazarus, cui Salab Galilææ patria fuit. Is enim saxũ ingens alte sublatum, tanta ui super arietem ex muro demisit, ut machinæ caput abrumperet, idq; ex medijs hostibus saltu ad eos delatus auferret, nulloque metu reportaret ad murum. Postremo tãquam signum quo tela mitterent, hostibus positus, nudo corpore quinque sagittarum uulneribus fixus est: earúmque nulla respecta, ubi murum ascendit unde iam uideri ab omnibus poterat, sua audacia ibi constitit, contractúsque dolore plagarum cũ ariete decidit. Post hunc fortißimi extiterunt duo fratres Nethiras, & Philippus de uico Rom Galilææ. Qui cum super milites decimæ legionis prosilijssent, tãto impetu uiq; transgreßi sunt, ut & aciẽ Romanorum perrumperẽt, quique aduersum ierant, omnes in fugam uerterẽt. Præter hos Iosephus quoque, & cætera multitudo, raptis ignibus machinas & refugia, cum operibus quintæ itémque decimæ, & eius quæ terga dederat legionis, incendunt. Cæteri autem qui mox consecuti sunt, & instrumenta & omne genus materiæ obruêre. Rursus autem Romani post meridiem, erectum arietem ad eam muri partẽ, quæ pridẽ quassata fuerat, appulere: ibiq; defensorũ eius quidam, Vespasiani plantam sagitta percussam leuiter uulnerat, quia uis teli spatio defecisset. Maximam tunc id Romanis perturbationem fecit. His enim, qui propè aderant, uiso sanguine perterritis, per omnem fama cucurrit exercitum: relictáque obsidione, pleriq; cum stupore atque formidine ad ducem belli concurrebant, & ante omnes Titus aderat, metuens patri. Vnde contigit ut & beneuolentia circa rectorem, & filij trepidatio cõfunderet multitudinẽ. Facile tamen

De Eleazaro quodam fortitudine insigni.

Machinæ Romanorũ incensæ.

Vespasianus i plãta uulneratur.

tamen pater & timore filium,& perturbatione liberauit exercitum. Superato enim dolore uulneris, & ab omnibus qui sui causa pertimuerunt conspici studens,bellum in Iudæos sæuius incitauit. Nam uelut ultor ducis,quisq; imperatoris omne periculū adire cupiebat: & clamore alius alium adhortantes,murum petebant. Iosephus autē cum suis socijs,licet aßiduis balistarum itémque tormentorum ictibus caderent,nequaquam tamen deterrebantur à muro: sed flammis & ferro & saxis eos oppetiere, qui arietem protecti parmis impellerent. Nihil autem aut parum proficiebant,cum sine intermißione procumberent in cōspectu hostium positi,quos ipsi contra uidere nō possent. Nam & suis ignibus collucentes,tanquam si dies esset,& certum erat hostibus signum quò tela dirigerent: machinisq́; procul non apparentibus, mißilia cauere non poterant. Ergo propterea nō tam balistarum quàm iaculorum ui,simul multi transfigebantur: mißáq; machinis saxa & murorum minas auferebant,& frangebant angulos turrium. Virorum autem nulli tam fortiter constipati erant, ut non usque ad extremam aciem saxi magnitudine ac uiolentia sternerentur. Sciet autem aliquis,huius machinæ uis quantum ualeat,ex his quæ illa nocte contigerant in muro cuidā ex circūstantibus: Iosippo saxo percusso caput auulsum est,eiusq́; ad tertiū stadium ueluti funda excussa caluaria. Interdiu quoq; prægnātis fœminæ trāsiecto utero,ad dimidiū stadium infans abactus est: tanta tormento uis fuit. Ergo machinis terribilior erat impetus & mißilium strepitus. Crebri autem mortui,cum per muros deijcerentur, sonabant: & acerbißimus quidem intus excitabatur mulierum clamor: extrinsecus autem occumbentium gemitus concrepabant: totusq́; ambitus muri,ad quē pugnabatur,

ſanguine confluebat, iámq; aſcendi poterat congeſtione cadauerum. Montibus autem reſonantibus, multo amplius horroris ex clamoribus aſcendebat: nec quicquam illi nocti defuit, quod uel auribus uel oculis terrorem poſſet incutere. Plurimi quidem pro Iotapata decertantes, fortiter ceciderunt, plurimi etiam ſauciati, & tamen ui circa matutinas uigilias, murus aßiduis machinarum ictibus ceßit. Túmque illi quidẽ corporibus atque armis ſepti, eam partem quæ deiecta fuerat, priuſquã Romani pontes apponerent, munierunt.*

Al. uix.

De iterata impugnatione Iotapatenorũ. CAPVT X.

MAne autem Veſpaſianus ad occupandam ciuitatem iam ducebat exercitum, ex nocturno labore paululum recreatum. Idémque cupiens de conuulſa muri parte, alios propugnatores adducere, equitum quidem fortißimos equis diſpoſitis trifariam collocat, ut tecti armis dirutum latus undique obſiderent, cunctoſq; præ manibus ferrent: quod ſi pontes admoueri cœpiſſent, ipſi priores introirent. Poſt illos autem pedites ualidißimos ordinauit. Reliquam uero equitum multitudinem ſecundum muri ſpatium per montana loca diſtendit, ne quis fugiens excidium ciuitatis lateret. Deinde qui hos ſequerentur conſtituit ſagittarios, paratas ſagittas habere iuſſos: fundibularios quoque ſimiliter, & appoſitos machinis. Alijs autem integris muri partibus ſcalas applicare præcepit: ut qui hos prohibere tentaſſent, deiectæ partis defenſionem relinquerẽt: cæteriq; omnibus ſimul telis oppreßi, uiolentia irrumpentium cederent. Ioſephus autem hoc conſilio cognito, per murum quidem integrum labore fatigatos itemq; ſenes diſpoſuit, quaſi lædi nõ poſſent. In parte uero collapſa ualidum & potentißimum quenq;, ſenoſq; ante omnes

omnes uiros, in quibus & ipse fuit, ad pericula subeunda sortitus est, hisq; præcepit, ut agminum ululatibus ne metu quaterentur, aures obstruerent: contra sagittarum uero multitudinem cõmuniti protegerentur desuper scutis: paulatimq; recederent, donec sagittarij pharetras exinanirẽt. Si uero pontes à Romanis apponerentur, ipsos prosilire mandauit: atque hostibus persuasit per sua instrumenta resistere: unumquenq; uero ita certare debere, non quasi cõseruandam tueretur, sed quasi perditam iam patriam uindicaret: atque oculis suis proponere mactari senes ac liberos, coniugesq́; suas propemodum ab hostibus capi: uimq́; futuræ cladis iam nunc collectam in autores eius effundere, ita quidem in utroque disposuit. Ciuitatis autem uulgus otiosum, mulieres ac pueri, postquam oppidum triplici acie uidere circundatum, (nullus enim ad pugnam translatus fuerat à custodijs) strictisq́; gladijs ad partem muri deiectam hostes instare, armisq́; montana loca omnia desuper collucere, atq; Arabum quendam sagittarijs tela suggerere, tunc extremo ululatu quasi capta urbe consonuerunt, non ut impendere mala, sed ut adesse iam crederes. Quare Iosephus mulieres, ne misericordia suorum animos effœminarent, intra domos cum interminatione cõcludit, silere iussas, ipse uero ad partem muri quæ sibi obtigerat transiuit, & pontes quidem applicantibus animum non intendit, sed tantum speculabatur impetum sagittarum. Simul autem ac tubicines uniuersorum agminũ congregati sunt, & grauiter infremuit exercitus: signoq́; dato, missis undique sagittis lux obscurari cœpit: Iosephi socij memores præceptorum, & aduersus clamorem obstructis auribus, & contra sagittarum uulnera corporibus communitis, cum admouerentur pontiũ machinæ, ipsi eas

Astutissimũ Iosephi cõsilium.

cursu, & antequam hostes pedem in his ponerent, occupant: eósque ascendere nitentes prælio deterrebant: uaria manuum itémq; animi facinora demonstrantes, & ne uel in extremis calamitatibus deteriores illis uiderentur, qui sine periculo fortes contra se esse curabant. Nec prius à Romanis diuellebantur, quàm uel caderent uel occiderēt. Qui Romanis desilientibus conflictu iam liberi, facilime tela dirigebant. Itaque Iudæis perpetuò dimicantibus, cum nec unde mutarent propugnatores haberent, defeßis autem Romanorum aßidue substituerentur: próq; his quos uiolentia repulissent, alij succederent: inuicem se adhortati latera copulant: protectiq; desuper longioribus scutis, inexpugnabilis globus effecti sunt: totáque acie uelut uno corpore repellendo Iudæos, in muro iam pedem ponebant. Tum Iosephus, his rerum angustijs consilio neceßitatis adhibito, machinis excogitandis cum desperatione stimulatur: feruenti oleo perfundi milites iubet, scutorum coniunctione defensos. Id autem Iudæi multi, qui & paratum haberent, & plurimum, cito Romanis infundunt: ipsis etiam in eos ahenis mißis calore bullientibus. Hæc res Romanorum ardentium aciem dißipauit, & cum dolore sæuißimo deuoluebantur à muro. Siquidem facile à uertice ad pedes usq; sub armatura oleum per totū corpus fluebat, carnémq; nō secus ac flamma depascebatur: quod natura facile calesceret, seróq; pro sui pinguedine refrigesceret. Thoracibus autem & galeis illigatis incendij fuga non erat. Nunc autem salientes, nunc incuruati dolore, de pontibus decidebant. Ad suos autem tutò recedere contra nitentes non poterant, quoniam facile ab insequētibus capiebantur. Sed neq; Romanis uirtus in rebus aduersis, nec Iudæis prudentia defuit. Romani enim licet oleo perfusi, mira

Romani oleo ferueti perfunduntur.

mirabilia pati uiderentur: tamen in eos qui perfuderant fe-rebantur, præcedentem quisque incursando, tanquam ipse impetum retardaret. Iudæi uero progressum eorum dolo altero deceperunt, cum fœno græco decocto pontium tabulata perfunderent, quibus illi dilabentes retrahebantur, ut neq; fugientium quisquàm, neq; aggredientium firmo posset eniti uestigio: sed alij quidem resupinati per ipsas pontiũ tabulas calcarentur, multi uero super aggeres deijcerentur: & qui cecidissent, à Iudæis feriebantur: qui Romanis desilientibus conflictu iam liberi, facillime tela dirigebãt. Cum autem multa milites mala in hoc perpeti prælio dux uideret, post meridianas eos horas à pugna reuocat: quorum non paucis obtruncatis, plures sunt uulnerati. Ex Iotapata uero sex uiris mortuis, plures quàm trecenti saucij translati sunt. Hoc autem modo pugnatum est Iunij mensis die uigesimo. At Vespasianus, eorũ causa quæ acciderant, cõsolatus exercitum, postquàm ira uidet accẽsum, neque tam exhortationem quàm opus deposcere, aggeres quidem altius tollit. Tres uero turres quinquagenum pedum in excelsum iubet erigi, ferro undiq; tectas, & ut pondere stabiles essent, neq; ignibus expugnarentur, eásq; sup aggeres collocat, iaculatoribus & sagittarijs, itémq; leuioribus mißiliũ machinis plenas, fundibulariorũ quoq; fortißimis. Qui cum nõ conspicerentur propter altitudinem turrium & loricas, ipsiq; eos qui super murum astarẽt facillime cernerẽt, telisq; appeterent: cum illi neq; à uertice uenientes sagittas facile declinarent, neq; ulcisci possent, quos non uiderent: altitudine quidẽ turrium, librata manu iacula superante: ferro autem, quo erãt septæ, flammis obstante. Ob hæc igitur defensionem muri deserunt, magisq; aggredi tentantibus occurrebant. Et Iotapateni quidẽ ita

resistebant, quamuis multi in dies singulos occumberent, neq; cõtrà mali quicquam hostibus facerent, quod eos sine periculo prohibere non poterant.

Aphacæ expugnatio à Traiano & Tito. CAPVT XI.

HIs autem diebus, Vespasianus ad finitimam quandam Iotapatæ ciuitatem euocatus, cui nomen est Aphaca, nouas res affectantem, & propterea, quod Iotapatenos præter spem restitisse audierat, insolescentem, mittit eò Traianum decimæ legionis rectorem, dans ei duo milia peditum & equites mille. Ille autem cum oppidum contra expugnationem munitissimum reperisset (nã præter naturam qua tutum erat, etiam muro duplici cingebatur) habitatores uero eius uidisset paratos ad pugnam sibi obuios processisse, prælium cum his cõmittit: eósque paulisper reluctatos, in fugam uertit: quos uestigijs consecuti Romani, exterioris muri ambitum quò confugerant, cum ipsis irrumpunt. Secundum autem murum petentibus, ciues sui clausere ciuitatem, metu scilicet, ne cum his rursus hostes intrarent. Profecto autem deus Galilæorum clades Romanis donabat, qui etiam tunc ciuitatis eius uniuersum populum exclusum mœnibus proprijs, ad interitum hostibus dedit auidissimis cædium. Multi enim simul ruentes ad portas, multúmque nominatim præpositos inclamãtes, inter ipsas preces immoriebantur, quibus hostes unum murum, alterum ciues clauserant, & inter medios coacti murorum ambitus, multi quidem sociorum suis gladijs transfigebantur, infiniti uero à Romanis interficiebantur, nec uel ad ulciscendum quidem recepta fiducia. Nam præter hostilẽ metum, etiam domestica proditio eorum animos fregerat. Denique moriebantur, non Romanos, sed Iudæos execrãdo, quoad omnes interiere numero

hominũ

hominum duodecim milia. Vnde Traianus uacuam esse ciuitatem pugnatoribus reputans, & si qui adhuc intus essent, nihil eos ausuros esse existimans præ timore, imperatori excidium reseruauit. Mißisq; nuncijs ad Vespasianum, petijt ut filium suũ Titum dirigeret, finem uictoriæ impositurum: ille autem laboris aliquid superesse ratus, cũ milite filiũ misit, hoc est, quingẽtis equitibus & peditibus mille. Qui mature ad ciuitatẽ profectus sic ordinauit exercitũ, ut in leuo quidem latere Traianum constitueret, ipse uero in dextro obsidioni præesset. Itaque militibus scalas muris undiq; applicãtibus, cum paulisper desuper Galilæi obstitissent, cõtinuo mœnia reliquerunt. Titus uero eiusq; comites saltu demißi, mature ciuitatem obtinuere. Tumq; uehemens cum his, qui se intus congregauere, pugna commissa est: nunc per angusta uiarum irruẽtibus ualidißimis, nunc fœminis ex tectorũ culminibus, que forte inuenissent, tela iactantibus. Et hoc quidem modo usq; ad sextam horã sustinuere conflictum. Absumptis autem bellatoribus, cætera multitudo, & sub diuo, & per domos, senes pariter ac iuuenes mactabantur. Deniq; uirilis sexus præter infantes nullus remansit, qui cum mulieribus abducti sunt seruitio. Interemptorum quidem in ciuitate, & in primo congressu, numerus fuit quindecim milia: captiuorum autem duo milia. c. xxx. Hæc Galilæis clades contigit quinto & uigesimo die Iunij mensis.

De Samaritis à Cereale deuictis. CAPVT XII.

SEd nec Samaritæ quidẽ alieni à calamitatibus remansere: Hi nãq; in monte Garizin, qui est illis sanctißimus, congregati, locis suis expectabant: belli autem minas eorum conuentus ac spiritus habere uidebatur: Nec saltem uicinorum malis corrigebantur, sed inconsulta suarum

uirium infirmitate, secundis Romanorum rebus exterriti, prona in tumultũ uoluntate pendebant. Vespasiano autem placebat motus antecapere, eorúmq; impetus præuenire. Nam & si præsidijs tota Samaritica regio cincta erat, tamen eorum multitudo qui coierant, & conspiratio timebatur. Eáq; causa Cerealem quintæ legionis rectorem, cũ sexcentis equitibus tribúsque peditum milibus mittit. Ille autem ad montem quidem accedere, prælióque congredi nequaquàm tutum esse duxit, quod hostes plurimi desuper essent: milites uero circũuallatis undiq; montis radicibus, tota eos die custodiebant. Euenit autem aquæ tunc indigentibus Samaritis, etiã graues accẽdi æstus, (erat enim tempus æstatis) neq; se rebus necessarijs uulgus instruxerat, adeo ut nõnulli quidem una die siti morerentur, multi uero eiusmodi morti seruitium præferentes, ad Romanos trãsfugerent: ex quibus cognito, Cerealis, illos etiam qui adhuc perseuerarent, malis infractos assumens, montem ascẽdit, & circum hostes exercitu constituto, primum eos à dextera parte hortabátur, atque ut salui esse mallent rogabat: si arma proiecissent, tutos fore promittens. Deniq; quia persuadere non posset, aggressus eos occidit omnes, Erant autem undecim milia & sexcenti. Hæc Iunij mensis uigesimo & septimo die gesta sunt: atque his calamitatibus Samaritæ usi sunt.

Iotapatæ excidium. CAPVT XIII.

Iotapatenis autẽ diu durãtibus, & præter spem aduersa tolerãtibus, quadragesimo quidẽ ac septimo die, Romanorũ aggeres super murorũ altitudinẽ sunt elati. Quidam uero ad Vespasianum eodem die profugus uenit, paucitatem ciuium & infirmitatem simul eorum enuncians: quodq; diuturnis uigilijs, & prælijs aßiduis consumpti, minime

minime quidem ulterius uim ferre possent, uerum dolo etiã caperentur, si quis instaret. Circa extremam nanque uigiliam, quando & malorum requiem habere uiderentur, & maxime defatigatos custodes matutinus somnus occupat, dormire eos dicebat, eadémq; hora inuadendos esse suadebat. Vespasiano autem, quia fidem nosset inter se Iudæorum, quãtáq; superbia pœnas contẽnerent, transfuga suspectus erat: Nam & antea quidã ex Iotapata captus, omne tormentorum genus fortiter pertulit, & cum ne flãmis quidem coactus, quid intus ageretur, hostibus exquirentibus prodidisset, mortem deridens cruci suffixus est. Fidere tũc proditori coniectura faciebat, & fortasse quidem illũ uera dicere: ipse autem nihil ex eius fallacia magnum sibi existimans esse metuendum, asseruari hominem iußit, & ad occupandam ciuitatem parabat exercitum. Hora igitur quæ fuerat indicata, otiose ibat ad muros: primúsque incedebat Titus cum uno ex Chiliarchis Domitio Sabino, paucis ex quintadecima legione comitatus. Interfectis autem uigilibus, in ciuitatem ingrediuntur, & post eos Sextus quidam Caluarus Chiliarchus, & Placidus, subiectos sibi milites introducebant. Arce uero occupata, cũ hostes in medio oppido uersarentur, iámque plane dies esset, nec tunc quidem illi qui capti tenerentur, adhuc excidium sentiebant, multo labore somnóque pariter dissoluti. Et si quis euigilasset, nebula uisus eius hebetauit, quæ casu tunc plurima se circa oppidum fuderat, donec totus irrupit exercitus: sóloque malorum periculo exuscitati sunt, morientésq; demum se perijsse crediderunt. Romanos autem memores quid obsidionis tempore pertulissent, neque parcendi cuiquàm, neque miserendi quenquàm tangebat cura. Sed ex arce plebem ad prona compulsam facilime trucidabant,

Titus clam hostibus oppidũ capit.

ubi loci difficultas pugnacibus negaret copiam resistendi. Viarum nanq; angustijs preßi, ac per decliuia dilabentes, fluente desuper bello obtegebantur. Id multos etiā qui circa Iosephum lecti erant, ut manibus proprijs liberarentur incitauit. Nam cum se uiderent Romanorum neminem posse occidere, ne Romanorum manibus oppeterent præuenerunt, & in extrema parte ciuitatis congregati, semet interfecerunt. Quicunque tamen uigilū primi captam ciuitatem senserant, in quandam turrim septentrionalem fuga recepti, aliquandiu quidem restiterunt. Deinde circunclusi hostium multitudine, sero dextras dedere: hisq; instantibus, mortem suam æquo animo præbuerunt. Potuissent autem incruento Romani obsidionis fine gloriari, nisi unus ex ipsis occidisset hecatontarchus Antonius, peremptus insidijs. Nam quidam ex his qui ad speluncas confugerant (erant autem plurimi) rogabat Antonium, dextram sibi porrigere, ad fidem salutis ac præsidium, quo tutus ascenderet. Cumq; is manum porrexisset incaute super hasta, ille præuentum sub inguine perculit, statimq; confecit. Illo die quidem immanißimam multitudinem peremêre Romani. Postea uero secutis diebus scrutando latebras, per cuniculos & speluncas omnem ulciscebantur ætatem, præter infantes ac fœminas. Itaque captiui quidem mille ducenti congregati erant: quadraginta uero milia connumerata sunt excidij tempore, pugnisque superioribus, mortuorum. At Vespasianus ciuitatem ipsam excindi iubet, castelláque eius omnia adhuc exurit. Iotapata quidem ita deuicta est tertiodecimo imperij Neronis anno, Calendarum Iuliarum die.

Quomodo Iosephus captus uitam suam redemerit facto & uerbis.

CAPVT XIIII.

Romani

ROmani uero Iosephum requirentes, & propriæ indignationis causa, & quod imperatori operæprecium uidebatur, (captus enim, maxima pars belli esset) mortuos itémq; abditos rimabantur: ille autem in exilio ciuitatis fortunæ quodam usus auxilio, per medios se hostes surripuit, & in quendam profundum puteum saltu demissus est, cui amplum specus adiunctum erat à latere, quod suprà scrutantes uidere non possent: ubi quadraginta quidem insignes uiros latitantes offendit, rerúmque utilium apparatum, qui non paucis diebus sufficeret. Hostibus autem omnia complexis, interdiu quidem se occultauit: nocte uero sursum ascendens, uigilias explorabat, ut fugeret. Cúmque omnia undique ipsius causa maxime custodirentur, neque fallendi spes esset, in speluncam iterum descendebat: biduúmque ibi delituit. Tertia uero die, capta quadam muliere, quæ cum ipsis fuerat, indicatus est. Túmque Vespasianus propere duos chiliarchos, Paulinum & Gallicanum, iussos pacem dare Iosepho, & hortari eum ut ascenderet, mittit. Quibus tamen ille rogantibus, postquam ad eum uenerunt, fidémque pro salute dantibus minime paruit. Ex his autem magis quæ pati meritus esset, qui plurima commisisset, quàm ex naturali mansuetudine rogantium, suspicionem colligens, uelut ad pœnam euocaretur, timebat: donec Vespasianus tertium quoque chiliarchum Nicanorem, Iosepho notum, atque olim consuetum direxit. Is autem, quàm dulce in eos Romanorum esset ingenium, quos semel subiugassent, referens: quódque ipse Iosephus uirtutis causa magis admirabilis, quàm inuisus ducibus haberetur: essetqúe imperatori studium non eum ad supplicium ducere, quod etiam sine deditione sibi liceret exigere, sed conseruare potius uirum for-

tem.

tem. His addebat, quod nec Vespasianus, si quid dolo moliretur, amicum ad id mitteret, ut in re optima, pessimam, hoc est perfidiam, prætexeret amicitia: neque semetipsum illi, ut amicum falleret, obtemperaturum fuisse. Verū Iosepho etiam post Nicanoris dicta hæsitante, milites quidem irati, speluncæ ignem submittere properabant. Sed retinebat eos belli ductor, uiuum Iosephum capere plurimi pendens. Nicanore autem uehementer instante, ubi etiam hostilis multitudinis minas comperit Iosephus, nocturna somnia reminiscitur: quibus ei deus & futuras Iudæorum clades, & quæ Romanis essent euentura principibus, ostēdit. Erat autem interpretandis quoque somnijs idoneus, & coniectare quæ ambigue diuinitus dicerentur, sciebat: qui & sacros prophetarum libros nouerat, quod & ipse sacerdos esset, & parentibus sacerdotibus procreatus. Illa igitur hora quasi deo plenus, & recentium somniorum, quæ horrenda uiderat, simulacra mente complexus, occultas preces deo offert. Et quia Iudæorum, inquit, labefactari tibi rem creator placuit, fortuna uero ad Romanos tota migrauit, animámque meam, quæ futura prædiceret, elegisti, do quidem manus sponte Romanis, & uiuo. Testor autem, quod non proditor, sed tuus minister ad eos ibo. Simúlque his dictis, Nicanori consentiebat. Verum qui unà confugerant Iudæorum, postquam intellexerunt Iosephum rogantibus cædere, uniuersi circunstantes clamabant, certe plurimum ingemiscere leges patriæ. Vbi sunt, quæ Iudæis deus annuit, quibus mortem contemnentes animas indidit? Vita Iosephe captus es, lucémque pateris intueri seruientem, quàm cito tui oblitus es? quàm multos pro libertate mori persuasisti? falsam profecto opinionem fortitudinis habebas, falsamque prudentiæ, si salutem apud eos speras, cum

Iosephus tradit se manibus Nicanoris.

quibus ita dimicasti: aut si hæc etiam certa sunt, ab illis tamen te seruari cupis. Sed quãuis te Romanorũ fortuna tui obliuione perfuderit, & nos tamen patriæ gloriæ cõsulentes, & dexteram tibi & gladium cõmodabimus. Tu uero si quidem sponte, moriare dux Iudæorum: si uero inuitus, proditor morieris. Vix hæc elocuti sunt, & intẽtatis ei gladijs, occidẽdum illum cõminabantur, si Romanis pareret. Timens igitur impetum Iosephus: & se dei præceptorum proditorem esse ratus, si ea non enunciasset morte præuentus, argumẽtis eos philosophiæ necessario tractare incipit. Et quid enim tantopere, inquit, ò socij propriæ cædis auidi sumus? aut cur amicißimas inter se res, corpus & animam, in dissensionem uocamus? mutatum me esse quispiam dicet? Sed Romani hoc sciunt, optimum esse in bello mori: sed lege belli hoc est, à uictoribus trucidari. Proinde si quidem Romanorum ferrum deprecor, uere meo gladio meáque manu sim dignus. Sin illi hosti suo parcendũ putant, quanto iustius nosipsi nobis pepercimus? Quippe stolidum est ea circa nos admittere, pro quibus ab illis dissensimus. Pulchrum enim esse pro libertate mori, & ipse fateor, pugnãdo tamen, & illorum manibus qui eam præripuere: nunc autem neque prælio nobis obstant, neque nos interficiunt. Itidem autem timidus est habendus, qui mori non uult cum opus est, & qui uult cum non oportet. Præterea quis nos metus prohibet ad Romanos ascendere? nempe mortis. Ergo eam quæ ab hostibus dubie suspecta formidini est, eam certam ipsi nobis irrogabimus? Verum seruitutem dicet aliquis: Valde quidem nunc liberi sumus. At uiri fortis est semet occidere: Imò uero ignauißimi quantum opinor. Nam & gubernatorem timidißimum puto, qui tempestatem metuens, ante uim turbinis nauem sponte submergit.

git. Quinetiam propria manu perire, à communi omnium animalium natura discrepat, eoq; modo in creatorem nostrum deum summum scelus admittitur. Nullum est animal, quod ex industria uel per se moriatur. Siquidem naturæ lex ualidißima, ut uelint uiuere, in omnibus sita est: idcirco & qui nobis adimendum id putant, hostes ducimus, & quos nos insidiatores putamus pœna persequimur. Deum uero indigne ferre non arbitramini, cum donum eius homo despiciat? Ab illo enim accepimus ut essemus: rursumq́; ut esse desineremus, illi reddendum est: Corpora quidẽ cunctis mortalia sunt, ex caduca materia fabricata: anima uero semper immortalis est: deiq; particula in corporibus collocata. Si quis ergo depositum hominis surripuerit aut male tractauerit, pessimus statim ac perfidiosus habetur. Si dei depositũ ex proprio corpore quis eiecerit, eum se latuisse quem læserit æstimabit? Et seruos quidem fugientes ulcisci, iustum creditur, quamuis nequam dominos fugerint: ipsi uero deum fugientes, & optimum deum, impie facere non uidebimur? An ignoratis quod eorum qui lege naturæ uita exeunt, acceptúmque deo debitum soluunt, cum id qui dedit recuperare uoluerit, perpetua laus domúsque ac familia stabiles sunt? puræ autem & quæ inuocantes exaudiantur animæ, retinent locum in cœlo adeptæ sanctißimum: atque inde rursum, uoluentibus seculis, casta corpora iubẽtur incolere. Quorum uero manus in se ipsos insanierũt, eorum animas tenebrosior Orcus suscipiet. Pater autem illorum deus autores iniuriæ per nepotes ulciscitur. Hinc & deo inuisum est, & à sapientißimo legis nostræ conditore coërcetur. Denique si qui se occiderint, apud nos quidem usq; ad solis occasum insepultos abijci decretum est, cum etiã hostes sepeliri fas esse ducamus, apud alios autem

& dextræ

& dextræ iubentur abscindi eiusmodi mortuorum, quæ in ipsos armatæ sunt: quoniam ut corpus ab anima, ita manum esse à corpore alienam existimarent. Pulchrum est igitur, ò socij, iusta sentire: neq; humanis cladibus addere, ut creatorem omnium impietate lædamus: si salui esse uolumus, salui simus. Nec enim salus apud eos ignobilis est, quibus tantis uirtutem operibus demonstrauimus. Sin mori placet, ab his occidi perpulchrũ est qui nos ceperint. Non migrabo ergo in hostiũ locũ, ut ipse mei proditor fiam. Multo enim stolidior sim, quàm qui ad hostes ultro profugiũt. Siquidẽ illi salutis sui causa id faciunt: ego uero interitus, & quidem mei: Romanorum tamen insidias uotis expeto. Nam si me hi post iunctas dextras perimant, magno animo paratoq; moriar, mendacij perfidiam pro uictoriæ solatio mecũ auferens. Multa quidem in hunc modum Iosephus, ut à cæde propria socios dehortaretur, dicebat. Illi autẽ obstructis auribus desperatione, qua se iamdudum morti deuouerant, concitantur: & alij aliunde cum gladijs accurrẽtes, ignauiam exprobabant: & quasi cum mox percussurus, quisq; adoriebatur. Ille autem cum alium nominatim uocaret, alium uultu ducis intueretur, alterius dexteram prehenderet, alium precibus exoraret, uaria mentis affectione (ut in tali necessitate potuit) distractus, ferrũ omniũ à cæde sua prohibebat, non secus ut feræ bestiæ circunclusæ, ad eum semper qui se contingeret, ora conuertens. Illorum autem, qui ducem in extrema quoque clade reuerendum putabant, debilitabantur dextræ, gladijq; de manibus elabebantur: multi cum sponte manus ei afferrent, frameas demittebant: Iosepho autem non defuit in desperatione consilium, sed fretus dei prouidentia, salutem in periculum mittit. Et quoniam mori decretum est, inquit, agite,

cædes

cædes mutuas sortiamur: & cui obtigerit, manu sequentis occumbat, atque ita omnium fortuna perambulet, neq; sua dextera quisq; subiaceat. I*niustum est enim cæteris interemptis, ex alijs quenquam, si pœnituerit, saluum esse.* V*isus est uera dicere, & quod persuasit agitur: sors cuique obtigit, paratam ei, qui sequeretur, necem suā præbebat, quasi, mox etiam duce perituro.* C*um* I*osepho enim perire, uita dulcius æstimabant.* R*emansit autē ipse cū altero, siue fortuna dici poterat, siue dei prouidentia.* C*onsultóq; prospiciens, ne uel sorte grauaretur, uel si nouißimus receßisset, gentilis cæde pollueretur: illi quidem, fide interposita, ut uiueret, persuasit:* I*lle quidem hoc modo &* R*omanorū & domestico bello liberatus, ad* V*espasianum per* N*icanorē ducebatur.* O*mnes autē* R*omani uisendi eius gratia occurrebāt: & cum se circa ducem premeret multitudo, uarius tumultus erat: his exultantibus, quod captus esset, alijs minitantibus, nonnullis autem propius eum uidere certantibus.* E*t qui longius quidem aberant, hostem interficiēdum esse clamabant.* Q*ui uero propius erant, facta eius reputantes, mutatione stupescebant.* R*ectorum autē nemo fuit, qui licet ante irasceretur nomini eius, uiri aspectu non mitior factus sit.* T*itum uero præter alios & fortis* I*osephi animus in calamitatibus, & ætatis eius misericordia capiebat: qualisq; pridem fuisset in prælijs reminiscentem, & qualis nunc sic in hostium manibus positus intuentem: iubebat intelligere, quanta esset fortunæ potentia, quámq; uelox belli momentum: humanarum autem rerum nihil firmum atque perpetuū: quàm multos etiam tunc ita ut sentiebat ipse, ut* I*osephū misererentur, effecit: plurimáq; salutis eius pars* T*itus extitit apud patrem.* V*espasianus tñ, quasi missurus eum* C*æsari, ut cautißime custodiretur præcepit.*

Quo

Quo audito, Iosephus aliquid ei soli se dicere uelle ait. Summotisq́; ab illo omnibus alijs præter filium Titum, ac duos amicos: Tu quidem, inquit, Vespasiane, tantum hoc putas, Iosephum te habere captiuum: ego autẽ maiorum ad te nuncius uenio, præmissus à deo, ut Iudæorum regem uiderem, & quemadmodum duces exercituum mori decet, ad Neronem me mittis. Quid ita? quasi qui Neroni usque ad te successuri sint, maneant. Tu & Cæsar Vespasiane & imperator, atque hic filius tuus nunc: me autem colligatum arctius tibi asseruato: nam dominus quidem non mei solus es tu Cæsar, uerum etiam terræ marisq́;, ac totius hominum generis. Me autem ad maiorem pœnam custodiri oportet, si ex tempore aut subito in dominum ista confingo. His dictis Vespasianus statim quidem fidem nõ habere uidebatur, eáq́; Iosephum existimabat salutis gratia comminisci. Paulatim uero ad credendum impellebatur, iampridem illum excitante ad imperiũ deo, sceptráq́; multis præmonstrante alijs portentis. Sed & in alijs ueracem esse Iosephum deprehenderat. Altero nanq́; amicorũ qui secretis intererant, admirari dicente, quemadmodum (nisi hæc deliramẽta sint) neq́; Iotapatenis de excidio, neq́; sibi de captiuitate quicquam diuinasset, ut à se iram depelleret. Iosephus Iotapatenis ait, se prædixisse, quod post diem septimum & quadragesimum eos maneret exitium, quodq́; ipsum Romani uiuum essent in custodia retenturi. Hæc in secreto quæsita, Vespasianus ubi uera esse cõperit à captiuis, etiam quæ de se dixisset credibilia cœperat existimare: sed neq́; custodiam Iosepho nec uincula remittebat: uestimentis autem alijsq́; muneribus eum donare benignissiméq́; fouere non desinebat, etiam Tito magnã honori eius operam commodante. Quarto autem die mensis

Iosephi præsagium.

Itẽ aliud.

Cæsariẽsiũ odiũ in Ioseph um.

Iulij Vespasianus in Ptolemaida reuersus, inde in loca maritima Cæsareã peruenit, Iudææ maximã ciuitatẽ, & quæ maiorẽ incolarũ partem Græcos haberet. Igitur & exercitum & rectorẽ indigenæ omni fauore ac benignitate suscipiunt, affectu quidẽ quo Romanos diligerẽt, plus autem illorum qui excisi fuerant odio, unde etiam multi quidem, simul ut de Iosepho supplicium sumeret, cũ clamore præcabantur. Vespasianus autem de ista quidẽ petitione, uelut ab inconsulta multitudine oblata, nihil respondendo dissoluit. Legionum uero duas quidem hyematum apud Cæsaream posuit, quod opportunam uideret esse ciuitatem. Decimã uero & quintam Scythopolim misit, ne totius exercitus molestia Cæsaream præmeret. Erat autẽ illa quoq; aprica per hyemem, quantum æstatis caloribus æstuosa, ut in planitie sita atq; maritima.

Ioppe denuo capitur. CAPVT XV.

DVm hæc autem aguntur, collecta non exigua multitudo, quæ uel ab hostibus seditione defecerant, uel ex ciuitatibus euersis effugerant, Ioppen sibi receptaculo renouant seditiosi, quam ante uastauerat Cestius. Et quia terra quam uastauerat arcebantur, migrandũ in mare censuerunt: ac piraticis nauibus fabricatis, in Syriam & Phœnicem, itémq; in Aegyptum cõmeantes, plurimos latrocinijs prædabantur: omnibúsq; nauigijs inuium faciebant illarum partium pelagus. Sed Vespasianus cognito quid cõstituissent, equites in Ioppen necnõ & pedites mittit: hiq; nocte in ciuitatem, quod incustodita erat, ingreßi sunt. Eius autem habitatores, postquam irruptionem præsenserant, ne tunc Romanos arcerent, metu deterriti, naues fuga petierunt: & in his, ultra contiguum sagittæ spatium, pernoctauere. Cum uero Ioppe natura esset importuosa

Ioppes situs.

tuosa(nanq; in asperum: cæteráq; arduum littus desinit, ac summis utrinq; cornibus leuiter incuruū, quæ uaste supersunt, & ingentibus procellis pelagus turbant: ubi etiam nunc Andromedæ catenarum signis extantibus, fabulæ ueteris fides ostenditur. Aduersus autem aquilo feriens littora, summos in obiectas cautes fluctus affligit, eo quod solitudinem in tutiorem efficit stationem) in eo salo fluctuantibus Ioppenis, prima luce uiolentus, quem illac nauigantes Melamborean uocant, flatus incumbit: & alias quidē naues inter se, alias uero collisit in scopulos. Multæ autem cum magna ui aduerso æstu niterentur ad pelagus (nam & littus saxis infestum, & hostes in eo constitutos timebant) sublatæ in sublimi gurgite mergebantur. Et neq; fugæ uspiam locus erat, neq; manentibus spes salutis: cum & mari uentorum, & ciuitate Romanorum uiolentia pellerentur. Itaq; multi ululatus collisis nauibus audiebantur, & multi crepitus fractis: Ioppenorum autē fluctibus pars obrupti, pars naufragijs implicati moriebantur. Nonnulli autem ferro se interficientes, ueluti satius esset mori, præueniebant: plurimi autem euecti fluctibus, scopulis carpebantur: ut & pelagus sanguine redundaret, omnisq; ora maritima cadaueribus oppleretur: cum etiam ad littus appulsos, in eo stantes Romani milites trucidarent. Eiectorum autem corporum quatuor milia ducenta fuerunt. Ita captam nullo prælio ciuitatem Romani funditus eruunt. Ioppe quidē hoc modo breui tempore bis à Romanis excisa est. Vespasianus autem, ne rursus eò piratæ confluerent, castris in arce munitis, ibi cum peditibus paucis equitatum reliquit: ut hi quidem locis suis manentes, eadē castra defenderent: equites uero omne circū territorium peragrātes ad fines Ioppes uicos & municipia simul exi-

merent. Illi quidē præceptis obediētes, in dies singulos incursando, excindebāt totas regiones atque uastabant. Vbi uero Iotapatæ apud Hierosolymā casus nunciatus est, primo quidem plurimi & pro magnitudine calamitatis, & quod nemo qui se uidisse diceret quæ iactabantur aduenerat, nō credebant. Nec enim uel nuncius aliquis superfuerat: sed ipsa per se fama excidium prædicabat. Vnde præmatura tristium paulatim per finitimos ueritas ambulabat, & apud omnes ambiguitate certior habebatur. Quinetiā rebus gestis plura quæ facta nō erant affingebantur: & in excidio ciuitatis peremptus dicebatur esse Iosephus. Quæ res maximo luctu repleuit Hierosolymam. Et per singulas domos itémq; cognationes, amissorum quisq; lugebatur à suis. Luctus uero ducis publicus erat. Et hi quidē hospites, alij propinquos, amicos alij, nōnulli etiam fratres flebant, Iosephum autem uniuersi, adeo ut per dies triginta nunquam lamenta in ciuitate cessarent, magnáq; mercede conducerentur tibicines næniarū. Tempore autē ueritate reuelata, ubi de Iotapata quidem ut res habebat, fictum uero quod de Iosephi morte uulgabatur: eúmq; uiuere & cum Romanis esse, compertum est, ac supra captiui fortunam à ducibus honorari, tantam in eum uiuum iracundiam, quantam prius cum mortuum crederent beneuolentiam, conceperunt. Et ab alijs quidem ignauiæ, apud alios proditionis arguebatur: totáq; in eū ciuitas plena erat indignatione, atque conuicijs. Vltro autem his uulneribus excitabantur, magisq; accendebantur rebus aduersis: & offensio quæ prudētibus ne similia perferant, cautionis & custodiæ causam præbet, ad alias calamitates tanquam stimulus incitabat: & malorū quæ semper accipiebant ex fine principiū. Denique maiore in Romanos impetu ferebantur, uelut in

Iosephū

Iosephũ pariter uindicaturi. Hierosolymorũ quidem habitatores eiuscemodi turbis agitabantur.

Deditio Tiberiadis. CAPVT XVI.

VEspasianus autem studio uisendi regnum Agrippæ (nam & ipse rex inuitabat, rectorem cum exercitu simul paratus accipere domesticis diuitijs, ac per eos ægras partes regni compescere) motis ex Cæsarea maritima castris, in eam quæ Philippi dicitur Cæsaream demigrauit: ibiq; per dies uiginti, milite recreato, ipse quoq; rerum gestarum gratias deo referens in epulis erat. Postquàm uero Tiberiada quidem nouas res cupere, ac rebellare Taricheas audiuit (ad regnum autẽ Agrippæ utraq; pertinebat) decreto apud se undiq; Iudæos excindere, opportunum esse credidit aduersus eos exercitum ducere, simul ut Agrippæ hospitio uicem rependeret, potestati eius ciuitatibus creditis. Igitur filium suum Titum in Cæsareã, ut inde militẽ Scythopolim traduceret, mittit. Hæc autem ciuitas decem ciuitatum maxima, & Tiberiadi uicina est. Quò cum ipse uenisset, ibi filium præstolabatur. Deinde cum tribus ultrà legionibus progressus, ad trigesimum à Tiberiade stadium, in quadam mansione conspicua rebellantibus, cui nomẽ est Enabris, castra ponit, atq; hinc decadarchum Valerinum cum equitibus quinquaginta dirigit: qui pacifico sermone oppidanos alloqueretur, & ad fidem inuitaret. Audierat enim, quod pacem populus desideraret: à nõnullis autem ad bellũ eum cogentibus, seditionẽ pateretur. Itaq; Valerinus ubi muro appropinquauit, & ipse de equo desilijt, & suos comites idẽ facere iußit: ne lacessendi prælij causa, potius uenisse uideretur. Sed priusquàm uerbum faceret, armati excurrêre in eũ seditiosi, qui erant ualidiores, rectore quodam nomine Iesu,

Thobiæ filio, latrocinalis agminis principe. Valerinus autem, neq; præter mandata ducis prælio congredi tutum ratus, etiã si de uictoria certus esset: pugnámq; periculosam esse, si cum multis pauci, & instructis imparati confligerent, inopinata præterea Iudæorum stupefactus audacia, & ipse pedes refugit, & quinq; alij similiter equis relictis: quos Iesus eiúsq; socij, ueluti pugna nõ insidijs captos, læti in oppidum adduxerunt. Id autem ueriti seniores, & qui præstare populus uidebantur, in Romanorum castra profugiunt: adhibitóque sibi rege, ad Vespasiani genua suppliciter accedunt, ne se despiceret obsecrantes: neue quæ paucorum esset, totius esse ciuitatis insaniam existimaret: sed populo parceret, qui semper amica Romanis sentiret, magisq́; ultum iret defectionis autores, à quibus ipsi olim ad fœdus uenire properantes, nunc usq; ne id facerent asseruati fuissent. His eorum precibus, quãquam toti ciuitati propter equorum rapinam infensus esset, indulsit. Nam & Agrippam uidebat eius oppidi causa trepidare. Fide autem per eos populo data, Iesus eiúsq; socij, tutum sibi non esse rati apud Tiberiada cõsistere, ad Taricheas confugiunt. Posteróq; die Vespasianus in arcem præmittit cum equitibus Traianum, qui multitudinem, an omnes pacem cuperent, experiretur. Cognito autem populum eadem sentire quæ supplices, ad ciuitatem ducebat exercitũ. Illi autẽ portis ei patefactis, cum laudationibus obuiam prodeũt, salutis datorem ac benemeritum acclamantes. Cum uero militem angusti aditus remorarentur, murorum partem dirui Vespasianus ex meridiano latere iußit, eóq; pacto dilatauit ingressum: ut præda tamen & iniurijs abstinerent, in gratiam regis edixit, eiusdémque causa muris pepercit, spondentis habitatores eius post hæc cum reliquis fore cõcordes:

Tiberiadis deditio.

Vespasianus à Tiberiensibus recipitur.

cordes: alijsq; modis malis affectam ciuitatē ex dissensione recreauit.

Taricheorum obsidio. CAPVT XVII.

DEinde ab ea digressus, inter ipsam & Taricheas castra posuit, muróque firmauit; belli sibi moras illic fore prospiciens: quod omnis turbarū cupiens multitudo, ad Taricheas conflueret, munitione confusa ciuitatis, & lacu q Genesar ab indigenis sic appellabatur. Etenim ciuitatem ita ut Tiberias, sub monte positam, qua lacu non alluebatur, undiq; muro ualidißimo, sed minore tñ quàm Tiberiada, Iosephus cinxerat. Nam illam quidē in principio defectionis, pecuniarū itémq; uirium copia cōmunierat: Tarichеis uero largitatis eius reliquiæ profecerunt. Scaphas aūt plurimas, in lacu paratas habebāt: ut in eas uidelicet, si terrestri prælio uincerētur, refugerent: simúlq; ad nauale bellū, si opus esset, instructas. Romanis autē castra munientibus, Iesus eiúsq; socij neq; multitudine hostiū, neq; disciplina militiæ perterriti, cursu in eos irruunt: primoq; ĩpetu disiectis muri fabricatoribus, ac parte aliqua ædificij dißipata, ubi armatos cōgregari uiderūt, antequā mali aliquid paterētur, ad suos refugiūt: eosq; insecuti Romani, ad nauigia cōpulere. Et illi quidē tantū prouecti, unde Romanos cōtingere mißilibus possent, anchoras iaciūt: & sicut acies assolēt, densatis inter se nauibus, aduersus hostes in terra cōstitutos, nauali prælio decertabāt. Audito autem Vespasianus magnam eorum multitudinē in proxima ciuitati planicie congregatam, filium suū cum sexcētis equitibus lectis eò mittit. Qui cum infinitū hostiū numerum reperisset, patri quidē maioribus auxilijs opus esse mandauit. Ipse uero equitum plerosque, etiam priusquam subsidia uenirent, alacres esse uidens, cū nōnulli eorū

Vespasianus mouet exercitū cōtra Tarichеos.

multitudinem Iudæorum formidarent, unde exaudiri posset constitit: & ô Romani, ait, pulchrū est nanque in principio sermonis admonere uos generis uestri, ut qui cum quibus pugnaturi simus sciatis: nostras enim manus nemo unquam toto orbe hostis ullus euasit. Iudæi uero, ut etiam pro his dicamus aliquid, ad hoc usque tempus uicti nō defatigantur. Itaque oportet illis in aduersis rebus constanter dimicantibus, etiam nos in secundis perseuerantius laborare. Aperta quidem fronte uobis plurimum alacritatis inesse conspiciens, gaudeo: Vereor autem, ne cui uestrum tanta timorem multitudo hostium latenter incutiat. Igitur quisque iterum cogitet, qualis cum quibus decertabit: quodq; iudæi, licet satis sint audaces, mortémq; cōtemnāt, incompositi tamen bellorumq; imperiti sunt, uulgus recte potius quàm exercitus appellandi. De uestra uero peritia atq; ordinatione referre quid opus est? Nempe idcirco soli armis exercemur pacis etiam tempore, ut ne in bello nos cum hostibus numero conferamus. Nā quod perpetuæ militiæ cōmodum, si pares cum rudibus cōgrediamur? Quin reputate, quod armati cum inermibus, & equites cum peditibus, & ducis tuti consilio cum uagis, neq; rectorē habentibus decertabitis: quodq; uos hæ uirtutes multo plures efficiant, multum autem uitia de hostiū numero detrahāt. Nec sola hominum multitudo, quamuis pugnacißimi fuerint, in bello obtinet: sed etiam si uel in paucis sit fortitudo. Hi enim & ordinari faciles sunt, & sibimet subuenire: numerosæ autem copiæ plus incōmodi ex semetipsis, quàm ex hostibus capiunt. Itaq; Iudæos audacia & ferocitas ac desperatio siue mentis sæuitia ducunt: quæ rebus secundis aliquantum ualent, minimis uero offensionibus extinguuntur. Nos autem uirtus regit, & morigera uoluntas, itémq; fortitudo,

Oratio Titi ad milites.

fortitudo, quæ & in prospera fortuna uiget, nec ad finem usque inter aduersa decipitur. Ad hoc maiores nobis sunt, quàm Iudæis, causæ certaminis. Nam si illi pro libertate ac patria belli pericula sustinent, quid est nobis inclyta fama præstantius? Et ne post orbis terræ imperiũ uideamus hostium aduersariorum loco Iudæos habere. Præterea considerate, quod ne patiendi quidem alicuius intolerabilis mali metus est. Multos enim eosq; in proximo adiutores habemus. Rapere autem uictoriam possumus: & quos à patre mitti nobis speramus auxilio, conuenit antecapere, ut & maior sit, & socium non habeat uirtutis effectus. Equidẽ puto nunc de me ac patre meo, uobisq; pariter iudiciũ fieri. Siquidẽ ille rebus ante gloriose gestis dignus fuit. Ego uero eius sum filius, uosq; milites mei: nam illi uincere consuetum est. Ego uero reuerti ad eũ perpetiar uictus? Quo pacto autem uos nõ puduerit, duce uestro periculis occurrente, nõ superare? Appetam enim pericula, mihi credite, primusq; in hostes irrumpam. Nemo autem uestrum à me discesserit, persuasum habens, impetũ meum sustentari ope re diuino: & manifestißime præsumite, quod multo plus mixti hostibus efficiemus, quàm si extrinsecus pugnaremus. Postquàm locutus hæc est Titus, diuina quædã alacritas militibus incidit. Et quia Traianũ aduenire cum trecẽtis equitibus ante prælium contigit, ægre ferebãt, tanquã minueretur uictoria societate. Misit autem Vespasianus Silonemum & Antonium cum duobus milibus sagittariorum: ut occupato monte, qui ex aduerso erat oppido, murorum propugnatores repellerent. Et ab illis quidem ita ut præceptum fuerat, circumuenti sunt, ex ea parte subuenire tentantes. Titus autem primus perrexit citato equo in hostes, & post eum cæteri cum clamore, pro tãto spatio fusi,

quantum aduersa acies occupauerat, unde multo etiã plures quàm erant apparuerunt. Iudæi uero, licet incursu eorum & disciplina conterriti, paulisper quidem primos sustinuere congressus. Perculsi autem contis, equorúmq; impetu deturbati conculcabantur: atque ita multis paßim peremptis disperguntur, & in ciuitatem, ut quisque uelocitatis habebat, effugiunt. Titus autem aliquos à tergo instans, alios per transitum occidebat, nonnullos cursu antecapiens, ictu ora transuerberabat. Multos autem, alium super alium lapsos inuoluens, conficiebat: omnésque ad mœnia confugientes præueniẽs, detorquebat ad campum, donec ui multitudinis elapsi, in oppidum confugerunt. Excepit autem illos acerba dissensio. Nanque indigenis, & fortunarum suarum & ciuitatis gratia, & ab initio bellum gestum, maxime quod male pugnatum fuerat, non placebat. Sed populus aduenarum qui plurimus esset uim adhibebat, & inter se discordantium clamor erat, ueluti iam arma caperent. Quibus auditis, nec enim procul à muris aberat Titus, exclamat: Hoc tempus est, quid moramur commilitones? deo nobis dedente Iudæos, suscipite uictoriam. Non auditis clamores, qui manus nostras euasere, discordant: habemus ciuitatem, si modo properamus. Verũtamen cum uelocitate animis opus est. Nihil enim magnum effici sine periculo consueuit: non solum autem hostiũ concordiam, quos cito neceßitas in gratiã reuocabit, sed etiã nostrorum auxilia præuenire debemus: ut præter uictoriã, qua tantas copias pauci superamus, etiam ciuitate soli potiamur. Simul his dictis conscendit equum, atque ad lacum decurrit, & per eum propere ciuitatem ingreditur, quem cæteri consecuti sunt. Pauor autem eius audaciæ murorum defensores inuasit: & pugnare quidẽ uel prohibere uenientem,

tem, nemo sustinuit. Relictus autem excubijs, Iesus quidem cum socijs in agros effugit: alij uero decurrentes ad lacum, in manus hostiũ contra uenientiũ incidebant. Mactabantur alij cum scaphas scanderẽt, itẽmq; alij, cum iam prouectas assequi natando conarentur: plurimáque per ciuitatem agebatur hominum cædes, aduenarum quidem resistentiũ, qui non effugissent: indigenarum uero sine pugna, quoniam spes eos fœderis, & conscientia, quod belli consilium non habuerant, prælio deterrebat: donec Titus nocentibus interemptis, miseratus indigenas ab internicione requieuit. At qui in lacum confugerant, ubi ciuitatem captam uiderunt, quàm longißime ab hostibus recesserunt. Titus uero mißis equitibus res gestas patri nunciat. Quibus ille compertis, quod necesse fuit, & filij uirtute admodũ lætus, & facinoris claritudine (maxima enim belli pars uidebatur exempta) tum quidẽ statim circundari ciuitatem custodibus iußit, ne quis ex eadem subterfugeret, neq; à cædibus tẽperaret. Postero aũt die cũ descẽdisset ad lacũ, rates aduersus illos, qui eò refugerãt, fabricari iußit. Quæ tam materiarũ copia, quàm artificum multitudine mature cõtextæ sunt.

Iesus cũ alijs fugit.

Cæduntur Tarichei à Tito.

De lacu Genesara, & fontibus Iordanis. CAPVT XVIII.

Lacus Genesar quidem à terra continente appellatur. Quadraginta uero stadijs in latitudine patens, centúmque in longitudine, aquæ dulcis est atque potabilis. Palustri enim craßitudine tenuiores habet latices: & undique in littora & arenas desinens, purus est: ac præter hoc temperatus ad hauriendum, & fluuio quidem sine fonte leuior. Semper autem frigidior, quàm lacus diffusio patitur, manet: æstiuísque noctibus eius aquæ sub diuo perflatæ, nequaquam æstibus cedunt: id enim facere indigenis moris est. Variáque sunt in eo piscium genera, ab alterius

De lacu Genesara.

loci

loci piscibus tam sapore, quàm specie discreta. Mediúsque fons est in fluuio Iordane, Panniũ nomine: qui terra condi-tus, fertur ex ea quæ uocatur Phiale. Hæc autem est, qua in Trachonitide ascenditur ad centesimumuigesimũ stadium Cæsariæ, non longius in dextro itineris latere. Et proprie quidem ex rotunditate Phiala dicitur lacus, rotæ speciem præferẽs. Semper autem inter eius labra cohibetur unda, nunquam deficiẽs uel exuberans. Cúmque interim hoc esse Iordanis principium nesciretur, à tetrarcha quondã Tra-chonitidis Philippo deprehensum est. Is nanque mißis in Philialen paleis, inuenit eas apud Pannium redditas, unde ante fluuius nasci credebatur. Naturalis quidem pulchritu do Pannij, regijs opibus & Agrippæ diuitijs magnificen-tius accurata est. Manifestum autem flumen Iordanis ex hoc antro incipiens, Semechonitidis quidem lacus paludes secat & margines: centum autem uiginti alijs præteritis stadijs, post oppidum Iuliada, Genesara lacum medium transemensus, deinde multam per solitudinem in Asphalti-ten lacum exit. Ad Genesara uero lacum eiusdem nominis terra prætenditur, natura simul & pulchritudine admira-bilis. Nullum enim ipsa pro ubertate sui negat arbustum, totámq; plantis conseuere cultores. Cœli uero temperies etiam diuersis aptißima est. Nuces enim, quæ arborum ma xime frigoribus gaudent, infinitæ florescunt: ubi etiã pal-mæ, quas nutrit calor æstiuus: has iuxta ficus & oleæ, qui-bus aura mollior destinata est: ut naturæ magnificentiam hanc esse quis dixerit, uim adhibentis ut in unũ conueniant inter se repugnantia, anniq; temporum contentione bona, ueluti singula peculiari studio terræ fouerent. Non enim so-lum nutrit præter opinionem poma uaria, sed etiam ser-uat, egregia quidem, & quodammodo regnantia. Vuas & cari-

Phiale lacus.

Mira fertilitas terræ Genesara.

& carices sine intermißione decẽ mensibus suggerit, caeteros uere fructus anni spatio senescentes. Nam praeter aëris lenitatem, & fonte quoque irrigatur uberrimo, qui Capernaum ab indigenis appellatur. Eum nonnulli uenam esse Nili fluminis opinantur, quod similes Coracino, sicut lacus, generat pisces. Longitudo autem regionis aeque ac litora cognominis lacus triginta stadijs extenditur, & latitudo uiginti. Horum quidem natura eiusmodi est. Fons Capernaũ.

Taricheorum excidium. CAPVT XIX.

VEspasianus autem perfectis ratibus, imposita manu militum, quanta in eos, qui lacu effugerant, satis esset, unà prouehitur. Illi autem neque compulsi ad terram euadendi facultatem habebant, infestis omnibus, neque nauali bello pari conditione pugnandi. Nam & scaphae paruae, atque piraticae aduersus rates infirmae erant: & cum pauci singulis ueherentur, cunctis simul instantibus Romanis, appropinquare metuebant. Veruntamen circum rates nauigando, nonnunquam etiam propè accedendo, lapidibus Romanos eminus appetebant, aut cominus etiam iritando feriebant: plus autem ipsis utroq; modo nocebatur. Nec enim saxis quicquam praeter crebros sonitus agebant: quoniam contra septos armis iaciebantur, contiguique sagittis eorum efficiebantur. Etsi accedere propius ausi fuissent, priusquam facerent aliquid, patiebantur, cúmque ipsis nauigijs mergebantur. Multos autem uulnera inferre tentantium, qui pilis contingi possent, alios desiliendo in scaphas Romani gladijs transfigebant: nonnullos, cõcurrentibus inter se ratibus in medio, deprehensos cum nauiculis capiebant. Submersorum autem, qui capita sustulissent, aut sagittis praeueniebantur, aut ratibus occupabantur: & si desperatione compulsi, inimicis adnatare tentassent,

taſſent, eis uel manus uel capita truncabantur: plurimúsque paßim ac uarius erat interitus eorum: donec in fugã uerſi, cæteri terræ appulſi ſunt, circunclufis nauiculis ſuis. Effuſi autem multi quidem in ipſo lacu, telis configebantur: multos uero in terram egreſſos, peremerunt Romani. Mixtum autem ſanguine, plenúmque cadaueribus cerneres totum lacum. Nullus enim ſaluus euaſit. Acerbus autem ſecutis diebus odor illam regionem oppreßit & facies. Nam littora quidem naufragijs ſimul plena erant, & corporibus tumidis. Caleſcentes autem ac tabefacti mortui, cœli tractum corrumpebant, ut non Iudæis ſolum ille caſus miſerabilis uideretur, uerũetiam factoribus ipſis eſſet inuiſus. Iſte quidem illius prælij naualis exitus fuit. Perierunt cum his, qui pridem in ciuitate cecidere, ſex milia & quingenti. At Veſpaſianus, pugna peracta, pro tribunali ad Taricheas reſidens, aduenam populum ab indigenis ſecernebat, qui autor belli extitiſſe uidebatur: & an hi quoque ſeruandi eſſent, cum rectoribus deliberabat. Tunc autem affirmantibus eorum liberationem detrimento futuram: nec enim dimiſſos quieſcere poſſe homines, qui & patrijs carerent, úimq; adhibere ac bellum inferre poſſent ad quos confugiſſent. Veſpaſianus ſalute quidem indignos eſſe eos, contráq; ſeruatores ſuos nouerat euaſuros: ſed de eorum mortis qualitate cogitabat. Nam ſi ibi occiderentur, non perpeſſuros ſuſpicabatur indigenas, tot apud ſe ſupplices obtruncari: fidéque interpoſita, deditis uim pigebat afferre: uerum ab amicis ſuperabatur, nihil in Iudæos cõmitti poſſe dicẽtibus: quódq; utile eſſet, honeſto debere præponere cum utrunq; obtinere non poſſet. Indubitata igitur conceſſa licentia, ſolo eos itinere, quod Tiberiada duceret, exire permiſit. Cúmq; illi facile his quæ cupierant crediꝺiſſent,

dissent, & quò iussum fuerat comitati, neque pecunijs suis quicquam metuentes abirent: totam quidem à Tiberiada usque uiam Romani, ne quis euaderet, occupauerunt: eósq; in ciuitatem conclusos, mox insecutos, Vespasianus omnes in amphitheatri stadio constituit. Et seniores quidem cum imbellibus, qui mille ducenti erant, iußit occidi: iuuenum autē ualidißimos sex milia lectos, ad Isthmon Neroni trāsmisit. Cæteram uero multitudinem triginta milia & quadringentos uendidit, præter alios quos Agrippæ donauerat. Nam his, qui ex eius regno essent, facere, quod uellet ipse, permisit. Verum & istos rex uendidit. Reliquum tamen uulgum, qui erāt Trachonitæ & Gaulanitæ & Hippeni, plurésque, & Gadaritæ seditiosi, & fugitiui, & quibus probra pacis bellum conciliant. Capti sunt autem sexto idus Septembris.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IVDAICO

Liber Quartus.

Obsidio Gamalensium. CAPVT PRIMVM.

QVICVNQVE AVTEM *Iudæorum Iotapatitis excisis à Romanis defecerant, hi se ad eos postquam Taricheatæ superati sunt, applicabāt: omniáq; Romani castella & ciuitates ceperant: præter Giscalam, & qui montem* Itaburium occuparant. Cum his autem rebellarat Gamala ciuitas, contra Taricheas posita supra lacum, quæ ad fines pertinebant Agrippæ, itémque Sotanin & Seleucia. Et hæ quidem Gaulanitidis regionis erant ambæ: Sotanin superioris partis, cui nomen est Gaulana: & inferioris*

* Al. Taburium.

rioris Gamala. Seleucia uero ad lacum Semecolim, triginta latum, & sexaginta stadijs longum, paludésque suas ad Daphnen usque tendentem. Quæ regio cum aliâs sit deliciosa, præcipue tamen fontes habet, qui minorem (quem sic appellant) Iordanem alentes, sub aureo Iouis templo in maiorem deducunt. Sotanin quidem ac Seleuciam colentes, in principio defectionis Agrippa sibi fœdere sociauerat: Gamala uero ei non cedebat, freta locorum difficultate, amplius quàm Iotapata. Iugum nanque asperum, ex alto monte deductum, mediam ceruicem erigit: & ubi supereminet, in longitudinem tenditur: tantum contrà decliue, quantum à tergo, ut cameli similitudinem præferat: unde nomen etiam duxit: nisi quod expressam uocabuli significationem indigenæ seruare non possunt. Et à fronte quidem ac lateribus, in ualles inuias scinditur. Post uero quàm de monte pendet paululum difficultatem refugit. Verum & hanc partem, per obliquum excisa fossa, indigenæ deuiam fecerant. Domus autem crebræ, & uicißim per prona erant ædificatæ, & nimio præcipitio casuris similes. Ciuitas intra se decurrebat, in meridiem uergens. Australis uero collis immensa æditus altitudine, usum arcis sine muro ciuitati præbebat, rupésq; superior ad profundam pertinens uallem. Fons autem intra muros erat, in quem oppidum desinebat. Quamuis autem natura inexpugnabilis esset ciuitas, tamen etiam Iosephus cũ murorum eam ambitu cingeret, foßis & cuniculis reddidit firmiorem. Eius autem habitatores, natura quidem loci cõfidentiores erant, quàm Iotapateni: sed multo pauciores, minúsq; pugnaces: sitúsq; freti difficultate, plures esse hostibus putabãt. Nam plena erat ciuitas, multisq; in eam, qđ esset tutißima, cõfugientibus. Vnde ab Agrippa quoque

Gamale situs.

præmißis

præmißis ad obsidionem, per menses septem restitere. Vespasianus autem profectus ex Amathunte, ubi pro Tiberia deposuerat castra (Amathus autem, si quis nomen interpretatur, aquæ calidæ uocantur: Ibi enim eiusmodi fons est, sanandis corporum uitijs idoneus) Gamalam peruenit: & totam quidem ciuitatem ita, ut diximus, positam, custodia circũuallare nequibat. Qua uero fieri posset, excubias collocauit: montemq́; occupat superiorem. In quo milites castris, ita ut assolet, muro circundatis, opus aggerum postremo aggrediuntur. Et aperte quidem Oriẽtis summo supra ciuitatem loco turris erat: ubi & quintadecima legio, necnon & quinta contra mediam ciuitatem operabatur: fossas autẽ decima repleuit & ualles. Et inter hæc Agrippam regem cũ accesßisset ad muros, eorúmque defensoribus de traditione loqui tentaret, fundibulariorum quidam ad dextrum cubitum lapide percutit. Et ille quidem propterea familiaribus suis circumseptus est. Romanos autem ira simul ob regem, suiq́; metus ad obsidionẽ protinus incitauit: nullum Iudæos crudelitatis modũ in alienigenas atq; hostes prætermissum ire credentes: qui circa gentilem suũ, & eorum quæ ipsis conducerent suasorem, tam immanes fuissent. Aggeribus autem manus multitudine, operisq́; cõsuetudine cito perfectis, machinas applicabant. Chares autem & Iosephus (nanque ipsi erant oppidanorum potẽtißimi) armatos quidẽ, licet metu perculsos, ordinauere. Et quanquam non diu obsidionem posse sustinere arbitrabantur, quibus aqua itémque alia usui necessaria non sufficerent, adhortati tamen eos ad mœnia produxerunt. Et paulisper quidem machinis aduenientibus repugnarunt. Balistis autem tormentisque perculsi, in oppidum recesserunt. Itaque Romani tribus ex locis aggreßi, murũ arie-

Aquæ calidæ.

Agrippa fundæ iactu læsus.

tibus quatiunt: & qua deiectus fuerat infusi magno cum armorum strepitu ac tubarum sonitu: ipsi quoque insuper ululantes cum oppidanis confligebant. Illi autem ad primos aditus interim pertinaces Romanis, ne ultrà progrederētur obstabant: Cæterum ui & multitudine superati, undiq; ad excelsa ciuitatis loca fugiunt. Deinde reuertentes instantibus sibi hostibus incumbunt: eósque inpingēdo per decliuia, locorum difficultate & angustia depressos interficiebant. Romani autem cum neque a uertice imminētibus repugnare, neq; in partem aliquam euadere possent, pronos eos urgentibus hostibus, in domos hostium plano contiguas refugiebant. Sed hæ repletæ labebantur, quod pondus sustinere non poterant. Vnáque deiecta multas inferiores, itémque illæ alias deturbābant. Ea res plurimos Romanorum morte consumpsit. Incerti enim quid facerent, quamuis subsidere tecta uiderent, tamen eó conuolabant, atque ita multi quidem ruinis opprimebantur. Non pauci uero subterfugientes, parte corporis opprimebantur. Plurimi autem puluere suffocati moriebantur, Sed ea Gamalenses pro se fieri existimabant: propriáque incommoda negligentes, magis instabant: hostésque in tecta sua quamuis labentes sustentando compellebant. Qui uero per Angustos uiarum cliuos cecidissent, eos telis desuper mißis interficiebant. Et ruinæ quidem lapidum copiam, ferrum uero eis mortui hostes dabant. Cæsorum enim gladios auferentes, his contra semineces utebantur: multi iam procumbētibus tectis, semet inde proijciendo moriebantur: tergaq; dantibus, ne fuga quidem facilis erat. Viarum nanque ignorantia, & caligine pulueris alius alium non agnoscentes pererrabant, & circa se sternebantur. Sed illi quidē uix reperto exitu, ab oppido recesserunt.

runt. Vespasianus autem qui laborãtibus semper interfuit, seuissimo dolore perculsus, cum super militem ruere ciuitatem uideret, propriæ tuitionis oblitus, clàm paulatim superiore in oppido locũ prehendit: ibiq; inter media pericula cum paucis omnino relinquitur. Nec enim aderat tũc ei filius Titus, ad Mutianum pridem in Syriam missus. Et dare quidem terga, neque tutum neque honestum sibi putabat. Rerum autem quas ab adulescentia gesserat, ac propriæ uirtutis memoria, quasi deo repletus, corpora sociorum atq; arma condens, & cum his bellum unà à uertice defluens sustinebat: & neque uirorum neque telorum multitudinem formidans manebat, donec eius animi obstinationem hostes diuinam esse reputantes, impetum remiserunt. Illis autem iam infirmius oppugnantibus, ipse pedem referens, non prius terga ostendit, quam extra muros egressus est. Plurimi quidem Romani milites in ea pugna ceciderunt, & inter eos Ebutius Decadarchus, uir non eo tantum prælio quo perijt, sed ubique antea fortissimus comprobatus, quiq; plurimis malis Iudæos affecisset. In ea pugna Gallus quidam nomine Hecatontarchus, cum decem militibus in quadam domo latuit. Eius autem habitatoribus dum cœnarẽt, quod in Romanos fuisset consilium populi sui, inter se fabulantibus, hoc audito (nam & ipse Syrus erat, & hi quos secũ habebat) nocte illos aggreditur: omnibúsq; mactatis ad Romanos saluus cum militibus euadit. Vespasianus autem mœrere exercitum aduersis casibus uidens, quodq; nullam interim tantam experti fuerant cladem: huiusq; rei magis eos pudere, quod solũ ducem in periculis reliquissent, consolandos putabat: de se quidem nihil dicens, ne quem uel initio culpasse uideretur. Oportere autem inquiens, quæ communia essent fortiter

Vespasianus solus inter hostes relictus est.

Gallus

Vespasianus solatur exercitũ.

 ferre.

ferre, naturam belli cogitantes, quódque nusquam eueniat sine cruore uictoria, iterúmque habeat fortuna regressum. Multis tunc Iudæorum milibus interfectis, exiguam pro his stipem se inimicæ sæpe pendisse fortunæ. Atque ut iactantium esset, nimis secundis rebus insolescere, ita esse ignauorum, in offensionibus trepidare: uelox enim esset in utrunque mutatio: & ille uir fortis habetur, cuius sobrius erit & animus, in rebus quoque infeliciter gestis, ut idem scilicet maneat, rectis consilijs peccata restituens: quanquam ea quæ nunc acciderunt, neque mollitia nostra, neque Iudæorum uirtus effecit. Nam & illis pugnæ melioris, & nobis deterioris, causa fuit difficultas locorum. Qua in re nimirũ quis reprehenderit alacritatis uestræ temeritatem. Nam cum hostes in excelsiora loca refugissent, manus continere debuistis, neque in summo uertice constituta sequi pericula: sed capta inferiori ciuitate, paulatim eos qui refugerant, ad tutiorem nobis & stabilem pugnã reuocare. Nunc autem immoderata festinatione uincendi, quám id incaute fieret, non curastis. Inconsultus autem & furibundus impetus belli, à Romanis alienus est, qui cuncta ordine peritiáq; perficimus, Barbarisq́; conueniens, & quo Iudæi maxime poßidẽtur. Oportet igitur nos ad propriam uirtutẽ recurrere: atq; indignæ offensioni irasci potius quam mœrere. Optimũ autẽ quisq; de sua manu solatiũ quærat. Ita enim fiet, ut & amißos ulciscamur, & in eos à quibus perẽpti sunt, uindicemus. Ipse autẽ, ita ut nũc feci, experiar: æque ac uos pugnãdo prius ad bella pergere, & nouißimus inde discedere. Ille quidẽ his dictis recreauit exercitũ. At Gamalenses bene gesta re, paulisper animos erexere: quæ nulla ratione, magna magnificéq; prouenerat. Mox aũt reputantes ablatã sibi esse fœderis spem, quódq;
minime

minime possent effugere (iam enim uictus eos defecerat) uehementer dolebant, animosque remiserant. Nec tamen quatenus ualebant, salutem suam negligebant: sed tam disturbatas partes muri, qui erant fortißimi, quam integras, cæteri amplexi custodiebant. Romanis autem construentibus aggeres, iterumq; tentantibus irruptionem, multi ex ciuitate per ualles deuias, quà nulli custodes erant, & per cloaces diffugiebant: Eos, qui metu ne caperentur ibi remanerent, inopia consumebat. Solis enim undique alimẽta qui pugnare possent, congerebantur. Sed illi quidem in huiusmodi cladibus perdurabant.

Itaburius mons occupatur à Placido. CAPVT II.

Tabur-us als.

VEspasianus autem inter curas obsidionis, subcisiuũ opus aggreditur aduersus eos, qui montem Itaburium occupauerant, inter campum magnum & Scythopolim situm: cuius altitudo quidem triginta stadijs consurgens, septentrionali tractu inaccessa est. In uertice autem, uiginti stadiorum planicies patet, tota muro circundata. Hunc autem tãtum ambitum quadraginta diebus ædificauerat Iosephus: & alias ei materias, & aquas suggerentibus locis inferioribus. Solam enim incolæ pluuialem habebant. Magna igitur in eo multitudine congregata, Vespasianus Placidum cum sexcentis equitibus dirigit. Huic autem subeundi quidem mõtis ratio nulla erat. Multos autem fœderis ac ueniæ spe hortabatur ad pacẽ: & descendebant ad eum ipsi quoque insidias moliẽtes. Nam & Placidus eo studio mitißime cum his loquebatur, ut eos in planicie caperet: illiq; tanquam dictis obedientes, ad eum ueniebant, ut incautum aggrederentur. Vicit tamen astutia Placidi. Cœpto enim à Iudæis prælio, aßimulat fugam: & postquam insequentes ad magnam partem campi pellexit, re-

flectit in eos equitum manus: plurimisq; in terga uersis, aliquos interfecit. Semotam uero multitudinem cæteram, ab ascensu coërcet. Itaque alij quidam Itaburio relicto, in Hierosolymam refugiebant. Indigenæ autem fide accepta, quod eis aqua defecerat, & se, & montem Placido tradiderunt.

Excidium Gamalæ. CAPVT III.

APud Gamalam uero, degentium audacißimi quiq; fuga dispersi latebant, imbelles autē fame corrumpebantur. At uero pugnantium manus obsidionem sustinebat, donec euenit secūdo & uigesimo die mensis Octobris, ut tres ex decimaquinta legione milites, circa matutinas uigilias editißimam præ cæteris turrim, quæ in sua parte fuerat, subirent: eâmque occulte suffoderent: cum appositi ei custodes neque adeuntes eos (nox enim erat) nec postquam adiere, sensissent. Iidem autem milites, cauendo ne strepitus fieret, quinque saxis durißimis euolutis, resiliunt. Subitóq; turris cū magno sonitu decidit, unáque custodes præcipitantur. At uero qui per alias custodias erant, perturbati fugiebant: multósque euadere ausos, peremere Romani: inter quos etiam Iosen, super dirutam muri partem quidam iaculo percussum, interfecit. Intus autem in ciuitate degentibus, sono concußis, multus erat pauor, atque discursus, tanquā omnes essent hostes ingreßi. Tuncq; Chares ægrotus & iacens defecit: cum timoris magnitudo morbum eius plurimum iuuisset ad mortem. Romani tamen prioris peccati memores, usque ad uigesimam & tertiam diem supradicti mensis, oppidum non sunt ingreßi. Titus autem (iam enim aderat) indignatione uulneris, quod Romanos se absente pertulerat, ducentis equitibus præter pedites lectis, otiose in ciuitatem introiuit. Eóque prætergresso,

uigiles quidem ubi senserunt, ad arma cum clamore properabant. Cognito autem intus cōstituti eius ingressu, alij raptis liberis trahentes etiam coniuges, cum ululatu & exclamationibus in arcem refugiebant: alij Tito occurrētes, sine intermißione trucidabātur. Qui uero prohibiti essent in arcem recurrere, nescij quid facerēt, Romanorum præsidijs incidebant. Vbique autem infinitus erat morientium gemitus: perq; prona loca effusus cruor, totum oppidum diluebat. In eos autem qui arcem occupauerant, omnē Vespasianus induxit exercitum: Erat autem saxosus: & accessu difficillimuus uertex, in immensum editus, & undiq; circum hostium multitudinem præceps: unde Romanos ad se adeuntes, alios telis & præterea saxis deuolutis ulciscebantur Iudæi: cum ipsos in excelso loco positos, nullæ sagittæ contingerent. Verum ad eorum interitum, diuino munere quodam, turbo exoritur, Romanorum quidem tela in eos ferens, ipsorum autē à Romanis repellens, & obliqua traducens, ut neque in præruptis consistere propter uiolentiam flatus possent, cum nihil esset immobile, neque hostes ad se accedentes uidere. Itaque supergreßi Romani, eos circumueniunt: & alios quidem repugnantes ante capiebāt: alios, cum manum superponerēt. In omnes autem uehementius sæuiebant, illorum memoria quos in primo aggressu perdiderant. Multi autem undique circumclusi, desperatione salutis, filios & coniuges, & semetipsos in uallē præcipites dabant, quæ sub arce in profundum patebat. Euenit autem, ut ipsorum in se qui capti fuerant, immanitate lenior existeret iracundia Romanorū. Ab his enim quatuor milia perempta sunt: qui uero se præcipitauerunt, quinque milia sunt reperti. Neque quisquàm, præter duas mulieres, saluus euasit: quæ sorores erant,

Inuadit arx.

Philippi filiæ: qui Philippus Iachino genitus erat, insigni uiro, & qui sub Agrippa rege tetrarches fuerat. Seruatæ sunt autem, quod excidij tempore Romanorũ impetum latuere. Nec enim uel infantibus pepercere, quorum multos singuli raptos ex arce proijciebant. Gamala quidẽ hoc modo excisa est, tertio & uigesimo die mẽsis octobris: quæ uigesimo & primo die mẽsis Septẽbris: cœperat rebellare.

Giscala à Tito capitur. CAPVT IIII.

IAmq; solum Giscala municipium Galilææ restabat indomitum: cuius multitudo pacis studio tenebatur, quod erant plerique agricolæ, spemq; suam semper in fructibus collocauerant. Non paruæ autem manus latrocinali permixtione corruptæ erãt, quo morbo etiam nonnulli ciuium laborabant. Hos autem ad defectionem impellebat, atque cõflabat, Leui cuiusdam filius, nomine Iohãnes: homo uenesicus, & fallax, uariusq; moribus, & immoderata sperare promptus, miroque modo quæ sperasset, efficiẽs: atq; omnibus iam cognitus, quod affectandæ sibi potentia causa, bellum amaret. Huic apud Giscala seditiosorum turba parebat: quorum causa populus etiam legatos fortasse de traditione missurus, Romanorum tamen congressum in parte belli præstolabatur. At Vespasianus contra hos quidem Titum cum equitibus mille, decimam uero legionẽ circa Scythopolim mittit: cum reliquis autem duabus Cæsaream ipse regreditur, dandam his ex labore cõtinuo requiem putãs, ex ciuitatum copijs: eorumq; corpora, itemque animos ad futura certamina existimans esse refouẽdos. Nec enim exiguum sibi laborem superesse de Hierosolymis præuidebat, quæ & regalis esset ciuitas, & cunctæ nationi præstaret. His autem, qui ex bello fugissent, in eam cõfluentibus, etiã naturalis munitio, itemq; murorum eius constructio, non minimã

De Ioanne quodã seditioso.

minimam ei ſolicitudinem comparabat: cum uirorum ſpiritum & audaciam, & ſine muris, inexpugnabilem eſſe cogitaret: ob eamq; rem milites, uelut athletas, ante certamina oportere curari. Tito autem ciuitas Giſcala (equitando enim ad eã acceſſerat) aggreßione capi facilis uidebatur: ſciẽs tamẽ quod ea ui capta, paßim à militibus populus abſumeretur (nanque ſatiatus erat ipſe iam cædibus) miſerans multitudinem etiam ipſe ſine ullo diſcrimine cum nocentibus intereuntem, pactione magis ſubigere ciuitatem uolebat. Itaque plenis hominum muris, quorum pleriq; perditæ factionis erãt, mirari ſe ait, quonam freti cõſilio, cunctis iam ciuitatibus captis, illi ſoli Romanorum arma operirentur, cũ uiderent, multo quidẽ munitiora oppida uno impetu fuiſſe ſubuerſa: ſecuros autẽ fortunis ſuis potiri, qui Romanorum dextris credidiſſent: quas quidem etiam nũc illis ait ſe porrigere, neq; ob inſolentiam ſuccenſere, quia ſpem libertatis agnoſcendam putaret. Non tamen, etiam ſi quis impoßibilia uellet, perſeueraret. Quod ſi dictis humanißimis non paruiſſent, fidemq; dextris no habuiſſent, expertum iri arma crudelia: iam cogituros eſſe, mœnia ſua ludũ fore machinis Romanorum: quibus diffidentes, ſoli ex Galilæis ſeſe oſtentarent arrogantes eſſe captiuos. His dictis, popularium quidem neminem non modo reſpondere, ſed ne ad murum quidem licuit aſcẽdere quia totũ latrones præuenerant: & cuſtodes erant portis appoſiti, ne quis uel ad fœdus prodiret, uel equitum quẽquam in ciuitatem reciperet. Ioannes autem & ipſe complecti conditiones ait, ita aut perſuaſurum, aut neceßitatem belli retinentibus adhibiturum. Illum tamen diem Iudæorum legi oportere concedi: quoniam ſicut arma mouere, ita etiam de pace conuenire nefas haberẽt. Nam & Romanos ſcire, quod ab omni

cessaret opere, dierum septem circuitio: quam si temerassent, non minus coactos, quàm qui cogerent, piaculum cōmissuros, ipsumq; Titum: nullum enim sibi ex mora esse dispendium formidādum: quod unius noctis spatium, præter fugæ consilium cæperit, præsertim cum id obseruare circunsedentem nemo probibeat: sibi autem magnum esse lucrum, nulla in re despicere patrios mores. Et *illum decere, qui pacem non sperantibus indulget legē quoque seruare seruatis.* His Titum Iohannes *fallere conabatur, non tantum pro septimi diei religione, quantum pro sua salute solicitus.* Verebatur *autem ne statim capta ciuitate, solus destitueretur: qui totam in nocte ac fuga uitæ spem collocasset.* Verum *profecto dei nutu, in excidium* Hierosolymorum Iohannem *saluum esse cupientis, factum est, ut non solum induciarum causationem* Titus *admitteret, uerumetiā in superiori parte oppidi castra poneret, ad** Dis- *sam, qui mediterraneus est* Tyriorum *uicus ualidißimus,* Galilæis *semper exosus.* Nocte *autem* Iohānes, *cum nullas* Romanorū *excubias circa oppidum uideret, arrepto* tempore, non solum his quos circa se habebat armatos, sed etiam senioribus plurimis cum familijs abductis, in* Hierosolymam *fugiebat.* Sed *usque ad uigesimum quidem stadiū fieri posse uidebatur, ut mulieres ac pueros, aliámque multitudinem secum duceret, homo quem captiuitatis, itemq; salutis metus urgeret.* Vltrà *uero procedente eo, relinquebatur, & oriebatur atrox remanentium fletus.* Quanto *enim quisquam procul à suis aberat, tanto propiorem se hostibus esse credebat.* Iamq; *affore qui se caperent existimantes, necessario pauitabāt: & ad strepitū, quem ipsorum cursus faciebat, aßidue respectabant, uelut instantibus quos fugissent: multiq; simul ruebant, & circa uiam plurimos*

Al's Difarim. Sidissa.

Al's itinere.

rimos certamen præcedentium conterebat. Miserabile autem fœminarum & infantium erat excidium. Aut si quam iactarent uocem, nonnullæ uiros aut propinquos, ut se operirentur, orabant. Sed Iohannis exhortatio superabat, ut seipsos seruarent inclamantis: eoque confugerent, unde remanentibus etiam si raperentur, pœnas à Romanis peterent. Multitudo quidem eorum qui fugerant, ut cuique uirium fuit, cito dispersa est. Luce uero facta Titus ad muros aderat, fœderis causa: populus autem portis ei patefactis, cum coniugibus adeuntes, tanquā benemerito, & qui custodia ciuitatem liberasset, laudibus prædicabant: simulq; Iohannis fugam significantes, ut & sibi parceret obsecrabant, & eos qui ex nouarum rerum cupidis reliqui superessent, ulcisceretur. Ille autem precibus populi postulatus, equitum partem ut Iohannem persequeretur, dirigit. Sed eum quidem occupare nequiuere, quod antequā uenerant, in Hierosolymam sese receperat. Vnà ergo fugientiū propè ad duo milia perimunt: mulieres ac pueros paulominus quàm tria milia circumactos reducūt. Titus autem indigne ferebat, nō statim à Iohāne pœnas fraudis exactas. Irato uero animo, satis esse (quod spe deciderat) ad solatium putans, captiuorum & qui trucidati fuerāt multitudinem, in oppidum cū fauore ingreditur: iussisq; militibus minimam muri partē iure possessionis abrumpere, minitando magis quàm puniendo reprimebat perturbatæ ciuitatis autores. Multos enim propter odia domestica, uel proprias inimicitias, delatores innocentiæ fore credebat: si dignos pœna discerneret, melius noxiūq; relinqueret metu suspēsum, quàm immeritū quēquam cū eo perdere gratius existimabat. Illum enim fortaßis modestiorem futurum, uel metu supplicij, uel quod erubesceret præteritorum criminū uenia:

Titus recipitur à Giscalenis.

Occisi bis mille fugiētes.

uenia: sine causa uero morientium pœnas, nullo modo corrigi posse. Præsidijs tamen ciuitatem circundedit, quæ tam nouarum rerum studiosos compescerēt, quàm pro pace sentientes, quod sibi relicturus erat maiore fidutia firmarent. Galilæa quidē tota, postquā multo sudore Romanos exercuit, hoc modo subacta est.

Hierosolymitani excidij initium. CAPVT V.

Apud Hierosolymam uero, ad Iohannis introitum, omnis populus erat effusus: & circa singulos, qui unà confugerāt, numerosa turba collecti, quas foris clades experti essent percōtabantur. Illorum autem feruens idem adhuc, atque interruptus anhelitus, necessitatem significabat. Verùtamen in malis quoque sibi arrogabant: non Romanorum uim fuisse dicentes, sed sponte uenisse, ut cum his ex cautiori loco pugnarent. Inconsultorum enim atque inutilium esse hominum, incaute pro Giscalis, & inualidis municipijs periclitari: cum arma uigorémq; oporteat pro metropoli suscipere, atque seruare: significando tamen excidium Giscalorum, etiam quam dicebāt honestam, discessionem suam, ut primi fugam esse intelligerēt, prodiderūt. Auditis autem, quæ captiui pertulere, non mediocris populum perturbatio tenuit, magnūq; id esse argumētum proprij reputabant excidij. At Iohannes, qui eorū quidē quos fugientes reliquerat causa, minus erubescebat. Singulos autem circuiens, spe ad bellum incitabat, infirmitatem Romanorum asserens, propriásque uires extollens, & imperitorum ea cauillatione inscitiam decipiens, quod etiam si pennas sumerent, nunquam Hierosolymorum mœnia trāsgrederentur Romani, qui pro Galilæorum uicis tanta mala pertulissent, atque in eorum muris machinas cōtinuissent. His eius dictis magna quidem corrumpebatur iuuenum

Iohānes arrogantia sua omnes ad bellū accendit.

num manus. Prudentiorum autem atque ſeniorum nemo erat, qui non futura proſpiciens, uelut iam perditam ciuitatem lugeret. Et populus quidem in ea confuſione tunc erat. At uero per territorium manus agreſtium, ante ſeditionem, quæ Hieroſolymis orta eſt, diſcordare iam cœperat. Titus enim à Giſcala Cæſaream, Veſpaſianus autē à Cæſarea Iamniam & Azotum profectus, utranque ſubegit: impoſitisq; illic præſidijs, reuertebatur, maximam ducens eorum multitudinem, qui ſe fœdere ſociauerant. Singulas autem ciuitates, tumultus bellúmque inteſtinum exagitabat: quantúnque à Ro. reſpiraſſent, in ſemetipſos manus uertebant: cum inter amatores belli, ac pacis cupidos eſſet ſæua contentio: ducúmque concordium pertinacia primo inter domos accenderetur: deinde inter ſe amiciſſimi populi diſſiderent: & ad ſimilia uolentes quisque conueniens, aperte iam coacta multitudine, rebellaret. Intestina ſeditio Hieroſolymis orta.
Itaque diſſenſiones quidem apud omnes erant: nouitatis autem armorúmque cupientes, ſenibus ac ſobrijs, iuuentute atque audacia præſtabant. Primo autem indigenarum ſinguli prædari cœperunt: deinde ex compoſito confertis cuneis, per territorium latrocinabantur: ut quod ad crudelitatem atq; iniuſtitiam ſpectat, nihil à Romanis gentiles abeſſent: atque ipſis qui uaſtabantur, illatum à Romanis excidium leuius uideretur. Ciuitatū uero cuſtodes, partim quia defatigare pigeret, partim odio nationis, aut nulli, aut minimi erant male affecti auxilio: donec rapinarū ſocietate undique congregati, collegiorum latrocinalium principes, atque in agmen conflati, Hieroſolymis irrumpunt: Quæ ciuitas à nullo regebatur: & more patrio gentiles omnes ſine obſeruatione recipiebāt: tunc præcipue cūctis exiſtimātibus, uniuerſos qui ſuperinfluerēt, adiumento
ex be

neuolentia uenire. Quæ quidem res etiam sine dissensione ciuitatem postea pessundedit, eo quod iners & inutilis multitudo, quæ pugnacibus sufficere possent, alimenta cõsumpsit. Hisq; præter bellum etiam seditionem, famémq; comparauit: alijq; latrones ex agris eò transgreßi, ac multo sæuioribus quos intus inuenere, sociati, nullum atrox facinus intermittebant. Nec enim rapinis & expoliationibus metiebantur audaciam, sed usque ad cædes ruinæ fiebant: non clàm, neq; per noctem, aut quoslibet homines, uerum luce palàm nobilißimos quosq; adoriendo. Nam primum Antipam regij generis uirum, & adeo potentißimum ciuium, ut etiam publicos thesauros fidei suæ permissos haberet, cõprehensum custodiæ tradiderunt. Post hunc etiam Leuiam quendam, insignem uirum, & Phoriam, filium Rageti, & ipsum Ragetum, regalis similiter utrũq; familiæ, omnésq; præterea, qui præstare alijs uidebantur. Grauis autem metus populum poßidebat: & uelut occupati ciuitate, salutẽ propriam quisq; curabat. Illi autem clausorum uinculis nõ fuere contenti, neq; tutũ arbitrabãtur ea potẽtia uiros diutius custodire. Nam & ipsos, & domos eorum, non paucis uiris frequentari, ac per hoc ad ulciscendum esse idoneos, & præterea rebellaturum fortasse populum, iniquitate cõmotum. Decreto igitur eos occidi, mittũt quendam de suo numero Iohannem, ad cædes promptißimũ, qui lingua patria Dorcadis filius dicebatur: eúmq; alij decem armati gladijs, secuti ad carcerẽ, ibi quos reperissent interficiunt. Fingebant autem huius immanißimi sceleris causam, cum Romanis eos de traditione ciuitatis collocutos fuisse, cõmunisq; libertatis ꝓditores interemisse dicebãt: prorsus, ut audacia sua, tanquam seruatores ciuitatis, ac bene de ea meriti, gloriarentur. Euenit autem, populũ quidem ad hoc humilita

[Margin notes: Primores in uincula coniecti. / Primores in carcere occisi sunt.]

humilitatis ac formidinis, illos uero insolẽtiæ progredi, ut in eorũ esset arbitrio, etiã pontificum designatio. Deniq; familijs abrogatis, unde per successionem pontifices creabantur, incognitos atq; ignobiles constituebant, ut impiorum facinorũ socios haberent. Nam qui supra meritũ summos honores adepti erant, his obediebant necessario, qui sibi eos præstiterãt: quoniã & dignitate præditos, uarijs machinis fictisq; sermonibus cõmittebant, opportunitatem sibi ex eorũ, qui se prohibere poterãt, cõtentione captantes: donec hominũ persecutione satiati, in diuinitatem contumelias transtulerũt, pedibusq; pollutis in sanctum locum introire cœperunt. Iam uero populo contra eos concitato (nanque autor erat Ananus, æuo maximus pontificũ, itẽq; sapientißimus: & qui fortaßis ciuitatem cõseruasset, si insidiatorum manus potuisset effugere) illi templum dei aduersus populi turbam, castellum ac profugium sibi fecere, quod pro domicilio habebãt tyrãnidis. Acerbis autẽ malis admiscebatur etiam cauillatio, quæ præ cæteris eorũ factis erat dolori. Tentando enim, quanto metu populus teneretur, suasq; uires explorãdo, sorte pontifices creare conati sunt, cum his (ut diximus) ex familijs succeßio deberetur. Huic autem fraudi mos antiquus obtendebatur. Nam & olim sorte pontificatũ deferri solitũ fuisse dicebant (re autẽ uera, legere degenerem, erat abrogatio firmioris) absque his, qui ad potentiam sibi designandorum magistratuum licentiã compararent. Itaque una sacratarum tribuum accita, quæ Emachin appellatur, pontificẽ sortiebãtur: casuq; locus exit homini, per quem maxime eorum iniquitas demonstrata est, Phani cuidam, filio Samuelis, ex uico Apathasi, non solum non ex pontificibus orto (sed aperte quid esset pontificatus, propter rusticitatem penitus nesciente.

Phanes rusticus pontificatum adeptus est.

Deniq;

Denique inuitum eum rure abstractum, ut in scena fieri solet, aliena ornauere persona: indutúmq; sacra ueste, quid facere deberet, subito instituebant: ludúmque & iocum esse tantum nefas arbitrabantur. Cæteri quidẽ sacerdotes, procul spectantes ludibrio legem haberi, lachrymas uix tenebant, honoresq́; sacrorum solui grauiter ingemebant. Populus tamen hãc eorum audaciã non tulit, sed omnes quasi ad deponendam tyrannidem animos intẽderant. Nam qui præstare cæteris uidebantur, Gorgion Iosippi filius, & Simeon Gamalielis, tam singulos circuneuntes, quàm simul uniuersos, in concionibus hortabantur, quo tandem aliquando libertatis corruptores ultum irent, sanctúmque locum ab hominibus sceleratis purgare properarent. Pontifices etiam probatissimi. Gamala quidem filius Iesu, Anani autem Ananus, populum frequenter in cœtibus exprobrãdo eius segniciem, contra Zelotas excitauerunt. Ita enim se ipsi uocabant, uti bonarum professionum æmuli, ac nõ qui pessimam facinorum immanitatem superassent. Itaque in concionem populo congregato, cunctisq́; indignantibus occupationes sanctorum, itémque rapinas & cædes, nondum autem promptis ad ulciscendum, propterea quod inexpugnabiles (id enim uerũ erat) Zelotæ putabantur, stans inter eos medius Ananus, & ad legem crebro respectans, cum lachrymis opplesset oculos: Magis, ait, mihi mori satis est, antequam dei domicilium uideã tantis refertum doloribus: atque inaccessa & sancta loca, sceleratorum pedibus frequẽtari. Verum sacerdotali ueste amictus, & sanctissimum uenerabilium nominum ferens, uiuo: atque animæ amore teneor, nec pro senectute quidem mea mortem sustinens gloriosam. Igitur solus ibo, & tanquam in solitudine animam meã solam dabo pro deo. Nam quid opus est

Zelotæ qui sint.

Oratio Anani põtificis de Zelotis conquerẽtis ad populum.

uiuere

uiuere in populo, clades suas minime sentiēte, & apud quos malorum præsentium defensio interijt? Siquidem rapti patimini, ac uerberati reticetis, & ne gemitu quidem aperto quisquā prosequitur interemptos. O acerbam cōminationem. Quid de tyrānis querar? Nunquid non à uobis uestra potentia nutriti sunt? Nunquid nō despectis qui mecum ierant, cum adhuc pauci essent, uos dum tacetis, plures eos fecistis? atq; illis armatis quiescentes, in uosmetipsos arma uertistis? cum primos eorum conatus oportuisset infringi, quando cognatos conuicijs appetebant. Vos autem negligendo, ad deprædationem noxios iritastis, quia uastatis domibus nulla ratio ducebatur. Itaq; iam domini ipsi rapiebantur, eisq́; cum per mediam ciuitatem traherētur, nemo erat auxilio. Illi autem à uobis proditos, etiam uinculis affecere. Non dico quales & quātas, sed quod accusatos, indemnatos, uinctos nemo adiuuit: restabat & eosdem uidere trucidare. Hoc etiam uidimus, uelut à grege brutorū animalium quæ præcipua ducitur hostia, ne uocem quidem eorum quisquam emisit, nedum dexterā mouit. Patiemini ergo, patiemini etiam sancta conculcari uidentes? Cumq́; omnes audaciæ gradus, nefarijs hominibus subieceritis, eorū præstantiam reueremini? Nunc enim profecto ad maiora procederent, si quid maius quod euerterent, inueniretur. Tenetur quidem munitißimus ciuitatis locus, nunc autem fanum appellatur, uelut arcis arx quædam, siue castellum. Tanta igitur contra uos tyrānide munita, & inimicis super uerticem positis, ut uidetis, quid cogitatis? aut quibus uestras sententias applicatis? An Romanos expectatis, ut sanctis uestris opitulentur? Ita quidē se nostræ ciuitatis habent res, eóque iam calamitatis uentum est, ut misereatur nostri etiam hostis. Non exurgetis ò laboriosi,

respectisq; uulneribus uestris, quod etiam feras bestias facere uidemus, non ultum ibitis in hos, qui uos percussere? Non suas quisque recordabitur clades, & ante oculos positis quæ pertulerit, ad ultionē animos acuetis? Perijt apud uos (nisi fallor) affectionum omnium charißima, & maxime naturalis, cupiditas libertatis. Seruitutis autem, ac dominorum amantes facti sumus, tanquam subiugari à maioribus didicerimus. Atque illi quidem multa & maxima bella, ut in libertate uiuerent, pertulerunt: ne aut Aegyptiorum, aut Medorum potentiæ cederent: dummodo ne facerent quæ iuberentur. Et quid opus est de maioribus loqui? Hoc ipsum bellum, quod cum Romanis nunc gerimus, utrum commode, an contra incommode, non referam palàm quid habet causæ, nisi libertatem? Ergo qui dominus totius orbis seruire non patimur, gentiles nostros ferimus tyrannos? Quanquam externis obedientes, ad fortunam semel id referunt, cuius iniuria uicti sunt. At uero peßimis suorum cedere, ignauorum est, & cupiētium seruiendi. Ad hæc autem, quia Romanorum mentio facta est, non uos celabo, quid dum loquor interuenerit, mentémque retraxerit: quod etiam si ab his capti fuerimus (absit autem huius dicti periculū) nihil acerbius experiemur, quàm isti nos affecere. Quo pacto autem, nō lachrymis dignum sit, illorum quidem in templo donaria cernere, gentilium uero spolia, qui nobilitatem huius maximæ omnium ciuitatis compilauerunt, eósque uiros trucidatos uideri, quibus etiam illi post uictoriā obtemperassent? Et Romanos quidem, nunquam transgredi ausos esse limitem profanorum, aut sacratæ quicquam consuetudinis præterire: sanctorum autem ambitum, quamuis procul aspectum, perhorrescere: quosdam uero in his locis natos, ac sub nostris moribus

educa

educatos, & qui Iudæi uocarentur, inter media sancta deambulare, manibus adhuc suis gentili cæde calẽtibus? Quis igitur externum bellum metuat, ex comparatione domestici? Multo nobis æquior est inimicus. Nam si proprie rebus sunt aptanda uocabula, fortasse reperietur, legum quidem conseruatores nobis fuisse Romanos, hostes uero intus habere. Verum hos insidiatores libertatis exitio deberi, neq; facinorum eorum dignum excogitari posse supplicium, certum est: idemq; omnibus uobis, & ante orationem meam esse persuasum, atq; ipsis uos rebus quas pertulistis, in eos esse cõmotos. Pleriq; autem fortasse multitudinem eorum, atque audaciam reformidant: & præterea quod in loco superiore consistunt. Sed hæc ut uestra negligentia conflata sunt, ita nunc magis proficient, si morabimur. Nam & numerus illorum in dies singulos alitur, eo quod nequissimus quisq; ad similes profugiat: & audaciã plus accendit, quod nullum adhuc eius impedimentum interuenit, locoq; superiore utuntur: & quidem cũ apparatu ijsdem plus damus. Quod si aduersus eos ire cœperimus, humiliores erunt, mihi credite, cõsciẽtiæ celsioris loci beneficiũ ratio perdet. Fortasse autem dei pariter spreta maiestas, in ipsos tela retorserit, suisq; missilibus consumẽtur impij. Videant nos tantũmodo, & deiecti sunt: quanquam pulchrum est, ut etiam si quod periculum immineat, pro sacris ianuis moriamur: ac si non pro liberis & cõiugibus, pro deo tamẽ eiusq; sanctis animas profundamus. Præbebo autem manum, atq; sententiam: & neque consilium uobis ullum deerit ad cautionem, neq; me corpori meo parcere uidebitis. His Ananus cõtra Zelotas populum hortabatur: non quidem nesciens iam expugnari uix posse, propter multitudinem ac iuuentutem, animorumque per-

tinaciam, multóque magis propter conſcientiam commiſſorum. Nec enim conceſſum iri extremam ueniam his, quæ perpetrauerant, ſperabant: ueruntamen quiduis perpeti preſtabilius exiſtimabant, quàm in tanta rerum perturbatione tumultum cohibere. Populus autem duci ſe clamabat in eos, contra quos rogabatur: & ad ſubeunda quiſque pericula promptus erat. Sed dum Ananus magis idoneos diſcerneret, atque ordinaret ad prælium, Zelotæ cunctis conatibus eius cognitis (certos enim, qui omnia ſibi nunciarent, habebant) in pontificem commouentur: ac modo per cuneos ſimul uniuerſi proſiliunt, neque obuio cuiquã parcebatur. Cito autem & Ananus populum congregauit, multitudine quidem ſuperiorem: armis uero conſtipatis, non erant Zelotæ inferiores. Alacritas uero, quod deerat, in utriſque ſupplebat. Nam & ciues, armis iram conceperant fortiorem: & qui de templo exierant, quauis multitudine maiorem audaciam. Quippe illi quidem habitare ſe in ciuitate minime poſſe arbitrabantur, niſi Zelotas eximerent: hi uero niſi uiciſſent, nullum ſe nõ ſubituros eſſe ſupplicium. Manus autem conſeruere pro ducibus, obedientes motibus animorum. Et primo quidem, in ciuitate ac pro templo, eminus miſsis lapidibus, ſemet inuicem appetebant. Si uero aliqua pars terga uertiſſet, uictores gladijs utebantur. Cumq; plurimi ſauciarentur, multæ cædes utrobiq; fiebant. Et populares quidem in domos referebantur à ſuis. Zelotarum autem quicunque uulneratus fuiſſet, in templum aſcendebat, ſacram humum cruore perfundens: ut ſolo eorum ſanguine uiolatam religionem recte quis dixerit. Semper quidem latrones excurrendo in congreſsionibus præualebant. Irati uero populares, proficiente quotidie numero ſuo, cũ deſides increparent, quiq;

Cõmittitʳ pugna.

quiq; à tergo sequebantur, non aperiēdo fugientibus uiā, inuitos eos repugnare compellerent, uniuersos quidē suos, in hostes conuertunt. Illis autem, quia uim ferre non poterant, paulatim ad templum recedentibus, irrumpit unà cum socijs Ananus. Vnde factum est, ut eos, quod ambitu exteriori caruissent, metus inuaderet: ideóque in murum interiorem fuga recepta, mature ianuas occluderent. Verum Anano portis quidem sacris manus afferre non placebat: hostibus quoque desuper tela torquentibus, nefas esse existimans, etiam si uicisset, non lustratum prius populum introducere. Ex omni autem suorum multitudine, sex ferè armatorum milia sortitus, custodes eos in porticibus collocat. His autem, qui succederent: in excubijs alios per ordinem ponit. Multi autem honestorum ab optimatibus ad id electi, mercede conductos pauperes uice sua præsidijs destinabant. Fit autem his omnibus exitij causa Iohannes, quem ex Giscalis effugisse prædiximus. Is enim dolis plenus, & acerbißimam dominationis cupiditatem mente circumferens, iamdudum rebus communibus moliebatur insidias. Itaq; tūc eadem, quæ populus, sentire se simulans, aderat Anano: tam diebus cum proceribus capienti consilium, quàm noctibus peragranti custodias: omniáque secreta Zelotis renunciabat nullúmque populi consilium non, priusquam caperetur, inimici sciebant eius indicio. Immoderatis uero & Ananum, & populi principes placabat obsequijs, ne in aliqua suspicione ueniret affectans. Sed hæc eius honorificentia in contrarium uertebatur. Erat enim ex adulationum uarietate suspectior: eóque ipso quod etiam non accitus aßiduus erat, arcanorum proditor habebatur. Etenim prospiciebat Ananus, omnes qui ad se concurrerent intelligere, quæ Iohannes faceret, suspi

Vincunt Zelotæ.

Iohānes Giscalenus cōsiliorum Anani pditor.

Tt 3 *cionem*

cionem nunciationis habebant. Submouere autem illum nõ erat facile, neq; possibile, quod malitia praeualeret: ac praeter hoc multorum non ignobilium, qui summis rebus adhibebantur, patrocinio succinctus erat. Visum est igitur ab eo sacramentum beneuolentiae causa peti: nihilq; dubitans, & fidem populo se seruaturum iurauit, & neque factum eius inimicis ullum, neque consilium proditurum: unáque deponendis rebellibus, & manu & uolũtate operam collaturum. Itaque Ananus, eiúsque socij, quoniam iurato crediderunt, nulla iam suspicione suis eum consilijs adhibebant: mòxque ac ijsdem concordiae causa legatus intromittitur ad Zelotas. Curae nanque habebant, ne fanum culpa sua pollueretur, néue quisquam in eo procumberet Iudaeorum. Ille autem, quasi Zelotis, ac non contra pro beneuolentia iurauisset, egressus ad eos, medius constitit: & saepe quidem se illorum causa in magno periculo fuisse dixit, ne quid secretorum ignorarent, quae in eos Ananus cũ socijs cogitasset. Nunc autem ingens cum ipsis omnibus subiturum esset discrimen, nisi diuinum quoddam praesto fuerit adiumentum. Nihil enim iam morari Ananum: sed persuasisse quidẽ populo, ad Vespasianum legatos mittere, ut ad capiẽdam ciuitatem quàmprimum uenire properaret. Indixisse autem lustrationẽ postero die, ut religione simulata intromissi, uel etiam in praelio manus cõsererent. Se autem non uidere, quàmdiu aut custodias sustinebunt, aut cum tanta manu acie congredientur. Ad haec addebat, quod ipse dei prouidentia trãsactionis esset causa legatus. Hac enim spe Ananum his proponere, quod nihil suspicantes eos subito aggrederetur. Itaque oportere, si quis habendam uitae rationem duceret, aut custodibus supplicare, aut foris aliquod praesidium petere. Quos autem si uicti essent,

essent, ueniæ spes fouerct, immemores esse audaciæ suæ credere, aut simul ac factores pœnituerit admissorum, in gratiam statim eos, qui perpeßi sunt redituros. Sed nocētium quidem sæpe inuisam etiam pœnitudinem fieri, læsis autem iram in licentiam sæuiorem: imminere autem illis ait interfectorū amicos, atq; cognatos, totumq; populum pro dissolutis legibus ac iudicijs indignatione flagrantem: ubi etiam si qua pars misericordiæ fuerit maior, eam irascentium turba celabit. Talia quidem uariabat Iohannes, terrorem incutiens multitudini. Extremum uero auxilium, aperte quidem indicare quod diceret nō audebat: Idumæos autem significabat. Vtq; principes Zelotarum priuatim etiam cōmoueret, crudelitatis Ananum arguebat, ipsis eū maxime minitari confirmans.

Idumæorum aduentus pro Hierosolymitanis & acta.

CAPVT VI.

Erat autem Eleazarus Gionis filius, qui etiam præter alios idoneus esse uidebatur & recte consulere, & quæ cōsuluisset efficere, itēq; Zacharias filius Amphecali, uterq; à sacerdotibus genus ducens: Hi, præter cōmunes, etiam priuatis interminationibus cognitis, quodq; Anani factio potentiæ sibi cōparandæ causa Romanos accerseret (nam & hoc Iohannes affinxerat) diu quid agerent dubitabant, angusti temporis festinatione conclusi. Populum enim haud multo post eos aggredi paratum esse cogitabant: Externi uero subsidij facultate, insidiarum sibi celeritate prærepta, prius fore ut omnia paterentur, quàm ut auxiliatorum quisquam ista cognosceret: Aduocari placuit Idumæos: scriptáque breuiter epistola, quod circumuēto populo Ananus uellet Romanis metropolim prodere: ipsi autē pro libertate dißidentes, in templo custodirentur:

Eleazarus suadet Zelotis ab Idumæis petēdum esse auxilium.

minimamq; temporis salutem sibi promitteret: Ac nisi mature subueniret, ipsos quidem Anano atq; inimicis, at uero ciuitatem Romanis ilico subiugandam. Et pleraq; nuntijs ad rectores Idumæorum referēda mandabat. Ad hoc etiā lecti sunt uiri strenui, & dicendi peritißimi, & ad persuadendum satis idonei: quodq; his rebus esset utilius pedum uelocitate præstantes. Nam Idumæos confestim parituros certum erat, quod turbarum cupiens & incondita esset natio, sempérque ad motus facilis atque suspensa, & rerū mutationibus læta, minimisq; petentium blanditijs ad bella promptißima: & uelut ad festorum quandam solennitatem, sic ad prælia properans. Celeritatem autem nuntij exigebant, atque istis nihil deerat alacritatis. Vterq; autem Ananias uocabantur. Iámque rectores aderant Idumæorum. Illi autem simul epistola mandatisq; attoniti, quasi furibundi circūcursare gentem, militiámque denunciare cœperunt. Itaque mox, & dicto citius multitudo cōuenerat: omnésque pro libertate metropoleos arma rapiebant. Congregati autem propè ad uiginti milia, cum ducibus quatuor Hierosolymam ueniunt: hoc est Iohanne, & Iacobo, Sosæ filio, & præterea Simone Thacei, & Phinea Cusoth filijs. Ananum autem profectio legatorū, itémque & uigiles eius nō latuit, necnon & impetus Idumæorum. Hoc enim ante cognito, portas eis clausit, & muris custodes apposuit. Non tamen uisum est bello cum his congredi, sed uerbis eis ante persuadere concordiā. Stans ergo in aduersa turri post Ananum Iesus, æuo pontificum longißimus: Cum multæ, inquit: & uariæ turbæ tenuerint ciuitatem, in nulla re sic miranda fortuna est, ut in eo, quod peßimis etiam inopinata conspirant, Etenim perditißimis hominibus contra nos auxilio uenistis, tanta cū alacritate, quanta

Idumæorū uiginti milia contra Ananū.

quanta

quanta nec in Barbaros aduocãte uos metropoli uenire decuisset. Et si quidem uiderem consensionẽ uestram similem esse horum hominum qui uos rogauerunt, nõ existimarem impetum capere rationem. Nihil enim æque ac morum cognatio concordiam firmat. Nunc uero illi, si quis eorum singulos explorauerit, mille mortibus digni reperientur. Nam ludibria & purgamenta totius rusticæ plebis, luxu absumptis patrimonijs suis, postquam in uicis & ciuitatibus proximis audaciam exercuere, postremo in sacram ciuitatem clàm influxere ut latrones, solúmque religiosum immanitate polluerunt scelerum: eósque uideas sine metu inter sancta ebrios, & auiditate uentris peremptorum spolia consumentes. Vestra uero multitudo, armatorúmque talis ornatus est, qualem deceret esse, si publico uos concilio metropolis inuitaret, in alienigenas laturos auxilia. Quid igitur hoc esse quis dixerit, nisi fortunæ iniuriam: cum pro nequißimis conuenisse & integre nationis uestræ arma uideantur conspirare? Iamdudum quidem reperire nequeo, quidnam fuerit quod uos tam cito commouerit. Nec enim sine magna causa fieri potuisset, ut arma pro latronibus aduersus cognatum populũ caperetis, quod Romanos audistis & proditionem. His enim quidã uestrum obstrepebant nunc, liberandæ metropoleos causa uenisse dicentes. Vnde mirati sumus præter alia noxiorum, tale cõmentum. Viros enim naturalis libertatis amatores, eóq; cum externis hostibus pugnare paratißimos, aliter contra nos efferare non poterant, quàm uastatæ libertatis proditione mentita. Sed enim uos considerare oportet, qui nos insimulauerint: idémq; in nos ueritatis ex rebus cõmunibus, nõ ex ficto sermone colligere. Quid enim paßi, nunc demũ non dederimus Romanis, cum ab initio licuerit aut ab his nõ de-

 ficere,

ficere, aut quia deficimus, cito uenire in gratiam, prius quàm circa nos oĩa uastarentur? Nanq; iam, ne uolentibus quidẽ nobis trãsactio facilis est: cũ & superbos eos effecerit Galilæa sub iugũ missa: mortéq; grauiorẽ afferat turpitudinẽ, appropinquantes placare. Et quidem quod in me est, pacem morti antepono. Semel autem bello appetitus, postquàm pugna commissa est, gloriosam mortem uita captiui existimo potiorem. Sed utrum nos populi principes aiunt clam misisse aliquem ad Romanos, an etiam totum populum communi suffragio? Siquidem nobis dicant, quos amicos miserimus, qui serui fuerint proditionis ministri. Cum iret aliquis deprehensus est, rediens captus est, literas nacti sunt? Quẽadmodum autem tantam ciuium multitudinem lateremus, cum quibus omni hora uersaremur? Paucis etiam, atque his inclusis, qui de templo ne in ciuitatem quidem prodire possent, quo pacto sunt cognita, quæ occulte extra ciuitatem fierent? An uero nunc cognouere, quando ausorum pœnæ reddendæ sunt? Donec autem sine metu fuere, neminem nostrum proditorem suspicabantur. Sin ad populum causam referunt, (publicum habuit nempe concilium) nemo aberat concioni: ideóque manifestior ad uos nũcius fama citius properasset. Quid autem opus erat legatos mittere, cum certa nobis esset de transactione sententia? Et quis designatus sit dicant? Sed hæ quidem male periturorum, & instantes pœnas euitare cupientium causationes sunt. Quin etiam si ciuitatem manentem prodi sors afferret: id quoque ipsos qui nos criminantur, ausuros: quorum audaciæ unum malum uidetur deesse proditio. Vos autem oportet, quia semel cum armis adestis, primum (id quod est iustißimũ) adiuuare metropolim, & unà nobiscum tyrãnos eximere, per quos iudicia dissoluta sunt:
qui

qui calcatis legibus iura suis gladijs permisere: deniq; nobiles uiros non incusatos, ex medio raptos foro, primū uinculis cruciarunt: deinde nō uoce neq; prece eorum morati, neci tradiderunt. Licet autem uobis nō belli lege ingreßis, horum uidere argumentum, quæ dixi, desolatas domos rapinis, coniuges in ueste lugubri, ac familias peremptorum, & per totam ciuitatem ululatus & fletus. Nullus enim nō persecutionem expertus est impiorum. Qui ad hoc insaniæ prorupere, ut latrocinalem audaciam non solum ex agris atq; alienis ciuitatibus in hanc, quæ & caput & facies gentis est, sed in phanū etiam ex ciuitate transferrent. Deniq; hoc sibi & ad excursus & ad perfugiū elegerunt, isq; fiscus illis est eorum quæ in nos comparantur: & locus toti orbi terræ uenerabilis, quiq; ab uniuersis alienigenis, ab extremo limite mundi uenientibus, honoratur, per has quæ apud nos præternatæ sunt bestiæ conculcatur. Exutis autem rebus desperatis, populos committi populis, & ciuitatibus ciuitates, gentésque in sua uiscera delectum habere: cum debueritis (ut dixi) quod factu esset optimum ac deceret, nobiscum nocentes eximere: atque hanc ipsam fallaciam ultum ire, quod auxilio uos aduocare ausi sunt, quos metuere uindices debuissent. Quod si eiusmodi hominum preces reuerendas putatis, attamen licet uobis armis depositis, cognatorum habitu introire ciuitatem: medióq; inter hostes atque auxiliatores suscepto nomine, de nostris discordijs iudicare: quāquàm reputate quid habebunt cōmodi, cum de manifestis ac tantis criminibus apud uos causam dicturi sunt, qui hominibus non accusatis, ne uerbum quidem facere permisere. Ferant igitur hāc ex nostro aduentu gratiam. Si uero neque nobiscum indignari neq; iudicare uultis, tertium restat, ut relictis utrisq; partibus, nec nostris

*stris cladibus insultetis, nec cum insidiatoribus metropoleos maneatis. Nam etsi maxime quenquam nostrum suspicamini Romanis collocutum, obseruare uobis itinera licet: túmque demum tueri metropolim, cum factum aliquid huiusmodi patuerit, quale delatum est, & in autores eius, si conuicti fuerint, uindicare. Non enim uos praeueniunt hostes, iuxta ciuitatem sedibus positis. Sin horum nihil uobis gratum aut mediocre uidetur, ne portarum claustra miremini, quatenus arma portabitis. Haec quidem Iesus loquebatur. Idumaeorum autem nequaquam multitudo animum attendebat, ardens iracundia, quod nõ paratum habuisset introitum, próq; armis inter se duces indignabãtur, captiuitatem esse existimãtes, si ea quibusdam iubentibus deposuissent. Vnus autem ducum Simon filius*Cathla, uix placato suorum tumultu, stans in eo loco unde exaudiri à pontificibus posset, nõ iam mirari se ait, si libertatis propugnatores in templo custodirẽtur inclusi, cum illi cunctae genti communem clauserint ciuitatem. Et Romanos quidem fortasse, coronatis etiam portis recipere sint parati, Idumaeos autẽ ex turribus alloquantur, captáq; iubeant pro libertate arma proijcere, cognatísq; non credentes custodiam ciuitatis, iudices eos discordiarum fieri uellent: & alios accusando quod indẽnatos ciues occiderint, ipsi totam dãnent ignominia nationem: deniq; urbem omnibus alienigenis religionis causa patentẽ, nunc domesticis praeclusistis. Valde enim contra uos festinabamus, & ad gerendum cũ gẽtilibus bellum: qui ob hoc adesse properauimus, ut uos seruaremus liberos. Nempe taliter uos etiam hi quos obsidetis laesere, tanquam uerisimiles puto suspiciones in illos quoq; colligitis. Deinde qui reip. defensores sunt intus in custodia tenentes, genere coniunctißimis, gentibus simul uniuersis*

ciuitatem

*Al. Cathiae.

Oratio Simonis ducis Idumaeorũ ad Hierosolymitas.

ciuitatem præclusam, tyrannidem perferre dicitis: cum tam contumeliosis nos iubeatis obtẽperare præceptis, noménq; potentiæ alijs, qui uos tyrannos patiũtur, annectitis. Quis cauillationem uestri sermonis tulerit, cum rerum repugnã tiam uideat? Etenim uobis etiam nũc Idumæos excludentibus ciuitate (nãq; ipsi nos à patrijs sacris arcetis) recte quis eos incusauerit qui custodiuntur in templo? Quod cum ausi essent plectere proditores, quos uiros nobiles & innocentes pro societate facinoris dictitastis, nõ à uobis inceperint, summáq; proditionis mẽbra præciderint. Sed licet illi molliores quàm res poscebat inuenti sunt, nos tamen domiciliũ dei seruabimus Idumæi, & pro cõmuni patria propugnabimus: támq; foris irruentes, quàm intus insidiantes, hostes pariter ulciscemur. Hic autem manebimus pro muris armati, donec aut uos Romani aspiciendo liberent, aut ipsi recuperata libertatis cura mutemini.

De clade Iudæorum ab Idumæis facta. CAPVT VII.

His dictis Idumæorum quidẽ multitudo clamore consensit. Iesus autem tristis receßit, cum nec Idumæos quicquàm sentire moderatum, & duplici bello oppugnari ciuitatem uideret. Quippe nec Idumæorum tumor & spiritus quiescebat, indigne ferentium contumeliam, quod essent ciuitate prohibiti, & quod Zelotarum uires esse infirmas crediderant, erubescentium, postquàm nihil eos sibi auxiliari posse uiderent, ut iam uenisse pœniteret. Pudor autem nulla re penitus gesta, redeundi pœnitudinem superabat. Itaque ibidem prope murum temere tabernaculis positis, manẽdum esse statuere. Infinita uero hyems nocte illa uenit, uentíque uiolentia cum imbribus orti sunt, & crebra fulgura, horrendáque tonitrua, concussæque terræ uasti mugitus: certúmque erat apud omnes, hominum Horrẽda tẽpestas orta.

minum

minum exitio mundi statum esse turbatum, neq; paruum quid rerum hæc signa portendere. Vna uero Idumæis & oppidanis erat opinio: illis quidē, irasci deum militiæ causa, existimantibus: neque se posse euadere, si aduersus metropolim arma mouissent: Anano autem eiusq; socijs, etiam sine prælio uicisse, deumq; pro se bellum administrare credentibus. Sed profecto falsi erant interpretes futurorū, & quæ sui passuri essent, cōtra hostes fore diuinabāt. Verum Idumæi quidem cateruatim densatis corporibus inuicem
Al. fouebant. se *defendebant, scutisque contextis protecti capita minus pluuia lædebantur: Zelotæ autē magis illorū quàm suo periculo cruciabantur: collectique deliberabant, si quā reperire subsidij machinam illis possent. Horum autē ardentioribus uidebatur, ui armorum custodes inuadere: atque ita in ciuitatem impetu facto, palàm portas auxiliatoribus aperire. Nam & custodes ex improuiso, & quod plures inermes ac belli expertes essent, facile turbatum iri, & multitudinem ciuium difficulter colligi posse: quoniam domi quisque propter hyemem contineretur. Quin & si periculum aliquod interuenerit, quiduis subire, quàm negligere tot copias sui causa turpiter perituras.. At qui prudentiores erant, uim quidem adhiberi dissuadebant. Non enim sui tantum causa custodes ampliari, sed etiam ciuitatis murum uidebant propter Idumæos diligentius custodiri, & ubique adesse Ananum, omnibúsque horis inuisere custodias existimabant: sed hoc alijs noctibus ita habuerat. Illa uero, non sua desidia requieuerat, sed ut & ipse & custodum manus fato duce interirent. Nanque iam nocte prouecta,
Al. algente. & *gliscente hyeme, custodes in porticu dispositos opprimit somnus. At Zelotis consilium subit, ut serris templo sacratas portarum uectes secarent, affuit autem illis, ne exaudi=

exaudiretur crepitus, uentorum sonus, & crebra toni=trua: fanoque egreßi, ad murum clanculo ueniũt, seratámque portam, quæ ad Idumæos erat, aperiunt. Illi autem primum Ananum conari aliquid suspicati, unusquisque Idumæorum ad gladium quasi rebellaturi se applicant mature: deinde his qui ad se uenerant agnitis, introibant. Qui quidem, si tunc manus uertere in ciuitatem uoluissent, nihil obstabat quo minus simul totus populus interiret: tanta ira ferebantur. Verum Zelotas primo eximere custodia festinabant: illis quoque multum precantibus, qui eos receperant, ne despicerent malis obsessos, quorum gratia uenerant, neque his acerbius periculum importarent. Captis enim custodibus, faciliorem illis in ciuitatem impetum fore: sed si semel eos concitassent, iam illos cõtineri nõ posse: cum si senserint congregarentur, & per ascensus nitentibus se opponerent. Idem igitur Idumæis uisum est: iámque in templum per ciuitatem subibant, cum suspensi Zelotæ, aduentum eorum præstolarentur. Denique his ingreßis, etiam ipsi confidenter ex interiori fano progreßi sunt, mixtique Idumæis in custodes irruerunt. Cæsis autem nõnullis, quos somnus oppresserat, omnis multitudo ad clamorem uigilantium suscitata est, raptisque armis ad ulciscendum non sine stupore properabant. At primum quidem Zelotas solos conari aliquid suspicantes, quasi eos superaturi numero confidebant: Vbi uero foris alios circũfundi uiderent, Idumæos irrupisse sensere. Et maior quidem pars eorũ, armis pariter animisque depositis in questibus erãt. Pauci uero iuuenum fortiter communiti, occurrendo Idumæis, aliquandiu segniorem multitudinem protegebant: alij cladẽ ciuitatis habitatoribus nunciabãt. Illorũ aũt auxilio uenire nullus audebat, cognito Idumæos irrupisse. Sed ipsi

Idumæi clã à zelotis in urbẽ intromißi.

ipsi quoque irrita uociferantes, cum fletibus respondebãt: plurimúsque mulierum ululatus suscitabatur, si quãdo custodum quisquàm in periculum aliquod incidisset. Quin & Zelotæ Idumæorum clamorem geminabant, magisque horribiles tempestas faciebat omnium uoces. Nemini autẽ Idumæi pepercere, qđ natura crudelißimi ad cædes erant, & hyeme grauiter afficiebantur: proptereáque his, qui se excluserant ut inimicis utebantur, tam supplicantibus quàm repugnantibus infensi. Multos etiam cognationem referentes, utq́ue commune phanum reuererẽtur orantes, gladijs transfigebant. Nullus autem fugiendi locus, neque spes salutis erat. Compulsi autem circa se, magisque ui oppreßi laniabantur, cum recedendi spatium non daretur, nec interfectores à cædibus temperarent. Incerti autẽ quid agerent, in ciuitatem se præcipitabant: miseri (ut mihi uidetur) eo quod fugiebant, uoluntarium subeuntes exitium, donec templum exterius sanguine redundauit. Octo autem milia & quingentos mortuos dies inuenit. Nec tamen his Idumæorum ira satiata est: sed uersis in ciuitatem manibus, omnes domos diripiebant: quémque fortuitu inuenissent, morti dabant. Et cæteræ quidem multitudinis cædem superuacuam esse ducebant: Pontifices autem peruestigabant, & in illos plerique ferebantur, statimque comprehensos obtruncabant: astantésque super eorum cadauera, nunc Anano populi beneuolentiam, nunc Iesu quæ de muro dixerat exprobrabant. Ad hoc autem impietatis progreßi sunt, ut etiam insepultos eos abiecerint: cum præsertim Iudæis tanta sepulturæ cura sit, ut etiam iudicio cruci suffixos, ad occasum solis deponant atque sepeliant. Et Ananus põtifex. *quidem non errauerim, si Anani mortem dixero excidij ciuitatis fuisse principium, & ex illo die muros euersos rémq;*

publicam

publicam Iudæorum perisse, quo pontificem rectorémque salutis suæ iugulatum in media ciuitate uiderunt. Erat au*tem & aliâs uir laudabilis atque iustißimus, & præter nobilitatis ac dignitatis & honoris, quo erat præditus, amplitudinem, infimis amabat æquari.* Libertatis *autem maxime fautor erat, & is qui populi affectaret imperium. Commodis autem proprijs communes semper utilitates anteponebat, super omnia paci studens. Sciebat enim* Ro*manos non posse expugnatum iri: ac prospiciebat, ut si pacisci utiliter nequissent Iudæi, uel inimici superassent, ut breuiter dicam, cum* Anano *uiuo ad transactionem uenissent. Mirus enim erat dicere: mirus populo persuadere quæ uellet. Iam uero impedientes bellantésque subegerat. Plurimum enim moræ sub tali duce attulissent* Romanis. *Huic iunctus erat ab utraq; Iesus, illo quidã comparatione inferior, sed præstans cæteris: ut putem deum, qui tanquam uiolatam ciuitatem perire flammis, purgariq; sancta uellet, consulto defensores eorum, & qui ea charißima ducerent amputasse. Itaque pauloante sacris indumentis amictos, ac toto orbe celeberrimæ religionis autores, quiq; undiq; ciuitatem commeantibus uenerabiles habebantur, iacere nudos prædam canibus ac feris uideres. Quos quidem uiros ipsam puto genuisse uirtutem, tantum licuisse uitijs, flentem.*

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IVDAICO

Liber Quintus.

De altera strage, & reditu Idumæorum, Zelotarumq; crudelitate.

CAPVT PRIMVM.

Vu *Anano*

NANO QVIDEM ET Iesu eiusmodi finis euenit. Post illos uero tam Zelotæ quàm Idumæi passim plebem, quasi nefandorum animalium gregem, irruendo mactabant. Et uulgus quidem in quolibet loco deprehensum necabatur: correptos autem nobiles & adulescentes, uinctos in carcerem concludebant, spe, nonnullos eorum sibi posse sociari nece dilata. Verum hæc nullum mouebant, sed cuncti mortem præoptauerant, dum modo ne aduersus patriam communem nequißime conspirarent, sæuißima tamen ante cædem uerbera sustinebant, exulcerati plagis atque tormentis. Cúmque iam corpus nõ sufficeret cruciatibus, tandem gladium merebantur. Quos autem die cæpissent, eos in custodiam nocte ducebant, extractósque inde, si quos mori contigisset, abijciebant, ut uinctis alijs locus esset. Tantus autem populum pauor occupauerat atq; formido, ut ne flere quidem palàm quisque, siue sepelire proprium funus auderet. Sed erant occultæ clausorum etiam lachrymæ, & ne quis inimicorum audiret, circunspectantes gemebant. Paria nanq; his qui lugebantur, etiam qui luxissent ilico patiebantur. Exiguã uero nocte sublatam terram manibus, corporibus inijciebant, & nonnunquam die, si quis fuisset audacior. Duodecim autem milia hoc modo nobilium perierc. Illi autem iam cædis exosi, nullo pudore iudicij uim & cognitionis cauillando imitabantur. Itaq; cum illustriũ quendam Zachariam Baris filium interficere decreuissent (iritabantur enim quod nequißimis inimicus nimis erat, & probis amicus, itemq; locuples) neq; solum fortunarũ eius direptionem sperarent: sed etiam remotum iri uirum ad se deijciendos po

Iterũ duodecim milia nobiliũ ab Idumæis trucidata.

dos potentem, ſeptuaginta plebeiorum honeſtiſsimos ex præcepto conuocant, iudicum ſpecie poteſtate carentes, & apud eos Zachariam, quaſi res proderet Romanis, accuſant: quódque ad Veſpaſianum proditionis cauſa miſiſſet. Sed neq; argumentum, neq; ulla probatio criminis erat. Ipſi autem miſiſſe dixerunt, & hoc haberi pro fide ueritatis uolebant. Zacharias autem ubi nullam ſpem ſalutis ibi relictam eſſe uidit, per inſidias non in iudicium ſed in carcerem ductus, uitæ ſuæ deſperationem libertate non priuauit: ſed exorſus ueri quidem ſimilitudinem obiectorum deriſit, & illata ſibi crimina breuiter diluit: in accuſatores autem ratione conuerſa, omnes eorum iniquitates per ordinem proſecutus eſt, multáq; de perturbatione rerum querebatur. Zelotæ uero obſtrepentes, uix à gladijs temperabant, ſpeciem cauillationemq; iudicij ſui uſq; ad finem permanere cupientes, & præter hoc iudices experiri, an periculoſo tempore iuſticiæ memores forêt. Igitur omnes ſeptuaginta pro eo ſententiam ferunt, & pro eo mori, quàm ſibi aſcribi eius interitum maluere. Illo uero abſoluto Zelotarũ clamor tollitur, & uniuerſis quidẽ iudicibus iraſcebantur, qui ſimulationem datæ ſibi poteſtatis non intellexerant. Duo uero ex audaciſsimis aggreſsi Zachariam, in medio templo interficiũt, & illudendo, habes, inquiunt, & à nobis de abſolutione ſentẽtiã certiorẽ: Eumq; ſtatim in ſubiectam uallem de templo proijciũt. Iudices uero, contumeliæ cauſa uerſis gladijs ferientes, templi ambitu pepulere. Cædi enim eorũ pepercerant, ut diſiecti per ciuitatem, nuntij fierent apud omnes ſeruitutis. Idumæos iam ueniſſe pœnitebat, neque his geſta placebant. Quibus collectis Zelotarũ quidã ſecretò indicabat uniuerſa, & quæcũq; hi qui eos aduocauerãt ſcelerate feciſſent,

Zacharias accuſatur à zelotis.

Zacharias abſoluitur.

Zacharias in tẽplo occiẽſus à zelotis.

omnia demonstrabat: arma quidem cæpisse eos, quasi Romanis à pontificibus metropolis proderetur, reperisse autem nullum proditionis indicium. Illos uero qui tutari eam simularent, & belli facinora ausos, & tyrannidis ab initio quidem prohibendos fuisse. Verũ quia semel in societatem intestinæ cædis incidissent, finem delictis adhibẽdum, neq; uires omnibus suggerendas morem patrum destruentibus. Nam & si portas grauiter ferrent sibi atq; in oppidum aditum esse præclusum, pœnas ab his qui prohibuerant esse repetitas, & Ananũ quidem peremptũ, una uero nocte populum totum penè consumptũ. Quarũ rerũ multos quidem suorum pœnitere sentirent: eorum autem uiderent, à quibus rogati essent, crudelitatẽ immẽsam: ne ipsos quidem per quos salui erant erubescentium: in oculis enim auxiliatorum pessima facinora cõmittere, illorumq; iniurias Idumæis imputari, quatenus ea non prohibeant, neq; ab his separentur. Debere igitur (quoniam de proditione quæ dicta sunt, calũniam fuisse patuisset, nullusq; Romanorum impetus timeretur, aduersus ciuitatem uero inexpugnabilis esset potentia corrobata) illos domum recedere: malorumq; societatem uitando cũcta diluere flagitia: quorum nõ sponte, sed decepti participes extitissent. Persuasum est Idumæis. Et primum eos qui erant in custodijs soluunt, propè ad duo milia populariũ: statimq; relicta ciuitate, ad Simonẽ ueniunt, de quo paulo post cõmemorabimus: deinde domum ex Hierosolymis abiere. Euenit autem eorũ discessum utrisq; pariter inopinatum uideri. Nam & populus nescius pœnitudinis, paululum fiducia recreatus est, uelut inimicis leuatus: & Zelotarum creuit insolentia, quasi nõ auxilijs caruissent, sed ijs essent liberati, quorum pudore ac reuerentia criminibus tẽperabant. Deinde nulla

Zelotarum crudelitas.

iam

iam erat facinorum mora neq; cunctatio, sed festinatis quidem cõsilijs in rebus singulis utebãtur. Quæ uero placuissent, ipsa cogitatione citius peragebant. Maxime autẽ in uiros fortes atq; insignes, cædibus sæuiebant: cum inuidia nobilitatem assumerent metu uirtutum: unamq; cautionem putarẽt, nullum optimatum superesse. Itaq; occisus est & cũ multis alijs* Gorgion, dignitate simul & genere præstans, & plus posse populum gaudens, plenusq; spiritu, libertatis amator ut nullus alius Iudæorum, quem tamen libertas præter alias uirtutes perdidit. Sed neq; per abdita quidem Niger eorum manus effugit, bellis cum Romanis gestis uir strenuus cõprobatus: qui etiam sæpe uociferans, & cicatrices ostendẽs, per mediam ciuitatem trahebatur. Ductus uero extra portas, desperata iam salute, ne sepultura careret supplicabat. Illi autẽ prius interminati, quod humum ei quam desiderabat cõcessuri nõ essent, mox etiã mortem intulere. Qui tamen cum occideretur, Romanos eis ultores imprecatus est: famẽq; præter bellum ac pestilẽtiam: & ad hæc omnia ipsorum mutuas manus, eaq; uniuersa confirmauit apud impios deus, & quod iustissimum esset effecit, ut audaciam suam quàm primum experirentur inter se dißidentes. Niger quidem occisus, quod habebant de oppreßione sui metus leuauit. Pars autem plebis nulla erat, cui non ad interitum excogitabatur occasio. Nanq; alij quod iam dudum alijs ciuibus restitissent interficiebantur: qui uero nihil offenderant, subitas pacis tempore excipiebant causas. Et qui omnino libere eos nõ adissent, pro contemptoribus: qui uero obsequentes, pro insidiatoribus habebantur: unáq; maximorum criminum & mediocrium pœna, mors erat. Neq; euasit quisquam, nisi aut ignobilitate aut fortuna perhumilis.

Al. Gorgon.
Gorgiõ occidit.
Niger occidit.

De intestina discordia Hierosolymorum. CAPVT II.

ROmani autem omnes quidẽ ad ciuitatem animos intendebant, hostiũ dissensionem lucrum sibi esse censentes: At Vespasianum, penes quem summa rei potestas erat, incitabant diuinæ prouidẽtiæ, firmantes auxilio in semet hostes esse conuersos: ueruntamen uelox esse momentum, & Iudæos cito in concordiam redituros, aut intestinis malis defessos, aut redactos in pœnitudinem. Ad quos Vespasianus ait: Plurimum eos quid fieri conueniat ignorare, tanquam in theatro cupientes quantum armis ac manibus possent, ostentare potius cum periculo, quàm secum ipsi quid esset utile reputãtes. Nam si statim ciuitatem aggrederentur, ipsos causam hostibus fore concordiæ, ac uires eorum etiam nunc uigentes in se prouocaturos. Sin operirentur, paucioribus ac moderatioribus his usuros, domestica seditione consumptis. Deum nanque melius quàm ipsos disponere, qui sine labore Iudæos Romanis traderet, nulloque periculo exercitui uictoriam condonaret. Proinde manibus proprijs intereuntibus inimicis, maximoque malo, hoc est, seditione turbatis, oportere se magis periculorum spectatores esse debere, quàm cum hominibus mortem appetentibus, atq; intestina rabie insanientibus, manu confligere. Si quis autem putauerit uictoriæ gloriam sine prælio fieri uiliorem, sciat, inquit, armorum incerto exitu cõmodius esse commode perficere quod intendit. Neque enim manu præclaros esse minus laudabiles, qui paria gesserint moderatione atque prudentia. Simul autem dum hostes imminuentur, etiam milites ex laboribus aßiduis recreatos ualentiores ductum iri. Præterea nõ id esse tempus, ut mature occupanda uideatur uictoriæ claritudo. Nec enim armis construendis, aut muris

uel au

uel auxilijs congregandis Iudæos operam dare, atq; ideo moras differentibus nocituras, sed bello domestico ac dissensione tumidos, miserabiliora pati quotidie, quàm ipsi eos captos afficerẽt intromissi. Proinde si quis studiose cõsideret, sinendos esse qui semet absumerent, siue facti ad gloriam clariorem, nequaquàm manus intestino morbo laborantibus afferendas: siquidem ratione recta dicetur, nõ ipsorum sed discordiæ fuisse uictoriam. Hæc Vespasianus: eiq; dicenti rectores militum consentiebant: moxque apparuit quàm utile fuisset eius consiliũ. Nanq; in dies singulos multi ad eũ cõfluebant fugiendo Zelotas. Erat autẽ fuga difficilis, quod omnes exitus custodibus obsidebãtur. Et si quis ibi qualibet ex causa deprehensus fuisset, uelut ad Romanos ire cuperet, interficiebatur. Qui tamen eis dedisset pecuniam, saluus abibat, & qui non dabat, solus proditor habebatur. Restabat igitur, pecuniosis fugã redimentibus, solos pauperes iugulari. Mortui uero per omnes uias congregabantur innumeri, multiq; etiam transfugere cupientium, rursus in ciuitate perire præoptabant. Nam spe sepulturæ in patria mori tolerabilius uidebatur. Illi aũt ad hoc crudelitatis deuiauerant, ut neq; intus neq; per itinera, occisis humum cõcederent: sed ueluti cum patrijs legibus etiã naturæ iura disturbare pepigissent, suaq; in homines iniustitia diuinitatem quoque polluere, ita sub sole putrescere mortuos relinquebant. Sepelientibus autem suorum funera, idem quod transfugis, imminebat supplicium mortis: statimq; sepultura indigebat, qui hanc alteri præstitisset, & ut breuiter dicã, nulla tam bona, quàm misericordia. Perierat in illis cladibus mẽtis affectio: hisq; iritabantur noxij, quæ miseranda uidissent, à uiuis in mortuos, à mortuis in uiuos iracundiam transferentes. Mo-

dum autē excedente metu superstitibus, mortui adepti requiem, beatiores uidebātur, & qui erant in custodijs, comparatione sui cruciatuus, insepultos quoq; fortunatißimos demonstrabant. Omne quidem ab illis ius hominum calcabatur, ridebatur etiam diuinitas, prophetarumq́; responsis tanquam uulgaribus fabulis illudebant. Cum uero multa cōtempsissent de uirtute ac uitijs statuta maiorum, etiam quæ in patria olim prædicta fuerant, uera esse exitu probauere. Vetus enim quidam sermo ferebatur, tunc demum ciuitatem captum iri, sancta quoq; flammis exurenda esse, cum lege belli seditio fuisset exorta, fanumq́; dei propriæ manus ante uiolassent. Quibus Zelotæ, nihil de eorū fide dubitantes, ministros se præbuerant.

Vulgatū olim præsagiū de capiēda urbe.

De Gadarensium deditione & strage. CAPVT III.

AT Ioannes iamdudum tyrannidem affectans, parem cum similibus honorem habere dedecus existimabat: paulatimq́; sibi nequiores adiungens, ab eorum affectione separabatur. Semper autem aliorum decretis nō obediendo, suaq́; iubendo imperiosius, quod solus dominari cuperet non latebat: eiq́; sociabantur nonnulli metu, alij gratia (mirus enim erat oratione atque fallacia persuadere quæ uellet) multi uero propterea quod sibi tutum esse ducebāt, priorum delictorum causas uni potius ascribi quàm omnibus. Ad hæc quia manu strenuus erat, & bonus consilio, satellites non paucos habebat, etsi magna pars eum contrariæ factionis reliquerat. Apud quos etiam liuor nonnihil ualebat, graue putantes ut paulo ante pari succumberent. Plus autem metus eos, ne sub unius potestate uiuerent, exagitabat. Nec enim facile sperabant eum, si semel obtinuisset, deijci posse: occasionémque in se habiturum timebant, quod in principio restitissent. Proinde

quisq;

quisque bello quiduis pati decreuerat, quàm sponte seruiẽs mãcipij loco perire. His quidem seditio diuiditur, & Ioannes in contraria dissentientibus parte regnabat. Sed inter ipsos quidem munita omnia erant custodibus: nihil aut parum aggebatur, si quando armis prælium lacessebant. In populum uero uel maxime contentionem susceperunt, & quis maiorem prædam caperet, utrinq; certabant. Cum tamen ciuitas triũ malorum ingentium tempestate laboraret, hoc est, belli, dominationis, itémq; seditionis, eorum comparatione bellum popularibus mediocrius uidebatur. Denique relictis sedibus patrijs ad alienigenas profugiebãt: & Romanorum beneficio salutẽ, quam inter suos desperauerant, assequebantur. Quartum uero prætereà malum cõmotum est gentis exitio. Haud procul ab Hierosolymis castellum erat ualidißimum, reponendis opibus ad munimenta belli, tutandisq; corporibus ab antiquis regibus ædificatũ, quod Massada dicebatur: id occupauerant qui uocantur sicarij, quod à rapinis amplioribus timore continebantur. Hi cum Romanorum exercitum otiosum esse uiderent, apud Hierosolymam uero Iudæos dominatione atque discordia secessisse, in maiora facinora aggrediuntur. Die festo azymorum (qui apud Hebræos ad memoriam salutis, quo ex Aegyptiorum seruitio liberati, in terram patriam deuenerunt, solenniter celebratur) nocte deceptis qui ibi erant oppositi, municipium quoddam Galaad inuasere: ubi pugna quidem Iudæos ante præuentos atque dispersos, quàm arma caperent siue concurrrerent, ciuitate pepulere. Eos uero qui in fuga defecerunt, mulieres uidelicet ac pueros, supra quàm septingentos interfecerunt. Aedibusque deinde compilatis, fructus quoque iam maturos depopulati in Massada portauerant. Et illi quidem omnes circum castellum

ſtellum uicos, totamq́; regionẽ populabantur, non paruo undique perditorum ad eos numero in dies ſingulos confluente: ſimul autem concitati ſunt etiam per ſingulos Iudææ tractus in latrocinia, qui interim quieſcebant. Ac uelut in corpore, ſi quando principale membrum tumor afficit, omnia pariter ægrotare neceſſe eſt: ita propter ciuitatis tumultum atque diſcordiam, etiam qui foris erant nequißimi prædarum inuenere licentiam. Singuli uero uicis proprijs dilaceratis, deinde in ſolitudinem recedebant. Congregati autem & per collegia coniurantes, exercitu quidem pauciores, plures uero quàm latrocinalis conſpiratio, in templa & oppida ferebantur. Et ſequebatur quidem, ut in bello fieri ſolet, ab his eos male affici quos petijſſent. Verum præueniebatur ultio mox cum latrones à præda refugerent: nullaq́; pars erat Iudææ, quæ non unà cum Hieroſolymis præcellentißima ciuitate interiret. Hæc Veſpaſiano à tranſfugis indicabantur. Nam licet oẽs exitus à ſeditioſis cuſtodirentur, & cum quis ad eos acceßiſſet interficeretur, tamẽ erant qui ad Romanos clàm profugerẽt: ducémq́; Romanorum opem ferre ciuitati, & reſeruari populi reliquias hortarentur: multos enim, quod bene Romanis uellent, perijſſe, multos adhuc in periculo dicebant eſſe ſuperſtites. Ille autem iam tum miſerans eorum calamitates, propius ad eos uelut Hieroſolymam obſeſſurus accedit, re autem uera ut ciuitatem obſidione liberaret: ſpe autem ante reliqua ſubigendi, nullúmque impedimentum extrinſecus obſidioni relinquendi. Cum igitur ueniſſet in Gadara, tranſamnianæ regionis metropolim ualidißimam, menſis Martij quarta die ciuitatem ingreditur. Iam enim optimates, ignorantibus ſeditioſis, legatos ad eum de traditione miſerant, tam pacis deſiderio quàm ſuis patrimonijs metuentes.

Gadara tradit ſe Veſpaſiano.

tuentes. Multi enim apud Gadara locupletes habitabant, quorum legationem inimici nesciebant, nisi quod Vespasiano appropinquante id cognouerunt. Et ciuitatem quidem se retinere posse desperabant, quod & intestinis inimicis numero inferiores erant, neque procul abesse uidebant à ciuitate Romanos. Si uero fugere decreuissent, sine sanguine id facere, nulláque à noxijs pœna repetita, non honestum sibi putabant. Itaque Dolesum comprehensum (nanque is non dignitate solum ac nobilitate, ciuitatis princeps habebatur: sed etiam legationis autor erat) interficiunt: nimiaq; iracundia mortuo uerberato, extra ciuitatem dilapsi sunt. Iam uero propius accedēte Romano exercitu, Gadarensium populus Vespasiano cum laudibus in ciuitate recepto, fidei dextras ab eo accepit: equitúmq; & peditum præsidia contra fugitiuorū excursus. Muros enim priusquàm id Romani peterent, ipsi destruxerant: ut eo sibi fides esset, quod pacem diligerent, si bellum gerere ne uolentes quidem posse uiderentur. Vespasianus autē misso Placido cum equitibus ac tribus milibus peditum, aduersus eos qui ex Gadaris fugerant, ipse cum cæteris militum copijs Cæsaream regreditur. At fugitiui postquam equites repente à tergo insequentes uidere, priusquàm in manus uenirent, in uicum quendam, cui nomen est Bethenabrin, se recepere. Vbi reperta nō paucorum iuuenum multitudine, hisque partim uolentibus, partim inarmatis, specie tenus contra Placidum eiúsq; milites prosiliunt. Illi autem primo quidem impetu paululum recesserunt, ea simul arte, ut eos à muro longius prouocarent. Deinde loco opportuno circūdatos, telis agentes eminus sauciabant. Itaque fugientes quidem, ab equitibus præueniebantur Iudæi: qui uero manus conseruissent, à peditibus corruebāt, nihil plus

Gadarēsium fuga.

plus audaciæ demonstrantes. Condensos enim aggrediendo Romanos, armis non secus ac muro septos, ipsi quidem telis aditum non inueniebāt, neque sufficiebant aciem rumpere: illorum autem transfigebantur sagittis, & immanissimis feris similes, ruebant ultro in ferrum, & deijciebantur, alij gladijs ora percußi, alij ab equitibus dißipati: quoniam cura erat Placido, cursum eorum à uico intercludere: aßiduéque prætercurrens ea parte, cedentésque reflectens, unà etiam libratis sagittarum ictibus utebatur: hisque proximos interficiebat. Metu uero longe fugientes reuocabat, donec uidelicet lapsi qui fortiores erant, ad muros effugere. Eius autem custodes, quid agerent, nesciebant. Nec enim excludi Gadarenses suorum causa patiebantur, & si eos recepissent, unà cum his perituros esse uidebant, quod etiam contigit. Illis enim compulsis ad murum, penè cum his Romanorum equites irrupere. Portis autem antè præclusis, admoto milite Placidus post meridiem usque acerrimo certamine muro pariter ac uico potitus est: ibique tunc uulgus quidem iners occidebatur, fortiores uero fugam petebant. Domus uero à militibus diripiebantur, & uicus igni traditus est. Qui uero inde euaserant, totam secum illam regionem ad fugam incitarunt, & extollendo proprias calamitates in maius, totúmque Romanorum exercitum aduentare dicendo, metu omnes undique commouerunt. Plurimi autem numero aucti, in Hierichunta secesserunt. Hæc enim etiam tunc eorū spem salutis fouebat, quod esset ualida & populosa. Placidus uero equitibus, rebúsque ante prosperè gestis fretus, eos insequebatur, & usque ad Iordanē quidē semper quos occupabat, morti dabat. Omnem uero ad flumen coactam multitudinē, fluminis impetu prohibitā, quod auctum imbribus

bribus uadum transire non poterant, aperto prælio cögreditur. Itaque necessitas eos ad pugnã compulit, quod fugæ locum non haberent: prætentiq; ad ripæ longitudinẽ, tela equitum & incursus excipiebant. A quibus multi perculsi, in fluuiũ ceciderunt. Nam qui manibus eorũ cæsi sunt, tredecim milia fuerunt. Alij cum uim sustinere non possent, in Iordanem sponte desilierunt. Erat autẽ numerus infinitus. Et præterea capta sunt propè ad duo milia uirorum ducenti, cum præda maxima ouiũ & asinorum, itémq; camelorum & boum. Iudæis quidem hoc uulnus inflictum quãuis par superioribus, maius tamen seipso uisum est: & non solũ quod eam totam regionem qua fugerãt, cædes repleuerãt, sed etiam quod refertus mortuis Iordanis, peruius nõ erat. Et Asphaltites quoque lacus repletus erat cadaueribus, quæ per multa flumina deuoluta sunt. Placidus autẽ secunda fortuna usus, in uicos proximos & municipia contẽdit. Captisq; Abila & Iuliade, & Besemoth, omnibúsque ad lacum Asphaltiten usque, idoneos ex transfugis ubiq; collocat. Deinde milite scaphis imposito, eos qui in lacũ refugerant, subegit. Et trans fluuiũ quidẽ tota regio Romanis cessit, & ubiq; omnia usq; ad Macherũta deuicta sunt.

Gadarenũ tredecim milia occisa.

De captis oppidis quibusdam, descriptioq́; ciuitatis Hiericuntinæ.

CAPVT IIII.

DVm hæc autem aguntur, motus circa Gallatiã nũciatur, & quod Vindex unà cum optimatibus indigenarum à Nerone defecisset, de quibus alibi diligentius scriptum est. Vespasianum uero ad impetũ belli quæ nunciata sunt, incitarunt iam tunc futura bella ciuilia, totiúsque imperij pericula prospicientem: cum si partes orientis ante pacasset, minus Italiæ metuendum existimaret. Obstante

*autem hyeme, per subactos interim uicos atq; oppida præsidia collocabat, & decadarchos ciuitatibus opponēs, multa etiam eorum quæ uastata fuerant instaurabat. Prius tamen comitatus militum copijs quas Cæsaream adduxerat, in Antipatridem uenit: ubique per biduum ciuitate composita, tertia die uastando, inflammando, omnésq; subuertēdo circum Thamnam toparchias, in Liddā & Iamniam procedebat. Et cum sese utraq; tradidisset, constitutis illic habitatoribus idoneis, in Amathunta peruenit: occupatisque ad metropolim eorum omnibus uicis, castra muro circundat. Quintáque in his relicta legione cum cætera manu in *Bethlephton toparchiam proficiscitur: eáq; & uicina regione itémq; circum Idumæam igne consumptis, castella quidem locis opportunis muniuit. Captis autem duobus uicis in media Idumæa positis, hoc est Begabri & Caphartophran, plus quàm decem milia hominum peremit: propè autem ad mille cæpit. Exactáque inde cætera multitudine, non paruam militum suorum partem ibi constituit, qui omnia montana loca incursando uastabant. Ipse autem cum reliquo exercitu in Iamniam redijt: unde per Samaritidem ac per Neapolim, quæ dicebatur ab indigenis Mamortha, secundo Iunij mensis die in Coriam descendit: ibique positis castris, postridie in Hierichunta peruenit, in qua unus ei rectorum Traianus occurrit, quem locis ulterioribus ducebat, militem iungit cunctis sub Iordanem deuictis. Sed ex Hierichunte quidem multitudo, ante Romanorum aduentum, in aduersam Hierosolymis montanam regionem diffugerat: non pauci autē qui remansere, perimūtur. Desolatam uero offenderat ciuitatē, cui in planicie sitæ nudus mons ac sterilis imminet, idémq; longissimus. A septētrionali enim regione usq; ad Scythopolitanos agros: à meri-*

Lidda & Iamnia à Romanis occupatæ.

Al. Belthon.

Mamortha.

Hierichūtis situs.

meridiana uero usque ad terram Sodomiticā & Asphaltitem lacū, terminus extenditur. Non totus autem inæqualis est, & quod nihil gignit, non habitatur. Huic adiacet circa Iordanē mons alius, incipiens à Iuliade à septentrionali regione, prolixus aūt in meridie usq; ad Bacra, quæ Petrā disterminat Arabiæ ciuitatē. In hoc est etiā Ferreus mons appellatus, ad Moabitidē usq; longus. Inter duos aūt montes regio, quæ Magnus campus uocatur, à Gennabara uico ad lacū Asphaltitē usq; patēs, habet ducentorū & triginta stadiorū longitudinē, latitudinem uero centū & uiginti, mediūsq; ab Iordane diuiditur. Sunt autem illic duo lacus, Asphaltites & Tiberiensis natura cōtrarij. Namq; alter salsus ac sterilis est, Tiberiensis uero dulcis & fœcundus, æstatisq; tempore illa planicies ardore solis incenditur, & uitioso opprimitur aëris tractu, omnibus circū aridis præter Iordanem. Vnde euenit, ut palmæ quæ in ripis sunt magis floreant, & fertiliores sint: minus autem, quæ longe remotæ sunt. Ad ipsam uero Hiericho largißimus fons est, rigādisq; aruis huberrimus, iuxta uerterem scaturiens ciuitatem: quam Iesus Naue filius, Hebræorum ductor, primam in Chananæorū terra bello posséderat. Hūc fontem aliquando ferunt non solum terræ atque lignorum fructus, sed etiam fœminarū partum obtundere solitū, cunctáque pariter morbo ac peste corrumpere. Postea uero mansueuisse, contráque saluberrimum ac feracißimum esse factum ab Helisæo quodam propheta, qui Heliæ notus fuerat atque successerat. Receptus enim hospicio ab Hierichūtis habitatoribus, quod humaniores eos expertus erat, ipsos & omnē illam regionem perpetua gratia remuneratus est: progressúsq; ad fontem, lagenam fictilem salis plenam in profluentem aquam misit. Iuxtà deinde ad cœlum

Ferreus mons. Magnus campus.

Asphaltitis lacus & Tiberiensis.

Immutatio fontis in Hierichunte.

dexteram

dexteram tendens, fontique immergens blanda libamina, ipsum quidem precabatur ut fluenta leniret, ac dulciores aquarum uenas aperiret: deum uero ut fœcundioribus auris flumina temperaret orabat: támq; hubertatem fructuũ, quàm successionem prolis daret indigenis. Nec eorum genitrices filiorum aqua deficeret, quoad manarent. Ad has preces ex disciplina manibus quoque multa operatus, fontem immutauit, & qui antea causa erat his orbitatis ac famis, idem uictus ac fœcunditatis autor est effectus. Denique rigationis eius tanta potentia est, ut si attigerit modo terram, sapidior sit aquis diu perseuerantibus. Vnde eo quæ largius abutuntur, exiguum emolumentum habent: quæ uero parcius, plurimum. Amplius tamen quàm cæteri fontes spatium rigat. Et septuaginta quidem stadijs longam, uiginti autem latam planiciem permeat. Optimos autem in ea paradisos ac densissimos educat, palmarúmque irriguarum genera, tam sapore, quàm nominibus uaria: quarum pinguissimæ calcibus pressæ, plurimũ mellis emittunt, non multum alio melle deterius: quanquam & mellis altrix est illa regio, & opobalsami ferax, qui omnium carissimus est fructus ibi nascentium. Itémque Cyprum myrobalsamum gignit: ut qui diuinum esse illum tractum dixerit, non errabit, ubi & larga & opima generantur quæ sunt carissima. Sed nec in alijs ei fructibus aliqua facile toto orbe regio certauerit: adeo multiplicatum quod satum est reddit. Cuius rei causa mihi uidetur esse aquarum uis læta, & aëris calor, cum hic prouocet quæ nata fuerint atque diffundat: liquor autem firmis singula radicibus stringat, uirésq; suggerat æstiuo tempore, quo sic perusta est illa regio, ut nihil facile procedat ac pullulet: aqua tñ, si ante solis ortum hauriatur, auræ spiritu refrigescit, naturámq;

*ramq; cõtrariam aëri sumit. Hyeme uero contepescit, eaq; mersis mitißima efficitur. Tanta est autẽ cœli temperies, ut quo tempore in alia Iudææ regione ningit, lino illic tantũ indigenæ uestiantur. Distat aũt ab Hierosolymis centum-quinquaginta stadijs, & ab Iordane stadijs *sexaginta: totúmque habet ab Hierosolyma spatium desertum atq; saxosum: ad Iordanem uero & lacum Asphaltitem, licet humilius, æque tamen incultum ac sterilẽ. Sed de Hiericho, quàm sit fortunatißima, satis dictum est.* Al's quadraginta

Lacus Asphaltites. CAPVT V.

COmmemoratione autem dignum puto. Asphaltitis quoq; naturam exponere lacus. Is enim salsus quidẽ ac sterilis est: nimia uero leuitate, etiã quæ grauißima sunt, in eum iacta referuntur. Demergi autem quis in profundũ nec de industria facile potest. Denique Vespasianus, qui eius uisendi causa illuc uenerat, iußit quosdam natandi inscios, uinctis post terga manibus, in altum proijci: & euenit omnibus, tanquam ui spiritus sursum repulsos desuper fluitare. Ad hæc mirabilis est coloris mutatio, quæ ter in singulos dies superficiem uertit, & solis radijs uariata resplẽdet. Multis autem locis uomit nigras bituminis glebas, quæ super undam & habitu & magnitudine tauris sine capitibus aßimiles natant. Ad eas autem cum lacus exercitatores accesserint, nacti quod aggestum est, ad naues trahunt: & quia lentum est, repletas eas abrumpere nequeũt: sed quasi replicata scapha, pendet à cumulo, donec menstruo mulieris atque urina soluatur. Est autem utile nõ modo ad compagines nauium, sed ad corporum etiam curationem multis remedijs admiscetur. Huius lacus longitudo est quingentorum & octoginta stadiorum, qui à Zoara usque ad Arabiam tenditur. Latitudo autem centum quinqua-

Terra Sodomitica. ginta stadijs patet: quæ Sodomiticæ terræ uicina est: quæ olim quidem tam fructibus quàm substantia ciuitatum fortunata, nunc autem omnis exusta, atque habitatorum impietate fulminibus conflagrasse memoratur. Denique adhuc in ea diuini reliquias ignis, & oppidorum quinque uidere licet imagines, & renascentes in fructibus cineres, qui colore quidem sunt edulibus similes, carpentium uero manibus in fumum dissoluuntur & cinerem. Terræ quidem Sodomiticæ fabula eiusmodi fidem habet ex facie.

Gerasij deuastatio, simul de Neronis morte, Galbæ & Othonis. CAPVT VI.

AT Vespasianus Hierosolymorum habitatores muniri undique cupiens, apud Hiericho & Auuillam castellis erectis, utrobiq; auxiliatorũ pariter ac Romanorum præsidia collocat. Mittit autem Gerasion Luciũ Anniũ, equitatus ei parte multisq́; peditibus attributis. Qui primo aggressu ciuitate capta, mille iuuenum, qui ne fugerent præuenti erãt: interficit: familias captiuas ducit, bona militibus prædari, permittit. Incẽsis deinde domibus, proximos petijt. Erat autem fuga potentium & interitus infirmorum: quódque occupatũ fuisset, flammis dabatur: omnibúsque tam mõtanis locis quàm tota planitie bello oppressis, apud Hierosolymam degentes exeundi copiam non habebant: cum transfugere quidam cupientes à Zelotis asseruarentur: eos uero, qui etiam tunc à Romanis dißidebant, undique ciuitate uallata cohiberet exercitus. Vespasiano autem Cæsaream reuerso, & cum omnibus copijs in ipsam Hierosolymam proficisci paranti nunciatur Nero peremptus, cum per annos tredecim & octo dies imperasset. De quo referre, quemadmodum dehonestarit imperium, nequißimis hominibus Nimphidio & Tigillino, & indignißmis

Gerasiis mille iuuenes occisi.

gnißimis libertorum permiſſa republica: quódque horum captus inſidijs, ac omnibus ſuis ſenatoribus deſtitutus, cum quatuor libertis fidelibus in ſuburbanum fugerit, ibiq; ſe=met occiderit: & quod multo poſt tempore, qui eum depo ſuerant pœnas dederint: bellúmque per Galbam *quo pacto* Galba. *deſierit: & quod* Galba *creatus imperator,* Romam *redie rit ab* Hiſpania: *& quemadmodum incuſatus à militibus, tanquam humilioris eſſet animi, in medio foro necatus ſit,* Otho. *&* Otho *declaratus ſit imperator, eiúsque militiam in* Vi=*tellij duxiſſet exercitum: necnō &* Vitellij *turbas, & cir=cum capitolium pugnam: & quemadmodum uel* Antonius Primus *&* Mutianus Vitellium *interfecerint, &* Germa= Vitellius *norum agmina bellumq; ciuile ſedauerint: hæc omnia recu=ſaui narrare, cōfidens, quod & à multis* Græcorum, *itém=que* Romanorū, *& à cunctis copioſe perſcripta ſunt. Or=dinis autem rerum cōtinuandi gratia, ac ne interciſa pen=deat hiſtoria, ſummatim ſingula deſignabo.* Igitur Veſpa=*ſianus primo quidem in* Hieroſolymam *militiam differe=bat, expectans quonam uergeret imperium poſt* Neronem. Deinde *ubi* Galbam *imperare cognouit, nihil conari de=creuerat, prius quàm ille quoq; ad ſe de bello aliquid per=ſcriberet.* Mittit *autem ad eum* Titum *filium ſuū, & ſaluta* Titus mittit ad *tum ſimul, & ut de* Iudæis *mandata acciperet. Ob eaſdem* Galbā. *cauſas & rex* Agryppa *nauigauit ad* Galbam. *Sed dum* Achaiā, *quod hyems erat, longis nauibus præteruehūtur, interfici* Galbam *cōtigit, ſeptē mēſibus poſt & totidē die=bus.* Deinde Otho *ſuſcepit imperium, ac tres menſes rēpu=blicam gubernauit.* Agrippa *uero nihil mutatione deterri=tus,* Romam *pergere ſtatuit.* Titus *uero diuino quodā im=pulſu, ex* Achaia *ad* Syriam *nauigat, & mature inde* Cæ=*ſaream uenit ad patrē. Suſpenſi autē de omnibus, quaſi nu=*

 tante

tante Romano imperio, Iudæorum militiam negligebant. Patriæ quoq; metuentes, aggredi alienigenas importunum arbitrabantur.

De Simone Geraseno nouæ conspirationis principe.

CAPVT VII.

INterea tamen bellum aliud in Hierosolyma excitatur. Erat Simon Gioræ filius, patria Gerasenus, ætate iuuenis, sed calliditate posterior Iohanne à quo iampridem ciuitas poßidebatur, uiribus autem corporis audaciáq; præstantior. Ob quam ex Acrabatena quoq; toparchia, cuius rector erat, pulsus ab Anano pontifice, ad latrones peruenerat, qui Massadam occuparāt. Is autem primo quidem ita suspectus erat, ut eum ad inferius castellum cum mulieribus, quas secum adduxerat, transire permitterent, ipsi excelsius incolentes. Rursus autem propter neceßitudinē morum, fidelis esse uidebatur. Nam & ductor erat prædatū exeuntibus, & cum ipsis territorium Massadæ populabatur: nec tamen eos ad maiora exhortādo metuebat. Dominandi enim cupidus magnorúmque appetens, quia mortem Anani comperit, in montana loca disceßit: ac uoce præconum seruis libertate promissa, itemq; liberis præmio, cunctos qui ubique fuerant nequißimos congregauit. Iam ualido conflato collegio, montanos uicos diripiebat. Semper autem accedentibus pluribus eius socijs, audebat etiā in humiliora loca descendere, & ciuitatibus quoq; iam terribilis erat: multósq; potentium uis eius & prospera facta solicitabant. Nec iam seruorum tantum siue latronum exercitus erat, sed multorum etiam popularium: tāquam regi, parebat obsequio. Excursus autem agebatur in Acrabatenam toparchiam, & in maiorem usq; Idumæam. Vicum enim cui nomen est Aim muro amplexus, ad tuitionem sui, pro

*pro castello habebat. In ualle enim quæ appellatur Pharagata, occultas quidem dilatauit speluncas, multas uero paratas inuenit, atq; ijs conditorum prædæ receptaculis utebatur. Quin & direptos illic fructus reponebat, multáq; collegia diuersabantur: neq; dubitabatur, quod in Hierosolymã copijs & apparatu præluderet. Vnde insidias ueriti Zelotæ, ac præuenire eum qui contra se cresceret cupientes, pleriq; cum armis egrediuntur. His autem Simon occurrit, cõmissóq; prælio multos occidit, & reliquos compellit in oppidum. Nondum autem uiribus fretus, ab obsidione deterretur. Prius autẽ Idumæam subiugare conatus est. Itaq; cum uiginti milibus armatorũ ad fines eius properabat. Idumæorũ autẽ principes mature ex agris, quinq; ferè milibus pugnacium ciuium congregatis, pluribus autẽ qui sua seruarent domi relictis, propter sicariorũ qui Massadæ uersabãtur incursus: Simonem in finibus præstolabantur: ubi conflictu habito, ac per totum diem tracto prælio, neque uictor neq; uictus abscessit. Et ipse quidem in Aim uicum, Idumæi uero domum regreßi sunt. Non multo autem post, Simon cum maioribus copijs eorum fines petebat, castrisq; in quodam uico, cui nomen est*Theris positis, ad custodes Herodij, quod non longe aberat, de socijs suis Eleazarum misit, ut castellum sibi traderent persuasurum: quẽ quidem sine mora suscepere custodes, causæ nescij cur uenisset. Mox autem de traditione prolocutum, strictis gladijs persequebantur: donec fugæ locum non reperiens, de muro in subiectã uallem se proiecit: & ille quidem hoc modo statim moritur. Idumæis autem uires Simonis formidantibus placuit, priusquam bello congrederentur explorare hostium copias; Huic autem se in ministrum obtulit parato animo Iacobus, quidam è rectoribus, cogitans proditionẽ.*

Pugna Simonis & zelotarum.

Al's Thechoe.

Deniq; profectus ab Aluro(in hoc enim uico tūc Idumæorum collectus erat exercitus)ad Simonem uenit: primúmq; se patriam suam traditurum esse paciscitur, accepta fide quod semper ei charißimus foret. Mox etiam de tota Idumæa operam pollicetur. Ob quas res humanißime apud Simonem cœnatus, clarißimisq; promißis animatus, ubi ad suos rediit, primo Simonis exercitū multiplici numero metiebatur esse maiorē. Deinde rectoribus etiam paulatimq; multitudine uniuersa perterritis, ut Simonem reciperent suadebat, eiq; sine pugna rerum omniū permitterent principatum. Simul autem & hoc agens, & Simonem ipsum per nuncios euocabat, disiecturum se pollicitus Idumæos, quod & præstitit. Nam cum iam appropinquaret exercitus, equum primus inscendit, & cum socijs corruptionis effugit. Pauor autem occupat uniuersam multitudinem, ac priusquàm ad manus ueniretur, domum quisque suam soluti ordine recesserunt. Simon uero preter opinionē sine sanguine Idumæam introiuit: primúmq; aggressus, ex improuiso Chebron municipium capit, in quo maxima præda potitus est, multósq; fructus diripuit. Chebron autem indigenæ ferunt non eiusmodi terræ modo ciuitatum, uerumetiā Aegypto & Memphi antiquiorem. Deniq; duo milia & trecenti eius connumerantur anni: hoc autē fabula est. Abraham quoq; parēti Iudæorum fuisse domicilium, posteaquam Mesopotamiæ sedes reliquit, eiusq; posteros hinc ad Aegyptum esse profectos: quorum etiam nunc monumenta extant in eadem ciuitate, peroptimo marmore liberaliter fabricata. Cernitur autē sexto ab oppido stadio arbor maxima Terebinthus: eámq; memorant ab initio mundi creati, nūc usq; durare. Hinc totam Simon peruasit Idumæam, non modo uicos eius & ciuitates depopulando, sed exci-

Terebinthus.

dēdo

dendo etiam territoria. Nam præter armatos quadraginta cum milia sequebatur, ut his nec uictui quidem necessaria satis essent. Ad has autem necessitates accedebat eius crudelitas, insuper iracundia, quo magis uastari contigit Idumæam. Et quemadmodum post locustas sylua cerni solet frondibus spoliata, sic etiam qua Simonis transisset exercitus, à tergo solitudinem relinquebat: & alia quidē comburendo, alia diruendo, & quicquid in ciuitate uel in agris natum esset conterendo calcibus, aut depascendo delebāt: perq; terram cultam iter agendo, faciebant eam steriliorē, prorsus ut ne signum quidem uastitatis relinqueret, quod aliquando fuisset. Hæc omnia rursus zelotas incitauerunt, & aperto quidem bello confligere pertimuere: insidijs uero per itinera collocatis, uxorem Simonis rapiunt, eorúmque præterea quos habebat in obsequio plurimos. Deinde tanquam Simonem ipsum cæpissent, in ciuitatem exultātes redeunt. Continuo nanque sperabant, armis eum depositis pro uxore sibi supplicaturum. Illum autem non misericordia, sed ira coniugis raptæ peruaserat. Cúmque ad muros Hierosolymorum uenisset, ut fera saucia quæ percussores prendere nequisset: ita in quos reperisset, effundebat insaniam. Denique olerum sarmentorúmq; causa progressos ad portam, imberbes pariter ac seniores correptos uerberabat ad necē: ut animi indignatione id solum abesse uideretur, quod non etiam uesceretur corporibus mortuorū. Multos autem abscißis manibus dimittebant in ciuitatem, unà perterrefaciens inimicos, & populum reuocare cupiens à nocentibus. Hisq; mandabat ut dicerent, quod iuraret Simon per deū qui cuncta regeret, nisi cito sibi redderent coniugem suam, muro prærupto omnibus qui in ciuitate essent similiter uteretur, neq; cuiquā ætati parceret,

Vxor Simonis à Zelotis capitur.

aut ab innocentibus discerneret noxios: donec his eius mandatis, non modo populus, sed etiam Zelotæ metu perculsi, remisissent ei mulierem, atq; ita delinitus, paulisper ab assidua cæde requieuit.

De Galba, Othone, Vitellio & Vespasiano. Cap. VIII.

Mors Galbæ.

*NOn solum autem per Iudæam erat seditio bellumq; ciuile, uerumetiam per Italiam. In medio nanq; Romanorum foro Galba perempto, creatus Otho imperator cum Vitellio imperante pugnabat: quem Germanorũ tunc manus elegerat. Habito aũt apud Bebriacum Galliæ prælio cũ Valẽte & Cecinna Vitellij ducibus, primo die Otho superauit, altero Vitellij milites: multisque trucidatis, & aduersæ partis audita uictoria, Otho apud Brixellũ semet occidit, postquam biduum tresq; menses imperium tenuit. Accesserunt autẽ Vitellij ducibus Othonis milites, & ipse iam Vitellius Romam cũ exercitu ueniebat: dum interea Vespasianus quinto die Iunij mensis Cæsaream profectus, eas quas nondum subuerterat Idumææ partes petiuit, & in montana regione, quo primũ ascendit, toparchias duas *Zophaniticam & Acrabatenam subegit. Deinde post has Vithegra & Vphre municipia: ibiq; præsidijs collocatis, usq; Hierosolymam equitabat. Multos uero tunc deprehẽsos necabat, multosq; capiebat. Rectorum autẽ unus Cerealis cum equitum parte ac peditum, superiorem quæ dicitur uastabat Idumæam: & Chapheram quidem pseudomunicipium aggreßione captum incẽdit. Alterum uero quod Capharim dicitur, admoto milite obsidebat, muro satis ualido cinctum. Diutius autem ibi se moraturum sperãti, subito portas aperuere: & cum precibus euntes, ei se tradidere. Quibus subiugatis, Cerealis in Chebron alteram ciuitatem antiquißimam tendit, sitam (ut dixi) in montanis locis,*

Mors Othonis

Al's Gophniticã.

Chebrõ ã Cerea le euersum.

locis, haud procul ab Hierosolymis. Vi autem intromissus in eam, reliquam multitudinem, quam ibi offendit, cum pueribus interemit: oppidum uero ipsum exurit. Omnibusq; iam captis, præter castella Herodium & Massadam & Macherunta, quæ à latronibus tenebantur, sola iam Hierosolyma Romanis ante oculos erat, quæ expugnanda restabat.

De Simonis cuiusdã gestis cõtra Zelotas. CAPVT IX.

Simon autem ubi uxorem suam à Zelotis recepit, ad reliquias Iudææ tendit persequendas: & undiq; circumacta natione, Hierosolymam compulit plerosque fugere, cum ipse quoque ad eam sequeretur. Deinde muro eius obsesso, si quem operariorum ex agris adeuntem multitudinem cœpisset, interficiebat. Eratq; populo foris Simon Romanis terribilior: intus Zelotæ utrisq; sæuiores: quos etiã Galilæi nouis inuẽtis & audacia factionum corrumpebãt. Nam & Ioannem ad potentiam ipsi prouexerant. Et Ioãnes cis ex potentia quam sibi comparauerat, uicem referens, omnia quæ desiderarent ut facerent permittebat. Insatiabilis autem rapinarum cupiditas erat, domorúmque locupletum perscrutatio. Cædes autem uirorum & fœminarum & iniuriæ, pro ludo habebantur: prædamq; cũ sanguine deuorantes sine aliquo metu post satietatem muliebri libidine calescebant: comptique crines, ac fœminarum ueste induti, lotiq; unguentis, & ut forma placeret, oculos illiti, nõ solum ornatum, sed impudentiam quoque mulierum imitabantur: & obscenitate nimia nefarios coitus exigentes, ut in lupanari uersabantur, ciuitatémque totam impuris facinoribus profanabant. Effœminantes autẽ uultum, dextras ad cædem promptas habebant: delicatóq; incessu eneruati, subita incursione bellatores fiebant. Et de Omniũ scelerum licentia.

paludamentis uersicoloribus eductis gladijs, casu obuios trãsuerberabant. Eos autem qui Ioannem fugissent, excipiebat sæuior in cædibus Simon: quiq́; intestinum euasisset tyrannum, ab eo qui propè erat occidebatur. Omnis autẽ fugæ uia transire cupientibus ad Romanos, abscissa erat. Inter Ioannis autem copias quantum erat Idumæorũ dissidebant: separatiq́; ab alijs, aduersum tyrannum tam liuore potentiæ quàm crudelitatis eius odio armantur. Deinde pugna congreßi, multos Zelotarum perimunt, cæterosq́; in aulam regiam compellunt, quam Grapte ædificauerat.

Al's Azitæ.

*Hæc autem fuerat cognata *Sizæ regis Adiabenorũ. Vnà uero irrupêre Iudæi, atque inde Zelotis in fanum pulsis, Ioannis pecunias prædabantur. In aula enim supradicta & ipse degebat, & tyrannidis spolia deposuerat. Inter hæc autem Zelotarum, qui per ciuitatem dispersi erant, ad illos qui in templum fugerant aggregati sunt: eósq; Ioãnes aduersus populum & Idumæos educere cogitabat. Istis autem non tam impetus eorum metuendus erat cum pugna plus possent quàm confidentia, ne de templo nocte subreperẽt, seq́; pariter occiderent, atq; oppidum concremarent. Itaque collecti cum pontificibus deliberabant, quonam pacto impetum præcauerent. Sed profecto deus sententias eorum in deterius uertit, & interitu acerbius excogitabant salutis remedium. Nam ut Ioannem deijcerent, Simonem recipere statuerunt, & cum precibus alterum sibi tyrannum imponere. Itaque decreto obtemperatur: missoq́; Matthia pontifice, rogant Simonem ut ad se introiret, quem sæpe timuerant. Cum his autem precatores erant etiam, qui Zelotas in Hierosolymis fugerant, domus quisque suæ desiderio & fortunarum. Ille autem nimis superbe se dominum fore pollicitus, ueluti ciuitatẽ liberaturus ingreditur,*

cum

cum salutis eum datorē ac defensorē sui populi clamor desi gnaret. Vbi uero cum suis copijs introijt, mox de propria potentia deliberabat: nec minus eos à quibus rogatus erat, quàm eos contra quos fuerat aduocatus, inimicos putabat. Ioannes autē cum multitudine Zelotarū templo exire prohibitus, amißis etiā quæ in ciuitate habebat (nam statim res eorū Simon cum socijs diripuerat) salutē iam desperabat. Templū tamē adiuuāte populo Simon aggreditur. Illi autem in porticibus, perq; propugnacula stantes impetū propellebant: multiq; à Simonis parte oppetebāt, multi saucij referebātur, quoniā Zelotæ ad dexteram superiores erāt, eoq; ictus impenetrabiles habebāt. Et quāuis loco plus possent, turres tamē quatuor maximas fabricauerāt, ut ex alto uidelicet mißilia torquerēt: unam ad orientalem angulum, ad septentrionalem alterā, super Xystum tertiā, in angulo alio cōtra ciuitatem inferiorem. Quarta uero turris supra uerticem Pastophoriorū condita erat: ubi moris est unū de sacerdotibus astantē post meridiē, quod septimus quisque dies inciperet, tuba significare: rursusq; uesperi quod desineret, nunc ferias populo, nunc ut opus faciat, denuntiantem. Per turres autem disposuerunt balistas saxorúmq; tormenta, & sagittarios & fundarū scientes. Itaque tunc Simon pigrius ad impetus mouebatur, cum suorum plerique mollescerent: amplioribus tamē copijs fretus, propius accedebat. Machinarū enim mißilia delata longius, multos pugnantium perimebant.

Tumultus populi contra Zelotas.

De Vespasiano in imperatorem electo. CAPVT X.

PEr idem tempus Romanos quoque sæuiora mala circūueniunt. Aderat enim ex Germania Vitellius cum exercitu, aliam præterea ingētem multitudinem secum trahens. Et cum eum destinata militi spatia non caperent, to-

tam

tam urbem pro castris habebat, omnémque domum repleuit armatis. Illi autem conspectis Romanorum diuitijs oculis insuetis, & auri argentiq; stupore perfusi, uix cupidinem cõtinebant, adeo ut in rapinas se conuerterent, & eos qui obstare conarentur, occiderent. Et in Italia quidem ita res erant. Vespasianus autẽ postquam Hierosolymis proxima depopulatus, Cæsaream reuertebatur, audijt Romanorum tumultus, & Vitellium principem. Hoc autem, licet ipse imperium pati, sicut bene imperare nosset, ad indignationem perductus est: dominúmque dedignabatur eum, qui ueluti desertum inuasisset imperium. Dolore autem saucius cruciatum ferre non poterat, neque alijs uacare bellis, cum patria uastaretur. Veruntamen quantum ira impellebatur ad ulciscendum, tantum longinquitatis cogitatio reprimebat. Multa enim fortunam posse noua facere, priusquam ad Italiam, præsertim hyemis tempore ipse trãsiret, plusque iam crescentem iracundiam cohibebat. Rectores autem cum militibus conuenientes, aperte iam de mutatione tractabant: & cum indignatione uociferantes, incusabant Romæ constitutos milites, & in delicijs agentes, qui ne famam quidem belli sustineant, quibus libuerat decernere principatum, & spe quæstus imperatores creare. Se autem laboribus tot exactis sub galeis senescentes, alijs condonare potestatem, cũ apud se digniorem habeãt imperio. Cui si hanc amiserint, quam iustiorem, uel quando referent erga se beneuolentiæ gratiam? Tanto autem Vespasianum quàm Vitellium iustius esse principem fieri, quanto illis qui eum declarassent ipsi præstarẽt. Non enim se minora pertulisse bella, quàm q̃ ex Germania uenissent: neque illis qui tyrannum inde deducerent, in armis deteriores esse. Nullum autem in creando Vespasiano fore certamen

tamen. Non enim ſenatum populúmue Romanum, Vitellij libidines pro Veſpaſiani pudicitia perpeſſuros: nec pro bono imperatore crudeliſsimum tyrannum: aut filium pro patre optaturos principem. Maximum enim pacis tutamen eſſe, ueram in imperatore præſtantiam. Ergo ſiue peritiæ ſenectutis debeatur imperium, habere ſe Veſpaſianum: ſiue adoleſcentiæ uiribus, Titum: cum ex amborum ætate quod erit commodum temperabitur. Non ſolum autem ſe miniſtraturos declarati imperij uires, qui tres legiones regúmque habentes auxilia, conſeruaſſent omnia, ad orientem atque ad Europam Vitellij timoribus ſeparata: ſed etiam qui eſſent in Italia propugnatores Veſpaſiani fratrem atque alium filium: quorum alteri multos dignitate præditos iuuenes ſociatum iri ſperabant, alteri uero etiam urbis eſſet commiſſa cuſtodia: quæ pars ad imperij principia non parum ualeret. Poſtremo ſi ipſi ceſſarēt, ſenatum fortaſſe declaraturum eum principem, quem conſeruatores milites deboneſtarent. Hæc primo per cuneos milites loquebantur. Deinde ſe adhortati inuicem, Veſpaſianum imperatorem appellant: eúmque ut in periculo conſtitutum imperium conſeruaret, orabant. Illi autem olim quidem rerum omnium cura fuit, nequaquam uero imperare uolebat. Dignum quidem ſe factis exiſtimans, priuatæ autem uitæ ſecuritatem, clarioris fortunæ periculis anteponens. Recuſanti autem rectores magis inſtabant: & circumfuſi milites cum gladijs, mortem ei minitabantur, niſi uiuere uellet ut dignus eſſet. Diu tamen reluctatus, quod renuebat imperium, poſtremo cum his qui ſe deſignauerāt, minime diſſuadere poſſet, accepit.

Aegypti deſcriptio & Phari. CAPVT XI.

Mutiano

Aegypti limites.

MVtiano autem cæterisq; rectoribus, qui eũ ad imperium inuitauerant, & exercitu alio uocifrãte, ut se in hostes omnes duceret, prius res Alexandrinas procurandas putauit: sciens Aegyptum plurimam esse partem imperij, propter frumẽtariam functionem: eáque si potitus esset, ui quoq;, si perstaret, Vitellium deijciendũ sperabat. Nec enim perpessurum esse populum fame oppressum. Simul etiam duas legiones, quæ apud Alexãdriam degerent, sibi cupiebat adiungere. Cogitabat etiam propugnaculo sibi fore illam regionem, aduersus incerta fortunæ. Nam & terra difficilis accessu, mariq; importuosa est: & ab occidente quidem aridam Libyam habet obiectam, à meridie uero limitem qui Sienem ab Aethiopia dirimit, nauibúsque inuias Nili fluminis cataractas. Itémque ab oriente mare rubrum, ad Copton ciuitatem usque diffusum. Septẽtrionale uero munimentum habet terram usq; ad Syriam, & quod dicitur Aegyptium pelagus, totum portubus carens. Hoc quidem modo Aegyptus ex omni parte tuta est. Inter pelusium uero & Sienem, per duo milia stadiorũ porrigitur. Ex Plinthine autem ad Pelusium, nauigio stadiorũ trium milium & sexcentorum. Nilus autem ad Elephantinem oppidum usque nauibus ascenditur. Nanq; ulterius progredi, ut supra diximus, cataractæ non sinunt. Portus autem Alexandrinus etiam in pace nauibus aditu difficilis est. Nam & ostium perangustum habet, saxisq; latentibus à directo cursu deflectitur: & læua quidem pars manu factis brachijs cingitur: à dextera uero Pharus obiecta insula, turrim maximam sustinet, ad trecẽta usque stadia nauigantibus igne lucentem, ut quàm longissime difficultatem applicandarum nauium præcaueant. Circum hanc autem insulam, opere instructo ingentes muri sunt: quibus afflictum

Portus Alexandrinus.

Pharus.

pelagus,

pelagus, & auersis obicibus fractum, asperiorē facit meatum, eóq; periculosum per angustiam aditum. Intus tamen portus ipse tutißimus est, & triginta stadijs magnus. In quem tam quæ desunt illi terræ ad beatitudinē deuehuntur, quàm quæ superant ex bonis domesticis & indigenis, in totum orbem diuisa exportantur. Itaque nō sine ratione, Vespasianus Alexandrinarum rerum erat cupidus, ad totius imperij firmamentū. Proinde statim ad Tyberium Alexandrum literas dedit, qui Aegyptū & Alexandriā regebat, indicans militū alacritatē: quodq; ipse (quod necesse fuit) suscepto munere principatus, operam atq; adiumentū eius assumeret. Alexander autem, simul ut Vespasiani legit epistolam, prompto animo, & legiones eius sacramēto rogauit & populū: utriq; autem libentißime paruere, uirtutem uiri ex proxima administratione scientes. Et ille quidē permissa sibi potestate, omnia quæ imperij usus exigeret, aduētui quoq; principis necessaria iam parabat.

Vespasianus Iosephū captiuitate liberat. CAPVT XII.

OPinione uero citius declaratum in oriente Vespasianum imperatorem, ubiq; fama nunciauit. Et uniuersæ quidem ciuitates festos dies habebant, nuncijq; lætitiam pro eo simul & sacrificia celebrabant. Agmina uero apud Mæsiam Pannoniámq; degentia, quæ propter Vitellij audaciam, paulo ante fuerant concitata, iusiurandū Vespasiano maiore gaudio præbuerūt. Vespasianus autē Cæsaream reuersus, iam Berithū uenerat, ubi multæ quidem è Syria, multęq; ab alijs prouincijs legationes aderant, obuiā ei coronas & gratulatoria decreta à singulis ciuitatibus offerētes. Affuit aūt rector etiā prouinciæ Mutianus, populorum alacritatē, iuratáq; per ipsum principē sacramenta renūcians. Vbiq; aūt Vespasiani uotis obsecūdante

fortuna,

fortuna, rebúsque ad eum plurima ex parte inclinatis, cogitare cœpit, quod non sine dei prouidentia sumpsisset imperium: sed iusta quædam fati ratio, ad eius potestatem circũduxisset rerum omnium principatum. Recordatus *autẽ signa, & alia (multa enim sibi contigerant imperium præmonstrantia) &* Iosephi *dicta, quibus eum* Nerone *uiuo ausus fuerat appellare imperatorem, admirabatur uirum quẽ adhuc habebat in uinculis: aduocatoq́; Mutiano cum amicis & rectoribus alijs, primum quàm strenuus fuisset* Iosephus, *quantumq́;* Iotapatenis *expugnandis propter eũ laborasset exponit.* Deinde *uaticinatiões eius, quas ipse quidem timoris causa suspicaretur esse figmenta: tempus autẽ diuinas fuisse, & rerum exitus probauisset.* Túmq́; *inhonestum esse ait, ut qui sibi augurasset imperiũ, uocisq́; dei minister ac nuncius extitisset, adhuc captiui loco haberetur, fortunámq́; sustineret aduersam, uocatũ ad se* Iosephum *solui iubet.* Hoc *autẽ facto, alij quidem rectores ex ea gratia quam alienigenæ retulisset, præclara etiã de se sperãda esse arbitrabantur.* Titus *uero, qui cũ patre aderat, iustum est, inquit, pater unà cum ferro etiam probro* Iosephum *solui.* Erit *enim, tanquã nec initio uinctus sit, si nõ dißoluerimus, sed inciderimus catenas.* Nanq; *id agi solet in his, qui non recte fuerint uincti.* Eadem *Vespasiano placebant.* Et *quidam interueniens securi catenas abrupit.* Iosephus *quidem pro his quæ prædixerat præmio famæ donatus, & de futuris iam dignus cui iam credendum esset habebatur.*

De Vitellij morte & moribus. CAPVT XIII.

VEspasianus *autem responso legationibus reddito, iustéque pro meritis administrationibus ordinatis,* Antiochiam *uenit.* Et *quonam primum tenderet cogitans,* Alexandrino *itinere præstabilius esse duxit, quæ* Romæ *ageren*

agerentur, curare. Alexandriam enim stabilem esse, Romanas autem res à Vitellio perturbari. Mittit igitur in Italiam Mutianum cum multis equitũ peditúmq; copijs. Qui tamen propter hyemis asperitatem ueritus nauigare, per Cappadoces & Phrygas ducit exercitum. Inter hæc autem Antonius primus adducta legione tertia ex his quæ apud Mœsiam morabantur (illam enim regebat prouinciam) bellum gerere cum Vitellio properabat. Vitellius autem cum magna manu Cecinnam Comum obuiam ei mittit. Is autem Roma profectus, quamprimum circa Cremonam Galliæ Antonium consequitur, quæ confinis Italiæ ciuitas est: ibiq; conspecta hostium ordinatione ac multitudine, prælio quidem congredi non audebat.. Discessum autem periculosum reputans, de proditione deliberabat. Conuocatis autem hecatontarchis, & chiliarchis sibi subditis, ut transirent ad Antonium suadebat: Vitellij quidem rebus detrahens, Vespasiani autem uires extollens: & alterum nomen imperij tantum, alterũ uirtutem habere commemorans: ipsis quoque melius esse, si id gratum faciant, quod necesse est: cúmq; se multitudine superatum iri sciãt, uoluntate periculum præuenire. Nam Vespasianum quidẽ idoneum esse etiam sine ipsis ad reliqua uindicãda: Vitellium uero nec cum ipsis quidem præsentia posse seruare. Multa quidẽ in hunc modum quod uoluit persuasit: & cũ milite transfugit ad Antonium. Eadem uero nocte milites pœnitudo simul ac metus eius, si uicisset, à quo missi fuerant, occupauit, eductisq; gladijs Cecinnã obtruncare uoluerunt. Fecissentq; nisi his aduoluti chiliarchi supplicassent. Quamobrẽ cæde quidem se abstinuerunt, uinctum autem quasi proditorẽ Vitellio trãsmittendũ habebant. His auditis, primus continuo Antonius suos monet, eosq; cum

Cecinna deficit à Vitellio.

armis in defectores ducit. Illi autem instructi ad prælium, paulisper quidem restiterunt. Mox autem loco pulsi, Cremonam fugerunt. Primus autem comitatus equitibus cursus eorum præuertit: & per ciuitatem circumclusam pleranq; multitudinem peremit. Aggressus autem reliquos, oppidum militibus prædari permisit. In quo multi quidem hospites mercatores, multi uero indigenæ periere, totúsque Vitellij exercitus, uirorum triginta milia & ducenti. Quin & Antonius eorum, quos de Mœsia adduxerat, quatuor milia & quingentos amittit. Solutum autem uinculis Cecinnam, rerum gestarum nuncium ad Vespasianum dirigit. Qui ad eum intromissus & collaudatus est, & proditoris dedecus insperatis protexit honoribus. Romæ autẽ Sabinus ubi Antonium appropinquare cognouit, fiducia recreatus est: collectísq; uigilum militum agminibus, nocte occupat Capitolium. Luce uero facta multi nobiliũ sociati sunt ei, & Domitianus fratris filius, pars ingens obtinendæ uictoriæ. Sed Vitellius de primo quidem minime curabat. His autem iratus qui cum Sabino defecerant, & nobilium sanguinem pro ingenita crudelitate sitiens, immittit Capitolio, quam secum adduxerat, militũ manũ. Vbi multa ab his itémq; ab illis qui templũ tenebant pugnãtibus, audacter admissa sunt: postremo autem Germani, quod multitudine superabant, collem obtinuerunt. Et Domitianus quidem cum multis Romanorũ uiris insignibus, diuina quadam ratione saluus euasit: reliqua uero multitudo tota laniatur. Et Sabinus quidem ad Vitellium ductus occiditur. Milites autem direptis donarijs, templũ incendunt. Túmq; postero die cũ exercitu uenit Antonius, eúmq; Vitellij milites excipiunt: & trifario commisso intra urbem prælio, omnes interiere. Procedit autem

Sabinus occupat Capitolium.

Sabinus occidit.

autem ebrius de palatio Vitellius, & (ut assolet) in externis longiore luxu prodigæ mensæ refertus. Tractus autem per populum, varióq; uerborum genere dehonestatus, in media urbe iugulatur, octo menses ac dies quinq; potitus imperio: quē si uiuere diutius cōtigisset, ut opinor, eius luxuriæ minime sufficere potuisset imperium. Aliorum uero mortuorum supra quinquaginta milia numerata sunt. Hæc quidē gesta sunt die tertio mensis Octobris. Postero autem die Mutianus cum exercitu Romā ingreditur, & Antonij militibus à cæde repreßis (adhuc enim hospitia perscrutando, & Vitellij milites, & ex populo plurimos qui cū illo senserant, occidebant, examinationis diligētiam iracundia præuenientes) Domitianum productum populo rectorem insinuat, usq; ad patris aduentum. Populus autē iam timore liberatus, imperatorem prædicat Vespasianum: simúlque & illum confirmatum, & Vitellium esse deiectum festa letitia celebrabat. Mors Vitellij. Occisi quinquagies mille. Domitianus populi rector.

Titus mittitur cōtra Iudæos à patre. CAPVT XIIII.

CVm autē Vespasianus Alexandriam uenisset, gesta ei Romæ nunciata sunt, & legati ei ex toto orbe cō gratulantes affuerunt. Cúmq; maxima post Romam ciuitas esset, angustior multitudini probabatur. Firmato autē iam totius orbis imperio, rebúsque populo præter spem cō seruatis, Vespasianus in Iudææ reliquias intendit animum. Et ipse quidē exacta hyeme. Romā proficisci parabat, résq; apud Alexandriam mature cōponere proponebat. Filiū uero Titum cum externis copijs ad liberandam Hierosolymam dirigit. Qui terreno itinere Nicopolim usq; progressus, ab Alexandria ciuitate uiginti stadiorum interuallo distantem, inde militem longis nauibus imponit. Isq; Nilo flumine post emensum tractum, Tomum usque

 uehitur.

Titus mittitur in Iudæam.

uehitur. Hinc autem egreſſus in terram, apud Thannã ciuitatem diuertit. Vnde ſecunda ei manſio fuit ciuitas Heraclea, & Peluſium tertia. Hic autẽ milite per biduum recreato, tertio die Peluſij fines tranſijt: unamq́; manſionem profectus, per ſolitudines ad Caſij Iouis templũ caſtra poſuit. Poſteróq; die apud Oſtracinẽ, quæ manſio aquæ inops eſt, ob quam cauſam aduentitia utuntur indigenæ. Hinc apud Rhinocolurã requieſcit: & inde progreſſus in quartam manſionem, Raphiam uenit, quæ prima occurrit Syriæ, ciuitatem. Gaza uero quintæ mãſionis caſtra ſuſcepit, & poſtea in Aſcalonẽ, atq; hinc Iamniã, deinde Ioppen, & ex Ioppe Cæſaream peruenit: decreto apud ſe, alias militum copias congregare.

FLAVII IOSEPHI DE
BELLO IVDAICO
Liber Sextus.

De triplici ſeditione apud Hieroſolymã. CAPVT I.

ITVS QVIDEM AD *eum modum quem prædiximus, emenſa ultra Aegyptum ad Syriam uſque ſolitudine, Cæſareã uenerat. Ibi enim exercitum decreuerat ordinare. Illo autem adhuc apud Alexandriam unà cum patre imperiũ, quod nuper ei deus permiſerat, diſponente, contigit etiam ſeditionem, quæ apud Hieroſolymã erat, auctam, trifariam diuidi, & alteram partem in alteram uerti. Quod in malis optimum quis dixerit, factumq́; iuſtitiæ. Nam Zelotarum quidem in populum dominatio, quæ autor erat excidij ciuitatis, unde cœperit, & per quos creuerit, diligenter ſuperius declaratum eſt. Hanc autem*

. *non*

non errauerit quiſquam, dicens ſeditionē in ſeditione eſſe factam. Ac ueluti rabida fera, externarum penuria, in ſua uiſcera ſæuire ſolet: ſic Eleazarus *Simonis filius, qui & ab initio Zelotas in templum à populo ſeparauerat, uelut indignari ſimulans ob ea, quæ in dies ſingulos* Ioānes *auderet, cum ne ipſe quidem à Cædibus quieſceret, re autem uera ſeſe poſteriori tyranno ſubiectum eſſe minime ferens, ſummæ rei deſiderio, propriæq́; potētiæ cupiditate, ab alijs defecit. Aſcitis etiam* Iuda *Cheliæ filio, & Zenonis Simone potētiſſimis: præter quos erat etiam Ezechias Chobari filius, non ignobilis. Horum ſingulos Zelotæ non exigui ſequebantur. Occupatoq́; interiore templi aditu, ſuper eius portas in ſacris foribus arma ponunt, & abundare quidem ſe ſuis neceſſarijs confidebant, ſacrarum enim rerum copia ſuppetebat, nihil impium exiſtimātibus: paucitati uero ſuorum timentes, pleriq; in locis ſuis otioſi manebant:* Ioannes *autem quanto ſuperior erat uirorum multitudine, tanto loco ſuperabatur: hoſtésq; habens à uertice, neque ſine metu conabatur incurſus, & præ iracundia ceſſare non poterat. Plus autem mali perferens, quàm* Eleazari *partem afficiens, tamen non remittebat. Crebri enim fiebant impetus, & miſſilium iactus, totúmq; polluebatur cædibus templum. Filius autem* Gioræ *Simon, quem rebus deſperatis inuitatū, ultrò ſibi tyrannum ſpe auxilij populus introduxerat: & ſuperiorem ciuitatem retinens, & inferioris plurimam partem, animoſius iam* Ioannem *eiusq; ſocios adoriebatur, quaſi qui deſuper impugnaretur. Subiectus autem illorum manibus erat, ſicut & illi ſuperiorum. Et* Ioannem *eueniebat duplex prœliū perferentem, lædi pariter ac lædere: quantóq; uincebatur, eo quod* Eleazaro *eſſet humilior, tanto plus lædebat* Simone *cel-*

ſior conſtitutus, cum inferiores aggreſſus etiam ſola manu ſine labore prohiberet: deſuper uero ex fano iaculātes, machinis deterrerent. Quippe baliſtis, & non paucis lanceis utebantur, ſaxorúmq; tormentis: quibus non ſolum bellantes ulciſcebantur, ſed multos etiam ſacra celebrantiū perimebant. Quanquam enim ad omne impietatis genus rabidi ferebantur, tamen eos qui ſacrificare cuperent recipiebant, cum ſuſpicione & cuſtodibus indigenas perſcrutando. Hoſpites enim etiam qui exoraſſent, eorum crudelitatem, poſt exituri ſubciſiua ſeditionis opera conſumebantur. Miſsilia nanq; machinarum ui ad aram uſq;, templúmque peruenientia, in ſacerdotes ſacra celebrantes cadebāt: ac multi, qui properantes ab ultimis finibus terræ, ad ſanctiſsimum locū ueniſſent, ante ipſas hoſtias procubuerunt: arámq; uniuerſis Græcis & Barbaris adorandam, ſuo ſanguine imbuêre. Indigenis autem mortuis alienigenæ, ac ſacerdotibus profanis miſcebantur: pérq; atria diuina, ſtagnum fecerat diuerſorum cadauerum ſanguis. Quid tantum paſſa es ò miſerrima ciuitas à Romanis, qui tua inteſtina ſcelera purgaturi flammis introiere? Iam enim dei locus nō eras, neq; manere poteras, domeſticorum funerum facta ſepulchrum, & quæ fanum ciuili bello tumulum conſtitueras: poteris autem denuo fieri poteris, ſi unquam uaſtatorem tui deū placaueris. Sed enim reprimenda ſunt quæ dolent, lege ſcribendi: quod non domeſtici luctus, ſed exponendarum rerum hoc tempus eſt. Proſequar autem ſeditionis facinora cætera. Ergo diuiſis trifariè inſidiatoribus, Eleazarus quidem eiúsq; ſocij, qui ſacras primitias cōſeruabant, in Ioannem ebrij ferebantur. Qui uero huic parêrent, plebem diripientes in Simonem rebellabant, cum ipſi quoque Simoni contra diuerſæ partis ſeditioſos adiumento

Templū cædibus pollutū.

Exclamatio.

mento

mento esset ciuitas. Si quando igitur ex utraq; parte appetebatur Ioannes, obuertebat socios suos: & de ciuitate quidem subeūtes, missis ex porticibus telis: de templo uero iaculantes, machinis ulciscebatur. Quoties autem desuper instantium molestia caruisset (frequenter enim ebrietate & labore cessabant) libentius in Simonem eiusque socios quàmpluribus irruebat. Semper autem quantum in ciuitate pepulisset in fugam uersos, ædes frumenti plenas omniumq; utensilium incendebat: idémque hoc illo regrediēte, Simon insecutus agebat, ueluti consulto pro Romanis omnia corrumperent, quæ ad obsidionem ciuitatis præparata, suarúmq; uirium neruos abscinderent. Deniq; contigit unà exuri omnia circum templum, & inter proprias acies solitudinem atq; aream pugnæ fieri ciuitatem, cōcremari autem paulominus omne frumentum, quod non paucis annis sufficere potuisset obsessis: deniq; fame capti sunt, qua minime quieuissent, nisi eam sibimet comparauissent. Vndiq; autem insidiatoribus & cōfinibus oppugnantibus ciuitatem, medius populus uelut aliquod magnū corpus lacerabatur. Senes uero ac mulierculæ intestinis malis attonitæ, pro Romanis uota faciebant: externúmque bellum, quo domesticis malis liberarentur, expetebant. Grauis autem metus ac terror fœdissimus occupauerat: & neque consilij capiendi tempus erat, ut uoluntatem mutarēt, neque pactionis aut fugæ spes cupientibus. Etenim custodiebantur omnia, dissidentésque latronum principes, quoscūque Romanis pacatos esse, uel transfugere ad eos uelle sentirent, quasi cōmunes hostes interficiebant: solúmq; in occidendis uita dignis concordes erant. Et pugnantium quidem nocte dieq; clamor perpetuus erat: sed metu acerbiores erant lugentium questus. Et assiduas quidem lamenta-

tionis causas, calamitates præbebant: timor autem includebat ululatus: atq; obtumescente dolore præ formidine, tacito gemitu cruciabantur: neq; iam aut reuerentia uiuis apud domesticos erat, neq; mortuis cura sepulturæ habebatur. Quorum amborum hæc causa erat, quod quisq; de se sperabat. In omni enim re animos remiserant qui cum seditiosis non erant, quasi continuo modis omnibus morituri. At uero seditiosi congesta in tumulum cadauera conculcantes dimicabant: & ex mortuis haurientes audaciam, quod sub pedibus cernerent, immanius sæuiebant, sempérque aliquid in se perniciosum excogitantes, & quod uisum fuisset sine miseratione facientes, nullam cædis aut crudelitatis uiam prætermisere: adeo ut etiam sacris materijs ad bellica conficienda instrumenta Ioannes abuteretur. Nam cum olim fulcire templum populo itémq; pontificibus placuisset, idq; uiginti cubitis altius ædificare, rex quidem Agrippa ex monte Libano aptas ei materias maximis sumptibus & labore deuexit: hoc est, ligna & magnitudine simul & directa proceritate spectabilia. Interuentu autem belli opere interrupto, Ioannes his sectis, quod sufficere longitudinem reperit, turres ædificauit, & aduersus eos constituit, qui desuper à templo pugnarent, post muri ambitum contra exedram occidentalem admotas, qua solum poterant, quod aliæ partes gradibus ex longinquo fuerunt occupatæ. Et ille quidem fabricatis ex impietate machinis, subactum iri sperauit hostes. Deus uero laborem eius inutilem demonstrauit, & priusquàm in his quicquàm poneret, Romanos adduxit. Etenim Titus, postquàm partẽ ad se collegit exercitus, alijs uero ut ad Hierosolymã occurrerẽt scripsit, Cæsarcã profectus est. Erant autem tres legiones, quæ pridem sub eius patre

Iudæam

Iudæam uastauerant, & duodecima, quæ olim cum Cæstio male pugnauerat, quæq; licet per id fortitudine esset insi=gnis, tunc tamen eorũ etiam memoria quæ pertulerat, ala=crius ad uindictam properabat. Harum quidem quintã le=gionem iussit sibi per Emmaus occurrere, decimam uero ascendere per Hierichunta. Ipse quidem cum cæteris re=gressus est, quos regũ quoq; subsidia plura quàm dudum, multiq; Syri auxiliatores comitabantur: Suppletum est au=tem quatuor legionum quantum Vespasianus selectũ cum Mutiano miserat in Italiam, ex his qui cum Tito accesse=rant. Duo nanq; milia de Alexandrino exercitu lecta, tria milia uero ex Euphrate eum sequebantur, & amicorum spectatissimus beneuolentia simulq; prudentia, Tiberius Alexander, qui antea quidem Aegyptum administrauerat, tunc autem dignus qui exercitum regeret propterea iudi=catus, quod primus incipiẽti fuit hospes imperio, & cum fide clarissima incertæ fortunæ sociatus est: idemq; cõsultor in usus bellicos ætate ac peritia præcipuus aderat.

Titus explorator Hierosolymæ periclitatur. CAPVT II.

PRogredientem uero in hostilem terram Titum, an=tecedebant regia omniaq; auxilia, post eos uiarum stratores, castrorúmque metatores. Deinde rectorum sar=cinæ atque armati. Post hos ipse Titus, & alios lectos ha=bens & signiferos, quorum agmen equites sequebantur. Hi uero ante machinas ibant, & secundum illos unà cum lectis chiliarchi, & præfecti cum cohortibus. Post autem circum aquilam signa, & ante signa tubicines, deinde acies senum uirorum ordinibus dilatata. Seruile autem uul=gus à tergo cuiusque agminis, & ante hos sarcinæ. Omniũ uero nouissimi mercenarij, eorúmque custodes coactores

armorum. Procedens autem decenter exercitus, ita ut mos est Romanis, in* Gosnam per Samaritidem uenit, quæ & prius ab eius patre fuerat occupata, & tūc præsidijs tenebatur. Ibi aūt unā moratus est uesperā: mane inde proficiscitur: peractaq; die in mansione, castra ponit in loco quem Iudæi sermone patrio Acanthonaulona uocitant, iuxta uicū quendam Gabath Saul nomine, quod significat uallē Saul, distantem ab Hierosolymis stadijs ferè triginta. Hinc sexcentis propè lectis equitibus comitatus, perrexit in ciuitatem, quàm tuta esset, Iudæorumq; animos exploraturus: si forte se conspecto, priusquàm ad manus ueniretur, metu cederent. Audierat enim quod erat uerum, à seditiosis & latronibus oppressum populum desiderare quidem pacem: sed quod rebellantibus infirmior esset, nihil conari. Quādiu quidem mane per uiam quæ ad murum duceret equitabat, nemo ante portas apparuit: ubi uero itinere ad turrim saxeam declinato, transuersum agmen equitum duxit, infiniti subitò prosiliunt, quà muliebres turres uocantur, & per eam quæ contra monumentū Helenæ porta est egreßi, equitatum intercidunt: atque alios etiam tunc uia currentes, ne cum his qui diuertebant sese iungerent, à fronte oppositi prohibuerunt: Titum uero cum paucis separant. Ille autem ultrà quidem minus progredi poterat: à muro enim cuncta foßis patebant, & transuersi erāt hostes, multisq; macerijs impedita. Ad suos autem in aggere constitutos recursus, intercedēte hostili manu, desperabatur. Quorum plerique imperatoris periculum nesciebant: sed existimantes eum secum reuerti, etiam ipsi fugiebant. Titus autem in sua tantum fortitudine sitam esse prospiciēs spem salutis, flectit equum, & ut se sequerentur cum clamore comites adhortatus, in medios hostes irruit, ui ad suos transire

*Al. Gophnam.

transire festinãs. Quo quidẽ tempore maxime intelligi potuit, & belli momenta & imperatorum pericula deum curare. Tot enim aduersus Titum mißilibus iactis cum neque galea neq; thorace septus esset(non bellator enim sed explorator, ut dixi, processerat) nullum in eius corpus delatũ est: sed tanquam ne eum ferirent, ex industria mitterentur, omnia præteruolabant. Gladio uero semper à lateribus instantes dirimens, multosq; ante ora subuertens, super cadẽtes agebat equũ. Illorum autẽ clamor erat, propter audaciam Cæsaris, ut eum aggrederentur, cohortatio: fugaq́; & discesßio repentina, quocunq; diuerteret cursum. Huic autẽ se periculi participes, cũ à tergo & à lateribus funderentur, adiunxerant. Vna enim erat unicuique spes salutis, uiam cum Tito patefacere, priusquàm circunuẽtus opprimeretur. Deniq; duo ex nimis pertinacibus, alter cũ equo percussus est: altero uero deiecto & occiso, equus eius abductus est. Titus uero iam cum cæteris in castra saluus euadit. Iudæis quidem, quod aggreßione prima superiores fuerant, incõsulta spes animos extollit, magnamq́; his in posterum fiduciã momentum temporaneum comparauit.

De eruptionibus Iudæorum contra Romanos castrametantes.
CAPVT III.

CAesar autem, postquàm ex Emmaus agmen sibi sociatum est nocte, luce inde digressus ad locum qui Scopos appellatur, accedit, unde iam & ciuitas & clara templi magnitudo cõspici poterat: qua parte septentrionalem regionẽ continens ciuitas humilior, proprie Scopos nominatus est, distans à ciuitate stadijs septem: ibiq; duabus legionibus simul, quintæ legioni uero retrorsum stadijs tribus castra muniri iubet: Labore nanque nocturni itineris attritos milites progredi uisum est, ut sine formidine murũ struerent.

Titus admouet milites urbi.

ſtruerent. Mox autem cœpto ædificio, decima quoq; legio per Hierichunta aderat à Veſpaſiano præoccupata: ubi quædam pars armatorum in præſidio fuerat collocata. His autē præceptum erat ſexto ab Hieroſolymis ſtadio caſtra ponere, qua in parte mons, qui appellatur Elæon, contra ciuitatem ab oriente ſitus eſt, altaq; interiacēte ualle diſcernitur, cui nomen eſt Cædron. Intra ciuitatem uero ſine requie confligentium diſſenſionē, tum primum ingens ſubitò bellum foris interueniens, refrenauit, & cum ſtupore ſeditioſi Romanorum caſtra inſpectantes, trifariam diſtributa mala, inter ſe iniere concordiam: rationemq; inuicem requirebāt, quidnam expectarēt, quidue perpeſſi, tres muros cōtra uitā ſuam paterentur opponi: belloq; tanta ſe fundente licentia, tanquàm ſpectatores bonorum operū ſibiq; utiliū reſiderent. Mœnibus clauſis, remiſsisq; armis ac manibus, in noſmetipſos profectò, exclamat aliquis, tantūmodo fortes ſumus: Romanorum autē lucro ex noſtra ſeditione ſine ſanguine oppidum cedet. His alios atq; alios cōgregantes exhortabantur, raptisq; armis, ſubitò in legionem decimā ruunt: perq; uallē facto impetu, cum ingenti clamore murum ædificantes Romanos aggrediuntur. Illi autē in opere diſtributi, armis ob eam cauſam plerique depoſitis (nec enim excurſum Iudæos auſuros eſſe credebāt, & ſi maxime uellent, animos eorū ſeditione diſtractum iri arbitrabātur) præter opinionē perturbati ſunt: atq; opere quiſq; derelicto, confeſtim alij receſſere: multi aūt ad arma properātes, priuſquàm ſe in hoſtes porrigerēt, feriebantur. Plures aūt Iudæis ſemper adijciebantur, eorum freti uictoria qui præceſſerant, & quod cum pauci eſſent, multiplex numerus & ſibi & hoſtibus uidebantur, quod ſecunda fortuna uterentur. Romani aūt maxime ordinari conſueti, & cum decore

Iudæi irruunt in Romanos caſtrametantes.

decore atque præceptis bellū gerere scientes, ex perturba= tione trepidabant. Vnde tunc quoq; præuenti aggreßione cedebant, Si quādo tamen sese conuerterēt ab insequētibus occupati, & à cursu reprimebant Iudæos, & ob impetum minus cautos feriebāt. Semper uero excursione gliscēte ma gis magisq́; turbati, postremo castris pulsi sunt: totaq́; le= gio tunc in periculum uentura fuisse uidebatur, nisi hoc ma ture sibi nunciato, Titus eis tulisset auxilium, multisq́; in= crepans ignauiam, & suos à fuga reuocasset: Iudæisq́; à la tere ipse cum his irruens, quos circa se habebat electos, multos quidē occidisset, plures uero sautiasset, omnes autē in fugam uertisset, atque in uallem præcipites compulisset. Illi autem prono in loco multa mala perpeßi, postquam in aduersam partem euasere, flectunt se iterū, & ualle inter= cedēte cum Romanis dimicabant. Igitur ad medium diem ita bellatum est. Paulo autem post meridiem, Titus his qui secum erāt in subsidio collocatis: alijsq́; de cohortibus ad= uersus excurrentes oppositis, reliquum agmen ad murum in summo montis ædificandum remisit. Iudæis aūt hæc fu= ga esse uidebatur. Cumq; speculator quem in muro posue= rant, amictu agitato signum dedisset, frequentißima multi= tudo tanto impetu prosilijt, ut eorum cursus immanißimis bestijs esset aßimilis. Deniq; in aduersa acie stantium nemo impetum sustinuit: sed tanquā machina percussum agmē, continuo dißipatum est, pulsiq́ue in montem refugiunt. In ascensu autem medio Titus cum paucis relictus est, mul= timque monentibus amicis, qui pro imperatoris reuerētia contempto periculo perdurauerant, ut mortem appeten= tibus Iudæis cederet, neque pro his in discrimen ueniret, quos ante ipsum saluos esse non oporteret: sed potius for= tunam suam reputaret, quod non militis officio fungeretur, uerum

Romani è castris pulsi.

Iterū Romani milites pulsi.

uerum & belli & orbis terræ dominus esset, ne in fugam uerti uideretur, in quo omnia niterentur. Hæc ne audiret simulans, & ad se recurrentibus obstabat: eósque in ora feriens, cum ui obniterentur, occidebat, & in galeam repente incumbens, multitudinem repellebat. Illi autem & uiribus eius & obstinatione perterriti, ne tum quidem in ciuitatem fugêre: sed in utrunque latus ab eo declinantes, rursum fugientes insequebantur. Quos tamen aggressus à latere, ipsorum quoque impetum præpediebat. Dum hæc aguntur, etiam illos qui superiora castra muniebant, ubi fugere inferiores uidere, metus ac turba occupat: totumq; agmen dispergitur, suspicantium excursum quidem Iudæorum ferre non posse. Titum uero in fugam uersum. Nec enim unquam illo manente alios fugituros fuisse, & tanquam laruali terrore circundati, alius aliò ferebantur: donec quidem, cum in medio bello uersari imperatorem uidissent, plurimum metuentes uniuerso agmini suorum, eius periculum cum clamore nunciauerunt. Itaque pudore reuocati, & fuga maius aliquid sibi exprobrantes, quod Cæsarem deseruissent, totis uiribus in Iudæos utebantur, & semel ad descensum transuersi urgebant eos in decliuia. Illi autem in pedem recedentes pugnabant. Cúmque Romani plus possent, eo quod superiores erant, in uallem omnes coacti sunt. Titus autem contra se positis imminebat, & legionem quidem ad muri fabricam redire iubet: ipse uero cum his quibus antea resistendo hostes arcebat. Itaque si me nihil addentem obsequio, neque inuidia detrahentem uerum dicere oportet, ipse Cæsar bis totam legionem periculo liberauit, atque ita castra muniendi copiam militibus præbuit.

Fuga Iudæorū.

De intestina pugna azymorum diebus. CAPVT IIII.

REmisso autem paulisper bello externo, iterum intestinum seditio suscitauit. Azymorúmq; instante die, qui est Aprilis mẽsis quartusdecimus (hoc enim se primum tempore opinãtur Iudæi ab Aegyptijs esse liberatos) Eleazarus quidem cum socijs portam subaperiens, introire cupiebat ex populo qui templum adorare cuperent. Iohannes autem die festo ad protegẽdas insidias, usus est & suorum quosdam ignotiores, armis sub ueste latentibus instructos, quorum pleriq; de industria ingreßi erant, occulte, inter eos fani occupandi gratia submittit: illi autem postquam intrauere, uestimentis abiectis, subito armati apparuerunt. Magna uero statim turba circa templa ac tumultus erat, cum alienus quidem à seditione populus, omnibus discrimen imputaret, Zelotæ uero sibimet solum insidias cõ paratas. Verum hi quidem relicta portarum custodia, & alij ex propugnaculis desilientes, priusquam manus conferent, in templi cloacas confugêre. Populares autem ad aram delati, & circum templum appulsi conculcabantur, cum lignis paßim ferróq; cæderentur. Multos otiosorum inimici priuato odio, quasi diuersæ factionis socios interficiebant. Et quicunq; ante hæc insidiatorem aliquem offenderat, tunc agnitus quasi Zelotes ducebatur ad mortem. Sed qui atrocitate magna innocentes afficerent, inducias concessere nocentibus, progressósq; ex cloacis dimiserunt. Ipsi autem interius templum, & omnes eius apparatus tenentes, confidentius oppugnabant Simonem. Seditio quidem hoc modo, quæ tripartita fuerat, in duas partes diuisa est. Titus autem castra propius ciuitatẽ transferre cupiens de Scopo, contra excursus quidem lectos equites ac pedites, quos satis esse arbitrabatur, posuit: aliũ uero exercitum iußit totum quod erat usque muros spatium compla-

Titus castra propius urbĩ admouet.

complanare. Cunctis igitur materijs ac sepibus diruptis, quibus hortos ac locos incolæ præmunierant, omniq; opposita, quãuis mansueta, sylua excisa, repletũ est quicquid erat cauũ & uallibus impeditum. Saxorum autẽ eminẽtissimis ferro truncatis, humiliorem, totum illum tractum à Scopo usq; ad Herodis monumenta fecerunt, serpentium stagnũ continentia, quæ olim Bethara uocabatur.

De Iudæorum dolo in Romanorum milites. CAPVT V.

HIs denique diebus Iudæi Romanis huiusmodi insidias parauere. Seditiosorum audacißimi extra muliebres (quæ sic appellantur) progreßi turres, simulato quod pacis eos studiosos pepulissent, eo quod timerent impetum Romanorum, ibidem uersabantur, & alter sub altero uitabundi latebant. Alij uero per muros dispositi, populúmque se esse simulantes, clamore pacem implorabãt, fœdusq; poscebant: portásq; se patefacturos esse pollicentes, inuitabant Romanos. Hoc autem uociferantes, unà etiam contra suos, ueluti portis eos abigerent, lapides iaciebant. Illiq; se ui perrumpere aditus uelle simulabant, & ciuibus supplicare. Cumq; ad Romanos sæpißimæ ire conarentur, reuersi perturbatis similes uidebantur. Verum hæc eorum calliditas, apud milites quidẽm fide non carebat: sed tanquam hos quidem in manibus haberent paratos ad supplicium, illos uero ciuitatem sibi aperturos sperabant, opus aggredi festinabant. Tito autem suspecta erat inuitatio, quia rationem non haberet. Pridie nanque prouocatos eos ad pactionem per Iosephum, nihil mediocre sentire cognouerat, etiam nunc milites manere loco suo præcepit. Iam uero quidam operibus appositi, raptis armis ad portas excurrere cœperant. Hi autẽ qui expulsi uidebãtur, primo quidẽ cedebant: deinde ubi ad turres portæ propin=

propinquabant, cursu eos circumueniũt, & à tergo perse= quebantur. Qui uero in muro stabant, lapidum his multitu dinem, omnigenúmque telorũ simul infundunt: adeo ut mul tos quidem necarent, plurimos quidẽ sauciarent. Nec enim facile erat à muro diffugere, alijs retro uiolenter instanti= bus. Et præter hoc pudor quod rectores peccauerãt, itẽq; metus in delicto perseuerare suadebat. Quamobrẽ hostes diu decernentes, multis uulneribus acceptis, neq; pauciori= bus redditis, postremo eos à quibus circũuenti fuerant re= pulere. Quos tamen recedentes usq; ad Helenæ monumen= tum, Iudæi urgendo iaculis sequebantur. Deinde insolẽter fortunæ maledicentes, & Romanos uituperabant fraude pellectos: scutáque alta sublata crispantes tripudiabant, & cum lætitia uociferabantur. Milites autẽ interminatio prin cipum, & Cæsar iratus, huiusmodi oratione corripuit: Iudæi quidem, quos sola regit desperatio, omnia cum deli= beratione faciunt atq; prudentia, fraudes & insidias cõpo nẽdo, eorúmque dolos fortuna prosequitur, quod sunt mo= rigeri, sibiq; inuicẽ beneuoli ac fideles: Romani uero, qui= bus ob disciplinam & consuetudinem obediẽdi rectoribus, fortuna famulatur, nunc contrario peccant, & intemperã= tia manuum debellantur: quod omnium est peßimum, præ= sente Cæsare, sine rectore dimicantes. Certe, inquit, plu= rimum ingemiscent militiæ leges, plurimum pater, cum hoc uulnus audierit. Ille quidem cum bellando senuerit, nunquam isto modo peccauit. Leges autem, si cum in eos qui minimum quid præter ordinem mouerint, morte uin= dicent, nunc totum deseruisse exercitum uideant. Modo autem scituros esse eos ait, qui arroganter egere, quod apud Romanos etiam uincere sine præcepto ducis, infã= miæ est. Hæc Titus ad rectores locutus cum indignatio=

Cõuicia Iudæorũ in cæsos milites Romanos.

Titus carpit temeritatẽ militum.

ne, certus erat, qua lege in omnes erat usurus. Et hi quidem abiecerunt animos, quasi iamiamq́; iuste morituri. Circunfusa uero agmina Titum pro commilitonibus obsecrabant: paucorumq́; temeritatem condonari cunctorum obedientiæ præcabantur: emendaturos enim peccatum præsens, futuræ compensatione uirtutis. Placatus est Cæsar utilitate simul ac precibus. Namque unius hominis animaduersionem usque ad factum promouendam putabat, multitudinis uero ad ueniam. Militibus quidem reconciliatus est, multum monens ut post hæc prudentius agerent. Ipse uero, quemadmodum Iudæorum ulcisceretur insidias, cogitabat. Interuallo autem, quod usque ad muros ciuitatis erat, per quatriduū coæquato, sarcinas aliámque multitudinem cupiens tutò traducere, militum ualidissimos à septentrionali tractu in occiduum, septenos per ordinem, contra murum prætendit altius, ualle depressa. Peditibus autē in fronte, ac post eos equitibus acie terna dispositis, cum singuli ordines septenos haberent, semoti sagittarij stabant. Excursibus autem Iudæorū tanto agmine circunfusis, impedimēta trium legionum, itemq́; alia multitudo sine timore transit. Ipse quidem Titus cum propè duobus stadijs adesset muro, ad anguli eius partem contra turrim, quæ appellatur Sephines, castra ponit. Ad quam muri ambitus ex aquilone pertinens, flectitur ad occidentem. Altera uero pars exercitus eam turrim uersus, quæ appellatur Hippicos, muro circūdat duum stadiorum spatio similiter à ciuitate descendens. Decima tamen legio in Elæon monte, ubi erat, manebat.*

* Ali. Psophines.

Descriptio Hierosolymorum, CAPVT VI.

C*Iuitas autem trino muro circundata erat, nisi qua uallibus inuijs cingebatur. Ex ea nanq́; parte, unius muri*

muri habebat ambitum, & ipsa quidem super duos colles erat condita, cõtrarijs frontibus semet inspicientes, interueniente ualle discretos, in quam domos creberrime desinebant. Tres muri Hierosolymorum. Collium uero alter, quo superior ciuitas sedet, multo est excelsior, & in prolixitate directior: adeo ut quoniam tutus erat, castellum quondam à Dauid rege uocaretur. Tres colles. Castellū David. Is pater Salomonis fuerat, qui primus templū ædificauerat. A nobis autem forum superius ædificatum est. Alter autem, qui appellatur Acra, inferiorem sustinet ciuitatem, & undique decliuis est. Acra. Contra hunc autem tertius collis erat, natura humilior quàm Acra, & alia lata ualle ante diuisus. Verum postea qua tempestate Asamonæi regnabant, & uallem aggeribus repleuerunt, ut templo cõiungerent ciuitatem, & Acræ altitudinem cæsam humiliorem fecerant, ut ex ea quoq; fanum supereminens cerneretur. Vallis autem quæ Tyropeon appellatur, qua parte diximus superioris ciuitatis collem dirimi ab inferiori, usq; ad Siloam pertinet. Ita enim fontem, qui dulcis est ac plurimus, uocabamus. Siloa. Foris autẽ ciuitatis duo colles profundis uallibus cingebantur, & utrinq; obstantibus rupibus, nulla ex parte adiri poterant. Trium uero murorum uetustißimus quidem, propter ualles, imminẽtemq; his desuper collem quo erat conditus, facile capi non poterat. Ad hoc autem, quod loco præstabat, etiam firmißime structus erat, Dauid & Salomonis, aliorumq; interea regum largißimis impensis operi sumptibus deuotis. Hac autem parte incipiens à turri, cui nomen est Hippico, & ad eam quæ dicitur Xystus pertinens: deinde curiæ coniunctus, in occiduam templi porticum desinebat. Parte autẽ altera ad occidentem ex eodem loco ductus, per eũ qui uocatur Betiso descẽdens in Essenorum portam: deinde supra fontem

Siloam in meridiem flexus, atq; inde rursus in orientē uersus, quà stagnum Salomonis est, & usque ad locum pertinens, quem Ophilan uocant, cum orientali porticu templi coniungitur. Secundus autem murus, ex porta quidem habebat initium, quem Genethan appellabant. Hæc autem fuerat muri prioris. Septentrionalem uero tantūmodo tractum ambiens, usq; ad Antoniam ascendebat. Tertio muro turris Hippicos principium dabat: unde ad Beroë tractum pertinens, deinde ad Sephinam turrim ueniens, contra monumentum Helenæ, quæ Adiabenorum regina fuerat, Azitæ regis filia, & per speluncas regias in longum ductus, à turri quidem in angulo posita, flectebatur contra Fullonis quod dicitur monumentum. Cum ueterē autem ambitu iunctus in Cedron uallem, quæ sic dicitur, desinebat. Hoc muro eam partem ciuitatis, quam ipse addiderat, Agrippa cinxerat, cum esset omnis ante nuda. Exuberans enim multitudine, paulatim extra mœnia serpebat templi, quæ septentrionali regione colli proxima ciuitate adiuncta non paululum processerat. Quin & quartus collis incolebatur, cui nomen est Abisade, situs quidem ex aduerso Antoniæ: fossis autem altissimis separatus, quæ de industria ductæ sunt, ne Antoniæ fundamentis colli cohærentibus, & accessui facilis sit, & minus editus: unde etiam fossæ altitudo plurimū turribus celsitudinis adijciebat. Nominata est pars addita ciuitati uoce indigena Zebethana, quod græco sermone dicitur noua ciuitas. Eius autem partes incolis protegi desiderantibus, pater huius regis eodem nomine Agrippa, murum quidem ita ut prædiximus inchoarat. Veritus autem Claudium Cæsarem, ne magnificentiam constructionis ad nouarum rerum discordiæ suspicionem traheret, fundamentis tantummodo iactis, ab

Secūdus murus.

Tertius murus ab Agrippa additus.

Collis Abisade.

opere

opere destitit. Nec enim expugnabilis esset ciuitas, si perfecisset muros ut cœperat. Saxa enim uiginti cubitis longa, & decem lata contexebantur: quæ neq; ferro facile suffodi possent, neq; machinis dimoueri: hisq; murus dilatabatur. Profecto autem altitudinis quoque plus habuisset, si eius magnificentia, qui ædificium aggressus erat, minime fuisset inhibita. Rursus autem idem murus, etiam Iudæorum studio fabricatus, ad uiginti cubitos creuit. Et murus quidem binis cubitis, propugnacula uero trinis habebantur: totáq; altitudo ad uigintiquinq; cubitos erigebatur. Murum autem supereminebant turres, uiginti quidem cubitis in altitudinem, uiginti uero in longitudinem, quadratis angulis structæ, & sicut ipse murus plenæ ac solidæ. Præterea structura ac pulchritudo saxorum nihil erat templo deterior. Post altitudinem uero turrium solidã, uiginti cubitis elatam, cellæ desuper ac cœnacula erant, aquarumq; pluuialium receptacula, & tortuosi latiq; singulorum ascensus. Eiusmodi quidem turres nonaginta tertius murus habebat: earum autem interualla cubitos ducentos. Medius uero murus in quatuordecim turres, & antiquus in sexaginta diuisi erant. Omne autem ciuitatis in gyro spacium trigintatribus stadijs finiebatur. Cum autem totus admirabilis esset tertius murus, admirabilior Sephinæ turris ad septentrionem occidentémque surgebat in angulo, qua parte Titus castra posuerat. Ex ea nanq; per septuaginta cubitos ædita, sole orto Arabia prospici poterat, & usq; ad mare, itemq; ad ultima finium Hebræorum. Erat autem octo angulis. Contra eam uero turris Hippicos, & iuxtà duæ, quas Herodes rex in antiquo muro ædificauerat: quæq; magnitudine siue pulchritudine ac firmitate, uniuersis quæ toto orbe essent præstabãt. Nã præter natu

Turres murorũ quot.

Sephina.

ralem animi liberalitatem, rex pro amore ciuitatis, operum excellentiã proprijs affectibus indulgebat: personisq; tribus charißimis, quarũ nominibus turres appellauit, fratri & amico, & cõiugi memoriam dedicando, huic quidẽ, ut dixi, amoris causa peremptæ, ijs autem bello amißis, cum fortiter decertassent. Hippicos quidẽ turris, amici uocabulo dicta, quatuor angulis erat. Singulæ autẽ uigintiquinq; cubitos in latitudine, itémque longitudine habebant, & excelsæ triginta cubitos, erant usque inanes supra soliditatem, saxisq; adunatam compaginem. Puteus uiginti cubitis altus erat imbribus excipiendis. Super hunc autem duplici tecto domus, uigintiquinq; cubitis alta, in quã uaria membra diuisa, & desuper eam minæ quidem binis, propugnacula uero ternis cubitis ambiebant, & omnis altitudo ad octogintaquinque cubitos numeratur. Secunda uero turris, quam fratris nomine Phaselon appellauerat, æque lata fuerat ac longa, cubitis quadragenis. Per totidem autem cubitos in pilæ modum facta, & solida eius altitudo surgebat. Et super hanc decem cubitis ædita porticus erat, instructa brachijs, itémq; propugnaculis septa. In media uero porticu, supereminẽs alia turris stabat, in membra magnifica & balneas, ne quid regalis ei usus uideretur deesse: in summo autem propugnaculis, minisq; erat ornata, cum omnis eius celsitudo, propè ad nonaginta cubitos tolleretur, & specie quidem uidebatur aßimilis Phari turri, quæ Alexandriam nauigantibus ignem procul ostendit: ambitu uero ampliore dilatabatur. Tunc autem tyrannicum domicilium exhibebat Simoni. Tertia uero turris Mariamnes (sic enim regina uocabatur) usque ad uiginti cubitos facta, per uiginti alios cubitos in latitudinem tendebat, & magnificentiora cæterisq; ornatiora diuersoria sustinebat:

Phaselus.

Turris Mariamnes.

*nebat: cum id proprium, sẽque dignum esse rex putauisset, ut uxoris nomine appellata turris, plus haberet pulchritudinis, quàm quæ uirorum nominibus uocitatæ sunt: sicut illæ hac munitiores erant, cui fœmina nomen dederat, & cuius omnis altitudo per quinquagintaquinq; cubitos erigebatur. Sed quanquā tres turres tātæ magnitudinis erāt, ex loco tamen, quo erant sitæ, multo uidebantur esse maiores: nam ipse antiquus murus, in quo erant, excelso loco fuerat conditus, & ipsius collis, uelut quidam uertex, altius propè ad triginta cubitos eminebat, supra quem turres positæ, multum sublimitatis assumpserant. Mirabilis etiam fuit lapidum magnitudo: nec enim ex uulgaribus saxis, aut quæ homines ferre possent, uerum secto marmore candido, & singulis per * uiginti cubitos longis, latisq; decem, ac per quinque altis, erant ædificatæ: quæ ita inter se copulata erant, ut singulæ turres, singula saxa uiderentur. Sic autem manibus artificum in faciem angulósque formata, ut nusquàm iunctura compaginis appareret. His autem in septentrionali parte positis, intus aula regia coniungebatur, narratione omni præstantior. Nec enim uel magnificentia, uel structura operis, aliqua ex parte superabatur: sed tota quidem muro, per triginta cubitos edita, cincta erat. Aequalis autem ambitu, turribus ornatissimis ambiebatur: itémque uirorum receptaculis & cœnaculis lectorum centum capacibus. Inenarrabilis autem fuit saxorum uarietas, collectisq; ibi plurimis, quæ ubique rara uidebantur, & fastigia simul proceritate trabium, & ornamentorum claritudine mirabilia. Membrorū autem multitudo, & innumeræ species ædificij, plenáque omnia supellectilis, cum pleraq; in singulis ex auro essent, atq; argento. Ad hæc, multæ porticus, alia p aliā in*

[Margin: * Aliàs triginta.]

[Margin: Aula regis.]

[Margin: Porticus.]

Zz 4 circū

circulum flexe, colũnæq; in singulis, & quæ inter eas sub dio patebant spatia, cum essent utiq; uiridarijs, syluisq; uariata: tum prolixas ambulationes habebãt, altis euripis cinctas, & cisternis ubiq; signorum æneorum plenis, quibus aqua effundebatur: multæq; turres mãsuetarum circũ latices columbarum. Sed enim neq; pro merito exponi regia, qualis fuerit, potest. Habet memoria cruciatum, referens, quanta res latrocinalis flamma cõsumpserit: nec enim hæc à Romanis incensa sunt, sed ab insidiatoribus intestinis, ut suprà memorauimus in principio dissensionis. Et ab Antonia quidem omnia corripuit ignis: transijt autem in regiam, triúmque turrium tecta corripuit. Fanum autẽ conditũ erat, ut dixi, supra durißimum collem. Et initio quidem uix templo atq; areæ sufficiebat, iacens in summo planicies, quod undiq; præceps erat atq; decliuis. Cum autem rex Salomon, qui etiam templum ædificauerat, muro eius partẽ ab oriente cinxisset, una porticus aggeri est imposita, & manebat ex alijs partibus nudum, quod à seculis posterioribus, semper aliquid aggeris accumulante populo, coæquatus, collis latior effectus est. Perrupto autẽ septentrionali quoq; muro, tantum assumpsere spatium, quãtum postea totius fani ambitus incluserat. Triplici autem muro colle circundato, spe maius opus extructum, in quo longa secula consumpta sunt, omnésque thesauri sacri, quos toto orbe missa deo munera repleuerant, tam in superiore ambitu, quàm inferiore templo ædificatis: cuius quod humillimum fuit, trecentenis cubitis munierant, in quibusdã uero locis pluribus. Non tamen omnis altitudo fundamentorum uideri poterat, multum uallibus obrutis, ut angustas uias oppidi coæquarent. Saxa uero quadragenum cubitorum magnitudinis erant. Nam & pecuniarum copia, &

pia, & populi largitas, maiora dictu conabatur: quódque nunquàm posse perfici sperabatur, diuturnitate ac perseuerantia explicabile uidebatur. Tantis autem fundamentis digna erant opera imposita. Duplices porticus omnes quàs columnæ sustinebant, quinis & uicenis cubitis altæ, de singulis saxis marmore candido, & laquearia cedrina protegebant. Quorum naturalis magnificientia, quódq; ligno rasili erant, aptéq; cohærebant, operæpretium spectantibus exhibebāt: nullóque aut pictoris, aut sculptoris opere extrinsecus ornabantur. Latæ autem per triginta cubitos erant: omnisq; gyrus earum, sex mensura stadiorum cum Antonia concludebatur. Totum autem sub dio spatium, uariabatur omnium quidem generum lapidibus stratum: quà uero ad secundum templum ibatur, cancellis septū saxeis ad tres cubitos altis, nimiúmq; grato opere factis, ubique æquis depositæ interuallis columnæ stabant, legem castimoniæ præmonentes, aliæ Græcis, aliæ Latinis literis, in locum sanctum transire alienigenas non debere. Sanctum enim uocabatur alterum fanum, & quatuordecim gradibus ascendebatur à primo, quadratúmq; sursum erat, & proprio muro circundatum. Cuius exterior celsitudo, quamuis quadraginta cubitis surgeret, tamen gradibus tegebatur. Interior autem uiginti quinque cubitus erat: quoniam in altiori loco per gradus ædificata non tota pars interior cernebatur, colle obtecta. Post quatuordecim autem gradus, spatium erat usque ad murum trecentis cubitis planum. Hinc rursum alij quinque gradus, & scalæ ad portas ducebant: à septentrione quidem ac meridie octo, quaternæ utrinq; uidelicet, duæ uero ex oriente. Necessario nanq; proprius locus, religionis causa mulieribus destinatus, muro discernebatur: altera quoq; parte opus esse uidebatur.

Columnæ.

Fanum.

 debatur.

*debatur. Contra primam uero, secreta erat ex alijs regionibus una porta meridiana, & una septentrionalis, quibus ad mulieres introibatur: per alias enim transire ad mulieres non licebat. Sed nec suam portam interiecto muro trāsgredi licebat. Patebat enim locus ille pariter indigenis & hospitibus fœminis, religionis causa uenientibus. Occidua uero pars nullā portam habebat, sed perpetuus ibi murus erat extructus. Inter portas autem porticus, à muro intro propè ad thesauros aduersæ, magnis & pulcherrimis columnis sustinebantur. Erant autem simplices, ac præter magnitudinem nulla re ab inferioribus aberant. Portarum autem aliæ quidem auro & argento undique tectæ erant, itémque postes ac frontes: una uero extra templum ære Corinthio, quæ multum argento inclusas & inauratas honore superabat. Et binæ fores quidem in singulis ianuis erant tricenis cubitis altæ, quinisdenis etiam latæ. Post introitū uero, ubi latiores fiebant, tricenis utrinque cubitis exedras habebant: exemplo quidem turrium longas & latas, supráque uero quàm uiginti cubitis celsas. Singulas autem binæ columnæ duodenûm cubitorum craßitudine sustinebant. Et aliarum quidem portarum magnitudo par fuit. Quæ uero supra Corinthiam posita erat, quò mulieres conueniebant, ab oriente aperiebatur. Porta templi sine dubio maior erat: quinquaginta enim cubitis surgens, quadraginta cubitorum fores habebat, ornatúmque magnificentiorem: quoniam craßiori argento atque auro uestiebatur: quod quidem*nomen portis infuderat Tiberij pater, Alexander. Gradus autem quindecim à muro, qui mulieres segregabant, ad maiorem portam ducebāt. Nanque illis, qui ad alias portas iter dirigerent, quinq; gradibus erant breuiores. Ipsum uero templum in medio positum,*

Portæ fani.

Al. nouē.

tum, hoc est, fanum sacrosanctum, duodecim gradibus ascē debatur. Et à *fronte quidem altitudo eius & latitudo, centenos cubitos habebat: penè autem quadraginta cubitis angustior erat. Aditus enim, ueluti quibusdā humeris, utrinq; uicenum cubitorum producebantur.* Prima *uero eius porta septuaginta cubitis alta erat, & uigintiquinque lata: neque fores habebat: cœli enim secreta, quod interclusa erat, significabat.* Erant*q́; totæ frontes inauratæ: ac prima ædes omnis perlucebat extrinsecus auro: circum fani portam splendida cuncta cernentibus occurrebant.* Cum *autem interior eius pars duplici tecto fulgeret, adiacens ei prima porta patebat in altitudinem perpetuam: pérque nonaginta cubitos tollebatur, cum longa quadraginta cubitis esset, ac uiginti transuersa.* Ipsius *uero ædes tota inaurata erat, ut dixi, & circum eam saxeus paries. Desuper autem habebat aureos pampinos, unde racemi statura hominis dependebant, & quod duplex tectum erat templi, exteriore humilius uidebatur, & fores habebat aureas, quinquaginta & quinque cubitis altas, sexdecim uero latas.* Et *ad hæc* Aulcum *longitudine pari: hoc est, uelū* Babylonium, *hyacintho, & bysso, & cocco, & purpura uariatum, mirabili opere factum, neque ornationis inopiam colorum permixtione, sed uelut omnium rerum imaginem præferens.* Cocco *enim uidebatur ignem imitari, & bysso terram, & hyacintho aërem, ac mare purpura.* His *quidem coloribus, bysso autem ac purpura natiuitatem: quoniam byssum quidem terra, mare autem purpuram gignit.* Erátque *in eo perscripta omnis cœli ratio, præter signa.* Introgressos *autem in templum, planities excipiebat: cuius altitudo habet quidē sexaginta cubitos, & longitudo totidem, ac latitudo uiginti.* Rursus *aūt quadraginta cubitis*

Aulcum.

bitis diuisi erant. Et prima quidem pars, ad quadraginta cubitos aulsa. Hæc tria mirabilia, & prædicanda opera cunctis hominibus habebat: candelabrum, & mensam, & thuribulũ. Septem uero lucernæ, stellas errantes significabant. Tot enim ab ipso candelabro diuidebãtur. Duodecim uero panes in mensa positi, signorum circulum, atq; annũ. Thuribulum autem per tredecim odores, quibus replebatur, ex mari & inhospito & inhabitabili, designabat oĩa dei esse, deóq; seruire. Intima uero templi pars, uiginti cubitorum erat. Discernebatur aũt similiter uelo ab exteriore, nihilq́; prorsus in ea erat positum: inaccessa uero, & inuoluta, & inuisibilis omnibus habebatur, sanctiq́; sanctũ uocabatur. Circa latera uero inferioris templi, multa erant membra peruia, triplici tecto suspensa, & ad utrunque latus, ad eam introitus à porta patebat. Desuper autem pars eadem membra non habebat, quo minus erat angustior, celsior autem quadraginta cubitis, nec ita ut inferior ambitiosa. Colligitur enim ad quadraginta cubitos omnis celsitudo, cum in solo centum cubitos habebat. Exterior autem facies, nihil quod animus aut oculi mirarentur, non habebat. Crustis enim aureis grauißimis undique tecta, ultra primos ortus igneo splendore lucebat: ut cum intuerentur, contendentium oculi quasi solis radijs auerterentur. Hospitibus quidem adeuntibus, procul monti niueo similis uidebatur. Nam ubi deauratum non erat templum, candidißimum erat. In summo autem aureis ueribus horrebat acutißimis, ne ab insidentibus auibus pollueretur. Nonnullorum autem saxorum eius, longitudo quadragintaquinque cubitis erat, altitudo quinque, & latitudo sex. Ara uero pro templo, quindecim cubitis alta, lata uero & longa cubitis quadragenis, quadrataq́; stãs, ueluti cornutis

Candelabrum. Mensa. Thuribulum. Templi pars interior. Ara.

angulis eminebat, & à meridie ascensus in eam clementer arduus resupinabatur. Sine ferro autẽ constructa erat, nec unquam eam ferrum tetigerat. Templum autem, aramq́; cingebat ex pulcherrimo saxo lorica gratißima, usque ad cubitum surgẽs, quæ populum à sacerdotibus segregabat. Gonorrhœos, hoc est, semine fluentes, itémque leprosos tota ciuitas arcebat, & fœminis menstrua soluentibus clausa erat. Prædictum autem limitem, ne puris quidem mulieribus transgredi permittebatur. Viri autem, qui non per omnia casti fuissent, ab interiori aula, & qui puri essent, à sacerdotibus prohibebantur. Qui uero ex origine sacerdotum genus ducentes, cæcitatis causa munere non fungebãtur, cum incolumibus intra limitem aderant, partesq́; generis consequebantur: uestibus tantum utebantur plebeijs: quoniam sacerdotali solus qui sacra celebrabat, amiciebatur. Ad altare uero, templúmque accedebant carẽtes omni uitio sacerdotes, ueste quidem amicti byßina: maxime uero mero abstinentes, ac sobrij religionis metu, ne quid res diuinas faciendo peccarent. Pontifex autem cum ipsis non tamen semper ascendebat, sed diebus quibusq́; septimis, & per singulos menses Kalendis: uel si quando patria festiuitas atque annua ab omni populo agebatur. Et sacrificabat uelamine præcinctus, eóque tectus femora usque ad genitalia: lintheum uero habens intrinsecus demissum usque ad pedes, hyacinthinum desuper indumentum rotundum, ex quo fimbriæ pendebant, alternis nodis aurea tintinnabula, maláque granata sustinentes: tintinnabulis quidem tonitrua, malis uero fulgura designantibus. Pectoris autem uestimentum, uittæ cingebant, quinque uariatæ coloribus: hoc est, auri, purpuræ, cocci, byßi, & hyacinthi: quibus etiam uela templi diximus esse contexta. Habebat idem etiam

Lorica populũ à sacerdotibus discernens in templo.

Sacerdotes, eorũ[illegible] & uestes.

etiam chlamydem temperatam, in qua plus auri erat: habitu quidem indumento thoraci similis uidebatur: duabus autem fibulis aureis, aspidũ specie uincebatur: quibus inclusi erant optimi maximiq; sardonyches, scripta tribuum gentis Iudææ nomina præferentes. Ex altera uero parte, duodecim pendebant alij lapides, in quatuor partes terni diuisi: hoc est, sardius, topazius, smaragdus, anthrax, iaspis, sapphirus, achates, ametisthus, ligurius, onyx, beryllus, chrysolithus: quorum singulis singula iterum cognomina erant scripta. Caput autem byßinus tyaras tegebat, hiacinthis coronatus. Et circa eam alia corona erat, scriptas ferens sacras literas, quæ sunt quatuor elementa uocalia. Ea quidem ueste post tempus, minus autem ambitiosa utebatur, si quando adyta introibat. Solus autem atq; semel in anno intrabat, quo die cunctos ieiunare deo mos erat. De ciuitate quidem, ac templo iterum & moribus, & legibus diligentius referemus. Non enim pauca super his exponenda sunt. Sed Antonia quidem, in angulo duarum porticuum sita erat prioris templi, quæ ad occidentem septentrionemq; spectarent. In saxo autem fuerat extructa, quinquaginta cubitis alto, & undique prærupto: quod opus Herodis regis fuit, ubi maxime ingenij sui magnificentiam demonstrauit. Primum enim à radicibus saxum ipsum leuatis crustis obtegebatur, quo & decus adderet operi, & facile dilaberentur, qui uel ascendere uel descendere tentauissent. Deinde ante priores turres, ædificium murus erat cubitis tribus. Intra hunc omne spatium Antoniæ, in quadraginta cubitis erigebatur. Intus autem, regiæ latitudinem ac descriptionem habebat, diuisam in omnem usum, habitationem, & genera, & species, id est, atria, & balnea, & aulas castris aptißimas: ut quantum ad usum

Arx Antonia.

ad usum necessarium pertinet, ciuitas uideretur, magnificentia uero palatium: instar uero turris toto habitu formata, quatuor alijs per angulos turribus cingebatur: quarum cæteræ quinquaginta cubitis erant altæ: quæ uero ad meridianum, orientalémque angulum sita erat, septuaginta cubitis eminebat, ut ex ea totum templum uideri potuisset. Quà uero porticibus iungebatur, utrinque descensus habebat, unde custodes commeabant. Semper nanque in ea Ro. milites residebant: & cum armis circa custodes positis, ne quid populus festis diebus noui committeret, obseruabant. Castrum enim erat impositum oppido, & oppidum quidem templo, templum uero Antoniæ. In hac autem porticu custodes erant, & superioris ciuitatis aliud castellum, regia Herodis erat.* Abisade autem collis, ita ut dixi, ab Antonia separabatur: qui cum omnium esset altissimus, etiam parti nouæ ciuitatis coniungebatur, temploque septentrionali solus obstabat. De ciuitate quidem, ac muris eius, iterum scribere plenius cupiens, in præsentia satis dixi. Al. Besathe.

Deditionem Iudæi recusant, & Romanos adoriuntur.
CAPVT VII.

PVgnacissima quidem, maximéque dissentiens multitudo circa Simonem erat, hominum decem milia, præter Idumæos: quinquaginta uero decem milium duces, quibus ipse quasi dominus omnium præerat. Idumæi autem qui erant eius partium, cum essent numero quinque milia, duces decem habebant. Horum autem principes uidebantur, Sosæ Iacobus, & Cathlæ filius Simon. Ioannes autem qui templum occupauerat, sexq; armatorum milia habebat, quos uiginti duces regebant, tunc autem illi accesserant etiã Zelotarum, depositis discordijs, duo milia quadrin=

quadringenti: qui Eleazaro, quem ante habuerãt, & Simone* Arim filio utebantur ducibus. His autẽ (ut diximus) bellum inter se gerentibus, populus erat præmium: & plebis pars, quæ nõ eadem, quæ ille committeret, ab utrisq; diripiebatur. Tenebat autem Simon quidam superiorem ciuitatem, murumq; maiorem usque ad Cædron, & antiquioris muri, quantum à Siloa flectitur ad orientem, & usque ad Monobazi aulam descendit. Is autem rex est Adiabenæ gentis, ultra Euphratem habitantis. Tenebat autem etiam montem Acræ, quæ inferior est ciuitas, usq; ad Helenæ regiam, quæ Monobazi fuerat mater. Ioãnes autem, templo & circum templum aliquatenus incensis omnibus, itémq; Ophla, & ualle quæ Cedron appellatur, & alijs quæ interiacebant, medium bello quod inter se gerebant, spatium aperuere. Nec enim castris Romanorum prope murũ positis, intra ciuitatem seditio quiescebat: sed ad primum eorum impetum paulisper sanitate recepta, mox ad pristinum morbum rediere. Rursúsq; discreti, pro sua quisque parte pugnabat: omnia faciendo, quæ obsidentes optarent. Nihil enim impius à Romanis paßi sunt, quàm ipsi se tractarunt: neque post illos ciuitas aliquid nouæ calamitatis experta est. Sed illa quidẽ grauiores prius casus pertulit, antequam subuerteretur. Qui uero eam debellarant, maius aliquid perfecere. Dico enim, quod seditio ciuitatem, Romani uero seditionem cæpere, quia multo erat mœnibus tutior: & res quidem aduersas suis, iusticiam uero recte quis Romanis ascribit. Intelligit autem quod dies cuique suggesserit. Verũtamen his intra ciuitatẽ ita se habentibus, Titus cũ lectis equitibus foris circuiẽs, quà muros aggrederetur, explorabat. Hæsitanti aũt, quia nec ab ea parte adiri poterat pedibus, quà ualles erant, & ab alio latere, prior murus instru=

*Al. Iairi.

*instrumentis siue machinis firmior uidebatur, placuit ad Ioannis pontificis monumentū (hæc enim tantummodo & prius humilior erat, nec secūdo muro concingebatur) inuadere. Neglecta enim fuerat munitio, propterea quia nō satis noua ciuitas frequentabatur. Sic in tertium murum facilis aditus illac erat: per quem, superiorem ciuitatem, & per Antoniam, templū capi posse cogitabat. Hæc eo collustrante, quidam ex amicis eius, Nicanor nomine, ad humerum læuum sagitta percutitur: cum propius unà cum Iosepho accessisset: pacemq; in muro stantibus (dicendi enim peritus erat) suadere tentaret. Vnde cognitis eorū conatibus, Cæsar ex eo, quod nec ad salutem se hortantibus abstinuere, excitatur in obsidionem: simulq; suburbana militibus uastare permittit. Collectaq; omni materia, iubet aggerem cōstrui. Tripartito autē exercitu ad opera, medios in aggeribus iaculatores, & sagittarios constituebat, & ante eos ballistas, aliasq; machinas, atq; tormenta: quibus & excursus hostium in opera prohiberet, & qui ex muris obstare tentarent. Cæsis autem arboribus, momento suburbana spoliata sunt. Collectis autem lignis in aggeres, cū totus operi intentus esset exercitus, nec Iudæi segnes erant, populum quidem in rapinis & cædibus constitutū fidutia tūc habebat, quod respiraturus esset: illis aduersus hostes distractis, existimantē pœnas se ab noxijs repetiturū, si romani superassent. Ioānes autem quamuis in externos socij sui irrumpere properassent, metu tamen Simonis manebat. Verum Simon quiescebat: proximus enim erat obsidioni, mißilibus per murum dispositis, quæ pridem Romanis abstulerat: cū præsidiū qđ apud*Antoniam fuerat, cæpit. Sed horum possesßio, propter imperitiam plerisque non erat utilis. Pauci autem à transfugis docti, male utebantur*

Nicanor pacem suadens uulneratur.

*Al. Aiam

periculum cõmune utrisq; uidebatur, cõmuniter iam repugnare cogitabant. Vociferãtibus inter se discordibus, quia omnia pro cõmoditate hostium facerent: cum si nõ perpetuam concordiã sibi deus præbeat, saltem in præsentia cõtra Romanos *oporteat conspirare. Simon autem præcone misso, uolentibus ex templo ad murum egrediendi copiam dedit: idemq́; & Ioãnes, licet minus crederet, permisit. Illi autem obliti odiorum, ac discordiarum suarũ, in unum corpus coëunt: murumq́; amplexi, faces inde quamplurimas iaciebant contra machinas* Romanorum, *contráq; impulsores arietum: eósque sine intermißione telis petebãt. Audacißimi uero cateruatim prosilientes, machinarum tegmina dißipabant.* Hisq́; *appositis irruentes, peritia quidem pauca, plura uero audacia perficiebant. Semper autem aderat adiumento laborantibus ipse* Titus: *& iuxta utrasque machinas equitibus ac sagittarijs ordinatis, ignem quidem ferentes prohibebat, iaculãtes uero à turribus, reprimebat, nocendi tempus arietibus faciens: & tamen murus ictibus non cedebat, nisi quod quintæ legionis aries commouit angulum turris: murus autem stabat incolumis.* Nec *enim statim cum turri periculum sensit, quæ multo altius eminebat, nullámque partem muri secum trahere poterat in ruinam. Cum aũt ab excursibus paululũ quieuissent, obseruato* Romanos *per opera & castra esse dispersos, quia labore & formidine* Iudæos *discessisse arbitrarentur, excurrunt oẽs, quà turris erat* Hippicus, *porta latenter: ignémque operibus inijciunt. Vsque ad castrorum quoq; munimenta, in* Romanos *animati procedebãt.* Horum *autem periculo mature, & qui erant propius excitati sunt, & qui procul aberant conuenere.* Romanorum *autem disciplina uincebat audaciã* Iudæorũ: *& quos prius offenderãt, in fugã uersis*

Excursus Iudæorum in Romanos.

aaa 2 alijs

Ignisà Iudæis iniectus machinis romanorum.

alijs qui colligerentur instabant. Grauis autem circum machinas pugna cōmissa est, illis incendere, his incendiū prohibere certātibus. Incertúsque clamor utrinq; tollebatur, & multi qui in fronte steterant, ceciderunt. Sed Iudæi confidentia superiores erant, ignisq; opera tetigerat. Incensaq; omnia cū instrumentis penitus essent, nisi lecti de Alexandria restitissent plerique, præter opinionē sui uiriliter dimicantes. Nam gloriosißimus in hoc bello prælati sunt, donec imperator equitū potentißimis concitatus, in hostes irruit: & ipse quidem duodecim repugnatores peremit. Metu autē cladis eorū, cætera multitudine in fugam uersa, omnes compulit in ciuitatem, eóque modo aggeres liberauit incendio. In hac autē pugna, unum ex Iudæis uiuum capi contigit, eúmque Titus crucifigi pro muro iußit, si forte reliqui uel hoc spectaculo territi cōcederent. Post eius ue

Ioannes sagittæ ictu interimitur.

ro discessum, etiā dux Idumæorum Ioannes, dum ante muros cū noto milite loquitur, à quodam Arabe pectus sagitta percussus, continuo perijt: magnúmque & Iudæis luctum, & seditiosis mœrorem reliquit. Nam & manu promptus erat, & sapientia nobilis.

De casu turris & duorum murorum obtentu. Cap. VIII.

Casus unius turrium.

NOcte uero quæ secuta est, incredibilis tumultus Romanis incidit. Nam cum tres turres imperator Titus quinquagenûm cubitorum construi præcepisset, ut his per aggeres singulos positis, hinc hostes in muro stantes facilius in fugam uerteret, una earum sponte sua nocte intēpesta lapsa est. Ingenti uero sonitu facto, metus occupauit exercitum. Conari autem aliquid Iudæos suspicati, ad arma currebant, eáque re turba in legionibus ac tumultus erat. Cúmque nemo quid accidisset, referre posset, diu queruli, alius aliud opinabantur: nullisq; interuenientibus hostibus.

hostibus, semetipsos timebant: signúmq; diligenter singuli à proximis requirebant, tanquam Idumæi iam castra possideret: larualiq; terrore capti uidebantur, donec Titus, cognitis quæ res erant, uerum cunctis indicari iussit: tādemq; tumultus eo nuntio conquieuit. Iudæi quidem cætera fortiter sustinentes, male turribus affecti sunt. Machinis enim leuioribus, & iaculatoribus, ac sagittarijs, saxorúmq; tormentis inde feriebantur. Sed neque harum æquare ipsi poterant celsitudinē, & turres excidendi spes non erat. Cūq; neque euerti propter grauitatem, neque incendi propterea quod ferro tegebantur, facile possent, ultra iactum teli fugientes, arietum impetus non uitabant: qui sine intermissione ferientes, paulatim aliquid proficiebant. Itaque muro iam cedente magno arieti Romanorum, quē Iudæi Niconam uocabant, quod omnia uinceret, quamuis & antea defessi erant pugna, & uigilijs, cum longe ab oppido pernoctarent: tamen etiam negligentia, uel quod male consulerent, murum sibi superuacuum esse credētes, quibus alia duo munimenta superessent, lassatiq; plurimi recessere. Cum autem Romani, quamprimum murum Niconas perruperat, ascendissent, ad secundum omnes Iudæi relictis custodibus, refugerūt. Portis autem Romani qui transierūt, patefactis, exercitum recepere. Et hi quidem hoc modo potiti muro, die quintodecimo mensis Maij, & partem eius maximam diruunt, ad septentrionalē ciuitatis regionē, quā ante Cestius uastauerat. Titus aūt notato quia Assyriorū castrū est, militē trāsfert, occupato enim, qđ inter Cedron fuerat spatio, & ultra sagittæ iactum à secūdo muro separatus, expugnationē statim aggressus est. Tunc igitur par titi murum Iudæi, fortiter restiterunt. Et Ioānes quidem, eiusq; socij, ex Antonia & septētrionali porticu templi ab

Primus murus ab Ariete diruptus.

Romani potiti primo muro.

Oppugnatio secūdi muri.

Alexandri monumento pugnabant. Simonis autem manus iuxta monumentum Ioannis aditum clauserant, usque ad portam, qua in Hippicon turrim aqua inducebatur. Sæpe autem prosilientes è portis, cominus dimicabant: fugatiq; à muris, in conflictu quidem Romanorum disciplina, propter imperitiam uincebãtur: in murali autem certamine superabant. Eos autem fortuna atque scientia, Iudæos uero audacia, quam timor aleret, sustentabat: quod natura erant in calamitatibus duri. Ad hæc autem, & istis suberat spes salutis, & Romanis citæ uictoriæ. Neutros autem lassitudo fatigabat: sed aggressiones, murorúmque oppugnationes, & excursus crebri per cuneos, diebus totis agebãtur: nulláque præliorum species aberat, cum à prima luce incipientia, utrisq; insomnibus & die grauior nox dirimeret: his quidem occupatum iri murum continuo metuentibus, illis uero, ne Iudæi castra peruaderẽt. Itaque in armis pernoctantes, prima luce utriq; pugnæ parati erant. Et Iudæi quidem certabant, quis esset promptior ad periculum, eóq; modo gratia emineret à ducibus suis. Maxime uero Simonis eos metus ac reuerentia cõmouebat, coq; modo illũ singuli subiectorum colebãt, ut ad semet quoque interficiẽdos parati essent, si hoc ille iussisset. Romanos autem ad uirtutem hortabatur cõsuetudo uincendi, & quia uinci nõ assueuerant, crebræq; militiæ, exercitationésque perpetuæ, & imperij magnitudo. Ante omnia uero, Titus semper ubiq; præsens. Nam & inertia, spectante atq; opitulante Cæsare, grauissimum facinus uidebatur: & ei qui bene decertasset, testis aderat, qui rependeret præmium. Præterea fructus erat, uel cognosci solum principi uirũ fortem: idcirco multorum malorum rebus alacritas demonstrata est. Denique istis ipsis diebus, ualidissima Iudæorum acie instructa pro

mœnibus

mœnibus, telisq; utrinq; mißis, quidam Longinus de nume ro equitum ex acie Ro. progressus, in mediam aciem Iu- dæorum irruit: hisq; deiectis, hoc impetu duos fortißimos perimit, unius obuiam tendentis ore percusso, alterius eo- dem telo quod priori extraxerat, transfixo latere refugien tis: & ex medijs hostibus ad suos primos occurrit. Ille qui dem ob uirtutem insignis erat: æmuli autem eius fortitudi- nis multi extiterunt. Et Iudæi quidem negligentes quid pa- terentur, tantummodo qualiter afficerent, considerabant: morsq; his leuißima ducebatur, si quo interfecto hoste ceci dissent. Titus autem nõ minus saluti militis, quàm uictoriæ consulebat, & temerarios impetus desperationem dicens, solam uero esse uirtutẽ, siquis prudẽter & caute sine pro- prio incõmodo fortiter faceret, in ea re potius, quæ pericu lum non haberet, diros esse præcipiebat. Audacia cuiusdã equitis Romani.

De Castore Iudæo Romanis illudente. CAPVT IX.

ITaq; à septentrionali parte, mediæ turri applicat arie- tem: in qua Iudæus quidã uersutus ac subdolus, Castor nomine, cum decẽ alijs militibus suis delituerat, fugatis cæ- teris formidine sagittarũ. Hi cũ pauidi sub thoracibus ali- quandiu quieuissent, concussa turri surgunt. Extentisq; ma nibus, Castor ueluti supplex Cæsarem implorabat: & uo- ce miserabili, ut sibi parceret, obtestabatur. Cui Titus pro simplicitate sua credulus, iamq; Iudæos existimãs belli pœ nitere, arietes quidem impulsione cessare iubet, ac sagitta rios supplicibus prohibet. Castori autẽ quid uellet eloqui, permittit. Cúmque ille respondisset, ad fœdus uelle descen dere. Titus gratulari se ait, si omnes eadem sentire uoluis- sent, paratoq; animo fidem pacis, etiam ciuitati daturum. Sed cum ex illis decem Castoris socijs quinque itidem sup- plices esse simularent, cæteri nunquam se Romanis seruitu Dolus eu iusdã Ca storis Iu- dæi.

ros clamant, dum mori liberis liceat. Deniq; illis super hoc ambigentibus, cessabat expugnatio. Castor autem interea Simonem per internũtios admonebat, ut dum uacuum esset tempus, de rebus urgentibus consilium caperet, paulisper enim se illudere imperatori Romano. Simul aũt hoc agẽs, ad pacem rogare contradicentes socios uidebatur. Illi autem uelut hæc referẽtes, in thoracas nudos fixere gladios, hisq; percußis uelut interfecti ceciderũt. Titus uero eiusq; socij obstupuere tanta eorũ pertinacia, cum ex inferiori loco quod factum erat, uere uidere non potuissent: mirabãturque simul audaciam, & calamitati miserebantur. Interea Castorem ad natem quidam sagitta percutit. Tumq; ille telum extractum imperatori ostendens, iniqua se perpeti querebatur. At Titus incusato qui hoc emiserat, astãtem Iosephum dirigit, ut Castori dexteram porrigeret. Verum is neque se iturum, nihil enim sanum supplices cogitare, respondit: & amicos qui uoluere ire prohibuit. Cum uero quidam ex profugis Aeneas, iturum sese dixisset ad eum, & inuitante Castore, ut etiam secum in quo ferret argentum aliquid susciperet. Ad hæc cum ille studiose aperto sinu cucurrisset, ille super eum saxum demisit. Et ipsum quidem, quoniam præcauerat, ferire non potuit, alterum uero militem qui aderat, uulnerauit, Cæsar uero fallaciam reputans, intellexit misericordiam in bello nocere, minusque decipi calliditate sæuitiam: arietis impulsionibus, iracundia fraudis, uehementius utebatur. Castor autẽ eiusque socij, turrim ictibus iam cedentem incendunt: pérque flammas in eiusdem mißi cuniculis, iterũ magni animi opinionem apud Romanos habuere, tãquam se ignibus tradidissent. Capit autem hac parte murum Titus, die quinto, postquam primum cæperat: fugatisq; inde Iudæis, intro cũ

Secũdus murus à Romanis captus.

lectis

lectis mille transijt, quos circa se habebat, armatis, ubi noua ciuitas & lanæ uenditores erãt, fabriq; ærarij, uestiúmque mercatus, & ad murum angustæ uiæ trãsuersæ tendebant. Enimuero si uel statim muri disturbasset maximã partem, uel quæ cæperat lege belli uastasset, nullum credo dãnum uictoriæ fuisset admixtum. Nunc autem Iudæos male tractando exoratum iri sperans, cum liceret capere, facile discessioni aditum non dilatauit. Nec enim quibus consulebat, insidiatores sibi putabat.

De secundo muro bis obtento à Romanis. CAPVT X.

Denique postquam ingressus est, neq; occidi quenquam permisit eorum qui cõprehendebantur, neq; domus incendi: sed tam seditiosis, si pugnare uellent, sine populi detrimento copiam dabat, quàm ipsi populo fortunas proprias se redditurum pollicebatur. Plurimi nanque petebant sibi ciuitatem seruari, templum uero ciuitati. At enim populum quidem, ad ea quæ hortabatur, & antea paratum habebat, bellicosi autem pro inertia ducebant humanitatem: Titúmque imbelli animo, quod cæteram ciuitatem tenere non posset, has proponere conditiones putabant, mortem populo denuntiantes: & si uerbum quisquã de traditione fecisset, pacémue nominasset, mox interficiendum eum esse mĩnitantes. Romanis qui introiere, alij per uiarum angustias obstabant, alij ex edibus, alij murum per superiores partes egreßi, pugnare cœperunt. Quibus rebus perturbati custodes, de muro sese demiserant, relictisq; turribus in castra recessere. Clamor autem audiebatur militum intra ciuitatẽ, quod ab hostibus cingerẽtur: foris autẽ degentiũ clausis cõtubernalibus metuentiũ, crescente numero Iudæorũ: & propter locorũ peritiã uiarũq; scientiã præualente, multi Romanorum trucidabãtur, & ab incũ

[Margin notes: Tito clementia sua nocuit. — Romani rursum urbe pelluntur.]

ab incumbentibus pellebantur, cum magis necessitate resisterent. Nec enim multis simul fugiẽdi copia per angustias muri patebat: omnesq; penè qui transierant, perẽpti fuissent, nisi Titus eis opem tulisset. Dispositis enim per summa uiarũ sagittarijs, & ubi plus erat multitudinis astans, missilibus hostes abigebat, & cum eo Domitius Sabinus, uir bonus etiam in illo prælio comprobatus, durauitq; tam diu, sagittis eos prohibens irruere: donec omnes milites recessere. Romani quidem ita secundo muro potiti, ad extremum pulsi sunt. Oppidanis uero, qui pugnaces erant, spiritus creuit, & secundis rebus amentes erant, neque Romanos ausuros esse ad ciuitatem accedere suspicantes, neq; uinci se posse, si ad præliũ processissent. Nã quia iniqui erant, officiebat eorum sententijs deus, & neque Romanorum uim, multo maiorem illa quæ pulsa fuerat, superesse cernebant: neque famem, iamiámque serpentẽ. Ad huc enim malis publicis alebantur, & sanguinem ciuitatis bibebãt: propter bonos autẽ continebatur exitiũ, & penuria uictus iam multi defecerant: Populi tamen interitũ, seditiosi pro uelamine sui ducebant: & solos eos qui pacẽ non probarẽt, saluos esse cupiebant, quiq; uiuere cõtra Romanos optarent. Contrariã uero multitudinem, uelut onus quoddã, consumi gratulabantur: & ita quidem circa suos affecti erant. Romanos autem, quod ciuitatem iterum ingredi conabantur, armati prohibuerunt, disiectis muri partibus obiectu corporum præmunitis, ac per triduum sustinuere fortiter dimicantes. Quarto autem die, Titum uehemẽtius aggressum nequaquam ferre potuerunt: sed ui coacti, rursum quò antea refugerunt: Ille autem interim muro petitus, totam eius septẽtrionalem partẽ statim deposuit: in meridiana uero per turres præsidia collocauit.

Titus iterum secũdo muro potitus est.

De ag

De aggeribus in tertium murum & oratione prolixa Iosephi pro deditione facienda, & fame obsessorum.

CAPVT XI.

IAmq; tertium murum Titus aggredi cogitabat. Videbatur autem breuißimi temporis eius obsidio: spatiumque cõsilij seditiosis esse dandum, si quid disturbatione secundi muri aut famis metu dimitterẽt. Nec enim diutius eis prædas posse sufficere: & ipse otio cõmode utebatur. Nam cum dies aduenisset, quo militibus oportebat alimenta distribui, in conspicuo hostibus loco ductis, iußit duces ordinato exercitu pecuniam singulis numerare. Illi autem prolatis armis ex inuolucris & uaginis, septiq; ꝓcedunt, equitibus ornatos equos ducentibus: locáq; suburbana per multum spatium auro argentóque lucebãt: Illo autem spectaculo nihil aut iucundius suis, aut horribilius hostibus uidebatur. Spectantibus enim & uetera plena erant mœnia, & septentrionalis regio. Quin & domos refertas intuentibus cerneres, nullamq; ciuitatis partem quam non infusa multitudo tegebat. Metus autẽ quamuis audacißimos cœperat, omnem simul exercitum armorúmque pulchritudinem cõspicientes, & ordinationem uirorum. Et fortasse ad illam speciem seditiosi animos mutauissent, nisi malorum immanitate, quæ in populum commiserant, dandam sibi ueniam à Romanis desperassent: imminente autem, si destitissent, morte supplicij, bello mori præstabilius esse ducebãt. Præualebat etiã fatum, quod innocentes cũ nocentibus, & ciuitatem cũ seditiosis perire decreuerat: Quatriduo per singulas legiones alimenta consecuti sunt. Quinto autem die, cum omnia faciens Titus, nihil Iudæos pacatum cogitare sensisset, bifariã diuiso exercitu, Antoniã uersus ad Ioãnis munimentũ aggeres inchoauit: ista parte superiorẽ ciuitatem captũ iri cogitans, & per Antoniã templũ. Nãq; hoc

nisi

nisi cæpisset, nec oppidum quidem tutum erat obtinere. In utraq; autē parte duo aggeres erigebātur, à singulis agminibus singuli. Et iuxta munimentum quidem operantes, à Iudæis & Simonis socijs infestantibus prohibebantur: ad Antoniam uero ab Ioannis socijs cum multitudine Zelotarum, non solum quia de superiore loco pugnabāt, uerū etiā quia machinis iam uti didicerant. Paulatim enim usus quotidianus aluit peritiam. Habebant autem balistas trecētas, & quadraginta tormēta saxorum, quibus difficiliorē aggerum extructionem Romanis efficiebant. Titus autē sibi saluam fore fortunam sciēs, & perituram esse ciuitatē, unà & obsidioni uehemēter instabāt: nec pœnitudinem Iudæis suadere cessabat: consiliumq; factis admiscens, & orationem sæpe armis efficaciorem cognoscens, tam ipsos ut saluari uellent rogabat, tradita sibi ciuitate, quæ iam capta uideretur, quàm & Iosephum allegabat, patria lingua uerba facturum: sperans eos hominis gentilis monitu aliquid remissuros. Itaque Iosephus murum circuiens, simúlque extra teli iactum stans, unde exaudiri facilius posset, multis orabat, ut sibi ac populo parcerent, templo ac patriæ, néue contra hæc fierent alienigenis duriores. Romanos enim sancta reuereri, cum quibus nulla sibi societas esset, manúsque suas ad hoc usq; cohibere. Ipsos uero in his edoctos, cum seruare possent, sponte ad eorum interitum ruere: quin potius uidere muros concidisse firmiores, excisis uero infirmiores superesse: Romanorúmque uires cognoscerent sustinere non posse, hisq; seruire non esse nouum, neq; inexpertum Iudæis. Nam licet pulchrum sit pro libertate pugnare, tamen id in principio decere fieri. Semel autem subditū, qui multo tempore paruisset imperio, iugum excuti, malæ mortis cupidum non libertatis amatorem

rem

rem uideri. Debere autem dedignari dominos humiliores, non quorum in potestate sunt omnia. Nam quod Romanos effugit, nisi quod propter æstus aut frigora esse inadibile? imò uero transisse ad eos undique fortunam, deúmque per singulas nationes ducentem imperium, nunc esse in Italia. Hanc autē ualidißimam legem, tam feris bestijs quàm hominibus esse præfinitam, potentioribus cedere, apud eosq́; esse uictoriam, apud quos robur fuerit armorum. Idcirco etiam maiores eorum, quanquam multum & animis & corporibus & alijs subsidijs meliores, ceßiße Romanis, qui nisi deum sciSent illis fauere, nunquam perpeßi fuissent: ipsos uero concidentes adhuc resistere, cum ex magna parte capta sit ciuitas: ciues autem etiam si muros integros haberent, excidio pariter affecti sunt. Nec enim latere Romanos, quæ fames teneat ciuitatem: & modo quidem consumi populum, continuo uero etiam bellatores interituros: nam etsi Romani desierint, & ab obsidione cessauerint, neque ciuitatem strictis gladijs irruerint, Iudæis tamen inexpugnabile bellum intus aßidere, quod horis singulis aleretur: nisi forte quoque contra famen arma caperent ac dimicarent, soliq; possent etiam clades superare. His addebat optimum esse, ante intolerabilem calamitatē mutare sententiam: dúmq; liceret, salutare cōsilium sequi. Nec etiam antea gestorum causa succensere Romanos, nisi ad finē usq; insolentes essent: natura eos esse in imperio mā suetos, atq; iracundiæ præferre quod utile est. Vtile autem putare, neq́; ciuitatē uacuā uiris neq; desertā habere prouinciā: idcirco uelle imperatorē cum his dexterā iungere: nec enim cuiquā salutem daturum si ui cæperit ciuitatem, præsertim qui nec in extremis ei cladibus rogati paruerūt. Breui autē murum quoq; tertium captum iri, priores qui

capti

re serpẽtiũ: omniq́; morbo corruptã? Quis terrã infructuo sam? quis Nili defectionẽ, & continuas decẽ plagas? & ob hoc parẽtes nostros cũ præsidio incruẽtos, & sine periculo deduci, quos deus sibi sacerdotes ducebat. Sed ab Aßyrijs raptã nobis sanctã arcã, Palæstina & Dagon simulacrũ gemuit, etiam tota gens quæ rapuerat: corruptis uero occultis corporũ, ac p ea cũ cibo uisceribus exhaustis cymbalorum ac tympanorũ sono manibus noxijs reportarunt, sanctũ placationibus expiãtes: deus erat qui hæc parẽtibus administrabat, ppterea qđ omißis armis ac manibus eius se iudicio permisere. Rex Assyriorũ Sennacherib, cũ totam ducens Asiam ad hãc urbẽ castra posuisset, manibus nõ humanis cecidit. Nã ab armis quiescẽtes in uotis erãt, & angelus dei in una nocte infinitũ deleuit exercitũ. Posteroq́; die excitatus Assyrijs clxxxv. milia reperit mortuorũ, atq; ita cũ reliquis Hebræos inermes, nec persequẽtes fugiebat. Scitis etiã in Babylone seruitiũ, ubi per annos lxx. populus exulans, nõ ante libertatẽ recepit, quàm eam dñs donaret, qui eos etiã est persecutus, iterũq́; auxiliatori suo sacerdotum more seruiebãt. Breuiter dicã, nullũ est operæpretium quod armis parẽtes nostri perfecere, aut nõ sine armis deo permissa potestate impetrauerint. Domi autẽ manentes, ut placebat iudici superabãt. Pugnãtes uero, semp de spe deciderũt. Nã ubi rege Babyloniorũ oppidũ obsidẽte contra Hieremiæ prædicationẽ, Sedechias rex noster cũ eo cõgressus est, tã ipse captus est, quã cũ tẽplo ciuitatẽ uidit excindi. Atqui uidete, quãto ille rex uestris ducibus, eiusq; populus uobis erat mediocrior. Deniq; Hieremiã uociferãtem, inuisos esse eos deo, ppter delicta quæ in eũ cõmiserant, captum iri aũt nisi traderent ciuitatẽ, neq; rex neq; populus interfecit: Sed uos (ut intus gesta prætermittã, neq; digne

possum iniquitates uestras exponere) me, qui uobis salutem suadeã, quærimini, telisq; appetitis irati, quod uos uestrorum cõmonefacio peccatorum, nec dici ea toleratis, quorũ quotidie facta committitis. Idem *tunc fuit, cum* Antiocho, *qui dictus est* Epiphanes, *obsidente ciuitatẽ, multis modis offensa diuinitate, maiores nostri cum armis progreßi, ipsi quidem in pugna perempti, oppidum uero ab hostibus direptum est: sanctumq́; per trienniũ sexq́; menses penitus desolatum est.* Et *quid pluribus opus est?* Ipsos Romanos *quis contra* Iudæorũ *gentes ad militiã prouocauit?* Nónne *indigenarum impietas? Vnde seuire cœpimus?* Nónne *à seditione maiorum, quando* Aristobuli *&* Hyrcani *furor, & inter eos contentio,* Pompeium *intulit ciuitati, &* Romanis *deus indignos libertate subiecit?* Denique *tres menses obseßi, quanquam nihil quale uos in sanctum legésque deliquerant, & maioribus ad bellum subsidijs utebantur, sese tradiderunt.* Antigoni *autem filij* Aristobuli *nescimus exitum? quo regnum obtinente, deus iterum captiuitate persequebatur populum delinquentem.* Et Herodes *quidem* Antipatri *filius,* Sosium *&* Romanũ *adduxit exercitum.* Circundati *uero per sex menses obsidebantur, donec capti peccatorum suorum supplicia pependerunt: direptaq́; est ab hostibus ciuitas, ita numquam genti arma data sunt.* Oppugnationi *uero sine dubio cohæret excidium.* Oportet *ergo, ut opinor, sacri loci possessores iudiciũ deo de omnibus permittere: manúsq; tũc humanas cõtemnere, cũ à superno sibi iudice nõ recedãt.* Vos *autẽ quid ex his, quæ legis conditor bene dixit, egistis?* Quid, *qđ is execratus est, prætermisistis?* Quantũ *aũt illos, qui cito periere, impietate superastis? nã occulta dedignantes peccata, hoc est furta, insidias atq; adulteria, rapinis, cædibus certatis,*

nouásq;

nouasq; maleficiorũ excogitastis uias. Sanctum uero tẽplũ, factum est omniũ receptaculum: & indigenarum manibus pollutus est locus, quem Romani ex tam longinquo adorabant, multa per legem nostram de suis moribus derogãtes. Deinde *post hæc in quem fuistis impij, hunc auxiliatorem sperastis? Valde quidem iusti estis, supplices, purisq; manibus adiutorem uestrum rogatis? Talibus rex noster precibus aduersum Assyrium supplicauit, cum magnum illum exercitũ deus una nocte prostrauit? Similia uero Assyrijs* Romani *cõmittunt, ut etiam similem ultionem speretis? Nã illic quidẽ ab rege nostro accepta pecunia, ut uastitati parceret ciuitatis, neglecto iureiurando, ad incendium templi descendit:* Romani *autem solẽne poscunt tributum, quod parentes nostri eorum parẽtibus pensabant.* Et *si hoc impetrauerint, neq; populantes ciuitatem, neque sancta omnino tangunt.* Concedunt *autem uobis familias liberas & possessiones tenere, sacrasq; leges saluas manere patiũtur.* Insania *est profecto, sperare deum talem circa iustos fore, qualis iniustis apparuit: præsertim qui statim ulcisci nouerit cum oportet.* Deniq; *Assyrios prima nocte, qua castra ciuitati admouerãt, fregit.* Quod *si etiam uestram progeniem liberaret,* Romanos *uero dignos pœna iudicaret, confestim eis illo tempore sicut Assyrijs irasceretur, quo genti manus* Pompeius *attulit, quo post illũ* Sosius *ascẽdit, quo* Galilæam *Vespasianus excidit, postremo non nunc* Titus *ciuitati appropinquaret.* Sed *neq;* Magnus, *neq;* Sosius *quicquam passi sunt, & ciuitatem uictoria ceperunt.* Vespasianus *autem ex bello quod nobiscum gessit, etiam imperium adeptus est.* Nam Tito *quidem etiã fontes nunc uberiores profluũt, qui prius uobis aruerant.* Deniq; *ante eius aduentum scitis &* Siloam *& omnes extra ciuitatem*

fontes adeo defecisse, ut ad utrunq; mercaretur. Nũc autẽ ita hostibus nostris largi sunt, ut nõ modo ipsis & iumẽtis eorum, sed etiam hortis sufficiant. Deniq; huius prodigij, & ante periculum factum est in excidio ciuitatis, quando supra memoratus Babylonius rex cũ exercitu aduenit, qui & captam ciuitatem incendit & templũ: quamuis ut opinor nihil tũc illi, quãtum uos impie nunc cõmisissent. Itaq; sanctis relictis, deum fugisse putauerim: hisq; nunc adesse, quibus cũ bellum geritis. An bonus quidem uir domum flagitiosam fugiet, & domesticos oderit: Deum uero malis uestris inhærere arbitramini, qui etiã occulta cõspicit, & audit omnia quæ tacẽtur? Quid autẽ apud uos tacetur? quid celatur? quid non etiam planum inimicis factũ est? Iniquitates enim uestræ uelut in promptu neminem latent: inq; dies singulos, quis peior sit, certamen habetis, atque ita nequitiam, ut uirtutem demonstrare cõtenditis. Veruntamen reliqua salutis uia est, si uelitis, & diuinitas confeßis ac pœnitentibus solet sese placabilis offerre. Arma proijcite, pudeat uos patriæ iam dirutæ, cõuertite oculos, & prospicite eius quã proditis pulchritudinem, quale oppidũ, quale templũ, quàm multarum gentiũ munera. Quis in hoc flammas adducit? quis hæc iam non esse desiderat? Et quid est hoc quod saluũ esse debeat dignius? ô lapidibus duriores. Si hæc non ueris luminibus cernitis, saltem familiarum uestrarũ misereamini. Versentur in cõspectu cuiusq; filij, cõiuges, & parentes, quos paulo post aut bellum aut fames absumpserit. Scio quia unà cum his periclitabitur mihi mater & cõiunx, & familia non ignobilis, domusq; olim clarißima. Et fortasse propterea me quisquã hæc suadere crediderit: Interficite illos, accipite mercedẽ salutis uestræ sanguinem meũ. Ipse quoq; mori paratus sum, si post me resipiscitis.

ſcitis.Hæc Ioſepho uociferante cum lachrymis, ſeditioſi quidẽ neque animos flexerunt,neq; tutam ſibi mutationem fore iudicauerũt.Populus uero ad profugiendum cõmotus eſt:& alij quidẽ poſſeßionibus ſuis,alijsq; rebus chariſsimis exiguo pretio uenũdatis,ſolidos quidẽ,ne latrones eos deprehenderent,tranſglutiebant. Qui uero ad Romanos elapſi fuiſſent,exonerato uentre habebãt uſui neceſſaria. Titus aũt pleroſq; per agros,quo uellet quiſq; pergere,dimittebat:idq; magis eos ad perfugiũ hortabatur,quod inteſtinis malis carebãt,Romanis cõſeruire. Ioãnes autẽ & Simon cũ ſocijs,ne his magis pateret exitus,quàm Romanis aditus,obſtruebant: & qui uel umbram ſuſpitionis dediſſet,cõtinuo necabatur. Ditioribus quidẽ manere etiam ſicut profugere,par cauſa erat pereundi:nam quaſi tranſfugere,uoluiſſet,propter patrimoniũ quiſq; occidebatur. Cum fame autẽ creſcebat deſperatio ſeditioſorũ,& in dies ſingulos utrunq; malum amplius accendebatur. Et palàm quidẽ nulla erant frumẽta,irrumpentes autẽ ſcrutabantur domos.Et ſiquidẽ inueniſſent aliquid,eos qui negauerunt uerberabant:ſi uero nihil inueniſſent,quaſi diligentius celauiſſent,tormentis itidem afficiebant.Habendi autem argumento erant corpora miſerorum,cũ ea quæ ſolidis uiribus ſtarẽt,abundare cibo putarentur.Tabidi autẽ tranſfigebantur:nec rationis eſſe uidebatur,ſtatim famè morituros occidere,multi uero clàm ſubſtantiã ſuã uno frumenti modio,qui ditiores eſſent,itemq; pauperes ordei permutarũt.Incluſi deinde intimis ædiũ tectis,quidã ſumma penuria infectũ triticũ comedebant.Panẽ alij cõficiebãt,ut neceßitas metusq; monuiſſet.Et menſa quidẽ nuſquã apponebatur,ſed incoctum ſubtrahẽtes igni cibũ diripiebant.Miſerabilis autem erat uictus,dignumq; lachrymis ſpectacu-

lum, cum potentiores quidem plus haberent, infirmiores autem iniuriam deplorarent, quippe cum fames super omnes clades haberetur: Nihil sic perdit hominem ut pudor: nam quod reuerentia dignum est, in fame negligitur. Deniq; uxores uiris, & filij parentibus, & quod miserrimũ, matres cibum infantibus ex ipso ore rapiebãt, & marcescẽtibus inter manus charissimis nemo parcebat, quin uitæ guttas auferret. Edentes uero talia non latebant, sed ubiq; aderant qui ista diriperent. Nam sicubi clausam domũ uidissent, eos qui intus erant, cibum capere hoc suspicabantur indicio, statimq; ruptis foribus irruebãt, uictumq; iam contusum dentibus, ex gutture penè reuocabant, ipsos faucibus strangulantes. Pulsabantur autẽ senes ne cibum defenderent: lacerabantur mulieres, ea quæ haberent in manibus occulentes: nullaq; miseratio uel cani capitis, uel infantiæ: sed abstractos pueros & ex buccella pendentes, humo allidebant. Si quis autem incurrentes anteuenisset, quodq; rapturi fuerant deuorasset, tanquam læsi cruentiores erant. Acerbissimos autem cruciatus excogitabant, dummodo alimẽta reperirent: nunc obstruẽtes genitalium uias, nunc uirgis acutis podices transfigendo. Horrendaq; etiam auditu quis patiebatur, in unius panis confessionem, & ut unum pugnum farinæ abditum indicaret. Tortores autem nec esuriebant (minus enim crudele uideretur, quod necessitas imperaret) exercentes autem dementiam suam, sexq; sibi dierum uiatica præparantes, hisq; occurrentes, qui Romanorum custodias agrestis oleris herbarumq; gratia colligendarum nocte reperissent, cum iam se hostes euasisse credebant, quæ attulissent eripiebant, multumq; supplicantibus, & horribile dei nomen implorantibus, ut aliquam partem sibi cõcederent eorum, quæ cum

periculo sibi collegissent, nihil penitus dabant: gratúmq; uidebatur, si spoliati non perirent. Hæc quidem humiliores à satellitibus patiebantur. Honorati uero ac diuites, ad tyrannos perducebantur, quorum alij insidiarum falsò accusati occidebantur, alij quia Romanis proderent ciuitatem. Et plerunq; delator subornatus agebat, quod profugere uoluissent. Sic uero quem Simon expilasset, eum ad Ioannem remittebat: & quem Ioannes expoliasset, eum Simon excipiebat: sibiq; inuicem propinabant sanguinem popularium, miserorúmq; cadauera partiebantur. Et dominãdi quidẽ erat causa in utroq; dissensio, scelerum uero concordia. Nam qui ex alienis malis partem alteri, sibi totum uendicans, nõ dedisset, nequißimus uidebatur. Et qui nõ accepisset, uelut boni alicuius damno dolebat, quia crudelitatis parte caruisset. Sigillatim quidem iniquitates eorum explanare non potero: ut autem breuiter dicam, neq; aliam ciuitatem unquam talia perpessam puto, neq; ullam nationem post hominum memoriam malitia ferociorem fuisse. Postremo etiam gentibus Hebræorum maledicebant, ut minus impij uiderentur in alienos. Veruntamen, quod erant, & seruos se, & degeneris gentis abortiones esse confeßi sunt. Deniq; ciuitatem ipsi euertere, & Romanos inuitos hanc tristem admittere uictoriã coẽgere: tardiúsq; uenientem in templum ignem penè traxere. Deniq; cum hi ardere superiorem ciuitatem uidissent, neq; dolucre, neq; illachrymauere: sed apud Romanos qui hæc paterentur inuenti sunt. Verum quæ per territoriũ gesta sunt, postea cum rerum documentis dicemus.

De Iudæis crucifixis & aggeribus cõbustis. CAPVT XII.

TIto autem aggeres proficiebãt, quàmuis à muro milites male afficerentur, parte uero equitatus directa,

iußit per ualles ad alimenta comportanda exeuntibus insidias tendi. Erant autem in his nonnulli etiam pugnatores, quibus iam minime præda sufficeret: maior uero pars ex populo pauperes, quos profugere deterrebat pro affectibus suis metus, nec clàm enim seditiosis fieri posse sperabant, ut cum coniugibus ac liberis diffugerent: eósq; latronibus relinquere non patiebantur uice sua iugulandos. Audaciores autem faciebat ad exeundum fames, restabátq; iam latitantes egredi, & ab hostibus capi. Deprehensi autē necessitate repugnabant, metu supplicij, seróque uidebantur supplicare: post pugnam itaq; uerberati, & ante mortem modis omnibus excruciati, contra murum cruci suffigebantur. Tito quidem miserabilis uidebatur ista calamitas, cum Iudæi in dies singulos quingenti, nonnunquàm etiam plures caperentur. Sed neq; captos dimittere tutum erat, tantámq; asseruare multitudinem custodum uidebat esse custodiam: maxime uero propterea non prohibuit, citius eos existimans ea facie remissuros, tanquàm similia passuros, nisi se dedidissent. Milites autem diuersis modis suffigebant, ira & odio & ludibrij causa: & propter multitudinem quā cæpissent, iam spatium crucibus deerat, & corporibus cruces. Seditiosis uero tantum defuit, ut ea clade mouerentur, quod etiam in contrarium eis ceßit, ad deterrendam reliquam multitudinem. Transfugarum enim familiaribus ad murum tractis, & si qui erant popularium proniores ad pacem, & quæ paterentur qui ad Romanos profugerent, demonstrabant: & qui comprehensi tenebantur, eos supplices non captiuos esse ducebant. Ea res multos perfugere cupientium, donec uerū cognosceretur, inhibuit. Fuerūt autem qui statim dilapsi sunt, quasi ad uerum supplicium properantes. Illatam enim ab hostibus mortē,

compa

comparatione famis requiem esse ducebant: Multis autem captiuorum Titus etiam manus abscindi præcepit, eósque ad Iohannem & Simonem intromisit, ut propter calamitatem nec uiderentur profugi, nec crederentur: saltem nũc desinerent admonens, nec uere compellerent ad excidium ciuitatis: sed lucrarentur in extremis mutata uoluntate, & proprías animas, & patriam tantam & templum, cuius participem non habebant. Simul autem dictis aggeres circumeundo, operantes urgebat, ueluti facta uerbis non multo post secutura. Ad hæc in muris stantes, & ipsi Cæsari, & patri eius maledicebant, mortémque se contemnere clamabant, eámque seruituti rectæ præferre: multa uero mala in Romanos facere dum sperant, nec se nec patriam curantes, ut ipse diceret, perituros, mundúmque deo templum seruare, hoc melius esse, quàmuis & is securus sit qui incoleret, quem ipsi quoq; auxiliatorem habentes, omnibus interminationibus illusuros, quibus facta nõ aderũt: finem enim dei esse. Talia conuicijs admiscentes uociferabantur. Et inter hæc Antiochus quoque aderat Epiphanes, multos alios armatos secum ducens: & præterea caterua stipatus qui Macedones appellabantur: omnes ætate pares & paulo magis proceres adolescentuli, more Macedonum instructi armis & eruditi, unde etiam nomen habebant, pleriq; tamen famam gentis æquare non poterant. Omnium enim regum qui Romanis parebant, felicißimũ Comagenum fieri cõtigit, prius quàm fortuna mutaretur. Ostendit ille quoq; in senecta ætate, nullum ante mortẽ beatum dici oportere. Cæterum filius eius adhuc eo uigente præsens se mirari aiebat, quidnam esset qd' Romanos adire pigebat muros. Erat enim bellator ipse naturáque promptißimus, tantusq; uiribus, ut multum peccaret audacia,

Manus præcisæ multis captiuorum.

Cõuicia Iudæorũ in Titũ & milites.

Cum uero Titus ad hoc subrisisset, laboremq; cōmunem esse dixisset, sicut erat, Antiochus cū Macedonibus in murum impetū fecit, & ipse quidē pro uiribus suis ac peritia cauebat tela Iudæorū, sagittis eos appetens, adulescentuli autē omnes præter paucos attriti sunt. Nā pudore promissionis diutius pugna certauerant, & ad extremū multi saucij recessere: hoc reputantes, quod etiam uiris Macedonibus uincere cupientibus, fortuna opus sit Alexandri. A Romanis enim duodecimo die mensis Maij, aggeres inchoari, uix nono & uigesimo perfecti sunt, cum totos dies septem & decem laborassent: ingentes enim quatuor iacti sunt, & unus quidem qui erat ad Antoniam, & à quinta legione fuerat extructus, contra medium stagnum, quod Struthium uocatur: alter uero à duodecima uiginti cubitis distans. Decima uero legio, quæ supra memoratis præstabat, in septentrionali parte opus erexerat, ubi stagnum est quod appellatur Amygdalon. Adhuc autem quintadecima legio, triginta descendentem cubitis, aggerem fecit ad pontificis monimentum. Iam uero admotis aggeribus, Iohannes suffossa intus terra usque ad aggeres Antoniam uersus dispositis per cuniculum sudibus, opera suspendit, illatáque sylua pice ac bitumine illita, ignem immittit. Succensis autem fulcimentis, fossa repente subsedit, cúmque magno sonitu in ea aggeres decidêre: ac primo quidem cum puluere fumus ex alto excitatus est, cum ignem ruina concluderet. Peræsa uero materia, qua premebatur flamma, iam clarior apparebat. Et Romanos repentini quidem facti stupor occupat, molitionem Iudæorum ægre ferebant, iamq; se uicisse credentium & spes eo casu refrixit, & in posterum subuenire aduersus ignē minus utile uidebatur, etiam si esset extinctus semel aggeribus deuoratis. Biduo uero

Struthium. Stagnū Amygdalon. Aggeres succensi.

uero post, alios etiam aggeres Simon cum socijs aggreditur. Illa enim parte Romani admotis arietibus concutere murum cœperant. Testeus autem quidam ex Garsi ortus, ciuitate Galilææ, & Magassarius ex regalibus familijs Mariamnes, cumq́; his Adiabenus quidam, filius Nabatæ, nomen habens ex fortuna Egiras, cuius est interpretatio claudus, raptis facibus in machinas euolarunt: Hiśq; uiris neque audaciores in illo bello extra ciuitatem apparuere, neque magis horrendi. Nam uelut in amicos, non ut in agmen hostiũ excurrerent, nihil cunctati sunt aut subsistere: sed per medios inimicos facto impetu, machinas incendêre. Acti autem mißilibus, & gladijs detrusi, non prius à periculo demoti sunt, quàm ignis instrumenta corriperet. Sublata uero iam flamma, Romani quidem concurrentes è castris, auxilio properabant: Iudæi uero ex muro eos prohibebant, manusq́; cum his cõserebant, qui flammas extinguere conarentur, proprijs corporibus nullo modo parcẽtes. Et illi quidem arietes igni subtrahere, cum eorũ tegmina cremarentur, Iudæi etiam per flammas eos retinere certabant, & quamuis feruens nacti essent ferrum, tamen arietes non amisere. Hinc autem auxiliantes flamma trãsijt, & aggeres iam occupabat incendium. Itaque Romani flãma circundati, quoniam seruare posse opera desperabant, in castra descendunt. Iudæi uero magis instabant, cũ semper eorum numerus cresceret, ex ciuitate accedentibus adiumentis, minúsque cautos haberent impetus, freti uictoria. Progreßi autem usque ad munimenta castrorum, prælio cum eorum custodibus decertabant. Est ergo quædam pro castris per uices stantium armatorũ, & acerbißima in eos sanctio Romanorum, ut qui loco de qualibet causa ceßisset, occideretur: hi pœnali exitio gloriosa morte prælata,

 steterunt

ſteterunt fortiter, eorúmq; neceßitate ſimul ac pudore, plurimi fugientium redierunt, balliſtiſq; in muro diſpoſitis, ex ciuitate accedentem multitudinem prohibebant, nihil pro cautione ſiue tutamine ſuorum corporum prouidentem: nam quoſcunq; obuios habuiſſent, cum his congrediebantur Iudæi: *&* in *ſpicula irruentes, incaute ipſis corporibus inimicos feriebāt. Sed neque his actis magis quàm fiducia ſuperabant, &* Romani *plus audaciæ quàm quod male tractarentur, cedebant.* Iam *uero* Titus *aderat ab* Antonia, *quo ſeceſſerat, locum alijs aggeribus proſpiciēs, multúmq; increpatis militibus, ſi cum hoſtium muros obtinerent, in ſuis periclitarentur, & uelut ex carcere contra ſe dimißis* Iudæis, *obſeſſorum paterentur ipſi fortunam, ipſe cum electis militibus hoſtes à latere circumuenit: illi autem cum in ora ferirentur, contra eum cōuerſi durabāt. Mixta uero acie, puluis quidem lumina, clamor uero aures exuperabat.* N*eque autem amicum quiſquam internoſcere poterat aut inimicum.* I*udæis autem non tam uirium fiducia, quantum ſalutis deſperatione perſeuerantibus, etiam* Romanos *pudor armorū & gloriæ & præſentia periclitantis* Cæſaris *reddidit fortiores.* I*taque putauerim eos ad extremum nimia ferocitate animorum, uel totam multitudinem* I*udæorum fuiſſe rapturos, niſi præuento pugnæ momento, in ciuitatem ſe recepiſſent.* C*orruptis autem aggeribus* Romani *ſomno tenebantur, quod tam longum laborē una hora perdidere, & multi quidem ſolutis machinis captum iri ciuitatem iam deſperabant.*

De muro extructo ab exercitu Romano circum Hieroſolymam triduo.

CAPVT XIII.

T*itus autem cum ducibus quid fieret, deliberabat.* E*t callidioribus quidē placebat, omni admoto milite ui muros*

muros experiri: adhuc enim Iudæos cum exercitus parte dimicasse, uniuersi uero militis impetũ tolerare non posse, uerum sagittis esse obruendos. Prudentiores autem rursus aggeres fieri suadebant: alij & sine aggeribus aßideri, gressus eorum tantummodo obseruantes, ac ne uictus intro ferretur monebant, & ciuitatem fami relinquere, neq; cum hoste manu confligere: nec enim expugnari eorũ confidentiam posse, quibus optatum est ferro procumbere, uel etiam sine hoc interficere, quæ sæuior est cupiditas: Ipsi autem Tito, cessare quidem prorsus tanto cum exercitu, honestum non uidebatur: & pugnare cum his superuacuum, qui semetipsos perdituri essent. Aggeres autem fieri, impendiorum penuria operosum iudicabat, egressus uero ciuitatis obseruari, operosius. Nec enim circundari eam propter magnitudinem locorúmque difficultatem, ab exercitu posse, & propterea ad excursus incautum: contra manifestam uero uiam obseruatam, occultas uias excogitaturos Iudæos, tam neceßitate quàm locorum scientia. Si quid autem clàm esset illatum, diutius obsidionem trahendam, uerendúmque, ne uictoriæ gloriam diminuat temporis longitudo. Hæc enim quidem effici posse, sed celeritatem ante gloriam duci debere: tamen si celeritate uti uelit & cautione, totam muro cingere ciuitatem. Hoc enim modo omnes exitus posse præcludi: & Iudæos aut omnibus modis salute desperata, ciuitatem tradituros, aut fame uictos facillime capiendos, aliter enim se non posse quiescere. Verum & aggeres curaturum esse, cum infirmiores habeat qui prohibeant: Quod si cuique magnum opus & inextricabile uideatur, cum considerare debere, quod neq; paruum opus Romanos decere facere: & sine labore magnũ quid perficere, ne deo quidẽ facile sit. His dictis

duces

duces exhortatus, iubet eos exercitus in opera distribuere.

Vrbs circundat muro.

Diuinus autem quidã impetus militibus incidit, ambitúmq; partiti, non solum rectores inter se, uerum ipsi etiam ordines certabant. Et miles quidem decadarcho, decadarchus autẽ hecatontarcho, isq; chiliarcho placere properabat: chiliarchorum uero ostentatio, ad duces usque pertinebat, ducum uero certamina Cæsar ipse dijudicabat. In dies enim singulos circuiens, opus sæpißime inspiciebat. Cœptũ enim à castris Assyriorum, ubi ipse tendebat: ad inferiorem Cenopolim murum duxit. Hinc per Cædron ad Elæωn montem reuertens, à meridie montem complectitur, usq; ad saxum, quod Peristerconos uocatur, eique proximũ collem, qui super uallem imminet, Siloam, ac inde ad occidentem flexo ædificio, ad uallem fontis descendit. Hinc subiens ad Anani pontificis monumentũ, circundato monte, ubi Pompeius castra posuerat, ad septẽtrionalem redit regionem. Eam cum præceßisset ad uici partem, cui nomẽ est Chebri tonicus, post illum Herodis monumentum ab oriente clausum castris suis cõiunxit, unde cœperat. Murus quidẽ uno minus quadraginta stadijs erat. Adhuc autem foris castella tredecim ædificata sunt: eorũ gyrus denis stadijs numerabatur. Totum autem opus triduo constructum est, ut id quidem dignum mensibus uideretur, celeritas uero fide careret. Muro autem circumclusa ciuitate, per castella custodibus collocatis, primam quidem uigiliã noctis ipse circuiens explorabat: secundam uero Alexandro permiserat: tertia uero obtigit agminum ducibus. Somnos autem uigiles inter se sortiebantur, totáque nocte per castellorum spatia circuibant.

Ambitus muri castella.

De fame Hierosolymorum & secundo aggere extructo.
CAPVT XIIII.

Iudæis

IVdæis autem cum exeundi facultate, omnis etiam spes salutis adempta est: auctáque iam fames, totas domos ac familias depascebatur. Et tecta quidem plena erant mulieribus exanimatis, atque infantibus: uiarum autem angusta senibus mortuis. Adulescentes autem, ac iuuenes turgidi, uelut umbræ mortuorum, per oppidum uolutabant: & ubi quem casus occupauerat, decidebant. Sepelire autem funera, neq; poterant præ labore, & eos quibus aliqua uis superer at, pigebat, & propter multitudinem mortuorũ, & quod de ipsis erat incertum. Deniq; super eos quos sepelierãt, multi moriebãtur. Multi autem ad sepulchra, priusquàm fati dies ueniret, & uiui properabant: neq; luctus in illis calamitatibus, neq; fletus erat, sed fame superabantur affectus. Siccis autẽ oculis, & corruptis oribus, qui tardius morerẽtur, eos qui ante se requiescerent, tuebantur. Altum uero silentiũ ciuitatem, plenáq; mortuis nox comprehẽderat. Et latrones his acerbiores (domus enim tantum sepulchra erant) & cadauera spoliabant, & uelamina corporibus detrahentes, cum risu egrediebãtur. Hisq; gladiorum mucrones propinabant: nõnullosq; iacentium adhuc spirãtes, ferro experiendi causa transuerberabãt. Siquis autem manũ rogasset, aut ferrum sibi cõmodari, quo famẽ euaderet, superbißime negligebãtur. Animas uero eflãtiũ quisq;, in morte templum obtutibus intuebatur, cum uiuos relinqueret seditiosos. Illi autem, primo quidem sumptu publico iubebant mortuos sepeliri, cum odorẽ ferre nõ possent: deinde quod non sufficiebant, in ualles eos ex muro præcipitabant. Quas circuiens Titus ubi plenas cadaueribus uidit, altáque sanie tabefactis corporibus defluentes, ingemuit: & extentis manibus, deum testabatur, factũ illud suũ non esse. Ciuitas quidẽ ita erat affecta. Romani uero, cum

iam

iam nemo ſeditioſorum auderet excurrere(nam etiam eos mœror, famésque tangebat) dies lætos agebant: frumenti, aliarumq́; rerum neceſſariarum habentes copiam, de Syria proximisq́; prouincijs. Multi autem iuxta murum ſtantes, magnámq; alimentorum abundantiam demonſtrantes, ſatietate ſui famem hoſtium incendebant. Seditioſis autem

Iterũ extruuntur aggeres.

nihilomagis calamitate cedentibus. Titus reliquias populi miſeratus, & properans ſaltẽ hoc liberare quod ſupereſt, iterum aggeres inchoabat, quanquam difficulter materiã reperiret. Omnes enim ciuitati proximas ſyluas, opera prima cõſumpſerant. Ex nonageſimo uero ſtadio, milites alias congerebant: & ad Antoniam ſolam ex quatuor partibus, maiores prioribus aggeres ſtruebantur. Cæſar autẽ agmina circuiens, atq; opus urgens, demonſtrabat, quod in manibus eorũ latrones haberet. Sed illis pœnitudo planè perierat: & animis & corporibus ſeparati, utriſq; uelut alienis utebantur. Nec enim uel animas affectio manſueta, uel corpora dolor tangebat, qui etiã mortuã plebem, quaſi canes lacerabant, replebantq; languẽtibus carcerem.

De cæde Iudæorũ intra & extra Hieroſolymã. CAPVT XV.

Matthias à Simone occiditur.

DEnique Simon Matthiam quidem, per quem obtinuerat ciuitatem, excruciatum peremit. Boëthi filius erat, ex pontificibus populo maxime fidelis & charus. Is, cũ à Zelotis male populus tractaretur, quibus iam Iohãnes acceſſerat, ut adiutorẽ Simonẽ reciperet, populo perſuaſit: nulla cum eo prius habita pactione, aut aliquid mali metuens. Ingreſſus autem ille, poſtquã obtinuit ciuitatem, inimicum eũ æque atq; alios eſſe dicebat, qui pro ſe conſilium dederat, uelut hoc ſimplicitate ſuaſiſſet, productum cum & accuſatum, quod cũ Romanis ſentiret, morte dãnauit, ne purgationis quidem ei facultate cõceſſa, cũ tribus

filijs

filijs suis. Quartus enim ad Titum ante profugerat. Prius autem se occidi, quàm filios obsecrantẽ: atq; hanc pro illa, quod ciuitatem ei aperuissent, gratiam postulantẽ, ut augeret eius dolorẽ, nouissimũ iussit interfici. Ille quidem super cæsos in cõspectu suo filios iugulatur, corã Romanis productus, ita enim Simon Anano Magadi filio præceperat, qui erat eius satellitum crudelissimus, cauillatus si quid eũ iuuarent, ad quos exire uoluisset. Corpora uero sepeliri prohibuit. Post hos Ananias quidã, pontifex, filius Masabali, nobilis & scriba curiæ, uir fortis, ex Emmaus genus ducens, & cum his quindecim ex populo clariores necabãtur. Iosephi uero patrem conclusum asseruabant: missoq; præcone denunciant, ne quis in ciuitate degentium uel colloqueretur cum eo, uel in unũ ueniret, proditionis metu proposito: Et eos qui hæc cũ illo deflerent, ante questionẽ perimebant. Ista uidens quidã Iudas filius Dudi, unus ex numero præfectorũ Simonis, qui turrim ab eo sibi creditã custodiebat, fortasse quidem nonnihil etiã misericordia crudeliter pereuntiũ, magis autẽ sui prouidentia, cõuocatis decem fidissimis cõtubernaliũ: quousq; tandẽ, inquit, hæc mala sustinebimus? quámue salutis spem habemus, seruantes pessimo fidem? Ecce iam fames oppugnat, Romani uero penè intus sunt, Simon autẽ bene quoq; meritis infidelis est: metúsque etiam apud eum pœnæ, & apud Romanos certa fœderis dextera. Ergo age, tradito muro & nosmet seruemus & ciuitatẽ. Nihil autẽ graue Simon patietur, si cũ de se desperauerit, pœnas citius pendet. His ubi decẽ assensi sunt, mane cæteros quos subiectos habebat, per diuersum dimittit, ne quid eorum quæ cogitauerat, proderetur. Ipse uero de turri hora tertia Romanos inuocabat: illorũ aũt alij superbiam contemnebant, alij non credebant, alios etiam pigebat,

Ananias pontifex occidit.

Iosephi pater.

*bat, uelut mox capturos ciuitatem nullo periculo. Interea
uero, cum Titus ad murũ cũ armatis accederet, antè rem
Simon cognouit, turrimq́; uelociter occupat, Romanisq́;
eos inspectantibus custodes peremit, & per murũ proici-
cit corpora mortuorum. Ibique circuiens Iosephus (nec
enim rogare cessabat) caput uulneratur lapide, statim atto-
nitus cadit. Excursus autem ad eius casum factus est Iudæo-
rum: abreptúsque esset in ciuitatem, nisi Cæsar misisset qui
eum protegerent. Illis autem pugnantibus, Iosephus qui-
dem tollitur, nihil quod ageretur intelligẽs. Seditiosi uero,
tanquam interfecto quem maxime cupiebant, cũ lætitia con
clamauerunt. Dicitur autem hic nuncius per ciuitatem, ex
quo residuam multitudinem mœror tenuit, uere perisse cre
dentem, cuius fiducia profugere cogitabant. Audito autem
Iosephi mater in carcere, mortuum esse filium suum, ad cu
stodes quidem ex Iotapatis hæc ait: certo se credere, nec
enim uiuo potiri. Secreto autem flens, ad ancillas: hunc, in-
quit, fœcunditatis recepisse fructum, quod ne sepelire qui-
dem sibi filiũ licuisset, à quo sepeliri sperasset. Verũ ne illã
quidem mẽdacium diutius cruciauit, neq; latrones refecit.
Cito enim curato uulnere Iosephus resipuit: progressusq́;
clamabat, illos quidẽ nõ sibi multo post uulneris pœnas da-
turos, populũ autẽ rursum ad fidem rogabat. Vnde populo
quidem fiducia, seditiosis uero stupor incidit eius aspectu.
Profugorũ aũt alij, statim de muro necessitate prosiliebãt:
alij uelut ad pugnã cũ lapidibus progressi simulantes, mox
ad Romanos profugiebant. Hos autem sæuior ea quàm in-
tus pertulerant, fortuna consequebatur: & fame, quã domi
reliquerant, uelociorem apud Romanos inueniebant ad
exitium satietatẽ. Aderant autem inflati ex inedia, & uelut
morbo intercutis aquæ turgidi. Deinde uacuata replentes*

[Margin: Iosephus lapide uulneratus.]

[Margin: Mater Iosephi.]

corpora disrumpebantur: nisi quod periti desideria cohibuissent, paulatimq; cibũ desueto corpori obtulissent. Verum & eos qui hoc modo seruarentur, alia plaga suscepit. Quidam enim apud Syros ex transfugis deprehenditur, è fimo uentris aureos colligens. Transglutientes autem (ut supra diximus) cò ueniebant, quod cunctos seditiosi scrutabãtur: & maxima uis auri fuerat in ciuitate. Deniq; duodecim atticis comparabant, quod antea uigintiquinq; ualebat. Verũ hac arte per unum detecta, totis castris fama percrebuit, quod auro trãsfugæ pleni uenirẽt. Arabum autem multitudo & Syri, scißis uentribus supplicium minitabantur. Et hac ego clade nullam credo sæuiorem cõtigisse Iudæis: una deniq; nocte duorum milium patefacta sunt uiscera. Et hac Titus iniustitia cognita, penè iußisset autores circumfuso equitatu iaculis appeti, nisi magna fuisset multitudo noxiorũ: multóq; plures puniẽdi, quàm qui fuerant interempti. Cõuocatis autem auxiliatorum ducibus, itemq; militũ Romanorũ (nam etiam militũ quosdam hæc tangebat inuidia) utrisq; iratus dicebat: si qui militũ suorũ hæc cõmitterẽt lucri causa incerti, nec arma propria quisquã erubesceret auro argentóq; facta: Arabi autẽ & Syri, primo quidem in alieno bello iure suo calamitatibus uterentur: deinde qui crudelitatem in cædibus & in Iudæis odia, Romanis ascriberent: (hac enim quosdã eorũ milites infamia participare) & his quidem mortẽ interminatus est, si quis in eadẽ postea repertus fuisset audacia. Ad legiones autẽ literas dedit, ut suspectos inuestigarent, atq; ad se referrent: Verũ profecto auaritia cõtemnit omne suppliciũ, sæuisq; hominibus lucrãdi amor innatus est: nulláq; omnino calamitas plus habendi cupidini comparatur: imò uero hæc alias, & modũ habentes metus, subiungit. Deus autẽ,

Interitus transfugarum.

qui damnauerat populũ, omnem uiam ſalutis ad interitum uerterat: deniq; id quod cũ pœna iuterdixerat Cæſar, occulte in profugos admittebatur. Et ſi quis trãſfugiſſet, cir cumſpectantes autẽ ne quis Romanorũ uideret, eos ſcindebant, & ex uiſceribus quæſtum nefariũ trahebant. In paucis autem reperiebatur, & pleroſq; ſola ſpes conſumebat. Hic quidem caſus, multos tranſfugarum ſeduxit.

De ſacrilegio circa tẽplũ & relatis ex urbe cadaueribus & fame.
CAPVT XVI.

Donaria templi à Iohanne rapta.

IOhannes autem, ubi rapinæ ex populo defuere, ad ſacrilegium ſeſe cõuertit: multáq; donaria templi retinens, multáq; uaſa diuinæ rei miniſterio neceſſaria, crateras, & lances, & mẽſas, ne urceolis quidem abſtinuit, quos Auguſtus eiuſq; uxor miſerat. Romanorum quidẽ imperatores honorauerunt ſemper templũ atq; ornauerũt. Tunc autem Iudæus etiam alienigenarum dona diſtrahebat, ad ſocios autem dicebat, ſine metu diuinis abuti debere, qui pro deo, qui pro templo militarent, & ex ipſo ali. Proptereáq; ſacrum uinum, & oleum, quod ſacerdotes ſacrificijs reſeruabant, tutum erat effudiſſe. Namq; in templo & multitudini diſtribuit, & illi ſine horrore ungebantur & potabant. Non quidem recuſabo dicere, quæ dolor iubet. Puto ſi Romani cõtra noxios uenire tardaſſent, aut hiatu terræ deuorandam eſſe ciuitatem, aut diluuio perituram, aut fulgura, aut Sodomitana incendia paſſuram. Multo enim magis impiã progeniẽ tulit, quàm quæ illa pertulerat. Deniq; cum eorũ pertinacia deſperata, totus populus interijt. Et quid opus eſt ſingulatim narrare clades? Annius Eleazari filius, tranſgreſſus ad Titum per unam portam, quæ ſibi credita fuerat, centum & quindecim milia, & octoginta dixit elata cadauera, ex quo die caſtra propè ciuitatem po ſita

sita sunt, ex die quartadecima mensis Aprilis, usq; ad calendas Iulij. Hæc autem immensa est multitudo: Nec tamen uel ipse fuit appositus portæ, sed publicam mercedem diuidēs, mortuos ex necessitate numerabat. Cæteros enim propinqui sepeliebant. Sepultura autem fuit, elatos ex oppido proijcere. Post hunc autem nobiles profugi, omnia mortuorum sexcenta milia portis eiecta nunciabant: aliorum uero numerum minime posse comprehendi: cum autē pauperes ferendis non sufficerent, congesta in maximis ædibus cadauera essent inclusa: & frumenti quidem modium uenijsse talento. Post ubi autem muro circūdata ciuitate, ne herbas quidem legere iam liceret, ad hoc necessitatis quosdam fuisse compulsos, ut cloacas rimarentur, boumq; ueterem fimum alimentum haberent. Stercus inde collectum, & quod nec uisui quidē tolerabile fuerat, cibus erat. Hæc Romani quidē audientes miserati sunt: seditiosos autem ne uidentes quidem pœnitebat, sed patiebantur usque ad ca progredi: Fatū enim eos reddiderat cæcos, quod iam & ipsis erat & ciuitati. Stercore boū uesci sunt coacti.

FLAVII IOSEPHI DE BELLO IVDAICO

Liber Septimus.

De suffossione murorum, succensione aggerum, & Sabino oppugnante murum.

CAPVT PRIMVM.

LADES QVIDEM HIErosolymorum *in peius quotidie procedebant, cum & seditiosi magis accenderētur aduersis inclusi, postquàm populum fames ipsosq; iam possederat. Quin & multitudo congestorum*

in ciuitate cadauerum, & uisu horrenda erat, odorémque pestiferum emittebat, cum excursus etiam pugnantiũ moraretur. Nam ueluti per aciem ruerent, plurima cæde excitata, cõculcare mortuos cogebantur: & qui super eos pedem ponerent, neque superabantur, neque horrebant: nec saltem sibi augurio fore putabant contumeliam mortuorum. Gentili autem cæde polluti, dexteras ad externum bellum præparabant, tanquám exprobrantes deo (ut mihi uidetur) supplicij sui tarditatem. Non enim spe uictoriæ maior pars eorum, sed desperatione salutis ferocius ferebatur. Romani autem quamuis plurimum in aggreganda materia laborarent, tamen intra uiginti & unum dies aggeres erexerunt, attonsis omnibus ad nonaginta usque stadia circa oppidum lucis. Erat autem miserabilis terræ facies. Nam quæ antea arboribus & paradisis ornata fuerat, ea tunc deserta præcisis undique arboribus cernebãtur: nec ullus qui pridem Iudæam uiderat alienigena & suburbana pulcherrima ciuitatis, cum eius solitudinem tũc uideret, continere lachrymas poterat, uel non gemere mutationem naturæ, quãtum pristinæ derogasset. Omnia nanque insignia pulchritudinis, bellum deleuerat: ne si quis subito adueniens, qui locum prius scierat, eum cognosceret, sed præsens quæreret ciuitatem. Romanis autem ac Iudæis, finitum opus aggerũ, par faciebat timoris initiũ.

Nanque hi, nisi eos quoque exurerent, captum iri ciuitatem putabant: Romani autem, fortasse nec uolũtatem sibi fore illis incensis alios parare. Nam & materiæ defecerant, & labori quidem corpora militum crebris offensionibus cesserant. Verum ciuitatis cladibus tristius Romani quàm ciues in ea degentes afficiebãtur. Ad mala enim quæ hinc accedebant, etiam pugnatoribus nihilo segnius utebantur.

bantur. Sed eorum spes frãgebatur, cum aggeres insidijs, machinæ soliditate muri, manus uero cõflictus audacia repugnantium superaretur: & præcipue, quod cum seditione faméque ac bello, totq; malis, præstantiores Iudæorum animos inuenirent. Virorum quidem inexpugnabiles esse impetus arbitrabantur, inuictam uero animorum magnitudinem, quæ calamitatibus aleretur. Nam quis eos in rebus secundis sustineat, qui malis ad uirtutem incitarentur? Illi quidem propterea cautius custodias præparabant. Iohannis autem factio, apud Antoniam simul & futura timebat. Si disijceretur murus cauebat: & antequam arietes admouebãtur, operibus instabat, nisi quia conatus eorum irritus fieret. Aggreßi enim cum facibus aggerem, spe decepti remeauere. Nam primum ne concordare quidem eorum uidebatur cõsilium, paulatim & per interualla, & cunctanter, non sine metu prosilentiũ, neq; Iudæorũ more, ut breuiter dicam. Deerant enim quæ propria gentis essent, audacia, cursus, & omnium simul impetus: & ut non sine offensione recederent. Languidiores progreßi, quàm solebant, etiam Romanos solito promptiores offendêre: qui pro corporibus quidem atq; armis ita undiq; aggeres sepsere, ut nusquam igni aditum relinquerent. Animum uero ita cõfirmauerũt, ne quis loco antequàm occumberet, moueretur. Nã præter omniũ rerum desperationẽ, si etiam illud opus esset exustum, acerbißimus pudor milites occupauerat, si aut calliditati uirtus cederet, aut arma temeritati, aut peritia multitudini, aut Iudæis Romani. Simul autem mißilia cum illis faciebant in prosilientes delata: & qui cecidisset, posteriores impediebat, ac periculum antecedentis molliores efficiebat. Qui uero intra teli iactum uenire properassent, alij disciplina hostium & den- Tentata expugnatio.

 sitate

ſitate perterriti, alij confixi haſtis retrocedebant: & ad extremum alius alium timiditatis arguens, re infecta reuertebantur. Calendis autem Iulij tentata fuerat expugnatio. Iudæis autem inde digreßis, Romani machinas admouêre: quàmuis ab Antonia ſaxis atque igni ferroq; peterentur, & quodcunq; hoſtibus telum neceßitas attuliſſet. Nã licet multum mœnibus Iudæi confiderent, machinasq; cõtẽnerent, tamen eas applicare prohibebant Romanos. Illi autem Iudæis ſtudium eſſe rati, ne murorum infirmitate Antonia læderetur: & fragilibus eam fundamentis ſuſpicantes, cõtra certabant. Nec tamen quod feriebatur, ictibus obediebat: ſed ipſi quidẽ crebris in ſe mißilibus iactis, cũ nullis periculis deſuper uenientibus laſſarẽtur, arietum opus urgebant. Cum uero inferiores eſſent, ac lapidibus frangerentur, alij ſcutis ſuper corpore concameratis, fundamenta manibus & uectibus ſuffodiebant. Itaque ſaxis quatitur obſtinato labore concußis. Quietem utriſq; nox attulit, & in ea murus arietibus labefactatus, ex qua parte prioribus Iohannes aggeribus inſidiando, murum ſuffoderat, ſubſidente cuniculo repente labitur. Parum præter ſpem utrorùmque animi affecti ſunt. Nam Iudæi quidẽ quibus memoria eſſe oportebat, quod ruina præter ſpem accederet, & aduerſum eam præcauti non fuerant, tanquã manſura eſſet Antonia confidebant. Romanorum autem inopinatam lætitiam ſub celeri ſubuerſione natam, conſpectus alius murus, quem intrinſecus Iohannes ædificauerat, cito reſtrinxit. Veruntamen prior facilior impetus uidebatur. Tunc enim & aſcenſum per ruinas promptiorẽ, & Antoniam ſatis eſſe infirmiorem (murus quoq; recens erat) cito deſtrui poſſe arbitrabantur. Nemo tamen eũ audebat aſcẽdere: quod ei qui primus id tentauiſſet, certißimum

Caſus muri.

mum esset exitiũ. Titus uero spe atq; oratione putans alacritatem pugnantium excitari, & adhortatione atq; promißis sæpe quidem periculorũ nasci obliuia, interdũ autem mortem solere contemni, in unum congregatos fortißimos experiebatur, dicens: O cõmilitones, hortari quidem ad ea quæ periculum non afferunt, aperte & ipsis qui rogãtur, & qui eos rogant, ignauiæ reprehensionẽ parit. Exhortatione autẽ opus est in solis rebus ambiguis: quippe illa per se quenq; gerere dignum est. Itaq; difficilem uobis in murum esse ascensum ipse profiteor: quod autem uel maxime oporteat gloriæ cupidos pugnare difficillimis rebus, pulchrũq; sit cũ laude mori, nec erit infructuosum, si quæ primi fortiter fecerint, prosequar. Primum quidem uos illud hortetur, quod nonnullos fortasse deterreat, Iudæorũ patiẽs animus, & in aduersis rebus dura cõstantia. Romanos enim eósq; milites, quibus in pace bella discere, in bello autem uincere cõsuetum est: à Iudæis manu uel animo superari turpißimum est, idq; in fine uictoriæ, cum etiam dei nitamur auxilio. Nãq; offensionis nostræ Iudaicæ desperationes sunt. Illorũ autem clades, fauore dei uestrisq; uirtutibus crescunt. Etenim seditio, fames, obsidio, murorumq; sine machinis casus, quid sit aliud quàm in illos ira dei, nostrumq; adiumentũ. Igitur non solum deterioribus inferiores uideri, sed etiam diuinũ præsidiũ prodere, uobis nõ cõuenit. Quo pacto autem nõ turpe uideatur, Iudæos quidem (quibus nõ magni pudoris est uinci, qui seruire didicerint) quo minus in posterũ patiantur, mortem contemnere? atq; in nos medios frequenter excurrere, non uictoriæ spe, sed ostentationis gratia: uos autẽ totius penè terræ marisq; uictores, quibus etiam non uincere probro habetur, otiosos cædentes, ne semel quidem in hostes aliquid au-

Oratio Titi ad milites.

*daciter expertos, famam ac fortunam cum his armis ope=
riri: maxime cum paruo discrimine totum poßitis effice=
re. Deniq; iam in Antoniam si ascenderimus, habebimus ci
uitatem. Nam & si pugnãdum sit aduersum intus positos,
quod non arbitror, attamen capta hac respiratione ho=
stium, incedere uictoriam nobis plenißimam repromittit.
Et ego prætermissa nunc eorum laude, qui in bello cecide=
re: & immortalitate, qui Martio furore prostrati sunt, ex
morbo pacis tempore mortem aliter sentientibus impreca=
bor, quorum anima cũ corpore sepultura damnatur. Quis
enim uirorum fortium nescit, quod animas in acie, ferro,
corporibúsque absolutas, purißimum elementum æther
hospitio receptas inter sidera collocat: manesq́; se bonos
ac propitios heroas, uidẽdos offerunt posteris suis. Quas
uero morbus corporis tabésq; consumpserit, & si maxi=
me probris ac piaculis purgatæ sunt, subterraneæ tenebræ
operiunt, altáq; obliuio suscipit, & corporis simul ac uitæ
ac memoriæ fine circunscriptas. Quod si necessario mors
homini decreta est, adhuc omni morbo leuius est ferri mini
sterium, cui nõ uideatur ignauum negare usui, quod debi=
to redditurus sit: Et hæc quidẽ ueluti seruari nequeant, uel
qui conati fuerint, prosecutus sum. Est autem salutis spes
in maximis quoque periculis, qui uirilem animum gerunt:
Primũ enim quod decidit patet incessu: Deinde totũ quod
ædificatum est, facillime dissolui potest. Vosq́; plures hoc
opus aggredientes, alius alij pro adhortatione fiet atque
subsidio, uestráq; obstinatio in breui animos hostium fran
get: ac fortasse nobis, si eam tantum cæperimus, incruenta
res efficietur: Etenim ascendentes quidem nos prohibere
scilicet conabuntur. Si uero clàm, uel etiam per uim ali=
quid egerimus, semel quãuis paucos nõ sustinebunt. Me au
tem*

tem profecto pudeat, nisi qui primus hoc fecerit, inuidendum remunerationibus fecero: & qui uixerit quidem similibus præsit: beatissima uero præmia sequantur occisos. Talia dicente Tito, cætera quidem multitudo periculi magnitudinem timuit: eorum uero unus, qui in cohortibus militarent, Sabinus quidam, genere Syrus, uir & manu simul & animo fortis apparuit: licet si quis eum ante uidisset, quãtum ex habitu corporis, ne specie quidem militem esse credidisset. Erat enim colore nigro, exilis habitudine: sed anima quedã heroica in macro corpore, itaque angustiore uiribus suis, habitabat. Cum primus itaque surrexisset: itaq; dedo me, inquit, tibi alacri animo Cæsar, & ante oẽs in murum ascendo: atque opto quidem, ut uires ac uoluntatem meam sequatur fortuna tua. Quod si cœpto casus inuiderit, scito me non præter spem, quod res aliter cesserit: sed quod sic decreuerim, pro te moriturum. His dictis, & scutũ læua manu capiti prætendens, strictóque dextera gladio, circa horã diei sextam murum petebat. Sequebantur autem ex alijs, qui soli eius uirtuti æmuli esse cupiebant, undecim uiri. Multo autem omnes antecedebat diuino quodam impetu excitatus, cum de muro custodes iaculis & sagittis undiq; infinitis appeterẽt, atq; ingentia saxa deuoluerent, qui nonnullos de undecim deceperũt. Sabinus autẽ missilibus occurrens, licet obrueretur sagittis, nõ tamẽ ante impetũ cohibuit, quàm summa muri prehenderet, hostésq; in fugã uerteret. Viribus autẽ eius atque animi pertinacia territi, plurésq; ascendisse rati, non steterunt. Qua in re fortunã quis, ueluti uirtutibus inuideat, sempérq; præclaris facinoribus officiat, non incusauerit? Siquidẽ hic uir neque ab incepto errauit, & offensione lapidis cũ maximo crepitu pronus decidit. Vnde factũ est, ut Iudæi reuersi, ubi so-

Sabinus murũ cõscendit.

Sabinus sternit.

lum & iacentem uidere, ex omni cũ parte iaculis peterent. Ille genibus nixus, & scuto protectus, primo quidem ulciscebatur hostes, multósque ad se appropinquantes sauciauit: uulnerũ autem multitudine remisit dexterã: & ad extremum, priusquàm redderet animam sagittis est obrutus, uir dignus, pro fortitudine qui meliori fortuna uteretur. Pro mensura uero cœpti facinoris, cecidit. Cæteri aũt tres penè iam summa tenentes, obtriti lapidibus perierunt, & octo sauciati detracti, & in castra relati sunt. Hæc quidem tertia die mensis Iulij gesta sunt.

Romani Antoniam inuadunt, & à Iudæis repelluntur.

CAPVT II.

BIduo autem post, uiginti de numero excubantiũ, per aggeres militum congregati, signiferum ordinis sui, & duos quosdam ex ala equitum, & tubicinem unum ad se uocant: nonáq; noctis hora per ruinas ad Antoniã otiose procedunt: occisis autem primis custodibus somno oppressis, murum obtinent, ac buccina signum dari præcipiunt: quo cæteri quidem uigiles subito exuscitantur, & fugiunt priusquàm multitudinem quæ murum ascenderat, cernerent. Nam & timor illis, & tuba imaginem quandam, ut magnum hostium numerum ascendisse crederent, ostendit. Cæsar autẽ signo audito, propere armat exercitum: & cum ducibus primis lectorum caterua comitatus, ascendit. Cum autem Iudæi ad templum interius confugissent, ipsi quoque per cuniculum irruperunt, quem Iohannes aduersum Romanorum aggeres aperuerat. Dispositiq; amborum agminũ seditiosi, tam Iohãnis quàm Simonis, arcebãt eos summa ui atq; alacritate repugnandi. Siquidem excidij finem putabat, locum sanctum penetrasse Romanos, quod & his uictoriæ principium fuit. Ad ipsum autem adytum

ualidißima pugna committitur: his quidem templũ ui occupare certantibus, Iudæis uero Antoniam uersus eos repellentibus. Et sagittæ quidem atque hastæ utrisque inutiles erant, strictis autem ensibus dimicabant. Neque conflictu discerni poterat, ex qua parte quisque pugnaret permixtis uiris, & propter angustias permutatis, cum & uocis intellectũ magnitudo confunderet, multáq; mors esset utrinque, armáq; simul & cadauera iacentium conculcata frangerent præliantes. Semper autem si bellum fluens grauasset alterã partem potiorum, exhortatio & inferiorum cõquestio nascebatur: Neque aut fugæ aut persecutioni locus erat: sed propinquæ mutationes confligentiũ, & inclinationes permixtæ fiebant exercitus. Qui uero inter primos stetissent, aut occidendi aut moriẽdi neceßitatem habebãt, quod refugere non dabatur. Nam & posteriores utriusque partes, suos in frontem urgebãt, nullúmque inter dimicantes bello uacuũ interuallũ reliquerant. Cũ aũt Iudæorũ animi Romanorũ peritiã uincerẽt, iámq; oĩno tota acies pelleretur (ex nona enim hora noctis ad septimã usq; diei pugnabãt) hi quidẽ simul oẽs excidij periculũ pro nutrimẽto uirtutis habebãt: Romani uero exercitus parti (nondum enim ascenderant agmina, illisq; spes pugnantiũ nitebatur) satis esse uisum est in præsentia, Antoniam obtinere.

Vincuntur Romani.

De Iuliano Romano milite insigni fortitudine. CAPVT III.

Fortitudo Iuliani.

IVlianus uero quidam hecatontarchus ex Bithynia non ignobilis, quem in illo bello & armorum peritia, & uiribus corporis, & cum spiritu omnium fortißimum ipse cognoui, ubi Romanos iam cædere & male repugnare conspexit: propter Titum autem qui apud Antoniam stabat, subito prosilijt, iamq; Iudæos uincentes solus ad interiorem usq; templi angulum persecutus est. Fugiebat aũt uniuersa

uersa multitudo, neq; uim eius neq; audaciam hominis esse opinãtes. At ille per medios ruens, quo alios aliò disiecerat, per ipsos quem occupasset interficiebat: eâque facie nihil Cæsari admirabilius, aut alijs horribilius uisum est. Verũ & ipsum profectò fata persequebãtur, quæ ab homine uitari nõ possunt. Calceos nanq; habẽs, creberrimis atq; acutis clauis, ut cæteri solẽt milites, fixos, dum strato saxeis crustis solo occurreret, labitur: magnoq; cum armorũ sono deiectus, in tergũ fugiẽtes reduxit. Et Romanorũ quidem clamor ex Antonia sublatus est, saluti eius metuentiũ: Iudæi uero multis simul gladijs & hastis undiq; feriebãt. Ille aũt multã quidem ferri uim scuto excipiebat: sæpe aũt conatus erigere, percutientiũ multitudine reuolutus est, & iacens tamẽ gladio multos perculit. Nec enim cito peremptus est. quando galea & thorace omnia membra neci opportuna septus erat. Nanq; diu ceruicẽ cõtraxerat, donec concisis alijs eius mẽbris remisit uires, cũ ei nemo auderet succurrere. Nimius autẽ dolor Cæsarẽ tenuit, ubi tantæ fortitudinis uirũ in conspectu tantæ multitudinis uidit occidi, & quod locus se quidem intercludebat auxiliũ ferre cupientẽ: alios autem, ne possent, metus impediebat. Iulianus quidem diu cum morte luctatus, cum nõ paucos interfectorũ suorũ saucios reliquisset, ægre peremptus est: magna sui gloria, non apud Romanos tantum & Cæsarem, uerum apud hostes quoque relicta. Iudæi uero etiam mortui rapto corpore, Romanos in fugam uersos, in Antoniam conclusere. Fortiter autem in eo prælio decertauere, Alexas quidem Aegyptius, ex agmine Ioannis: ex parte uero Simonis, Malchius, & Militonis filius Iudas, & Iosue filius Iacobi duces Idumæorum: Zelotarum uero fratres duo iuuenes, Arsimon & Iudas.

Casus Iuliani.

Fortes Iudæorum.

Iosephi

Iosephi oratio pro deditione Iudæorum & profugium eorum.

CAPVT IIII.

Titus autem militibus suis imperat Antoniæ fundamenta diruere, facilemq; ascensum cuncto exercitui præparare. Ipse uero Iosepho ad se uocato (nanq; audierat eo die, qui erat mensis Iulij septimus decimus, diuinam obseruantiam, quæ entelechismos uocatur, uirorum penuria defuisse, eáque re populum nimis dolere) iterum dici Ioanni præcepit quæ ante mandauerat: quod etiã si quis eũ pugnãdi sæuus amor teneret, cum qua placeret ei multitudine, ad bellum progredi liceret: dummodo non unà secum & ciuitas interiret simul & templum: sanctum tamen locũ uiolare desineret, neue in deum nefas admitteret. Potestatẽ autem haberet si uellet, sacra intermissa celebrare per Iudæos quos ipse delegisset. Itaq; Iosephus, ne soli Ioãni hæc intimarentur, sed etiam pluribus, unde exaudiri posset constitit, & mandata Cæsaris Hebraico sermone disseruit. Multũ aũt ab his quo patriæ parcerẽt precabatur, ignémque depellerent iam templo cõtiguũ, deóq; uota redderent cõsueta. His dictis populus tristitia simul & silentio tegebatur. Multis autẽ cõuicijs tyrannus, Iosepho cum execrationibus lacerato, postremo addidit, nũquam sibi excidium esse metuendum, quoniam dei ciuitas esset. At que cũ exclamatione: sanè uero, inquit Iosephus, eam puram deo conseruasti, inuiolatáque sancta mansere: nec in eum cuius speras auxilium, quicquàm impium deliquisti: sed solẽnitas sacra consequitur. Et si quidem tibi quisquam quotidianum auferat cibum, impium cum hostem putabis: deum uero, quem perpetua religione priuaueris, belli auxilio speras futurum? Et Romanis peccata imputas, qui nostras leges etiam nunc tuẽtur: & quæ ipse intercidisti sacra, deo reddi compel-

Fundamenta Antoniæ diruuntur.

Iosephus rursus hortatur deditionem.

compellunt. Quis non inopinatæ mutationis causam gemat, ac defleat ciuitatem: cum alieni quidem, hostésq; impietatem tuã corrigant: tu uero Iudæus, & inter leges educatus, illis quoq; in has sæuior inueniaris. Atqui Ioannem etiam quidem pœnitere malorum, nõ est turpe in rebus extremis, honorúmque tibi exemplum patriam seruare cupiẽti propositum est. Iechonias rex iudæorum, qui quondam Babylonijs bellum sibi inferentibus, sponte ciuitatẽ priusquam caperetur excessit, & cum cognatione sua uoluntariam captiuitatem sustinuit, ne hæc sancta hostibus proderet, deiq; domum uideret exuri, ob hoc sacra Iudæorum cõmemoratione laudatur: cúmque memoria transmissa per secula, semper nouam immortalitatẽ posteris tradit. Bonũ ò Ioannes exemplar, & si periculum præsto sit: ego autem ueniam quoque tibi à Romanis spondeo, dum memineris, quod non gentilis moneam, & Iudæis ista promittam, spectariq; oporteat, qui sit autor, & unde consilium. Absit enim unquam me ita captiuum uiuere, ut genus aut leges patrias obliuiscar. Rursum indignaris & clamas, mihiq; maledicis. Etiam acerbiora mereor, qui hæc aduersus fata suadeo, deiq; sententia condẽnatos seruare cõtendo. Quis ignorat scripta ueterum prophetarum, & responsum impendens miserrimæ ciuitati? Iam tunc enim eius excidium prædixere, cum quis homicidium gentile cœpisset. Vestrorum autem cadauerum non ciuitas tantum, sed etiam templum omne repletum est. Deus planè, deus ipse cũ Romanis ignem sibi lustrationis infert, totq; scelerum plenã exurit ciuitatem. Hæc Iosepho cum fletu & lachrymis prosequente, uox eius singultibus interrupta est. Et Romani quidem miserati dolorẽ, admirati sunt. Ioãnes autẽ eiusq; socij magis cõtra Romanos iritabãtur, illũ quoq; capere cupiẽtes.

tes. Nobilium tamen plurimos commouit eius oratio: & nõnulli quidem seditiosorũ custodias formidantes, locis suis manebant, iamdudum certi de suo pariter & ciuitatis exitio. Fuerunt autem, qui capto discessionis tempore, ad Romanos confugêre: in quibus erant pontifices Iosippus & Iesse. Filij uero pontificum, tres quidem Ismaëli, cui apud Cyrenen fuerat caput abscissum, & Matthiæ quatuor: alterius uero Matthiæ unus, qui post interitũ patris aufugerat, quem Simon Gioræ cum tribus filijs, ut supra dictũ est, interemit. Multi autem nobiles cum pontificibus defecere: eosq; imperator cũ per alia humane suscepit, tum sciens alienigenis moribus illic uersari molestum esse, in Gophnã dimisit, ut ibi manerent: interim munitas etiam pollicitus possessiones cuique peracto bello redditurum esse. Illi quidem in destinatum municipium læti cum omni cautione discedunt. His autem in ciuitate non uisis, rumor seditiosis iterum diffamatus est, quod Romani transfugas occidissent, ut hoc metu uidelicet à fuga reliquos deterrerent. Et paulisper quidem hæc calliditas eorum sicut antea ualuit, timor autem profugere cupientes inhibuit. Rursus autem, postquam eos Titus reuocatos à Gophna cum Iosepho murum circumire, & populo conspici iußit, multi ad Romanos fugiebant. In unum uero congregati, & ante Romanos stantes, cum lachrymis atque ululatu seditiosos rogabant, ut primo quidẽ paucos in ciuitate Romanos susciperent, patriámque seruarent. Si hoc displiceret, saltẽ de fano certi exirẽt, templumq; sibi liberarent. Nec enim ausuros sine maxima neceßitate Romanos ignem sanctis immittere. His illi magis aduersabantur, multáq; in transfugas uociferati conuicia, supra sacras portas iacula & balistas & saxorum disposuere tormẽta, ut omne quidẽ circum

Multi Iudæorum profugiunt ad Romanos.

fanum

finum ſpatium multitudine mortuorū ſepulchro, templum uero ipſum caſtello ſimile uideretur. In loca uero ſancta & inacceſſa, cū armis adhuc, & manibus gentili cæde calentibus, inſiliebant: & ad hanc proceſſere legis iniuriam, ut quā Iudæos indignationē oporteret exercere, ſi hæc Romani admitterent: ea tunc in Iudæos propria ſacra temerātes, uterentur Romani milites. Nemo tamē fuit eorum, qui non cum honore templum aſpiceret, atque adoraret: latronésque optaret, antequam intolerandum malum contingeret, pœnitere. Titus autem dolens uicem eorū, iterū Ioannem eiúsque ſocios increpabat, dicens: Nónne uos ò ſceleratiſſimi, cancello ſancta loca protexiſtis? Non literis Græcis ac noſtris inciſas tabulas conſtituiſtis, quibus ne ſepta cuiquam tranſgredi liceret edicitur? Non eos qui tranſiſſent, quamuis Romanus quis eſſet, uobis necare permiſimus? Quid igitur in eo etiam mortuos cōculcaſtis ò nocentiſſimi? Aut cur templū & externi & gentilis ſanguinis cōfuſione polluiſtis? Teſtor ego patrios deos, & ſi qs unquā hunc locū ante aſpexit, (nūc enim neminē credo) itémq; teſtor & exercitum meum, & Iudæos qui apud me ſunt, & uoſipſos, quod nō ego uos uiolare hæc cōpellam: quin & ſi locū acies ueſtra mutauerit, neq; accedet ad ſancta quiſpiā Romanorum, neque quicquā in eius contumeliā faciet. Seruabo autem uobis etiam templum nolentibus.

De iterata pugna extructis aggeribus, & excurſionibus Iudæorum.

CAPVT V.

HAec Ioſepho internunciante principis dicta, latrones ac tyranni exiſtimantes non beneuolentia, ſed timiditate hos ſermones fieri, in ſuperbiam tollebantur. Titus autem, qui neque ſeipſos miſerari eos, neque tēplo parcere perſpiciebat, rurſus bellum gerere decreuit inuitus.

Sed

Sed uniuersum quidem his militem, quod locus cum non caperet, inferre non poterat. Tricenis enim de singulis centurijs uiris fortißimis, lectis etiam chiliarchis, singulis millenos attribuit: hisque duce præposito Cereali, hora noctis nona iubet in custodias impetum fieri. Cum autẽ ipse quoque in armis esset, unàque descendere statuisset, amici cum propter periculi magnitudinem ducémque dicta continuerunt. Plus enim operis eum in Antonia sedentem, quàm militum certamina facturum esse dixerunt, quàm si periculum subisset: omnes enim fore sub oculis imperatoris optimos bellatores: His dictis paruit. Deinde ob hoc solum se manere locutus ad milites, ut de eorũ uirtute iudicaret, ne aut fortis quisquã indonatus abiret, aut cõtra impunitus ignauus lateret, sed omnium spectator ac testis fieret ipse, qui & ulciscendi & remunerandi esset dominus: illos quidem ad aciem hora, qua supra memoratũ est, dimisit. Progressus autem ad speluncam, de Antonia, quid fieret expectabat. Verum hi qui missi fuerant, non ita, ut sperabãt, somno oppressos inuenere custodes: sed excitatis cum clamore, confestim manus conseruere excubitorum intus. Mane autem cæteri cateruatim excurrêre. Itaque primorum quidem impetum excipiebant Romani: qui autem illos sequerentur, in agmen proprium incidebant, multisq; suorum uelut hostibus utebantur. Vocis nanque agnitionem confusus partim clamor, oculorũ autẽ singulis nox ademerat: cũ præterea quosdam furor cæcos, alios iracundia, alios timor efficeret: idcirco obuium quenq; sine discretione feriebãt. Romanis quidẽ scutorũ coniunctione septis, & per globos prosiliẽtibus, ignoratio minus nocebat: signi enim sui quisque meminerat. Iudei uero disiecti, tã impetus quàm recessus temere facientes, sæpe imaginẽ inter se hostiũ alijs alij

Iterũ Ro. inuadũt urbem.

Titus spectator pugnæ.

*demonstrabāt: cum reuertentē suum quisque per tenebras, Romanum quasi aggredientem exciperet. Denique plures à suis quàm ab hostibus sauciati sunt, donec orto die, uisu iam pugna discerneretur: & in acie stantes ordine, sagittis atque lapidibus agerentur. Neutri uero cedebant, neq; labore fatigabantur. Sed Romani quidem & sigillatim, & multi simul in conspectu imperatoris de uirtute certabant. Illumq; diem sibi quisque promotionis initiū fore putabat, si fortiter dimicasset. Iudæis autē & propriū cuiusq; periculum, & quod tēplo metuerēt, ministrabat audaciā: quod tyrānus stans hos rogaret, alios uerberaret, & ad pugnādum interminationibus incitaret. Cominus autem plerunq; pugnatum est, sed cito & breui momento prælia mutabantur. Neutra enim pars prolixum fugæ spatiū uel persecutionis habebat. Pro suorum autē euentu ex Antonia tumultus erat, & confidere superantibus, & stare si fugerent, acclamantiū: eratq; ueluti quoddā belli theatrū. Nec enim uel Titum uel alios, qui unà erant, quicquā eorū quæ in pugna gerebātur latebat. Postremo nona hora noctis cœpto prælio, quinta diei dissoluti sunt. Cum neutri eo loco, unde pugnam iniere, certa fuga cessissent, uerū mediā in ancipiti prælio uictoriā reliquissent, Romanorū quidē plurimi nobiliter decertarunt: Iudæorum partis quidem Simonis, Iudas Marion filius, & Simon Iosiæ: Idumæorum uero Iacobus, & Simon alter Cathlæ filius, Iacobus autē Sosæ: de Ioannis autē socijs, Getheus & Alexāder: de Zelotis aūt, Simon filius*Tagiræ. At Romanorum reliqua manus, die septimo subuersis Antoniæ fundamentis, latam uiam usque ad templū cōposuit. Admotáq; muro agmina, mox aggeres inchoabant: unum contra interioris templi angulū, qui ad septētrionalē oriētémq; spectabat: alterū cōtra exedrā, ad Aqui*

Anceps pugna.

*Al's Iairi.

Aggeres extructi.

ad Aquilonis partem inter duas portas ædificatũ. Aliorum duorum unum contra portam occidentalem templi exterioris, alterum ab Aquilone. Magno tamen opus cum labore ac miserijs proficiebat, cum materias sexcẽtesimo usq; stadio deportarent. Interdum autem insidijs ledebantur, cum ipsi quidem uincendi facultate minime cauerent, Iudæis uero propter desperationem salutis audacioribus uterentur. Nonnulli enim equitum, quotiens ad ligna siue fœnum colligendum exissent, interea dum id facerent equos suos frenis exutos pasci sinebant: quos Iudæi per cuneos irrumpentes rapiebant. Itaq; dum id crebro fieret Cæsar existimãs, quod erat uerum, negligentia suorum magis quàm Iudæorum uirtute rapinas contingere, tristi animaduersione cæteros ad æquorum custodiam reuocare statuit: unóque milite, qui equum perdiderat, morte damnato, eo metu equos suos cæteris cõseruauit. Nunquam enim eos post hæc in pascua dimittebant, sed tanquam natura his cõnexi ad necessitatem egrediebantur. Illi quidem templum oppugnabãt, aggerésque erigebant. Altera uero die post eorum ascensum, multi seditiosorum, quos rapinæ defecerãt, & fames urgebat, cõgregati, in præsidia Romanorum, quæ Elæon montem uersus collocata erant, circa undecimam diei horã impetum faciunt. Sperabant enim primo quidem inopinatos, deinde curandi corporis causa quiescentes, facile decipi posse. Verum cognito illorum conatu, Romani de proprijs custodijs celeriter collecti obstabant eis, murum transcendere ac perrumpere uiolenter ambitu conatis. Cõflato autem uehementi prælio, multa quidem & alia ab utraque parte fortiter gesta sunt: cum Romani præter fortitudinem etiam bellandi peritia. Iudæi uero immoderato impetu & effrenatis animis uterentur. Dux aũt his pudor

uir, & corpore breuis & uultu despicabilis, támque genere quàm rebus alijs uilißimus, Ionathes nomine, progressus ad Ioannis pontificis monumentum, cum alia multa superbe ad Romanos prolocutus est, tum quem fortißimum haberent, ad singulare prælium prouocauit. At qui contrà stetere, multi quidem dedignabãtur: erant autem inter eos (ut assolet) etiam qui timerent: quosdam uero non inconsulta mouebat ratio, cum mortis cupido nõ debere confligere. Nam qui de salute desperassent, eos neque cautos impetus, neq; deum habere placabilẽ: & cum his in discrimen uenire, quos neque uincere magnum sit, & uinci cum dehonestamẽto periculosum nõ fortitudinis sed ferocitatis uideri. Cum autem diu nemo procederet, multáque Iudæus eorum timiditati illuderet, erat arrogantißimus quidã & superbus è Romanis, ex ala equitum, nomine Pudens, insolentiam eius exosus, fortasse autem etiam corporis breuitate sublatus, inconsulte prosilijt, & cæteris commissa cũ eo pugna risum præbuit: sed à fortuna proditus est. Lapsum enim Ionathes interfecit: deinde pede supra mortuum posito, læua scutum, dextráque cruentum gladium coruscabat: armisq; cum fremitu concußis exercitui & iacenti insultans, spectantes Romanos increpabat: donec cum tripudiantem & uana iactantem, quidem Priscus cẽturio sagitta transfixit: eoque facto, & Iudæorum & Romanorũ clamor uarius excitatus est. Ille autem dolore in uertiginẽ tortus, supra corpus hostis incubuit: belliq; felicitatẽ ratione carentem, quàm uelox ultio sequeretur ostendit.

Pudens cadit.

Ionathes à Prisco occidit.

Romani flammis pereunt dolo iudaico, & de Argorio quodam. CAPVT VI.

SEditiosi uero templum tenentes, aperte quidẽ & quotidie militibus in aggeribus positis repugnabant. Vi-

 cesimo

*cesimo autē septimo die prædicti mensis, huiusmodi dolum excogitant. Occidentalis porticus spatium, quod inter cul men & trabes erat uacuum, syluis aridis, itémque sulfure ac bitumine repleuere. Deinde uelut oppreßi cedebant. Quare multi quidem temerarij fugientibus instabant, & in porticum ascendere positis scalis nitebantur. Qui uero prudentiores erāt, nullam fugæ causam Iudæis fuisse cogitantes, locis suis manebant. Verum porticu repleta his qui ascenderant, ignem immittūt Iudæi. Excitata undiq; subito flamma, Romanos, & qui extra periculum steterunt, ingens stupor inuasit: & desperatio quos incēdium ceperat occupauit, flammis enim cincti, semetipsos in oppidum, alij uero in hostes præcipitabant: multi spe salutis desilientes in puteos, illico debilitabantur: alios, dum conantur, præueniebat incendium: alij ferro flammam antecedebāt. Statim uero & alios fugientes ignis comprehendebat, plurimum peruagatus. Cæsarem uero, licet præ morientibus indignaretur, quod iniußi porticum ascenderant, misericordia tamen eorū tetigit. Cumq; nemo prohibere posset incendiū, hoc erat tamen solatio pereuntibus, quia uidebant eius dolorem, pro quo ipsi animam perderent. Vociferans enim & ante alios prosiliēs, & comites suos quàm possent auxilium ferre obsecrans, cernebatur. Eiúsque uoces & affectiones quisque, uelut aliquam præclarißimam sepulturam, secum afferens moriebatur. Nonnulli tamen recepti in partem porticus latiorem, flammarum quidem periculum euasere. Obseßi autem, Iudæis cum diu saucij restitissent, postremo uniuersi cecidere. Post omnes autē quidam iuuenis, nomine*Longus, toti huic ornamento fuit calamitati: & quāuis sigillatim digni sint memoria qui periere, omnium tamen fortißimus demonstratus est. Quem Iudæi quidem,*

Romani flammis exusti.

Als Longinus, Logistō.

& quia

& quia fortis erat, & quia interficere eum cupiebant, ad se descendere promissa fide hortabantur. Frater uero eius Cornelius*, qui ex altera parte stabat, ne gloriam suã* Ro*manamq́; militiam dehonestaret orabat: cui magis obtemperauit: sublatóque altius gladio, ut ab utrisq; partibus cerneretur, semetipsum occidit. Eorum quos ignis obsederat,* Argorius *quidam, calliditate seruatus est.* Appellato enim *clara uoce* Lucio *quodam, cõmilitone & contubernali suo: heredem te, inquit, relinquo totius patrimonij mei, si me exceperis. Cum aũt ille prompto animo accurrisset ipse quidem qui se in eũ proiecerat, uixit:* Lucius *uero pondere oppressus, constratóque lapidibus solo allisus, continuo moritur. Ea calamitas paulisper quidẽ* Romanis *tristitiam cõparauit, in posterum tamen cautiores effecit, & aduersus* Iudæorum *insidias iuuit, quibus plerumque loca morésque hominum nescientes lædebantur.* Exusta *est uero porticus ad turrim usque* Ioãnis*, quam ille belli tempore, quod cum* Simone *gerebat, supra postes quæ in* Xystum *ducerent ædificauerat.* Reliquum *uero* Iudei *quoniam consumpti fuerãt qui ascenderent, absciderunt.* Postero *autem die* Romani *quoque, porticum quæ in* Boreæ *parte fuit, ad orientalem usque totam incendunt: continentem angulos eius, quæ appellatur* Cedron*, super uallem ædificata: unde etiã profunda erat, & horribilis eius altitudo.*

De fame Iudeorum. CAPVT VII.

C*Irca templum quidem ita res se habebant.* Eorum *uero qui per ciuitatem fame corrumpebantur, infinita multitudo moriebatur.* Inenarrabiles *aũt clades eueniebãt.* In *dies nãq; singulos, si uel unquã aliquid cibi apparuisset, bellũ illico gerebatur: & amicißimi inter se ad manus ueniebãt, miseris diripiẽtes animis uiaticũ.* Fides *autẽ*

penuriæ nec morientibus habebatur: sed etiã quos uiderẽt expirare, scrutabantur latrones: ne quem forte cibum sinu occultans quispiam, moreretur. Ipsos autẽ spes egestate uictus hiantes, ueluti canes rabidos decipiebat: & impingentes in ostia tanquam ebrij ferebantur, easdémq; domos bis ac ter eodem momento desperatione inquietabãt: omniaq; dentibus necessitas subigebat: & ea colligentes quæ nullũ, quamuis sordidissimum mutorum animalium, non horreret, comedere patiebantur. Denique nec cingulis nec calciamentis abstinuere, coriáque scutis detracta mandebant. Quinetiam fœni ueteris laceramenta, uictui habebantur: cuius nonnulli exiguum pondus quatuor atticis uenundabant. Et quid opus est famis improbitatem ex rebus anima carentibus demonstrare? factum enim relaturus sum, neque apud Græcos, neque apud Barbaros cognitum, & dictu quidem horrendum, auditu uero incredibile. Itaque libenter hanc calamitatem intermitterem, ne mentiri me posteri æstimarent, nisi testes multos haberem: & fortasse aliquam patriæ referrem gratiam, parcius ea differens, quorum fata perpessa est.

De muliere quæ per famẽ filiũ coxerat. CAPVT VIII.

MVlier quædam ex plebe trans Iordanem habitantium incolarum, Maria nomine, Eleazari filia, de uico Vatezobra, quod significat domus hyssopi, genere ac diuitijs nobilis, cum alia multitudine fugiens, in Hierosolymam recepta cum cæteris obsidebatur. Huius alia quidem bona tyranni diripuerunt, quæ ex transamnanis locis in oppidum comportauerat. Reliquias uero conditorum, & si alimenta reperissent, irrũpentes domum eius satellites, quotidie auferebant. Grauiter autem mulier indignabatur: propteréaque sæpissime raptoribus maledicens,

cens, & imprecans, eos contra se uehementius irritabat: cũ neq; iratus, neque miserans, eam quisquam uellet interficere. Sed uictum quidem patrando alijs parabat: undiq; autẽ adempta iam erat ei etiam reperiẽdi facultas, famesq; uisceribus & medullis irrepserat. Plus uero quàm fames iracũdia succedebat. Igitur ui animi ac necessitate impulsa, rebus aduersis contra naturã excitatur, raptóq; filio, quẽ latentẽ habebat, miserum te, ait, infans, in bello & fame & seditione cui te seruauero? Apud Romanos etiã, si uixeris, seruiturus es: fames autem præuenit seruitutẽ: his uero seditiosi sæuiores sunt. Esto igitur mihi cibus, & seditiosis furia, & humanæ uitæ fabula, quæ sola deest calamitatibus Iudæorum. Et hoc simul dicens, occidit filium, coctúmque medium comedit. Adopertum autẽ reliquũ seruauit. Ecce aderãt seditiosi, & contaminatissimi nidoris odore capti, mortem ei statim, nisi quod parasset ostẽderet, minabãtur. Illa uero bonam partem se reseruasse respõdens, aperit filij reliquias. Illos autem confestim horror cæpit atque dementia, uisuq; ipso diriguerunt. At mulier: & hic, inquit, est uere filius & facinus meum, comedite: nam & ego comedi. Nolo ut sitis aut fœmina molliores, aut matre misericordiores: Quod si uos pietatem colitis, & mea sacrificia repudiatis, ego quidem comedi, reliquum eius me manebit. Post hoc illi quidem trementes exierunt, ad hoc solum timidi, uixq; hoc cibi matri cessere. Mox autem repleta est eo scelere tota ciuitas: & unusquisque ante oculos sibi cladem illam proponens, tanquam hoc ipse admisisset, horrebat. Ab omnibus autem quos fames urgebat, properabatur ad mortem: & beati appellabantur, qui priusquam id paterẽtur interijssent. Cito autem Romanis nunciata est illa calamitas, eorúmque alij non credebant, alij miserebãtur, mul-

Filius à matre coctus.

ddd 5 tos

tos autem uehementius eius gentis odium cœpit. Cæsar autem super hoc deum placabat: siquidem Iudæis pacem obtulisset, eisq; liberam proposuisset omnium obliuionē quæ commiserant. Illos autem pro concordia seditionem, bellum pro pace, pro sacietate atque opulentia famē optasse: & qui proprijs manibus templum, quod ipse eis seruasset, incendere cœperant, huiusmodi alimentis eos esse dignißimos. Veruntamen scelus huius nefandi uictus, ruina sese patriæ operturum: neque relicturum in orbe terræ, ut sol inspiciat ciuitatem, in qua matres sic uescerentur. Ante matres autem patribus huiusmodi alimenta deberi: qui nec post eiusmodi clades arma deponerent. Simul hæc dicens, desperationem hostium reputabat, nec eos sanā mentem recepturos existimabat, qui cuncta iam pertulissent, quibus antequam ea paterentur, mutare sententiam sperabantur.

De expugnatione muri & incendio templi. CAPVT IX.

Octauo autem die mensis Augusti, cum duæ legiones aggeres perfecissent, ad exedram occidentalem templi exterioris admoueri arietes iußit: cum diebus ante sex, qui firmißimus erat, aries, parietem sine intermißione pulsando, nihil omnino profecisset. Verum & huius & cæterorum magnitudinem structura lapidum superabat. Septentrionalis autem portæ alij fundamenta suffodiebant: multúmque fatigati, exteriores tantum lapides euellere potuere. Ab interioribus autem portæ sustinebantur: iámque diu mansere, donec instrumentorum & uectium conatibus desperatis, Romani scalas porticibus applicuere. Iudæi uero præuenti, ne eos subire probiberēt, cum his congreßi dimicabāt. Et alios quidem retro depellentes præcipitabant, accedentes alios subsidio trucidabāt.

Scalæ muris admotæ.

Multos

Multos de scalis egredientes, priusquam se scutis obtege=rent, ferientes gladijs praeueniebant. Nonnullas autẽ sca=las armatorum plenas, in latus deijcientes, declinabant. Vnde Romanorum quoque non parua caedes sequebatur. Alij signis ablatis pro his decertabant, rapinam eorũ gra=uißimae fore turpitudini ducentes. Postremo tamen Iudaei & signis potiũtur: & eos qui unà ascenderãt, interficiũt. Caeteri uero clade intereuntium perterriti descendunt. Ro=manorum quidem nemo, nõ aliquo facto opere, procubuit. Seditiosorum autem, qui prioribus praelijs etiam tunc for=titer pugnauerunt, & praeterea Eleazarus fratris Simo=nis tyranni filius. Titus autem, cum uideret se alienis & templo cum damno & nece militum parcere, ignem por=tis subijci iußit. Inter haec autem ad eum profugi ueni=unt, Ananus ex Emaus, Simonis satelles crudelißimus, & Archelaus filius Magadati: idcirco sperantes ueniam, quod Iudaeos uictores reliquerant. Titus autem, cum hanc eorum in Iudaeos crudelitatem audiuit, utrunque obtrunca re decreuit. Dicebat enim neceßitate, non uoluntate uenis=se: nec salute dignos esse incensam ipsorum causa patriam deserẽtes. Verũtamẽ cohibuit iracũdiã fides, eósq; dimisit: sed nõ eo loco habẽdos, quo etiã alios credidit. Iã uero por tis milites ignẽ admouerãt, liquefactoq; argẽto, cito lignũ flãmae assumpserãt, cũ subito auctae proximas inde porticus corripuere. Iudaeis uero ignẽ circũ se uidẽtibus, corpora si mul animaeq; ceciderũt: & stupore attoniti, adiuuare qui=dem uel extinguere nemo conatus est: stantes uero aspicie=bant, nec tñ his quae absumerẽtur dolentes: saltẽ ut qđ reli=quum esset, saluũ haberent, animũ colligebant. Illo quidẽ die, & quae secuta est nocte, crescebat incendium: paulatim enim nec simul undique inflammari porticus potuerunt.

Trãsfugae.

Porticus tẽpli accensae.

Postero

Postero autem die Titus partem militũ iußit incendium restinguere, perq́; proxima portis loca uiam sternere, ut facilior agminibus esset ascensus. Rectores ad se conuocat: sexq́; collectis qui erant proceres, Tiberio Alexandro totius militiæ præfecto, & Sexto Cæreali quintæ legionis præposito, & Largio Lepido decimæ, & Tito Phrygio quintædecimæ, cum quibus erat etiam Fronto, ac Ternius magister duarum Alexandrinarum legionum, & M. Ant. Iulianus procurator Iudææ, congregatisq́; præterea chiliarchis & procuratoribus, consilium de templo proposuit. Alijs quidem uidebatur lege belli utendum esse: nunquam enim Iudæos à nouis rebus posse desinere templo manente, quo omnes ubicunque essent colligerẽtur. Nonnulli monebant, ut si templum reliquissent Iudæi, neq; armis pro eo quisquam certaret, conseruãdum esse suadebant. Si uero id pugna obtinuissent, ignibus consumendum: quoniam castellum iam uideretur esse non templum: & piaculum non ipse id, uerum illi qui fieri coëgere, committerent. Tito autem, nec si stantes dimicarent Iudæi, pro hominibus animo carentibus, ulciscendum esse dicente, neque se unquam tantum opus incensurum: iam enim Romanorum fore hoc damnum, sicut ornamẽtum quoque foret imperij, si maneret: iam certi quid uellet, ad eius accedunt sentẽtiam Fronto, Alexander & Cerealis. Tunc quidem consiliũ dimisit, iußisq́; militibus requiescere, itémq; ducibus ut his in procinctu ualidioribus uteretur uiam sternere per ruinas, lectis ex cohortibus imperat, ignẽq́; restinguere. Illo quidẽ die

Iterũ cõflictum. *Iudæos labor itémque timor ab impetu continuit. Postero autem collectis uiribus, & recepta fiducia, per orientalem portam contra templi exterioris custodes, secunda hora diei procurritur. Illi autem primam quidem concionem*

fortiter

fortiter excepere: septiq; scutis, à fronte murum condensa acie imitantur. Certum tamen erat eos non diu duraturos, quod & multitudine infestantium & animis uincerentur. Cæsar autem priusquam uerterentur acies (nam pugnam ex Antonia prospectabat) cum equitibus lectis uenit auxilio. Impetum uero eius non sustinuere Iudæi: sed primis interfectis, plerique fugam petunt: & cedentibus quidem Romanis, reuertentes instabant. Cum autem illi retorsissent, iterum refugiebant: donec circa horam quintam, Iudæi ui coacti templum introire, conclusi sunt. Titus autem discessit in Antoniam, decreto postridie mane cum omni exercitu aggredi, templumq; obsidere. Sed id planè dei sentẽtia iãdudum igne damnauerat: euolutisq; temporibus aderat fatalis dies qui erat decimus mensis Augusti, quo etiã prius à rege Babyloniorum fuerat concrematum. Ex ædibus autẽ causam principiúmq; sumpsit incẽdium. Nam cũ paulisper Titi discessu seditiosi quieuissent, Romanos rursus aggrediuntur, custodúmq; templi cum ignẽ interioris fani restinguentibus pugna committitur. Hicq; Iudæis in fugam uersis, usque ad templum transierunt.

Quemadmodum templum incensum est inuito Tito.
CAPVT X.

Hic itaq; tunc militum quidam, non expectato cuiusquam edicto, neque tantum facinus ueritus, sed diuino quodam motus impetu, à contubernali suo sustollitur: & exardente materia raptum ignem in fenestram inserit auream, inde ad membra circum templum ædificata de septentrionali regione aditus erat. Flamma uero excitata, Iudæorum quidem calamitati dignus clamor exoritur, & ad ulciscendum properabant: neque iam uitæ parcendum rati, neque uiribus temperandum, amisso eo cuius gratia cautis- Templũ succenditur.

cautißimi uidebantur. Mature autē hoc Tito quidem nunciat. Et ille (nanque casu in tabernaculo quiescebat sicut à prælio redierat) exilijt: templumq; curriculo petit, prohibiturus incendium: omnésque post eum duces, & hos agmina perterrita sequebantur. Clamor autē ac tumultus erat, tanto exercitu sine ordine concitato. Cæsar autem uoce simul ac dextera pugnantibus signo dato, ignem iubebat extingui. Sed neque uox eius audiebatur, quod aures eorum maior clamor obstrueret, nutúmque dexteræ non attendebant, cum alios bellum, alios ira distraheret. Introcurrentium uero agminum impetum, non præcepta neque intermi natio continebant: sed quò furor eos duceret, sequebātur. At ipsos autem introitus obstrusi, multi quidem sese inuicem conculcabant: multi uero ardētibus adhuc & fumantibus porticum incendentes ruinis, liuore quidem utebantur. Cum uero ad templum accessissent, edicta quidem Cæsaris non audire simulantes, præcedentem quisque, ut ignē immitteret, hortabatur. Seditiosis autem iam subeundi quidem spes nulla erat, sed fuga & cædes omnia poßidebat.

Cædes multorū. Magna uero populi multitudo inualida & inermis, ubicūque occupati fuerant, interficiebantur: & circū aram quidem ingens mortuorum numerus cōgerebatur. Per gradus uero templi, & sanguis multus profluebat, & corū corpora qui supra ceciderant delabebantur. Cæsar autē ubi neq; impetum insaniētium militū cōtinere poterat, & flamma dominabatur, intrò cū rectoribus ingressus, & sanctū templi, & quicquid illic erat aspexit, ea quidē quæ apud alienigenas erant fama meliora, pompa uero & opinione domestica non minora. Cum autem flamma nondum ex ulla parte ad interiora penetrasset: nec membra quæ circū erāt templum depasceretur, quod erat uerum, existimans adhuc

Cæsar ingreditur templi adyta.

illud

*illud opus posse seruari, & ipse prosiluit, milités*q; *rogare ut ignem restinguerent conabatur: &* Liberalem hecaton*tarchum de stipatoribus suis, fuste multatos qui nō obedirent iussit arcere. Illorū autem furor belli*q; *impetus quidā uehementior, Iudæorúmque odia, & Cæsaris reuerentiam & prohibentis metum superabant. Pleros*q; *autem prædarum spes incitabat, suspicantes intus omnia pecunia referta esse: quoniam fores auro factas cōspiceret. Præterea quidā miles ex his qui intrauerāt, cum Cæsar ad inhibendum incendium cucurrisset, ignem iam cardinibus portæ subiecerat. Túm*q; *subito, postquam flamma intus apparuit, & duces cum Cæsare discedebant, & stantes extrà succendere nemo prohibebat. Templum quidém hoc modo inuito Tito exuritur. Sed quamuis hoc multum quis deflendum putet, ut opus omniū quæ audiuimus aut uidimus maxime admirabile, tā extructionis genere, quàm magnitudinis, itē*q; *munificentiæ in singulis rebus, & gloriæ quæ de sanctis habebatur, maximum tamen ex fato capiet solatium: quod ut animalibus, ita operibus locis*q; *fatum sit ineluctabile. Mirabitur autem in eo etiam circumacti temporis fidem. Nam & mensem, ut dictum est, cúm*q; *diem seruauit, quo primū ab Babylonijs templum erat incensum. Et à prima structione templi, quam Solomon rex inchoauerat, us*q; *ad hoc excidium, quod euenit secundo anno principis Vespasiani, mille centū triginta colliguntur anni, & septem menses, ac dies quindecim. A posteriore uero, quam secundo anno Cyri regis Aggæus fecerat, us*q; *ad excidium quod Vespasiano imperante sustinuit ciuitas, anni sexcēti trigintanouem, & dies quadragintaquinque.*

De sacerdotibus, Gazophilatio*q*; & porticu.
CAPVT XI.

DVm templum autem incenderetur, etiam quicquid in manus forte uenisset rapiebatur, & cædes erat infinita deprehensorum. Nec *actæ fuit ætatis miseratio, aut reuerentia castitatis: sed & pueri & senes & sacri ac profani similiter interficiebantur, atq; omne genus hominum belli calamitas persequebatur, unáq; supplices cum repugnantibus necabantur: flammáq; ulterius progrediens, cũ gemitu occumbentium concrepabat.* Et *pro altitudine quidem collis, ardentisq́; operis magnitudine, totam quis ardere crederet ciuitatem.* Illo *autem clamore nihil maius aut horribilius excogitari potest.* Nam & Romanorum *agminum fremitus erat, & seditiosorum, ferro igniq; clausorũ clamor ingens tollebatur, & populi sursum deprehensi ad hostes fuga, cum stupore ac calamitate conquestio.* In *colle autem constitutis, etiam multitudo oppidi cõsonabat.* Iam *uero multi fame marcidi, in mortem penè luminibus clausis, postquam ignem templi uidere, in questus interim uires clamorémque receperunt.* Resonabat *autem & trans fluuium regio, & montes circumpositi grauiorem impetum faciebant: & tamen erant clades acerbiores tumultuum.* Nam *collem quidem in quo templum erat, euelli radicitus quis putaret: ita undiq; belli plenus uidebatur, & sanguis igne largior esse, plurésq; interfectoribus interfecti, oĩsq́; terra cadaueribus tegebatur: & supra corpora mortuorũ gradientes milites, cursum fugientium sequebantur.* Latrocinalis *quidem multitudo, tandem pulsis* Romanis, *in exterius templum, deinde ciuitatem euadit.* Populi *autem quod fuit reliquum, in exteriorem porticum confugerat.* Sacerdotum *autem* Iudæorumque *nonnulli, primum quidẽ uiribus itémque sedibus suis, quæ ex plumbo factæ erant, auulsis, in* Romanos *pro missilibus utebantur:* Deinde *cum nihil*

nihil proficerent, ignisq́; in eos euomeretur, in parietē se=cedentes octo cubitis latū, ibi manebāt. Duo tamen ex nobilibus, cū ad Romanos trāscundo seruari possent, aut cōmunem cū cæteris durare fortunā, semetipsos in ignē iniecere, & cū templo cōcremati sunt, Meirus filius Belgæ, & Iosippus Dareæ. Romani autem, quod frustra se circum templum ædificijs parcere iudicabant, cū ipsum templū ardcret, omnia simul incendūt, & quicquid ex porticibus reliquū erat, & portas: præter unam ex parte oriētali, alterā ex meridiana, quāuis eas quoq; postea funditus euerterint: Quinetiā arculas, quæ gazophilacia uocantur, incendūt, in quibus magna uis erat pecuniæ, ac plurimū uestiū, aliáq; substantia, & (ut breuiter dicam) omnes Iudæorū congestæ diuitiæ, quod opulentißimus quisque illuc totas domos exhauserant. Venerunt aūt etiam super eam, quæ restabat, unam porticū, extra templum, quò confugerant ex populo mulierculæ, itémq; pueri & promiscuæ multitudinis, propè ad sex hominum milia. Sed priusquā de his Cæsar quicquam decerneret, uel ducibus imperaret, ira flagrantes milites incēdunt porticum. Hincq́; contigit, ut alij cum se ex flamma præcipitarent morerentur, alios ipsa corrūperet. Ex tanto autē numero nemo seruatus est. His causa interitus quidē pseudo propheta fuerat, qui eo die prædicauerat in ciuitate, quod eos in templū deus ascendere signa salutis accepturos iuberet. Multi enim à tyrannis tunc subornati prophetæ, populo denunciabant, ut expectarent dei auxiliū, quo propterea minus profugerent, & eos qui supra timorem & custodiam fierent, spes retineret: Cito autem in aduersis homini persuadetur. Quod si etiam malorum instantium liberationem polliceatur qui fallit, necessario qui ea patitur, spei totus efficitur.

Sacerdotes in tēpli se muris occultantes.

De prodigijs excidium Hierosolymæ præcedentibus & præsagijs.

CAPVT XII.

DEniq; miserabilis populus, illis quidem fallacibus deumq; calũniantibus, credulus erat. Certis uero prodigijs & futurã solitudinẽ pronunciantibus, neq; attẽdebãt animo, neq; credebant: sed uelut attoniti, nec aut oculos habentes, aut animas, edicta dei dißimulauere: modo cum supra ciuitatem sidus stetit, simile gladio, & per annum perseuerauerit cometes, modo cum ante defectionẽ, primúq; belli motus ad diem festum Azymorũ populo cõueniente (octauus aũt dies erat Aprilis mensis) nona hora nocturna, circum aram itémq; templum tantũ lumen effulsit, ut clarißimus dies putaretur: & hoc usque ad mediam permansit horam: quod imperitis quidem bonum augurĩu esse uidebatur: sacrorum uero peritis, priusquam eueniret, statim dijudicatum est. Eodémq; festo die etiam bos, cum ad hostiam duceretur, agnum in medio fani peperit. Orientalis autem porta interioris templi, cum esset ænea atq; grauißima, & post meridiem uix à uiginti uiris clauderetur, ferisq; ferro iunctis obseraretur, pessulósq; altos haberet in saxeũ limen demissos, uno perpetuo lapide fabricatũ, uisa est noctis hora sexta sponte patescere. His autem curriculo per custodes templi magistratui nunciatis, ascendit ille, uixq; eam potuit claudere. Verum & hoc iterum ignaris quidem signum optimũ uidebatur. Deum nanq; bonorum portam sibi aperuisse dicebant. Prudentiores uero templi tutamen sponte sua dissolutum iri cogitabant: & hostium donũ esse, portas aperiri: solitudinẽ uero illo ostento signari inter se pronunciabant. Post dies autem festos, in diebus paucis, uicesimoprimo die mensis Maij, larualis quædam imago uisa est, fidem superans. Monstrum autem

fortasse

fortasse quod dicturus sum, etiam his est cognitum qui uiderunt: & quæ secutæ sunt clades, dignæ præsagijs extitere. Nanq; ante solis occasum uisi sunt per inane ferri currus totis regionibus, & armatæ acies, tranãtes nubila, & ciuitatibus circunfusæ. Festo autem die, quã pentecosten uocant, nocte sacerdotes intimũ templum more suo ad diuinas res celebrandas ingressi, primum quidem motũ quendámq; strepitum senserunt: postea uero subitam uocem audiere, quæ diceret, migremus hinc. Quod autem his horribilius fuit, Iesus quidã, filius Anani, plebeius & rusticus, quadriẽnio priusquàm bellum gereretur, in summa ciuitatis pace atq; opulentia, cũ ad festum diẽ uenisset, quo ategias in honorem dei componi in templo ab hominibus mos est, repente exclamare cœpit: Vox ab oriẽte: Vox ab occidente: Vox à quatuor uentis: Vox in Hierosolymã & templum: Vox in maritos nouos nouásque nuptas: Vox in omnem hunc populum. Atq; hæc interdiu noctúque, omnes ciuitatis uicos clamitans circuibat. Nonnulli autem uirorum insignium, aduersum omen indigne ferentes, corripiũt hominem, multisq; uerberibus afficiunt. Ille autem neque pro se, nec ad eos qui se multabant, secretò quicquam locutus, eadẽ quæ prius uociferans perseuerabat. Magistratus autem rati, quod erat uerum, magis diuinũ esse hominis motum, ducunt eum ad Romanorum præfectum, ubi plagis usque ad ossa laceratus, neque supplex quicquàm fuit, neq; lachrymauit: sed ut poterat inclinans, maxime flebiliter uocem ad singulos ictus respondebat: Veh ueh Hierosolymis. Albino autem interroganti (is nanq; iudex erat) quis esset, uel unde ortus, aut cur ista diceret, nihil retulit. Non prius autem cessauit luctus miseræ ciuitatis, donec eum Albinus furere iudicatum dimisit. Ille autem ad belli usque

Clamor rustici ac mors.

tempus neq; adibat quenquā ciuium, nec quenquam uidit: sed quotidie uelut orationē quādā meditatus, ueh ueh Hierosolymis, querebatur. Sed nec imprecatus est cuiquā, cū in dies singulos multaretur, nec uictū offerentibus benedicebat. Sola uero eius responsio ad omnes erat in triste præsagium. Maxime autē diebus festis uociferabatur: idq; per annos septem & quinque menses continuos faciens, neque uoce raucior fuit, neq; laborauit, donec obsidionis tēpore ipsa re perspectis augurijs ipse quieuit. Supra murum enim circūiens iterū, ueh ueh ciuitati ac phano ac populo, uoce maxima clamitabat. Cum autem ad extremum addidisset, ueh etiam mihi, lapis tormento missus eum statim peremit, animamq; adhuc illa omnia lugentem dimisit. Hæc si quis reputet, profecto inueniet, deum quidem hominibus consulere, modisq; omnibus præmonstrare quæ sint eorum generi salutaria: ipsos autem ob dementiam suam malis uoluntarijs interire: quandoquidem & Iudæi post Antoniam captam, quadratum fanum fecerant: cum in sacris libris scriptum haberent, capiendam ciuitatem ac templum, si fanum quatuor angulis esset effectum. Sed quod maxime eos ad bellum excitauerat, responsum erat ambiguum, itidem in sacris libris inuentum, quod eo tempore quidam esset ex eorum finibus orbis terræ habiturus imperium. Id enim illi quidem quasi proprium acceperunt, multique sapientes interpretatione decepti sunt. Hoc autem planè responso, Vespasiani designabatur imperium, qui apud Iudæam creatus est imperator. Sed etiam homines fatum uitare non possunt, etiam si præuiderint. At uero hi signorum quædam pro sua libidine interpretati sunt, alia contempsere: donec patriæ excidio suaq; pernicie, eorum iniquitas confutata est.

Præsagia sinistre Iudæis intellecta.

De imperio

De imperio Titi & sacerdotum interfectione.
CAPVT XIII.

Romani quidem, postquam seditiosi ad ciuitatem cõfugêre, templo itemq; omnibus circũ locis ardentibus, signa in fano reposuere contra portam orientalẽ: hicq; ibi sacrificio celebrato, maximis cum clamoribus declarabant Titum imperatorem. Vsque adeo uero præda satiati sunt milites uniuersi, ut in Syria dimidio quàm pridem fuerat pretio pondus auri ueniret. Ex his autẽ sacerdotibus, qui in templi pariete perdurauerant, puer sitiens à Romanis custodibus pacẽ petebat, sitimq; fatebatur. Sed ubi illi tam ætatis quàm necessitatis miserati, dedere ei dexteram, & ipse bibit, & quam secum attulerat lagena repleta, sursum refugiens abijt ad suos, nec eum quisquam custodum insequi ualuit, sed eius perfidiæ maledicebant. Ille autem nihil se præter placita fecisse dicebat. Dextera enim sibi data, non ut apud ipsos remaneret, sed ut tantum descenderet, atq; ut aquam acciperet: quæ cũ fecerit, in fide mansisse. Astutiam quidem propter ætatem, maxime pueri, qui decepti fuerant, mirabantur. Quinta uero die sacerdotes oppressi fame descendunt, & à custodibus ad Titum perducti, ut salutem sibi concederet orabant. Ille autem ueniæ quidem tempus illis præterisse fatus, perisse uero id cuius eos gratia merito conseruasset, decere autem sacerdotes interire cum templo, duci homines ad supplicium iubet. Sed tyranni cum socijs, quoniam bello undiq; tenebantur, circundatis autem nusquam erat fugere copia, Titum ad colloquia prouocant. Ille autem pro humanitate naturali saltem oppidum seruare cupiens, & amicis præterea suadentibus (latrones enim iam moderatiores factos esse arbitrabantur) in parte occidua templi exteriore cõsi-

De puero quodam.

ſtit. Hic enim ſuper Xyſtum erant portæ, ac pons qui ciuitatem ſuperiorem templo iungebat, isq; tunc inter tyrãnos ac Titum interueniebat. Multi autem militũ utrinq; denſi aſtabant: Iudæi quidem circum Simonem ac Ioannem ſuſpenſi ſpe ueniæ: Romani uero ad Cæſarem ſpeculandi ſtudio, qualiter eos reciperet. E dicto autem dato militibus, Titus, ut & iracundiam & ſagittas continerent, adhibitoq́; interprete, quo argumento ſuperior oſtẽdebatur, prior alloqui cœpit. Etiámne ſaturati eſtis patriæ malis, ò uiri? qbus neq; uirtutis noſtræ, neq; infirmitatis propriæ uenit in mentem: ſed incõſulto impetu ac furore perditis populo & ciuitate ſimul ac templo, ipſi quoq; iuſte perituri: qui primũ quidem, poſtquàm uos Pompeius fortiter debellauerat, nouas res affectare non deſtitiſtis. Deinde etiam bellum apertum contra Romanum populum extuliſtis: utrúmne multitudine freti? an quod parua manus uobis Romani exercitus ſatis reſtitit? Auxiliatorum fide? Et quæ gens imperio noſtro libera, Iudæos præ Romanis optaret? Sed uiribus corporum? Atqui ſcitis nobis ſeruire Germanos. Firmitate murorum? Et qui maior Oceano murus, atque obſtaculum? quo ſepti Britanni, adorant arma Romanorum. Animorum obſtinatione, uel aſtutia ducũ? Atqui etiam Carthaginenſes captos eſſe noueratis. Itaque uos contra Roma. ipſorum excitauit humanitas, qui primum uobis & terram dedimus poßidendam, & gentiles impoſuimus reges. Deinde leges ſeruauimus patrias, & uiuere uos non ſolum diſcretos, ſed cum alijs etiam ueſtra uoluntate cõceßimus: quodq́; maximum eſt, tributum capere dei nomine, ac donaria colligere permiſimus: eaq́; offerentes neq; monuimus, neq; prohibuimus, ut hoſtes nobis efficeremini ditiores, noſtráque pecunia uos contra nos inſtrueretis.

Oratio Titi ad ſeditioſos.

struxeretis. Ergo tantis bonis affecti, sacietatem in eos qui hæc uobis præstiterant, extulistis, & immitium exemplum serpentium uirus blandientibus infudistis. Esto, Neronis negligentiam contempsistis, & ueluti ruptũ aliquod mem brum, siue contractum aliâs, male quieti in maiore uitio detecti estis, & ad spes improbas, etiam cupiditates immodicas explicastis. Venit pater meus ad patriam uestram, non ut pœnas à uobis ob ea quæ in Cestium commiseratis, exigeret, sed monitis emendaret. Denique cum deberet, si depopulandæ nationis causa uenisset, stirpem uestram petere, atq; hanc delere ciuitatem, Galilæam & circa eam loca uastare maluit, ut pœnitendi uobis præberet inducias. Sed hæc eius humanitatis infirmitas uidebatur, nostraq; le nitate aluistis audaciam. Et Nerone mortuo, fecistis quod nequißimi solent, & ex intestinis uestris dissensionibus fidutiã præsumpsistis: meq;, ac patre meo digreßis ac Aegy ptum, ad struendum bellum tempus illud utile putauistis. Neq; uos puduit pturbare principes declaratos, quos etiã duces humanißimos fueratis experti. Deniq; ubi ad nos cõ fugit imperium, & omnibus in eo quiescentibus, per legatos autẽ gratulantibus exteris nationibus, iterũ hostes Iudæi, & legationes quidem à uobis trans Euphraten usq;, nouarum rerum gratia missæ: murorum autem noui ambitus reparabantur, seditio etiam, tyrãnorũq; contentio, & bellum intestinum, quæ sola huiuscemodi nequißimos decent. Iussus ego ab inuito patre cum mandatis tristibus ad ciuitatem uenire, lætabar, cognito populum de pace sentire. Ante bellum rogabam uos desistere, pugnantibus aliquãdiu parcebam, sponte ad me uenientibus dexterã dedi, fidem seruaui confugientibus, multos captiuos miseratus, uerberibus urgentes bellum coërcui, muris uestris machi=

nas inuitus admoui, ſemper cædis ueſtræ cupidos milites cō tinui. Quotiens uici, totiens uos ad pacem tanquàm uictus prouocaui. Cum propè ad templum acceſſiſſem, conſultò iterum legis belli oblitus parcere uos proprijs ſanctis orabam, templumq; ſeruare, data uobis exeundi copia, & fide ſalutis: uel etiam pugnare alio tempore ſi uelletis, in alio loco facultates præbui. Iſta omnia ſpreuiſtis, & templum manibus ueſtris incēdiſtis. Deinde ſceleratiſsimi nūc me ad colloquiū prouocatis, ut quid tale conſeruetis quale perijt. Qua uoſmetipſos ſalute dignos eſſet poſt templi excidiū iudicatis? Quinetiā nunc armati ſtatis, & nec in extremis ſupplices áſsimulatis. O miſeri, quæ fiducia? Nónne populus ueſter exanimatus? Templum uero perijt, mihiq́; ſubdita eſt ciuitas: in manibus autē meis habetis animas ueſtras. Et tamen fortitudinis eſſe gloriam mortem arbitramini? Non contendam cū pertinacia ueſtra. Proiectis autē armis, traditisq́; corporibus, uitam uobis indulgeo, & ſicut in priuata domo, dominus mitis ultus grauiora, cætera mihi ſeruo. Ad hæc illi reſponderunt, fidem quidem ſe ab eo minime poſſe accipere: nam iuraſſe nunquàm id eſſe facturos: exeundi uero per munitiones, qua murum ſepſerat, cum coniugibus ac liberis facultatem petebant. Ituros enim ſe in ſolitudinem, ipſisq́; oppidum relicturos. Hoc Titus uehementer iratus, quod in ſorte captorum conſtituti, uictorum ſibi conditiones ponerent, declarari quidem his iuſsit uoce præconis, ne ulterius ad ſe profugerēt, neúe fidem ſperarent: nulli enim eſſe parcendum: cunctis autem uiribus dimicarent, & quantum poſſent, ſaluti ſuæ cōſulerent: iam enim ſe omnia iure belli geſturū. Militibus autem diripere ciuitatem, atq; inflāmare permiſit. Illi autem ipſo quidem die nihil egerunt. Poſtero autem die, Archium, &

Superba reſpōſio ſeditioſorum.

Permittitur ciuitas prædæ & incendio.

Acram,

Acram, & curiã, quæ uocatur Ophla, succendêre, & progrediebatur ignis usq; ad Helenæ regiã, quæ in media erat Acra: nec minus ciuitatis mortuis plenæ uici ardebant, domusq; fumo consumptæ. Eodem die* Galeza regis filia, & fratres, cum his multi nobiles ex populo congregati, ut fidem sibi daret, Cæsari supplicarunt. Ille autem, quanquam cæteris omnibus iratus erat, mores tamen non mutauit, sed eos suscepit. Et tũc quidem omnes in custodia habebat: regis autem filios, ac propinquos postea uinctos, Romã perduxit, fidem obsidum præstaturos. Al. zare.

De præda seditiosorum & succensione interioris ciuitatis.

CAPVT XIIII.

Seditiosi autem ad domum regiam profecti, ubi (quia tuta erat) multi facultates suas deposuerant, & Romanos hinc pellunt, & omnibus popularibus qui eò conuenerant, propè ad octo milia & quadringentos occisis, pecuniam etiam diripuere. Viuos autem duos milites Rom. cæpere, unum equitem, alterum peditem, & peditem quidem interfectum per omnem traxere ciuitatem, uelut uno corpore omnes Ro. ulciscerẽtur. Eques uero quidam his quod saluti foret, suadere pollicitus, deducitur ad Simonẽ. Cumq; ibi, quæ diceret non haberet. Ardali cuidam ex numero ducum traditur puniendus. Is autem eum reuinctis post terga manibus, ceruice atque oculis in conspectu Romanorum, ueluti capite cæsurus, produxit. Verum ille dum gladium Iudæus educeret, ad Rom. refugit. Hunc Titus quoniam ab hostibus esset lapsus, nõ est passus quidem occidere, indignum uero esse Romanorum militem iudicauit, quia uiuus fuerat captus, & armis ablatis eum agmine pepulit. Quæ res prudenti uiro grauior esse morte uidebatur. Postero autem die Romani, uersis in fugam ex infriori ciuitate

Seditiosi deprædãtur regiam.

Duo milites Romani capti.

tate latronibus, omnia Siloam usque igni tradidere, & oppidum quidem gaudebant absumi, rapinis uero carebant: quoniam latrones exinanitis prius omnibus, in superiorem ciuitatem recedebant. Erat namque illis malorum quidem nulla pœnitudo: arrogantia autem, tanquam in rebus secũdis. Denique ardere ciuitatem lætis uultibus aspicientes, alacri uoto mortem se expectare dicebant, quod perempto populo, incenso templo, & flagrante oppido, nihil essent hostibus relicturi. Sed tamen Iosephus in extremis eorum rebus, pro reliquis ciuitatis obsecrãdo laborabat. Sed multa quidem in eorum crudelitatem, atque impietatem locutus, multa uero pro salute adhortatus, nihil amplius quàm elusus est: quia neque se tradere propter iusiurandum patiebantur, neque pugnare cum Romanis ex æquo iam poterant, ueluti custodia circumuallati: cædisq; insuper consuetudo dexteras commouebat. Dispersi autem per ciuitatem, per ruinas latitabant, profugere parati insidiantes. Multi autem capiebantur, omnésque interficiebãtur. Nam propter inediam fugere non ualebant, mortuos autem canibus proijciebant. Omne autem pereundi genus, fame leuius uidebatur: adeo ut ad Ro. quoque sine licentia, etiã desperata misericordia, tamen fugerent, atq; in seditiosos à cæde non cessantes, sponte inciderent: nullúsq; in ciuitate locus uacuus erat, sed cuncta mortuos habebant, quos fames aut latrones confecerãt, & cadaueribus eorũ plena erant qui alimentorum penuria, uel seditione perierant. Tyrannos autẽ fouebat, factionémq; latronũ, spes ultima, sita in cloacis: quò si fugissent, minime iueniri posse arbitrabãtur. Sed peracto excidio, post Romanorũ digressum prodire ac fugere cogitabant. Id enim planè illis erat somniũ. Nec enim uel deũ, uel Romanos fuerãt latitaturi. Tunc qdẽ subterraneis

neis freti, plura quàm Romani concremabāt, & qui ex incendijs fugientes in cuniculos descendissent, eos improbe necabant, itémq; spoliabant. Quinetiam cibum sicubi reperissent concretum sanguine rapientes, deuorabant. Erat autem inter se illis iam rapinarum causa bellum: eósq; putauerim, nisi excidio præuēti essent, nimia crudelitate mortuorum quoque corpora degustaturos fuisse.

Superior pars ciuitatis adoritur, & confugiunt aliqui Iudæorum ad Titum.

CAPVT XV.

Cæsar autem fieri non posse prospiciēs, ut sine aggeribus superiorem caperet ciuitatem, in prærupto undique loco sitam, distribuit operibus militem, uicesimo die mensis Augusti. Erat autem transuectio impendiorum difficilis: omnibus, ut dictum est, circum ciuitatem usque ad centesimum stadium in priorum aggerum extructionem detonsis. Quatuor quidem legionum opus, in occidentali parte ciuitatis, contra aulam regiam erigitur: auxiliatorū uero manus, & cætera multitudo Xystum uersus, ac pontem, & Simonis turrim: quam Ioannes bellum gerens, pro castello sibi ædificauerat. His autem diebus, Idumæorum duces clàm congregati, consilium de sui traditione cæpere: missis ad Titum quinque uiris, ut dexteram sibi darent, precabantur. Ille tyrannos sperans esse cessuros Idumæis abstractis, quoniā belli pars uidebātur, sero quidem, uerūtamen uitam his pollicitus, legatos remisit. Discessum autem parantibus Simon præsensit, & eos quidem, qui ad Titum perrexerant, quinq; uiros statim occidit. Duces uero, quorum nobilissimus erat Sosæ filius Iacobus, correptos in custodiam conijcit. Nec multitudinem Idumæorum, abductis rectoribus quid aggeret nescientem, sine custodia habebat: sed diligentioribus eam custodijs amplectebatur, & tamen

& tamen custodes profugientibus obstare non poterant. Quamuis multi necarentur, plures tamen erant, qui fugerent. Omnes *autem suscipiebantur à* Romanis,*quod* Titus *nimia lenitate priora præcepta neglexerat: ipsiq; milites iam & spe lucri,& facietate, cædibus temperabant. Sola enim relicta plebe, aliud uulgus cum coniugibus ac liberis, paruo quenque pretio uenundabant.* Cum *multi autem distraherentur, & emptores pauci essent, quanquàm uoce præconis edixerat, ne quis solus transfugeret, ut eo modo familias suas educerēt, tamen hos quoque recipiebat: appositis, qui ab his secernerent, si quis dignus supplicio uideretur.* Et *infinita quidem multitudo uenit.* Ex *populo uero seruati sunt, plus quàm quadraginta milia, quos imperator quomodo cuique gratum erat, dimisit.* Iis*dem autem diebus, etiã sacerdotũ aliquis, filius** Nebuthi, *nomine* Iesus, *accepta fide salutis à* Cæsare, *ut de sacris donarijs quædam traderet, egreditur, ac tradit ex fani pariete candelabra duo, his quæ in templo erant posita, similia: mensasq; & crateras, & pateras omnia ex auro solido & grauißimo facta.* Tradit *etiam uela, & pontificum indumenta, cum gemmis, & uasa multa sacrificio comparata.* Quin*etiam custos sacræ pecuniæ comprehensus,* Phinees *nomine, uestes & cingula sacerdotum ostendit, multámque purpurã, & coccum, quæ ad usum reposita, catapetasmatis seruabãtur.* Cum *quibus aliquantum cinnami erat, casiæ, pigmẽtorúmque aliorum multitudo, quibus cõmixtis deo in dies singulos adolebant.* Tradita *sunt autem ab eo, & ex alijs opibus multa, & sacra ornamenta non pauca: quorũ gratia, licet ui capto, transfugæ tamen data est uenia.*

Al. Tebuthi.

De potita reliqua parte ciuitatis.
CAPVT XVI.

Iam

Iam uero perfectis aggeribus, Septembris mensis die septimo, qui erat cœpto opere octauus & decimus dies, Romani *quidem machinas admouebant. Seditiosorum quidem alij, qui ciuitatem desperauerant, muris relictis in* Acram *recedebant, alij autem se in cloacas demittebant. Multi autem dispositi ulciscebantur eos, qui arietes applicarent: hos autem superabant multitudine ac uirtute* Romani: *quódque maximum est læti mœstos atque iam debiles. Cum autem pars esset aliqua muri subruta, nonnullæq; turres arietibus pulsatæ cessissent, statim quidem propugnatores earum diffugiunt: timor autem etiam tyrannos necessitate maior inuadit.* Nam *& priusquam transgrederentur hostes, torpore tenebantur, & ad fugiendum suspensi erant.* Videres *autem paulo ante superbos, & factis impijs arrogantes, ita tunc humiles esse, ac tremere, ut miseranda esset, quanquàm in nequissimis, tanta mutatio.* Conati *sunt quidem ambitu & muro, quo mœnia cingebantur, inuaso atque perrupto, custodes pellere, atque egredi.* Cum *uero, quos antea fideles habuerant, nusquàm uiderent, fugiebant quò quęque necessitas impulisset. Adeuntes autem alij, cum totũ ab occidente murũ subuersum esse nuntiarent, alij subijsse* Romanos, *ac etiam propinquare se querentes, alij etiam uidere hostes in turribus affirmarent, metu fallente conspectum, in ora prostrati, pro sua dementia querebantur: ac ueluti succisi neruos, quà fugerẽt hæsitabãt.* Vnde *& maxime quis, & uirtutem dei perspexerit contra iniustos, & fortunam* Romanorum. Tyranni *quidem semetipsos tuitione priuauere, ac sponte de turribus descendere: unde ui nũquam, sola uero fame capi poterant.* Romani *uero, qui tantum in muris infirmioribus laborauerant, eos quos instrumentis non potuissent, nunc fortuna cæpere.*

capere. Omnibus enim machinis, tres turres ualidiores erant, de quibus suprà memorauimus. Relictis itaque his, uel (quod est uerius) dei nutu in his deprehensi, confestim quidem ad uallem Siloam confugêre. Rursum autem ubi à metu paululum respirauerunt, munitionem qua murus erat accinctus, ex ea parte petiere. Vsi autem infirmiori audacia, quàm necessitate (iam enim uires eorum labor, metus, & calamitas fregerat) à custodibus retruduntur, & per diuersa disiecti, in cloacis delitescunt. Romani uero muris potiti, signa in turribus posuere: & plausu atque lætitia uictoriam & cantu celebrabant, quod principio finem belli multo senserant leuiorem. Denique sine sanguine murum nacti, nouissimum non esse credebant: cúmque nullum reluctantem uiderent, pro incerto mirabãtur. In angustias autem uiarum strictis gladijs fusi, & quos cepissent interficiebant nullo discrimine: domósque totas, cum omnibus qui eò confugerant, igni tradebant. Multas uero uastantes, quas prædæ causa penetrassent, integras mortuorum familias, & plena mortuis tecta, quos fames confecerat, offendebant. Ipsum deinde horrentes aspectũ, uacuis manibus egrediebantur. Nec tamen eodem modo peremptos miserantes. Non idem aũt circa uiuos patiebãtur, sed unũquenque obuium transfigendo, & angusta uiarum cadaueribus obstruendo, totámque ciuitatem sanguine diluere, ut plerosque incensorum cædes extinguerent. Et occidentes quidem uespere cessabant, nocte uero crescebat incendium. Ardentibus autem Hierosolymis, illuxit dies Septembris mensis octauus ciuitati, tot clades cũ obsideretur expertæ, quod bonis, si usa esset, ex quo fuerat condita, inuidenda mansisset: nulla tamen alia re tantis infelicitatibus digna, nisi quod talem progeniem qua subuersa est,

est, edidit. Intro autem Titus ingressus, & alia, & ciuitatis munitiones ac turrium cautes miratus est, quas tyranni per dementiam deseruerant. Conspecta quidem earum solida altitudine, itémque magnitudine, subtiliq; lapidũ cõpagine singulorum, quantumq; paterent uel quantum erigerentur, deo, inquit, planè adiuuante pugnauimus, & deus erat, qui detraxit ab istis munimentis Iudæos. Nam quæ hominum manus, aut quæ machinæ ad istas ualerent? Tunc quidem multa eiusmodi cum amicis collocutus est. Quos uero à tyrannis uinctos in castellis repperit, relaxauit. Cum autem alia ciuitatis deleret, murósque subuerteret, eas turres fortunæ suæ monumentum reliquit: quia eo militante, his potitus fuisset, quæ capi nõ potuissent. Quia ergo milites interficiendo laborabant, magna adhuc extabat superstitum multitudo, solos quidem armatos Cæsar, & qui manum opponerent, iubet interfici, reliquam uero multitudinem saluam esse. Illi autem cum his, quos occidi mandatum fuerat, etiam senes ac debiles trucidabant: uegetos autem atque utiliores coactos in templũ, in destinatum mulieribus ambitum cõcluserunt. Custodes autem his Cæsar apposuit: unum ex libertis & amicis suis Frontonem, qui fortunam quam quisque meritus esset, decerneret. Ille aũt latrones quidẽ omnes, atque seditiosos, cũ alius ab alio indicaretur, occidit. Iuuenes autẽ lectos, qui procero atq; formoso essent corpore, triũpho seruabat. Ex residua multitudine septem & decẽ milia maiores annis, uinctos mittit ad Aegyptum, operibus deputandos. Plurimos autem per prouincias Titus distribuit, in spectaculis ferro & bestijs consumendos. Qui uero infra decimum & sextum annum ætatis agerent, uendidere. Hisdem aũt diebus, quibus secernebantur à Frontone, mortui sunt fame duodecim milia,

Titus ingreditur urbem.

quibus

quibus partim odio custodum non præbebatur cibus, partim quoniam ipsi uictus fastidio tenebantur. Erat autẽ præ multitudine hominum frumenti penuria.

De numero captiuorum & peremptorũ. CAPVT XVII.

Captiuorũ & peremptorũ numerus.

ET *captiuorum quidem omnium qui toto bello comprehensi sunt, nonaginta & septem milium comprehensus est numerus. Mortuorũ uero per omne tempus obsidionis, decies centena milia. Horum plerique gentiles fuere, sed non indigenæ. A totis enim regionibus ad azymorum diem festum congregati, bello subito circunfusi sunt: ubi primo quidem illis pestifera lues ex loci angustia nasceretur, deinde citius fames. Quod autem caperet tantũ hominum multitudinem ciuitas, certum erat ex his, qui sub Cestio fuerant enumerati. Is enim tunc uires ciuitatis ac florem Neroni significare cupiens, contemnenti nationem, à pontificibus petijt, ut si quo modo possent, multitudinem numerarent. Illi autẽ, cum dies festus adesset, qui Pascha uocatur, quando à nona quidem hora usque ad undecimam hostias cædunt (singula quidem contubernia non pauciorum, quam decem hominum fiunt: solum enim epulari non licet: multi etiam uicini conueniunt) hostiarum quidem ducenta & quinquaginta sex milia & quingentas numerauere. Fiunt autem, ut denos epulatores per singulas imputemus,* *uicies centena ac septingentena milia, sancti omnes ac puri: nec enim leprosis siue uitiliginosis, aut semine fluẽtibus, quos gonoritas uocant, neque mulieribus menstruo cruore pollutis, neque alijs inquinatis participare sacrificia permittebãtur: sed nec alienigenis quidẽ, nisi qui religionis causa uenissent. Magna uero hæc multitudo ab extraneis cõgregabatur. Tũc tamẽ uelut in carcerẽ tota gens fato conclusa est, & farta hominibus ciuitas bello obsidebatur.*

*Al. uices.

batur. Itaq; superat omnem humanam, & diuinitus emissam pestem numerus peremptorũ, quos partim palàm occidêre, partim cæpere Rom. Rimantes enim cloacas, & sepulchra eruentes, quos offendissent iugulabant. Inuenti sunt autem ibi quoq; plusquàm duo milia, quorum alij manu sua, plures autem mutuis se uulneribus interfecerant, cũ alios fames corrupisset. Sæuus autẽ corporum odor introeuntibus occurrebat, adeo ut statim multi recederent: alij plura habendi cupidine, congesta cadauera calcantes, se immergerent, multæ nanq; opes in cuniculis inueniebãtur, nefasq́; omnem uiam lucri faciebat. Subducebantur autem multi, quos tyranni uinxerant: nec enim in extremis à crudelitate cessauerant. Vltus est autem deus utrunq; merito. Et Iohannes quidẽ oppressus fame, cum fratribus in cloacis, quam sæpe despexit, à Romanis dexterã sibi dari precatus est. Simon uero multa ui cum necessitate luctatus, sicut infra designabimus, semet tradidit. Seruatus est autem alter triumpho, Ioannes autem uinculis sempiternis. Romani uero extremas oppidi partes incendunt, murosq́; subuertunt.

Ioannes & Simõ capti.

Hierosolymæ urbis historia breuis. CAPVT XVIII.

ITa quidem Hierosolyma capta est, secundo anno principatus Vespasiani, Septembris mẽsis octauo die, Quinquies autem prius capta, tunc iterũ uastata est. Aegyptiorum quidẽ rex Asochæus, & post eum Antiochus, deinde Pompeius, & post hos tũ Herodes & Sosius captũ oppidum seruauere. Antea uero rex Babyloniorum eo potitus excidit: post annos ex quo ædificatum est, mille trecentos sexaginta, & menses octo, & dies sex. Primus autem conditor eius fuerat Chananæorum potentissimus, qui patria lingua iustus appellatus est rex. Erat quippe talis. Ideoq;

Melchisedec iustus rex primus urbis cõditor.

ſacerdotium deo primus exhibuit, & fano primum ædificato, Hieroſolymam ciuitatem uocauit, cum antè Solyma uocaretur. Chananæorũ quidem populo rex Iudæorũ Leobius pulſo, colendam ſuo populo tradidit, & quadringẽteſimo ſexageſimoquarto anno poſt, ac mẽſibus tribus, à Babylonijs euerſa eſt. A rege aũt Leobio, qui primus Iudæus in ea regnauit, uſq; ad id, qđ Titus fecit, excidiũ, ãni mille centum ſeptuagintaquatuor. Ex quo primum autẽ condita eſt, uſq; ad excidiũ, anni mille centũ ſeptuagintaſeptẽ. Sed enim neq; antiquitas, neq; ingentes diuitiæ, neq; per totũ orbem terræ diffuſa notio, nec magna religionis gloria quicquàm iuuit, quo minus periret. Talis quidẽ finis Hieroſolymorum obſidionis fuit. Quia uero quos occideret, quidue raperet, non habebat exercitus, quod iratis animis omnia deerant (nec enim parcendo ſi eſſet quod agerent, abſtinuiſſent) iubet eos Cæſar totã funditus iam eruere ciuitatẽ ac tẽplum: relictis quidẽ turribus, quæ præter alias eminebant, Phaſelo, & Hippico, & Mariamne: muriq́; tanto, quãto ciuitatem ab occidente cingebant. Id quidem, ut eſſet caſtrũ illis, cuſtodiæ cauſa relinquendis: turres autem, ut poſteris indicarent qualẽ ciuitatem, quamúe munitiſsimã, Romanorum uirtus obtinuiſſet. Alium uero totum ambitum ciuitatis ita complanauere diruentes, ut qui ad eã acceßiſſent, habitatam aliquando uix eſſe crederent. Hic quidem finis eorum dementiæ, qui nouas res mouere tentauerunt, Hieroſolymis fuit: clariſsimæ ciuitati, & apud omnes homines prædicatiſsimæ.

Vrbs fũditus diruta.

De præmio militum. CAPVT XIX.

Cæſar autem præſidio quidem illic ſtatuit relinquere decimam legionem, nonnullasq́; alas equitum, ac peditum cuneos. Omnibus autem belli partibus adminiſtratis, &

tis, & laudare uniuersum cupiebat exercitum, pro rebus fortiter gestis, & debita uiris fortibus præmia persoluere. Composito autem in medio ante castra magno tribunali, stans in eo cum procerum eminentißimis, unde ab omni milite posset audiri, magnam illis, ait, habere se gratiam, quod beneuolentia erga se utendo perseuerassent. Laudabat autem, quod per omnia bella morigeri fuissent, quódque præliando fortitudinem in multis magnisq; periculis monstrassent, patriæ per se amplificantes imperium: omnibúsque planum facientes hominibus, quia neq; hostium multitudo, neque munitiones regionum, neque magnitudines ciuitatum, uel audacia inconsulta, & immanitates efferæ aduersantium, poßint unquam Romanorum uires, uel manus effugere, quamuis in multis rebus aliqui fortunam opitulantem habuerint. Bonum quidem esse, ait, illos etiam bello finem imponere, quod & multo tempore gestum sit. Nec enim optasse his quicquàm melius, cum id ingrederentur. Hoc autem pulchrius atque præclarius, quod duces Romanorum & procuratores imperij, ab his declaratos ac præmissos, in imperium cuncti libenter suscipiunt. Et his quæ ipsi decreuere, manendum putant, agentes his gratias qui legissent: mirari autem se eos ac diligere omnes, quia nemo uiribus alacritatem habuit tardiorem. Et illis tamen, qui pro maiore ut clarius decertassent, uitámq; suam condecorassent fortibus factis, etiam re bene gesta, militiam suam nobiliorem fecissent, dixit se & honores & præmia redditurum: nec ullum eorum qui plus alio laborare uoluisset, iusta uicißitudine cariturum: magnamq; sibi huius rei fore diligentiã, quod magis uellet honorare uirtutes eorum, qui militiæ socij fuissent, quàm punire peccata. Confestim ergo iußit eos quorum partes

sunt, indicare, quosnam scirent fortiter aliquid in bello fecisse, & nominatim singulos appellans, præsentes collaudabat, quasi qui domesticis recte gestis nimium lætaretur, & coronas eis aureas imponebat, & torques, longasq; hastas, & signa ex argento facta donabat, & uniuscuiusque ordinem mutabat in melius. Quin & ex manubijs aurum & argentum, itémque uestes, aliámq; prædam largiter distribuebat. Omnibus autem ita donatis, ut quisque se meritum præbuerat, uotisq; cum uniuerso exercitu factis, magno fauore descendit, uertitq; se ad sacra, pro uictoria celebranda, magnáq; astante boum multitudine circũ aras, immolatos omnes exercitui dedit ad epulas, ipse uero cum honoratis per triduum lætatus, milites quidem alios quo quenque conueniret, dimittit. Hierosolymorum autem custodiam decimæ legioni credit. Neque ad Euphratem, qui pridem ibi fuerãt, misit, duodecimæ legionis memor, quod Cestio duce Iudæis concesserat, totam quidem illam de Syria pepulit. Erat autem olim apud Taphnæos. Ad Meleten autem, quæ sic uocatur, misit. Hæc ad Euphraten in confinio Armeniæ & Cappadociæ sita est. Duas uero sibi obsequi satis esse duxit, donec ad Aegyptum peruenirent quinta & decima legiones. Deinde cum ad maritimam Cæsaream cum exercitu descendisset, in eam manubiarum multitudinem reposuit, captiuósque ibi asseruari præcepit, quod ad Italiam nauigare tempus hyemis prohibebat.

De nauigatione Vespasiani, deq; comprehenso Simone & Spectaculo die natalitio exhibito.

CAPVT XX.

PEr idem uero tempus, quo Titus Cæsar obsidionis causa apud Hierosolymam commorabatur, ascensa naui oneraria Vespasianus Rhodum transmittit. Hinc autem

autem uectus triremibus, postquam omnes quas præternauigauit ciuitates inuasit, & ab his cum uotis exceptus, in Græciam ex Ionia trāsit. Egressus deinde* cecia in Iapygiam delatus est, unde iam terra iter agebat. Titus autem ex maritima Cæsarea reuersus, in Cæsaream quæ Philippi uocatur, aduenit, diuq; ibi commorabatur, celebrās omnia genera spectaculorū: multiq; in ea captiui consumpti sunt, alij bestijs obiecti, alij autem cateruatim more hostiū inter se depugnare coacti. Hic Simonem etiam minorē Gorgiæ filium comperit, hoc modo comprehensum. Iste Simon, cum Hierosolyma obsideretur, in superiore ciuitate cōstitutus, postquam muros ingressus fuit exercitus, totam uastare ciuitatem cœperat: tunc fidelißimis amicorum ascitis, & lapidarijs cum ferramentis eorum necessitati congruis, & alimētis quæ multis diebus sufficere possent, unà cum illis omnibus in aliquam occultiorem cloacam sese demittit, & quoad fossa patebat, illi progrediebantur: ubi uero soliditas obstitisset, eam suffodiebāt, sperantes posse ulterius progressos tutò emergere, atque ita seruari. Sed hanc expectationem uerā non esse, rei periculū refellebat. Vix enim paululum fossores processerant, iamq; alimēta, quāuis parce his uterentur, eos deficiebant. Et nunc igitur uelut stupore posset Romanos fallere, albis tunicis, innexáq; fibula, ac chlamyde purpurea indutus, illo in loco ex terra editus ubi templū antea fuerat apparuit. Ac primo quidem obstupuere qui eum uiderūt, locisq; suis manebāt. Deinde propius cum accesßissent, qui essent, percontati sunt, & id quidem Simon non dicebat. Iubebat autem ad se ducem uocari: statimq; accersitus ab his qui ad eū cucurrerāt, uenit Terētius Rufus: nāq; is rector militiæ relictus erat. Omni autē ab eo ueritate cōperta, ipsum quidem uin-

* Al. Corcyra.

ctum custodiebat: Cæsari uero, quemadmodum esset comprehensus, indicauit. Simonē quidem in ultionem crudelitatis, qua in ciues suos amare ac tyrannice fuerat usus in potestate hostium, quibus maxime inuisus erat (ita deus posuit) non ui subditum eorum manibus, sed sua sponte ad supplicium adductum, propterea quod plurimos ipse crudeliter interemerat, falsis criminationibus insimulatos, defectionis scilicet ad Romanos. *Nec enim potest iram dei effugere nequitia, nec inualida res est iusticia, sed quandoque sui temeratores ulciscitur, & grauiorem pœnam ingerit criminosis, cum iam se liberatos esse crediderint, eo quod non statim luere commissa.* Id *etiam* Simon *didicit, postquam in iras* Romanorum *incidit.* Illius *autem ascensus è terra, magnam etiam aliorum seditiosorum multitudinem ijsdem diebus fecit in cloacis deprehendi.* Cæsa*ri autem maritimam* Cæsareā *reuerso, uinctus* Simon *oblatus est, & illum quidem triumpho, quem* Romæ *acturus erat, seruari iußit.* Ibi *autem moratus, fratris sui natalem diem clarißime celebrabat, multam partem damnatorum eius honori attribuens.* Numerus *enim eorum qui cum bestijs depugnarunt, quiq; ignibus cremati sunt, & inter se digladiatores periere, duo milia quingentos excesßit.* Omnia *tamen* Romanis *uidebantur hæc, licet mille modis illi consumerentur, minus esse supplicij.* Postea Cæsar Berithum *uenit (hæc autem est ciuitas* Phœnices *prouinciæ, colonia* Romanorum) *& in hac quoque diutius demoratus est, maiore usus claritudine circa natalem patris diem, tam magnificentia spectaculorum, quàm sumptibus alijs excogitatis, cum etiam captiuorum multitudo eodem quo antea modo periret.*

De calamitate Iudæorū apud Antiochēses. CAPVT XXI.

Euenit

EVenit autem per idem tempus, Iudæos qui apud Antiochiam reliqui erant, acerba & exitiosa pericula perpeti, cōcitata in eos Antiochensium ciuitate, tam propter criminationes illatas eis in præsentia, quàm propter ea quæ fuerant nō multo ante commissa. De quibus necessarium mihi uidetur pauca prædicere, ut etiam quæ postea gesta sunt, consequenti narratione referamus. Iudæorum nanq; gens multum quidem totius orbis indigenis assemi nata est. Plurimum autem Syris in ciuitate permixta, præcipue apud Antiochiam uersabatur, propter magnitudinem ciuitatis. Maxime uero his liberam domicilij facultatem reges, qui post Antiochum fuerant, præbuerunt. Nanq; Antiochus quidem, qui Epiphanes dictus est, uastatis Hierosolymis templū spoliauit. Qui uero post eum regnum assecuti sunt, quicquid æneum in donarijs fuit, hoc Iudæis apud Antiochiam degentibus reddidere, in eorum synagoga dedicatum: concesserúntque, ut pari cum Græcis iure ciuitatis uterentur. A secutis quoque eodem postea regibus modo tractati, & multitudine profecere & extructione, itémque magnificentia munerum, templum clarius reddidere: sempérq; religione sibi sociantes magnam paganorum multitudinem, etiam illos quodamnodo sui partem fecere. Quo tempore autem bellum fuerat conclamatū, & recens in Syriam Vespasianus delatus est nauigio, Iudæorum uero odium apud omnes pullulabat, tunc unus eorum Antiochus quidam, plurimum patris causa honorabilis (erat enim princeps apud Antiochiā Iudæorum) cum Antiochensium populus concionaretur in theatro, progressus in medium, patrem suū & cæteros deferebat, insimulans eos, quod una nocte totam ciuitatem incendere statuissent, & ueluti gestorum participes quosdam hospi-

tes Iudæos tradidit. His autẽ auditis, populus irã cohibere non poterat, sed in eos quidem qui traditi fuerant, ignem iußit afferri: statimq́; omnes in theatro cõcremati sunt. In *multitudinem uero* Iu*dæorum properabat irruere: si eos celeriter ulti essent, patriam suam seruatum iri existimantes.* Antiochus *autẽ iracundiam magis accendere, mutato quidem uoluntatis argumento, quódque* Iu*dæorum mores odisset, exhibere se credens, si paganorum ritu sacrificaret: idemq́; iußit & cæteros cõpelli facere: renuendo enim manifestos insidiatores fore.* Huius *autem rei periculo ab* Antioche*nsibus facto, pauci quidem cõsenserunt: alij uero qui noluerunt, perempti sunt.* Antiochus *autem acceptis à* R*omanorum duce militibus, sæuius instabat suis ciuibus, nequaquam eos die septimo ab opere cessare permittens, sed omnia cogens facere, quæ diebus alijs agerent.* T*ámq; ualidam neceßitatem imposuit, ut non modo apud* Antio*chiam septimi diei feriæ soluerentur, sed ab hoc exordio in cæteris quoque ciuitatibus ad breue similiter tempus fieret.* Iu*dæis autem apud* Antio*chiam qui tunc erant, eiusmodi mala perpeßis, altera denuo calamitas accidit: de qua narrare conati, hæc quoq; persecuti fuimus.* N*anque quod quadratum forum exuri contigit, & archiua monimentorumq́; receptacula publicorum, itémque basilicas, uixq́; ignis inhibitus est, super omnem ciuitatem magnanimus uiuens, huius facti* Antiochus Iu*dæos accusat: &* An*tiochenses, quos scilicet si his infesti antea non fuissent, recenti tamen ex incendio tumultu facile calumniam pepulisset, multo magis ex anteactis fidem habere dictis suis persuasit, ut penè se uidisse ignem à* Iu*dæis inijci arbitrarentur: & tanquàm furore correpti, magno cũ ardore cuncti aduersus eos qui accusabantur, impetũ facerent.* V*ix autẽ*

Alia calamitas.

motus

motus eorum potuit reprimere Colligas adhuc iuuenis legatus, postulans sibi permitti referre ad Cæsarem gesta. Rectorem nanque Syriæ Cæsennium Priscum iam quidem Vespasianus ad eum miserat, nondum autem ille peruenerat. Habita uero diligenti quæstione Colligas reperit ueritatem, & eorum Iudæorum quidẽ quos Antiochus accusauerat, nemo conscius fuit. Omne autem facinus admisere homines quidam nocentißimi neceßitate debitorum: rati quod si forum & scripta publica concremassent, exactione liberarentur. Iudæi quidem pro suspectis consultatione criminationibus futura expectantes, magno timore fluctuabant.

Quomodo Vespasianus rediens à Romanis exceptus est.
CAPVT XXII.

Titus autẽ Cæsar à patre sibi allato nuntio, quod uniuersis quidem Italiæ ciuitatibus desiderabilis peruenisset: maxime uero, quod urbs eum Roma summa cum alacritate & claritudine suscepisset, in maximam lætitiam uoluntatémque translatus est, curis de eo ita ut sibi erat suauißimum liberatus. Vespasianum enim etiam longe absentem, omnes homines Italiæ uoluptatibus ut præsentem colebant expectatione sua, quod nimis eum uenire cupiebant, pro eius aduentu ducentes, & omni habentes neceßitate liberam erga illum beneuolentiam. Nam & senatus memor calamitatum, quæ mutatione principum contigissent, optatum erat imperatorem suscipere, senectutis honore, bellicorúmque gestorum maturitate decoratum, cuius præsentiam sciebant soli saluti subiectorum commodaturam: quod & populus malis intestinis solicitus, magis eum uenire cupiebat: tunc se calamitatibus quidem pro certo absoluendum esse confidens, antiquam uero libertatem cum opu-

lentia recepturum: præcipue pars militaris ad eum respiciebat. Hi enim maxime bellorum per illum patratorũ nouerãt magnitudinẽ, imperitiam uero aliorũ ducum experti atque ignauiam, magna quidẽ se optabãt turpitudine liberari. Eum uero, qui se & seruare & honestare solus posset, recipere precabantur. Cum uero hac beneuolentia diligeretur ab omnibus, honore quidem præcipuis uiris ulterius expectare intolerabile uidebatur, sed eum longißime ab urbe Roma conuenire ante properabant: Nec tamen quisquam moras eius conueniendi ferebat, sed ita simul omnes effundebantur, & uniuersis facilius & promptius ire quàm manere uidebatur, ut etiam ciuitas ipsa tunc primum inter se iucundam sentiret hominũ charitatem. Erant autem pauciores abeuntibus remanentes. Vbi uero eum appropinquare indicaretur, quámque mansuete singulos suscepisset, qui præcesserant, nuntiatum est, omnis iam reliqua multitudo per uias cum cõiugibus & liberis præstolabantur: & quò transiens aduenisset, uidendi eius uoluntatem, uultusq; lenitatem omnium generum uocibus prosequebantur, benemeritum & salutis datorem, solumq; dignum Romanorum principem appellantes. Tota uero ciuitas ueluti templũ erat, sertis atque odoribus plena. Cum autem uix per circunstantem multitudinem in palatium uenire posset, ipse quidem penatibus dijs aduentus sui gratulatoria sacra celebrauit. Vertunt autem se ad epulas turbæ, perq; tribus & genera & uicinias conuiuia exercentes, deo libabant, & ab eo precabantur ipsum Vespasianum quamplurimum temporis in Romano imperio perseuerare, & filium eius, & qui ex his nascerẽtur seruari inexpugnabilem principatum. Vrbs quidem Romana Vespasiano ita suscepto, statim maxima felicitate crescebat.

Domi=

Ante hæc uero tempora, quibus Vespasianus quidẽ apud Alexandriam erat, Titus uero Hierosolymã obsidebat, magna pars Germanorum ad defectionẽ mota est: quibus etiam Gallorum proximi conspirãtes, magnam spem contulerant, quod etiam Romanorum dominio liberarentur. Germanos autem deficere uelle, bellumq́; inferre, sustulit primo natura bonis consilijs uacua, parua spe appetens periculorum: deinde odium principum, quoniam soli sciunt præ cæteris gentem suam ui coactam seruire Romanis: necnon equidem maximam tempus eis fidutiam dedit. Nam cum uideret Romanum imperium crebris imperatorũ immutationibus intestina seditione turbari, omnémque his subditam orbis terræ partem pẽdere ac mutare cognoscerent, hoc sibi optimum tempus ex illorum rebus aduersis atq; discordijs oblatum esse putauerunt. Id autẽ consilium dabant, & hac eos spe decipiebant, Claßicus quidã & Ballis, ex eorum potentißimis, qui olim quidem res nouas cupiebant: tempore autem abducti, suam sententiã prodidere: iamq́; alacriter affectæ multitudinis periculum facturi erant: uerum maxima parte Germanorum defectione pollicita, & cæteris fortasse non dissentiẽtibus, ueluti quadã diuina prouidentia, Vespasianus ad Petilium Cerealẽ, qui pridem Germaniam rexerat, literas mittit, quibus eum consulem declarauit: iußitq́; ad Britannias administrandas proficisci. Igitur ille quod iussus erat abijciens, audita rebellione Germanorum, in eos iam cõgregatos inuadit ordinata acie, magnum in conflictu numerũ peremit, depositaq́; amentia ad sobrietatem coëgit. Sed quàm cito illi ad loca peruenissent, tunc aut multo post erant supplicio luituri. Nam ut primum defectionis eorum nuntius allatus est Ro=

Classicus & Ballis duces Germanorum.

est Romam, Domitianus Cæsar, hoc audito non sicut alter in illa ætate fecisset (nam omnino adulescẽs erat) tantam rei magnitudinẽ suscipere nõ detrectauit: sed à patre habẽs ingenitam fortitudinẽ, & supra ætatem exercitatus, ilico tendebat in Barbaros. Illi autem expeditionis fama perculsi, ei se permiserunt: lucrum hoc existimare maximum nacti, ut sine ulla clade pristino iugo subijcerẽtur. Omnibus ergo circa Galliam ut oportuit ordinatis, ne facile rursus unquã turbarentur. Domitianus clarus atque insignis, ætatem superantibus factis, & patrium decus afferentibus, Romam regreditur. Cum supradicta uero Germanorum defectione, hisdem diebus etiam Scitharum cõuenit audacia. Nam qui appellantur Sarmatæ, maxima multitudo clàm transgreßi flumen Istrum, uiolenti atque sæuißimi, propter inopinatum impetum, multos quidem Romanorum, quos in præsidijs offendêre, interficiunt. Et consularem uirum seniorem Pompeium Agrippam, qui fortiter his obuius pugnauerat, occidunt: proximásque regiones totas feriendo atque diruendo, omnia quæ incendissent peruagabantur. Vespasianus autem hoc facto, & uastitate Mœsiæ cognita, Rubrium Gallum dirigit, pœnas his impositurũ, à quo multi quidem in prælijs trucidati sunt. Qui uero salui esse potuere, cum timore domum refugêre. Hoc autem bello magister militum diffinito, etiam futuri temporis cautioni consulit. Pluribus enim & maioribus præsidijs loca circũdedit, ut omnino Barbaris esset impoßibilis transitus. In Mœsia quidem bellum ea celeritate discretum est.

Pompeius Agrippa occisus.

De amne sabbatico & triumpho Vespasiani ac Titi celebermmo.

CAPVT XXIIII.

PRinceps uero Titus aliquandiu quidem Berithi commorabatur, ita ut diximus. Inde autem reuersus, & per

per omnes, quas obiret, Syriæ ciuitates magnificentißima celebrans ſpectacula, Iudæorum captiuis ad oſtentationem cladis eorũ abutebatur. Conſpicit autem in itinere fluuium cognitione digniſſimum. Is fluit medius inter Acras & Raphaneas Agrippæ regni ciuitates. Habet autẽ quoddã peculiare miraculum. Nam cum ſit quando fluit plurimus, neque meatu ſegnis, tamen interpoſitis ſex diebus à fontibus deficiens, ſiccum exhibet locum uidere. Deinde quaſi nulla mutatione facta, ſeptimo die ſimilis exoritur, atque hunc ordinem ſemper eũ obſeruare pro certo compertum eſt. Vnde etiam Sabbaticus appellatus eſt, à ſacro Iudæorum ſeptimo die ſic nominatus. Ciuitatis autem Antiochẽſium populus, quoniam Titum aduentare cognouit, manere quidem intra mœnia præ gaudio nõ patiebatur. Omnes autem obuiam ei pergere properabant, uſque ad triceſimũ uel eo amplius ſtadium progreßi, non modo uiri, ſed etiam fœminæ cum pueris expectabant. Et cum appropinquantem uidiſſent, ex utroque uiæ latere ſtantes dextras cum ſalutatione tendebant: multisq́; fauoribus exultantes, cũ ipſo reuertebantur. Crebro autem inter omnes alias laudes precabantur, ut Iudæos expelleret ciuitate. Titus quidem nihil precibus iſtis indulſit, ſed otioſe quæ dicebantur audiebat. Incerti autem quid ſentiret, quidue facturus eſſet, Iudæi magno & atroci metu tenebantur. Nec enim commoratus eſt Antiochiæ Titus, ſed continuo ad Zeugma Euphratem uerſus iter contendit. Quò miſſi etiam ab rege Parthorum uenere, auream ei ferentes coronam, quod Iudæos uiciſſet. Eáque ſuſcepta etiam conuiuium exhibuit regijs, atque ita Antiochiam remeauit. Curia uero & populo Antiochenſi multũ petentibus, ut in theatrum ueniret, ubi omnis eũ multitudo præſtolabatur, humaniſſime paruit. Rurſus aũt fortiter

Munera Tito à Parthis miſſa.

titer ijſdem inſtantibus, & crebro poſtulãtibus expelli ciuitate Iudæos, ingenioſe reſpondit, patriam eorum dicens quò expellendi fuerant interijſſe, nullúmq; iam eſſe locum qui eos reciperet. Vnde ad aliam petitionem ſeſe conuertunt Antiochenſes, quod priorem impetrare non potuerũt. Aeneas enim tabulas eum precabantur eximere, quibus inciſa eſſent priuilegia Iudæorum. Sed ne id quidem Titus adnuit: uerum in eodem ſtatu relictis omnibus, quæ habebant apud Antiochiam Iudæi, ad Aegyptum inde diſceſſit. Iter autem agendo cum ad Hieroſolymam ueniſſet, triſtémq; ſolitudinem, quam uidebat, antiquæ ciuitatis claritudini compararet, diſiectorum operum magnitudinem & ueterem pulchritudinem recordatus, miſerabatur excidium ciuitatis, non ſicut alius feciſſet exultans, quod talem & tam funditus excidiſſet, uerum multa imprecans ſeditionis autoribus, & qui hanc pœnam ei inferri coëgere: ita certus erat, quod nunquam uirtutem ſuam uoluiſſet punitorum calamitate clareſcere. Ex magnis enim diuitijs, non minima pars in ruinis adhuc inueniebatur. Quædam enim eruebant Romani, plura uero captiuis indicantibus auferebant, aurum atque argentum, aliáque inſtrumenta precioſiſsima, quæ domini propter incertam belli fortunam terræ condidere. Titus autem propoſitum iter ad Aegyptum tendens, emenſa uelociter ſolitudine, peruenit Alexandriam: decretóq; ad Italiam nauigare, cum ſe duæ legiones comitarentur, utranque unde uenerãt, remiſit: quintam quidem in Mœſiam, quintam uero decimam in Pannoniam. Captiuorum autem duces Simonem & Ioannem, & alios numero ſeptingentos uiros electos, tam magnitudine corporum quàm pulchritudine præſtantes, ilico ad Italiam portare præcepit, cupiens eos triumpho præterducere

Captiui miſſi Romam, Titus triũphans cũ patre Romã ingreditur.

Peracta.

Peracta uero nauigatione pro uoto, similiter quidē Roma in eo suscipiēdo erat affecta, & excursus exhibuit ei quos patri. Claritudinem uero Tito pater attulit, qui uenit obuiam, eumq; suscepit. Multitudini autē ciuiū diuinam quādam lætitiam suggerebat, quod uidebat in unum tres cōuenisse. Non multis autem diebus post, unum cōmunem triūphum ob res gestas agere statuêre, quamuis utrisque senatus propriū decreuisset. Prædicto autē die, quo futura erat pompa uictoriæ, nemo ex tam infinita ciuitatis multitudine domi remansit. Omnes autem cum exissent, loca ubi tātum stare possent præuenerant, quantus spectandis imperatoribus modus sufficeret, concesso necessario transitu. Cuncta uero parte militari ante lucē per turmas atq; ordines progressa, cum rectoribus suis, & circa ostia constituta nō palatij superioris, sed prope Isidis templum (ibi enim principes nocte illa quiescebant) prima iam aurora incipiēte procedunt Vespasianus & Titus, lauro quidem coronati, amicti uero patria ueste purpurea: & ad Octauianas ambulationes transeunt (ibi enim senatus, & ducum proceres, & honorati equites, eorum præstolabātur aduentum) tribunal autem ante porticus factum erat, sellæq; eburneæ in eo preparatæ. Quò cum ascendissent, consederunt. Statimq; partis eos militaris fauor excepit, multis uirtutum testimonijs prædicans. Illi autem inermes erant, in ueste serica laureis coronati. Perceptis autē laudibus eorum Vespasianus cum dicere adhuc uellent, silentij signum dedit. Magnáq; omnium quiete facta, surrexit, & amictu magnam partem capitis adopertus, solennia uota celebrauit: idemq; Titus fecit. Perfectis autem uotis, Vespasianus in cōmune omnes breuiter allocutus est. Milites quidem ad prandium, quod his ex more ab imperatore parari solet, dimittit. Ipse uero ad portam

ad portam recedit, quæ ab eo quod per illam semper triumphorum pompa ducitur, nomen accepit. Ibi & cibũ prius capiebant, & triumphalibus uestibus amicti, dijs ad portam collocatis, cæsa hostia, inter spectacula transeuntes, triumphum ducebant, ut multitudini facilior præberetur aspectus. Pro merito autem narrari multitudo illorũ spectaculorum & magnificentia non potest, in omnibus quæ quisque cogitauerit, uel artium factis, uel diuitiarum opibus, uel naturæ nouitate, Nam penè quæcunque hominibus qui usquam sunt fortunatis, paulatim quæsita sunt, alijs alia mirabilia atque magnifica, hæc uniuersa illa die Romani imperij magnitudinem probauere. Etenim argenti auriq́;, necnon eboris, in omni genere specierum siue operum multitudinem, non ut in pompa ferre cerneres, sed si quis dixerit omnia flere, & alias quidem uestes ex rarißimis generibus purpuræ portari, alias diligentißima pictura uariatas arte Babylonia: gemmæ autem clarißimæ, & tam multæ aliæ coronis aureis, aliæ speciebus, aliæ fortunæ inclusæ traductæ sunt: ut appareret frustra nos eorum usquam uerum esse aliquid suspicari. Ferebantur simulacrorum sigilla: quæ illi deos habebant, & magnitudine mirabili, & arte non defunctorie facta. Horúmque nihil non ex pretiosa materia. Quin & animalium diuersa genera producebantur, proprijs ornamentis induta. Erant autem quæ etiam singula portaret magna hominum multitudo, purpureis uestibus atque inauratis ornata. Ipsi etiam qui ad pompam fuerant ab alia turba discreti, præcipua & mirabili ornamẽtorum magnificentia culti erãt. Insuper his, ne captiuorũ quidẽ uulgus inornatũ uideres, sed uarietas & pulchritudo uestiũ natã ex fatigatiõe corporũ deformitatẽ, oculis subtrahebat. Maxime aũt stupor erat machinarum,
quæ

quæ portabantur: siue pegmatum fabricatio, pro cuius magnitudine timendum uiribus portantium occurrentes putabant. Multa enim in tertium nidum quartúmque surgebāt: & magnificentia fabricæ cū admiratione delectabat: multisq; aurata ueste circūdatis, cū aurum præterea factū atq; ebur omnibus esset affixum. Multis autē imitationibus bellum aliter in alia diuisum, certam sui faciem demonstrabat. Erat enim cernere uastari quidem fortunatißimam terrā, totas uero interfici acies hostium, & alios fugere, alios captiuos duci, murósq; excellentes magnitudine machinis dirui, & castellorū excindi munimina, & populosarum ciuitatum mœnia disturbari, exercitúmq; intra muros infundi, cædisq; omnia loca plena, & eorū qui manu resistere non poterāt preces, ignémq; templis immissum, ædiumq; super dominos, & post multam uastationē euersionis atq; omnis tristitiæ defluentis, non in arua culta, neq; ad hominum uel pecorum potum, sed per terram ex omni parte flagrātem. Hæc enim Iudæi bello passuros esse ipsi experti sunt. Ars autem & confectorum operū magnitudo, nescientibus adhuc fieri tanquam præsentibus ostendebāt. Erat autem per singula pegmata captæ ciuitatis dux, ita ut captus fuerat, ordinatus. Multæ autē naues sequebātur: spolia uero alia, Spolia. *alia quidem paßim ferebantur. Eminebant autem duces eorum, quæ apud Hierosolymam in templo reperta sunt, mensa aurea ponderis talenti magni, & candelabrum quidem similiter auro factum, sed opere cōmutato abusus nostra cōsuetudine. Nam media quidē columna basi hærebat, tenues autem ab eo cannulæ producebātur, formatæ ad similitudinem fuscinæ, & summum cuiusque in lychni speciem fabricatæ. Erant autem numero septem, septimi diei, qui apud Iudæos est, indicantes honorem. Post hæc autem portabantur*

tur lex Iudæorum, nouißima spoliorum. Deinde transibāt plurimi uictoriæ simulacra portantes: omnia ex auro & ex ebore facta: Post quæ Vespasianus prior ibat: & Titus deinde sequebatur. Domitianus autem adequitabat, ipse quoque ornatus pulchritudine, dignúmque spectari exhibens equum. Pompæ autem finis fuit Capitolini Iouis templum. Quò postquam uentum est, constitere. Erat autem uetus mos patrius operiri, donec ducis hostium mortem quispiam nuntiaret. Is erat Simon Gioræ, tunc inter captiuos in pompa traductus: laqueo uero circundatus per publicum trahebatur, quo eum simul cæderent qui ducebāt. Lex autem Romanis est, ibi necare criminum reos morte damnatos. Postquam igitur eum finem uitæ habere nuntiatum est, omniúmque fauor secutus est, tunc hostias inchoauere. Hisq; omnino peractis, secundo per uota sollennia in palatium recessere. Et alios quidem epulis ipsi excepere, alijs autem omnibus domi conuiuiorum instructi erant apparatus. Hunc enim diem urbs Romana celebrat uictoriæ quidem in hostes gratulatorium, finem uero malorum ciuilium, & spei bonæ pro felicitate principum, Post triumphos uero, & Romani imperij firmißimum statum, Vespasianus Paci templum ædificari decreuit. Itaque mira celeritate, & quæ hominum cogitationem superaret, effectum est. Magna enim diuitiarum largitate usus, insuper perfectis id picturæ ac figmentorum operibus exornauit. Omnia nanque in illud fanum collecta ac deposita sunt, quorum uisendorum studio per totum orbem, qui ante nos fuerunt, uagabantur: quomodo aliud apud alios situm esset, uidere cupientes. Hic autem reposuit etiam quæ Iudæorum fuerant instrumenta, his se magnifice ferens. Legem uero eorum, & pe-

Simon Gioræ occisus.

Templū pacis à Vespasiano constructū.

netraliū

netralium uela purpurea in palatio condita seruari præcepit.

Herodiũ & Macherus à Basso capta. CAPVT XXV.

IN *Iudæam uero legatus missus Lucilius Bassus, suscepto à Cereali Vitelliano militum magistro, castellũ quidem Herodion ab incolentibus sibi sociauit. Post aũt omni manu militari collecta, multi autem in partes diuisi erant, & legione decima bellum inferre Macheruntijs statuit. Valde enim necessarium uidebatur id excindi castellum, ne multos sui munimine ad defectionem inuitaret. Nam & salutis spem habitatoribus certam, & aggredientibus hæsitationem atque formidinem, natura loci præstare maxime poterat. Nam ipsum quidem, quod muro cinctum est, saxosus est collis, in proceram altitudinem surgens, & ob hoc etiam capi difficilis uidetur: sed ne uel accedi posse eò natura excogitarat, quæ uallibus cum ex omni parte uallauerat, quarum altitudo oculis comprehendi non posset, nec transire erat facile, nec aggestu ulla ratione compleri possibile. Nam ea quæ ab occidente sita erat uallis, sexaginta stadijs distenditur, unde Asphaltites lacus ei limitem facit. Ex hoc uero tractu ipse Macherus altißimo uertice supereminet. A septentrione autem & meridie, ualles magnitudine quidẽ supradicta cinguntur, similiter uero sunt inextricabiles. Ad conatum uero eius uallis quæ ab oriẽte est, altitudo nõ minor centũ cubitis inuenitur. Monte uero ex aduerso Macherũti posito terminatur. Ea loci natura perspecta, rex Alexander primitus in eo castellũ cõmuniuit, quod postea Gabinius bello cũ Aristobulo gesto deposuit. Herodi autem regnanti, omnibus locis dignior cura uisa est, & constructione tutißima, propter Arabum præcipue uicinitatem. Nanq; opportune situs est, eorũ fines prospectans.*

Herodij situs & munitio.

Macherus.

Magno ergo locum muro amplexus ac turribus, ciuitatem illic fecit incolis, unde in arcem ipsam ferebant ascensum, Quin & circa ipsum uerticem rursus murũ ædificauerat, turresq; in angulis centũ sexaginta cubitis erexerat. In medio autem ambitu regiam struxerat, magnitudine simul habitationum & pulchritudine locupletem. Multas uero cisternas recipiẽdis aquis abundeq; suppeditãtibus, locis maxime idoneis fecerat, ueluti cũ natura certaret: ut quod illa situ loci inexpugnabile fecerat, ipse manu instructis munitionibus superaret. Insuper enim & sagittarum multitudinem machinarúmq; reposuit: & omnem apparatum excogitauit, qui habitatoribus posset magnæ obsidionis præstare cõtemptum. Erat autem in ipsa regia ruta mirabilis magnitudinis: nullo enim carycæ uel celsitudine uel magnitudine uincebatur. Ferebant autem eam ex Herodis temporibus perseuerasse: mansissetq; ulterius profecto, sed ab Iudæis qui locum ceperant, excisa est. Vallis autem, qua ciuitas à parte septentrionali cingitur, quidam locus* Babras appellabatur, ubi radix eodem nomine gignitur, quæ flammæ quidem assimilis est colore, circa uesperam uero ueluti iubare fulgurans: accedentibus eámq; euellere cupientibus facilis non est: sed tandiu refugit, nec prius manet, quàm si quis urinam muliebrem uel menstruum sanguinem super eã fuderit. Quinetiã tunc siquis eam tetigerit, mors certa est, nisi forte illam ipsam radicem ferat de manu pendentẽ. Capitur autem alio quoq; modo sine periculo, qui talis est: Totam eam circumfodiunt, ita ut minimum ex radice terra sit conditum. Deinde ab ea religant canem, illóq; sequi eum à quo religatus est cupiẽte, radix quidem facile euellitur: canis uero continuo moritur, tanquam eius uice à quo herba tollenda erat, traditus. Nullus enim postea accipientibus metus

*Als Debras.

metus est. Tantis autem periculis propter unā uim capi eā operæpretium est. Nanque uocātur demonia pessimorum hominum spiritus, uiuis immersa, eosque necantia, quibus subuentū non fuerit: hæc cito, etiā si tantūmodo auferatur ægrotantibus, abigit. Fluunt autē ex eo loco aquarum fontes etiam calidarum, multū inter se sapore diuersi. Alij nāque amari sunt, alijs nihil dulcedinis deest. Multi autem frigidæ aquæ ortus, non solum in humilioribus locis fontes alternos habēt: sed quod amplius quis miretur in proximo. Etenim quedā spelunca cernitur, nō quidem alte caua, saxo autē imminēte protecta: super hoc ueluti duæ mammæ inter se paululū distantes: & altera quidē frigidissimum fontem, altera calidissimum fundit. Qui mixti lauacrum suauissimū præbent, multisq; morbis ac uitijs salutare: maxime uero neruorum curationi conueniens: Habētq; idem locus metalla sulfuris & aluminis. Bassus autem cōtemplatus undique regionem ualle orientali replētā expugnatione aggredi statuit, opúsq; inchoauit, properans aggerem quāplurimum extollere, facilémq; per eū obsidionē facere. Qui uero intus fuerāt deprehēsi, ab externis segregati Iudæi, illos quidē coēgere, inane uulgus esse existimātes, inferiorē obseruare ciuitatem, ac pericula priores excipere: superius uero castellum ipsi occupatum tenebant, & propter munitionis firmitatem, & ut saluti suæ consulerent. Impetraturos enim se ueniam opinabantur, si locum tradidissent Romanis. Prius autem spem uolebant experiendo obsidionis declinandæ conuincere, ideoq; alacri animo in dies singulos excursus habebant, & cum his quos sors obtulisset consertis manibus, multi quidem moriebantur, multósque Romanos interficiebant: semper autem utriusque plus ex tempore uictoriæ captabatur: Iudæis quidē, si incautiores ag-

grederentur: in aggere autem positis, si improuisum excursum eorum bene septi armis exciperēt. Sed non is erat finis obsidionis futurus. Res autem quædam fortuito gesta, inopinatam castelli tradendi necessitatem Iudæis imposuerat. inter obsessos iuuenis & audacia ferox est, & manu strenuus, Eleazarus nomine, is autem fuerat, & incursibus nobilis, multos aggredi aggressumq; prohibere obseruans, etiā in prælijs semper grauiterq; Romanos afficiens, audaciáque sua socios prosequens: impetum quidem facilem his, periculo autem uacuum discessum efficiebat nouissimus recedendo. Itaque discreto quodam die pugna progressa ex utraq; parte, ipse tanquam despiciens omnes, existimans neminem tunc hostium prælium excepturum, extra portam remansit, & in muro stantes alloquebatur, tota tamen mente illos attendens. Hanc autem opportunitatem uidit quidam ex castris Romanorum Aegyptius, nomine Rufus: & quod nemo sperasset, impetu facto cum ipsis eum armis repente correptum, cum hoc uiso stantes in muro stupor teneret, in castra Romanorum traduxit. Postquam uero dux nudum præcepit extendi, & in aperto cōstitutum, ut ex ciuitate consp iceretur, cædi uerberibus uehementer, Iudæos confudit casus adulescentis, uniuersaq; ciuitas in fletu erat, & questibus, unius uiri clade perculsa. Id ubi Bassus animaduertit, cōsiliorū aduersus hostes hoc principium sumpsit: corúmque miseratione augere cupiēs, quatenus coacti pro eius salute castelli traditionē facerent, quod sperauit adeptus est. Nam ipse quidē, uelut mox Eleazarum suspensurus, crucem defigi iussit. Ea uero cōspecta, maior castellanos dolor inuasit, & ululando querebantur, intolerabilem esse calamitatem uociferantes. Tunc igitur Eleazarus eos orabat, ne uel se despicerēt, mortē miserrimam

Tormēta Eleazari fuere causa deditionis.

mam se subiturum, sibiq; ipsis salutem præberent, postquã iam subacti omnes Romanorum uiribus ac fortunæ conciderent. Illi autem & eius sermone fracti, & quod multi intus pro eo precabantur (ex magna enim & populosa propinquitate genus ducebat) & contra ingenium suum misericordia uicti sunt: & quibusdam celeriter missis colloquebãtur, castelli traditionẽ facere petentes, ac reddito sibi Eleazaro, sine metu dimitti. Cum autem his assensus esset dux Romanorũ, multitudo ciuitatis inferioris, inita separatim cũ Iudæis cognita pactione, ipsi clàm nocte aufugere statuêre. Cum uero portas aperuissent, ab his qui deditionẽ promiserant, ad Bassum nuntius uenit, siue inuidia salutis eorũ, siue formidine, ne eorũ fugæ causas ipsi præstarent. Sed fortissimi quidem fugiẽtium, qui præcesserant, euasere. Reliquorum autem, uiri quidem mille septingenti perempti sunt, mulierculæ uero & pueri in seruitium ducti. Sponsiones autem cum his qui castellum dedidere habitas, Bassus conseruandas esse ratus, & ipsos dimisit, & Eleazarum reddidit.

De Iudæis à Basso interemptis & Iudæa diuendita.
CAPVT XXVI.

H*Is autem administratis, in saltum, qui appellatur Iardes, ducere properabat exercitum. Multi enim illuc congregati esse nuntiabantur, qui pridem tempore obsidionis, ex Hierosolymis & Macheronte profugerant. Ergo cum ad locum uenisset, neque falsum fuisse nuntiũ reperisset, primo quidem omnẽ locum cũ equitibus cingit: ut si quis Iudæorum conatus fuisset euadere, fugiendi per equites copiam non haberet. Pedites autem syluam iussit cædere, ne inde confugerent. Hoc modo ad necessitatem adducti sunt fortiter aliquid faciendi, uelut ex*

audaci certamine fortasse fugam etiam reperirent. Itaque simul uniuersi, & cũ clamore impetu facto, in eos à quibus cincti fuerãt, irruũt. Illi aũt fortiter excipiebant: multáque his audacia illis cõtentione usis, diu quidem præliũ tractũ est. Non autem similis euenit finis pugnæ certãtibus. Nam Romanorum quidem duodecim tantum contigit occumbere, neq; multos sauciari: Iudæorum uero ex illo prælio nullus euasit. Sed cũ non essent pauciores tribus milibus, prostrati sunt omnes: Eorumq; dux Iudas Gioræ filius, de quo supra meminimus, quod ordini cuidam fuit præpositus cũ Hierosolyma obsideretur, quibus demersus fuerat cloacis, latenter effugit. Eodem uero tempore Cæsar etiam ad Liberium maximum scripsit (erat autem procurator) ut omnem terram uenderet Iudæorum. (Nec enim ciuitatem in ea condidit) propria seruans & patriam suam. Solis uero octingentis militibus illic relictis, locum dedit quem incolerent, qui uocatur Massada. Distat autem ab Hierosolymis triginta stadijs. Stipendium uero ubicunque degerẽt Iudæis indixit: binasq; dragmas singulis annis deferre in Capitolium iußit, ita ut ante hæc Hierosolymorũ templo pendebant. Et res quidem Iudæorum illo tempore hunc statum habebant.

De clade Antiochi regis & eruptione Alanorum in Armeniam. CAPVT XXVII.

IAm uero quarto anno, Vespasiano administrante imperium, contigit Comagenes regem Antiochum in maximas clades cum tota domo incurrere, ex causa huiusmodi. Cesennius Petus, qui tunc Syriam administrabat, siue re uera, seu propter inimicitias Antiochi (certum non ualde patefactum est) literas ad Cæsarem misit, Antiochum dicens deficere ab Romanis cum Epiphane filio decreuisse, pactis

habitis

habitis cū rege Parthorū, propterea'q; debere illos ante=capere: ne si priores nouas res adorti essent, totum Roma=norum imperium bello perturbarent. Non erat autem Cæ=sar huiusmodi nuntium ad se perlatū neglecturus. Nam ui=cinitas regū, maiore negotiū prouidentia dignū esse facie=bat. Samosata enim Comagenes maxima ciuitas iuxta Eu=phratem sita est, ut esset Parthis (eo nāq; id cogitauere) fa=cillimus transitus, tutū autem receptaculum. Fide igitur ha=bita, & potestate sibi permissa, ut ageret quod expedire uideretur, negligendum nō putauit. Subito tamē, Antiocho eius'q; socijs nihil opinantibus, in Comagenē ingressus est, ex legionibus quidem sextam ducens, & insuper quosdam cuneos, alas'q; equitum. Habebat autē auxilio reges terræ quidem, quæ Chaldaica uocatur, Aristobulū, eius'q; fratrē Masadamum. Introitus autē illis sine certamine, quod ne=mo indigenarū manus ualebat opponere. Antiochus enim insperato perculsus nuntio, bellum quidem contra Roma=nos ne cogitatione concepit. Decreuit autem, toto regno in eo quo erat tractu relicto, cum coniuge ac liberis egredi. Hoc se Romanis purum ab ea suspicione, quæ sibi ingere=retur, probaturū esse ratus. Progressus'q; de ciuitate, cen=tumtriginta propemodum stadijs, in campo tabernaculum ponit. Petus autem in Samosatam qui eam capesserent, mit=tit, & per eos ciuitatem tenebat. Ipse uero cum alio milite in Antiochum ire tendebat. Non tamen rex uel ipsa neces=sitate adductus est, aduersum Romanos aliquid belli con=gerere. Sed fortunam suam questus, quiduis pati sustine=bat. Adulescentibus autem, belli'q; peritis, ui'que corporis præstantibus filijs eius, non erat facile in calamitate sine pu=gna durare. Itaque ad uirtutem se conferunt Epiphanes & Callennicus. Vehementi autem pugna per totam diem ha=

bita, insigni fortitudine demonstrati sunt: nulláque parte suarum uirium diminuta discedunt. Antiocho uero, neque pugna hoc modo peracta, manere domi tolerabile uidebatur: sed abducta coniuge cum filiabus, in Ciliciam fugit, atque hoc facto militum suorum animos fregit. Nam ueluti desperato ab eo regno deficere, & ad Romanos se transtulere, omniúmque erat desperatio. Ergo priusquam penitus destituerentur auxilijs, Epiphani cum cæteris seruare se ex hostibus erat necessarium. Fiuntq; omnes equites decem, qui cum his unà transgreßi sunt flumen Euphratem: hinc iam sine metu profecti, cum ad Bologesem Parthorum regem uenissent, non quasi fugitiui despecti sunt: sed adhuc fortunam pristinam retinentes, omni honore dignati sunt. Antiochum uero, ubi Tarsum Ciliciæ uenit, misso hecatontarcho Petus uinctum Romam transmisit. Vespasianus autem ita regem ad se deduci non passus est: dignius esse ratus, ueteris amicitiæ habere rationẽ, quàm belli occasione inexorabilem iracundiam obseruare. Itaq; iubet ei iter agenti auferre uincula, intermissáq; interim profectione Romam, apud Lacedæmoniã degere: magnos uero ei pecuniæ redditus præbet, ut non modo copiose sed etiam regie uictum haberet. His Epiphanes & cæteri cognitis, qui patri antè metuebant, magna cura & inextricabili animos relaxarunt, & ipsi quoque spem reconciliãdi cum Cæsare concepere. Cum autem etiam Bologeses de his scripsisset ad Cæsarem (nec enim quamuis feliciter agerent: extra Romanum uiuere patiebantur imperium:) & cum Cæsar his mansuete facultatem dedisset, Romam uenerunt. Patre autem ad eos ex Lacedæmone statim aduecto, cum omni honore is haberetur, ibi mansere. Alanorum autem natio, quod quidem Scythæ sunt, iuxta flumen

Fuga Antiochi.

Antiochus uinctus mittitur Romam.

Clementia Vespasiani.

Alanorũ in Mediã eruptio.

Tanain & Mæotides paludes sedes habentes, iam quodam loco memorauimus. His uero temporibus inito consilio, ut terram Mediam, & ulterius prædandi causa peruaderent, cum rege Hyrcanorum colloquuntur. Nanque is est illius transitus dominus: quem rex Alexander ita fecerat, ut portis ferreis clauderetur. Aditu autem sibi præbito, uniuersi nihil suspicantibus Medis incumbunt: corúmque fines populosos, omnigenúmque pecorum plenos, diripiebant, cũ resistere nullus auderet. Nam qui regnum eius terræ obtinebat Pacorus, metu perculsus, in difficiliora loca refugiens, cæteris quidem bonis omnibus cesserat: uix autem ab illis coniugem ac cõcubinas suas captas, datis centum talentis redemerat. Sũma ergo facultate sine pugna prædabundi,, & usque ad Armeniam uastantes omnia processere. Eius autem Tyridates rex erat. Qui cum his obuius bello conflixisset, non multum abfuit, quo uiuus in illa acie caperetur. Procul enim quidam misso cum laqueo circundatũ tracturus fuerat, nisi celeriter gladio rupisset laqueũ, atque ita fugisset. Illi autem pugna multo magis efferati, terram quidem depopulati sunt: magnam uero hominũ multitudinem, aliámq; ducentes prædam ex utroq; regno, ad sua domicilia rediere. Pacorus.

Excidiũ Massadæ castelli munitissimi. Cap. XXVIII.

APud Iudæã uero mortuo Basso, Flauius Syluius in administratione succedit. Et aliã quidem terrã bello subactam uidens, unum autem adhuc rebelle superesse castellũ, omni quæ in illis locis habebatur manu collecta, aduersus id militem mouit. Nomen est autẽ castello Massada. Princeps uero sicariorum, à quibus fuerat occupatũ, erat uir præpotens Eleazarus, ex origine Iudæ, qui non paucis Iudæis persuaserat, ut ante diximus, ne ꝓfeßionẽ facerent, Eleazarus princeps sicariorum.

quando

quando censor Cyrenius in Iudæam directus est. Tūc enim se sicarios uocauere, qui Romanis dicto audientes esse nollent: omniq; modo his quasi hostibus utebantur, diripiendo quidem, & circumagēdo eorum bona, ignem uero domibus inijciendo. Nihil enim illos ab alienigenis differre dicebant, qui pugna etiam petendam Iudæorum libertatem, tanta ignauia perdidissent: magisq; se optare, si Romanis seruitium spopondissent. Erat autem id planè causatio & crudelitas, atque auaritiæ dicebatur obtentu: manifeste autem rebus effectū est. Nam ijdē illi & defectionis socij fuerunt, & bellum cum Romanis communiter suscepere. Causa uero peior illorum in eos facta est: & cum mentita prior eorum refelleretur occasio, peius tractabant eos, qui nequitiæ suæ iustis assertionibus exprobrarēt. Fuit enim quodāmodo illud tempus apud Iudæos omnium generum malitiæ fœcundissimum, ut nullum opus intermitteretur infectum: ne siquis excogitando fingere uoluisset, haberet quo magis nouum aliquid inueniret. Ita & priuatim & communiter omnes unum erant, & exuperare alium alius tam impietate quàm iniquitate in proximos certabant: potentes quidem multitudinem male tractando, multitudo uero ad interitum potentium properando: Illis enim erat dominandi cupiditas: his autem uim faciendi, bonaq; locupletum diripiendi. Primo quidem sicarij fuere iniquitatis in propinquos & crudelitatis autores, nullo neque uerbo indicto ad iniuriam, neque facto intentato ad exitium eorum, quibus insidiarentur, & penitus prætermisso. Verum & hos Ioānnes moderatiores esse demonstrauit. Non solū enim omnes interficiebat, qui necessaria & profutura suaderent, tanquam inimicissimos, eiusq; modi maxime ciues tractans: sed etiam patriam malis plurimis cumulauit. Qualia facturus fuerat,

Ioannes Giscalenus.

fuerat, qui deum quoque iam esset ausus impietate contemnere? Nam & mensa nefaria uescebatur, & legitimam patriamq́; exterminauerat castimoniam: ut iam sit minime mirum, si mansuetudinis communionem minime seruabat hominibus, qui dei pietatem furore contempserat. Rursus igitur Simon Gioræ, *quid mali non commisit? quáue liberorũ corporum iniuria temperauit, qui eum creauere tyrannũ? Quæ uero eos amicitia, quæue cognatio ad quotidianas cædes non ferociores effecit? Nanq; alienos quidem male tractare, inertis nequitiæ opus esse arbitrabantur: clarißimã uero gloriam, parere crudelitatem in familiarißimos existimabant. Horũ furoris æmuli, etiam* Idumæi *fuere: illi enim sceleratißimi peremptis pontificibus, ne qua pars conseruaretur pietatis in deum, totum quod ex ciuitatis facie superat, abscidere, summamq́; per omnia iniustitiam induxerunt: in qua illud hominum genus, qui* Zeloti *appellati sunt, uiguit; qui nomen factis uerũ probauerũt. Omne enim malitiæ facinus æmulati sunt, nullo inæmulato, quod ante commissum memoriæ tradidit, prætermisso, quamuis nomen sibi ex bonorũ æmulatione imposuissent: qui eos quos læderent, propter efferam sui naturam cauillando fallebãt, qui malorum quæ maxima essent bona ducebant.* Itaq; *debitum uitæ finem inuenere, merita illis omnibus pœna dei uoluntate decreta.* Cuncta *enim, quæ natura hominis posset ferre supplicia, in eos usq; ad extremũ uitæ terminũ congesta sunt, quæ uarijs perẽpti cruciatibus pertulere.* Verum *fortasse dixerit aliquis, minora eos, quàm cõmisere perpessos, uerũ his qui iuste ea paterẽtur, hærebant.* De *illis aũt, qui in eorũ crudelitatem inciderunt, nõ huius temporis pro merito conqueri.* Rursum *igitur ad eã narrationis partem redeã, unde digressus sum.* Venit *autẽ dux* Romanorũ *cõtra*

Simon Gioræ.

Idumæi.

Zelotæ.

tra Eleazarum, & qui cum eo Massadam tenebant, sicarios, exercitum duces: & fines quidem statim omnes obtinuit, præsidijs ubique locis opportunißimis collocatis. Castellum autem muro circundedit, ne quis obsessorum fugiendi facultatem haberet: utq; custodes perseuerarent: ipse uero castris locum occcupat, ad obsidionem quidem idoneũ, quem delegerat, qua parte castelli rupes mõti proximo applicabantur, cæterum difficilem ad copias utẽsilium. Non solum enim cõmeatus ex longinquo, & cum labore Iudæorum maximo portabantur, quibus hæc fuerat cura mandata, uerumetiam potus aliunde in castra ducebatur: quoniam in eo loco nullus fons proximus nascebatur. His autẽ dispositis, Syluius obsidionem aggressus est, maxime molis ac laboris egentem, propter castelli munitionem, cuius natura huiusmodi est: Saxum gyro non exiguum, & excelsum, longitudine undiq; abruptis atq; altis uallibus cingitur ex inuisibili, super fundo habens scopulos: ipsæq; omnium sunt animalium greßibus inacceßæ, nisi quod duobus modis idẽ saxum in difficilem explicatur ascensum. Est autem unum iter ab lacu Asphaltite ad solis ortum, & alterum ab occidente facilius ambulari. Vocatur autem unum coluber, ex angustia, crebrisq; flexibus capta similitudine. Quæ enim prominet rupes, frangitur, ac sæpe in se reuertens, paulatim rursum producitur: uixq; illo itinere gradiens promouet pedem. Nanque mutanti uestigium, necesse est altero pede niti. Est autem certa pernicies. Altitudo enim rupium utrinque dehiscit, ut quæ horrore quemuis terrere audacißimum poßit. Per eiusmodi uiam, cũ triginta stadijs ascenderis, quod restat, uerticis est non in acutũ finem coacti, sed ut habeat in summo planiciẽ. In hac primus quidem Ionathes pontifex castellũ ædificauit, & appellauit

Situs Massadæ & munitio.

Massadam. Post autē Herodi magno studio fuit loci illius structio. Nam & murum per omnem eius gyrum erexit, stadiorum spatio sexaginta, & candido lapide factum, & per duodecim altū, latúmq; octo cubitis: & uigintiseptem turres quinquagenis cubitis in eo stabant, ex quibus aditus membra per omnē murum intus ædificata. Rex enim uerticem, quod fœcundus, omniq; planicie mollior esset, culturæ destinauerat: ut si quādo externorū alimentorum penuria contigisset, hanc quidem laborarent, qui salutē suam castello tradidissent. Quin & regiam sibi ædificauerat, ab occidentalis partis ascēsu, intra mœnia quidē arcis positā, uergentē autem ad septentrionem. Regiæ uero murus erat magnus, ac firmißimus, celsitudine quatuor sexagenûm cubitorum. In angulis turres habebat. Membrorum autem intus, & porticuum, itémq; balnearum uaria erat & sumptuosa constructio, columnis quidem & singularibus saxis undique substitutis: parietibus autem, membrisq;, solida cō page lapidum uariatis. Ad singula uero habitacula, & sursum, & circa regiam, & ante turres, multos magnósq; puteos in scopulis exciderat, custodes aquarū: tantam molitus abundantiam, quantam qui fontibus uterentur, haberent. Fossæ uero iter ex regia in arcem summā ducebāt, quas foris nemo cernebat. Sed ne manifestæ quidem uiæ facilem sui usum præbere hostibus poterant. Nam orientalis quidem uia natura est inaccessa, ut supra memorauimus. Occidentalem uero, magna in angustia posita turri conclusit, quæ non minore mille cubitorum spatio ab arce distaret: quam neque transire posse, neque capi facile uidebatur. Inextricabilis autem, quamuis licenter ambulantibus, fuerat fabricata. Ita quidem aduersus hostiles impetus natura simul & manu castellum erat communitū: Intus autem repositi

appa

apparatus, magis & diuturnitatem & opulentiam iuuere. Nam & frumentum multum erat conditum, & quod in longum tempus sufficere posset: uinumq; multum & oleũ, superant cuiusque leguminis fructus: & palmæ coaceruatæ. Cunctáq; repperit Eleazarus, castello per dolum cum sicarijs occupato, matura, nihilq; recens depositis deteriora: quanquam ferè ex quo apparata sunt, ad excidium a Romanis illatum, centum annorum tempus agebatur. Quin etiam Romani fructuum reliquias incorruptas offendêre. Si quis autem causam diuturnitatis auram esse existimet, nõ errauerit, quod arcis altitudine ab omni terrena ac fœculenta materia sit remota: Inuenta est autẽ omnigenûm quoque armorum multitudo, ab rege condita, quæ decem milibus uirorum sufficerent, ferrúmque infectum, necnon æris & plumbi materia: quippe ut magnis de causis factum crederes apparatum. Aiunt enim Herodem idipsum castellum sibi ad refugium parauisse, duplex periculum suspicantem: unum quidem ab Iudæorum populo: ne se deposito, illos qui antea reges fuerant, ad principatum reduceret. Alterum uero maius atque atrocius, ab regina Aegypti Cleopatra. Hæc enim suam sententiam non celabat, sed cum Antonio sæpe uerba faciebat, postulans Herodem interfici, sibi autem obsecrans regnum Iudæorum donari. Et magis quis miraretur, nondum eius imperio Antonium paruisse, male eius amore mancipatum, quam non dominaturam sperasset. Propter eiusmodi metus Herodes cõdita Massada, in extremum belli contra Iudæos Romanus opus dimisit. Nam quod foris iam locum omnem muro cinxerat dux Romanorum, sicut supra diximus, ac ne quis effugeret diligentißime procurauerat: incipit obsidionem, uno tantum loco reperto, qui aggerum iactum

posset excipere. Nā post eam turrim, quæ iter ab occidente, quod ad regiam summumq; montem duceret, præcludebat, erat quædam continentia saxi uastior latitudine, multumq́; porrecta: celsitudine autē Massadæ trecentis cubitis inferior, quàm Leucen appellabant: Hāc igitur Syluius ut ascendit ac tenuit, aggerē apportare militibus iußit: illis autē alacri animo & magna manu operantibus, solidus ad ducentos cubitos erectus est tumulus. Verum neq; firma, neq; sufficiens machinis ferendis hæc mensura uidebatur: sed super eum tribunal, cōstructis saxis ingentibus, factum est altum, itémq; latum cubitis quinquaginta. Erat autem aliarum machinarū fabrica illis aßimilis, quas primo quidem Vespasianus ad obsidiones, postea uero Titus excogitauerat: turrisq́; quinquaginta cubitis euecta est, tota ferro consepta. Vnde multis ballistarum tormentorúmque iaculis, Romani cito eos repulere, qui de muro pugnabant, & caput exerere prohibuere. Simul autem ingenti etiam ariete fabricato, Syluius crebro murum pulsari iubet: ac uix quidem tamen aliquam eius deijcit partem interruptam. Cito autem præuenere sicarij, muro intus altero constituto. Qui, ne machinis quidem simile aliquid pateretur (mollis enim adhuc erat, & impetus laxare uiolentiam poterat) hoc modo cōstructas trabes proceritate magnas, & quæ sectæ sunt, continentes cōposuere. Earum autem ordines erant duo similes, tantumq́; distantes quantum esset muri latitudo, & inter eos ambos replebant aggeris spatium. Ne uero crescente cumulo terra deflueret, alijs transuersis trabibus, quas in longitudinem posuerant, colligabant. Erat ergo illis quidem opus ædificio simile: sed quod cædendi inferebantur machinarum ictus euanescebant, lutóque subsidente structiorem fabricam faciebant.

Aggeres ingentis altitudinis.

Ariete muri quassati.

Ignis muris iniectus.

Vbi hoc Syluius considerauit, igni magis murum captum iri putans, multus quidem ardentes faces militibus intrò iaculari præcepit: murus autem quippe, ut maxima ex parte lignis constructus, ignem cito comprehendit: & usque ad imum sui laxitate calefactus, ingenti flamma colluxit. Incipiente quidem adhuc incendio, spirans aquilo Romanis erat horribilis, auertens enim desuper flammas in eos abigebat, & penè machinas quasi iam conflagraturas desperauerant. Deinde flatu mutato, ueluti diuina prouidentia, excitatus auster, multáq; ui cōtra obuios eas referens, muro appulit: iamq; totus ardebat ex alto. Romani quidē cum dei uterentur auxilio, ad castra læti digrediebantur, decreto hostes luce aggredi, & nocte uigilias accuratiores facere, ne quis eorū clàm subterfugeret. Sed neq; ipse Eleazarus de fuga cogitabat, neq; alij cuiquam permissurus erat ut faceret. Videns autē murum igne consumptū, alium uero nullum salutis modū neq; uirtutis excogitans: sed his, quæ Romani in se liberosq; suos & cōiuges facturi essent si uicissent, ante oculos positis, de omnium morte consilium cœpit: idq; ex præsentibus fortißimum ratus, ualidioris animi socijs uesperi congregatis, talibus cos uerbis ad facinus inuitabat. Cum olim uobis decretum sit uiri fortes, neq; Romanis, neq; cuiquā alij seruire, nisi deo: is enim solus est uerus & iustus deus hominum: ecce nunc tempus adest, quod factis uestros probare animos iubeat. Nec igitur ipsi nos dehonestemus, antè quidem seruitutem uel sine periculo paßi, nunc autem cum seruitute intolerabiles pœnas amplexi, uiuemus sub Romanis futuri? Primi enim omnium ab his defecimus, & nouißimi cum his bellum gerimus. Puto autem & hāc nobis à deo gratiam datam, ut bene ac libere poßimus mori, quod alijs nō

Oratio Eleazari ad com. militones.

euenit

euenit præter spem superatis: Nobis autem certum est, orto die futurum excidium. Libera est autem strenua mortis cōditio cum affectibus, nec enim prohibere id hostes possunt, qui profecto nos optant uiuos abducere, neque nos illos iam possumus superare pugnando. Nam fortasse quidem ab initio statim, oportuit, quando libertatem defendere cupiētibus, omnia & à nobisipsis acerba peioráq; ab hostibus eueniebant. De dei uoluntate conijcere & scire, quod amica ei quondam Iudæorū natio damnata esset interitu: manens enim propitius, uel saltem nobis leuiter infensus, nunquam tantorum quidem hominū perniciem neglexisset: sacratißimam uero urbem suam igni hostium excidióq; prodidisset. Nos autem soli, scilicet ex omni genere Iudæorū, sperauimus seruata libertate superare, tanquā nil in deum deliquissemus, nulliusq; culpæ participes fuissemus, qui alios quoque docuimus. Itaq; uidetis quemadmodū nos uana spectasse redarguit, fortiore nobis insperatis rebus malorum neceßitate illata. Nec enim quicquā nobis castelli natura inexpugnabilis profuit ad salutem. Sed & alimentorum copiam, sed armorū multitudinē, aliúmque habentes abundantißimū apparatum, ipso manifestissime deo spem salutis auferente, perdidimus. Ignis enim qui ferebatur in hostes, in ædificatum à nobis murum non sponte reuersus est. Sed hæc multorum ira sunt criminum, quæ furore capti contra gentiles ausi sumus: pro quibus quæso ne Romanis inuictißimis pœnas, sed per nos ipsos deo præstemus: iste autem illis moderatiores sunt. Morientur enim coniuges iniuria uacuæ, liberi seruitutis expertes. Post illos autem ipsi nobis honestam inuicem gratiam præbeamus, libertate seruata optima sepultura. Prius tamen & pecunias & castellū igni exuramus. Mœrebūtur

enim Romani, certe scio, si neque corpora nostra tenuerint, compendioq; caruerint. Alimenta sola relinquemus: haec enim nobis erunt testimonio mortuis, quod non penuria uicti sumus: sed ita ut ab initio statueramus, mortē seruituti praetulimus. Haec dicebat Eleazarus: sed non in eundem modum praesentium sententiae congruebant. Sed alij quidem ei obedire properabant, quasi uoluntate replebantur, pulchram esse mortem existimantes. Qui uero molliores erant, coniugum ac familiarum suarū misericordia, uel etiam proprius quenq; apertissimus deterrebat interitus: alius alium intuens, contrarium uoluntatis suae motum lachrymis designabant. Quos cum uidisset Eleazarus formidare, ac magnitudinē consilij animis frangi, pertimuit, ne etiam qui fortiter dicta perceperunt, effoeminarent flentes ipsi ac deplorantes. Ergo exhortationē non intermisit: sed erectior, multoq; repletus spiritu, clariorem de immortalitate animae orationē incipit: magnaq́; usus exclamatione, lachrymantes attentius aspectans: Plurimū, inquit, opinione deceptus sum: qui putarem uiros fortes pro libertate certantes, mori bene malle, quàm uiuere. Vos autem, nec cuilibet quidem homini quicquam, neq; audacia neq; uirtute praestatis: qui etiam magna mala effugituri, mortē timetis: eum oporteret uos super hoc neq; cunctari, neq; expectare monitorē. Olim enim & à primo sensu nos eruditos sacrae patriae orationis, maiorumq́; nostrorū factis & animis confirmando perseuerabant: quod uiuere hominis est, non mori, calamitas. Nam mors quidem libertatem animis praestat, ad proprium purumq́; locum eas dimittit, ab omni clade futuras intactas. Donec autem mortali corpore iunctae sunt, unáque malis eius implentur, quod ueri simile dicitur, mortuae sunt. Diuina enim cum mortali socie-

tas tur

tas turpis est: Multum quidem potest anima iuncta cũ corpore: instrumentum enim facit suum, latenter id mouens, & ultra mortalem naturam gestis producens: Veruntamen cum pondere, quo in terram detrahitur, quódque ab ea pendet, absoluta, proprium locum receperit, tunc beatam & undiq; liberã participat fortitudinem: & humanis oculis, ut ipse deus, inuisibilis manens: nec enim cum est in corpore, conspicitur: Nam & accedit occulte, neq; rursus cum recedit uidetur, unam quidem ipsa habens incorruptã naturam: corpori autem causam præbens mutationis: Nã quod anima attigerit, hoc uiuit atque uiget: unde uero digressa fuerit, hoc marcidum moritur, tantum immortalitatis ei superat usus rationis. Argumentum uobis sit somnus: in quo in se collectæ animæ, nunquam eas detrahente corpore, iucundißimam quietem agunt. Cum deo uero pro cognatione degentes, ubique adsunt, ac multa futura prædicunt. Cur igitur mortẽ timere conueniat, qui somni diligimus quietem? quemadmodum autẽ non sit dementißimum, breuitatem uitæ sequentes, sibimet inuidere perpetuam? Oportebat quidem nos domestica institutione meditatos, alijs esse exemplo promptæ uoluntatis ad mortem. Nam si ab alienigenis etiam rei fides petenda sit, Indorum uideamus sapientes, qui sapientiam profitentur: Illi enim cum sint boni uiri, uitæ quidem tempus, quasi quoddã necessarium naturæ munus, inuiti sustinent: properant autem homines corporibus soluere: nullóq; urgente neque exagitante malo, propter immortalis conuersationis desiderium, alijs quidem prædicunt se esse abituros. Nec est qui prohibeat quicquam, sed omnes fortunatißimos appellantes eos, ad familiares suos literas mittunt: Ita certam uerámq; animis esse inter se consuetudinem credi-

Ab Indorum moribus petitũ exẽplum.

 dere.

dere. Alij autem, cum mandata perceperint, igni traditis corporibus, ut immaculata puráque anima secernatur, paulatim moriuntur. Facilius enim ad mortem illos amicissimi persequuntur, quàm exterorum hominum quisquam suos ciues, in longinquam peregrinationem ituros. Et se quidē ipsos deflent: illos autem beatos dicunt, quod immortalitatis ordinem iam recipiant. Non ergo nos pudebit, si deterius Indis sapiamus, propriáque ignauia leges patrias, quæ omnibus hominibus æmulandæ uidentur, inhoneste despiciamus: quanquam & si contraria nos à principio instituisset eruditio, quod enim summum bonum est hominibus uiuere, mors autem calamitas: attamen tempus nos adhortatur eam bono animo & facile tolerare, dei uoluntate, & necessario morituros. Olim enim quantum apparet, contra omne Iudæorum genus hoc decretum posuit deus, ut uita careremus, qui ea nō eramus quemadmodum oportebat usuri. Nec ausim enim uobismetipsis ascribere, néue Romanis gratificari, quod nos omnes eorum bellum absumpserit. Non enim uiribus illorum hæc accidêre: sed causa fortior interueniēs, illis præstitit ut uincere uiderentur. Quibus enim armis Romanorum perempti sunt, qui Cæsaream incolebant Iudæi? ac ne defecturos quidem ab illis, dum diem septimum celebrarent, aggressa Cæsariensium multitudo: neque manus referentes, cum coniugibus ac liberis mactauerunt, ne uel ipsos erubuere Romanos, qui nos tantummodo hostes, quod defeceramus, putabāt. Sed dicet aliquis, Cæsariensibus semper cum suæ ciuitatis Iudæis fuisse discordiam, tempúsque nactos uetus odium exuperasse: quid ergo de Scythopolitanis dicemus? Nobiscum enim illi propter Græcos bellum gerere ausi sunt, an non cum propinquis nostris Romanos ulcisci? Multum

igitur

igitur his fides illorum ac beneuolentia profuit, ac non ab ipsis cum totis familijs acerbißime trucidati sunt, ac pro auxilijs gratias eis reddidere? Nam quæ illos à nobis pati prohibuere, hæc paßi sunt, uelut ea ipsi committere uoluissent. Longum fiet, si uelim nūc separatim de singulis dicere. Noštis enim, quod Syriæ ciuitatum nulla est, quæ non Iudæos apud se habitantes occiderit, nobis quàm Romanos plus inimicos. Vbi etiam Damasceni, cum ne causam quidem probabilem confingere potuissent, ciuitatem suā cæde nefaria repleuere, octodecim milibus Iudæorum cum coniugibus, ac familijs iugulatis. Eorum autem multitudinem plagis in Aegypto peremptorum sexaginta milium numerum audiebamus excedere: illi quidem fortasse in aliena terra, cum nullum inuenissent hostibus aduersarium, ita sunt mortui. Omnibus autem, qui domi cum Romanis bellum suscepere, nihil deerat eorum, quæ spem totam possent præbere uictoriæ. Arma enim & muri, & castellorum inexpugnabiles fabricæ, atque interriti spiritus ad pericula pro libertate subeunda, cunctos ad defectionem reddunt fortiores: sed hæc ad paucum tempus cū sufficissent, seq́; sustulissent, maiorem malorum extitere principium. Omnia enim capta sunt, omniáque hostibus succubuerunt, uelut illorum nobilioris causa uictoriæ, non ad eorum salutē, à quibus instructa fuerant, apparata sunt. Et in prælio quidem mortuos beatos existimari oportet: repugnantes enim & libertate non perdita periere. Eorū uero multitudinis, qui à Romanis subiugati sunt, quis non misereatur? quisue non antequam illa patiatur, mori properet? Quorum alij torti, tamq́; igne quàm uerberibus excruciati periere, alij ferocißime à beštijs ad secundū eorum cibum seruati uiui sunt, illorum quidē miserrimi habendi

bendi sunt, qui adhuc uiuunt, qui sæpe mortem optantes non accipiunt: Vbi est autem illa magna ciuitas? Aut ubi est quæ totius gentis Iudææ Metropolis fuit? Tantis quidem murorum septis munitißima, tot uero ante muros castellis turriúmque obiectis mœnibus tuta, belliq; apparatum uix capiens, tot autem uirorum pro se pugnantium multitudinem continens, quid nobis facta est, quæ deum habere incolam credebatur? Radicitus ex fundamentis erepta est, soláque eius monumenta restant eorum à quibus excisa est, imposita reliquijs castra. Senes uero infelices ad cineres templi aßident, & paucæ mulieres ad turpißimam pudoris iniuriam ab hostibus reseruatæ. Hæc secum reputans quisquam nostrorum, aspicere solem durabit, etiã si uiuere sine periculo poßit? Quis inimicus adeo patriæ, quis tam imbellis, aut parcus animæ, ut eum nõ pœniteat hucusque uixisse? Atque utinam omnes fuissemus mortui, priusquam illam sacram ciuitatem hostium manibus uideremus excindi, priusquam templum sanctum tanta impietate funditus erui: sed quoniam spes non instrenua nos illexit, quasi forte poterimus pro ea hostes ulcisci: nunc autem euanuit, ac solos neceßitate dereliquit. Mori bene properemus, nostri met ipsi misereamur, & coniugum liberorumq;, dum nobis licet à nobisipsis misericordiam capere. Ad mortem nanq; ipsi nati sumus: & quos ex nobis genuimus, eámque fugere ne fortißimi quidem poßunt. Iniuria uero & seruitus, & uidere coniuges ad turpitudinẽ duci cum liberis, non est malum hominibus ex naturæ neceßitate profectũ: sed hæc sua timiditate perferunt, qui ante mori cum licuit, noluere. Nos autem multum freti fortitudine, à Romanis defecimus: & postremo nunc illis ad salutem hortantibus, non paruimus. Cui igi-

tur non est eorum iracundia manifesta, si nos uiuos subiugare potuerint? Miserandi quidem adulescentes erũt, quorum uires corporis ad multos sufficient cruciatus: miserãdi autem prouectiores, quorũ ætas clades ferre nõ poterit. Videbit alius coniugẽ abduci, alius manibus reuinctis uocẽ filij patrem implorantis exaudiet. Sed dũ liberi sunt & gladios habent, pulchrum ministerium nobis præbeãt, expertes seruitutis hostium. Moriamur liberi cum filijs & coniugibus uita decedamus, nobis leges præcipiunt, hæc nos coniuges & filij deprecãtur, horum necessitatem deus misit, his contraria Romani uolunt, & ne quis nostrum ante excidium pereat, timent. Festinemus igitur eis, pro sperata potiundi nostri uoluptate, stuporem mortis admirationémque relinquere audaciæ. Adhuc eum orare cupientem omnes interpellabant: & effrenato quodam impetu pleni, ad opus incitabant: ac ueluti laruis exagitati, alius alium antecapere cupiebat: hoc specimen esse fortitudinis, rectiq; consilij existimantes, ne quis extremus remanere uideretur: Tantus eos & coniugum & filiorũ & propriæ cædis amor inuasit. Sed nec id quod aliquis putauerit, cum facinus accederet obtusi sunt, uerumetiam seruauere sententiam, quam cum dicta perciperent, habuerunt: proprium quidem charúmque affectum retinentibus cunctis, rationi uero cedentibus, quia iam optime filijs consuluissent. Simul enim ualere uxoribus cum amplexu dicebãt, ac liberos gremijs captos extremum lachrymantes osculabantur. Et simul quidem manibus alienis iussa peragentibus uolentes eos configebant: malorum quæ subditi hostibus passuri fuerant cogitationem, habentes pro solatio necessitatis ad cædem. Denique nemo hac audacia minor inuentus est. Cuncti autem coniunctissimos transfixere: miseri, quibus id

necesse fuit, quibusque filios atque uxores occidere, malorum omnium uidebatur esse leuissimum. Igitur neq; horum iam factorum dolorem tolerantes, & interfectos læsos existimantes, si uel breuissimum tempus eis superueniret: cito quidem uniuersis bonis in unum congestis, ignem inijciũt. Sorte uero ex numero suo decem lectis omnium percussoribus, uniuersi etiam propter liberos ac coniuges prostratos cõpositi, eosq; cõplexi manibus, cum cõmunicassent, parato animo se mactandos præbebant, infelicißimum illud exhibentibus ministerium: isti autem intrepide cunctis occisis, eandẽ sortis legem in sua quoq; morte statuerunt, ut cui obtigisset, nouem peremptis, semet super eos occideret. Ita omnes sibi cõfidebant, quod neque in audendo, neque in sustinendo facinore, præstaret alius alij. Et ad extremũ cæteri quidem se neci supposuere: Vnus uero atque nouißimus, circũspecta multitudine mortuorum, ne quis forte in multa cæde superesset, qui suæ manus egeret: ubi cognouit omnes peremptos, ignem quidem immittit regiæ: uehementi uero manu, toto per se transacto gladio, iuxta suos affectus occubuit. Et illi quidem perierant, nullam credentes animam ex numero suo Romanis subditam reliquisse. Latuit autẽ una mulier senior, & alia quædam Eleazari cognata, plurimum doctrina sapientiáque mulieribus præstans, & quinque pueri per cuniculos, qui aquam sub terra potui ducebant abditi, cum alij cædibus occupatas mentes haberent, qui erant nongenti numero & sexaginta, cum mulieribus simul ac pueris. Hæc autem calamitas acta est Aprilis mensis quintodecimo die. Romani autem adhuc pugnam expectantes mane desistũt, & aggeribus scalarum pontibus iunctis muros aggrediebantur. Cum uero hostium neminem uiderent, sed undique uersum acerbam solitudinem,

Numerus interemptorũ nongẽti & sexaginta.

ignémq;

ignémq; intus ac silentium, quid factum esset conijcere nō poterant, ad extremum uelut impellētes ictum arietis, ululatum, si quem fore prouocarent, dederant. Clamorem *autem senscre mulieres, & ex cloacis emersæ, factum* Romanis *ut erat indicarunt, altera earum quemadmodum dicta uel gesta fuissent omnia narrante manifeste.* Non *tamen* Ro*mani facile his uerbis adducebantur, ausi magnitudinem, uerisimilem non credentes.* Ignem *uero extinguere conabantur, pérque hunc uiam sectantes cito in regiam peruenere: conspectáque multitudine mortuorum, non ut in hostibus gauisi sunt: sed consilij fortitudinem, & obstinatum in tanto numero rebus ipsis contemptum mortis admirabantur.*

Interitus sicariorum, qui in Alexandriam & Thebas profugerant.

CAPVT XXIX.

HViusmodi *autem peracto excidio, in castello quidem præsidium dux reliquit, ipse uero cum exercitu ad* Cæsarem *profectus est.* Nec *enim quisquàm supererat in illis regionibus hostium, sed iam tota* Iudæa *belli fuerat longinquitate subuersa: multisque suorum etiam procul incolentibus sensim perturbationibus periculum exhibuerat.* Nam *& circum* Alexandriam Aegypti *ciuitatem postea contigit multos* Iudæorum *perire.* His *enim qui ex factione sicariorum illuc effugere potuerunt, non satis erat saluos esse: uerum & illic nouas res conabantur, ut libertatem defenderent, &* Romanos *quidem nihil se meliores putarent, deum uero solum dominum dicerent.* Cum *autem quidam ijs* Iudæorum *non ignobiles aduersarentur, illos quidem mactauere, alijs quidem instabant, ad defectionem eos rogantes.* Eorum *autem uidentes confidentiam principes seniorum, iam cohibere tutum sibi non esse*

arbitra-

arbitrabautur: sed congregatis omnibus in congregationem Iudæis, sicariorum temeritatem publicabant, illos omnium malorum causam esse demonstrantes: & nũc aiebant eos quod nec si fugissent, certam spem salutis habituri uiderentur: à Romanis enim cognitos statim perituros esse, & proprias calamitates explere. Ipsis autem qui nullius fuissent eorum delicti participes, cauendum esse ab eorum exitio: & multitudinem precabantur, ut illorũ causa Romanis ipsorũ traditione satisfacerent. His dictis, prospecta periculi magnitudine paruere, multóq; impetu sicarios aggreßi corripuere: quorum sexcenti quidem statim capti sunt. Qui uero in Aegyptum ac Thebas, quæ in illo tractu erant, elapsi sunt, non multo post comprehensi redu cti sunt: quorum non est qui duritiam, siue confidentia, siue Magna sicariorũ pertinacia. *pertinacia uoluntatis sit dicenda, non obstupescat. Omni enim genere tormentorum & uexatione corporum in eos excogitata, ob hoc solummodo ut Cæsarem dominum fiterentur, nemo ceßit, neque dicere uelle uisus est: sed omnes illæ neceßitatis ualidiorẽ sententiã conseruauere, tanquàm brutis corporibus non animis etiam cruciatus ignémq; susciperent: Maxime uero puerorum ætas, miraculo spectan tium fuit. Nec enim uel eorum quisquam commotus est, ut dominum Cæsarem nominaret: usque adeo corporũ infirmitatem uis audaciæ superabat.*

Oniæ templũ clausum apud Alexandriã. CAPVT XXX.

L*Vpus tunc Alexandriam rector administrabat, & de hoc ad Cæsarem motu uelociter retulit. Ille autẽ inquietum Iudæorum circa res nouas studiũ, cauendum esse existimans, ac ueritus ne rursus in unum congregarentur,* De templo Oniæ. *& quosdam sibi adiungerent, præcepit Lupo, ut templum Iudæorum, quod esset apud Onion (quæ sic appellatur)*

ciuitatem

ciuitatem, destrueret: Hæc autem est in Aegypto: quæ ob hanc causam & coli cœpit, & nomen sumpsit: Onias Simonis filius, unus ex pontificibus, ex Hierosolymis fugatus, Antiocho rege Syriæ cũ Iudæis bellũ gerẽte, Alexandriã uenit: & à Ptolemæo suscipitur humanißime, propterea quod Antiocho erat inimicus: ait se gentẽ Iudæorum eius auxilio sociaturũ, si dictis suis obtemperasset. Cum aũt rex ea quæ possent fieri annuisset, rogauit ut in aliqua parte Aegypti templum sibi ædificare permitteret, & more patrio deũ colere. Ita enim & Antiochũ magis odiosum Iudæis, qui templũ apud Hierosolymã uastauisset, ipsiq; beneuolentiores fore, eoque multos ad eos religionis diligentia colligendos. Paruit his Ptolemæus, eiq; locũ dedit centum & octoginta stadijs à Memphi distantẽ: Heliopolitanus autem ille tractus dicitur: ubi castello fabricato, Onias templum quidem dißimile ab eo quod est in Hierosolymis, turrim autem similem instruxit, ingentibus saxis sexaginta cubitis erectam. Areæ autem fabricam secundum patriam imitatus est, & donarijs similiter exornauit, præter candelabri confectionem: Candelabra enim non fecit, sed informatum aureum lignum tanquam iubare in luce radiante, de aurea catena suspendit. Totum uero circa templum spatium structo latere circundedit, saxeas portas habente. Conceßit autem rex etiam multum agri modum, ac pecuniæ reditus: ut & sacerdotibus esset copia ad multa, quæ dei cultus desideraret: Non tamen hæc Onias sana uoluntate faciebat, sed erat ei contentio cum Iudæis apud Hierosolymam degẽtibus, propter fugæ memorem iracundiã. Et hoc templo ædificato, arbitrabatur ad id omnẽ ab Hierosolymis multitudinem reuocaturum. Fuerat autem olim prædictio quædam annis noningentis septuaginta. Esaiasq;

prædi-

prædixerat huius templi futuram in Aegypto constructionem à quodam uiro Iudæo. Templum quidem ita fuerat ædificatum. Lupus autem rector Alexandriæ, susceptis literis imperatoris, cum ad templum aduenisset, nonnullis ablatis donarijs, templum claudit. Postmodum Lupo mortuo Paulinus, qui eius potestati successit, neque donariorum quicquam reliquit (uehementer enim sacerdotibus comminatus est, nisi omnia protulissent) Neque ad templum religionis causa adire uolentes admisit, sed clausis foribus ita inaccessum fecit, ut ne uestigium quidem diuini cultus in eo resideret. Tempus autem fluxerat usque clausum templum ex quo fuerat conditum, anni trecenti triginta tres.

Templũ Oniæ de prædatum est.

De interfectione Iudæorum apud Cyrenen.

CAPVT XXXI.

Audacia uero sicariorum, ueluti morbus quidam, etiam ea quæ circum Cyrenen oppida erant, contigerat. Elapsus enim ad eos Ionathes homo nequissimus, & arte gynæciarius, non paucis imperitorum ut se attenderent, presuasit: perduxit in solitudines, cũ signa umbrarum imagines se polliceretur ostendere, & alios quidem hæc agendo atque fallendo latebat. Dignitate uero præstantes Cyrenensium Iudæorum, apparatum eius & profectionem, Pentapolitanæ Libyę rectori Catullo pronunciant. Ille autem equitibus ac peditibus missis, inermes facile comprehendit: & magna quidem pars manibus interijt. Nonnulli autem uiui capti, ad Catullum perducti sunt. Autor autem consilij Ionathes tunc quidẽ potuit effugere: multum uero ac diligẽter per omnes quæsitus regiones incidit, adductusq; ad Catullum, sibi quidem moram pœnæ moliebatur, Catullus autẽ iniquitatis præbuit occasionem.

Nam

Nā ipse quidē locupletißimos Iudæorū falsoq; insimulans, autores sibi huius consilij fuisse dicebat. Catullus autē criminationes alacri animo suscipiebat, remq; delatam multimode incumulabat, tragicis etiam uerbis exaggerans, ut & ipse quoddam bellum Iudæorum patrasse uideretur: quodq; hoc atrocius est, præter credendi facultatem, etiam doctor erat calumniandi sicarios. Deniq; cum uidisset Iudæorum aliquem Alexandrum nomine: cui iamdudum infen sus, odium publicauerat etiam uxor eius Beronice criminationibus implicata, hos quidem priores occidit, deinde oēs simul pecuniarum copijs eximios, tria simul milia trucidauit. Et hæc secure facere arbitrabatur, quod eorum patrimonia redditibus Cæsaris sociabat. Ne uero uel alibi degentium quisquam Iudæorum, eius iniustitiam confutaret, etiam longius mendacium propagauit, ac Ionathæ nōnullisq; alijs, qui comprehensi fuerant, persuadet, nouarū rerum accusationem uiris inferre probatißimis Iudæorum, apud Alexandriam Romámq; degentium. Horum autē qui per insidias accusati sunt, unus erat Iosephus qui hæc scripsit. Non tamē Catullo factio, ita ut sperauerat, ceßit. Nā Romam quidem Ionathen, cæterósque uinctos ducens, finem arbitrabatur esse quæstionis apud se, ac per illam conflatam calumniam: Vespasianus autem rem suspicatus, ueritatem requirebat, cognitione non iure hominibus accusationem illatam, illos quidem Titi studio criminibus soluit, merito uero pœnam in Ionathen statuit. Prius enim uerberatus, uiuus exustus est. Catullo autem tunc quidem ob lenitatem principum obtigit, ne quid amplius reprehensibile experiretur. Non multo autem post, multiplici morbo & insanabili correptus, acerbißime uerberatus est, non corporis tantum cruciatum sustinens, sed erat ei maior animi

Iudæorū tria milia occisa.

Ionathes exustus est.

morbus

morbus & grauior. Terroribus enim expauescebat, & crebro uidebat sibi instantes umbras eorum quos peremerat, & clamitabat. Cumque se tenere non posset, exiliebat stratis, tanquam tormentis sibi & flammis adhibitis. Hoc *autem semper multum proficiente malo, extisque defluentibus, ac intestinis exhaustis, ita est mortuus: nulla re alia magis diuinæ prouidentiæ facto indicio, quàm quod nequißimos ulciscatur.*

Iusta dei uindicta in Catullum.

PERORATIO.

Hic *nobis est finis historiæ, quam promisimus nos cum omni ueritate tradituros, cognoscere cupientibus, quemadmodum hoc bellum* Romanis *ita gestum est cum* Iudæis: *& qualiter sit quidem expositum lecturis, ut dicant, relinquatur.* De *ueritate autem confidenter dicere non pigebit, quod eam solam per omnia, quæ scripsi, habuerim coniecturam.*

Flauij

FLA. IOSEPHI HEBRAEI SACERDOTIS

de antiquitate Iudæorũ, contra Appionem grammaticum Alexandrinum; ad Epaphroditum.

LIBER PRIMVS.

Contra Appionem grãmaticum Alexandrinum, qui æditis libris, Iudaicæ gentis antiquitati simul & religioni nisus est derogare, Iosephus hos duos libros conscripsit. In quorũ primo antiquissimorũ scriptorum testimonijs, suæ gentis antiquitatẽ simul & religionis dignitatem copiosissime ostendit. In secũdo uero multis argumẽtis, Appionis simul & aliorũ quorundam refellit calumnias & mendacia. Verũ hos ut lectione dignissimos, ita omnium prohdolor corruptissimos offendimus. Nos pro uirili pleraq;, ueterum exemplariũ collatione, quantũ in nobis fuit, restituimus; pleraq; uero quibus mederi nõ potuimus, intacta reliquimus; rati fore, ut si græcus codex alicubi reconditus delitescat, hoc nostro quantulumcunque conamine excitus, aliquando cum reliquis quæ desiderantur prodeat in lucem.

VFFICIENTER, VT ARbitror: & per libros Antiquitatum, opulentißime uirorum Epaphrodite, legentibus eos, aperui de nostro genere Iudæorum, quia & uetustißimũ est, & primã conscientiam propriam habuit. Quinque milia enim annorum numerũ historiam cõtinentem, ex nostris sacris libris græco sermone cõscripsi. Quoniam uero multos uideo, respicientes blasphemiã quorundam insane prolatã: & ea quæ à me de antiquitate conscripta sunt, non credentes: putantes mendacium nostrum esse genus, eo quod nulla memoria apud Grecorum nobiles historiographos digni sunt habiti nostri maiores: pro omnibus his arbitratus sum oportere me breuiter hæc dicta cõscribere: & derogantium quidem, uesanũ sponta-

neumq́; increpare mendaciũ,aliorũ uero ignorantiã pariter emendare:uniuersosq́; de nostra antiquitate,qui scilicet ueritatem amplectuntur,edocere. Vtar autẽ in meis dictis testibus eis,qui de omni antiquitate apud Græcos fide digni sunt iudicandi:eos autẽ,qui blasphemе de nobis atq; fallaciter cõscripsere,aliqua per semetipsos conuicta indubitanter,ostendã. Conabor etiã causas exponere,propter quas nõ multi in Græcis historijs gentis nostræ fecere memoriam:necnõ & eos,qui de nobis nequ quã scribere uoluerũt,nesciẽtibus aut nescire simulantibus indicabo. Primitus itaq; satis admiror eos, qui existimant oportere de rebus antiquis,græcis tantummodo fidẽ habere,& ab eis cõsulendã esse ueritatis integritatẽ:nobis autẽ & alijs hominibus nõ esse credendũ. Sed ego omnia in his contraria uideo contigisse. Quapropter decet non uarias opiniones inspicere,sed ex ipsis rebus iustitiã ponderare,Omnia siquidem Græcorum noua,& uerius(ut ita dicam)nup facta cognoui. Et hæc est fabrica ciuitatũ,& adinuentiones artiũ cõscriptionesq́; legũ,cunctarúmq; rerum iunior apud eos est historiæ diligentia cõscribenda. Apud Aegyptios autẽ, atq; Chaldæos,& Phœnicas(desino enim nos illis cõnumerare,sicut ipsi fatentur) res gestæ antiquissimã & permanentẽ habẽt memoriæ traditionẽ. Nã & locis omnes inhabitant,quæ nequaquã aëris corruptioni subiaceãt:& multam prouidentiam habuere,ut nihil horum quæ apud eos aguntur,sine memoria linqueretur:sed in publicis cõscriptionibus semper à uiris sapiẽtissimis dicerentur. Græcorũ uero regionẽ innumeræ corruptiones inuasere,rerũ memoriã delentes. Qui autem nouas cõstituentes cõuersationes, omniũ se praeesse credidere,sciãt quia etiã sero & uix naturam potuere agnoscere literarum. Nam antiquissimum

Omnia Græcorum esse noua.

carum

carũ usum habuisse creduntur à Phœnicibus, & à Cadmo se didicisse gloriantur: Sed neque illo tempore poterit aliquis demonstrare seruatam conscriptionem, neque in templis, neq; in publicis anathematibus: quando etiam de Troianis rebus, ubi tot annis militatum est, postea multa quæstio atq; cõtentio facta est, utrum literis usi sint. Et magis ueritas obtinuit, eo qđ usus modernarũ literarũ illis fuisset incognitus. Constat autẽ, quoniam apud Græcos nulla inuenitur absoluta conscriptio, poëmate Homeri uetustior: & hunc etiam post bella Troiana fuisse manifestum est. Et antè neq; hunc literis suum poëma reliquisse: sed cantibus memoria reseruatum, postea fuisse compositum, & propterea multam in eo cõspexi dissonantiam. Qui autẽ historias apud eos cõscribere tentauere, id est, hi qui circa Cadmũ Milesiũ, & Acusilaus Argiuus, & post hunc quicunq; alij fuisse referũtur, paululũ tẽpus Persicã apud Hellanicũ militiã præcessere. Sed eos etiã qui de cœlestibus & diuinis primitus apud Græcos sunt philosophati, id est, Pherecidẽ Syrũ, & Pythagorã, & Thaletẽ, omnes cõcorditer cõfitẽtur, Aegyptiorũ & Chaldæorũ fuisse discipulos: & breuiter cõscripsisse, quæ à Græcis omniũ antiquißima iudicãtur, ita ut uix ea credãt ab illis fuisse conscripta. Quomodo ergo nõ est irrationabile, ut tali facto uegetẽtur Græci, tanquã soli sciant uetera: & ueritatẽ eorũ sub scrupulositate de antiquis, nõ ab ipsis conscriptoribus facillime discant: qui neque firmiter scientes aliquid conscripsere, sed quod unusquisq; opinatus est, hoc studuit explanare. Vnde etiã libris suis alterutros arguunt, & ualde cõtraria ex rebus eisdẽ nõ piget edicere. Sed ego uidebor me potioribus esse superfluũ, si explanare uoluero, quãtis quidẽ locis Hellanicus ab Agesilao de genealogijs discrepat, & in quantis

An Græci ante bellum Troianũ literis sint usi.

tis Herodotum corrigit Acusilaus, aut quomodo Ephorus quidem Hellanicum in plurimis ostendit esse mendacem: Ephorum uero Timæus, Timæum, qui post illum fuere, Herodotum uero cuncti: sed neque de singulis cum Antiocho & Philisto aut Callia Timæus concordare dignatus est. Neq; rursus de Atticis hi, qui Attidas conscripserunt: aut de Argolicis, qui de Argis historiam protulere, alterutros consecuti sunt. Et quid oportet dicere de ciuitatibus breuibusque rebus, quando de militia Persica, & his quæ in ea sunt gesta, tantum uiri probatissimi discordasse noscuntur? In multis autem etiam Thucidides tanquam fallax accusatur, licet scrupulosissimam secundum se historiā conscripsisse uideatur. Causæ uero huius dissonantiæ multæ forsan & aliæ quærere uolentibus apparebūt. Ego uero duabus quas dicturus sum, maximam huius summam diuersitatis ascribo. Et quidem primum dico eam quæ mihi propior esse uidetur: id est, eo quod ab initio nō fuerit studium apud Græcos, publicas de his quæ semper aguntur proferre conscriptiones. Hoc etenim præcipue & errorem & potestatem mentiendi posteris, uetus aliquid uolentibus scriptitare, concessit. Non enim solummodo apud alios Græcos publica conscriptio est neglecta: sed neque apud ipsos Athenienses, quos terrigenas esse dicunt: disciplinæq; cultores, aliquid huiusmodi reperitur. Sed publicarum literarum antiquissimas esse dicunt leges, quæ à Dracone eis ex Phœnicibus sunt conscriptæ, ante modicū tempus tyrannidis Pisistrati. De Arcadibus autem in antiquitate gloriantibus, quid oportet dici? Vix enim isti & postea literis eruditi sunt. Cum ergo conscriptio nulla præponeretur, quæ & discere uolentibus edoceret, & mentientes argueret, multa inter alterutros conscriptores discor

Causa erroris Græcorum.

Draconis leges.

Arcades.

discordia generata est. Quoniam qui ad scribendũ se præparabant, nõ studium ueritatis exhibuerunt, licet hæc promißio semper habeatur in promptu: sed uerborum magis habere prolationem maximam. Et quemadmodum laudari se in hoc super alios æstimarent, ad hoc potius semetipsos aptabãt. Aliqui uero ad fabulas sunt conuersi: aliqui autem ad gratiam, aut ciuitates laudantes aut reges: alij semetipsos ad accusandas causas aut conscriptores tradidere: in hoc se forte probabiles æstimantes, & omnino hoc agentes, quod historiæ nimis aduersum est, Veræ siquidem historiæ indicium est, si de eisdem rebus omnes eadem dicant atque conscribant. Hi uero cum quædam aliter conscriberent quàm alij, tunc se putabant omnium ueraciores ostendi. Quapropter causas quidem uerborum & calliditatis eorum, credere nos græcis oportet, non autem de antiqua historiæ ueritate, & maxime de rebus propriæ uniuscuiusq; prouinciæ. Quoniam uero apud Aegyptios & Babylonios, ex longißimis olim temporibus circa conscriptiones diligentia fuit, quãdo sacerdotibus erat iniunctum, & circa eas ipsi philosophabantur. Chaldæi uero apud Babylonios: & quia præcipue Græcis immixti, usi sunt Phœnicijs literis, circa dispensationes uitæ, & cõmunium operum traditionem, dum cõsentiant omnes, tacẽdum hoc puto. De nostris uero progenitoribus, qui eandem quã prædicti habuerunt in conscriptionibus solicitudinem: desino dicere, etiam potiorẽ, pontificibus & prophetis hoc imperantes. Et quia usq; ad nostra tempora cũ multa integritate seruatum est, si oportet audentius etiam seruabitur, conabor breuiter edocere: Nõ enim solũmodo ab initio probatißimos uiros, & inde placatione præparatos, ad hæc exercenda constituerunt, sed quatenus etiam

Veræ historiæ indicium.

In græc

genus sacerdotum sine permixtione purumq́; consisteret, prouiderũt. Oportet enim eum qui sacerdotium habiturus est, ex eiusdẽ gentis nasci muliere: & neque ad pecunias, neq; ad honores inspicere, & de hoc per antiquam lineam & multis testibus approbare. Quod scilicet agimus non solum in ipsa Iudæa: sed ubicunq; nostri generis constitutio reperitur, etiã ibi integritas ista seruatur circa nuptias sacerdotum: hoc est, in Aegypto & Babylonia, & quocunq; terrarum orbe quilibet de sacerdotum genere sunt dispersi. Mittunt enim in Hierosolymam cõscribẽtes à patre nomen nuptæ, & antiquorum progenitorum, quicũq; huius rei testimonia præbuere. Si autem bella proueniant, sicut iam crebro factum est, dum Antiochus Epiphanes ad nostrã uenisset regionẽ, & Pompeius Magnus, & Quintilius Varus, & præcipue nostris gesta temporibus, nunc hi qui de sacerdotibus supersunt, ex antiquis literis iterum noua conficiunt, & probant mulieres, quæ relinquuntur. Non enim ad captiuas accedunt, alienigenarum consortia formidãtes. Indicium uero integritatis hoc maximum est: quia pontifices apud nos à duobus milibus annis denominati filij à patre conscripti sunt. His aũt qui prædicti sunt, si quid præuaricentur, interdicitur ne uel ad altare accedant, uel alia sanctificatione fungantur. Recte siquidẽ, potius autem necessarie, cum neq; conscribendi potestas omnibus data, neque alia sit in discretione discordia, sed solummodo prophetis, antiquißima quidem & ueterrima, secundum inspirationem factam à deo cognoscentibus: alia uero secundum se, sicuti sunt facti palàm, conscribentibus, infiniti libri non sunt apud nos discordantes & sibimet repugnantes: sed solummodo duo, & uiginti libri, habentes temporis totius conscriptionem: quorum iuste fides admittitur.

Sacerdotale genus annotatũ.

titur. Horum ergo quinq; quidem sunt Moseos qui natiuitates continent: & humanæ generationis traditionem habent usq; ad eius mortẽ. Hoc tempus de tribus milibus annis paululũ minus est. A morte Moseos usq; ad Artaxerxẽ Persarum regem, qui fuit post Xerxem, prophetæ post Mosen, & quæ secundum nos sunt gesta conscripserunt in tredecim libris. Reliqui uero quatuor hymnos in deum, & uitæ humanæ noscuntur pignora continere. Ab Artaxerxe uero usq; ad nostrum tempus singula quidem cõscripta, non tamen priori simili fide sunt habita, eo quod nõ fuerit certa successio prophetarum. Palàm nanq; est ipsis operibus quemadmodum nos proprijs literis credimus: tanto nanq; seculo iam præterito neq; adijcere quicquã aliquis, nec auferre nec transformare præsumpsit. Omnibus enim insertum est, mox ex prima generatione Iudæis hæc diuina dogmata nominare, & in his utique permanere: & propterea, si oporteat mori libenter. Iam itaq; multi captiuorum frequenter tormentis affecti sunt, & mortes uarias in theatris sustinuere, ne ullum uerbum contra leges admitterent, aut conscriptiones habitas uiolarent. Quis Græcorũ aliquid tale perpessus est? quando neq; fortuitam sustinere læsionem uolunt: licet omnia apud eos scripta destruantur. Verba enim hæc esse putant secundum conscribentium uoluntates exposita. Et hoc iuste etiam de antiquis sapiunt, quoniam aliquos nunc quoq; uident præsumẽtes de his rebus cõscribere, quibus neq; ipsi interfuere, neque credere sciẽtibus acquiescunt. Deniq; de bello quod apud nos cõtigit nuper, quidam historias conscribentes ædiderunt: dum neque ad ea loca peruenerint, neque in proximo rerum gestarum fuerint. Sed ex auditu quædam pauca componentes, impudẽter semetipsos uidentur historiæ nomine iactitare.

Apocriphi libri.

q pseudo historiographo

Ego uero & ex omni bello, & quæ ibi particulariter gesta sunt, uerã descriptionem feci: dum ipse rebus omnibus interfuerim. Dux etenim apud nos Galilæorum eram, donec
iosephus. fuit defendendi facultas. Contigit autem ut caperer à Romanis: & habentes me Vespasianus & Titus in custodia, uniuersa semper inspicere faciebant. Primo quidẽ uinctus, postea uero solutus cum Tito ab Alexandria propter obsessionẽ Hierosolymorum directus sum. Eo tempore nihil est gestum, quod meam potuisset latere notitiam. Nam uidens Romanorum exercitum, uniuersa sub diligentia describebã. Et ea quæ nunciabantur ab his qui semetipsos tradebant, ego solus integrius intelligẽs disponebam. Deinde Romæ tempus uacationis habens, omniũ iam negotio præparato usus aliquibus cooperantibus mihi propter eloquentiam Græcam rerum eruditionem exhibui. Tantáq; mihi securitas affuit ueritatis, ut primos omnium imperatores belli Vespasianum & Titum, testes non expauescerem. Primum nanq; illis obtuli libros. & post illos multis quidem Romanorum qui bellis interfuere. Plurimis uero nostrorum eos etiam uenundaui, qui Græca sapientia uidebantur imbuti, quorum est Iulius Archelaus, Herodes honestißimus, & ipse admirabilis rex Agrippa. Isti siquidẽ uniuersi testimonium perhibuere: quia ueritatem diligens excolui: nõ reprimens forsitan aut tacens, si quid gestorum per ignorantiam aut per gratiam commutaui, aut prætermisi. Quidam uero praui homines derogare meæ historiæ sunt conati, tanquam in scholis adulescentium propositum exercẽtes, & accusationis inspiratæ atq; detractionis facientes opus, cum oporteat illud sciri, quia quod conuenit promittentem alijs rerum ueracium traditionẽ, ipsum prius hæc nosse certißime, aut rebus gestis adhærẽdo, aut

ab scien

ab ſcientibus conſulendo. Quod ego præcipue circa utrũque me credo feciſſe negotium. Antiquitatis nanque libros (ſicuti dixi) ex uoluminibus ſacris interpretatus ſum, cum eſſem genere ſacerdos, & participarem illarum ſapientiã literarum. Hiſtoriam uero belli conſcripſi, multarum quidem actionum ipſe operator, plurimorum uero inſpector exiſtens: & omnino eorum quæ dicta uel geſta ſunt, nihil ignorans. Quomodo ergo non procaces quilibet exiſtimabit eos, qui aduerſum me nituntur de ueritate contendere? Qui licet imperatorum commenta legiſſe dicuntur, non tamen noſtrorum repugnantium rebus interfuere. De rebus itaq; neceſſariam feci deſcriptionem, ſignificare uolẽs facultatem eorum, qui hiſtoriam ſcribere compromittunt. Et ſufficienter, ſicuti reor, palàm faciunt, quia cõſcriptio rerum apud Barbaros potius ſolennior, quàm apud Græcos eſt. Volo palulum primitus diſputare aduerſus eos, qui contendunt nouellã eſſe noſtrã conuerſationem, eo quod nihil de nobis (ut aiunt illi) dictum ſit à conſcriptoribus Græcis: Deinde teſtimonia antiquitatis ex aliorum literis exhibebo: & eos qui noſtri blaſphemãt generi, nulla ipſi ratione blaſphemare monſtrabo. Nos igitur neque regionem maritimam habitamus, neque mercimonijs cõgaudemus, neque per hoc alterutris peregrinationibus fatigamur. Sed quidem noſtræ ciuitates procul à mari poſitæ, regionémque uberrimam poßidentes, in ea aßidue laboramus, præcipue circa filiorum nutrimenta ſtudentes, legúmque cuſtodiam: & traditionem pietatis, totius opus uitæ neceſſarium iudicamus. Cum adſit igitur his, quæ prædicta ſunt, conuerſationi noſtræ etiã uita remotior, nihil fuit in antiquis temporibus quod faceret nobis permixtionem Græcorum, ſicut Aegyptijs mercimonia, quæ ab eis reijciuntur, & ad eos

rursus introducuntur. Et iterum habitatoribus Phœniciæ maritimæ, studentibus circa cõtractus, atque negotia amore pecuniæ requisita. Sed neq; circa latrocinia, sicut quidã alij uacauere, aut amplius habere cõcupiscentes patres nostri ad bella cõuersi sunt, licet regio nostra multa milia uirorũ fortiũ poßideret. Phœnices ergo propter negotia ad Græcorum prouinciã nauigantes, repente sunt agniti, & per illos Aegyptij, & omnes à quibus ad Græcos honorẽ deuehebant, immensa maria proscindẽtes. Medi uero postea atq; Persæ palàm in Asia regnauerunt, & usque ad alteram Epirum Persæ militauerunt. Thraces autem propter uicinitatem in Scythiam, ab his qui Pontũ nauigãt, cogniti sunt: & omnino uniuersa iuxta mare, uel oriẽtale uel hesperium habitantes, aliquid conscribere uolentibus cogniti facti sunt. Qui uero superius habitabant, & procul à mari, multis sunt temporibus ignorati. Et hoc apparet etiã circa Europam contigisse: quãdo de Romanorũ ciuitate tam longo tempore adepta potestate, tantásq; causas belli conficiente, neque Herodotus, neque Thucydides, nec ullus qui fuit cum istis, fecit aliquã mentionẽ: Sed sero tandẽ & uix ad Græcos potuit eorũ uenire notitia. De Gallis enim & Iberis sic ignorauere hi, qui putãtur subtilißimi cõscriptores, quorum est Ephorus, ut unã ciuitatem esse arbitrarentur Iberos, qui tantam partem hesperiæ terræ noscũtur inhabitare. Et neque mores eorum, qui fiunt apud eos, uel qui dicuntur, tanquam sic utentibus referre præsumũt. Causa uero ignorantiæ ueritatis est, eo quod procul abessent. Vt autem falsa conscriberent, eoque uellent uideri aliquid amplius ab alijs retulisse. Quomodo ergo mirari decet, si neque nostra gens plurimis erat certa, neque ad scribendum de se aliquã dedit occasionẽ: & ita cõstituta procul à

mari,

mari, & ita conuersim deliberans? Pone igitur nos argumento uti uelle Græcorum, quia nõ est genus eorum antiquum, eo quod neque in nostris uoluminibus de eis sit aliquid dictum: nonne omnino deridebunt causas huiusmodi à me prolatas, & testes uicinæ regionis adducent antiquitatis suæ? Igitur ego hoc conabor efficere: Aegyptijs & Phœnicibus præcipue testibus utar, cum nullus eorum potuerit tanquam falsum accusare testimoniũ. Et uidẽtur maxime circa nos inimici in cõmuni quidem omnes Aegyptij, Phœnicum uero Tyrij: De Chaldæis autẽ nequaquam hoc dicere potero, quoniã & generis nostri principes constituti sunt, & propter cognationem in conscriptionibus suis meminere Iudæorum. Cum uero fidẽ de his præbuero, & blasphemias falsas ostendero, tunc etiã Græcorum cõscriptores memorabo, qui Iudæorum fecere memoriã: ut neq; huiusmodi occasio relinquatur in Iudæis nobis faciendæ cõtentionis. Inchoabo autẽ primitus à literis Aegyptiorum, quas nõ arbitrantur commendare quæ nostra sunt. Manethon itaque genere uir Aegyptiorũ, Græca disciplina participatus, sicuti palàm est (scripsit enim uoce helladica) paternæ religionis historiam ex sacris (sicuti ait ipse) interpretatus libris, frequenter arguit Herodotum, in Aegyptiacis ignoratione mentitum. Ipse quidem Manethon in secundo Aegyptiacorum hæc de nobis scripsit. Ponã uero etiã sermonem eius, tanquam testimonij iure prolatum: Honorabile nomen sub hoc, nescio quomodo, deus inspirauit: & præter spem ex partibus orientalibus homines genere ignobiles, adepta fidutia in prouincia castrametati sunt. Et facile ac sine bello eam potentèrque cæperunt: & principes eius alligantes, de cætero ciuitates crudeliter incendêre: & deorũ templa uertêre. Circa omnes uero prouinciales

Quibus testibus usurus sit.

ciales

ciales inimicißime usi sunt, alios quidem perimentes, aliorum uero & filios & coniuges ad seruitia redigētes: nouißime uero & unum regem ex se fecere, cui nomen Sualitis. Hic in Memphidem ueniens, superiorem inferiorémq; prouinciam diuidens, castra in opportunis relinquens locis, maxime etiam partes muniuit orientales, prospiciens, quoniam Assyrij aliquanto plus ualentes, erant desideraturi regnum eius inuadere. Inueniens autem in Nomoto Suati ciuitatem opportunißimā, positam quidem ad orientē Buliastitus fluminis: quæ appellabatur à quadam antiqua theologia Auaris. Hanc fabricatus est, & muris maximis cōmuniuit, collocans ibi multitudinem armatorum, usque ad ducenta quadraginta milia uirorum eam custodientiū. Hic autem meßis tempore ueniebat, tam ut frumenta meteret, & mercedes exolueret, quàm ut armatos pro terrore extraneorum diligenter excitaret. Qui cum regnasset decēnouem annis, uita priuatus est. Post hunc autem regnauit alter quatuor & quadraginta annis, Bæon nomine. Post quem alter Apachas, sex & triginta annis, & mensibus septem. Deinde & Aposis, unum & sexaginta: & Samnas, quinquaginta, & mense uno. Post autem omnes, Ases nouē & quadraginta, & mensibus duobus. Et isti quidem sex apud eos fuere primi reges, debellantes semper, & maxime Aegypti radicem amputare cupientes. Vocabatur autem omne genus eorū Sesos, hoc est, reges pastores. Se enim secundum sermonē sacrarū linguarum, regem significat: Sos uero pastorem siue pastores, secundum sermonem cōmunis eloquij, & tantū compositū inuenitur. Hyesos quidē uero dicunt eos Arabas esse. In alijs autem exemplaribus nō reges significari comperi per appellationem Hyc: sed è diuerso captiuos declarari, neque pastores. Hye enim rursus

Aegyptiaca

Aegyptiaca lingua, & hoc quãdo pingui sono profertur, captiuos apertos significat: & hoc potius uerisimile mihi uidetur, & historiæ antiquæ conueniens. Hos ergo quos *prædiximus reges, & eos qui pastores uocabantur, & qui ex eis fuere, obtinuisse Aegyptum ait annis undecim & quingẽtis.* Post *hæc aũt regũ* Thebaidis *& alterius Aegypti, factã dicit super pastores inuasionẽ, & bellũ maximum & longæuũ eis illatũ.* Sub *rege uero cui nomẽ erat* Aliffragmathosis, *uictos dicit pastores, & alterã quidẽ uniuersam* Aegyptum *perdidisse.* Inclusos *autẽ in locũ habentẽ mensuram terræ ulnarum undecim milium, cui loco nomen est* Auarim: Hunc Manethon *dicit omnẽ maximo muro atque robustißimo circundedisse pastores, quatenus & omnem posseßionem munitam haberent, simul & prædam suam.* Filium *uero* Aliffragmathoseos Themusim, *dicit conatum quidem eos per obseßionem capere fortiter, cum quadringentis octoginta milibus armatorum in eorum muris excubuisse.* Cum *uero obseßionem desperasset, pacta cum eis fecisse, ut* Aegyptũ *relinquentes, quò uellent innoxij omnes abirent.* Illos *uero his promißionibus impetratis, cũ omni domo & posseßionibus non minus ducenta quadraginta milia numero, ex* Aegypto *per desertum in* Syriam *iter egisse: & metuentes* Aßyriorum *potentiam (tunc enim illi* Asiam *obtinebant) in terra quæ nunc* Iudæa *uocitatur, ciuitatem ædificasse, quæ tantis milibus hominum sufficere posset, eámq;* Hierosolymam *uocitasse.* In *alio uero quodam libro* Aegyptiacorum Manethon *hanc ipsam gentem, id est, qui uocitabantur pastores, in sacris suorum libris captiuos asscriptos rectißime dixit.* Nã *antiquis progenitoribus nostris pascere mos erat: & pascualem habentes uitam, uocabantur ita pastores.* Sed *& captiui non*

irratio-

irrationabiliter ab Aegyptijs dicti sunt: quoniam progenitor noster Ioseph, dixit ad regem Aegyptiorum, se esse captiuũ: & fratres in Aegyptum posterius euocauit, rege præcipiente. Sed de his quidem in alijs examinationẽ subtilius faciemus. Nunc autẽ huius antiquitatis producam testes Aegyptios, rursumq́; quomodo se habeant uerba Manethonis circa ordinẽ temporũ aperte describam: sic enim ait: Postquam egressus est ex Aegypto populus pastorum ad Hierosolymã, expulsor eorum rex Themusis, regnauit post hæc annis uigintiquinq;, & mensibus quatuor, & defunctus est. Assumpsit regnum filius Chrebron annis tredecim: Huius autẽ Amenosis, annis uigintiuno, & mẽsibus nouẽ. Misris autẽ xij. & mensibus ix, Misranthusis uigintiquinq;, & mensibus decẽ. Musis autẽ nouẽ, & mensibus octo. Amenosis uero xxx. & mensibus x. Orus uero xxx. & mensibus quinq;. Huius autem filia Acenchies, xij. & mense uno. Rathotis uero frater nouẽ. Acencheridis autem duodecim, mẽses tres. Armes uero quatuor, & mense uno. Armesis autẽ unũ, & menses quatuor. Armesismianus uero sexagintasex, & mẽses duos. Amenosis nouẽdecim, & mẽses sex. Sedhoßis autẽ equestrem & naualẽ uirtutẽ habens, fratrem quidem Armen procuratorẽ Aegypti cõstituit, & omnẽ ei aliam regalem contulit potestatẽ: tantũmodo autẽ diademate uti prohibuit, & ne reginam matrẽ filiorũ opprimeret imperauit, & ut abstineret etiã ab alijs regalibus concubinis. Ipse uero ad Cyprum & Phœnicem, & rursus contra Aßyrios atque Medos castrametatus, uniuersos quidem, alios ferro, alios sine bello terrore magno uirtutis sibimet subiugauit. His uero felicitatibus eleuatus, confidentius incedebat, orientales urbes ac prouincias subuertẽdo: multóque tempore procedente Armes, qui in Aegypto fuerat

Ex Aegyptiorum historijs.

fuerat derelictus, omnia contraria quæ eum frater agere monuerat, sine timore faciebat. Nam & reginā uiolenter abiecit, & alijs cōcubinis sine parcitate iugiter miscebatur: suasusq́; ab amicis utebatur & diademate, & rebellabat fratri. Is uero qui constitutus erat super sacra Aegyptia, scribēs librū, Sedhoßi direxit, & cuncta significans, & quia rebellaret ei suus frater Armes. Qui repēte ad Pelusiū destinauit, & propriū tenuit regnū. Prouincia uero uocata est ex eius nomine Aegyptus. Dicit enim quia Cethos Aegyptus uocabatur, Armes aūt frater eius Danaüs. Hæc equidē Manethon. Palàm uero est, ex prædictis annis tempore cōputato, quia hi qui uocabantur pastores, id est, nostri progenitores, ex Aegypto liberati, antè tres & nonaginta atq; trecentos annos hāc prouinciā inhabitauere, quàm Canaus ad Argos accederet: licet hunc antiquißimū Argiui esse cōfidant. Duas igitur res Manethon maximas pro nobis Aegyptijs literis protestatus est. primā quidem, quia aliūde ad Aegyptū: deinde gressus eorum exinde, ita temporibus antiquißimū, ut penè mille annis bellū præcedat Iliacum. In his autē, in quibus Manethon nō Aegypti literis, sed (sicut ipse cōfessus est) ex fabulis quorundā, sine nomine quodam adiecto, postea particulariter hæc redarguam, ostendens ea sine uerisimilitudine esse mēdacia. Sed uolo ab istis rursus migrare ad ea, quæ apud Phœnicas de nostro genere conscripta, & eorum testimonio declarata sunt. Itaq; apud Tyrios multorū annorum publicæ literæ, & conscriptiones diligētißime custoditæ, ex his quæ apud eos facta & inuicem gesta noscuntur, quæ tamen memoria digna sunt. Inter hæc ergo cōscriptum est, quia in Hierosolymis ædificatum est templum à Salomone rege, ante annos penè centū quadragintatres, & menses octo, quàm

Tyrij

Tyrij Carchedonem fabricauere. Descripta uero est apud illos constructio templi nostri. Hiramus enim Tyriorum rex, amicus erat regis nostri Salomonis, paternis amicitijs ei deuinctus. Is ergo munificentiam suam exhibens ad claritatem fabricæ, præbuit Salomoni auri quidem uiginti & centum talenta: incidénsque pulcherrimam syluam in monte, qui Libanus nuncupatur, ad cameram destinauit ei. Quem redonauit quidem Salomon alijs quidem multis rebus, sed etiam terra Galilææ regionis, quæ Zabulon uocatur. Præcipue autem eos ad amicitias sapientiæ concupiscentia cõuocauit. Propositiones enim soluendas alterutris dirigebant, & melior in his Salomon erat, & in alijs sapientior apparebat. Hactenus uero seruantur apud Tyrios epistolæ multæ, quas illi scripsere adinuicem, pro qua re liber est à me compositus literarum à Tyrijs directarum. Vnde etiam testem producam Dionem, qui apud Phœnicum historias integerrime approbatus est. Igitur in Phœnicijs historicis hoc modo scribit: Abybalo moriente, filius eius Hiramus regnauit. Hic partis orientalis ciuitates ampliauit, & orbem potiorem fecit: & Olympij Iouis templum destruens, terræ coæquans locum medium mœnibus urbis adiunxit: & aureis anathematibus exornauit. Ascendens autem in Libanum, syluas incidit ad templorum ædificationem. Regem uero Hierosolymorum Salomonem misisse dicunt ad Hiramum quædam ænigmata, & poposcisse ab eo solutionem, adijciens, ut qui non posset discernere, pecuniam soluenti persolueret: confessumq; Hiramum, non se posse persoluere propositas quæstiones, multis pro expensis faciendis pecunijs condemnatum: Deinde Abdemonum quendam, uirũ Tyrium, propositas soluisse quæstiones: ipsumq; alias proposuisse,

quas

quas si nō solueret Salomon, multas rursus pecunias Hiramo regi conferret. Dion igitur hoc modo de prædictis testimonium perhibuit nobis. Sed post hūc producam quoq; Menandrum Ephesium. Is enim singulorum regum actus conscripsit apud Græcos & Barbaros, studens ex prouincialibus uniuscuiusque locis literis, historiæ ueritatem pandere. Scribens enim de his qui in Tyro regnauere, & dein de ueniens ad Hiramum regem, sic ait: Moriēte uero Abybalo, successit in eius regno filius eius Hiramus, qui uixit annis trigintaquatuor. Hic statuit ualde locum latissimum, aureámque columnam Iouis in templo reposuit: & ad syluam lignorum proficiscens, abscidit de monte, qui Libanus appellatur, ligna cedrina ad tegmina facienda templorum. Deuouénsque antiquiora templa, fanum ædificauit Herculis. Fecit erectionem mense Peritio, castráque mouit aduersus* Tyticeos, minime tributa reddentes: quos etiam subdens sibimet, denuo remeauit. Sub hoc fuit Abdemonus puer iuuenis, qui semper parabolas superabat, quas Salomon Hierosolymorum rex destinabat. Supputatur uero tempus ab hoc rege usque ad constructionem Carchedonis, hoc modo: Moriente Hiramo successit in eius regno Balbazerus filius. Qui cum uixisset annis quadragintatribus, septem regnauit annis. Post hunc Abdatratus filius, cum uixisset annis uiginti, regnauit nouem: Hunc filij nutricis eius quatuor peremere: quorum senior Metusastartus filius Leastrati regnauit. Qui cum uixisset annis quadragintaquatuor, regnauit annis duodecim. Post hunc frater eius Astarimus: & hic uiuens annis quatuor & quinquaginta, regnauit annis nouem, & peremptus est à fratre Pellete: qui suscipiēs regnum, mensibus imperauit octo, cum uixisset annis quinquaginta. Hunc peremit, *Tythobalus

Menander Ephesius.

A's Eucheos.

A's Ioathabalus

balus Hastarthæ sacerdos: qui cum uixisset annis quadragintaocto, regnauit annis trigintaduobus. Huic successit Badezodus filius: qui cum uixisset annis xlv. regnauit sex. Huic successor factus est Mettinus filius qui cũ uixisset trigintaduobus, nouem regnauit annis. Huic successor fuit Pygmalion, qui annos egit in sua uita quinquaginta sex, ex quibus xl. tenuit principatum. Huius regni anno septimo, soror Dido in Lybia ciuitatem ædificauit Carchedonem. Colligitur etiam tempus à regno Hirami usque ad ædificationem Carchedonis, annorum centum quinquagintaquinque, & mensium octo. Quum uero duodecimo anno huius regni, in Hierosolymis ædificatum est templum, fit ab ædificatione templi usque ad constructionem Carchedonis tempus annorum centum quadragintatrium, mensium octo. Testimonio siquidem Phænicum quid amplius oportet apponi? Cernitur ipsa ueritas fortiter approbata, & multo clarius apparet: quoniam præcedit constructionem templi, progenitorum nostrorum ad prouinciam hanc aduentus. Cum enim eam uniuersam bello tenuissent, tunc autem templum ædificare cœpere: & hæc aperte ex literis sacris etiam à me in antiquitate manifestata sunt. Nunc itaq; sunt dicenda ea, quæ apud Chaldæos noscuntur esse cõscripta, & de nobis ad historiam sunt delata. Quæ multam habent concordiam cum nostris uoluminibus etiam de alijs rebus. Testis autem horum est Berosus, uir genere quidem Chaldæus, notus autem eis, qui doctrinæ eruditioniq; congaudent. Quoniam de astronomia & de Chaldæorum philosophia ipse Græcas conscriptiones exposuit. Igitur Berosus antiquissimas secutus historias, de facto diluuij, & hominum in ea corruptione, sicuti mos est, ita conscripsit. Simul & de arca, in qua generis nostri princeps erutus est, deue

Ex Historijs Chaldæorũ.

Berosus.

est, deuecta scilicet ea in summitatem montium Armeniorũ. Deinde scribens eos qui ex Noë progeniti sunt, & tempus eorum adijciens, usque ad Nabulassarum peruenit, Babyloniorũ & Chaldæorum regem, & huius actiones exponens ait: Quemadmodum misit in Aegyptum ad nostram terram filium suum Nabuchodonosor, cum multa potẽtia: qui dum rebellantes eos inuenisset, omnes suo subiecit imperio: & templum in Hierosolymis cõcremauit: cunctúmque generis nostri populum auferens, migrauit in Babylonem. Vnde ciuitatem contigit desolari annis septuaginta, usque ad Cyrum regem Persarum. Dicit autem quia tenuerit Babylonius Aegyptum, Syriam, Phœniciam, Arabiam, uniuersos priores Chaldæorum Babyloniorum reges actionibus suis excellens. Ipsa uero uerba, quæ Berosus protulit, hoc modo dicta, necessario proferenda sunt. Audiens autem pater eius Nabulassarus, quia satrapa constitutus in Aegypto & Syria inferiore & Phœnicia rebellaret, cum non ualeret iam ipse labores ferre, tribuens filio suo Nabuchodonosor ætate ualenti partem quãdam exercitus, super eum misit. Nabuchodonosor autem cum satrapa desertore congressus, prouinciã quæ ab initio eorum fuerat, ad proprium reuocauit imperium. Eodem uero tempore, contigit patrem eius Nabulassarum, cum ægrotasset, in Babylonia ciuitate defungi, qui regnauit annis uigintiuno. Nabuchodonosor autem non post multum tempus mortem patris agnoscens, & negotia Aegyptiaca disponẽs, reliquã prouinciam, & captiuos Iudæorũ, & Phœnicum atque Syrorum, qui in Aegypto fuerant, commendans quibusdã amicis, ut cum magna uirtute & reliqua utilitate deueherentur ad Babyloniam, ipse cum paucis aggressus per desertum in Babyloniã uenit: reperiẽsq; cuncta à Chaldæis dispensari,

seruatumque regnum ab optimatibus eorum, dominus factus totius paterni principatus, captiuis quidem aduenientibus praecepit habitacula in opportunißimis Babyloniae *locis aedificare: ipse uero de belli manubijs templum* Beli, *& reliqua loca munificentißime nimis exornans, & antiquã ciuitatem, & alteram extrinsecus adijciens, cogitans quatenus nequaquam possent obsidentes fluuium conuertere, & ad ciuitatem accedere, tres quidem in interiori ciuitate per circuitum porticus, tres uero exteriori cõstituit. Quarum alias ex cocto latere & bitumine, alias uero ex ipso latere fecit: & largißime muniens ciuitatem, portasq; diuina pulchritudine comens, superaedificauit paternis regalibus alia regalia, celsitudinem illorum multo ualde praecedentia: quorum ornatum exponere ualde longißimum est.* Veruntamen *sciendum, quoniam haec maxima atque superba ultra credulitatem rei, sunt perfecta diebus quinque & decem.* In *his ergo regalibus lapideas munitiones celsas aedificauit: & aspectum montibus similem reddens, etiã ex arboribus uniuersis plantationes exhibuit.* Fecit *quoque hortum quod suspensile uocabatur; eo quod eius desideraret huiusmodi qualitatẽ nutritam in* Mediae *locis.* Haec *itaque retulit de praedicto rege: & multa super haec in libro* Chaldaicorum, *in quo culpat conscriptores* Graecos, *quasi unà arbitratos, à* Semiramide Aßyriam Babylonem *aedificatam, & mira opera ab illa circa eam fuisse constructa, falsè conscripsisse dicens.* Et *ipsam quidem* Chaldaeorum *conscriptionem fide dignam pudori existimandum est, quãdo cum archiuis* Phoenicum *concordare uidentur, quae ex* Beroso *cõscripta sunt de rege* Babyloniorum: *quoniam &* Syriã *& uniuersam* Phoenicem *ille subuertit.* In *his quoq; consonat &* Philostratus *in historijs, dum* Tyriae *meminit obsessionis:*

obsessionis: & Megasthenes in quarto Indicorum: ubi declarare contendit, prædictum regem Babyloniorum, Herculem fortitudine & actuum magnitudine præcessisse. Dicit enim eum & maximam Libiæ partem, & Iberiam subuertisse. Quæ uero de templo Hierosolymorũ relata sunt, quia & concrematum est pugnantibus Babylonijs, & cœpit rursus ædificari Cyro tenente Asiæ principatum, ex dictis Berosi declaramus. Sic enim in tertio libro dicit: Nabuchodonosor itaque posteaquam inchoauit prædictũ murum, incidens in languorem, de uita migrauit, cum regnasset annis tribus & quadraginta. Huius regni dominus est effectus filius eius * Helmaradochus, propter iniquitates Amilmathapacus. & luxurias passus insidias à marito sororis suæ * Niriglissori peremptus est, cum duobus regnasset annis. Quo defuncto, sumens regnum, qui ei fecit insidias, Niriglissoris, annis regnauit quatuor. Huius filius * Laborosardochus, principatum quidem tenuit puer existens mensibus nouem. Insidias uero passus, eo quod nimis appareret malorum esse morum, ab amicis extinctus est. Hoc itaque pereunte, conuenientes hi qui fecerant insidias, illi communiter regnum imposuere Nabonido cuidam, qui erat ex Babylone ex eadem gente. Sub hoc muri circa fluuium Babyloniæ ciuitatis ex latere cocto & bitumine sunt ornati. Cúmque regnũ eius esset in anno septimodecimo constitutum, egressus Cyrus ex Perside cum multa uirtute, uniuersam Asiam subuertens, impetum fecit ad Babyloniam urbem. Sentiens autem Nabonidus inuasionem eius, & occurrens cũ exercitu suo, atque congressus pugna uictus, & cum paucis fugatus, inclusus est in Borsippensium ciuitate. Cyrus autem Babyloniam comprehendens, & deliberãs exteriores muros deponere ciuitatis, eo quod nimis uideretur munita, & esset

Niriglossoris.

Labosordarchus.

ad capiendum ualde difficilis, reuersus est ad Borsippum, Nabonidum instanter expugnaturus. Nabonido uero obsessionem non ualente perferre, sed primitus supplicante, usus clementia Cyri, & dans ei habitaculum in Carcamone, expulit eum à Babylone. Nabonidus itaque reliquum uitæ tempus in illa prouincia conuersatus est: Hæc concordant cum nostris. Scriptum nanque in eis est, quia Nabuchodonosor octauodecimo regni sui anno, templum nostrũ ad desolationem usque perduxit, & fuit exterminatum annis septem. Secundo uero anno regni Cyri fundamentis depositis, rursus secundo regni Darij anno perfectum est.

Ex Phœnicũ historijs. *His prolatis, adijciam etiam Phœnicum historias: nõ enim probationum abundantia relinquenda est: est enim dinumeratio in illis annorũ: sic enim habent: Sub rege* Thobolo,* *Als Ioathabalo. *Nabuchodonosor obsedit Tyrum annis tribus & decem. Post hunc regnauit Baal annis decem. Post hunc iudices constituti sunt, & iudicauere ijdem. Hinc Nibalus Nalbasci, mensibus duobus: Chelbis Addei, mensibus decem: Abalus pontifex, mensibus tribus: Mittinus & Gerastratus Abdilimi iudices, annis sex: inter quos regnauit Balatorus anno uno: quo moriente, mittentes euocauere Metalum ex Babylone, & quatuor regnauit annis. Eo quoque moriente, euocauere fratrem eius Ironium qui regnauit annis uiginti. Sub hoc Cyrus Persarum habuit potestatẽ. Quapropter omne tempus est annorum quinquagintaquatuor, & mensium trium. Septimo siquidem anno regni sui Nabuchodonosor cœpit obsidere Tyrum. Quartodecimo autem anno regis Ironij, Cyrus Persarum tenuit principatũ. Consonãt igitur quæ de templo scripta sunt à Chaldæis ac Tyrijs, cum literis nostris. Manifestum uero & sine contentione testimonium est, de prædicta nostri generis*

ris

ris antiquitate: & his siquidem qui non ualde contendunt, sufficere iudico quæ præmissa sunt. Oportet autem non credentibus barbaricis conscriptionibus, sed solis Græcis fidem habendam esse dicentibus, adhuc multos exhibere testes, etiam Græcos, sciētes nostrum genus, & opportuno tempore eorum habentium mentionem. Pythagoras igitur Samius, cum sit antiquus quidem ætate, sapientia uero & diuina pietate philosophos omnes excellens, non solum quæ nostra sunt agnouisse manifestum est, sed etiam zelatus ea ex multis apparet. Et eius quidem conscriptio nulla reperitur. Multi tamen de eo retulere, quorum insignior est Hermippus, uir circa omnem historiam diligentißimus indagator. Refert itaque in primo Pythagoræ libro, quia Pythagoras uno confabulatorum suorum defuncto, nomine Chalciphonte, genere Crotoniate, illius animam dicebat secum degere die noctuque: & quia præciperet, ut non transiret de loco, unde asinus onus portaret, & ab aqua feculenta semetipsum abstineret, & ab omni blasphemia recederet. Deinde sequitur: Hæc autem agebat atque dicebat, Iudæorum & Tarsensium opiniones imitatus ac transferens. Dicitur enim, quia uere ille uir multas Iudæorum leges in suam transtulit philosophiam. Fuit autem etiam per ciuitates non ignota olim gens nostra: & multæ nationes ad quas trāsijt, etiam zelum eius habuere. Quod manifestat Theophrastus in his, quæ scripsit de legibus. Ait enim quia prohibēt Tyriorum leges, peregrino sacramento iurare. Inter sacramētum quibusdam alijs etiā iusiurandum, quod corban appellatur, enumerat: & apud nullum hoc inuenitur iuramentum, nisi apud Iudæos solos: qd' interpretatur ex Hebraica lingua, significat enim donum. Verum neque Herodotus Alicarnasseus nostram igno

Ex scriptoribus Græcis.

Pythagoras.

Hermippus.

Theophrastus.

Herodotus Alicarnasseus.

ignorauit gentem, ſed quodammodo eius meminiſſe cogno ſcitur. De Cholcis enim referens, in ſecundo libro ſic dicit: Soli autem inter omnes Colchi, & Aegyptij, & Aethiopes, uerenda ab initio circuncidunt. Phœnices uero & Syri in Palæſtina confitentur hoc ab Aegyptijs didiciſſe. Syri autem, qui circa Thermodoontem & Parthenium fluuium commorantur, & Aſtygitones, à Cholchis dicuntur nuper didiciſſe. Hi nanque ſunt inter homines ſoli qui circunciduntur: & iſti ſicut Aegyptij facere uidentur. De Aegyptijs autem, & Aethiopibus dicere nō poſſum, utrū alteri ab alteris didicere. Dixit ergo Syros qui in Palæſtina ſunt circuncidi. Omnium autem qui habitant Palæſtinam, ſoli Iudæi circunciduntur. Quod de eis agnoſcens & Cyrillus, antiquus poëta, meminit hoc modo de gente noſtra dicens: Quia caſtrametati ſunt noſtri maiores cum Xerxe Perſarum rege àpud Hellada: & dinumerans uniuerſas gentes, nouiſsimam noſtram poſuit, ita dicens: Poſtremum uero tranſibant genus mirabile uiſione, linguam quidem pleniſsimam ope proferentes. Habitantes autem in ſolis montibus, ubi palus ampliſsima eſt. Iuuenes capillis ſub rotunditate detonſis, ſuper equos erectos habentes uultus, & quaſi fumo ſiccatos. Palàm ergo eſt, ſicut arbitror, quia noſtri meminerit, eo quod & mōtes in noſtra regione ſunt cōſtituti, in quibus habitamus, & palus, q̄ dicitur Aſphaltites, id eſt, bituminalis. Hæc enim inter omnes palus in Syria latior atq; maior eſt. Et Cyrillus quidē cū ita meminerit, Iudæos ſciſſe dignoſcitur: quē quilibet cū legerint admirātur, non calumnioſi Græcorū, ſed ſapientia ſumma cōſpicui. Clearchus enim Ariſtotelis diſcipulus, & ex peripato philoſophorum nulli ſecūdus, in primo libro de ſomno, dicit Ariſtotelem doctorem ſuum de quodam uiro Iudæo ita refer

Cyrillus poeta.

Clearchus.

referre, & ipsi Aristoteli eundem sermonē asscribit, quod ita conscriptum est: Sed alia quidē longum est dicere. Quæ uero habere potuerāt illius admirationem quandam atque philosophiam, ea duco operæpretium referre. Et Hypero chides: ueneranter, inquit, audire desideramus uniuersi. Porrò secūdū præcepta Aristotelis, inquit, rhetorica, eius genus primitus trāseamus, ne reluctemur doctoribus præceptorū. Dic, inquit, Hyperochides, ita si placet. Ille igitur genere quidem Iudæus erat, ex inferiori Syria: qui sunt ex propagine philosophorū Indorum, uocantur (ut aiūt) philosophi, apud Indos Calani, apud Syros autem Iudæi nomen accipientes à loco. Locus enim ubi habitant, appellatur Iuda. Nomen uero corū ciuitatis ualde difficile est: uocant enim eā nomine Hierosolymam. Is igitur homo multos hospicio recipiens, & de superioribus ad marina descē dens, grauißimus erat non solum eloquio, sed etiam animo. Et tunc nobis degentibus apud Asiam, quum diuinus homo uenisset ad ea loca, confabulari cœpit nobiscum: & cum alijs scholasticis eorum sapientiam tentans, cúmque multi eruditorum congregarentur, tradebat potius aliquid. Habebat, ait Aristoteles apud Clearchum, & super hæc multam ac mirabilem continentiam. Iudæi uero in cibis & castitatem amant. Licet autem uolentibus hæc ex ipsius lectione cognoscere. Ego enim refugio plus quàm decet inserere. Clearchus siquidem facta digreßione, cum aliud propositum haberet, nostri generis ita meminit. Hecatæus autem Hecatæus Abderita. *Abderita, uir philosophus simul, & circa actiones industrius, cum Alexandro rege nutritus, & cum Ptolemæo Lago cōmoratus, non transitorie, sed de ipsis Iudæis cōscripsit librum. Ex quo uolo capitulariter unum eorū, quæ ab eo sunt dicta, percurrere. Sed primitus tempus ostendam.*

Meminit enim belli, quod circa Caium ab Ptolemæo gestũ est contra Demetrium, quod utique cõtigit undecimo quidem anno post mortem Alexandri, olympiade uero septima & decima atque centesima, sicuti refert Castor, adijciens ei hãc olympiadem, dicit: Sub hac Ptolemæus Lagus uicit in Gaza bello Demetrium Antigoni qui uocabatur obsessor. Alexandrum uero profitentur uniuersi centesima & quartadecima olympiade fuisse defunctum. Palàm ergo est, quia & secundum illud tempus, & sub Alexandro genus florebat nostrum. Dicit igitur Hecatæus, quia post Caij bellum, Ptolemæus locorum quæ sunt circa Syriam, dominus est effectus. Et multi hominum cognoscentes mãsuetudinem & clementiam Ptolemæi, cum eo proficisci ad Aegyptum, & rebus cõmunicare uoluere. Quorum unus, inquit, erat Ezechias pontifex Iudæorũ: homo ætate quidem quasi sexaginta & sex annorum, dignitate uero apud contribules maximus, & animo sapientißimus, potentißimus ad dicendum, & circa causas sicut nullus alter expertus. Dicit etiam omnes sacerdotes Iudæorum qui decadas accipiunt, & uniuersa in communi gubernant, circa mille & quingentos existere. Rursus autem prædicti uiri faciens mentionem, inquit, homo hunc honorem gerens, & assuetus esse nobiscum, assumens aliquos suorum, differentiam cunctam exposuit, & habitationem suam & conuersationem, quam scriptam habebat, pariter indicauit. Deinde palàm facit Hecatæus, quales circa leges existimus: & quia omnia sustinere, ne transcendamus eas, eligimus: & hoc esse optimum iudicamus. Dicit igitur hæc: Et mala sæpius ab Astygitonibus audientes, & omnes compulsionũ uim paßi, à Persicis regibus & satrapis non possunt mente mutari. Sed cum magna exercitatione, de his præcipue omnibus

bus respondere parati sunt. Perhibet autem etiam indicia fortis animi circa leges non parua, dicens: Alexādro quondam in Babylone constituto, & uolente Beli templum, qđ corruerat, renouare, cunctisq́; militibus similiter stercora portare praecipiēte, solos Iudaeos hoc facere nō fuisse perpessos: sed etiam multas sustinuisse plagas, & detrimenta pertulisse non modica, donec eis ignoscente rege securitas praeberetur. Qui dum ad prouinciam, inquit, propriam reuersi fuissent, templa & altaria fabricata omnia destruxere. Et pro alijs quidē multa satrapae exoluēre, pro alijs uero ueniam consecuti sunt ad ciuitatem: quoniā iustitia apud eos mirabilis est. Et quia gens nostra fuit multorū hominū numero copiosa, sed multa quidē milia nostrorum migrantes in Babyloniā, per se primitus collocarunt. Non parua etiā morte Alexandri in Aegyptū & Phoenicem sunt trāslata, propter seditionē in Syria factam. Idem itaq; uir, & magnitudinē prouinciae quā incolimus, pulchritudinémq; narrauit. Penè decies trecenta milia, inquit, integra, terrarum optimarū uberrimae ualde prouinciae poßidere noscuntur. Iudaea nanq; huius est amplitudinis. Et quia etiam ciuitatem ipsam Hierosolymorū spatiosam, & maximam olim inhabitamus, & uirorum multitudine copiosam, necnō & templi constructionē, idem ipse sic refert: Sunt autē Iudaeorum in alijs quidem multae munitiones per prouinciā, atq; uici. Vna uero ciuitas munitißima, habēs praecipue circuitum quinquaginta stadiorum, in qua cōmorantur hominum circa centum & quinquaginta milia, nomine Hierosolyma. Est autē in ipsa medietate ciuitatis lapidea quadriporticus, centum per circuitum cubitorum, habens etiam duplices Ianuas: quo ara est quadranguli figuratione composita, ex lapidibus nō dolatis, sed collectis atque iacentibus, unum-

unumquodq; latus uiginti cubitorum latitudinem habens, altitudinem uero decem. Et circa eam maxima fabrica, ubi altare est constitutum, & candelabra utraque aurea, duo talentorũ pondus habẽtia: & inextinguibile lumen noctibus & diebus. Simulacrum uero aut aliquod anathema ibi nequaquam est, nec ulla plantatio. Nullus ibi ueluti lucus, aut aliquid huiusmodi: Habitant autẽ in eo & noctibus & diebus sacerdotes, quasdã purificationes agẽtes, & omnimode uinũ non bibentes in templo. Super autem, quia & cũ Alexandri regis successoribus postea castrametati sunt, testatur hoc modo, dicens ea quæ cognouerit à uiro Iudæo in expeditione constituto: cuius uerba hæc habentia declarantur. Ait enim: Me siquidem eunte ad mare rubrum, unà secutus est quidem cum alijs equestrium Iudæorum nos deducentium, nomine Mossolamus, uir efficax animo, bellator super omnes Arcarios, & indubitãter Græcos & Barbaros, ualde præcipuus. Is igitur homo properãtibus multis pariter, & quodam uate ab ipso augurium capiẽte, & petente ut cuncti starent, interrogauit, cur sustinerent oẽs. Ostendente uero ei uãte auem, quam intuebatur, atque dicẽte: Quasi quidem expediret eis ut sustinerent omnes, staret auis: si ergo surgens anterius euolaret, procederent: si uero post tergum iret, recedere cunctos oporteret. Rursum tacens, arcumq; trahens, sagittas emisit: & auem percutiens interemit. Indignantibus uero uate & quibusdam alijs, & maledicentibus ei. Quid furitis, inquit, mali dæmonij auem sumentes in manibus? hæc enim suam salutem nesciens, de nostro itinere nobis salubritatẽ potuit indicare? Si enim præscire futura ualuisset, in hunc locum nequaquam uenisset, metuens ne sagitta à Mossolamo Iudæo periret. Sed & ad eius testimonia iam quidem quiescant. Facile nanque est, uo

Mossolamus.

lentibus

lentibus ipsum librũ legere, & hæc apertius inuenire. Nõ uero me pigebit Agatharchidem introducere, licet homo minime malus, & (ut ei uisum est) nobis detraxisse uideatur. Is enim narrans de Stratonice, quemadmodum uenit quidem ex Syria de Macedonia ad uirum suum, Demetriũ derelinquens: Seleuco autem uxorem eam ducere non uolente, quod illa sperabat, exercitu eius in Babylonia posito, circa Antiochiã bella mouit. Deinde quomodo reuersus est rex, Antiochia capta, in Seleuciam, & illa fugiens, cũ posset seipsam uelocius interimere, somno ꝓhibita ne faceret, capta atque defuncta est. Hæc ergo prædicẽs Agatharchides, & derogans superstitioni Stratonices, utitur indicio generis nostri, præscribens: Qui uocentur Iudæi, habitant omnium munitißimam ciuitatem, quam uocare Hierosolymam prouinciales solent. Hi uacare consueti sunt septima die, & neq; arma portare in prædictis diebus, neq; terræ culturam contingere, neque alterius cuiuspiam curam habere patiũtur. Sed in templis extẽdentes manus, adorare usq; ad uesperam soliti sunt. Ingrediente uero in ciuitatem Ptolemæo Lago cum exercitu, & multis hominibus, dum custodire debuerint ciuitatem, eis stultitiam obseruantibus, prouincia quidem dominum suscepit amarißimum. Lex uero manifestata est, unam natura habere solẽnitatem: huiusmodi autẽ casus, præter solos illos, alios docuit uniuersos: ut tunc ad somnia & opiniones, quæ tradebantur de lege, huc confugiant, dum circa res necessarias ratio nihil ualet humana. Hoc quidem Agatharchidi uidetur esse ridiculũ: eis autem, qui hæc examinãt integrius, apparet magnum, & præcipua laude dignißimũ: si & saluti & patriæ quidem, custodiam legum pietatemq; diuinam præponere cõcupiscant. Quod uero non ignorantes quidam conscriptorum

Agatharchides.

rum gentem nostram, sed propter quasdam alias causas nõ salubres, memoriam nostri nũc reliquere, hoc indicium me arbitror esse prædicturum. Hieronymus *enim, qui de successoribus cõscripsit historiam, ipse quidem tempore, quo* Hecatæus, *fuit: & amicus existens regis* Antigoni, Syriæ *præsidebat.* Verum *&* Hecatæus *quidem etiam librum cõscripsit de nobis.* Hieronymus *autem nequaquam nostri in historia meminit, licet penè in ipsis locis nutritus esset: In tantum uoluntates hominum differebant. Alij nanque placuit studium habere memoria dignum, alium uero omnino circa ueritatem quædam paßio cernitur obscurasse. Sufficiunt tamen ad cõprobationem antiquitatis nostræ,* Aegyptiorum *&* Chaldæorum *atque* Phœnicum *historiæ, & super illas* Græcorum *pariter conscriptiones. Adhuc enim super ea* Theophilus: *&* Theodorus, *&* Manasseas, *&* Aristophanes, *&* Hermogenes, *&* Euemerus, *&* Cynus, *&* Zopirion, *& multi quidem alij simul (non enim ego omnibus libris incubui) non transitorie nostri fecere mentionem. Plurimi nanque prædictorũ uirorum, ueritate quidem antiquarum causarum frustrati sunt, quia lectioni sacræ nostrorum non incubuere librorum: communiter tamẽ de antiquitate testati sunt, pro qua nunc referre proposui.* Phalereus *autem* Demetrius, *& senior* Philon, *&* Eupolemus, *non multum ueritate frustrati sunt: quibus dari ueniam, dignum est.* Non *enim inerat eis, ut nostras literas possent omni scrupulositate sequi.* His *ita dictis, unũ adhuc mihi capitulum est relictum ex his, quæ in principio libri posui, quatenus derogationes & maledicta, quibus utuntur quidam contra genus nostrum, falsas ostendam & cõscriptoribus eorum testibus utar, quando conscribentes hæc contra semetipsos locuti sunt talia. Quia uero multis*

alijs

alijs hoc euenit propter quorundam uesaniam, arbitror intelligere, meas qui uoluerit historias ipsas percurrere. Quidam igitur gentium, & gloriosissimarum ciuitatum fœdare nobilitatē, & conuersationi detrahere tentauere. Theopompus quidem Atheniensium, Lacedæmoniorū uero Policrates. Is autem tripodem perdurabilem conscribens (non enim Theopompus hoc fecit, sicuti quidam putant) etiam Thebæorum momordit urbem. Multi uero, necnon & Timæus in historijs, de prædictis, & de alijs blasphemauit. Et hoc præcipue faciūt, quando gloriosissimi in aliqua parte calumniantur. Quidam propter inuidiam atque maleuolentiam, alij uero propter uerbosam nouitatem, memoria se dignos fieri iudicantes: & apud stultos quidem nequaquam hac spe fraudantur, qui non salubre noscuntur habere iudicium: multi uero eorū miserias cōdemnabunt. Blasphemiarum uero in nos sæpe gestarū huiusmodi causa est: Volentes Aegyptij præstare aliquibus, ueritatem corrumpere tentauere. Et neque aduentum in Aegyptum nostrorum progenitorum, sicut contigit, sunt confessi: nec rursus egressum cum ueritate dixere: multásque causas odij ac inuidiæ pariter habuere. Principio quidem, quia in eorum regione nostri progenitores potētes effecti sunt: unde regressi ad propria, denuo fuere fœlices. Deinde horū aduersitas, multas inter eos fecit inimicitias: in tantum differente nostra pietate extra solennitates illorum, quantum dei natura animalibus irrationabilibus, sine dubitatione distinguitur. Communis nanque apud alios ritus est, alios arbitrari deos: seorsum singuli solent ea diuersis muneribus honorare. Vani ac fatui omnes homines, & ab initio, uti his malis opinionibus consueti: & propterea nequaquā imitari nostram honestatem de diuina ratione potuere.

Videntesq; multos nostram zelari conuersationem, inuidiam habere: & ad tantam fatuitatem ac pusillanimitatem quidam eò perducti sunt, ut non pigeret eos, etiam contra antiquas suorum scriptiones aliqua dicere. Quod cum hoc faciunt, sibimetipsis aduersa conscribere paßione cæcitatis ignorauere. In uno tamen, & maximo uiro uerbum meum statuam, quo usus sum ante paululum nostræ antiquitatis teste. Manethon itaque, qui Aegyptiacam historiam ex literis sacris se interpretaturum pollictus est, prædicens nostros progenitores cum multis milibus in Aegyptum aduenisse, & illic incolas subiugasse: deinde ipse confessus est, quia posteriori tempore amittentes eam prouinciam quæ nunc Iudæa uocatur, obtinuissent: & ædificantes Hierosolymam, construxissent templum. Et usque ad hoc, conscriptiones secutus est antiquorũ. Deinde præbens sibimet potestatem, cum utiq; uideatur scribere ea quæ in fabula sunt, atque dicuntur, incredibilia uerba de Iudæis inseruit, uolens permittere nobis plebem Aegyptiorum leprosorum, aliorúmque languentium, quod, sicut ait, abominatione, ex Aegypto fuga dilapsi sunt. Amenophin etiam regem adiecit, quod est falsitatis nomen. Et propterea tempus regni eius nequaquam diffinire præsumpsit, cum aliorum regum omnes annos perfectè protulerit. Hinc itaque quasdã annectit fabulas, penè oblitus, qui egressum pastorum ab Hierosolyma ante quingentos decẽ & octo annos factũ esse protulerat. Themusis enim erat rex, quãdo egreßi sunt. Et ab hoc tempore, regũ qui postea fuere, anni sunt trecenti nonagintatres, usq; ad fratres nomine Sethonem, & Hermetum: quorũ Sethonem quidẽ Aegyptium, Hermetum uero Deneum denominatũ: quẽ expellẽs, inquit, Sethon, regnauit annis quinquaginta & nouem. Et post hunc senior, scilicet

Contra Manethonem Aegyptium.

cet Thapsis, annis sexaginta sex. Ante tantos igitur annos, egressos ex Aegypto patres nostros cõfessus, deinde Amenophin adijciens regem, hũc confitetur & deorum fuisse contemplatorem, sicut Osirim quendam priorum regum: & implesse desiderium enim numinis sacerdotem. Idem Amenophin natum ex patre Papio, qui uidebatur quasi diuina participare natura. Et secundum hæc, sapientiã hanc habere præscientiam futurorum. Et dixisse regi hũc (uniuocum enim) quia posset uidere deos, si prouinciam à leprosis & alijs maculatis hominibus purgare contenderet. In quo lætatũ regẽ, omnes dicit corpore debiles ex Aegypto congregasse, & fecisse multitudinem numero octoginta. Eosq; ad sectiones lapidum in partem Nili orientalem misisse: ad hoc efficiendũ, simul & alios Aegyptios, quibus hoc erat iniunctum. Fuisse autẽ quosdam inter eos etiã rationabilium sacerdotum lepra perfusos ait. Amenophin uero illum sapientem, diuinumq; uirum refert timuisse, & circa semetipsum, & apud regem deorum Vulcanum, qui aperte suaserat eis uim fieri: sed dixisse, quoniam auxiliarentur quidam maculatis hominibus, & Aegyptum obtinerent tredecim annis. Et hæc cum nõ quidẽ præsumpsisse regi dicere, sed de his hominibus cõscriptum reliquisse librum, & per semetipsum, & apud regẽ: & propterea regem in anxietatẽ maximã peruenisse pro Iudæis, his uerbis hæc refert. His itaq; rogatus rex, ut ad requiẽ, & tutamen eorum secerneret ciuitatem, desertam urbem, quæ tunc fuerat pastorum, nomine Auarim, præbuit eis. Est autem hæc ciuitas secundum theologiam antiquã ualde præcelsa. Porrò illi in hanc ingreßi, & locũ hunc ad resultandũ habentes, opimũ ducem sibimet quendam Heliopolitanorum pontificum Orsasipham constituere, & huic se obedire in omni=

Osirim.

omnibus iurauerunt: at ille primũ quidem eis legem posuit, ut neq; deos adorarẽt, neq; ab sacris animalibus, quæ præcipue festiua apud Aegyptios erant, se penitus abstinerẽt: nulliq; copularentur, nisi cũ quibus iusiurandũ habere uidebantur. Hæc autẽ sentiens, & alia plura, maxima Aegyptiorũ cõsuetudinibus inimica, præcepit multo opere muros ædificari ciuitatis: & ad bella præparari cõtra Amenophin regem. Ipse uero assumens secum etiam alios sacerdotes, & maculatorũ quosdam, misit legatos ad pastores, qui uidebantur à Themuse rege depulsi ad Hierosolymorum urbem, causas suas & aliorum, qui simul fuerãt, exhonorari: significans & poscens, ut pariter cõtra Aegyptũ castrametarentur: promisitq; eos fore uenturos. Primum quidem in Auarim progenitorum suorum prouinciam, & necessaria populis abundãtius exhibenda, pugnaturos autem opportuno tempore: & prouinciã facillime subdituros. Illi uero lætitia cumulati, omnes alacriter usq; ad ducenta milia uirorum pariter sunt egreßi: & non post multum ad Auarim usq; uenere. Amenophis autẽ Aegyptiorũ rex, dum illorũ audisset inuasionem, non mediocriter uulneratus est, dum recordaretur, quod ei prædixerat Amenophis Papij. Et primum quidem congregans Aegyptiacam plebem, facto cõsilio cum principibus eorum animalia sacra, & quæ præcipue à sacerdotibus honorabantur, antè præmisit: & sacerdotibus particulariter iußit, ut simulacra eorum caute celarent. Filium uero Sethonem, qui etiã Rameßi à Rapso patris nomine uocabatur, cum quinque esset annorum, apud suum commendauit amicum. Ipse uero transiens cum alijs Aegyptijs, usque ad trecenta milia uirorum, bellatoribus uiris occurrens, congressus non est. Putans enim semetipsum cõtra deum pugnare, post tergũ reuersus

reuersus uenit ad Memphim: & sumens Apim & alia sacra, mox in Aethiopiam cũ uniuersis nauibus & multitudine uenit Aegyptiorum. Per gratiam nanq; erat ei subiectus Aegyptiorum rex: propter quod suscipiens etiam populum uniuersum, præbuit alimenta hominibus necessaria, quæ prouincia ministrabat, & ciuitates ac uicos tredecim, quatenus eis qui fuerant deducti ad fines Aegyptios. Et in Aethiopia quidẽ hæc gesta sunt. Solymitæ uero descẽdentes cum uiris pollutis Aegyptiorũ, sic peßime hominibus usi sunt, ut eorum uictoria, esset nimis peßima his, qui tunc eorũ impietates inspiciebant: non solum etenim ciuitates & uicos cõcremauere, sacrilegia facientes, & deorum idola deuastantes, sed etiam ipsa sacra animalia quæ colebantur, crudelißime discerpserũt, peremptores & occisores horum sacerdotes atq; prophetas esse cogentes, quos etiã expellebant nudos. Dicitur itaq;, quia conuersationes & leges eis composuit sacerdos quidam, genere Heliopolites, nomine Orsasiphas uocatus, ex nomine Osireos Heliopolitani dei: qui dum cõuersus fuisset ad hoc genus, mutauit nomen, & uocatus est Moses. Quæ uero Aegyptij de Iudæis proferunt, hæc sunt. Sed & multa breuitatis causa prætereo. Dicit autem rursus Manethon, quia postea Amenophis ex Aegypto digressus est, cũ magna uirtute: simul & filius eius Ransis, & ipse habẽs magnũ exercitũ. Et congreßi cõtra pastores atq; pollutos, uicerũt eos usq; ad Syriæ fines. Hæc equidem & huiusmodi Manethon cõscripsit. Quia uero anilia loquitur deliramenta, atq; mentitur, aperta ratione monstrabo: illud primo distinguens, quod postea alterna gratia restrẽdum est. Is enim cõceßit nobis, atq; profeßus est, eo qđ ab initio nõ fuerint Aegyptij genere, sed extrinsecus illuc aduenissent, & Aegyptũ

obtinuissent: & ex ea rursus egreßi sunt nostri progenitores: quia uero nobis postea permixti non sunt Aegyptij corpore debilitati: & quia ex his nõ fuit Moses, qui populum eduxit ex Aegypto, sed ante multas generationes extitit, per ea quæ ipse dixit, conabor ostendere. Primã itaque causam posuit figmenti risibilem. Rex enim, inquit, Amenophis concupiuit uidere deos, quos putas? siquidem qui apud eos solennes erant, Bouẽ, & Hircum, & Crocodilos, & Canicipatos uolebat aspicere. Cœlestẽ autẽ quomodo poterat? & cur hoc habuit desideriũ, quia utiq; & prior enim rex alter hos uiderat? Ab illo ergo audiẽs, qualis esset, & quẽadmodũ eos uidisset, noua nequaquàm agebat arte: sed forte sapiẽs erat ille uates, p quẽ hæc rex posse agere cõfidebat: qd' si ita fuisset, quomodo impoßibilitatis concupiscentiam non præsciuit? non euenit, quod uoluit? Proinde quã rationẽ habere potuit, ut propter semimembrios, aut leprosos, ei inuisibiles essent? Dũ irascũtur enim, propter impietates, non propter corporum diminutiones. Deinde, tam multa milia leprosorum & male habentium, una penè hora quomodo fuit poßibile cõgregari? aut quomodo rex non obediuit uati? Ille nanque præcepit debiles Aegyptios exilio deportari. Hic autem eos ad sectiones lapidum destinauit, tanquàm operarijs indigens, & non purgare prouinciam uolens. Ait autem eo quod uates quidem semetipsum peremerit: præuidẽs eorum iram, & quæ erant in Aegypto futura, & cõscriptum librum regi reliquit: Proinde ab initio uates etiam suum interitũ non præsciuit: quomodo nunc repente regi contradixit uolenti uidere deos, quàm quod se ipse perimere festinabat? Quod uero inter omnia stultius est, uideamus: Audiens enim hæc, inquit. & de futuris iam metuens, debiles illos ex quibus

Aegy

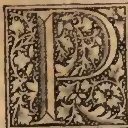
Aegyptum purgare debuerat, neque tunc de prouincia pe pulit: sed rogantibus eis, sicut ait, ciuitatem dedit dudum à pastoribus habitatam: quæ uocabatur Auarim. Ad *quam congregati, principem, inquit, delegere ex sacerdotibus* Heliopolitanis, *qui eis exposuit, ut neque deos adorarent, neque ab Aegyptiacæ festiuitatis animalibus abstinerent, sed omnia perimerent, atque consumerent, nulli penitus mi scerentur, nisi cum quibus cõiurati esse uidebantur: & iureiurando multitudinem obligatam, quatenus in eis legibus perdurarent,* Auarim *ciuitatem munitam contra regem dicit eos bello sumpsisse. Adiecit autem, quia misit* Hierosolymam, *rogans illos pro auxilijs exhibendis, & daturum* Auarim *compromittens, quæ foret ex* Hierosolymis *uolentium exire maiorum: & ex qua procedens omnem Aegyptum obtinerēt.* Deinde *subiungit illos quidem uenisse cum ducentis milibus armatorum.* Regem *uero* Amenophin *Aegyptiorum, cum non cessaret à repugnando deo, mox ad Aethiopiam refugisse, &* Apim *cum alijs sacris animalibus deuexisse.* Hierosolymitas *uero inuasione facta, & ciuitates depopulatas, & templa concremasse, & equestres peremisse refert: & nulla iniquitate aut opere iniquitatis abstinuisse.* Quod *uero conuersationem & leges eis exhibuit, sacerdos, inquit, erat genere* Hieropolites, *nomine* Orsasiphas, *uocatus ab appellatione* Osireos Hieliopolitani *dei: & mutato nomine dictus postea* Moses. Tertiodecimo *uero, inquit, anno* Amenophin, *postquam regno pulsus est, ex* Aethiopia *profectum cum multis milibus dicit: & congressum contra pastores atque pollutos, habita conflictione, uicisse.* Et *multos interficientem, usq; ad fines* Syriæ *persecutum.* In *his iterum non intellexit sine uerisimilitudine se mentiri.* Lepro-

sorum nanq;, & cum eis ait multitudo collecta debilium, licet primitus irascerentur regi, circa se utique talia facienti, secundum præmonitionem uatis, tamen cum à sectione lapidum sunt egreßi, & prouinciam percepere, omnes circa eum mitiores effecti credendi sunt. Porrò si adhuc & illum odio habebant, seorsum magis insidiari potuissent, non circa omnes bella committere, cum scilicet plurimi existentes multorum illic cogitationes haberent. Proinde etiam si contra homines pugnare decreuere: non tamen cõtra deos impietatem gerere præsumebant: nec contraria suis agere legibus, in quibus inscripti esse noscuntur. Oportet itaque nos Manethoni gratias agere, quoniam huius iniquitatis principes dicit, non eos qui ex Hierosolyma sunt egreßi, sed illos ipsos Aegyptios esse probat, & maxime sacerdotes, atque iurisiurandi uinculum illorum multitudine conuenisse. Illud autem quomodo non irrationabile est? Nec pericula belli participatus est, sed misere maculatos ad Hierosolymam, ut ab eis solatia poscerent: maxima stultitia non illorum, sed hæc fingentis ostenditur. Iste nanque etiã nomen positũ ciuitati ἱεροσκύλεμα, id est, à templorum spoliatione, præsumpsit edicere, & hoc postea fuisse mutatum. Miranda res, quia posteris quidem turpe fuit tale nomen & otiosum. Ipsi uero qui fundauere urbem, ornare semetipsos etiam uocabulo credidere. Hic autem fortißimus uir multa detractionis imperitia non intellexit, quia Hierosolyma non idem uoce Iudaica quod Græca significat. Quid ergo amplius quilibet diceret contra mendacium tam imprudenter expositum. Sed quoniam congruam iam magnitudinem suscepit hic liber, aliud faciẽs principium, cætera præsentis operis explanare tentabo.

Flauij

FLAVII IOSEPHI HEBRAEI SACERDOTIS DE ANtiquitate Iudaica, contra Appionem & Manethonē Aegyptios, & Apollonium & Lysimachum, ad Epaphroditum.

LIBER SECVNDVS.

RIORI QVIDEM VOlumine, charißime mihi Epaphrodite, de antiquitate nostra monstraui, Phœnicū & Chaldæorū, Aegyptiorumq; literis satisfaciēs ueritati: multosq; Græcorū cōscriptores adducēs, & meam è diuerso disputationem aduersus Manethonem, & Chermonem, & alios quosdam exhibui. Nunc autem inchoabo reliquos arguere, qui cōtra nos aliqua cōscripsere. Impulsus enim sum cōtra Appionē respondere grāmaticum, si tamen assumi hoc oportet officiū. Horum igitur, quæ ab eo cōscripta sunt, alia quidē similia sunt dictis aliorum, alia ualde frigida. Plurima uero quandam tantūmodo detractionem habētia, & multā (ut ita dixerim) ineruditi probationē, tāquàm ab homine cōposita, & moribus prauo, & totius uitæ suæ temporibus importuno. Quia uero multi hominū propter stultitiam suam his potius sermonibus capiuntur, quàm illis quæ multo studio conscribuntur: & derogationibus quidē gaudēt, præconijs uero mordentur, nihil horum nouit indoctus. Illud quoq; quod se mirari dicit, quod cū Iudæi essent, Alexandrini uocati sunt, similis inscientiæ esse. Omnes etenim, qui ad coloniam aliquam deuocātur, & plurimū alterutris genere differūt, ab ædifi

catoribus appellationẽ accipiunt. Et quid opus est de alijs dicere? nostrorum enim ipsorum hi, qui Antiochiã inhabitant, Antiocheni nominantur. Ius enim ciuium eis dedit cõditor Seleucus. Similiter & qui in Ephesо cõmorantur, in Lycaonia cum ciuibus exinde natis uniuoci sunt, hæc præbentibus regni eis per tempora successoribus. Romanorum uero clementia, cunctis non paruulum donum appellationis suæ concessit, non solum uiris singulis, sed etiam maximis gentibus in cõmuni. Iberi denique antiqui, & Tyrrheni, & Sabini, & Romani uocantur. Si uero hunc modum aufert cõmunis ciuitatis Appion, quiescat dicens semetipsum Alexãdrinũ. Natus enim in profundissima Aegypto, quomodo erit Alexandrinus, iure ciuilitatis, sicut ipse in nobis dicit, ablato? cum solis Aegyptijs nunc orbis domini Romani, participari cuiuslibet ciuitatis interdixisse uideantur. Hic autẽ ita robustus est, ut dignitates quas ipse impetrare prohibebatur, adipisci non ualens, calumniari conetur eis, qui hæc iustissime percepere. Non enim propter inopiam habitatorum ciuitatis, quam studiose ædificabat Alexander, nostrorum aliquos ibi collegit: sed omnes approbans, diligenter ex uirtute ac fide dignos inueniens, hoc præconium nostris exhibuit, cum gentẽ nostrã studeret non mediocriter honorare. Ait enim Hecatæus: Quia propter mãsuetudinẽ, atq; fidem, quã ei præbuere Iudæi, Samariam regionẽ adiecit, ut eam sine tributis haberent. Similia quoq; sapuit post Alexandrũ etiam Ptolemæus Lagus, de Iudæis in Alexandria cõmorantibus. Nam Aegyptiaca eis castra commisit: arbitratus ea fide simul eorum & fortitudine cõseruanda, & in Cyrene credens se tutissime regnaturum, & non in alijs Libyæ ciuitatibus, ad ea loca partem Iudæorum habitandi causa direxit. Post hunc autem

Gentem Iudaicã à multis regibus honoratã fuisse. Alexander. Hecatæus.

Ptolemæus Lagus.

autem Ptolemæus, qui Philadelphus est appellatus, nõ solũ si qui fuere captiui apud eos nostrorũ, omnes absoluit, sed & pecunias eis sæpius condonauit: & (quod maximũ est) desiderauit agnoscere nostras leges, & sacrarum scripturarum uolumina concupiuit: misitq; rogans destinari uiros qui ei interpretarẽtur legẽ: & ut hæc apprime cõscriberẽtur, diligentiã hanc cõmisit nõ quibuscũq; uiris, sed Demetrium Phalereum, & Andream, & Aristeũ, ad hæc implẽda cõstituit: quorũ eruditionem propriarũ literarũ Demetrius differebat. Alij uero habebant custodiã corporis eis iniunctam. His ergo hanc diligentiam imperauit. Nõ enim leges, & patrum nostrorum philosophiã discere cõcupisceret, si his utentes despiceret, & nõ potius ualde miraretur: Quæ penè omnes in ordine progenitores eius, Macedonũ reges ignorauere, habentes erga nos præcipuum familiaritatis affectum. Tertius nanque Ptolemæus, qui uocatus est benefactor, fortiter obtinens Syriam uniuersam, nõ dijs Aegyptiacis pro uictoria solẽnitates gratificas immolauit: sed ueniens ad Hierosolymã, multas hostiás sicut nostri moris est, deo gratificauit, dignißimáq; dicauit ornamenta uictoriæ. Philometor autem Ptolemæus, & eius uxor Cleopatra, omne regnum commisere Iudæis: & duces totius fuere militiæ Onias & Dositheus Iudæi: quorũ nominibus derogat Appion, cum debuisset opera eorũ potius mirari, & gratias agere, quoniam liberauere Alexandriam, quã ueluti defendere se quis confingit. Nam dũ rebellio surrexisset in Cleopatræ regno, & periculũ peßimæ perditionis insisteret, istorum labore ciuitas intestinis prælijs est erepta. Sed postea, inquit, Onias ad urbem deduxit exercitum paruum, cũ esset illic Herinus præses Romanorum legatus: quod (ut ita dicam) recte atq; iuste factum est.

Ptolemæus Philadelphus.

Ptolemæus Euergetes.

Ptolemæus Philometor.

Ptolemæus Fiscon. *Ptolemæus enim qui cognonunatus est Fiscon, moriēte suo patre Ptolemæo Philometore, egressus est de Cyrene, uolens reginam Cleopatram expellere, & filios regis, ut ipse regnū iniuste sibimet applicaret: propter hæc ergo Onias aduersus eum bellū pro Cleopatra suscepit. Et fidem quam habuit circa reges, nequaquàm in necessitate deseruit. Testis autē deus iustitiæ eius manifestus apparuit. Nā Fiscon Ptolemæus cum aduersum exercitū quidem Oniæ pugnare præsumeret, omnes uero Iudæos in ciuitate positos cum filijs & uxoribus capiens, nudos atque uinctos elephantis subiecisset, ut ab eis conculcati deficerent, & ad hoc etiam bestias ipsas inebriasset, in cōtrarium quæ præparauerat, euenere. Elephanti enim relinquentes sibi appositos Iudæos, impetu facto super amicos eius, multos ex ipsis interemere. Et post hæc Ptolemæus quidē aspectum terribilem contemplatus est, prohibentem se ut illis noceret hominibus. Concubina uero sua charissima, quā alij quidē Ithacam, alij uero Hirenē denominant: supplicāte ne tantā impietatem perageret, & cōcessit, & ex his quæ egerat uel acturus erat, pœnitentiam egit. Vnde recte hanc diē Iudæi Alexandriæ constituti, eo quod aperte à deo salutē promeruere, celebrare noscuntur. Appion autem omnium calumniator, etiam propter bellum aduersus Fisconem gestum, Iudæos accusare præsumpsit, cum eos laudare debuerit.*

De Cleopatra. *Is autem etiam ultimæ Cleopatræ reginæ Alexandrinorum meminit, ueluti nobis improperans, quoniam circa nos fuit ignorata: & non potius illam redarguere studuit, cui nihil omnino iniustitiæ & malorum operum defuit: uel circa generis necessarios, uel circa maritos suos, qui etiam dilexerint eam, uel in communi contra Romanos omnes, & benefactores suos imperatores: quæ etiam sororē Arsinoen*

nocn occidit in templo, nibil sibi nocentem. Peremit autem & fratrem insidijs: paternósque deos, & sepulchra progenitorum depopulata est. Percipiénsque regnum à primo Cæsare, eius filio & successori rebellare præsumpsit. Antoniúmque corrumpens amatorijs rebus, & patriæ inimicum fecit, & infidelem circa suos amicos instituit, alios quidem genere regali spolians, alios autem demens ad mala gerenda compellens. Sed quid opòrtet amplius dici, cum illum ipsum in nauali certamine relinquens, id est, maritum & parentum communium filiorum, tradere cum exercitu à principatu & assequi coëgit? Nouißime uero Alexandria à Cæsare capta, ad hoc usque perducta est, ut saltem hinc sperare se iudicaret, si posset ipsa manu sua Iudæos perimere: eo quod circa omnes crudelis & infidelis extaret. Putásne gloriandū nobis non esse, si quēadmodū dicit Appion, famis tempore Iudæis triticū nō est mēsa? Sed illa quidem pœnam subijt competentem. Nos autem maximo Cæsare utimur, teste solatij atque fidei, quam circa eū contra Aegyptios geßimus: necnon & senatu eiúsque dogmatibus & epistolis Cæsaris Augusti, quibus nostra merita comprobantur. Has literas Appionem oportebat inspicere, & secundum genera examinare testimonia sub Alexandro facta, & omnibus Ptolemæis, & quæ à senatu constituta sunt, necnon & maximis Romanis imperatoribus. Si uero Germanicus frumenta cunctis in Alexandria commorantibus metiri non potuit, hoc indicium est sterilitatis ac neceßitatis frumentorum, non accusatio Iudæorum. Quid enim sapiant omnes imperatores de Iudæis in Alexandria commorantibus, palàm est. Nam administratio tritici nihilominus ab eis, quàm ab alijs Alexandrinis translata est. Maximam uero eis fidem olim regibus datam

confer=

conseruauere, id est, fluminis custodiam, totiusq; custodiæ nequaquàm his rebus indignos esse iudicantes. Sed super hoc: quomodo ergo, inquit, si sunt ciues, eosdem deos, quos Alexandrini, non colunt? Cui respondeo. Quomodo etiam cum uos sitis Aegyptij, inter alterutros prælio magno & sine fœdere de religione cõtenditis? An certe propterea nõ uos omnes dicimus Aegyptios, & neq; cõmuniter homines, quoniã bestias aduersantes naturæ colitis, multa diligẽtia nutrientes? cum genus utiq; nostrorũ unum atque idem esse uideatur. Si autem in uobis Aegyptijs tantæ differẽtiæ opinionum sunt, quid miraris super his, qui aliunde in Alexandriã aduenerunt, si legibus à principio cõstitutis, circa talia permansere? Is autẽ seditionis causas nobis apponit: qui si cum ueritate ob hoc accusat Iudæos in Alexandria cõstitutos, cur omnes non culpare possit, eo quod noscamur habere concordiã? Porrò etiã seditionis autores, quilibet inueniet Appionis similes Alexandrinorũ fuisse ciues. Donec enim Græci fuere & Macedones hanc ciuilitatem habentes, nullã seditionem aduersus nos gessere, sed antiquis cessere solẽnitatibus. Cum uero multitudo Aegyptiorum creuisset inter eos, propter cõfusiones temporũ, etiam hoc opus semper est additum. Nostrũ uero genus permãsit purũ. Ipsi igitur molestiæ huius fuere principiũ, nequaquàm populo Macedonicam habente constantiam, neq; prudentiam Græcam: sed cunctis scilicet utentibus malis moribus Aegyptiorum, & antiquas inimicitias aduersum nos exercentibus. E diuerso nanq; factum est quod nobis improperare præsumunt. Nam cum plurimi eorum non opportune ius eius ciuilitatis obtineant, peregrinos uocãt eos qui hoc priuilegium ad omnes impetrasse noscuntur. Nam Aegyptijs neque regum quisquàm uidetur ius ciuilitatis fuisse

largitus:

largitus: neque nunc quilibet imperatorum. Nos autem Alexander quidem introduxit, reges autem auxere, Romani uero semper custodire dignati sunt. Itaque derogare nobis Appion dignatus est, quia imperatorum non statuamus imagines, tanquàm illis hoc ignorantibus, aut defensione Appionis indigentibus: cum potius debuerit admirari magnanimitatē mediocritatémque Romanorū, quoniā subiectos non cogunt patria iura transcēdere. Sed suscipiūt honores, sicut dare offerentes pium atque legitimū est. Non enim honoribus gratiam habent, qui ex necessitate & uiolentia conferuntur. Graecis itaque & alijs quibusdam, bonum esse creditur imagines instituere. Deniq; & patrum & uxorum filiorúmq; figuras depingentes exultant, quidam uero etiam nihil sibi competentium sumunt imagines. Alij uero & seruos diligentes, hoc faciunt. Quid ergo mirum est, si etiam principibus ac dominis hunc honorē praebere uideantur? Porrò autem legislator, non quasi prophetans Romanorum potentiam non honorandam, sed tanquam causam neque deo neque hominibus utilem despiciens: & quoniam totius animati, multo magis dei inanimati, probatur enim inferius, interdixit imagines fabricare. Alijs autem honoribus post deum colendos non prohibuit uiros bonos, quibus nos & imperatores & populum Ro. dignitatibus ampliamus. Facimus autem pro eis continua sacrificia: & non solum quotidianis diebus ex impensa communi omnium Iudaeorum talia celebramus: Verum cum nullas alias hostias ex cōmuni, neque pro filijs peragamus, solis imperatoribus hunc honorem praecipuū pariter exhibemus, quem hominum nulli persoluimus. Haec itaque communiter satisfactio posita sit aduersus Appionem pro his, quae de Alexandria dicta sunt. Admiror autem esse eos,

Iudaei imagines non admittunt.

qui

Contra Possidonium & Apollonium.

qui ei huiusmodi fomitem præbuere, id est, Poßidonium & Apollonium Molonis: quoniam accusant quidem nos, quare nos eosdem deos cum alijs non colimus. Mentientes autem pariter, & de nostro templo blasphemias componentes incōgruas, nō se putant impie agere: dum sit ualde turpißimū liberis, qualibet ratione mētiri, multo magis de tēplo apud cūctos homines nominato, tāta sanctitate pollēte. In hoc enim sacrario Appion præsumpsit edicere, asini caput collocasse Iudæos, & eū colere, ac dignū facere tanta religione: & hoc affirmat fuisse depalatū, dum Antiochus Epiphanes & expoliasset templū, & illud caput inuenisset ex auro cōpositum multis pecunijs dignū. Ad hoc igitur prius quidē, quoniā Aegyptius uel si aliquid tale apud nos fuisset, nequaquā debuerat īcrepare, cū nō sit deterior asinus furonibus & hircis & alijs, qui sunt apud eos dij. Deinde quomodo nō intellexit, operibus increpatus de incredibili suo mēdacio. Legibus nāq; semper utimur hisdē, in quibus sine fine cōsistimus. Et cum uarij casus nostram ciuitatem sicut etiam aliorum uexauerint, & Theos ac Pompeius Magnus, ac Licinius Crassus, & ad nouißimū Titus Cæsar, bello uincentes obtinuerint templum, nihil huiusmodi illic inuenere: sed purißimā pietatē, de qua nihil nobis est apud alios effabile. Quia uero Antiochus neque iustā fecit templi deprædationē, sed de egestate pecuniarū ad hoc acceßit, cum nō esset hostis, & super nos auxiliatores suos & amicos aggressus est. Nec aliquid dignū derisione illic inuenit, multi & digni cōscriptores super hoc quoque testantur, Polybius Megalopolita, Strabon Cappadox, Nicolaus Damascenus, Timagenes, & Castor temporum conscriptor, & Apollodorus, omnes dicūt pecunijs indigentē Antiochū trāsgressum fœdera Iudæorū,

& spo=

& spoliasse templum auro argentóq; plenum. Hæc igitur Appion debuit respicere, nisi cor asini ipse potius habuisset, & impudentiam canis, qui apud ipsos assolet coli: neq; enim extrinsecus alia ratiocinatione mentitus est. Nos itaque asinis neque honorem neq; potestatem aliquã damus, sicut Aegyptij crocodilis & aspidibus: quando eos qui ab istis mordentur, & à crocodilis rapiuntur, felices & deo dignos arbitrãtur. Sed sunt apud nos asini, quod apud alios sapientes uiros onera sibimet imposita sustinentes. Et licet ad areas accedentes comedãt, aut proposita nõ adimpleãt, multas ualde plagas accipiũt, quippe operibus & ad agri culturam rebus necessarijs ministrantes: sed aut omniũ rudißimus fuit Appion ad componendum uerba fallacia, aut certe ex rebus initia sumens, hæc implere non ualuit, quando nulla potest contra nos blasphemia prouenire. Alteram uero fabulam, derogatione nostra plenam, de Græcis apposuit: de quo hoc dicere sat erit, quoniam qui de pietate loqui præsumunt, oportet eos nõ ignorare minus esse immundum, per templa transire, quàm sacerdotibus scelesta uerba confingere. Isti uero magis studuere defendere sacrilegũ regem, quàm iusta & ueracia de nostris & de tẽplo conscribere. Volentes enim Antiocho præstare, & infidelitatẽ ac sacrilegium eius tegere, quo circa gentẽ nostrã est usus propter egestatẽ pecuniarum, detrahẽtes nobis etiam quæ in futuris essent, mẽtiti sunt. Propheta uero aliorũ factus est Appion, & dixit Antiochũ in tẽplo inuenisse lectũ, & hominẽ in eo iacentẽ, & propositã ei mensurã maritimis terrenisq; uolatiliũ dapibus plenã, & obstupuisset his homo. Illũ uero mox adorasse regis ingressum, tanquàm maximũ ei solatium præbiturum: ac procidentẽ ad eius genua, extensa dextera poposcisse libertatẽ: & iubente rege ut consi-

Aliud Appionis mendacium.

ut consideret, & diceret quis esset, uel cur ibidem habitaret, uel quæ esset causa ciborum eius, tunc hominem cum gemitu & lachrymis lamentabiliter suam narrasse necessitatem, ait. Inquit esse se Græcum: & dum perageret prouinciam propter uitæ causam, direptũ se subito ab alienigenis hominibus, atq; deductum ad templũ, & inclusum illic, & à nullo conspici, sed cuncta dapium præparatione saginari. Et primum quidem hæc sibi inopinabilia beneficia prodidisse, & detulisse lætitiam: deinde suspicionẽ, postea stuporem, ac postremum consulentem à ministris ad se accedentibus audisse legem ineffabilem Iudæorum, pro qua nutriebatur: & hoc illos facere singulis annis quodã tempore constituto. Et comprehendere quidẽ Græcũ peregrinum, eúmq; annali tempore saginare: & deductũ ad quãdam syluam, occidere quidem eum hominem, eius corpus sacrificare secundum suas solennitates, & gustare ex eius uisceribus, & iusiurandũ facere in immolatione Græci, ut inimicitias contra Græcos haberent: & tunc in quandam foueam reliqua hominis pereuntis abijcere. Deinde refert eum dixisse paucos iam dies debita sibimet superesse, atque rogasse, ut erubescentes Græcorum deos, & superantes in suo sanguine insidias Iudæorum, de malis eum circũstantibus liberaret. Huiusmodi ergo fabula non tantum omni tragœdia plenissima est, sed etiam crudeli impudentia redundat. Non tamen à sacrilegio priuat Antiochum, sicut arbitrati sunt, qui hæc ad illius gratiam cõscripsere. Non enim præsumpsit aliquid tale, ut ad templum accederet: sed sic autem inuenit non sperans. Fuit ergo uoluntatibus iniquis impius, & nihilominus sine deo, quãta iussit mẽdacij superfluitas, quã ex ipsa re cognoscere ualde facillimum est. Nõ enim circa solos Græcos discordia legũ esse dignoscitur,
sed

ſed maxime aduerſus Aegyptios & plurimos alios. Quem enim chorum nō contigit aliquando circa nos peregrinari?ut aduerſus ſolos renouata coniuratione,per effuſionem ſanguinis ageremus:uel quomodo poßibile eſt,ut ad has hoſtias oēs Iudæi colligerētur,& tantis milibus ad guſtādā uiſcera illa ſufficerent,ſicut agit Appion?uel cur inuentum hominem quicunque fuit(nō enim ſuo nomine conſcripſit) aut quomodo cum in ſuam patriam rex nō cum pompa deduxit dum poſſet. Hoc faciēs,ipſe quidē putari pius, & Græcorum amator eximius,aſſumere uero contra Iudæorum odium ſolatia magna cunctorum. Sed hæc relinquo:inſenſatos enim,non uerbis ſed operibus decet arguere:Sciunt igitur omnes,qui uidere conſtructionem templi noſtri,qualis fuerit, & intranſgreßibilem eius purificationis integritatem. Quatuor enim porticus habuit in circuitu,& harum ſingulæ propriam ſecundū legem habuere cuſtodiam. In exteriorem itaque ingredi licentia fuit omnibus etiam alienigenis:mulieres tantummodo mēſtruatæ tranſire prohibebantur. In ſecundam uero porticū cuncti Iudæi ingrediebantur:eorumq; cōiuges cum eſſent ab omni pollutione mundæ. In tertiam,maſculi Iudæorū mundi exiſtentes atque purificati. In quartam autem ſacerdotes,ſtolis induti ſacerdotalibus. In adytum uero ſoli principes ſacerdotum,propria ſtola circumamicti. Tanta uero eſt circa omnia prouidentia pietatis, ut ſecundum quaſdam horas ſacerdotes ingredi conſtitutū ſit. Mane etenim aperto templo, oportebat facientes traditas hoſtias introire: & meridie rurſus, dum clauderet templum. Denique ne uas aliquod portari licet in templum,ſed erant in eo ſolummodo poſita altera menſa,thuribulum, candelabrum,quæ omnia & in lege conſcripta ſunt: Etenim nihil

amplius neque ministeriorum aliquorum ineffabilium agitur, neque intus ulla epulatio ministratur. Hæc enim quæ prædicta sunt, habent totius populi testimonium manifestum, rationémque gestorum. Licet enim sint tribus quatuor sacerdotum, & harum tribuum singulæ habeant hominum plusquàm quinq; milia, fit tamen obseruatio particulariter per dies certos: & his transactis, alijs succedentes ad sacrificia ueniunt: & congregati in templum mediante die à præcedentibus claues templi, & ad numerum omnia uasa percipiunt, nulla quæ ad cibum aut potum attineant in templo delata. Talia nanq; etiam ad altaria offerre prohibitum est, præter illa quæ ad sacrificia præparantur. Quid ergo Appionem esse dicimus, nisi nihil horum examinantem, uerba incredula protulisse? Sed turpe est, historiæ ueram notitiam si proferre Grammaticus non possit. Et sciens templi nostri pietatem, hanc quidem prætermisit. Homines autem Græci comprehensione finxit, & pabulum ineffabile, & ciborum opulentißimam claritatem. Et peruios ingredientes, ubi nec nobilißimos Iudæorum licet intrare, nisi fuerint sacerdotes. Hæc ergo pessima est impietas, atq; mendacium spontaneũ, ad eorum seductionem, qui noluerunt discutere ueritatem. Per ea siquidem mala ineffabilia, quæ prædicta sunt, nobis detrahere tentauere. Rursumq; tanquàm pijßimus deridet, adijciens fabulæ inania ficta. Ait enim illum retulisse, dum bellũ Iudæi contrà Iudæos haberent, longo quodã tempore in aliqua ciuitate Iudæorum, qui in ea Apollinem colebant, uenisse ad Iudæos, cuius hominis nomen dicitur Zabidon: Deinde qui eis promisisset traditurum se eis Apollinem deum Doriensium: uenturúmque illum ad nostrum templum, si omnes ascenderent, & adducerent omnẽ multitudinem

Aliud Appionis figmentũ.

dinem Iudæorũ. Zabidon uero fuiſſe quoddã machinamẽtum ligneũ, & circũpoſuiſſe ſibi, & in eo tres ordines infixiſſe lucernarũ, & ita ambulaſſe, ut procul ſtantibus appareret, quaſi ſtella per terram iter agens. Porrò Iudæos inopinabili uiſione obſtupuiſſe, & lõge cõſtitutos tenuiſſe ſilentiũ. Zabidon uero multa quiete ad templum ueniſſe, & aureum detraxiſſe aſini caput. Sic enim urbane conſcribit, & rurſus Doram uelociter aduenisse. Igitur & nos dicere poſſumus, quia aſinũ, hoc eſt ſemetipſum, Appion grauat, & facit ſtultitia ſimul & mẽdacijs oneratũ. Loca nanq; quæ non ſunt, conſcribit: & ciuitates neſciens transfert. Idumæa enim prouinciæ noſtræ cõfinis eſt, poſita iuxta Gazam, & nulla ciuitas huius Dora nuncupatur. In Phœnice uero iuxta montem Carmelum Dora ciuitas appellatur, in nullo concordans Appionis oblocutionibus. Quatuor enim dierũ itinere procul eſt à Iudæa. Cur itaq; nos rurſus accuſat, eo quod nõ habeamus cõmunes cũ alijs deos, ſi ſic facile credidere patres noſtri ad ſe uenturum Apollinem, & cũ ſtellis eum ambulare ſuper terram putauere? Lucernã enim primo nũquàm uidere, qui licet & tanta & talia cõcelebrant candelabra. Sed nec aliquis ei ambulanti per prouinciã ex tãtis milibus obuiauit. Deſolatos etiam uiros cuſtodibus comperit, & hoc tempore prælij. Cætera iam relinquo. Ianuæ uero templi altitudine quidẽ erant cubitorum ſexaginta, latitudine uero uiginti, omnes deauratæ, & penè auro puro confectæ. Has claudebant nõ minus quàm uiri ducenti diebus ſingulis: & relinquere eas apertas, nefandiſſimũ nimis erat. Facile eas lucernifer ille aperuiſſe creditur, qui ſolus etiam habuiſſe aſini caput æſtimabatur: quapropter dubium eſt, utrum hoc caput Zabidon denuo reuocauit. An certe ſumens Appion, introduxit in

xit in templum, ut Antiochus inueniret? Vnde ut secundo Appioni aliquã mentiendi daret occasionem, & conscribendum banirantium per deum factorem cœli & terræ & maris nulli Iudæos facturos alienigenæ, & maxime Græcis. Oportebat autem mentientem absolute dicere, nulli facturos alienigenæ, & magis Aegyptijs, sic etenim ab initio poterant eius figmenta de iureiurando congruere: Ab Aegyptijs utiq; nõ propter malignitatẽ suam, sed propter calamitates expulsi sunt. A Græcis autẽ plus locis quàm studijs sumus abiuncti, ita ut nullæ inter nos & illos inimicitiæ & zelotypiæ esse noscantur. E diuerso nanq; multos eorum ad nostras leges contigit accessisse, quorum quidam permansere, quidã uero perdurare nõ ferentes, denuo recessere. Hoc tamẽ iusiurandum nunquàm se quisquàm audisse meminit apud nos habitum, sed solus Appion (ut uidetur) audiuit. Ipse utiq; cõposuit nimis. Igitur hæc maxima cõpositio, etiam in futuro dicenda, Appionis admiratione dignißima est. Quarum rerũ hoc affirmat indiciũ, quia neque legibus iustis utamur, nec deum colamus ut cõuenit, & diuersis gẽtibus seruiamus, & calamitates quasdam circa ciuitatem sustineamus, cum utiq; principalis ciuitas Romanorũ sit, cuius ciues soli ab initio regnare atq; nõ seruire cõsueuerunt. Quis etenim ab horũ magnanimitate se ualeat abstinere? Nullus etenim aliorum potest dicere sermonẽ quẽ Appion locutus est, quando paucis contigit in principatu cõtinue præsidere, & nõ rursus alijs facta mutatione seruire. Plurimæ nanque gentes alijs obedire coactæ sunt: soli autem Aegyptij, eo quod refugiant (sicut aiunt) in eorũ prouinciam dij, atq; saluentur migrantes in effigies bestiarum, honorẽ præcipuum inuenerunt, ut nulli famularentur horum qui Asiam Europamq; tenuere: qui

scilicet

ſcilicet unam diem ex æuo totius ſeculi nõ habuere libertatem, neq; apud indigenas dominos, neque apud externos. Nã quemadmodũ eis uſi ſint Perſæ, nõ ſemel ſolummodo, ſed frequenter uaſtantes urbes, templa uertentes, amputatos apud eos interficientes deos, improperare nõ ſtudeo. Nõ enim conuenit ſtultitiam nos indocti Appionis imitari: qui neq; caſus Athenienſium, neq; Lacedæmoniorum animo ſuo cõcepit, neq; alios quidem fortiſſimos, quorũ ſummi diuerſis uitæ ſunt calamitatibus ſauciati. Dimitto dirutam Athenienſium arcem, templũ Epheſinũ & Delphos, aliaq; multa, pro quibus intulit, ſed potius infcrẽtibus improperia. Nouus autẽ accuſator noſtrorum Appion inuentus eſt, malorũ ſuorum apud Aegyptum geſtorũ prorſus oblitus. Sed Seſoſtris eum, quem refert fabula regẽ fuiſſe Aegypti, ut creditur, excæcauit. Verũtamen poſſumus & nos dicere noſtros reges Dauid & Salomonem, qui multas ſubdidere gentes. Sed de his modo ſuperſedendum eſt: quæ uero cunctis nota ſunt, Appion modis omnibus ignorauit: quoniam Perſis, & poſt illos principibus Aſiæ Macedonibus, Aegyptij quidẽ ſeruiere, nihil differentes à famulis. Nos autem liberi cõſiſtentes, etiam ciuitatum in circuitu poſitarum tenuimus principatum, annis uiginti & cẽtum, uſq; ad Pompeium Magnum: Et dum uniuerſi ſunt expugnati à Romanis principibus, omniũ ſoli propter fidem ſuam maiores noſtri auxiliatores & amici fuere. Sed quæritur quia uiros mirabiles nõ præbuimus, uel ut quorundam artium inuentores, & inter hos enumerat Socratem, & Zenonem, & Cleanthem, & aliquos huiuſmodi. Deinde quod potius eſt mirandum, ſemetipſum his adiecit, & beatificat Alexandriam, quia ciuem talem habere meruit, quod rite facit. Oportebat enim ut ipſe ſui teſtis exiſte

ret, qui alijs omnibus sic importunus & callidus esse uidebatur, & uita uerbóq; corruptus. Quapropter recte quilibet Alexandriæ cōdolebit, si super isto aliquid magni sapuerit. De uiris autē qui fuere apud nos titulo nullo laudis inferiores, sciūt qui uoluerint nostræ antiquitatis libris incumbere. Reliqua uero quæ in accusatione conscripta sunt, dignū erat forte sine satisfactione relinquere, ut ipse sui potius & aliorū Aegyptiorum accusator extaret. Queritur enim eo quod animalia cōsueta sacrificemus, & nō uescamur carnibus suillis: Sed & circuncisionē genitalium uehemēter irridet. De nostrorum quidē animalium peremptione, cōmunio nobis est cum alijs hominibus uniuersis. Appion autem sacrificantes nos redarguens, increpat semetipsum, cū genere sit Aegyptius. Nō enim Græcis aut Macedonibus aduersatur. Isti enim optāt sacrificare Hecatomben, id est, centum boum, suis dijs, & sacerdotibus utuntur ad epulas. Quæ cum ita sint, nō propterea cōtigit mundum animalibus desolari, quod Appion expauit. Qui tamen si solennitates Aegyptiorum sequerentur, mundus quidem hominibus ferocissimis aut bestijs impleretur: quas isti iudicantes deos, diligenter enutriūt. Etenim si quis cū cōsuleret, quos putaret omnium Aegyptiorum esse sapiētes atque deicolas, sacerdotes sine dubio fateretur. Hæc enim duo dicuntur sibimet ab initio à regibus esse præcepta, ut deos colant, & sapientiam diligant: quod illi facere præcipue iudicantur: qui tamen & circunciduntur omnes, & à porcinis abstinent cibis. Sed neque ullus alter Aegyptiorum cum eis dijs sacrificare dignoscitur. Cæcus igitur fuit Appion, quando pro Aegyptijs nostras detractiones cōponens, illos uidetur potius accusare, qui nō solum utuntur solennitatibus, quas in nobis culpat iste: sed etiam alios

circuncidi

circuncidi docet, ſicuti dixit Herodotus. Vnde recte mihi uidetur Appion, propter patriæ ſuæ leges multam ſoluiſſe blaſphemiæ. Etenim neceſſario circũciſus circa genitalia, uulnera ei facta nihil ei circum profuerunt, & putrefactis magnis doloribus expirauit. Oportet enim bene ſapiẽtes in legibus proprijs circa pietatem integre permanere, & aliorum minime permanere. Iſte uero ſuas quidẽ leges effugit, de noſtris uero mentitus eſt. Hic itaque terminus uitæ fuit Appionis. Sed & noſter hic iam finem liber accipiet.

Quoniam uero & Apollonius Molon, & Lyſimachus, & alij quidam, tam per ignorantiã quàm per inſaniam de legiſlatore noſtro Moſe, & legibus uerba protulere, nec iuſta nec uera: dum illi quidẽ uelut mago atq; fallaci derogant, leges autẽ malitiæ apud nos nulliusq; uirtutis affirmant eſſe doctrices, uolo breuiter & de omni cõuerſatione noſtra, & de particulari (ſicuti potero) proferre ſermonẽ. Reor enim fore manifeſtũ, quia & ad pietatem alterutrũ, uniuerſalemq; clementiam: inſuper ad iuſtitiam laborumq; tolerantiam, & ad cõtemptum mortis optimas leges poſitas habeamus. Rogo tamen lecturos, ut nõ cum inuidia exequantur huius operis lectionem. Non enim propoſui laudes conſcribere noſtrorum: ſed aduerſus eos, qui nos plurimum & fallaciter accuſarunt, ſatiſfactionẽ hanc puto eſſe iuſtiſſimam. Proinde accuſationem Apollonius non continue, ſicut Appion, inſtituit, ſed diſperſim. Quippe tamen aliquando quidem nos ſine deo & hominibus odioſos appellat, aliquãdo uero formidinem nobis improperat: & è diuerſo, rurſus aliquando de præſumptione faſtum gentis noſtræ queritur. Dicit autem etiam ſtultiores Barbaris: & propterea nullum inuentum nos ſolos uitæ utile comperiſſe. Hæc autem omnia manifeſte redarguuntur, dum uni-

uersa contrario quàm ab eo sunt dicta monstrantur, & legibus imperata, & à nobis cum omni integritate gesta. Si uero coactus fuero facere mentionem legum contrariarũ apud alios constitutarum, cuius rei culpabiles illi sunt, qui nostras solẽnitates tanquàm malas dicere uoluere? Quibus neutrum puto remanere quod dicant, neque quia eas habeamus leges, quarum ego capitales & summas ad increpandum positurus sum, æque, quia præcipue in legibus proprijs perduramus. Paululum ergo sumens onus, uolo prius edicere, qui sint eorum qui sine lege & ordine uiuunt. Hi qui ordinis & communium legum amatores extiterũt, & primi hoc inchoauerunt, recte mansuetudinem nostramq; uirtutem præstare dicendi sunt. Denique conantur singuli eorum gesta sua ad antiquitatẽ referre, ut imitatores aliorum uideantur existere, & nõ ipsi potius alijs, ut legitime uiuere debeant, exponere: His igitur hunc in modum habentibus, uirtus legislatoris est meliora cõsiderare: & his qui usuri sunt legibus, quas posuerit, satisfacere, quia rectæ sunt. Populi uero est, ut in omnibus quæ cõstituta sunt, perduret: & neq; felicitate procedente, neq; calamitatibus aliquid horum immutet. Dico igitur nostrum legislatorem, quorumlibet qui memorantur legislatorũ antiquitate præcedere. Lycurgus enim & Solon, & Zaleucus Locrenus, & omnes qui apud Græcos mirabiles sunt, nouelli atq; recentes, quãtum ad illum comparati, esse noscũtur: quando nec ipsum nomẽ legis fuisse olim apud Græcos agnoscitur. Testis Homerus est, qui nusquam in opere suo hoc usus est nomine. Non enim secundum legem, sed indiffinitis sententijs, & regum præceptionibus, populus regebatur. Vnde etiã multo tempore permansere, tantum moribus utentes, & nõ scripto, & multa horũ semper secundum euentum

casuum

casuum permittentes. Noster uero legislator antiquus existens, hoc etenim undique manifestum est, etiam apud eos clarum, qui semper contra nos loquuntur: semetipsum præbuit optimum principem populorum, & consiliatorē magnum. Sed instructionem totius legis uitæ constringens, eis suasit hanc libenter excipere, & firmißime inclyta scientia custodire. Primitus autem eius magnitudinis opera uideamus. Ille nanq; progenitorū nostrorū relinquentiū Aegyptum, & ad terram propriam remeātium, multa milia sumens, ex plurimis & impoßibilibus rebus cautißime liberauit: & inaquosam eos, & multum arenosam oportebat transire uiam, belláq; deuincere: & filios ac uxores, prædámq; bello seruare: in quibus dux egregius & cōsiliarius sapiētißimus, & tutor ueracißimus fuit uniuersorū. Omnē siquidem multitudinem in semetipsum pendere fecit, & cū omnia quæ uellet persuadere posset, in nullo horum uindicauit sibimet potestatem: sed in quo maximo tempore potestatem sibimet arrogant, & tyrānidem præsules rerū, & populum frequenter plurima iniquitate uiuere cōsuescunt, in hac ille potentia constitutus, è diuerso magis iudicauit agendum pie, & plurimam exhibere alijs æquitatem, ipse uirtutem præcipuam se credens cunctis ostendere, & salutem firmißimam præbere sequacibus bona uoluntate. Et maximis actibus in singulis casibus usus est. Quapropter recte iudicabat, ducem atque consiliatorem se deum habere: & primitus sibimet satisfaciens, quia secundum illius uoluntatem uniuersa gereret atque tractaret, credidit modis omnibus oportere, ut etiā apud plebē hæc opinio permaneret. Nanque dum respicere suam uitam credunt, delinquere non præsumunt. Huiusmodi quidē noster legislator fuit, non magus, non fallax, sicut derogatores iniuste pro-

 nunciant:

nunciant: sed quales apud Græcos gloriantur fuisse Minoëm: & post eum legislatores alij. Nanque quidem eorum leges positas animo dicebant, alij uero eas in Apollinem & uaticinium Delphicum referebant, siue pro ueritate hoc credentes, seu facile suadendum iudicantes populo. Qui uero præcipuas leges instituerint, uel qui iustißime de dei fide cognouerint, licet hoc ex ipsis legibus facta cõparatione conspicere. Iam enim de ipsis tempus est disputandi. Igitur infinitæ quidem particulatim, gentiũ atq; legum apud cunctos homines differentiæ sunt. Alij siquidẽ monarchis, alij uero populo potestatem reipub. cõmisere. Noster uero legislator nihil horum intendens, ueluti si quis hoc dicendo mensuram transcendat uerbi, diuinam rempublicam declarauit: deo principaliter conuersationem nostrã atque potestatem excellenter aßignans, & satisfaciens eum cunctos inspicere, tanquàm causam bonorum omnium uniuersis hominibus existẽtem: & quæcunque cõtingit eos in angustijs supplicasse, illius non latuisse uolũtatem, neq; quicquàm eorum quæ gessere, uel si quid aliquis apud semetipsum potuit cogitare. Vnum uero eum esse monstrauit, & ingenitum, immutabilẽ per tempus, æternum, & omni specie mortali pulchritudine differentem, & ipsum nobis notum: qualis autem sit secundum substantiam, prorsus ignotum. Hæc itaque ut de deo saperent prudẽtißimi Græcorum, qui quidem eruditi sunt, illo utique sciendi præbente principia, nunc dicere prætermitto, quia non optima & congrua dei naturæ atque magnificentiæ sunt, ualde testãtur. Pythagoras enim, & Anaxagoras, & Plato, & post illos philosophi Stoici, & penè cuncti, uidẽtur de diuina sapuisse natura. Sed hi quidẽ ad breue philosophãtes, populo supstitionũ opinionibus iam cõscriptã ueritatẽ dogmatis

proferre

proferre timuere. Noster uero legislator opera præbens consonis uerbis suis, nõ solum his qui cũ eo erant satisfecit, sed etiã qui ex illis semper erant nasciturі, hoc immutabiliter inspirauit, & causam legislationis ad utilitatis modum semper adduxit. Non enim partem uirtutis dei culturã dixit, sed huius partes alias esse perspexit atq; cõstituit. Idẽ fortitudinẽ, iustitiã, & in omnibus ciuium concordiam ad alterutros. Cunctæ nanq; actiones & studia, uniuersiq; sermones, ad diuinã referuntur per omnia pietatem. Nõ enim hoc inexaminatum aut indefinitũ ulterius dereliquit. Duo siquidẽ sunt totius disciplinæ & moralis institutionis modi, quorum unus quidẽ sermone doctor est, alter uero exercitatione morum: quæ cum ita sint, quidam legislatores sentiendo sunt discreti, & alterum horum modũ sibi placitũ assumentes, alterum reliquerunt. Sicuti Lacedæmonij quidem & Cretes moribus erudiebantur, non uerbis: Athenienses uero, & penè omnes alij Græci, quæ quidẽ oportet agi percipiebant suis legibus: asuescere uero ad hæc operibus, minime ualuere. Noster autem legislator hæc ambo multa diligentia coaptauit. Nam nec exercitationes morum dimisit non traditas, neque leges sermone reliquit incomptas. Sed mox à primo inchoans cibo, & unicuique dicto cõueniẽte, nihil neq; minimarũ escarũ sub potestate uoluntatis utentium dereliquit. Sed & de cibis quibus conuenit abstineri, & qui sumendi sunt, uel quæ diæta communis esse uideatur, necnon & de operibus, labore simul & requie, terminum atque regulam posuit legem: quatenus ueluti sub patre atque domino uiuẽtes, neque uolẽtes quicquàm neque per ignorantiam delinquamus. Nõ enim ignorantibus pœnam posuit, sed optimam & necessariã correptionem mõstrauit legẽ. Quapropter nõ semel audire, nec

secundo

ſecundo uel ſæpius: ſed in unaquaque ſeptimana, alia opera relinquentes, ad legis auditionẽ congregari præcepit uniuerſos, eámq; perfectè cõdiſcere, quod ſcilicet omnes legiſlatores reliquiſſe noſcũtur. Et intantum plurimi hominum porrò ſunt, ut ſecundum proprias uiuãt, quia penè eas ignorant. Et cum peccauerint, tunc agnoſcunt ab alijs, quam legem probantur eſſe præuaricati. Sed etiam uiri maxima cũ gloria & principalia gubernantes, profitẽtur ignorationem. Scitos nanque ſibi faciunt aſsidere ad diſpenſationem rerum, & experimentum legis habẽtium: Noſtrorũ uero quemlibet cum legis interrogat, facilius quàm nomẽ ſuum recitat. Vniuerſas quidem mox à primo ſenſu eas diſcẽtes, in animo uelut inſcriptas, & rarius quidẽ quilibet trãſgreditur. Impoſsibile autem eſt ſupplicium deuitare peccantẽ. Hoc itaque primum omnium mirabilem conſonantiam nobis inſtituit. Nam unam quidem habere & eandem de deo ſectam, uita uero ac moribus differre, nihil ab inuicem optimam moribus hominum poteſt celebrare concordiam. Apud nos etenim ſolos, neque de deo quilibet ſermones audiet alterutris aduerſarios, ſicut multa ſimilia apud alios fieri comprobantur: cum non ſolum à fortuitis, quod uiſum fuerit unicuique, profertur: ſed etiam apud quoſdam philoſophorum hoc crebro præſumitur: quando alij quidem totam dei naturam ſermonibus perimere tentauere: alij uero eius prouidentiam ab hominibus abſtulere. Neque in ſtudijs uitæ differentia ulla conſpicitur, ſed communia quidem opera omnium apud nos exiſtunt. Vnus non de deo ſermo concors eſt, aſſerens illum cuncta reſpicere, ſed etiam de ipſius uitæ ſtudijs. Et quoniam oportet omnia alia ad terminum diuinæ pietatis adduci: à mulieribus noſtris & à ſeruis quilibet auerti. Pro qua re illatas nobis

calumnias

calumnias à quibusdam, cur non exhibeamus uiros inuentores nouorum operum seu uerborum contigit oriri. Alij siquidem in nulla re paterna perdurare optimum esse putant, & præcipue transgressoribus sapientiæ robur aßignant. Nos autem è diuerso, unam esse prudẽtiam atque uirtutes existimamus, nihil penitus uel facere uel cogitare contrarium his, quæ antiquitus sancita noscuntur: quod scilicet indicium legis est optimo fœdere constitutæ. Nam ea quæ nunc non habent modum, experimento sæpe correpta redarguuntur. Apud nos autem, qui credimus ab initio positam legem diuina uoluntate, nihil aliud pium est, quàm hanc sub integritate reseruare. Quis etenim eius quicquàm mouere potest, aut quid melius adinuenit, uel quis ab alijs tanquàm præcellentius ad statum reipublicæ nostræ migrauit: aut quæ poterit esse melior atque iustior, quàm ea quæ deum quidem principem omnium esse confirmat. Sacerdotibus autem in communi quidem res præcipuas dispensare permittit. Summo uero pontifici aliorum sacerdotum principatum competenter iniungit. Quos utique non diuitijs, neque alijs quibusdam spontaneis auiditatibus præcellentes, legislator ad culmen huius honoris instituit: Sed quicunque sapientia uel temperãtia alijs præstare noscuntur, eis præcipue culturam diuinæ placationis coniunxit. Apud hos igitur, & legis & aliorum studiorum integra diligentia custoditur. Contemplatores etenim omnium, atque iudices contemptionum, & punitores culpabilium sacerdotum esse decreti sunt. Quis ergo principatus, quod regnum erit hoc sanctius, uel qui honor deo potius cooptabitur, cum omnis quidem populus sit præparatus ad pietatẽ, summa uero diligẽtia sacerdotibus sit indicta, & uelut quædã festiuitas gubernetur uniuersa respublica?

De sacerdotibus.

blica? Cum enim ministeria sua numero paucorum dierum alienigenæ custodire nequiuerunt, ea uidelicet sacrificia nominantes, nos cum multa delectatione, & incommutabili uoluntate solẽnitatis opus per omne seruamus æuum. Quæ igitur sunt præcepta uel interdicta simplicia, siue nota, dicamus. De cultu diuino. *Primum quidem de deo est, dicens: Deus habet omnia, perfectus, beatissimus, ipse sibi cunctisq; sufficiens, principium & mediũ & terminus. Inter omnia operibus quidẽ & muneribus clarus, & totius rei manifestus. Forma uero & magnitudine nobis inenarrabilis. Omnis namque materies comparata ad huius imaginem, licet sit preciosa, tamen pro nullo est: cunctáque ars ad illius imitationis inuẽtum, extra artem esse cognoscitur: nihil simile neq; uidemus, neq; possumus suspicari, neque conijcere. Sanctum est: Videmus eius opera lumen, cœlum, terram, solem, lunam, flumina, mare, animalium nationes, reditiones fructum: hæc deus fecit, non manibus neq; laboribus, neque quibusdam indiguit sibi cooperantibus, sed ipso uidente bona repente facta sunt. Nunc homines cõuenit uniuersos, siqui uolunt, eum placare exercitatione uirtutis. Modus enim diuinæ placationis iste sanctissimus est. Vnum templum unius dei, commune omnium communis dei cunctorum. Gratum nanq; semper est omne quod simile est. Hunc placant quidem sacerdotes semper. Præcedit uero istos primus secundum genus, qui ante alios sacerdotes sacrificabit deo, custodiet leges, de dubijs iudicabit, & puniet lege cõuictos. Huic quisquis non obedit, supplicio subiacebit, tanquàm qui in ipso deo impie gesserit. Hostias immolat, non ad crapulam nostram uel ebrietatem attinentes. Hæc enim non placent deo: quæ res occasio potius iniuriarum simul & expensarum est. Deus enim temperatos, ordinatosq;, & boni*

& boni generis diligit, & ut præcipue sacrificantes caste uiuamus. In sacrificijs autẽ pro cõmuni salute primũ oportet orare, deinde singuli pro semetipsis, quomodo omnes socij sumus. Et qui hoc consortium suæ uitæ præponit maxime, deo gratißimum est. Supplicatio uero fit ad deũ uotis ac precibus, non ut bona præstet. Hec enim ipse sponte contulit uniuersis, & uno deposuit. Sed ut hoc suscipere ualeamus, suscipientésq; seruemus, purificationes in sacrificijs lex decreuit. De omni excubij excommunicatione à muliere facta, & alia multa conscribere, ualde longißimũ est. Huiusmodi erga de deo, & eius placatione sermo est. Ipse autem simul etiam lex est. Quosdam autem mouit lex per mixtionem per naturam ad coniugem, si tamen pro filiorum causa procreandorum agatur. Masculorum uero in masculos ualde iudicauit inimicas: & tentantes horum, morte decreuit dignos. Nubere uero iubet, non respicientes ad dotem, neque uiolenter arripere, sed neque dolo uel fallacia suadere. Dispensationem uero potius fieri per eũ, cuius noscitur esse potestatis, & per cogitationem opportunam. Mulier autem inferior, inquit, est uiro per omnia. Obedit igitur non ad iniuriam, sed ut sit sub regimine constituta. Deus enim uiro potestatem dedit. Cum hac ergo coire decet maritum solummodo. Alterius uero experientiam habere nequißimum. Siquis autem hoc egerit, declinatio nulla mortis. Neque uim fieri uirgini alteri desponsatæ: neque si suaserit, nuptæ filios nutrire præcepit. Vniuersis autem mulieribus interdixit, uel celare quod statum est, uel aliam machinationem corrumpere filij. Nanq; mœchatrix est anima demoliẽs, & genus imminuẽs. Igitur si quis ad concubitum, corruptionémque transierit, immundus. Oportet aũt etiam post legalem commixtionẽ uiri, mulie-

De coniugio.

res

res lauari. Hoc enim partem animæ polluere iudicauit: inflata nanq; corporibus uulneratur. Dum hoc fit aliquam propter purificationis causam, talibus imperauit. Sed neq; in filiorũ natiuitatibus cõcessit epulationes aggregari, & fieri occasiones ebrietatis: sed temperatũ esse repente principiũ. Iussitq; literis erudiri propter leges, & nosse progenitorum actiones, ut actus imitẽtur: & cũ legibus educati, neq; transgrediãtur, neque cogitationẽ ignorationis habere iudicentur. Prospexit autẽ etiã funeribus mortuorũ, benéq; pretiosæ ad sepeliendũ celebrentur exequiæ. Neque insignium fabricã sepulchrorũ, sed necessaria quidẽ circa prolationẽ funeris imperauit domesticos adimplere. Omnibus autẽ uiuentibus legitimũ esse constituit, ut aliquo moriente & cõcurrant, & gemitus lamentationis effundant. Purificari autem iubet etiã domesticos funere celebrato: ut longe procul sit, quàm sic uideatur quis mundus esse, cum fecerit homicidiũ. Parentũ honorẽ post deũ esse cõstituit: Et qui nõ repensat eorũ gratiæ, sed in qualibet parte cõtristat, præcepit esse lapidandum. Iubet etiã omnibus senioribus honorẽ iuuenes exhibere, quoniã cunctorum senior deus est. Nihil prætermittit celebrandum apud amicos: nõ enim amicitiæ sunt apud eum, cui omnia non creduntur. Et licet aliquæ inimicitiæ prouenìant, prodi tamen ad arma prohibuit. Si quis autem arbiter munus acceperit, morte multatur, despiciens quod iustum est, & auxilium reis offerens. Quod quisquàm non posuit, nõ auferat: & aliena non tangat: mutuans non accipiat usuras. Hæc, & his multa similia, communionem cõtinent nostrorum inter alterutros. Quomodo autem etiam de domestica cura circa alienigenas habenda, docuerit legislator, referri dignum est. Videbitur enim omnibus optime prospexisse deum, eo ita sen=

De funeribus.

ita assentiente. Neque propria corrũpimus, neque participari rebus nostris uolentibus inuidemus. Quicunque enim uolunt sub nostras conuersari leges, accedẽtes ad ea cum munificentia suscipit, non genere solummodo, sed etiam uoluntate uitæ putans esse consortium. Eos autem, qui transitorie misceri solennitatibus, non alia tamen exhibenda constituit. Idem omnibus præbendum, ignem, aquam, cibum, iter ostẽdere, non spernere aliquem insepultum: Mitißime etiã circa hostes quæ sunt agenda sanciuit, ut neque terra eorũ exuratur, neque arbores fertiles incidantur: Sed etiam spoliari eos qui in bello cecidêre, interdixit: & captiuis prospexit, quatenus eorum amoueatur iniuria, & maxime fœminarum. Sic autem alumnis mansuetudinem atque clementiam studuit edocere, ut etiã de animalibus irrationabilibus non taceret: sed horum tantummodo utilitatem legitimam concedens, ab omni nos alia causa prohibuit. Quæcunque enim ueluti supplicantia oriuntur in domibus, hæc interdixit occidi: sed neque parentes denique præcepit auferri. Et licet inimica sint animalia, eis tamen parcendum esse sanciuit. Sic undique, ea quæ ad mansuetudinem pertinent obseruauit: doctrinalibus quibus quidem, sicuti prædictum est, legibus utens, & alia rursus contra transgressores causa punitionis sine excusatione defigens. Damnum nanque in plurimis causis transgredientium, mors est. Si adulterium cõmiserit aliquis, suum puellæ fecerit. Si masculo turpe tentamentum præsumpserit, lege comburatur, aut patiatur sustinere tentatus. Similiter autem est lex ineuitabilis & in seruis, sed etiam de mensuris, uel si quis de ponderibus dolum fuerit operatus, & de iniusta uenditione, ac fraude uel fide traxerit alienam rem, aut quod non posuit, abstulerit: cohibendi hi sunt uindicta, nõ quali apud alios, sed næ ualde ma-

nnn iori.

iori. De iniuria uero parẽtum, uel impietate quæ sit in deo, licet tentet hoc aliquis, mox peribit. His itaque secundum legem uniuersam honor tribuitur, non argenti, non auri, neque coronæ capitis, aut cuiusdam prædicandæ festiuitatis: sed unusquisque testem habens consciẽtiam suam, ualde proficit, legislatore prophetante, & de eo fidem condonãte firmißimã his qui seruauerunt leges: & licet pro eis mori contingat aliquibus, concurrunt tamen alacres ad occasum. Dedit enim deus rursus fieri, ut uita melior poßit ex mutatione conferri. Piget itaque nunc hoc me cõscribere, nisi opera essent omnibus manifesta. Quoniã multi & plerumque olim nostrorum progenitorum, ne uel sermonem solummodo extra legem proferrent, omnia paßi sunt sustinere uiriliter: uel si honorari cõtigit apud omnes homines nostram legem, & uoluntariam legis consequentiã esse manifestam, imbuebant Græcos maiores nostri, etiam extra regionem propriam constituti: huiusmodi siquidem rectã sententiam habent, & tam gloriosam de deo: talésque leges multo seculo sic firmißime custodiri, omnes arbitror admirari, propter frequentes apud nos factas mutationes. Denique eos qui conscribere proxime de repub. & legibus tẽtauere, tãquàm de incredibilibus compositionibus quidam frequenter accusant, dicẽtes, quoniam impoßibilia sumpserint argumẽta. Et alios quidem relinquo philosophos, quicunque huiusmodi negotium in suis cõscriptionibus habuere. Plato mirabilis apud Græcos, tanquàm de honestate uitæ præcedens, & uirtute sermonum & persuasione philosophiæ cunctos excellens, ab his qui dicebãt peßimum esse de repub. cõscribere illusus & diuulgatus, penè perẽptus est: cum utique qui illius uerba considerauerit, frequenter & facile reperiet, quæ etiam consuetudini plurimorum

Plato penè perẽptus.

proxima

proxima esse noscuntur. Ipse siquidem Plato confessus est, quia ueram de deo opinionem propter ignorãtiam plebis proferre securum non est. Sed Platonis quidem uerba uana esse putãt, & multa potestate composita atque cõscripta, & maxime de legislatione prolata. Lycurgi uero mirantur, & Spartani cuncti concelebrant, quoniam illorum legibus plurimo tempore perdurarunt. Ergo hoc manifestũ uirtutis indiciũ est, in legibus permanere. Si uero Lacedæmonios admirãtur, illorũ tempus assumãt, sciẽtes amplius duobus milibus annis nostrã cõstitisse Rem. & ipse super hæc sciant, quoniã Lacedæmonij quidẽ omni tempore quo apud se habuere libertatem, perfecte uisi sunt custodisse leges. Cum uero circa eos factæ sunt fortunæ mutationes, penè cunctarũ legũ obliti sunt. Nos autẽ multis casibus euolutis propter regum Asiæ mutationes, neq; in nouißima mala uenientes, à legibus sumus alienati: nõ uacationis, nec epulationis causa seruantes eas: quando siquis considerare uoluerit multo ampliori testimonio maiores excubias & labores nobis quàm Lacedæmonijs uidebit impositos. Illi siquidem operãtes terrã, & neque circa artes exercitiũ habẽtes, sed ab omni operatione remißiores, pingues, & corpore pulchri in ciuitate degebãt, alijs ministris in omnibus uitæ necessarijs rebus utẽtes & cibum paratũ ab illis accipiẽtes, solũ opus bonum atq; clemẽs iudicãtes ad faciendũ & patiendum, quatenus præualerẽt aduersus omnes, contra quos bella susciperẽt, quia neq; hoc adipisci potuerũt, dicere superpono. Nõ enim singuli solũmodo, sed multi frequenter eorũ subito legis præcepta negligentes, semetipsos cum armis hostibus tradidere. Putásne, & apud nos, non dico tãti, sed duo uel tres agniti sunt, proditores effecti legum, uel mortẽ, non dico illã, facile quæ solet præliãtibus

euenire: sed eam quæ cum multa corporum afflictione, & multa crudelitate uidetur accedere. Quam (ut ego puto) quidam præualentes, nobis non per odium subiectis imposuere, si qui sunt homines, qui nō tantummodo esse credant pessimum, si agere quicquàm extra leges suas uel sermonē apud eos dicere compellantur. Non tamen mirari decet, si mortē fortissime toleramus pro legibus, & ultra alios uniuersos. Non enim quæ leuia uidentur nostris studijs alij facile patiūtur, hoc est, operationem, cibiq; simplicitatē: & ut nihil frustra, neque fortuito, quod quisq; desiderat uescatur, aut bibat, aut ad cōcubitum quēlibet accedat, aut splēdide uestiatur, aut sine nobilitate uacet. Sed illud attendendum est, si gladijs utentes, & hostes ab inuasione fugātes, præcepta legis circa cibos nequaquàm infringimus. Nobis itaque gratum est propter hæc legibus obedire, & illis fortitudinis causas ostendere. Proinde Lysimachi & Molones, & quidem huiusmodi alij conscriptores, improbi sophistæ, adulescentium deceptores, quasi uehementer nobis prauissimis existentibus, derogare contendunt. Ego nollem de legibus alienis examinationem efficere. Noster enim mos est propria custodire, non aliena potius accusare. Et ut neque irridere, neque blasphemare debeamus eis, qui apud alios putantur dij, aperte nobis legislator interdixit propter ipsam appellationem. De accusatoribus autem proiectiones suas non increpare uolentibus, tacendum non est, cum utique nō à nobis nunc sermo compositus eos arguere uideatur, sed à multis probabiliter iam præmissus. Quis igitur eorum qui apud Græcos sapientia sunt mirabiles, nō redarguit nobilissimos poëtas & præcipue legislatores, quoniam huiusmodi sectas de deis ab initio populis inseruere, dicentes eos è numero quidem quantos ipsi uoluere,

lucere, ex alterutris uero & diuersis natiuitatibus procreatos? Hos autem diuidentes locis, habitaculis, tanquam generationes animalium, alios quidem sub terra, alios in mari, seniores autem eorum in tartaris uinctos esse dixere: quibuscunque distribuere cœlum, his sermone quidem patrem, operibus autem tyrannum atque dominum superposuere. Propterea *aduersus eum cōstituere insidias per uxorem, & fratrem, & filiam, quam ex eius capite fingunt generatam, ut alligantes eum appenderent, sicut ipse ille suū dicitur patrem.* Hæc *iuste accusatione digna conqueruntur, qui sapientiæ uirtute præcellūt.* Hi *super hæc deridentes adijciunt:* Si *deorum alios quidem ephebos & adulescētes, alios autem seniores & barbatos esse credendum est, alios constitutos superantes, & quendam fabrum, aliā uero textricem, alium uero peregrinantem, & cum hominibus contendentem, alios autem citharizantes aut arcu gaudentes, deinde inter alterutros seditiones effectas, & propter homines contentiones constitutas, ut non solum alterutros alterutris manus immitterēt, sed etiam ab omnibus uulnerati lugerent maláque perferrent: & quod super omnia est luxuriosius, si intemperantia permixtionis uterentur: quomodo non erit incongruum amores & concupiscentias ad uniuersos attinere, simul masculos & ad fœminas:* Deinde *fortissimus & primus eorum pater, seductas à semetipso, impregnatásq; mulieres, diruptas submersásq; sperneret, & eos qui ex eo sunt nati neque liberare potest, factos conscriptos, neq; sine lachrymis eorū perferre mortes.* Bona *sunt hæc, & his alia consequentia, id est, adulterio in cœlo uiso, & sic impudenter a dijs celebrato, ut iam alij zelare se profiterentur tali paßione conscripti.* Quid *enim alij facturi nō essent, dum neque senior atque rex ua-*

luiſſet impetū ſuum à mulierum permixtione retinere: alij uero dum ſeruientes hominibus, & nunc quidem ædificantes cauſa mercedis, nunc uero paſcētes: alij autem maligno rum modo in fero carcere colligati: quem igitur ſapientiū talia non accēdant, ut hæc componētes redarguat, & multam ſtultitiam his credentium reprehendat? Alij uero ad terrorem quendam uel metum, necnon & rabiem, atque ſeductionem, omnésq; peßimas paßiones, & formam in dei natura fingere præſumpſere. Et horum quidem nobilioribus etiam ciuitate ſacrificare ſuaſere. Si quidē ſimulata neceſſitate conſiſtunt, ut quoſdam deorū putent honorū eſſe largitores, alios autem uocent aduerſarios, quando eos ueluti malignißimos homines muneribus atq; donis placare contendunt, magnū quoddam malum ſe ſuſcepturos ab eis exiſtimantes, niſi mercedem eis ſtudioſe præbuerint. Quæ igitur cauſa ſit tantæ huius iniquitatis atq; delicti circa deum? Ego quidem arbitror, eo quod neque ueram dei naturam ab initio eorum legiſlatores agnouerint, neq; quantū præcipere potuere, perfectam ſententiam diffinientes repub. tradidere: Sed uelut aliud quiddam prauißimū reliquerūt, dantes poteſtatem poëtis, ſiquidem ut quos uellent deos introducerēt: hæc omnia partiētes rhetoribus, ut de reipub. ſcriberēt, & de peregrinis dijs decreta proferrēt: Sed etiā pictores & gypſoplaſtæ in hoc apud Græcos multam habuere poteſtatem, ut unuſquiſque formam quam uellet ſecūdum modum ſuæ opinionis exponeret, alter quidem ex luto quod uellet fingens, alius uero pingens. Opifices itaque qui maxime putantur eſſe præcipui, ebur & aurum habent, ad hoc ſuæ ſemper nouitatis argumentum. Proinde apud eos priores quidem dij florentes honoribus, ſenuerunt (ſic enim proferrendum eſt) alij uero noui clàm introducti, reli-

gione

gione potiuntur: & templorum alia quidem desolata, alia uero nuper secundum eorum uoluntatem ædificantur: quapropter (ut arbitror) è diuerso nosse magis indigent, qualis facta sit circa deum, & quomodo ei honor immobili religione seruetur. Apollonius siquidē Molon, unus fuit stultorum atque tumentium. Eos autem qui uere in Græco philosophati sunt, neque prædictorum aliquid latuit, neq; frigidæ allegoriæ causas ignorauere. Quapropter illos quidem iuste spreuere, & circa ueram decentémque circa deū opinionem nobis fuere concordes. Quod Plato respiciēs, neque ullum quempiam poëtarum dicit in republi. esse suscipiendum: & Homerum honorabiliter admonet, fanum ei constituens, & unguenta superfundens, ne rectam opinionē de deo fabulis forte destrueret. Præcipue nanque Plato, nostrum legislatorē imitatus, licet nullam eruditionem huiusmodi suis ciuibus imperasset, id est, ut omnes perfecte discerent leges, ut ne fortuito aliquid extraneorum ciuibus misceretur, sed esset pura respub. & in legū custodia perduraret: horum nihil cogitans Apollonius Molon, nos uoluit accusare, quoniam nō recepimus eos, qui alijs sunt opinionibus præoccupati: neque de deo communicari patimur eis, qui alia uitæ consuetudine degere: cum neque hoc proprium nostrum sit, sed commune cunctorum, non modo regum, sed etiam qui inter Græcos cautißimi fuisse noscuntur. Lacedæmonij nanque peregrinos etiam expellebant, corruptionē extra leges ex utroq; metuentes. Illorum igitur citius sæuitiam poterit quilibet arguere, qui nulli neque cōuersationis neq; cohabitationis suæ participium exhibebāt. Nos aūt aliorū quidem res zelare nō sinit: participari uero cupientes, quæ sunt nostra libenter suscipimus: quod utiq; reor indiciū magnanimitatis atq; clemētiæ. Sed desino

Plato.

iam de Lacedæmonijs amplius disputare. Atheniēses uero, qui communem esse suam gloriātur omnibus ciuitatē, quomodo de his rebus habuerint, Apollonius ignorauit. Hi nanque uel uerbo solummodo, præter illorū legem, de dijs loquentes, ineuitabiliter punierunt. Cuius enim rei gratia Socrates *Socrates est mortuus? nō enim hostibus tradidit ciuitatem, neque templa uastauit: sed quia noua iuramenta iurauit, & quoddam dæmoniū significasse referebat, seorsum ludens, sicuti quidam dicunt, propter hoc ueneni poculo morte multatus est. Insuper etiam corrumpere iuuenes eum accusator aiebat, & conuersationem patriæ legésque contēnere. Et Socrates quidem ciuis Atheniensis, huiusmodi tormēta sustinuit.* Anaxagoras. *Anaxagoras autem Clazomenius fuit. Et quia existimantibus Atheniensibus solem esse deum, ille eum insensatum & ignotum asseruit, paucorum sententia morte damnatus est.* Diagoras. *Et aduersus Diagoram Melium talētum decreuerūt, si quis occideret eum, quoniā eorū mysteria deridere ferebatur.* Pythagoras. *Pythagoras autem nisi cito fugisset, cōprehensus occideretur, eo quod dubium de dijs Atheniensium conscripsisse putabatur. Quod oportet mirari, si circa uiros fide dignos talia gessisse noscantur, qui neque mulieribus pepercere. Nunc enim sacerdotē quēdam, quoniā eum quidam accusauit peregrinos colere deos, decretū aduersus eos qui peregrinum introducerent deum, suppliciū mortis inferebatur. Igitur q̄ tali lege utebantur, palàm est, eo quod aliorum non crederent esse deos. Non enim si crederent, aliquibus inuiderent, quasi quiddā maius habentibus. Scyuhæ uero cædibus congaudentes humanis, & paululum differentes à bestijs, arbitrantur tamen sua mysteria oportere esse custodienda: & Anacharsim sapientia mirabilem apud Græcos, aduenientem interemerunt, quoniā uidebatur*

debatur Græcorum deorũ ad eos uenisse plenissimus. Multos autem apud Persas quilibet inueniet, etiam pro eadem causa tormentis affectos, Sed palàm est, quoniam Apollonius Persarum legibus congaudebat, illósque mirabatur: quippe cum Græci eorũ fortitudinẽ atque concordiã unanimitatis, quam habuere de dijs, mirati sunt, hãc scilicet fortitudinem, quam in templis eorum concrematis habuerũt. Is etiam studiorum omnium imitator extitit Persicorũ, uxoribus alienis contumelias faciens, filiosq; concidens. Apud nos autem mors decreta est, si quis uel irrationabilia animalia hoc modo noceat: & ab his legibus non abducere neq; timor potuit præpotentium potestatum, neque zelus eorũ qui apud alios honorãtur. Sed neque fortitudinẽ ideo exercemus, ut bella auaritiæ causa suscipiamus, sed ut legum iura seruemus, & dum alia detrimenta litis sustineamus. Si quos de legibus mouere tentauerint, tunc etiam ultra uirtutem rebellare contendimus, & usque ad calamitates nouissimas perduramus. Cur itaque nos zelemus leges, cum eas neq; à legislatoribus suis seruatas esse uideamus? Vel quomodo Lacedæmonij nõ erãt de impermixta sui cõuersatione reprehendendi, & de defectu pariter nuptiarum? Iliaci uero & Thebæi, coitum impudẽtem & extra naturã olim in masculos agebãt, & optime atq; utiliter facere se putabant. Ergo cum ipsi omnino rebus efficerent, etiã suis legibus miscuere: quod tantum aliquando ualuit apud Græcos, ut etiam dijs suis masculorum concubitum applicarẽt. Itaq; denique Germanorum nuptias retulere, huiusmodi satisfactionem rerum incongruarum, & extra naturam pro libidine cõponentes. Desino nunc de supplicijs dicere, & quãtas ab initio præbuerint plurimu legislatores absolutiones malignus hominibus, in adulterio quidem pecuniarum, in

corruptione autem etiam nuptias ſancientes. Quantas autem occaſiones contineant de abnegatione pietatis, examinare longiſſimum eſt. Iam enim apud plurimos olim meditatio facta eſt trāſgrediendi leges, quod non agitur apud nos, quando propter eas & diuitijs & ciuitatibus & bonis alijs priuati ſumus. Lex autem apud nos ſeruatur uſque ad mortem. Nullus uero Iudæorum, neque ſi procul abeat extra prouinciam, regem quàmuis acerbum ſic metuit, ut ultra ullum legis uideatur timere præceptū. Igitur ſi propter uirtutem legum taliter apud eos ſumus, cōcedant quoniam potētiſſimas leges habemus. Si uero circa prauas nos legis iudicant perdurare, quid ipſis iuſtis me non patiātur, meliores non cuſtodientes opere ſanctiones? Quia igitur longinquitas temporis uerißima creditur omniū eſſe probatio, hanc ego teſtem faciam uirtutem legiſlatoris noſtri, opinionis quā ille de deo contradidit. Nam cum ſit infinitū tempus, ſi quis eum comparet aliorum legiſlatorum ætatibus, hunc ultra omnes inueniet. A nobis itaque declaratæ ſunt leges, & cunctis alijs ſemper hominibus zelum ſui potius præbuerunt. Primi quippe Græcorum, ad faciem quidem iura patriæ cōſeruabant: ipſis autem philoſophiæ, tractatu illa ſecuti ſunt, de deo ſimilia ſapientes, humilitatéq; uitæ communionem inter alterutros edocentes. Sed etiam populis olim multus fuit zelus noſtræ maxima pietate culturæ nomen eſt. Itaque pietas Græcorum, nec ullus quiſquam barbarus, nec ulla gens, ubi ſeptimanæ in qua uacamus conſuetudo minime diſcurrit, atque ieiunia & candelabrorum incendia: ſed etiam ciborum apud nos ſolennia, plurimi apud multos iugiter obſeruare conantur. Inſuper imitari etiam concordiam, quam nos inter alterutros obtinemus, & rerum participare ſuarum, & operum dilectionē

lectionem in artibus, & perdurationem necessitatum habere pro legibus. Illud enim mirabilius est, quia præter impulsorem huius obseruationis, ipsa per se lex homines ita ualuit obligare: & quemadmodum deus in uniuerso mundo consistit, ita lex per cunctos ambulauit. Vnusquisque enim, si suam regionem domumque conspicit, his quæ discuntur Homerus recessauit. Oportet igitur cunctorum hominum malitiam reprehendere. At enim uolunt nos isti aliena & praua iura, ante propria & meliora zelari: aut certe si hoc uolunt, quiescant nobis per inuidiam accusationes ingerere. Non enim pro cuiuslibet maliuolentia defendimus hanc causam, sed nostrum honoramus legislatorem, atque credimus quæ ab illo prophetata de deo sunt. Deniq; nisi intelligeremus ipsi uirtutem legum, nunquam magna sæpe super his tãtus populus zelaretur. Sed de legibus quidem & de repub, nostra, certissimam feci rationem in his, quæ de antiquitate conscripsi: Nunc autem eorum memini quantum necessarium fuit, neq; aliorum uituperare iura, neque nostra laudare proponens: sed hoc agens, ut de nobis iniuste conscribentes, & contra ipsam ueritatem impudentissime contendentes, arguerem. Arbitror itaque per hanc conscriptionem abũdanter me quæ promisi, complesse. Denique in principio demonstraui genus accusatorum esse certissimum, atque nouum, & multos ueterum in conscriptionibus suis memoriam habentiũ nostri, ex illis testes exhibui. Dixere itaque Aegyptios fuisse progenitores nostros: & ostensum est, quia in Aegyptum uenerint aliũde. Deinde sunt mentiti, quoniam exinde propter cladem corporis sint expulsi: & apparuit, quantum uoluntate & magnitudine fortitudinis ad propria sint reuersi. Alij uero, tãquã neqßimo uiro, legislatori nostro derogare cõtẽdũt: cuius Epilogus.

ius

ius uirtuti dud[illegible] multi post illũ, tempus uero lon-gißimum perhib[illegible]timonium. De legibus autem loqui ampliori sermone, nõ fuit opus. Ipsæ nanq; per semetipsas apparuere piæ, & uerißimam habẽtes intentionem: & nõ ad humanum odium, sed ad rerum communionẽ potius inuitantes, iniquitatum inimicæ, cultricesq́; iustitiæ, & multas expensas procul abijcientes, sufficientiam & amorem laboris erudientes, bellum causa auaritiæ nescientes, fortes autem pro se esse populos præparantes, ad supplicia retribuenda semper ineuitabiles, uerbis nequaquã circumueniri poßibiles, præparationes semper operibus exequẽtes. Hæc enim nos semper opera manifestiora literis exhibemus. Quapropter ego confidens dico, quia multarum atq; meliorum rerum, nos potius quàm alij præceptores sumus. Quid enim intranscensibili pietate melius est? quid iustius, quàm legibus obedire? quid utilius, quàm in alterutros unanimes esse, & neque in calamitatibus ab inuicem recedere, neque tempore felicitatum per iniurias discrepare: sed in bello quidem mortẽ contemnere, in pace uero, artibus aut agriculturæ uacare: & semper, & ubique credere deũ respicere, & solum omnia gubernare? Hæc igitur, siquidem apud alios aut scripta sunt primitus, aut seruata, firmiorem debemus nos gratiam illis, tanquam eorum facti discipuli. Si uero nequaquam primitus extitere, his præcipue nos utẽtes cognoscimur, & primam eorum inuentionem nostram fuisse declaramus. Appiones igitur, & Molones, & quicunque mendacij derogatione congaudent, cõuicti procul abscedant. Tibi autem Epaphrodite, ueritatem maxime diligenti, & per te similia nosse de nostro genere cogitantibus, hic libellus conscriptus esse dignoscitur.

[redacted], INTEGERRIMO, doctißimoque patri, Heliæ Marcæo Machabætano, honoratißimi Machabæorum collegij moderatori, S.D.

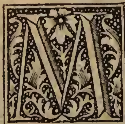

NIVS DIECVLAE OPELLAM tibi non grauate dicaui pater integerrime, recognito, & quoad licuit, emendato Iosephi libello de septē fratrum Machabæorum, fortißimęq; matris martyrio. Atq; utinam cumulatius tuo uoto satisfacere potuissem. Nunc quoniam Græcus codex ad manum non erat, è Latinis Græca coniectans, mutaui nonnulla, sed non admodū multa. Non falsò de se prædicat Iosephus, sese in Græcanici sermonis facultate usque ad eloquentiæ miraculum proceßiße, quod sanè uel ex hoc libello perspicuum erat, in quo uir ille singularem quandam orationis tum uim, tū copiā declarauit, ut pulcherrimum facinus dictionis ornamentis æquasse uideatur. Proinde diuus Hieronymus, hoc opusculū peculiari elogio ualde elegans, Suidas ἐνάρετον πάνυ uocat. Ex utroque titulum corruptū restituimus περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ. id est, de imperatrice ratione, qđ hæc sit huius narrationis summa, rationē nihil in homine non præstare, si dominetur cupiditatibus. Extat argumentū hoc in libris Machabæorū, quos Hebræi licet non recipiāt in canonē, inter sacros tamen habēt. Equidē isti collegio multis alijs quoq; nominibus celebri, tamē hoc præcipue gratulor, qđ illi tā insigni

thesauro

th[redacted]æ Colo-niæ [redacted], urbi tot modis felici, uerũ h[redacted], quã qđ unà tam multa, tamq; eximia pietatis pignora gremio suo cõplecti-tur: felicior etiam futura, si quorum seruat reliquias, corũ uirtutes exprimat: & quorum poßidet corpora, ab horum moribus non sit aliena: nimirum si trium regum pietatem, synceritate religionis imitetur: si undecim miliũ uirginum martyrio dignam puritatem, uitæ sobrietate æmuletur: si fortißimos adulescentes Machabæos, & inuicti pectoris ui raginem, animi infracti constantia referat. Atque hãc sanè meliorem felicitatis suæ portionem ipsa sibi uel largiri po-test, uel conduplicare. Tu perge, quod facis, in martyrum illustrãda gloria: simul & uirtutis exemplar efficere com-mendatius, & urbis uestræ famam illustriorem, augustio-rémque reddere. Bene uale.

FLAVII IOSEPHI IV-DAEI περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, ID est, de Imperio rationis, libellus sanè quàm elegans, [redacted] tus, martyriũ Machabæorũ graphice describens.

ACHABAEORVM AGO-nes admiratione dignißimos, non ora torio sermone, sed nostro potius elo-quio, ad exhortationem nostræ prosa piæ (Polybio Megapolita id flagitã te) tradere uolui. Necesse est autem nobis in his rationem humanam paucis explicare, & paß-sionem

Ratio sta tuens.

ſionem ipſam deliberantis aſsignare ſententiæ. Nam qui ad tolerandam omnem pro dei gloriā [illegible] iam ſemel dicauit animū, is martyriū mihi uidetur impleſſe. Summi ergo meriti eſt, ſemel fixiſſe ſententiam, atque ideo ut dixi, ratio principatum obtinet paſsionis: & ſi ſors perpetiendi deneget facultatem, pertulit tamē cuncta, quæ uoluit pati. Quicunque igitur renunciare ſeculo uolet, contentus præmijs cœleſtibus, primum debet conſilium ſobrietatis intrare, & excluſa inde radicitus gula, uel quæ eſt illi comes laſciuia, cunctisq́; alijs id genus uitijs, quæ mentem occupare ſolent, uirtutis apicem conſcendat, præliaturus contra corporales poſtmodum labes, dolorem pariter & timorem: quorum unum antequā incipias, alterū neceſſe eſt eſſe cū cœperis. Timorem enim ante excipis, quàm ad illud ueneris quod timebas: dolorem uero, cū ad id quod uerebaris, adueneris. Multa in hac re exēpla ſunt fortium militum dei, quæ ſingula forte differerem, niſi mihi unius uteri ornamenta ſufficerent. Quos fœcundus ſanctæ matris partus, non eodem tempore, ſed eadem mente progenuit. Primum itaque eorum paſsionis autorem Eleazarum non ſilebo, deinde quas inter alia te[illegible]orum genera mater ipſa pœnas pertulerit, non omittam: quamuis inter illos quis in paſsione primus, quisue poſtremus ſit, humanus ſermo explicare non queat, ſed dei ſit expectanda ſententia. Communiter ergo firmato mentis robore, inter ſe ſimiles plus mente, quàm uultu fragilem hanc iudicarunt huius lucis uſuram: nec in ſeculi blandimentis, uel in captanda aliqua uanæ huius ſalutis fraude, quicquàm ſibi dulce poſuerunt: leuis apud illos, quamuis horridus tortor, moles, catenæ, & quælibet pœnarum acerbitas æſtimata oſtendebatur. Vt uero ad priora tractatus noſtri uerba redeamus,

Martyr, qui pati uoluit.

Timor & dolor.

excogi=

excogitata omnia, quæcunque exquisita iudicis crudelitas imperat, sic præui, habere rati sint. Laudabo itaque in his fratribus robur animorum qua potero uoce: aut ut uerius dicam exponam quàm uerissime potero (id quod maximam laudem habet) sanctorum uirorum pugnam: Et cum blandiri nõ liceat, historico more progredi, & ad uerum ordinem facta redigere compellor.

Antequam ergo exordium extinctæ ab ipsis gentilitatis arripiam, de ratione mihi pauca dicenda sunt, in qua asserui maximam persuasionem esse martyrij. Itaque ut primũ uoracitate sublata, repudiatisque multiformibus cibis ieiunijs seruiamus, ratio facit. Deinde, ut uilis pecuniæ usus habeatur, & paruipendatur tumultus dignitatum, eius etiã bonæ rationis assertio est: ut resistatur libidini, & manus obuiæ luxurioso opponãtur ardori, nònne rationis hoc donum est? Hinc prouenit, ut cũ se paulatim domitis quæ delectant, firmiores ad resistendum uiderint, inculcent animo dolorum pœnarumq; contemptum, ut tantam occasionem quantam cogentur, expectent. Atq; quo magis res pateat, rationis ipsius ordinem requiramus. Ratio etenim sapientia est: nam nemo inter bonum malũmque diffiniendi potest habere consiliũ, nisi sapiẽtia radicitus fulciatur. Iam ipsam sapientiam sequitur semper sociata iustitia, iustitiam uirtus animi non reliquit, uirtutem comitatur castigata sobrietas: quadripartita itaque est ista sapientia. Duo sunt præterea, quæ aut faciunt passionem, aut impediunt: dolor & uoluntas: quorum unum semper respuit, alterũ semper exoptat: sed ubi uoluntas insurgit, & ratione statim eijcitur, confirmatur animus: & pœna trutinata cum gloria, spe maioris præmij, contemni incipit antequam ueniat: cum autem Ratio. *uenerit, erubescit animus non sufferre quod uoluit. Ratio est*

est itaque, cuius est omne quod facimus: per illam animi punitio, omniúmque uitiorum detestatio est: quæ officio periti functa cultoris, inutilia sarmenta succidens, & omnem spiritum noxij humoris enecans, illud solum quod profuturum intelligit, manere permittit. Sic ratio hominem paßione depurandum, purum reddens, & ante paßionem confirmat, & in ipsa paßione corroborat. Quis non uenationis, quis non piscium esca delectetur? quem non grata diuersarum auium sagina sollicitet: an exquisiti terra mariq; cibi, usquequo nõ esurire compellant? Da rationem, quæ abstinentiam imperat. Concupiunt quidem omnes, sed nemo attingit. Docetúrque his rebus animus delectationem suã uincere, & imperare protinus uoluptati, ut dum ad occasionem martyr uenerit, reiectis hisce uitijs, præsentem pœnam præteritis uirtutibus non præponat. Inde Ioseph iusti uoce laudatus, quod libidinem in puerili ætate flagrantem. ratione restinxerit. Sic futurum reddit salubritate consilij, consideratione'que, perditam amicitiam renouat, nouã parat, & nihil fieri crudele permittit. Moses quoq; exemplum præstat, qui nisi in Datan & Abirom, iusta indignatione efferbuisset, suo proculdubio dolori animi ratione cõspicuo minus satisfecit. Quid pater noster Iacob? nónne filios suos Simonẽ & Leui magna uociferatione corripuit, quod sine respectu consilij alicuius, sic immites gentili feritate aberrassent, dicens: Maledicta eorum ira. Quam utique iram, si ratio reprimere potuisset, nec maledici isti, nec illi interire potuissent? Deus itaque humani artifex corporis, cum hominem fundauit & mores, hæc singula membrorum liniamenta componens, perfecto iam corpori dominam (quæ in eo esset, & imperio quodam uteretur) mentẽ dedit, cui' quædam in ipsa potestate obseruationis manda-

ta cōstituit, ut sobrietatem teneat, diligat bonum, iustitiam non relinquat, & ipsa imperij potestate qua corpori imperat, imperia tamen diuinæ potestatis obseruet. Etenim dicet quispiam, si ratio principatum obtinet paßionis, cur habemus sæpius impiam uoluntatem? Si hoc existimas esse, ridiculum est. Nam ratio non potest obtinere ne desideretur aliquid: sed potest cogere, ut quod desideratum fuerit, prudentis consilij ratione uincatur: utputa obtinere nō potest, ne irascaris, sed cogere potest, ut nullum scelus iratus admittas. Turpißimas quoque similiter uoluptates non, ne cōcupiscas, sed ne his satisfacias, obtinebit. Non ergo extinguit penitus uitia, sed repellit. Sanctus Dauid loco exempli

Patientia Dauid. 2. Regū 23.

ponitur, qui alienigenis bellū inferēs, cū multis fortunæ blādientis successu, animiq; uirtute prostratis, iam aduesperasceret, sudore nimis & laßitudine fatigatus, ad tabernaculum regium properabat, quod militum suorū agminibus in circuitu claudebatur. Ibi cum omnes commilitones, delicatis dapibus cœnæ deditos uideret, & ipse aridis faucibus sitim ferre non posset, aquam iuxta se fluentem (quia religio uetabat) haurire non fuit ausus: promiserat enim, nullum se habiturum poculum, nisi primum hostibus expugnatis, relatos fontes suis etiam præberet, scilicet, ut & maior bellantium esset instantia, si non pro uictoria tātum, sed & pro poculis pugnaretur. Itaque cum medullitus sitis adureretur incendio, & contra legem facere non auderet, tres ex militibus eius magni roboris iuuenes se obtulerunt: & instructi armis, quæ forent ad usum aquæ necessaria leuantes, per hostium acies & castra properarunt. Illuc aggreßi, portarum custodes primum formidine inferendæ mortis exterruerunt: deinde per eos ad locum desideratum optati fontis accedunt, inde sumptā ue-

locitcr

lociter aquam regi exhibent: sed Dauid sanctus humanum desiderium ratione molliuit, & ratione abstulit uoluntatem: docensq; timorem dei rebus omnibus præferendum, singulare patientiæ monstrauit exemplum. Nam sumptam magno periculo aquã, & à se crebro expetitam, humi protinus eam deo libauit, ariditate potius, ac siti perire uolens, quàm crimine. Nec ante considerationis ius est ratio tanti consilij, ut libidinem animi, doloris corporisue singula (quibus inflammati agimur) atque in ipsa ultima passione, mitem faciat esse tractatum. Iam quidem nos optata historiæ reuelatio uocat: sed nec hæc uelut superfluo dicta debemus accipere, quæ futuræ narrationi quodammodo blandiuntur. Tanta itaque patrum nostrorum prudentia, Narratio rei gestæ *tanta etiam fides fuit, ut ipse quoque Seleucus Asiæ rex, & opus illis augeret sacerdotio deputatis, & alienæ sectæ homo, fidei suæ eorum quibus non credebat, gesta proferret. Sed nec sic quidem modum iniustorum hominum accepit insania. Nam quidam Simon nomine, dum Oniam persequens sacerdotem, nec apud gentilem quidem Iudicem punire permitteretur, relicta protinus patria, Apollonium ducem Syriæ, Phœniciæ, & Ciliciæ conuocauit: ibiq; in medio cœtu senatus, magna uoce proclamat, infinita sese commoda regi posse conquirere. Esse uidelicet maximum apud Hierosolymitas in occultis pondus argenti & auri. & exuberantem rerum singularum copiam, quæ cuncta ad Seleucum regem debeant pertinere, His Apollonius cognitis, collaudato Simone, thesauri Seleuco lucra declarat: & accepta à rege acquirendi in omnibus potestate, cum Simone collecto exercitu, ad nostram patriã uenit, ut & uim (si inferretur) manus armata depelleret. Ibi cũ gazophilaciũ omne spoliaretur, Onias præ dolore lachryma-*

rum imbres grauius excitando, dicebat: durũ esse illis quibus thesaurus creditus esset, aliquid auferri. Tunc templũ ingrediens Apollonius, seniorum ac mulierum, infantium etiam deprecantibus uocibus urgebatur, qui & illi pœnã, & templo præsidium fideli oratione poscebant. Itaque cũ magno agmine uallatus armatorum, templum sanctæ sedis fuisset ingressus, angeli equites, igneo fulgore radiantes, armorum etiam instructi specie, infidelis hominis mentem perculere. Præceps Apollonius in faciem cadit: ibi post magnum spatium temporis attollens se, in ministerium templi paululum recũbebat. Timore enim rei adhuc præsentis uacillantibus hincinde uestigijs, per se stare non poterat. Ibi cum medelæ aliquid sperandum adhuc putaret, utrasq; ad cœlum manus tẽdens, quæ se impetrare posse pro auso scelere non credebat, Hebræos (ad quorum depopulationem uenerat) patronos & intercessores desiderans, ueniam cũ lachrymis postulabat delictorum. Non modo peccatũ suũ recognoscens animo, uerumetiam uoce contestans morte se dignum, & summis conficiẽdum cruciatibus cõfitebatur. Hæc omnia sanctus Onias aspiciẽs, metuens etiã, ne si obisset Apollonius, insidijs Hebræorũ crederetur occisus, precem pro eo fudit, & inimici uitã oratione promeruit. Statim iudex regi cuncta festinans nunciare, Seleuco iam mortuo, in eius loco Antiochum reperit imperantem, qui sæuis moribus, & ueterano quodam naturæ odio Oniam persequens sacerdotem, Iasonem fratrem eius promißis ab eo tribus milibus sexcentis sexaginta argenti talentis per singulos annos dandis, pontificem & principem creat. Qui factus continuo sacerdos & princeps gentis Iudæorum, iniquos omnes esse compulit, & à religione seduxit: ita ut pro constructione thermarum, ipsam tuitionem templi fabri-

cámq;

cámque turbarẽt, & doctores omnes in perfidiæ parte cõgruerent. Quæ res indignationem diuinam protinus concitauit: nec irato deo hostis quæsitus alienus est, ipse nãque Antiochus cõtra eos uertitur in furorem, Ptolemæo Aegyptiorum regi bellum inferens, famam mortis suæ ab Hebræis audit emißam. Cum magna etiam apud Hierosolymitas gratulatione susceptus, statim certamine adimpleto, decretum dat, ut siquis eorum in patria consistens ad sacrificia migrare noluisset, distructus rotæ impetu rumperetur. Sed hæc paruipẽdebat multorum mens pura credentium, ita ut mulieres circuncisis (ut mos nostræ religionis erat) paruulis suis in præceps se dimitterent, quippe quæ uitantes longiora tormenta, celerem halitum ingestæ mortis optarent.

Videns ergo Antiochus legis timore hæc ab eis fieri nõ posse, cum omnes ad exitium sponte properarẽt, sedens in æditiore (uidẽdus omnibus) loco, attractis singulis Hebræorum, porcinæ carnis sacrificiorum altaribus immolatæ gustum dare iubet. Et cum multi conquisiti undique cõuenissent, inter cæteros etiam Eleazarus (nam hoc nomẽ illi) ex sacerdotali genere descendens, disciplinæ & timoris artibus eruditus adducitur, grauis annis, & ipso ætatis ac uultus honore uenerandus, notus omnibus & uirtute præclarus. Cui Antiochus ait: Accipe à me sanctißime senex salubre consilium, effuge repugnantibus promissa tormenta, dulcem hanc serua caniciem, nec contemnendam existima gratam huius lucis usuram. Sume sacrificium, & porcinæ carnis dapibus delectare. Nam alienum est à sapientis doctrina Iudæorum persuasionibus credere, & repudiare escam, quam ad usum humanum paßim ut cæteras dapes, natura præstiterit. Ingrati quodammodo diuinis beneficijs

ſumus, ſi eorum dona contemnimus, & diſcretionem facimus, cum ratio ſit una naturæ: qua enim ratione hoc animal præ cæteris abhorrendum magis uidetur? Aut amanda omnia, aut penitus repudianda. Superſtitionis & ignauiæ eſt legem ſibi facere, & uoluntatem appellare rationem. Abijce intellectum uanum & delirum, & uenerandæ ætatis tandem in melius flecte ſententiam. Certe ſi quā uirtutem fidei ueſtræ ineſſe confidis, dabit hæc patienti ueniam, cum ſciat te impulſione potius, quàm uoluntate peccare. Ad hæc Eleazarus hortanti ſimulque cogenti, accepta reſpondendi facultate, reſpondit: Nos Antioche non rumorem ſequimur, ſed ſeruatam ſemper à maioribus noſtris ueritatem religionis tenemus, nec auerti à ſententia noſtra poſſumus, nec ad aliam fidem pœnæ timore compelli. Quinetiam ſi non optimis quibuſque fundamentis corroborata eſſet tradita nobis à patribus conſuetudo, nunquam tamen caderem, nec in re facili ſuperatus abſcederem. Nec leue exiſtimes, cibum impietatis accipere, & ſacrificio immolata guſtare. Nam omnino pars profanitatis eſt, tangere quod in ſe profanum eſt. Philoſophiam ueſtram lex noſtra condemnat, in qua tanto minus quis intelligit, quanto plus intelligere ſe credit. Docti ſumus ſobrietatem diligere, deſideria libidinum uincere, corpus caſta obſeruatione retinere, & ſi quid pro dei inferatur nomine, ſuſtinere: uoluntatem, ueritatem, iuſtitiam, pietatem, & inter cætera unum deum (qui ſolus & uerus eſt) non negare. Ideoque profanam eſcam reſpuēs, quæ mihi ſunt edenda cognoſco: habens quoque præceptum altiſsimi dei, cuius mādatis doctus ſum obedire, & à ſacrificiorum libaminibus temperare, & ea quæ proſunt animæ, totis uiribus amplecti. Tyrannica uis eſt, ad illa quenquam cogere, quæ lex

recuſat,

recusat, & ad iustitiæ non consentanea imperioso sermone compellere. Molire quiduis, tolle si libet cachinnum, plus tamen desiderabilis, quem derisisti: ego patrum mysteria sacrosancta custodiam. Effodias licet pertinaci manu dulcedinem oculorum, & acuto protinus cultro uiscera interna rescindas, nunquam ex me uictoriam consequeris. Sanus, patiens, & defunctus in dei amore consistam: nec te securum faciat meorum magna series annorum, & tremulum corpus. Si necesse sit aliquid offerri pro domino, uiuidis uidebis annis tolerantiam pueri, fortitudinem iuuenis, & totius gaudium uoluntatis. Præpara exquisitum focis succensum ignem, & quæuis alia, fide mea mihi & lege uiliora, securiorem in supplicijs uidebis, quàm expertus es ante supplicia. Nunquam te ego fundamentum salutis, credentis præsidium, firmamentum fidei, lex sancta uiolabo: nunquam preceptis tuis contrarias manus porrigam, nihil aliud credam iustū esse quàm quod abs te doctus accepi. Non perdam tot annorū merita, nec seruatam hactenus disciplinam. Castum, integrum purū, & tota deo uirtute deuotū me patrum turba suscipiet, cū non timuero tuas ó rex impie minas, quamuis nomen istud regium mutaueris in tyrannum: nec factum meum, nec consensum, nec uerbū reuocabis ad crimen. Cum hæc Eleazarus libertate & iustitia plenus effunderet, armatorum qui circunstabant, manibus trahitur ad pœnam: nudatur, suspenditur, flagellatur. Quo ex utroque latere ictus impios perferente, præco clamabat: Subditus esto imperio regis, mādata eius agnosce. Magnanimus aūt Eleazarus, nec flagellis, nec tormentorum ictibus fatigatur, quasi per quietem somniúmque acerbißima quæque pateretur: securus igitur & intrepidus pœnarū ferebat dolores, & uene-

rãdos ad cœlum erigens oculos, sciebat cui se crederet, cui animam dedicaret. Et hinc atque inde respiciens corporis sui frusta dissolui, cruorem etiam nimium latere utroque profluere mirabatur, gratias deo agens de tanta patientia. Tamen fragilitatis humanæ conditione (quæ cruciatus tam exquisitos ferre uix poterat) in faciem semilaceram ruit, eas gratias stratus humo agens domino, quas paulo ante stando egisset. Vnus uero ex armigeris plenus insania, ut regi se fidelem in hac tam profana, támque sacrilega exhibitione monstraret, iacẽtem calcibus suppreßit, & quo ad acerbiorem supplicij carnificinam tractaretur, exegit. Ille uero & animo fortis & corpore, ac summi dei uerus athleta, dolorem omnem intrepidus perferebat, tortorésque impios mitis senex patiendo debellauit. Summa tamẽ lacerantium admiratio, quæ & illos non parum incesserat, tot cũ ac talia sustinuisse supplicia. Accedentes uero ad eum ministri regis proclamant in eum: Quàm diu Eleazare in hac persuasione consistens, nec lucis gratia caperis, nec suppliciorum immanitate terreris? gusta porcinam carnem, & effuge cuncta quæ pateris. Eleazarus qui in pœna tacuerat, in tam sinistra persuasione non tacuit: & uelut hoc uerbo plus laceratus, exclamat: Non ita inutiles, & imbecilles Hebræorum filij sumus, ut uiam salutis (quam usque ad senectam seruauimus) deseramus: & tam cito transeũte affecti ludibrio, exemplum decipiẽdis relinquamus, nec sic instructi sumus. Modicum est, quod uitam hic prorogat: nostra enim parua sunt, quæ relinquimus: maxima autẽ, quæ indubitato speramus. Nunquid tyranno uestro persuasione hac uestra inducti placere poterimus? minus profecto utiles credet, quos mutabiles uariósq; cognouerit. In tuis, ò uenerabilis pater Abraham, manibus, & in sinum tuum

gremi-

gremiúmque uenturi, grata uoluntate moriemur. Hunc animum uidentes armigeri, sanctißimum senem nutu regis in ignem imposuere: naribus eius noxios ac fœtidos liquores infundentes. Quæ omnia sanctus ipse ac uenerabilis senex libenter excipiens, cum incendio crematus, natura deficiente spiritum relaxaret, cœlum oculis caligantibus suspiciens: sic est locutus: Tu es deus à quo salus procedit & uita: ecce legem impleo tuam: fragile quoq; hoc corpus depono: propitius esto genti tuæ, ne deseras hos quos in sinu tuo, sub alis (si dici potest) clementiæ tuæ hucusque seruasti, sit mea mors malorum omnium finis, & in tota gente remedium omnium peccatorum. Accipe me pro cunctis, & dona mihi cunctos. Atque in hoc sermone animam lætus effudit. Inde est, quod prius diximus, omnem tolerantiam paßionis ex optima oriri ratione, quæ semel firmata, prosperum facit animũ, patientißima semper doloris, & actus optimi prouida existens cõsiliatrix, fixum in homine propositum non relinquit. Itaque cum paßio inter se ratioque pugnauerint, necesse est, ut hæc dominetur illi, si ex altera triumphum uelimus. Patri itaque Eleazaro gubernatrix fidißima ratio fuit, quæ nec dolori locum præbuit, nec blandimenta illecebrosæ uoluptatis admisit. Seruauit contra omnes procellas, tempestatésque insaniæ, sancti corporis nauem, quam nullis turbinibus à uero dissoluit itinere, iactata quidem tyrannicis fluctibus, infracta tamen permansit: tenénsque iter suũ, ad salutis portum peruenit. Nulli quãuis ualidis muris sic ab hostibus urbem propriam defendêre, ut animam suam sanctißimus senex adhibita diligenti ratione seruauit. Passus equidem uerbera, crucémq;, & flãmas in aduersis, qui antea in lætis erat cõstitutus. Nam ut apices rupis alicuius excelsæ, irruentis fluctus obnoxiæ icti

Oratio Eleazari ad deũ.

bus franguntur, & sinus ille intrinsecus clausus est securus: ita munimentis optimæ rationis, primiq; consilij, uenientiũ impetus procellarum suis excepit membris, eosque nisu cor poris inuictus fregit, ne interiora penetrando, ad diuinũ illum cœlestis animæ meatum peruenirent. O beate præ omnibus senibus senex, & præferende cæteris sacerdotibus sacerdos, nulla profani sacrilegij dape sancta ora maculasti. Nihil perfidiæ tramitem illum faucium contigit, per quem deo freques oratio mittebatur. Nihil ualuit prin cipis imperiosa crudelitas. Exemplum igitur omnium anti stitum dei factus es. Talem uere esse decuerat sacerdotem, ut tormentis fortior, torquẽtibus durabilior, securior quoque imperantibus, ipso etiam quo crematus es igne uiolentior, pœnam martyrij possideres. Tibi omnis cessit antiqui tas, à te exemplum habebit posteritas. Si ergo inualida senectus omni uirtute iuuentutis exuta, frigidi aut penè nullius sanguinis, ad omnem tolerantiã doloris infirma (quippe quam ipsa series fregerit annorum) tot cruciatus, tot supplicia, tot pœnas prudenti cõsideratione sustinuit, quis est qui negare audeat, totius passionis caput in ratione potissimum consistere? Vidimus omnem acerbitatem fixi semel consilij obseruatione deo adiuuante superatam. Sunt tamen qui dicant, non omnes qui ratione considerarunt, sufferre fortiter passionẽ, quæ illorum superflua & uana reprehensio est. Constat enim illum dolori cedere, quem con sideratio sapiens non muniuit. Cæterum qui non deliberatum tantæ rei negotium, cupiditate repentinæ præsumptionis aggreditur, necesse est, ut sero illud deserat, ad quod su bito conuolarit. Natura enim & præconcepta diu deliberatione, omnem uitæ exitum ad passionem portamus, ne ali quid nos subita acerbitate confundat, uentura omnia præsumun=

ſumuntur, ne timeri quæ inferuntur poßint, cum ſperata proueniant. Qui ſapiens itaque & fortis, hic totius domi nus & paßionis, utpote qui bene cogitatam præcogitat, & acceptam reſpuit nūquam. Nec ſtupenda omnino eſt in ſenectute prudentia, cum infantulos tantus amor capiendæ laudis inuaſerit, ut ipſis quoque admirationi fuerint, quorum acerbitate ſunt conſumpti. Mira infantia.

Cæterum efferata crudelitas, Eleazari graui ætate permota, rediuiuo quoque inſanæ mentis ardore, credens ſe ſapientia uictum maioris ætatis, irrita conſilij firmitate, ſeptem illuſtres pueros Hebræorum Antiochiā adduci atrociter de eorum caſtello Suſandro præcepit. Quos in tenera adhuc ætate, eáque ad excipiēdos dolores infirmà (quemadmodum ipſe putabat) uerſantes, ut fallaci oratione ac uarij cruciatus terrore peruerteret, talem edicti ſui legem propoſuit, ut qui ſacrificij carnem ore noluiſſet accipere, exquiſitis extemplo ſupplicijs ſubiaceret. Septem itaque fratres unà cum matre Solomona (nam hoc illi nomē erat) iamiam in ſenium declinante, coram ſe ſiſti iußit. Producti ſunt itaque non ſolum præclari, uerumetiam ſpecioſißimi tam generoſæ matris nati, & uoce & corpore gratißimi, angelici quidem iuuenes, uultúque pellucidi, ſolis inſtar ſereni luminis, & in oculis omnium non ſine uirtutum gratia radiantes, ut tali procul dubio argumento totam humanam mortalémque formam tranſcenderent. Et illa talis habita ab exordio antiquorum parentum maiorúmque ſuorum ſyncera, & id quidem in hunc uſque diem ut tota eius eſſet approbata nobilitas. Sed illud formæ decus, quod ſanguinis quoque ornamentis cumulum magnæ dignitatis acceperat, ante omnia uirtutis robore firmabatur, qua ſimul omnes alios laudis modulos pro motu ingentis

animi

animi præcedebat. Proinde hos ut aspexit tyrannus, atque *matrem in medio lætam aßistere, alacriq; mente adesse cognouit, pueros callidißime alloquitur: Consultum esse uobis (inquit) in primis uolo ò admirabiles pueri, hoc enim & forma uestra, & sanguinis nobilitas suadet. Ne ergo ad repugnandum insanam sumatis audaciam, uitate non tormenta modo, uerumetiam mortem. Cupio enim uos & honoribus cumulare maximis & immodicis diuitijs ampliare. Spernite superuacaneam patrum uestrorum credulitatem, & ad gentilem uos cultum nostræ obseruationis adducite. Illud enim si in animo uestro non statueritis (id quod futurum esse non arbitror) diuersa & exquisita supplicia, quibus uos per diuturnam deficientis animæ acerbitatē excruciem, excogitabo.* Quapropter *ut timor ipse acrior audientes surriperet, singula proferri in medium tormenta mandauit.* Exhibentur *itaque rotæ, radij, ungulæ, rotabula, catapultæ, lebetes, catastæ, frixoria, digitaria, pugillaria, manus ferreæ, subulæ, succensoria, ollæ æneæ, sartago.* Hæc *enim illis nomina esse reperimus.* Succēsorium *ad excitandam flammam, quoddam tenue esse ferri telum accepimus.* Exhibentur *id genus reliqua nimis profectò abhorrenda, quæ sigillatim enarrantem dies sit defecturus.* His *itaque omnibus in apertum prolatis, ait: O prudentißimi pueri, etiam si aliquod in hac re putatis esse peccatum, optima iustæ defensionis excusatiōe poteritis armari, quia coacti hæc potius (quantum uidere uideor) quàm sponte facere uidemini.* Paruuli *uero cœlesti quodam sensu & diuinæ maiestatis ardore accensi, contemnentes immanißima tot pœnarum genera, paruifaciunt irascentis tyranni minas, hortantisque* blanditias: *& pijßime (licet falsò) loquentem pariter ac minantem, in maiorem iracundiam furoris*

roris impellunt. Hinc ergo patet, quid ratio inferat affe=ctui: Nam si ignauus quispiam, & nullo ante tractatu rem tantæ gloriæ petens, ad hoc subitus atque imparatus acce=deret, uisis continuo tam exquisitis ac tantis pœnarum ge=neribus, mente trepidus, dimisso uultu, gressu titubans, tremore turbatus, primo uictus aspectu, sumptum negotiũ reliquisset, nec se tanto oneri parem ad sufferenda fore pu=tasset, statimq; diceret: Insensatus ego, quid magis eligam? an ista sufferre, an illa quæ promittuntur præmia obtinere? Miserebor potius ætati meæ, miserebor matri, ueniam pro hoc facto (quod necessitati imponitur) diuinitas non nega=bit: regis enim gratiam promerebor. Sed ubi spiritus præ=cedente ratione firmissimus durauerit, atque ad bonam fru gem animum conduxerit, illud sequitur, quod his fratri=bus ostendam esse probatum, quibus sacrificij ut imperata gustatio est, omnes quasi uno ore & una mẽte proclamãt: Quid innocentes persequeris ô tyranne? mori nobis uolun tas & uotum est, patrum præcepta seruamus, quæ ut omni=potens deus iussit, Moses magister edocuit. Tu uero tyran ne, iniustitiæ amator, crudelitatis magister, iniquitatis in=uentor, noli sub specie ficti amoris nos immutare, quod non potes, grauior nobis uenia est à te oblata quàm pœna, con tẽptu mortis armamur, uerba uero tua non magnificimus: quæ ne admittamus, recens doctoris nostri Eleazari nobis monstrat exemplum. Cur ergo infirmos iuuenes putas, cum tanti roboris uideris senem? illius instituta retinemus, scire animum nostrum nõ potes nisi in corporis nostri laceratio=ne cognoscas, securi pro deo omnia sufferemus: & à seculo recedentes, ad cœlestia regna migrabimus. Tu uero pro=pter hoc potissimum scelus, quo innocentes animas premis, æterno igni reseruabere. Hac oratione tyrannus non parũ inflam=

inflammatus, cum nec crudelitatem suam formidini fuisse, nec ipromißionis præmia locum gratiæ obtinuisse cognosceret, taureis singulos agitare nisus est.

Macha-bæus. *Machabæum quoque ipsum natu maximum, ex septem fratribus ordine primum, protrahi in medium, & sacrilegis dehinc carnificum manibus distendi atrocius iubet: nec mora, post tergum manus ligantur, crudelius uerberatur, sed lassescentibus tortoribus, quàm inuiolabilis sit patienti uirtus dinoscitur, cum inferentes magis desistere cuperent, quàm is qui patiebatur. Illigari igitur mole pedibus appensa, atque innecti rotæ iubetur Machabæus: ita etiam in gyrum circuli porrectus, ut solutis hincinde uisceribus uenisque distentis, dolores ipsius & pœne crescerẽt. Nequit tamen patientis uox superato dolore, deum non promere cuncta cernentem, tyrannúmque non obiurgare tormenta crudelia machinantem. Resumptis itaque uiribus exclamasse perhibetur:* Oratio Machabæi. *O execrande tyranne, diuinæ maiestatis persecutor, non ueneficum crucias, nec ereptorem salutis alienæ tanta crudelitate persequeris, sed seruatorem iustitiæ, amatorem legis, charitatis autorem. Cúmq; eũ misericordia uicti carnifices, ut regi assentiretur, orarent: Non tam graues (inquit) nec tam acerbæ rotæ uestræ sunt ò nequitiæ ministri, ut mentem meam ualeant inflectere circa cœlestia uersantem: lacerate membra, quinetiam si placet igne torrete, singulas quoq; corporis partes multifaria crudelitate consumite, ut cognoscatis nos iuuenes ad impietatem non posse compelli. Hæc eo loquente, præparatur incendium, & ut erat affixus rotæ, igni in catasta obijcitur, atque ita tendentibus corpus radijs, & contrahentibus flammis, costis deinde patentibus laterum uitalia rũpuntur, Animus sanus & integer cedentibus membris, mẽs*

ipsa

ipsa fortior, nil prorsus dolebat. Nam in ipsis supplicijs uictor exclamat: Eia dilectissimi fratres, exemplum ex me diuinæ uirtutis accipite, inuicti animi robur considerate, seculi huius blandimenta contemnite, militate deo potius quàm tyranno, cui facile est potentem deijcere, subleuareq́; deiectum. Inter perorandum, ut brutum animal excoriatur, lingua extrahitur, sartagini ipse inijcitur, magna cum omniũ admiratione decedens, stuporem aduersarijs, suis gaudium dereliquit, & sibi pariter regnũ paraturus & fratribus.

Hinc Aber nomine, qui proximus ætatis gradu erat, ab armigeris misere raptus adducitur. Et ante interrogationẽ tyranni, antequam supplicia libaret, omnis illi carnificibus tormentorum apparatus exhibetur, ut formidine tetri aspectus à sententia flecteretur. Sed repudiante illo profanum sacrificij cibum, nec supplicia formidante, ferreis ligato catenis, manus in altum protenduntur. A principio ceruicis ad genua usque cum ipsa capitis parte cutis diuellitur, pectoris seuerius secreta patent: ita tamen ut patentibus uiscerum rimis, interiora fibrarum secuturo supplicio seruarentur. Adijcitur & his horribilius spectaculũ, ferox nãq; pardus & sanguinis sitibundus exhibetur, ut truculẽto sæuoque laniatu quicquid ex corpore remanserat, sorpturus accederet. Verum ore ipsius bruti admoto, ut arbitror, dei prouidentia disponente, ferocitatẽ bestia deposuit, uultumque retorquens, martyrem minime læsit. Tyrannus autem in furiam magis incitatur. Martyr uero inuictus fortior imperãte, torquentéq; constantior: O quàm suauis est (inquit) mors omnigenis pro deo uulneribus inflicta, imò tãto suauior, quanto cum spe maiore recipiende mercedis accipitur. Cæterum hoc quod agis, crudelitati tuæ scelestissime tyrãne satisfieri ne putes. Nam magis me uoluptatẽ patientiæ Aber.

tientiæ meæ consequi quàm dolorem, ipso quo torqueris dolore comprobes necesse est. Atqui libentius ego perferam, quàm tu pœnas inferas: minor patientis dolor est quàm iubentis, mihi cruciatus uirtus animi est, amor legis, ueritatis assertio, dei postremo iustitia, te uertet in exiliũ: tu torquendo torqueris: & in ira patiẽtiæ meæ, tuáque indignatione, nunc ferè consumptus, consumeris, diuini iudicij diẽ non effugies. Manet te pæna illa perpetua, quam nec profana mens ferre, nec tua crudelitas declinare unquam poterit, æterno uidelicet peccatrice anima dãnata supplicio. Hoc modo fortis ad mortem usque in sententia permanẽs, & præuijs cruciatibus fratris constanter animatus, perseuerans migrauit ad dominum.

Machir. Machir tertius ex pueris adduci iubetur, quem cum miseratione dignißimum geminus duorũ fratrum fecisset interitus, hortantibus plurimis ac uolentibus, ut à sententia fratrum supplicia uitando discederet, iratus ait: Idem nos pater genuit, eadem mater effudit, unus est nobis magister, unus animus, una contestatio, nolite ergo morando tempus consumere, ad supplicia non ad responsa properaui. Aninimaduertite in hæc membra, pro audaci uestra libidine, nam animæ uobis potestas nulla tribuitur. Motus his uerbis tyrannus, à duobus peremptis hunc considerans nihilo degenerantem, inhumana aliquid crudelitate maius excogitat: orbiculare afferri in medium iubet: hinc cũ pedes unà cum manibus deorsum colligati fuissent, sanctum quoque chorda orbiculari uentrem circumcingente in altũ usq; contrahitur. Nec mora, separatur à sede sua dorsi iũctura, crura cũ brachijs extrahuntur, eijciũtur humeri. Sicq; singulis neruis districtis soluitur martyr inuictus. At ubi hæc sibi parua sanctus perferentis animus æstimaret, pellis capiti incisa

incisa detrahitur. Rotæ *postmodum affigitur, nec tēdi magis iam poterat, quia & partes & frusta corporis horrendissimo pependere aspectu.* Et *cū iam cruoris nimia defluentis uacuitate defectus, orbatus manibus & pedibus, proximam sibi mortem adesse cerneret, hac oratione uitæ munus expleuit:* Nos *quidem nefandissime tyrānc hæc pro dei amore toleramus, tu uero tantæ & tam iniustæ crudelitatis inuētor, supplicia sine fine patieris.* Sicq; *lingua orbatus, sartagini iniectus, acerrimarum uniuersitate pœnarum excoctus, spiritum per beatum effudit.*

Post *hos* Iudas *(hoc nomine fulgens) quartus adducitur,* Iudas. *qui omnium ferè monitis, ut regi assensum præberet pulsatus, tanquam pugil interritus, pessundatis precibus & pœnis, cōstantissime dixit:* Ignis *uester ut nec me à dei lege, ita nec à fratrum meorū (quorū interitus nō mors, sed uita est) unione dissociare ualebit.* Tibi *ò tyrāne interitum, credētibus autem spem æternæ salutis denuncio.* Proba *ergo crudelissime omniū, & æquissimo dei iudicio plectende, ipsisq; rebus aduerte, num ipse ille deus me sit derelicturus, qui tres iam primos ōbuijs proculdubio suscepit manibus, quos tam sanctæ matris uterus, sigillatim ad gloriā effudit.* His *auditis, horridus atq; insanus tyrannus per seipsum ad exhibenda supplicia insilijt, ita uidelicet superaturus: iámque exæstuans, linguam eius secari radicitus iubet.* Sed *ille non territus* Antiocho *respondet:* Nec *illa quidē proderit execranda crudelitas, nec ex hoc ut reris tyranne uictoriā consequeris.* Non *enim deus noster clamoribus excitādus est, sed ad afferendā opem famulis suis, corde potius quàm oris strepitu poscendus.* Tacentium *cōmoda respicit, & poscētiū uota si mereantur exaudit, tantū integer sensus pura & fideli anima petat.* Scit *enim deus noster omnia, antequam*

postules: & prius quàm in anima aliquid cogitare incipias, agnoscit. Secetur lingua, nunquid & poterit mens secari? decuit illam priora paßionis ornamenta suscipere, per quã deo fidelis semper oratio mittebatur, utinã sic singulas corporis mei partes puniẽdo sanctifices, & tibi supplicia irroges stulto, mihi præmia largiaris. Nec diu hæc impunita cẽseas relinquenda uelim. His finitis, eripitur cultro lingua, alligatur trũco iuuenis, quem solido fune lacertis retorsum congyratis tortor uersat, & in aciem sanctum pectus agitatur: patitur hæc libens spiritus, licet ipsa facies in nigredinem cõmutetur. Exinde solutus, tandem rotatus, pro caducis deum exorans, priorum fratrum pœnas promeruit. Caligine mortis oppreßus, dulcem spiritum deo obtulit.

Achas. Achas dehinc quintus ex fratribus, antequã protrahi iuberetur prorupit in medium, cõtemptum mortis ostendẽs, prouocando se ad supplicia, ut gratiam dei inueniret, iram iudicis patiẽdi cupiditate promereri uoluit, & ait: O tyrãne, ecce ad pœnam uenio priusquam iubeas. Nihil ergo ex illo impetrare posse te credas, quem aspicis uelle torqueri. Reum te gehẽnæ, effusus quatuor innocentũ sanguis effecit, me quinto gradatim numerus ipse ampliandus est, ut tibi tandem pœnæ ex multitudine peremptorum accrescant. Responde inhumanißime tyranne, cuius sceleris reos nos innocẽtes crucias, cuius perpetratores facinoris tanta crudelitate persequeris? Quid nefarium admisimus? quid profanum? quid ausi iniquum sumus? hoc est tibi crimen omne, quod deum creatorem omnium contestamur, & eius maiestatis præcepta seruantes, pie uiuimus, & in hoc solo tua supplicia non timemus, honor nobis est & salus, nõ pœna: mirificum accipiemus à deo beneficium, si in nulla nobis laterum parte parcatur. Hæc loquens iussu regis raptus, car

nific um

nificum manibus ollæ æneæ imponitur (hoc pœnali supplicio nomē est) prælo gyrato sanctum caput ad genua pellitur: sicq; corpore deorsum redacto, pugil in eam quam diximus olla miserrime delituit. Patitur dehinc fratrum suorum excogitata tormenta, minime tamen mente turbatus, exurgit subito, ita perorans acrior in tyrannum: O immanissime tortor, quanta nobis inscius subministras bona: tu quāto plus irasceris, tanto nos gratiores deo reddis: si mei misereri uelis, dolorem: Hinc leuis mœror æternitatē gaudij parat. Hæc huius seculi mors si mihi non spōte inferretur, uētura æterna cōmoda nō largirētur. Correptus igitur atq; prioribus exagitatus, clara luce spiritū dulcē emisit.

Exhibitum post hunc (Areth uocabulo) sextum, pœnā eligere aut honorem optione data cum tyrānus iubet. Iratus respōdet: Fratribus quidem meis ò tyranne minor annis, sed mente consimilis accedo. Simul enim nutriti, simul edocti, simulq; morituri in dei amore persistimus omnes. Accelera itaq; ad exquisita tormenta, & illud tēpus, quod in persuasione impensurus eris, in suppliciorum excogitatione cōsume. Hac oratione cōfusus Antiochus, illigari eū statuæ sic iubet, ut depressa ceruice, ex descensu humorum caput dolore quassaretur: exponitur incēdio, ut sensim longius igne ab eo posito, paulatim diutino consumptus ardore distenderetur potius, quàm cremaretur. Subulis etiam ferire pendentis latera ad uiscera iubet, ut per eas (quæ his ductæ erant in longum tramitem) rimas, ad intimas fibras flāma perueniret. Atqui ut dolor simul ipse maior incresceret tactu uulnerum, ac subustione membrorum cruor scaturiēs ardore in spumas decoctus, miro modo ad caput eius descēdit. In his doloribus iuuenis exclamat, ò certamen insigne, ò pertinax bellum, ò contentio inter se pietatis & sceleris. Areth.

leris. Hi sunt uiri agoniis, quorum corona martyrij, pœna ferientis est: libens fratrum interitum sequar, ut quibus iungor sanguine, iungar & morte. Aliquid ô Tyranne maius excogita, hæc enim quæ inueneras, superata agnoscis. O crudelitatis magister, inimice pietatis, iustitiæ persecutor. Sex nobiles pueri, regiam potestatem, & apparatum totius regni & orbis extinximus. Ignis tuus frigidus est, non calet, flexibiliora nanq; corporibus nostris arma sunt regia: plus auxilij deus noster suggerit nobis, quàm tu confusus dolores posses infligere. Itaque manet firma in nobis dei sententia. His dictis ignea forcipe eius lingua cauteriatur: & cum suis fratribus pari pœna excoctus, & in sartaginem coniectus, emisit spiritum.

Iacob. Sex itaque uaria morte consumptis, unus remanserat matri Iacob nomine, iunior cæteris ætate, non mente. Hunc cũ aßistere crudelißimus tyrannus aspiceret, miseratione motus, uel quod solus, uel quod ultimus, uel quod periturus esset, indoluit: uocatoque propius ad se puero, eius manu apprehensa, à tormentis seorsum, atque putans ei salutem persuasurum, sic inquit: Satis abunde exẽplo fratrum tuorum, quid immineat repugnanti uidere potuisti, subtrahe te tantis protinus malis, quicquid honorum regni mei fuerit obtinebis, magistratum tibi nõ denegabo, ductor quoq; militum & consilij particeps nobis semper aßistes. Cæterum huius matrem (cum ipse parum proficeret) iußit adduci. Cui propè filium stanti ait tyrannus: ubi est ô generosa mulier fœcunditas tua? Ecce ex tanta numerositate filiorum unum (si uelis) fata conseruabunt. Da consiliũ pietatemq; paruulo, & mentem rigidam ad prosperiora conuerte. Monitis hisce regis utcunque auditis inclinans se mater ad eum, ita ut falleret tyrannum. Hebræo ait sermone.

Fili

Fili mi miserere mei, & explora dolentem matrem, quæ te nouem mēsibus in utero meo gesſi, téque alui lacte triennio, & liberaliter educatum ad hanc ætatē uſque perduxi. Rogo te fili, ut cōspecto cœlo & terra, & omnibus quæ ſunt in eis, ſcias hæc cuncta à deo ex nihilo facta eſſe, ipſum etiā genus humanum ab eodem rerum omnium conditore factū nemo ambigit. Non timeas tortorem Ethnicum, ſed imitator fratrum tuorum effectus, mortem libēter excipias, ut in die miſerationis unà cum fratribus tuis in cœleſtibus te ſuſcipiam. Hæc matre adhuc monente, iuuenis Hebræo ſermone ſeſe ſolui, & ut regi & ſuis aliquid ſecreti diceret, rogat. Ille autem ubi uincula effugiendi facultas fuit, celer cucurrit ad pœnam, ſtabat enim flāmiuomis ignibus ſuccenſa ſartago, ad torrendos præparata paſſuros. Ad quam cū inuictimus puer peruolaſſet, inſpectando fratres, & ad regem uultum reflectens, ait: O ſcelerate tyranne, iam ego, nunc, inquam, ego in fratribus meis agnoſco, te non crudelem ſolum, ſed ipſam eſſe crudelitatē. Quis tibi ueſano hāc purpuram dedit? quis regnum tribuit? quis tanta ornamēta cōceſſit? Nempe ille quem inſequi in nobis poſſe credis, cuius cultores necas, famulos premis: tu uero infelix æterno cremādus incēdio, & ſine fine torquēdus. Sit enim inter te & reliquos diſcretio poteſtatis, nunquid alterius tu operis, túue alterius naturæ homo es? Vna naſcēdi & moriēdi oībus ratio eſt. Quiſquis hominē interficit, interfici ſe poſſe confirmat. Tu effigiē tuam laceras, tu in torquēdo nihil proficis. Eadem ratione ortum, eodem genere procreatum, quem ante multos annos opifex rerum deus creauit, quenque ſimilem ſuæ produxit imagini, puncto quodā repentini furoris interimis. Et quicquid fieri tua regia poteſtas iuſſerit, iuſtiſſimum putas, linguas eruis, ungulas inij

cis, & humana corpora igne consumis. Illi quidem qui hoc pertulere, gaudium æternæ salutis acceperunt. Tu uero quicquid pœnarum singulis intulisti, solus exolues. Ne me obsecro gratiam abs te ullam sperare confidas. Sequar fratres, & in legis obseruatione perdurabo. Hæc audiēs fremuit tyrannus, iuuenémq; in catasta fouit, in doloribus mater astat nato, pijs manibus sanctum caput fulciens. Resupinus in dolore distenditur, de ore eius, naribus, secretisque cruor effluit, spiritu tandem deficiēte tortor cessat, ut mox resumptis diuinitus uiribus contumax esset regi, sæueriúsq; quàm fratres ipsi cruciaretur. Demum orbatus palmis atq; ulnulis, leuatis oculis deū exorās, ait: O Adonai, ò Sabaot, in turbam fratrum meorum me suscipe, & cesset iam ira tua, neque eos deseras, qui te miseratorem per nos interpellant. Hæc dicens rupta lingua igniuomam sartaginem spōte conscendit, ac stupente Antiocho costatus interijt. Ecce nunquam magis claruit rationem esse dominā affectus, qua puerorum animus præmunitus, firmior torquentibus stetit. Quod enim spreti dolores, & pœna contempta postrema utilitas salutis fuere, deliberatio piæ honestæq; rationis effecit. Inexpugnabiles itaque pueri fortißimis turribus similes perstiterunt, & portum quietis intrātes, diu per naufragas cautes turbinésque iactati fuerant, iter rectum per fluctus horridos gubernantes, tandem ad littora optata uenerunt. Nanque alter alterum fecit consilio fortiorē. Nullus segnis, nullus timidus dedicata mente martyrium denegauit. Nec deliberatio ulla, sed omnium fuit fortis, & indiuisus consensus, sese inuicem hortantium: Pro lege igitur nostra moriamur, tres pueros imitemur, Assyriorum furore damnatos: quos in una fornace coniectos, patientia ad cœlum euexit. Hoc dum alter alterum sermone cōfirmat,

firmat, factum est ut nemo peccaret: sed in sententia per= manentes, patrij sibi generis, uirtutis, audaciæ, ante oculos memoriam reducebant dicentes: Pater noster Isaac cum iussu dei se immolandum cerneret, armatam patris dexteram non refugit. Tradamus ei animas nostras (in= quiunt) per quem & spiritum & corpus accepimus. Facilis membrorum est ista iactura, cum sciamus pios æterna salutis præmia accepturos. Abraham, Isaac & Iacob læti nos participes regni expectant. Ornemus ma= tris uterum, quæ nos denis mensibus tulit. Nemo infir= mior alio, nemo inter fratres degener appareat. Eodem patre generati, eodem lacte nutriti, pares in omnibus esse debemus. Similis nos doctor instruxit, lex nobis data com= munis omni est uirtute retinenda. Hoc concordiæ uincu= lo, fraternitas sancta permansit, nec fuit in spectaculo (cum unus præsentibus cæteris torqueretur) mœror do= lentium, sed gaudium peremptorum. O nobilissimi omniũ regum pueri, inæstimabilis gloriæ, uirtutisq́; eximiæ. Nul= lum ex uobis formido perterruit, ita properastis ad mor= tem, quasi immortalitas sola peteretur. Vere uos fratres, quos interitus ipse sociauit. Magnum quidem nostro ge= neri decus omnipotens protulit, & ad omnium confir= mandos animos, exemplum unicæ laudis ostendit. Quos (credo) propterea in eo numero esse uoluit, in quo mun= dum ipse construxit, ut septem fratres, septem dierum, quibus perfecta sunt omnia, æmuli redderentur. Sed quid hic animum miramur in pueris, cum se mulier ad contem= ptum doloris armauerit, quamuis non mater dicenda sit: sed humana quidem fragilitate quid sublimius, quæ pepe rit tot triumphos? Nam interfectis paruulis, mater pie ac= censa, nec immerito, cũ id nõ solũ humanus sensus habeat,

ſed immanibus quoque feris amoris iſta conditio ſit, ut uiſis inſidijs, paruulos ſaluti propriæ præponentes, alis protegant, defendant morſu, ungue cuſtodiant. Et cum cuiq; ſit reſiſtendi facultas, obuiam ire hoſti pro pullorum amore feſtinant. Nec in his ſolum charitas iſta ſeruatur, ſed apes quoque ipſe non ſobolem tantum, ſed & mella ſeruantes, minantibus aculeis irruentes, ut ſint perituræ, poſt morſum plus parcunt generi, quàm ſaluti. Ad hæc zeloſiſsima mater diuino utique ſpiritu fundata, conſilio quoque ſapientiæ & incredibilis uirtutis, filios ante ſe perire feſtinauit. Quippe quæ non eſſet uictura poſt prolium orbitatem, maluit eam ſecure ſuſcipere quàm interire ſollicita. Omni igitur familia deo dicata, poſtremum decus paſſorum accedit mater, contemnens minas regis, & maternum pectus offerens & uitam filiorum. O beati generis origo, ò unius uteri glorioſa fœcunditas. Non ego uos paruulos membrorũ liniamentis, & totius uultus notos matris æmulos dicam. Sit hæc ſumma laudis in cæteris, quibus præter naturam nihil animus dedit, uos ergo ſimiles mente, robore, fide, aſſeram: & matri in omnibus pares dicam: in nullo ei poſtponendi, in nullo minus uenerabiles eſtis, niſi quod illa immanitatẽ dolorũ præ oculis excepit: & dum in ſuis quoq; torqueretur membris, ſimilis uobis illi tolerãtiæ animus fuit. Hoc illa præſtãtior, qđ ſeptẽ cruciatus, antequã cruciaretur, excepit, & in omnibus ne ſuperaretur, extimuit. Verum exemplũ fœminarum omniũ, neſcio an pepereris mulier paruulos tuos, an creaueris, quos ſereno uultu paſſa es in fruſta ſecari: quod intrepida uidiſti, parũ eſt: hortata es, ut perirent, Illum incidi ungulis, lætabaris: diſtendi rotis alium, ligariq; gaudebas. Illius uicina mirabaris incendia, atque alium ne tanta ac talia pertimeſceret, admonebas.

Et

Et quamuis cum intestino in illorum laceratione ferireris dolore, grauiora quàm olim parturiens torměta sentires, simulabas tamen lætitiam: & discusso uultus nubilo, inducebas speciem triumphantis. Singuli te ridente consumpti sunt. Nec cum unum remansisse cerneres, expauisti. Nam quid ego describam exitia paruulorum, cũ matri risus sunt omnia? scissos neruos, detractum capite tegumen, linguam radicitus detruncatam, manusque confractas, ignem, laminas, rotas, & ad costandos homines æra candentia, multa etiam quæ ipso ignota sunt nomiue. Absit, ut sit cygnis tanta dulcedo, quorum suauiores melo canoras in morte uoces narrat antiquitas. Omni enim harmonia dulcius, omni uoce præstantius, pereuntium carmen fuit. Sirenum pueri fabulas in morte superastis, cum uel matri solitudinem ultimam, uel deo gratias referretis. Optauit incredibilis prosapiæ mulier breuě orbitatě potius, quàm æterni iudicij pœnã subire, cũ filiorũ corpora maluit cruciari, quàm animas: sciens nihil infirmius labe membrorum, quæ & si paßio desit, sæpe tamen intestinus dolor affligit, enecant febres, copia sanguinis premit, aut nimius cursus euiscerat. Quis autem ignorat, nauigantium naufragia, iter agětium lapsus, quietósq; sessores, subita morte consumptos? Taceo incendia repentina, latronum insidias, & pereundi uias, Cum ergo tot occasionibus humanum pectus ad mortem agitetur, quis non optet interitum cum salute, in quo temporalia amittuntur, & æterna retinentur? O metuendißima, fœminarum atque legis, & gentis nostre gloria. In hoc Noë arcæ simillima, in medijs fluctibus & procellis inuiolata permansisti. Vt illa enim diluuij cœlestem impetũ tulit, & compagine firmata tabularũ, inclusum intra se quod acceperat, non amisit: ita tu quoque sanctum spiritũ, quem deo

dispensante acceperas, in recessu pectoris custoditum, uinci ab hoste non es passa. Ecce quantum utilis ratio esse potest, quæ nos sæpenumero uiros inferiores fœminis facit. Nec Daniel tantum uisis leonibus formidauit, nec caminus tribus pueris iugi igne succensus, tantum arsuris dolorem incußit, quantū hæc fœmina in singulis passa pereuntibus, antequam ad corporis sui pœnā ueniretur, accepit. Quid faceret alia mulier & mater, nisi per tristia lamenta flebilis præceßisset, ululatus gemitúsque misceret, se infelicē, se miseram conclamaret: quæ ideo plures peperisset, ut sæpius orbata lugeret, repeteret partus, & illa denis mensibus materna fastidia, tot enixa mortes, tot pericula sæpe repetita, lactis alimoniam & paruulorum cibum, pressam diu corporis partem, baiulas manus, dulces susurros, informantis uerba, curas, uigilias, timorem, & in omnibus etiā prosperis animum semper futura metuētem. Diceret flens, non ego filios uestros auia blanda complectar, pauloante nimij gregis mater, nūc agens celerem uitam. Si mori mihi contigerit hodie, à quo sepeliar non habeo. Hæc omnia matris alterius dei ancilla non habuit: sed adamantino quodā sensu, rigidior cautibus stetit, filijs nec in pœna, nec in morte defuit, ut interirent compulit, nec doluit interijsse. Nam comprehensa cum paruulis suis, Eleazari pœnam aspiciēs, Hebræa lingua, cum essent docti simul exhortabatur dicens: O fortißimi pueri mei, ad dulce certamē, in quo & gēti nostræ paremus gloriā, & nos à deo merita æterna consequamur, ad pœnā sponte properemus, nec formidemus ò iuuenes, quæ Eleazari senile corpus suscepit. Satísque in hac fragilitate durauimus, ad superiora properemus. Pater noster Abraham uenerabili sermone memorandus, unicum deo filiū, cū posceretur, obtulit: nec adhibere formida

uit

uit altari, quē uix in senectute susceperat. Et Isaac libēs patris uictima stetit, sciēs deo in oībus esse seruiēdum. Similis quoq; Danielis, ac triū puerorū causa est, mihi credite, tentamur potius quàm punimur. Quicqd enim in hoc seculo ꝑuenit, tēporaneū & umbræ simile iudicādū est. Hos filijs animos mater incußit, & uiris mulier uirilē animū effecit.

Nouißime filijs singulis consumptis, admirabilis tātorum athletarū parēs, in cruenta pœnarū carnificina, flexis repēte genibus, corporis à deo dissolutionē efflagitabat: nō enim uiuendi cupiditate, sed filiorum causa tantū tēpus protraxisse. Septē igitur triūphos mater pientißima suscepit. Antiochus faucibus stridet matrē generosam affligere iubet, tyrānice rapitur, teneris nudatur artubus, in altum manus illigātur: sæuis illiditur flagellis, lesis mœret uberibus, ac flāmiuomæ addicta sartagini, ambustos ultro filios cōcomitatur in pœnas, ac oratione ꝑtensis surrectisq; manibus pro grauidis matribus fusa cœlibē effudit spiritum. Porrò cœli fulmine tremuit Epiphanes. O magistra iustitiæ, filios comitata uictores, ò superatrix tyrānorū, ò speculum martyrū, ò patientiū forma, nō mulieribus solū, sed uiris futura, uenerāda præsentibus, colēda posteris, admirationi nō solum genti nostræ futura, sed seculis. Splēdoribus tuis luna succūbit: nec se, quāuis mundum impleat, cum tuis fulgoribus comparabit. Septem te clariores cœlestibus stellæ, grata luce circumstant. Si poßit in picturam aliquā manus humana describere, & uictorum omnium pœnarum genus in posterum ceris, ut gestum constitit, explicare, sine lachrymis nemo transiret, omnis utique multitudo conflueret, suffragarentur plurimi: & multa uideretur donasse, qui in gloriam summi dei talia stratagemata depinxisset. Et si quis sculpendi artifex, hanc figuram aspectu

miserabilem sepulchro intriuerit, aut ædibus illocauerit, ab omni tetra peste esset alienus, æternáque filicitate indubie frueretur. Sed unde ullius magnitudinis saxum, quamuis tenui limula munitum, opus tenens, capacitatem haberet tot pœnarum? Senex itaq; Eleazarus, & hæc illustris mater, filijq; septē, propter decus generis sepulchrali honore decorantur. Magnus ab his omnibus cultus exhibetur, etiam alienæ sectæ homines inuasit timor. In iustitiæ argumētum, ut pijs cordibus summa ueneratio infigatur, octistelliū exorditur, dum angelicis manibus interemptorum funeribus ministratur. Enimuero ipse tyrannus stupore defixus, tam piæ mentis uirtutem expauit. Tantū postremo assecuti sunt gratiæ, ut generis nostræ peccata restinxerint. Exitium sequitur mox tyranni, Israël aliquādo respirat. Videns nāq; Antiochus magnitudinem fidei mortisq; contemptum, peditum sibi legiones ex Hebræorum numero cōgregat, per quas hostes perculit, & laudis plurimum cæpit. O benedictum Abrahæ semen, uidete quantum nobis septem filiorū ac matris passio præstitit collegarum. In hac pietate durate, ut patribus pares esse possitis. Ecce totius gentis mala populiq; peccata, paucorum exemit exitium. Superatisque hostibus, quos Israëlitarum manus perculit, soluta iam peccata post uictoriam fuere. Postremo autem rabie fremens, uerminosoq; uētre, ac squalidis fœtoribus conflictatus Antiochus, expirauit. Supplicia sequuntur extinctum. Nam cū Hierosolymitas à lege retrahere nō posset, Persis (quia hoc poscebat necessitas) bellum indixit, ibiq; quod merebatur excepit. Nunc tādem superest ut paucis omnia complectamur, in ipso nanque agone pientissima mater ac martyr circumstantibus dicebat: Virginalem usq; dum licuit, pudorem tenui, castis me postea nuptijs illigaui, domū pro-

priam

priã nõ reliqui, perdidi filios nõ pudendos, & mariti morte perculsa, nihil ex fide perdidi, hoc & multo alio sermone uocitabat. Sed quid amplius: pponebat filijs prophetas, interfectum Abel fraternis insidijs, oblatam hostiam loco Isaac, exulem Iacob, Ioseph custodia carceris occupatum, Danielis leonem, & trium puerorum incendia. Recensebat etiam eisdem Esaiæ librum, qui dicit: Licet per ignem transeas, flamma te non cõburet. Dauidicum psalmũ in quo ait: Multæ tribulationes iustorum. Salomonem quoq; similiter, ponentem lignum uitæ facientibus uoluntatem eius:. Ezechielem etiam nõ omittebat dicentẽ: Viuent hæc ossa arida. Canticum deinde quod docuerat Moses nõ obliuiscebatur, in quo scriptum est: Ego occidam, & ego uiuere faciam, & longitudo dierum uestrorũ in manibus meis. O infelix tyrãne, quid tibi lebetes ardẽtes, quid machinæ profuerunt? quid sectæ oculorũ palpebræ, detractæ etiam imis faucibus lingue, cum his omnibus longe peiora patiaris? Illi uero quos interficis (mihi crede) diuino utũtur imperio, & de salute & de ultione securi. Nã qui pro causa salutis passi sunt, prosper illis euentus erit, cum pater omnium deus atq; uniuersa respiciens, sequentibus se uitam præbeat sempiternam. Hæc itaque quæ in monumentis ueterum, & sacris literis de diuis comperi Machabæis, posteritati æternum legenda consecraui.

OPERVM FLAVII IOSEPHI
HISTORIOGRAPHI
FINIS.

SEBASTIANVS GRY
PHIVS GERMA
NVS EXCV
DEBAT
LV
GDVNI,
ANNO· M. D. XXVIII.

VIRTVTE DVCE,

Nullum numen abeſt, ſi ſit prudentia, ſed te

Nos facimus FORTVNA *deam, cœloq; locamus,*

COMITE FORTVNA.